

PREFACE.

I.

THIS edition of S'ri Kumârapâlacharita-Prākṛita-Dvyās'ra-
ja-Mahākāvya is based chiefly upon the MS., B, which with
another, C, was obtained for the late Mr. Shankar P Paṇḍit M.A.
by his friend the late Mr. Hariprasāda Santokhrāmbhāi Desai
of Bhāvnagar. After as many as six cantos of the poem had
gone through the press, a third MS., D, was obtained from the
Deccan College Library. As it was obtained late, the various
readings of it could not be given in the footnotes and, therefore,
they are given in a list at the end; because, they were found
to be very useful, in some places by way of improving the text,
and in others by way of supporting the improvements already
suggested by the editor in the printed text.

As the work of editing this poem was coming to its end,
the idea, which the late Mr. Paṇḍit had in his mind, that
the text of the Prākṛita portion of Hemāchārya's S'abdānu-
s'āsana with his own Vṛitti might be usefully given as an Ap-
pendix, and which was still entertained by his Paṇḍita, grew
stronger; and, as a good manuscript was obtained from the
library of S'eṭh Maṇibhāi Premābhāi of Ahmedabad, it was
fully confirmed. There were already two printed editions of
this work and the MS. now obtained was very good; therefore
no efforts were made to obtain more MSS.

II.

The following is a brief account of the MSS. and printed
editions noted above on which this edition of S'ri Kumârapāla-

charita-Prākṛita-Dvyās'raya-Mahākāvya with the commentary and of the eighth chapter of Siddha-Hemachandra with Hemāchārya's own Sābhaṇus'āsana Vṛitti, which forms the Appendix, is based:—

The first MS., B, consists of 67 leaves having 17 lines on each side. The leaves are 11½" by 4½". The statement at the end of the MS. shows that it was written at Anahillavāḍa Patana in Saṁvat 1570 or 1514 of the Christian era.

The second MS., C, was written very recently at Bhāvnagar. It does not give any account of the MS. from which it was copied. It was completed on the 10th of March 1883 Saṁvat 1939. It consists of 131 leaves, 1" by 9½", bound in a book form, having 22 or 23 lines of bold writing on each side.

The third MS., D, has lost the first leaf, and, a few lines seem to be left out by the copyist at the end of the last leaf; so it is not possible to find out when and where it was got copied. The hand-writing and the appearance of the leaves show that it can not be as old as B. Though this MS. can not be said to be altogether more correct than B, yet, as has been already stated, it has been of great use, in confirming many conjectures provisionally made before it was obtained, and in finding out correct readings in many places. This MS. forms a part of the whole consisting of 473 leaves. The first 387 leaves contain with the Vṛitti or commentary, the Sanskrita Dvyās'raya Kāvya which illustrates the Sanskrit Grammar; and the remaining leaves, from 389 to 473, contain the Prākṛita portion of the Dvyās'raya Kāvya with the Vṛitti on it. The leaves measure 10" by 4½" and contain 17 lines on each side.

The MS. called A is the one on which the Appendix consisting of the Prākṛita Grammar forming the eighth and last Adhyāya (chapter) of Siddha-Hemachandra is mainly based. It consists of 44 leaves, 10½" by 4½", containing 15 or 16 lines on each side. The manuscript was written at Avantī (Ujjain) in the year 1612 Saṁvat, or 1556 A. D.

Of the two editions with which the MS. has been collated, one is Professor Richard Fischel's *Hemachandra's Grammatic Der Prākṛitsprachen*, Printed at Halle 1877; the other is Paṇḍita Kṛishṇa S'āstri Mahābales'var's "Prākṛita Bālabbūshā Mūga-dhī" printed at Bombay in Sanivat 1929 or A. D. 1873.

III.

It is necessary to note here a few points in which certain differences in MSS. and printed editions have not been shown as various readings because the differences are not of a serious nature but are either due to different modes of writing or to certain options allowed by the rules of grammar. They are as follows:—

The nasals shown by mere dots on the tops of letters and called by the name *anusvāra*, and, those shown by semicircular marks with dots in the middle, and called by the name *anunāsika*, are written without any discrimination in the MSS. The indiscrimination is carried to such an extent, that even in the illustrations of one of the Sūtras where the difference is specifically mentioned, it is not shown in writing. For example, the illustration of the Sūtra VIII. 3. 6. is written in D thus:—

खज्जुरोहि पिआलेहि फणसेहि अवि दंसिअ फलत्तो ।

हरिसाव हरोव वि उज्जणे मिमं नको सिहई ॥ 4. 23.

Consequently these differences have not been always shown in the various readings; nor have they been strictly observed in collating the text in all cases.

In cases of the application of Sūtra VIII. 4. 397., मोऽनुना-
के चो वा, taking into consideration all the MSS. and printed
editions, three modes seem to have been followed; such as, जिम,
जिम्, and जिँव. Accordingly in the present edition these three
varieties of forms have been promiscuously used. What is
particularly to be mentioned is that in some cases which
are the subjects of these varieties, a fourth one has been used
in the present edition to show how this Sūtra, VIII. 4. 397. has

been interpreted in the Dhundhikâ commentary. There it is stated that an Anunâsika व is added *below* म्, which seems to mean that there should be a form like कम्बलु, जिम्ब. Following this interpretation, the example of कम्बलु and जिम्ब has been followed in several instances in the text of the poem.

Where ए or ओ is followed by conjunct consonants, it is shortened into इ or उ promiscuously; चन्दोज्ज is written in some MSS. as चन्दुज्ज, देवा as दिवा.

Similarly no difference is observed between न्न and ण्ण; दिन्न, दखिन्न &c. are written as दिण्ण, दखिण्ण &c.

Where optional forms being allowed by grammatical rules, some MSS. have adopted certain forms and others have adopted certain others, such cases have not all been given as various readings.

IV.

Before concluding this preface, the valuable services which Paṇḍita S'ivarâma S'âstri Tâṭke has rendered in determining correct readings, preparing the index of words and carrying the work through the press have to be thankfully acknowledged. The great learning and perseverance of this Paṇḍita entitle him to high respect generally, but the special interest he takes in the study of Prākṛita requires it to be mentioned that but for his zealous assistance, this work could not have been placed in the hands of students.

INTRODUCTION.

I.

The present work *viz.* S'ri Kumârapâlacharita-Prâkṛita-Dvyâs'raya-Mahâkâvya is strictly speaking not a whole poem by itself, but is only a part; and though several MSS. are devoted to this part only, there are many others which are devoted to the whole of the Dvyâs'raya Mahâkâvya. The first seven cantos or parts of the poem, as a whole, are devoted to the description of the Anahillapura princes, including Prince Kumârapâla, and the illustration of the first seven chapters or adhyâyas of Hemâchârya's Sûtras of Sanskr̥it Grammar. The eighth canto is devoted exclusively to the description of Prince Kumârapâla, his excellences and exploits, and to the illustration of the rules of the grammar of the Prâkṛita language which form the eighth and last chapter. The whole poem, the first twenty cantos of which are Sanskr̥ita and the last eight cantos, Prâkṛita, is thus the work of one and the same author; but the commentary is written by two different scholars. The colophon of the commentary on the poem illustrating the Sanskr̥ita part of the grammar runs as follows:—

इति श्रीजिनेश्वरसूरिशिष्यलेखाभयतिलकगणिविरचितायां श्रीहेमचन्द्रा-
भिधानशब्दानुशासनव्याश्रयवृत्तौ विंशः सर्गः समर्थितः ।

Two verses at the end of the commentary illustrating the Prâkṛita part are as follows:—

दत्तो मुदा तैर्जिनरत्नसूरिक्षमाधिपैर्योधमणिप्रदीपः ।

श्रीप्राकृतव्याश्रयगेहगर्भस्थितं यदादर्शयदर्शजातम् ॥

श्रीमज्जिनेश्वरयतीश्वरदत्तदीक्षाशिक्षोऽत्र पूर्णकलशो गणिरत्नपुङ्खिः ।

अभ्युपकारिषु पदं परिलब्धुकामो वृत्त्यानया किमपि तत्प्रकटीचकार ॥

It is evident from this, that Abhayatilakagaṇi was the author of the commentary on the part of the poem illustrating the seven adhyâyas and that Pûṇakalaśagaṇi was the author of the commentary on the part illustrating the eighth adhyâya; and, that both were the pupils of Jines'varasûri. One Lakshmîtilakagaṇi, a common friend of these two commentators has looked over and corrected both these commentaries and his service is thankfully acknowledged at the end of the commentaries on both the parts. So the ruling prince who forms the hero of this part of the poem is Kumârapâla of Anahillapura (Paṭṭana); the author of the poem and of the grammar to illustrate which the poem is intended is Hemâchârya and the author of the commentary on the poem is Pûṇakalaśagaṇi.

II.

All that is known of Pûṇakalaśagaṇi is that Abhayatilakagaṇi and Lakshmîtilakagaṇi were his fellowstudents and that he was the pupil of Jinachandrasûri, whose succession as the head of the Chandra religious sect is thus given at the end of the commentary:—

1. Abhayadevasûri; 2. Jinavallabha; 3. Jinadatta; 4. Jinachandra; 5. Jinapati; 6. Jines'vara.

III.

Next to give a short account of the subject of the poem. The poem begins with the description of the capital, Paṭṭana, and takes up the hero as being already on the *throne and with representatives of rulers of all provinces attending on him. The first five cantos and a part of the sixth are devoted to the description of Anahillapura, the wealth of the king, the splendour of the royal temples of Jina, the grandeur of the procession in which the king visited them, the liberality and devotion with which he worshipped the images, the beauty of the king's gardens, and the pleasures and luxuries of the king and his subjects in all

the seasons of the year. The latter part of the sixth canto contains an account of the warfare between the armies of Kumârapâla and Mallikârjuna, the king of the Concan, which ended in the defeat and death of the latter and a brief account of the relations of Kumârapâla with contemporaneous kings. The last two cantos are devoted to the expression of moral and religious reflexions: in the seventh, they are placed in the mouth of the hero; and in the eighth, they come as instructions from the goddess S'rutadevi to the hero given by her at his prayer.

As this poem does not contain any account of the genealogy of the hero and the interesting events of his life previous to his attainment of sovereignty, I propose to give here, for the information of the uninformed reader, a brief account of the same, as mainly based on the Prabandhaehintâmaṇi of Merutuṅga; and also a short summary of the incidents mentioned in the latter part of the sixth canto and of the reflexions contained in the seventh and the eighth cantos.

The author of Prabandhaehintâmaṇi states that Bhîmadeva, the King of Anahillapura, admitted into his harem one, Chaulâdevi, who though not a Kshatriya virgin, and once, a courtesan by profession, was admired for her strength of character and devotion to her master. Their son was Haripâla. His son was Tribhuvanapâla and Tribhuvanapâla's son was Kumârapâla. It was predicted by those who were proficient in chiromancy that Kumârapâla would succeed Siddharâja on the throne of Anahillapura (Paṭṭana): that ruling king, however, on account of the flaw in the parentage of the youth disliked the idea and always remained on the watch to put him to death. Kumârapâla, who suspected this, passed several years in other countries as an ascetic. Once he returned to Paṭṭana and resided in a convent. It happened to be the day on which Siddharâja had invited all the ascetics in the town for worshipping them by way of celebrating the anniversary of the death of his father Karṇa. Kumârapâla was, therefore, obliged to be

present along with all the ascetics. Siddharāja, when washing the feet of this assembly with earnest devotion, came to Kumârapâla and was struck when he noticed the extreme delicacy of the soles of his feet and such marks thereon as had been described to him to be sure prognostications of sovereignty. Kumârapâla did not fail to observe the change which had come over the face of the king and immediately fled away. Pursued by the soldiers of Siddharāja, he first hid himself in the work-house of a potter, and then in a heap of thorny branches of trees in the field of a cultivator, and thus eluded the search of his pursuers. During his flight while resting under a tree, he noticed a rat bringing out from a hole twenty-one silver coins, one by one. When the rat afterwards began to restore them, he allowed it to go into the hole with one of them and then took possession of the rest. The rat on its return, not finding the treasure, was so deeply grieved that it died immediately on the spot. Kumârapâla was much pained to see this incident. On the way, while going without food for three days and tormented by hunger, he happened to meet a lady with a large retinue on the way to her father's house. She invited him with affection as a sister and treated him to rich food. Thus journeying for several days through the country, he arrived at Stambhatirtha-Khambhat-Cambay, where Hemâchârya the great Jaina saint resided at the time. There he called at the minister Udayana's house to ask for food. Again Udayana saw him in the convent, where, in reply to his question Hemâchârya, on the strength of the marks he noticed on his person, prophesied that Kumârapâla was going to be the ruler of the whole land. Noticing that Kumârapâla hesitated to trust in the prediction, Hemâchârya made two copies of a statement of his prophecy and handed over one to the minister and the other to Kumârapâla. The statement ran thus:—"If you will not be anointed king on Sunday the second day of the

* प्रबन्धचिन्तामणिः p. 194. l. 4.

सं० ११९९ वर्षे कार्तिक वदि २ रवौ हस्तनक्षत्रे यदि भवतः पट्टाभिषेको न भवति तदातः परं निमित्तावलोकसंन्यासः ।

dark fortnight of the month of Kārtika when the moon will be in the constellation *hastā* in the year 1199 Samvat. I shall give up the work of prophesying hereafter." On seeing this Kumārāpāla and Udayana agreed to abide by the orders of Hemachārya if the prophecy should be realised. Hemachārya at the same time exacted from Kumārāpāla a promise that he would accept the Jainn creed if he should become a king. Kumārāpāla then went to the house of Udayana who entertained him heartily and providing him with all requisites, sent him on to Mālyā.

There in the temple of Kuṇḍinjeśvara he noticed a scroll inscribed on the tablet containing the account of the foundation of the temple, which ran as follows:— "When eleven hundred and ninety-nine years will have been completed, there will be a king Kumāra who, oh Vikramarāja, will be like you." Acted upon to read this inscription and having, about the same time learnt that Siddharāja was dead, Kumārāpāla started back for Anandilapam.

Returning to the town at night, hungry and exhausted and having got no money, he appealed for his meals to the charity of a confectioner, and then went to the house of his sister-in-law, Kāṇhubadeva who was the foremost among the ministers to whom Siddharāja had entrusted the work of placing a suitable ruler on the throne. Kāṇhubadeva who had gone to the city on his return home treated Kumārāpāla with great respect. Next morning, accompanied by his army in a state of readiness for action, took him to the palace. When all the courtiers were assembled, a young relation of the deceased king was placed on the throne, but he appeared to be extremely childish and did not mind even his elate. When they fell off and he fell on the ground, and was therefore regarded as unfit for the throne. Another relation was then placed on his seat but he was so weak and as undeserving as he was it was extremely hard to get him sitting his throne in an attitude of prayer. Kumārāpāla then

* *पुत्र उत्पत्तिः कृते वापि प्रसन्नोऽस्य भवति तदा तस्यैव पुत्रो भवेत्*
 "The son will be born."

that latter assumed the name Sagara in order to conceal their original low profession. Udayana, the nobleman of Stambha-Urba (Udaipur), who had also obliged him, was not forgotten by him. One of his sons, Vāgbhaṭadeva by name, was made the prime minister.

But another son of the same nobleman, *Vāhaḍa, who was a favourite of Siddharāja, could not bear the dignity of Kumārāpāla and disobeyed his orders. By and by he joined the army of †Ānāka, the king of Nagar. The young man having bribed many of the dependents of Kumārāpāla induced Ānāka to undertake an invasion on Gujarat. The great efforts of Vāhaḍa, who had prepared nearly every thing for the complete defeat and destruction of Kumārāpāla by way of spreading disaffection among his followers and servants, were frustrated by a strange incident. Kumārāpāla had an excellent elephant whose name was Kalahapātichānana (a lion in a fight). His driver, Cha-uliṅga by name, whom Vāhaḍa had bribed over to his side, happening once to be scolded by Kumārāpāla took offence and left his service. Sāmala, another elephant driver, who was unequalled in his honesty and professional skill, was appointed in his place. When the time of the meeting of the forces of Kumārāpāla and Ānāka arrived, Kumārāpāla was informed by his spies of the disaffection that had been created among his followers, but being naturally brave made up his mind to fight alone with Ānāka, and ordered Sāmala to take his elephant against him. Finding that Sāmala hesitated to obey his order, Kumārāpāla charged him with treachery. Sāmala denied the charge and explained his hesitation by saying that in the opposite army there was Vāhaḍa, also riding an elephant, whose voice was so shrill that it terrified even elephants. He, however, removed the danger by previously stopping the ears of his elephant by his wearing garment and then driving him against that of Ānāka. Vāhaḍa who was not aware of the change of the elephant-driver, being

* This young man's name is variously written as Chāhaḍa and Bāhaḍa also.

† This name is written as अनो also.

fully confident that he would receive help from the elephant driver of Kumârapâla, forced his elephant on Kumârapâla and tried to step on his head, sword in hand. Sâmalâ, who foresaw the attack, slightly withdrew his elephant, so that Vâhâda fell down between the two elephants, where he was seized and taken prisoner by the foot-soldiers of the brave king. Immediately Kumârapâla hastened against Ânâka, and, challenging him to fight as 'the best of Kshatriyas' with his usual practice shot an arrow exactly in his face and when he lay prostrate on his elephant, shouted victory, waving his garment with great joy. When the two leaders were thus defeated, all rendered obedience to Kumârapâla whose victory was thus complete.

The next great encounter of Kumârapâla's men was with Mallikârjuna, the king of the Concan. Once while Kumârapâla was sitting in his court surrounded by his generals and dependents, a bard described Mallikârjuna as having assumed the title, "the grand-father of kings." Kumârapâla, unable to bear the insult looked around and was astonished to see one of his councillors, Âmbâda by name, showing to him his joint hands in an attitude of prayer; so after the council was separated, the king sent for him and asked him what he meant. Âmbâda said that from the demeanour of the king he inferred that the king wished to find out whether there was any warrior in the assembly by sending whom he could reduce Mallikârjuna who being vain-glorious had assumed false dignity; and that, being himself competent to execute the commission, he had made the silent request. Immediately the king brought together the various sections of his army and his dependents, and despatched them against Mallikârjuna with him. Having made several long and consecutive marches Âmbâda had just crossed the river Kavîri and was pitching tents when Mallikârjuna attacked him and routed his army. Being thus defeated and driven to the other side of the river, he attired himself in black clothes and having used black flags in his army, lived in black tents. Kumârapâla, who was in that part of the country, having so

The first thing I saw when I stepped out of the car was a man in a dark suit and a white shirt, looking at me with a serious expression. He was standing in the middle of the street, and I felt a little nervous. I walked towards him, and he nodded his head. He then turned and walked away, leaving me standing there for a moment. I then walked towards the building, and I saw a man in a dark suit and a white shirt, looking at me with a serious expression. He was standing in the middle of the street, and I felt a little nervous. I walked towards him, and he nodded his head. He then turned and walked away, leaving me standing there for a moment. I then walked towards the building, and I saw a man in a dark suit and a white shirt, looking at me with a serious expression. He was standing in the middle of the street, and I felt a little nervous. I walked towards him, and he nodded his head. He then turned and walked away, leaving me standing there for a moment.

“*Yes, yes!*” saying this, he turned his whole power towards the great Malikajuma, and after a long time he again ascended the canopy of Malikajuma. Then, raising his attention previously towards the King and calling up to the head of his elephant being his ally, he ordered his challengers, hands a single light and calling to his son, he invited him to come to his side, and to be the first to strike down him down just out of his hand the feulatory power who had been, soon to his son being in the meanwhile engaged in plunging the sword. Having promulgated the sentence of Malikajuma to the Council, he returned to Malikajuma, and on the Court of the King offered his salute with Malikajuma’s head covered in gold. In the presence of 52 “*warriors*.” He also presented the enormous wealth he had brought from the treasury of Malikajuma to the King who rewarded him by conferring upon him the title of “the grand-father of Lango” which was as a word that was told from Malikajuma.

After giving a graphic description of this victory, the *Pratapa Dhyotana* mentions briefly how Kumbhapaṇḍa extended his power further by conquering Srīnagar, Kāncī and Tilingga. From the North west also the King of Sindh is described as devoting himself to the service of Kumbhapaṇḍa.

The Prakṛita section of Dvyāṣṭaya Mahākāvya is extremely brief in mentioning the submission tendered by princes of other countries to Kuṇḍinapala. The king of Javana is described as abandoning all pleasures owing to the fear he feels for him.

* मद्रासमोहाताना ई भाषिकालपर्यंत ई भाषासंस्था ई संयोगसिद्धिसिद्धा ५ तथा
मद्रासमोहाताना ई भाषासंस्था ई संयोगसिद्धिसिद्धा ५ तथा
मद्रासमोहाताना ई भाषासंस्था ई संयोगसिद्धिसिद्धा ५ तथा

"Uvves'vara"* is spoken of as presenting to him abundant wealth and excellent horses. The Prince of Vârâṇasī (Benares) is mentioned as daily waiting at the portico of the palace for his visit. Kumârapâla receives presents of rich gems from the country of Magadha and excellent elephants from Gauda. His army conquers and vastates the country of Kânyakubja and terrifies the king. The sufferings of the country of Das'ârṇa are extreme. The king is terrified to death. The wealth of the vast capital is carried away by his soldiers and several generals of that king meet with death at their hands. After reducing the power and pride of the king of Chedi (Tripuri, modern Tipparah) the army of Kumârapâla is described as establishing its camp on the banks of the Revâ; the crocodiles in its deep waters and the gardens on its spacious banks are mentioned as suffering at the hands of the brave soldiers. The army then crosses the river Jamunâ and assails the king of Mathurâ, who being aware of his weakness, protects his town by gratifying the assailants by presents of gold. The potentates finally mentioned as contributing to the greatness of Kumârapâla are "the king of Jaṅgala," "the ruler of the Turkish Mahomedans," and "the Emperor of Dehli." This takes us to the end of the sixth canto of the poem, at the end of which the poet describes the hero as hearing the praises offered by the king of Jaṅgala and then going to sleep.

The seventh canto introduces the hero as waking up early in the morning and meditating on the serious duties of man and the verses in the canto are couched in the words of the hero. The last two cantos do not refer to any historical events but contain moral and religious reflexions. After describing how the sins and acts of a man cause his soul to wander about in the universe and how saints are happy in holy places when free from the influence of love, and after effectively denouncing the conduct of vicious men and women and the evil consequences of yielding to the influence of women, the hero is made to bestow praises on such individual saints as Sthûlabhadra, Vajra, Gajasukuma-

* The commentary does not say whether this shows the name of a king, town, or country.

INTRODUCTION.

Gautama, Abhayakumhara, Sudharma, Jambû, Prabhava, &c. extol the Jaina doctrine and Jaina teachers and ascetics generally. Then after describing the necessity of confining devotion to five principal Jaina deities, the hero offers prayer to S'rutadevi and requests her to give him proper counsel concerning his duty.

The last and eighth canto is couched in the words of the goddess, S'rutadevi, who is represented by the poet as imparting knowledge to Kumârapâla in compliance with his prayer. The substance of the advice contained in the canto is as follows:—Patient thought, freedom from anger, freedom from passions, operations, a mind devoted to absorption, righteous conduct, sharp intelligence, kindness towards the whole world, following the path of saints, making no distinction between friend and foe, looking upon all with a kind eye, speaking short and sweet words, the constant thought that lust and other hostile passions are to be kept always in check are some of the means of attaining absorption. The repetition of the prayer of Arhat and the five deities viz. what is known in the Jaina doctrine as Pañcâli-meshthi-Namaskâra, and abstaining from taking life and so forth, a man of whatever caste he may be; the repetition of the magical spell, चत्वारिंशदहम् &c. and the constant contemplation of the face of Arhat enable a man to be free from attachment to all objects of senses; to carry on the practice of all the particular postures recommended in Yogasâstra; to acquire perfect acquaintance and control over, all the passages of the vital airs and fluids; to abstract the mind from all worldly objects and to concentrate it on Brahma, which gives freedom from the fear of disease, old age and death and secures final absorption. "Saving one's life from destruction" is the best religious instruction that a man can confer upon man. The praise or censure conferred by others should not cause one to bestow praise or censure upon them. One should always secure the favour of his religious preceptor and thus attain the purity of his own mind. By following the words of saints by means of severe self-discipline one should destroy the effects of bad actions. Those preceptors who

be abandoned who by the desire of wealth bring their pupils to difficulties. One that has faith in the words of Arhat nats understands the philosophy of such subjects as birth, creation, absolution &c. Doctrines which are false (other Jaina doctrines) should be avoided as leading to evil concepts. The attainment of absolution should be preferred even to the attainment of godhead, as the happiness of the former is eternal while that of the latter is temporary. One should always follow the preceptor who puts down in public discussion the principles of false doctrines. Without the three 'gems'—faith (śraddhā), knowledge of religious truths (दर्शन) and good conduct (अहिंसा) absolution cannot be obtained, as valuables do not fall from the skies, but can only be purchased with money. Mercy practised daily towards living beings leads to salvation; it makes no difference whether one is in a holy place or in a jungle or in his own house. Those who violate religious precepts by eating at night fall into depths of sins and have to pass through innumerable lives. To attain heaven one should be careful towards living beings and to attain absolution one should practise self-control; all other efforts are utterly useless. Ears and hearts are blessed which every moment receive and hold fast, fresh words of sound sense coming from saints. The distinction between 'mine' and 'yours' altogether disappears in the minds of those into whose ears even the mention of the revelation of Jina has found its way. Firm thought should be fixed on religion in order to make one's heart free from passions, to make one's word true and to make one's conduct pure. The waters have the power of bestowing good, that people go to the Narmadâ, the Sarasvatî, the Yamunâ and the Bhâgirathî and throw themselves like beasts into them? Jina should be firmly in mind as if he were made a resident there or as if he were painted or engraved or reflected there or as if he were there by nature. Without mercy all show of holiness is worthless; and one possessed of mercy must be a Jaina.

IV.

The next thing that remains to be done is to give to the reader some account of the author, Hemâchârya. As this is given very fully in the well-known work, Forbes' Râsamâlâ, I beg to subjoin a few extracts from that work and, as they contain a description of the death of Kumârapâla as well as that of Hemâchârya, thus conclude this introduction:—

* His (Hemachandra's) parents, whose names were Châchig and Pâheenee, belonged to the Modh Wânceo caste, and resided at Dhundhooka in "Urddhâsbtum-land," the southern border country of Soreth and Goozerat. The father professed the orthodox Hindoo faith, the mother was "as it were a Deveo of the Jain religion." Their son received at his birth the name of Chung Dev. When he had attained the age of eight years, Devchander Âchârya, travelling in that part of the country, came to Dhundhooka. Châchig being at this time from home, his wife was persuaded by the Âchârya, who had been much struck by the appearance of Chung Dev, to entrust her son to his care, in order that he might receive the initiatory rite as a Jain ascetic. The Âchârya accordingly carried off the boy to his convent at Kurunâwutee. When Châchig returned from foreign parts, and heard what had happened to Chung Dev, he was much distressed, and vowed that he would eat no food until he had seen his son. Having ascertained the spiritual teacher's name and place of residence, he set off to Kurunâwutee. When he arrived there he went to Devchunder to demand his son. Chung Dev was at the house of Oodâyun Muntree, who took upon himself the task of reconciling Châchig to the step which his son wished to take, and as he succeeded therein, Chung Dev took the initiatory vow and assumed the name of Hemchunder. He soon became famous, and having at an early age made himself acquainted with all the learning of the Hindoos, as well as of the Jains, he received from the Gooroo the title of Sooree.

* Râs Mâlâ p. 145, l. 28.

† The royal suite were then (after arriving at the temple of Someshwar when it was restored) dismissed, and Koomâr Pâl and Hemâchârya entered alone the adytum of the temple, closing the door behind them.

Koomâr Pâl addressed Hemâchârya. "Among so many religions, I am anxiously desirous to establish one religion which may be assented to with certainty. There is no Dev like Someshwur; there is no king like myself; there is no ascetic like you. My wealth of fortune has thus brought the whole throng together. Do you, therefore, in the presence of this great Dev, point out to me, with true speech, the divinity who is the giver of liberation." Hemâchârya replied, "we have no need now of the matters that are contained in the Poorâns. I will bring the illustrious Someshwur in corporeal presence hither, that you may hear the truth from his own mouth." He continued, "without doubt, in this place the Dev is concealed. We too, devoting ourselves immovably to worship in the manner which the spiritual preceptor has pointed out, may cause the Dev to present himself. I will profoundly meditate, do you, burn the wood of aloes, raise incense, ceasing not until the three-eyed god appearing, restrains you." They laboured both of them, the smoke of the incense filling the adytum, darkening the light of the lamps which were arranged round the door and niches on the three sides. Suddenly a light became so brilliant as the light of the sun. The king started up, overcome by this effulgence; he shaded his eyes with his hand, and strove to recover the power of seeing. At that moment he beheld, occupying the basin in which the sacred eye of the Dev lay, the form of an ascetic, whose hair was matted and whose face of a beauty incomparable bright as his gold ornaments, whom mortal weakness could not endure. The king, moved by the touch of his hand, that the Dev was indeed present, the Dev, corporeally present. The matter being thus, the king

votion, he thus addressed the god: "Lord of the World! thou worshipping you, my eyes have attained their object; in kindness, therefore, giving some command, cause my ears also to fulfil their desire." The face of the Dev shone as the morning after the night of bewilderment; from his mouth issued the following divine words:—"Oh! king, this monk is an incarnation of all the gods; he is without deceit; to him it is given to behold the Divinity as a pearl in his hand; he is acquainted with the past, the present, and the future. The path which he shall show you, that understand to be, without doubt, the road to liberation." Thus speaking, the Dev became invisible.

* * * * *

* The king and the monk returned to Unhilpoor. There Hemâchârya instructed Koomâr Pâl in the purity which proceeded from the mouth of Jin Dev, and caused him to become great among the followers of Urhunt. Under the Âchârya's directions, the king forbade the destruction of life for a period of fourteen years in the eighteen countries of Goozerat, in which his order was obeyed. The Brahmins who offered living sacrifices in their rights, says the author of Dwyâshray, were forbidden to continue the practice, and thus began to present offerings of grain. The king's order was obeyed in Pullee land also, and the ascetics who used deer skins for their covering found it impossible to procure any. The people of Punchâl, also, who had been great destroyers of life, being subjects of Koomâr Pâl, were compelled to refrain. The trade of those who sold flesh was put a stop to, and three years' income allowed to them in compensation. The people of the countries about Benares, however, continued to sacrifice life.

* * * * *

† Koomâr Pâl Raja having now completed the thirtieth year of his reign, the curse which the great Sutee, the mother of Lâkho Râj, king of Kutch, had pronounced against the race of Mool Râj, began to work, and the king found himself afflict-

* Râs Mâlâ p. 150, l. 1.

† Râs Mâlâ p. 153, l. 27.

with the pains of leprosy. At the same time Hemchunder, had attained the age of eighty-four years, knowing that end approached, performed the "last wor-ship," and commenced a total abstinence from food, that he might anticipate the mandate of Yuma. The king expressing deep affliction on account, Hemchunder said, "You have yourself but six months more of life allotted to you; you have no son: do you therefore, perform the works that remain to be performed." Thus, instructing his royal pupil, Hemchunder died.* The king

* Another account of the death of Hemacharya is given in the same work follows:—

At this conjuncture, Shunkur Swamnee, who had been attracted to Uppul by the matter of the bards, made his appearance at Sidhpeet, and the Brahmins, knowing that they would have to leave the kingdom next morning for him during the night, and brought him to Pattun. In the morning, Koomfar Pál Raja called for the Brahmins, and commanded them to leave the town. Shunkur Swamnee stepped forward, and said, "What need of expelling any from the kingdom? at nine o'clock, the ocean, quitting its bed, will swallow up the whole country." The Raja upon this, sending for Hemacharya, asked him whether the deluge predicted by the reclus would be accomplished. Hemacharya denied that it would, and asserted the Jain doctrine, that the world never had been created and never would be destroyed. Shunkur Swamnee said, "Set a water clock, and let us see what will become of you." Hemacharya seated himself beside the clock. When nine o'clock came, he ascended into an upper story of the palace, and looking out of the window, saw the sea-waves rapidly advancing. On and on came the waves, till they had submerged the habitations of the City. The king, who was sitting on his throne, went up higher and higher, but the water still advanced, till it reached them. At last they reached the seventh and uppermost story. Looking down, found that the whole city, the highest trees, and all the people, were under water, and that nothing was visible on all sides but waves. Koomfar Pál, in great terror, turned to Shunkur Swamnee, and said, "If there were no means of escape." He said, "A tree will grow out of the wall which will pass close to this window. Whosoever will, may climb it, and escape." The three picked their bow, and perched themselves on the top of it. Soon a boat appeared in the distance, and the three jumped into it. Shunkur Swamnee, seized the king by the feet, and the Brahmins followed each other into the boat. It appeared about the middle of the night, and the king attempted to jump in, but the Swamnee did not allow him to do so. He was pushed from the window. The waves, at last, reached the palace, and the king, who was on the seventh story, fell into the water. The king's body was never seen again. The end of the world is still awaited for. (See the same work, page 138.)

with a mind bowed down by grief, performed the funeral rites of the great Âchârya. With the ashes of the pile, knowing them to be of incomparable purity, Koomâr Pâl and his chieftains made marks upon their foreheads. For many days the lamentation continued; and the king, abandoning all care for mundane affairs, was engrossed thenceforth in deep and devout meditation, until at length, his life escaping by a door of the body, he passed to Paradise.

1. The first figure following the $\frac{1}{2}$ which is an abbreviation of the word $\frac{1}{2}$ (अर्ध) at the top of the right margin gives the first figure shows the number of the chapter, the second figure shows the number of the chapter and the last figure shows the number of the last Sūtra quoted or illustrated in that page. For example [$\frac{1}{2}$ ८. १. ११.] on page 7. may mean that the last Sūtra quoted at the end of the page is the seventh in the first quarter of the eighth chapter. [$\frac{1}{2}$ ८. १. १.] on page 5 means that the last Sūtra illustrated in the last line of the text is the third of the first quarter of the eighth chapter.

II. In the commentary the number of the Sūtra quoted for illustration is shown by the single figure in brackets following that Sūtra, other Prākṛita Sūtras being shown by two figures in brackets: the first showing the quarter, and the second the number of that Sūtra. For example: in "अथ प्राकृतम्" [$\frac{1}{2}$] on page 4, in line 23, the figure [$\frac{1}{2}$] shows the number of the Sūtra "अथ प्राकृतम्;" and on page 5, in line 20, the quarter and number of the Sūtra referred to in the word $\frac{1}{2}$ are shown respectively by the figures १ and २६ in brackets, thus:—[१. २६]

III. The examples regularly intended for the illustration of Sūtras, whether they occur in the verses or the grammatical portion of the commentary given in smaller type, are underlined, as पर्यवसाय on page 5, in lines 1, and 20.

IV. Where a prosodically long vowel is intended to be read as short, it is shown by the mark \sim on the top of the letter, as $\tilde{ह}$ in line 2, page 3; and $\tilde{औ}$ in line 4, page 11.

V. In all cases of two or more words joined in a compound without the final of the antecedent word being modified by sandhi, the combination of the words is shown by a hyphen as in सिरि-वदमान-सामि in line 3, on page 3.

- VI. The various readings in Prākṛita verses are indicated by Devanāgarī numerical figures, and those in the commentary by English ones.
- VII. The letters or words which the editor thought were omitted from the MSS. by the inattention of the scribes are supplied as suggestions in brackets.
- III. Where in brackets following a Sūtra the letter हे० or है० is followed by two figures the first figure shows the number of the Chapter or Adhyāya and the second figure shows the number of the quarter or Pāda of Haima Vyākaraṇa.
- IX. In the foot notes to Kumārapāla, A means the Deccan College MS. of Haima Vyākaraṇa consisting of chapter VIII.
-

विषयानुक्रमः.

सर्गः १

- १ राक्षससंहरणम् ।
 २-३० राक्षसि सैनसदस्यसंघम् ।
 ३१ राक्ष कुञ्जरस्यसद्वृषसिद्धिः ।
 ३२-३३ वृषस्य क्षणेभ्यम् ।
 ३४ राक्षससिद्धिर्देवतासमस्तुनववनप्रस्तावः ।
 ३५-३६ रत्नोष्णिग्प्रकाशः ।
 ३७ राक्षः सद्यसौत्थनम् ।
 ३८, ३९ राक्षः प्रातःस्यै कृत्यम् ।
 ४० राक्षसि सत्यस्यसिद्धिः ।
 ४१-४२ राक्षः प्राप्ते व्याघ्रप्राप्तिवारयुक्तोत्सिद्धिः ।
 ४३-४४ राक्षस्यै प्रीतिः द्विजाक्षीर्वाचः ।
 ४५ राक्षससद्व्याघ्रणम् ।
 ४६ राक्षसस्यैवद्विजाक्षीर्वाचस्यम् ।
 ४७ निविधयणम् ।
 ४८ राक्षो मातृगृहगमनम् ।
 ४९ मातृणां स्तादिसमर्पणम् ।
 ५० देवानां देदीनां प्राप्ते मोक्षम् ।
 ५१ कुञ्जरत्नादीनां ययुससमर्पणम् ।
 ५२ राक्षसोपजनम् ।
 ५३, ५४ राक्षो गुणनिवर्तं कर्तुं धमयद्गमनम् ।

सर्गः २

- १-२० राक्षो मातृधर्मादि ।
 २१ दहिर्गमनायै कुञ्जरानयनम् ।
 २२-२५ कुञ्जरवर्णनम् ।
 २६ राक्षः कुञ्जरारोहणम् ।

- ३३-३९ आरुढस्य राज्ञो वर्णनम् ।
 ४०-५१ राजनामाङ्कितस्य जिनमन्दिरस्य तत्प्रविशतो राज्ञश्च वर्णनम् ।
 ५२ तन्मन्दिरं शत्रूणामपि धर्मोन्मुखत्वकारकम् ।
 ५३ जिनस्तवनप्रस्तावः ।
 ५४-६१ स्तुतिप्रकारः ।
 ६२-६५ राज्ञो जिनस्तपनम् ।
 ६६ जिनाग्रे स्त्रीसंगीतप्रस्तावः ।
 ६७-७७ संगीतम् ।
 ७८ राज्ञो मरुचक्रपूजाविषयमनुशोचनम् ।
 ७९ अनुशोचनप्रकारः ।
 ८० शासनदेवीवचनम् ।
 ८१ उद्यानस्य सर्वर्तुकुसुमसमृद्धावाशीर्वादः ।
 ८२ राज्ञो गुरुप्रणामः ।
 ८३ जिनमन्दिराद्राजनिर्गमनम् ।
 ८४-९० राजाश्वस्य वर्णनम् ।
 ९१ राज्ञो धवलगेहं प्रति गमनम् ।

सर्गः ३

- १ राज्ञ उद्यानं प्रति गमनम् ।
 वसन्तर्तुवर्णनम् २-८९.
 २ वसन्तर्तुप्रवृत्तिः ।
 ३ मदनाधिक्यम् ।
 ४ मदनप्रतापः ।
 ५ चूतः ।
 ६-१५ मलयानिलः ।
 १६ सिन्दुवारपरागः ।
 १७ अशोककुसुमम् ।
 १८ अन्दोला ।
 १९-२६ दोलाविलासः ।
 २७ तिलकपुष्पविकासः ।
 २८ मधूकतरुः ।
 २९ अशोकतरुः ।

६६	पलाशकुमुमम् ।
६७	रम्भावतंसः ।
६८	पुन्नागः ।
६९	पूगफलीवालपुष्पम् ।
७०	जपाकुमुमम् ।
७१	फुल्लविनकिलम् ।
७३	कीडनप्रस्तावः
७४-८९	कीडा ।
९०	राशो ग्रीष्मदर्शनम् ।

सर्गः ४

ग्रीष्मर्तुवर्णनम् १-७७.

१	राजानं प्रति दौवारिकस्य ग्रीष्मश्रीविषयकं वचनम् ।
२	पथिकस्य लपनम् ।
३	काञ्चनारवृक्षः ।
४	नवकाञ्चनकेतकी ।
५	ग्रीष्मश्रीस्पष्टत्वम् ।
६	नवमालिकामल्लीजपाः ।
७	चीरीशब्दे ग्रीष्मश्रीर्गायतीत्युत्प्रेक्षा ।
८	चीरीणां पथिकान्प्रत्युल्लपनम् ।
९	मल्लिकावचयकर्त्र्या भणनम् ।
१०-२१	वारवनितानां संवद्धासंवद्धलपनकर्त्रीणां द्राक्षारसपानम् ।
२२	आम्रमधूकौ ।
२३	खर्जूरप्रियालपनसानामुद्यानम् ।
२४	शिरीषकिंशुकवकुलगन्धः ।
२५	राशो धारागृहगमनम् ।
२६	जलयन्त्रस्य पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरभागेभ्यो जलौघप्रवर्तनम् ।
२७	वैदिकामकरमुखादिभ्यो
२८	पञ्चालिकाकर्णादिभ्यो
२९	यन्त्रनिःसृतजलविन्दुव्याप्तत्वादृक्षेण रोमाञ्चोत्प्रेक्षा ।
३०	जलक्षणदर्शने तत्र सर्वत्र जनप्रवर्तनम् ।
३१	सालभक्षिकाकरगतघटेभ्यः सर्वत्र समं जलनिर्गमनम् ।

- [illegible]

सर्गः ५

ਪਾਤਰਪੰਨਾ ੧-੨੫.

- नीपगन्धस्य सपथ प्रतरणम् ।
 गन्धपिपीतायनध्वये प्रोपितविलापः ।
 सपथ मालतीगन्धप्रसरणम् ।

- ४ गुग्गुलिवायुपरिभ्रमणेन प्रोषितानां निःशामपरिमोचनम् ।
 ५ मालतीलतया पूर्वोन्मिलेन च पथिकनिवास निवृत्तम् ।
 ६ कुमारपालं प्रति आराभिककर्तृकं मनोदेशमनोहरत्वम् विशासनम् ।
 ७ श्रीफलवृक्षः ।
 ८ जम्बुदाहिमीफलानि ।
 ९ नीपकुटजार्जुनतापिच्छाः ।
 १० लाङ्गलीयूथिकाकूष्माण्डीत्रिम्बीनां पुष्पितानि वनानि ।
 ११ केतकीवनम् ।
 १२ कुटजार्जुनसर्जपरिमलः ।
 १३ मालतीगन्धः ।
 १४ सद्यानजनस्य अम्लिकाकुसुमदर्शनेन हर्षः ।
 १५ लाङ्गलीकुसुमस्य सकलजनमनोहरत्वम् ।
 १६ सालयूथीसिलिन्ध्राणामुलसनम् ।
 १७ कुटजविकसनं यूथिकागन्धप्रसारणं वेणुकुटङ्गकन्दलनं च ।
 १८ लीलापुष्करिणी मेघमुक्तजलं कलमाङ्कुराश्च ।
 १९ तापिच्छः कमलिनी भेककुलं च ।
 २० निचुलादीनां वने वायोः सारभ्यम् ।

प्रावृषिकं पद्मावतीदेवीपूजानिमित्तं मालिनीनामन्योन्यं जल्प-
 नम् २१-४५.

- २१ नीपकुसुमानयने आसनदाने चाज्ञा ।
 २२ स्नाने कल्लारपत्रिकानयने च निदेशः ।
 २३ दर्दुरभयेन न स्नात किमिति प्रश्नः ।
 २४ दूर्वाः किं नानीयन्त इति प्रश्नः ।
 २५ तुलसीग्रहणे निदेशः ।
 २६ केतक्या आनयने निदेशः ।
 २७ दाहिमीफलत्रोटनम् ।
 २८ मुस्ताधूपकरणम् ।
 २९ पल्लवजलस्नानं कुतो विस्मृतमिति प्रश्नः ।
 ३० नीपावचये कुत आलस्यमिति ”
 ३१ जलानयनविस्मरणे ”
 ३२ जलकलुषणं कुतः कृतमिति ”
 ३३ पूजाप्रस्तावे दलाकाभिः सह क्रीडने ”

- [illegible]

हेमन्तशिशिरवर्णनम् ६६-८६.

- ६६, ६७ कलकण्ठानां विक्षोभादि कुन्दलतादर्शनं भ्रमरविस्फुरणं च ।
 ६८ फुल्लवलीफलनीलताः ।
 ६९ कृष्णक्षुरक्षकस्त्रीणां गीतम् ।
 ७० चणकादिरक्षकस्त्रीणामुद्यमः ।
 ७१ वनितानामन्योन्यं लपनम् ।
 ७२ नवकेशररक्षकस्त्रीणां परस्परं वार्ता ।
 ७३ मुचुकुन्दकुसुमाहरणम् ।
 ७४ पारत्तीमूलकालिगुञ्जितादि ।
 ७५ यवरक्षकगोपीगीतम् ।
 ७६ मरुवकमाला ।
 ७७ कुन्दलवलीपुष्पाणि ।
 ७८ युवगोपीमूलको युवगोपानां हर्षः ।
 ७९ नारङ्गफलानि ।
 ८०, ८१ स्त्रीणां नामग्रहणपूर्वकं कुन्दपुष्पावचयविषयकं लपनम् ।
 ८२ फलिनीलोद्वक्तकुसुमानां विकसनम् ।
 ८३ वारुणीपुष्पविकसनम् ।
 ८४ फलितवदर्यः ।
 ८५ पुंनागलवलीकुन्दपुष्पाप्यनङ्गस्य जयसाधनानि ।
 ८६ फलिनीकुसुमैः सर्वेषामक्षिसुखहर्षा ।
 ८७ उद्यानवर्णनोपसंहारो राज्ञः सौधगमनं संध्याकर्म च ।
 ८८ राजानं प्रति सूतानां संध्याकालादिवोधकं पठनम् ।
 ८९ चक्रवाकविरहः ।
 ९०-९२ मुनिवटुकजल्पनम् ।
 ९३-९७ वासकसजाया भोगादिचिन्तनपूर्वकं प्रियशय्याकरणम् ।
 ९८-१०५ पांसुलानां मिथो भाषणम् ।
 १०६ चन्द्रोदयः ।

सर्गः ६

चन्द्रोदयवर्णनम् १-२१.

- १-३ कैरविण्याः शशिनं प्रति प्रश्नः ।
 ४ रथाङ्गथा दूरस्थरथाङ्गं प्रति दुःखकथनम् ।

- [illegible]

1071041 73-505.

४१. शुद्धणाधीशहृत्प्राणतनिसामने प्रार्थनम् ।
 ४२. वाशो योधानां शुद्धणमगमनम् ।
 ४३. सेधां परबलमनु प्रसरणम् ।
 ४४. शुद्धणाधिपस्य स्वपुराहृदिनिःसारणम् ।
 ४५. शुर्गोधिःशतानां तयोधानां कुमारपालयोधः सह युद्धम् ।
 ४६. अमरीनिः कृतां योधानां परीनुमादरणम् ।
 ४७. असंभाव्ययुद्धविधानायोधाः शिवस्य गणा इवेत्युपदेशः ।
 ४८. पदोच्चिन्महिबाहुंनयोधानां स्नानाद्यपहाय युद्धप्रवृत्तत्वम् ।

- १४ मलिकार्जुनकृतं कुमाराधनम् ।
 १५ अथकर्मसामर्थ्ये तदे मलिकार्जुनम् ।
 १६ मज्जः शिरःपङ्क्तिः ।
 १७ मज्जः इभ्यमात्मनो मृदुत्वमवतारम् ।
 १८-१९ कुमारपालसेनयो मलिकार्जुनकृतं कुमाराधनम् ।
 २० कुमारपालसेनयो मलिकार्जुनकृतं कुमाराधनम् ।
 २१ तयावष्टे दधुः दधोवर्धितः कुमारपालसेनो यत्नः यत्नः ।
 २२ कुमारपालसेनयो मलिकार्जुनकृतं कुमाराधनम् ।
 २३ मुद्रे शिरःपङ्क्तिः ।
 २४ कुमारपालसेनयो मलिकार्जुनकृतं कुमाराधनम् ।
 २५ मलिकार्जुनकृतं कुमाराधनम् ।
 २६ मिदनादिनः कुमाराधनम् ।
 २७ कुमारपालसेनयो मलिकार्जुनकृतं कुमाराधनम् ।
 २८ नम्यमानादीनां नागः ।
 २९ राज्ञो शिरःपङ्क्तिः ।
 ३० ततः कुमारपालसेनयो मलिकार्जुनकृतं कुमाराधनम् ।
 ३१ पथिमदिक्कर्मार्गम् ।
 ३२ तदनन्तदेशाधीनम् कुमारपालसेनयो मलिकार्जुनकृतं कुमाराधनम् ।
 ३३ उद्येश्वरस्य तन्मित्रभूतम् ।
 ३४ वाराणसीमन्त्राभिनन्दनम् ।
 ३५ मगधदेशाधिपस्य प्राभुनदानम् ।
 ३६ गौडदेशाधिपतेर्महेश्वरकृतम् ।
 ३७ तत्सेनायाः कन्दकृतेनयकृतम् ।
 ३८ तच्छिविरस्य दर्शनाद्विशेषतः भवेत्तन्मरणम् ।
 ३९ तत्तन्विकृतं दशार्णपतिनगरविकृतम् ।
 ४० तत्कनकहरणम् ।
 ४१ तच्चमूपच्छेदनम् ।
 ४२ तत्सप्ताहसंपहरणम् ।
 ४३ कुमारपालसेनाकृतं चेदिनगरीशमानसङ्घनम् ।
 ४४ तत्कृतं रेवागतनकादीनां मर्दनम् ।
 ४५ रेवातटे कुमारपालवलस्य निवेशः ।
 ४६-४७ मधुराधीशेन कनकादिसमर्पणेन कुमारपालसेन्यात्नयुक्तं रक्षणम् ।
 ४८ कुमारपालाश्रयहेतोर्जङ्गलपतिकृतं गजसमर्पणम् ।

१७-१८ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
१९ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।

नमः ७

शान्तं प्रति विदितिः शान्तः परमाधीनता १-८४.

- १ विदितिप्रस्तावः ।
- २ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- ३ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- ४ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- ५ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- ६ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- ७ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- ८ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- ९ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- १० लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- ११ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- १२ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- १३ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- १४ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- १५ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- १६ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- १७ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- १८ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- १९ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- २० लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- २१ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- २२ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- २३ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- २४ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- २५ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- २६ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।
- २७ लङ्गणः शान्तं प्रति विदितिः ।

- २८ स्त्रीणां न्यग्जातीयेष्वपि प्रेमानुबन्धित्वम् ।
 २९ तासां परलोकादिनाशकत्वम् ।
 ३० तासां शुनीनामिव अकाङ्क्षणीयत्वम् ।
 ३१, ३२ स्थूलभद्रमुनेः प्रशंसा ।
 ३३-३५ वज्रपैः ”
 ३६ गयसुकुमालस्य ”
 ३७ गौतमस्वामिनः ”
 ३८ अभयकुमारमुनेः ”
 ३९ सुधर्मस्वामिनः ”
 ४० जम्बूमुनेः ”
 ४१ प्रभवप्रभोः ”
 ४२ जिनवचनस्य ”
 ४३ गुरुभ्यो लब्धसम्यक्त्वस्य संसारभयाभावः ।
 ४४ हृदयोल्लसितजिनागमानां प्रशंसा ।
 ४५ उल्लसितजिनसमयस्य ज्ञानोल्लासः ।
 ४६ विवेकिनो जिनमतावगाहनम् ।
 ४७ अवगाहितजिनवचनस्य मोक्षप्राप्तिः ।
 ४८ भगवद्वचनं गृह्यतः कर्मगणस्य नाशः ।
 ४९ गृहीतप्रवचनानां मुक्तिः ।
 ५० गृहीतव्रतानां गुणप्रशंसा ।
 ५१ महामुनीनां तपस्याचरणम् ।
 ५२-५९ अर्हतां वर्णनं नमस्कारश्च ।
 ६० सिद्धान्प्रति शरणार्थं गमनम् ।
 ६१ सर्वसिद्धानां नमस्कारः ।
 ६२ सन्मार्गस्य बोधकानामाचार्याणां ध्यानम् ।
 ६३ आचार्यान्प्रति ज्ञानप्राप्तये प्रार्थना ।
 ६४, ६५ उपाध्यायप्रशंसा ।
 ६६, ६७ साधुप्रशंसा ।
 ६८ पञ्चपरमेष्ठिध्याने निदेशः ।
 ६९-८३ श्रुतदेवीप्रशंसा ।
 ८४ श्रुतदेवीमुद्दिश्य राज्ञो बोधार्पणविषये प्रार्थना ।
 ८५ श्रुतदेवी विधेयमुपदिशत्विति प्रार्थना ।
 ८६-९१ कुमारपालं प्रति श्रुतदेव्याः प्रत्यक्षदर्शनम् ।

५१. पुनर्देहीभावप्रमाणम् ।
 पुनर्देहीभावप्रमाणम् ५३-५००.
 ५२. रासः इन्द्रविद्रव्यप्रतिपादनम् ।
 ५३. राजानं प्रति जितपत्निकर्तुं वन्द्यतामांसा ।
 ५४. राजानं प्रति कृतकृत्यो गीति प्रतिपादनम् ।
 ५५. जगदुन्मत्स्यत्वायां वीर्यां आध्यासा ।
 ५६. पृथुवत्प्रसादयवर्णम् ।
 ५७. इन्द्रसमन्वितप्रार्थी ।
 ५८. आनन्दसंसातनं वीर्यप्रसरणे ।
 ५९. दशवर्णमनुहा ।
 ६०. रासः पुनर्देही प्रति विरूपयितुमारम्भः ।
 ६१. उपदेशप्रकरणे प्रार्थना ।

सर्गः ८

१. सारभ्यतीकृतोपदेशस्य प्रस्तावः
 उपदेशप्रकारः ६-८९.
 २-४. मोक्षस्य साधनानि ।
 ५. क्षत्रनिद्रयोर्विषये षट्मिति पुष्टिकरणम् ।
 ६. मदनया आन्तराः पद क्षत्रयो विजेतव्या इति चिन्तनम् ।
 ७. मोक्षपदं गतस्य योगिनः पुनः संसारगमनाभावः ।
 ८. कृत्यासनानां सर्वकर्मणां च नाशस्य साधने द्वे ।
 ९. धर्तृणां परममन्त्रपठने सर्वजनस्यापि निवृत्तिः ।
 १०. विषयपरित्यागे विना आरण्यगमनादेरपि निष्फलत्वम् ।
 ११. चत्वारिमहलमित्यादिमन्त्रपठने मुक्तिप्राप्तिः ।
 १२. सर्वहराजचरणानुध्यानेन योगिनः क्षटाक्षयानुत्तादिप्राप्तिः ।
 १३. स्थिरसमाधेययोगिनो धन्यत्वम् ।
 १४. सर्वविषयपरित्यागे निदेशः ।
 १५. आत्मनः सुषुम्णायां स्थितौ मुक्तिप्राप्तिः ।
 १६. ज्ञानादिरक्षणार्थं रागद्वेषादीनां नाशः ।
 १७. पद्मासनादिभिरेव मोक्षः ।
 १८. इटापि हलयोर्मध्ये मनसः संचारणम् ।
 १९. विरागवासनाया दुष्करत्वम् ।
 २०. समयाचारमनःशुद्धयोर्मुक्तिसाधनत्वम् ।

- २१ विषयत्यागपूर्वकं समाधिलीनचित्तत्वेनावस्थानम् ।
 २२ मनःपवनयोर्मिथोवष्टम्भनेन मुक्तिः ।
 २३ नाडीपवनसंयोगज्ञानं योगसाधनम् ।
 २४ समाधिनिष्ठानां जरामरणातिभयाभावः ।
 २५ ब्रह्मरन्ध्रे मनोनियोजनं मुक्तेः साधनम् ।
 २६ शत्रुमित्रयोः समभावेन दर्शनम् ।
 २७ अहिंसाप्रधानो धर्मः क्रियतामित्युपदेशः ।
 २८ अहिंसावचनस्य प्रशंसा ।
 २९ तपसा जन्मनः साफल्यम् ।
 ३० सामान्यजनस्य निर्वाणस्वरूपविचाराभावः ।
 राजानं प्रति श्रुतदेवीवाक्यम् ३१-३६.
 ३१ संसारकान्तरे मा निपततेति उपदेशस्त्वया सर्वेषां कार्यः ।
 ३२ सर्वत्र समभावं कुर्वित्यादिः ”
 ३३ जीवदयाकर्तव्येत्यादिः ”
 ३४ महर्षिसेवनं कर्तव्यमित्यादिः ”
 ३५ धर्मप्रतिपादकसिद्धान्ते ग्रहं कुर्वित्यादिः ”
 ३६ युष्माकं संयमश्चेन्मोक्षो न दूरे इत्यादिः ”
 ३७-४२ देव्याः कुमारपालं प्रति परकृतनिन्दासहनाद्युपदेशः ।
 ४३ स्त्रीवचनेऽनासक्तस्य मोक्षसुखम् ।
 ४४ सत्यवचनादि निर्वाणस्य कारणम् ।
 ४५ साधूनां वचनानि गृहीत्वा तपसा कर्मनाशः कर्तव्यः ।
 ४६ गुरुजनकथितश्रुतार्थधारणेन जीवितसाफल्यम् ।
 ४७ शिरसा गुरुपादस्पर्शस्तदुपदेशेन प्रियवचनादि ।
 ४८ धनलिप्सया विपत्तिकरस्य गुरोस्त्यागः ।
 ४९ दयार्थप्रशमाचरणं कर्मच्छेदनं च ।
 ५० जिनवचनप्रमाणस्य पुरुषस्य जगज्जन्मकारणादिज्ञानम् ।
 ५१ मिथ्याधर्माचरणनिषेधः ।
 ५२ यत्रतत्रापि स्थितेन सम्यक्त्वमनुरागश्च कार्यः ।
 ५३ इन्द्रियजये क्रोधादिरूपकपायजयः कपायक्षये कर्मनाशश्च ।
 ५४ कर्माणि तपसा विना दुर्जयानि । तपसः फलं त्वपरिज्ञेयम् ।
 ५५ मोक्षसुखं शाश्वतं देवादीनां सुखं त्वल्पकालम् ।
 ५६ कर्तृत्वप्रयोजकत्वयुद्धिरहितस्य विवेकोपरिमितः ।
 ५७ मिथ्यादर्शनखण्डकस्य गुरुजनस्य प्रणिपातः कार्यः ।

- ५८ रागाद्यकलुषितचित्तस्य ब्रह्मपरस्य तस्मिन्नेव भवे निर्वाणप्राप्तिः ।
- ५९ संतोषामृतेन विना सुखप्राप्तेरभावः ।
- ६० ज्ञानदर्शनचारित्र्यरूपरत्नत्रयं विना मुक्तेरभावो भाण्डेन विना केत-
व्यवस्तुन इव ।
- ६१ जिनागमालोकनं विना भवहानोपायमोक्षसंप्राप्त्युपाययोरभावः ।
- ६२ चञ्चला संपत् ध्रुवं मरणमिति सर्वस्मिन् वदत्यपि न कस्यापि महामु-
निसमागमसाध्यसंयमाभावः ।
- ६३ मुक्तिसुखस्य साधनानि ।
- ६४ यत्र कुत्रापि स्थितौ जीवदयाया मुक्तिं प्रति कारणत्वम् ।
- ६५ तपसा सह संयमाद्यभावे साधुमध्ये गणनाया अभावः ।
- ६६ धर्महीनादावपि दयां कृतयतोऽत्रैव सिद्धिः ।
- ६७ मनसः सुस्थिरत्वकरणे संसारस्थितं विषण्णं प्रत्युपदेशः ।
- ६८ रात्रिभोजनात्पापे पतनं ततः संसारे परिभ्रमणम् ।
- ६९ तपःपरिपालनैस्तुक्यात्संसारे गमनागमनक्रियाया अभावः ।
- ७० जीवदयोपशमयोरेव कर्तव्यत्वं नान्यस्य कर्मणः ।
- ७१ परिग्रहालीकभाषणे परित्यज्य उपशमस्य स्वीकर्तव्यत्वम् ।
- ७२ शरीरजीवितयोरस्थिरत्वं ज्ञात्वाऽशुभभावस्त्याज्यः ।
- ७३ धृतार्थस्य श्रवणे कर्णयोः धृतार्थस्य स्थिरीकरणे हृदयस्य च कृतार्थ-
त्वम् ।
- ७४ यस्य कर्णे जिनागमवचनमात्रमपि प्रविष्टं तस्य त्वदीयं मदीयमिति
ममत्वाभावः ।
- ७५ चावज्जीवं दमकरणे सिद्धलोकगमनम् ।
- ७६ भद्रत्वादीनां सिद्धिं प्रति प्रशमादीनामुत्तरोत्तरमुच्यमानानां कारण-
त्वम् ।
- ७७ क्रोधमानमायाजाललोभानामन्तं कृत्वा निवर्तने निदेशः ।
- ७८ संसारत्यागाशिवसौख्यसंवेदनयोरतिनिश्चलं मनः कारणम् ।
- ७९ चित्तादीनामनाकुलत्वादिकरणे निश्चलं ध्यानं कारणम् ।
- ८० यमुनादिनदीजले स्नानेपि शिवशर्मप्राप्त्यभावः ।
- ८१ मनसि जिनमघतीर्णं कुर्वित्यादेशः ।
- ८२ दयावतामेव निर्युतिर्न वेषधारिणाम् ।
- ८३ इति भाषाविनिमयेन परमतत्त्वं कथयित्वा नृपोरसि निजकण्ठमा-
लां स्थापयित्वा महलं चोपेत्या देवीगमनम् ।

AUGURCHAND BHAIRODAN.
JAIN LIBRARY.

Moholla Marotian Ward.
Bikanir.

श्रीः ॥

ओं नमः श्रीजिनेश्वरपादपद्मेभ्यः ॥

पुण्याङ्कुराः शिवसुखफलं श्रोतृजन्तून् नु नेतुं
तैरग्रेऽस्ताः किमुत लिखितुं मङ्गलान्यष्ट लाजाः ।
यस्योद्यन्ते सदसि दशनाभीशवो देशनायां
स श्रीचन्द्रप्रभजिनपतिः प्रातिभं नस्तनोतु ॥ १

अधोविहितदुर्गतिं प्रकटदिव्यगोत्रोद्गतिं
वृत्तं सुमनसां भरैः प्रियतरामृतोद्यत्फलम् ।
सुराजितशुभाश्रियं भुवनसत्तमामोदकं
जिनेश्वरम् अभिष्टुवे गुरुम् अभीष्टकल्पद्रुमम् ॥ २

यत्पार्श्वे याचितुं किं किमपि शशिरयी कुण्डलद्वन्द्वदम्भाद्
भेत्तुं दारिद्र्यवृत्तेः स्तुतिम् अति गुणपद् दीप्रचक्रौ नु भातः ।
सद्वीणापुस्तमुक्ताक्षवलयकमलातुल्यहस्ताञ्जलक्ष्मी-
वाग्देवी सा सुधाभा मम मनसि सदा स्तात् प्रकृत्य प्रसादम् ॥
यः प्राकृतव्याकरणं नु शब्दैः साहित्यसर्वस्वमिवार्थभङ्गया ।
स व्याश्रयः काव्यम् अनल्पबुद्धिज्ञेयः कथं मादृश एव गम्यः
अभीष्टकल्पद्रुगुरुप्रसादप्रादुर्भवत्प्रातिभवैभवोहम् ।

स्वान्यावबोधाय तथापि किञ्चिद् यत्नं विधास्ये विवरीतुम् एनम्

इह हि सद्विज्ञानागपतिकूर्मकुलाचलाचलाभाराङ्गीकारव्याहृ-
दोर्दण्डकलिताकर्णाकृष्टकाण्डलितप्रचण्डयोदण्डटङ्गारादम्बरजा

नितुर्धरवैरिवारवलस्य अगणितगुणगणतान्तारकद्युतिद्योतितदिअ-
 ण्डलस्य प्रसरत्कीर्तिचन्द्रिकाधवलितनभस्तलस्य दीनानाथजन्तुजा-
 तनिचातरक्षणक्षमवलस्य परोपकारकरणवर्णशीलस्य नानाप्रकारभ-
 क्तियारभारवन्दारुनतुःसमुद्रवसुंधराधिपकोटाकोटिकिरीटकोटि-
 कान्तिमिश्रितनरणगुगलस्य चौलुक्यवंशमुक्ताफलस्य परमार्हतश्री-
 कृष्णपालभूपालस्य संस्कृतद्वयाश्रयप्रतिपादितावशेषं प्राकृतलक्ष्यै रु-
 चिर्न चरितं यत्कृतमः साहित्यव्याकरणाद्यनेकशास्त्रनिर्माणप्रब्र-
 ह्मणः । इतिमनन्दप्रतिपतिः प्राकृतद्वयाश्रयं महाकाव्यं चकार ॥
 अथ व्याख्यान इति कः शब्दार्थः । उच्यते । द्वयोः महाकाव्य-
 यक्षणक्षमप्राणयोगजयोः द्वयाश्रयः । एवं तर्हि सर्वमहाका-
 व्यार्थं व्याख्यानमगच्छः । न हि तत्र कतपि महाकाव्यलक्षण-
 यक्षणक्षमो न स्याः । इति चेन्न । अत्र हि “यथापक्षं प्रा-
 य” इत्यादि महाकाव्यलक्षणम् अस्ति । तथा व्याकरणाष्ट-
 कायमेव “अथ प्राकृतम्” इत्यादिगर्वमूत्रानुक्रमन्यस्वमूलोदा-
 हरणप्रत्यावायावसानान्तरोदाहरणप्रतिपादनेन ग-
 र्वार्थं प्राकृतलक्षणमस्ति । न चैवम् अन्यत्रेति नानिप्रमग्नः ॥

अहं ।

अहं पाईंआहिं भासाहिं संसयं बहुलम् आरिसं तंतं
अवहरमाणं सिरि-वद्धमाण-सामिं नमंसामो. ?

अत्र च साधुसमाचारपरिपालनार्थं निर्विघ्नेन शास्त्रपरिसमाप्त्य-
र्थम् आसन्नोपकारित्वाद् अभिमतदैवतस्य निखिलमङ्गलालयस्य श्री-
वीरस्वामिनो ग्रन्थकारः अभिधेयप्रयोजनसूचकं नमस्कारम् आदौ
आविश्वकार ॥

१. आदौ अथशब्दो मङ्गलार्थः अनन्तरार्थश्च । यद् अमरः ।
“मङ्गलानन्तरारम्भप्रश्रकात्स्न्येष्वाथो अथे” इति । अथ संस्कृत-
द्वयाश्रयानन्तरं प्राकृतद्वयाश्रयमहाकाव्यं चिकीर्षवो वयं श्रीवर्ध-
मानस्वामिनं नमस्यामः । भगवति गर्भस्थिते ज्ञातिकुलं हास्तिकाश्री-
यरथकट्यापादातधनकनकमाणिक्यादिभिर्वर्धत इति वर्धमानः ।
श्रिया अष्टमहाप्रातीहार्यशोभया युक्तो वर्धमानः । स चासौ
स्वामी च तं श्रीवर्धमानस्वामिनम् । अत्र च श्रीशब्देन पूजातिशयः
प्रतिपादितः ॥ त्रिभुवनविभुं प्रति एकवचनम् आत्मानं प्रति तु बहु-
वचनं विरुद्धमिति न वाच्यम् । यतः अयं निरुपमत्वाद् एकः । वयं
च प्राकृतप्रायाः प्रभूता इति सूचनार्थम् एकत्वबहुत्वे स्तः ॥ किंभू-
तम् । प्राकृतीभिर्भाषाभिः कृत्वा संशयं संदेहम् आर्षं प्रचुरच्छा-
त्रपरिवृतेन्द्रभूत्यादिकृपिसंबन्धिनं तंतम् अतिशयप्रसिद्धं बहुलं
जीवकर्मोदिविपयत्वेन प्रभूतम् । यद् उक्तम् ।

जीवो कम्मे तज्जीव-भूअ-तारिसयं-वन्धमुक्खे य ।

देवा नेरइया वा पुत्ते परलोय-निव्वाणे ॥

अपहरमाणं विनाशयन्तम् । इत्यनेन वचनातिशय उक्तः । स च न ज्ञानातिशयं विनेति तेन ज्ञानातिशयाक्षेपः । सोपि न अपायापगमातिशयं विनेति तेनापि च अपायापगमातिशयाक्षेपः । अपायभूता रागादयः तेषाम् अपगमः । स एव अतिशयः । अथ वा । वर्ध च्छेदनपूरणयोः । चौरादिकत्वाण्णिचिं कृते वर्धयते छिद्यतेसा-विति स्वरान्तत्वात् कर्मण्यद् । ततो वर्धः छिन्नः मानः अहंकारो ये-नेति व्युत्पत्त्या वर्धमान इति नाम्नैव सूचितः । इत्थं चतुस्त्रिंशद-तिशयज्ञापकम् अतिशयचतुष्कम् उक्तम् । पाइआहिं भासाहिं इ-त्यत्र बहुवचनम् अशेषान्यभापासंग्रहार्थम् । अत्र च संस्कृतद्व्या-श्रयप्रतिपादितव्याकरणसप्ताध्यायीसकललक्ष्यतद्व्यावर्ण्यमानश्रीमू-लराजनृपादिचरितरूपाभिधेयानुक्रमायातप्राकृताष्टमाध्यायोदाहर-णश्रीकुमारपालभूपालचरित्रस्वरूपम् अभिधेयम् अथशब्देन सू-च्यते । अनेन च अभिधेयेन सह अस्य महाकाव्यस्य प्रतिपाद्य-प्रतिपादकलक्षणः संबन्धः । प्रयोजनं च अनन्तरं सकलप्राकृत-लक्षणश्रीकुमारपालचरितपरिज्ञानम् । परं परं च निःश्रेयसम् । यद् उक्तम् ।

व्याकरणात् पदसिद्धिः पदसिद्धेरर्थनिर्णयो भवति ।

अर्थात् तत्त्वज्ञानं तत्त्वज्ञानात् परं श्रेयः ॥ १

सुकृतं जनयत्यादावसुरसुरस्वामितां ततः क्रमशः ।

निर्वृतिवनितावाप्तिं धार्मिकगुणकीर्तनं विदुषाम् ॥ २

“अद् पाइआहिं” “बहुलं” “आरिसं” इति पदभणितिव्याजेन सांक्षात् “अथ प्राकृतम्” [१.] “बहुलम्” [२.] “आरिसं” [३.] इति सूत्रत्रयं प्रतिपादितम् । तत्र अये यथालक्ष्यम् अत्र ग्रन्थे व्यक्तीभविष्यति ॥

1. B °तारिसयं°. C तारिसमयं°. 2 B C °णिगति. 3 C omits प्रतिपाद्य°.

अत्थि अणहिल-नगरं, अन्ता-वेईसमाइ-निव-निचिअं,
सत्तावीसइ-मुत्तिअ-भूसिअ-जुवइ-जण-पइ-हरयं. २

तिअस-वई-हर-वहु-मुह-आदरिसीहूय-फलिह-सिल-सिहरो
जस्सि पुहइ-वहु-मुह-अवयंसो सहइ पायारो ; ३

२. अधुना श्रीकुमारपालस्य चरितं विवर्णयिषुः सकलेन्द्रिय-
न्दिरं तद्राजधानीनगरं वर्णयति । अन्तर्वेदिः गङ्गायमुनयोर्मध-
देशः तस्य ईशः स आदिर्येषां ते च ते नृपाश्च तैर्निचितं व्याप्तम्
प्रतापपराभूतमार्तण्डमण्डलस्य श्रीकुमारपालभूपालस्य प्रसादना-
सकलदिङ्मण्डलमिलिताखिलनरपालचक्रवालेन सर्वकालम् अस्य व-
लितत्वात् । सप्तविंशतिमौक्तिकाभिर्नक्षत्रमालानामहारविशेषैः
पितो युवतिजनो येषु एवंभूतानि पतिगृहाणि ईश्वरसदनानि यत्र त-
अणहिलनगरम् अस्तीति संबन्धः ॥ तत् पुनः कथम् अणहिल-
नगरम् इत्यभिधीयते । अभिधीयते । पूर्वं किल वनराजराजे-
नूतननगरविधानविहितचित्तेन प्रधानभूमिखण्डगवेपणार्थं विचर-
एकदा अरण्यमध्ये गवादींश्चारयन् अणहिलो नाम गोपा-
दृष्टः । तदग्रे च चित्ताभिप्रायो निवेदितः । तेनापि तत्कार-
णार्थं शकुनगवेपणं कुर्वता एकत्र प्रदेशे शृगालो बलिष्ठकुर्कु-
निर्धारयन्नवलोकितः । तत्रैव च अणहिलेन वनराजराजो नग-
निवेशं स्वनाम्ना कारित इति अणहिलनगरम् ॥

वेईसमाइ इत्यत्र वक्रादित्वाद् [१-२६] अनुस्वारः । बाहुलकत्वात् [१-२७]
एचिद् अन्यस्यापि व्यञ्जनस्य मः ॥

३. अधुना पञ्चविंशतिगाथामानेन आदिमहाकुलकेन एतदे-
नगरं यच्छब्देन निर्दिशन् वर्णयति । तृतीया दशा वेपाम्
मण्डप्यंस्तकादित्वात्प्रपातः । तेषां पतिः इन्द्रः तस्य गृहं स्वर्गः तत्र य-

निव-सह-मुहावयंसा विद्या गुरुणो अवीय-गुण-निवहा

निवसन्ति अणेग-बुहा जस्सि पुहवीस-सलहिज्जे ; ४

न हु अत्थि नवि अ हूअं इह लोए अइसएण जस्स समं

मुंडरिस-ठाणम् असुरिस-रहिअं सालाहण-पुरंपि ; ५

तद्वत्तत्वासां यानि मुलानि तेषाम् उन्नतत्वाद् उज्ज्वलत्वाच्च अना-
वृत्तौ आदर्शौ गणज्ञानि आदर्शभूतानि स्फटिकशिलाशिखराणि
वत् । यथिन्नो नभूः सुराहेतुत्वान् तस्या मुखं सर्वनगरप्रधानत्वात्
इत्येतत् समं तत्तम् तस्य अवतंसः शोभाकारित्वात् शेखरः इत्थं-
मुहः प्राप्ताय कोटो यत्र गजते ॥

अ-वा-स-स- । मत्तापीमइ-मुत्तिअ-भुगिअ । “ दीर्घदस्सो मिथो वृत्तो ” [४.]
इति धातोः सप्तमो दीर्घदस्सो । कचिअ । जवइ-जण । कचिअ वा । पइ-हेरणं
ते इह । अत्थिअ इह । मिअ-मिहरो । कचिअ वा । बहु-मुह बहु-मुह ॥

५. नृपस्य सभाया रम्यत्वान् मुखस्य अन्यथानुपपत्तेश्च कान्ता-
नन्दः । सा तस्या मुखम् यत्र अवतंसाः शोभाकृत्त्वेन आसीदा
इति । मिअ गमनाद्गमन एक एव गुरुः प्रनिद्धः । परम् एते
विशदप्रज्जिद्वयः उन्पेक्ष्यन्ते द्वितीया मुखः । अविद्यमानो द्वितीयः
तस्मादस्य रम्य नः अद्वितीयो निरूपमः । एवंभूतो गुणनिवहो
यस्य । न मुखः अनेके अनेके ये ते बुधाश्च ते तथा । पु-
नरिहं ईशमन्तस्मान्महत्या आचार्यं प्रशस्यं यस्मिन् निवर्तान्ति ॥

इति धातोः सप्तमो दीर्घदस्सो । “ दीर्घदस्सो मिथो वृत्तो ” [५.] इति धातोः सप्तमो दीर्घदस्सो । कचिअ । जवइ-जण । कचिअ वा । पइ-हेरणं
ते इह । अत्थिअ इह । मिअ-मिहरो । कचिअ वा । बहु-मुह बहु-मुह ॥

५. नृपस्य सभाया रम्यत्वान् मुखस्य अन्यथानुपपत्तेश्च कान्ता-
नन्दः । सा तस्या मुखम् यत्र अवतंसाः शोभाकृत्त्वेन आसीदा
इति । मिअ गमनाद्गमन एक एव गुरुः प्रनिद्धः । परम् एते
विशदप्रज्जिद्वयः उन्पेक्ष्यन्ते द्वितीया मुखः । अविद्यमानो द्वितीयः
तस्मादस्य रम्य नः अद्वितीयो निरूपमः । एवंभूतो गुणनिवहो
यस्य । न मुखः अनेके अनेके ये ते बुधाश्च ते तथा । पु-
नरिहं ईशमन्तस्मान्महत्या आचार्यं प्रशस्यं यस्मिन् निवर्तान्ति ॥

इति धातोः सप्तमो दीर्घदस्सो । “ दीर्घदस्सो मिथो वृत्तो ” [५.] इति धातोः सप्तमो दीर्घदस्सो । कचिअ । जवइ-जण । कचिअ वा । पइ-हेरणं
ते इह । अत्थिअ इह । मिअ-मिहरो । कचिअ वा । बहु-मुह बहु-मुह ॥

जस्मिं नयन्त-सीमां नियमीयोवि हृ त्वं तवन्ताण
 तेलुका-सज्जणाणं थुणइ म-भियस्वृण मद्धाण ; ६
 जन्थोन्नय-थण-सीमह-वहु-दंसण-निस्सहं नरा जन्ति.
 दुस्सहाउ दुस्सहेणं मयणेण हयन्नस्सपाणां ; ७

निष्ठानं नाम । यतः स्वपुरुषाणां मदाचारनराणां स्थानं पदम्
 असुपुरुषैः नीचैश्च रहितं विद्याजनम् । परं तदपि न मनुजैः
 नापि च आसीत् इह लोकं आगमनं जगति आनिशयेन साहचर्येण
 कृत्या यस्य स्वयं तुल्यम् । एतदनुमानेन अथैपि अनेन स्वयं
 भार्यानि विज्ञायते ॥

नियमयन्त अणम । हृ अविध । 'म मयणीयारो' । ६ । हृति म मीनाः ॥
 तवन्तां इति विद्य । त्वत्तम । तवणीयैति विद्य । मयणी अणम ॥
 थुण मद्धाण । "मद्धोतोः मधे" । ७ । हृति म मीनाः । मयणीयै
 विद्य । त्वत्तम ॥

'नि म । हृति । मीना । त्वत्तम । मीना । 'मयणीयैति । ६ । हृति म मीनाः ।
 साहचर्येण । त्वत्तम । मयणीयैति । मयणीयैति । मयणीयैति । मयणीयैति ।
 नियमयन्त अणम । "मयणी" । ७ । हृति म मीनाः ॥

६. यस्मिन् साक्षात्पश्यन्तं नेत्रेण दृष्टव्यमप्यहं स्वयं । तवन्तां
 चरन्तां स्वयं मयणीयैति विद्यम् । तवन्तां चरन्तां चरन्तां चरन्तां
 मयणीयैति विद्यम् । साहचर्येण मयणीयैति विद्यम् । मयणीयैति
 विद्यम् । मयणीयैति विद्यम् । मयणीयैति विद्यम् । मयणीयैति विद्यम् ।
 मयणीयैति विद्यम् । मयणीयैति विद्यम् । मयणीयैति विद्यम् । मयणीयैति विद्यम् ।

नियमयन्त । हृति । मयणीयैति । मयणीयैति । मयणीयैति । मयणीयैति ।
 मयणीयैति । मयणीयैति । मयणीयैति । मयणीयैति । मयणीयैति ।
 मयणीयैति । मयणीयैति । मयणीयैति । मयणीयैति । मयणीयैति ।

तेअ-दुरालोएहिं अन्तो-उवरिं घराण रयणेहिं

छूढव्व निरवसेसा सरिआहिव-संपया जत्थ ; ८

विज्जु-चलं महुर-गिरो दिन्तो लन्धि जणो छुहत्ताण

भिसओ खु, जहा सरओ दिमाण पाउस-किलन्ताण ; ९

हतान्तरात्मानस्तिरस्कृतान्तःसत्त्वाः उन्नतस्तनैर्निःमहा गमनागम-
नादिकार्ये मन्दा या बध्वस्तासां दर्शनेन संजातरणरणकत्वाद् निःम-
हम् अधीरं यथा भवति एवं नरा भोगिनो यत्र यन्नि यान्ति वेति ॥

सद्दाए उन्नय । “न श्रुदोः” [१३.] इति न लृक् ॥

नीसह निस्सहं । दुसद्दाउ दुस्सहेणं । “निदुंरोवां” [१३.] इति वा न लृक् ॥

८. गृहाणाम् अन्तः मध्यप्रदेशे उपरि उपरितनभागे च तैजोदु-
रालोकैः प्रेङ्खत्प्रभामण्डलखण्डितनेत्रप्रसरै रत्नैः मुक्ताफलप्रवालाद्यैः
कृत्वा सरिदधिपसंपदो रत्नाकरविभूतयः निरवशेषाः समस्ताः
क्षिप्ता विन्यस्ता यत्र मन्यन्ते ॥

अन्तरप्पाणो । दुरालोएहिं । निरवसेसा । “स्वरेन्तरश्च” [१४.] इति लृक्
न । कचिद् भवत्वपि । अन्तो-उवरिं ॥

९. मधुरगीः प्रियवाक्यः सन् जनः क्षुधार्तेभ्यो बुभुक्षाक्षाम-
कुक्षिभ्यः विद्युच्चलां क्षणदृश्यविनश्वरीम् अतो ददत् कारुण्यात्
प्रयच्छन् लक्ष्मीम् स्वास्थ्यजनकत्वेन संभाव्यते भिषग् वैद्यः । य-
त्रेति प्रक्रमाज्ज्ञेयम् । अत्रार्थे पूर्णोपमाम् आह । यथा शरत्कालः
प्रावृट्कालानां वर्षाकालकलुषितानां दिशां लक्ष्मीं प्रसादरूपां शोभां
ददाति ॥

सरिआ । “लियाम् आह अविद्युतः” [१५.] इति आत्वम् । बाहुलकाद्
ईपत्पृष्ठतरयश्रुतिरपि । संपया । अविद्युत इति किम् । विज्जु-चलं ॥

महुर-गिरो । “रो रा” [१६.] इति रोः ॥

छुहत्ताण । “छुयो हा” [१७.] इति हा । आपे ह्ये सुहेत्यपि ॥

१ B doubtful between वू° and छू°. C वृढव्व.

1 So B C. 2 B C अपेति for अपेति

दीक्षाजयि अदीक्षा-समाप्ती नष्ट विवेक-तर्कः १०
 सुमुख-धनु धनुह-ध-ने कक्षा-सुह-सण्डणारिम चन्द्रोप
 रजं तम् एगं-छयं-सुमेकम् उदभंजम् जन्मः

भित्तो । सरभो । "अस्माकं" [१८.] इति आत्मन्यस्य सप्तः
 दिमाण । पाउम । "दियमाष्ट" [१९.] ॥

१८. यत्र अप्सरसमनाह-त्रिदशाह्वासान्मनाह-
 भः देवीकान्पाथियंभृभिः कान्तानिभः सप्त इत्यादि शब्दार्थः
 युरयि परिपूर्णजीवितम्-मिपि "युक्तियुक्त" इत्यादिशब्दार्थः
 जमादुभृतानिपत्यवासना-मिपिमात्रतः सप्तार्थः
 सानं मन्यते सदा विवेकि-कनः सनायव, विवेक-तर्कः
 १९. अस्माकं । दीक्षा-दीक्षा-
 २०. यत्र अप्सरसमनाह-त्रिदशाह्वासान्मनाह-
 भः देवीकान्पाथियंभृभिः कान्तानिभः सप्त इत्यादि शब्दार्थः
 युरयि परिपूर्णजीवितम्-मिपि "युक्तियुक्त" इत्यादिशब्दार्थः
 जमादुभृतानिपत्यवासना-मिपिमात्रतः सप्तार्थः
 सानं मन्यते सदा विवेकि-कनः सनायव, विवेक-तर्कः

२१. यत्र अप्सरसमनाह-त्रिदशाह्वासान्मनाह-
 भः देवीकान्पाथियंभृभिः कान्तानिभः सप्त इत्यादि शब्दार्थः
 युरयि परिपूर्णजीवितम्-मिपि "युक्तियुक्त" इत्यादिशब्दार्थः
 जमादुभृतानिपत्यवासना-मिपिमात्रतः सप्तार्थः
 सानं मन्यते सदा विवेकि-कनः सनायव, विवेक-तर्कः

२२. यत्र अप्सरसमनाह-त्रिदशाह्वासान्मनाह-
 भः देवीकान्पाथियंभृभिः कान्तानिभः सप्त इत्यादि शब्दार्थः
 युरयि परिपूर्णजीवितम्-मिपि "युक्तियुक्त" इत्यादिशब्दार्थः
 जमादुभृतानिपत्यवासना-मिपिमात्रतः सप्तार्थः
 सानं मन्यते सदा विवेकि-कनः सनायव, विवेक-तर्कः

२३. यत्र अप्सरसमनाह-त्रिदशाह्वासान्मनाह-
 भः देवीकान्पाथियंभृभिः कान्तानिभः सप्त इत्यादि शब्दार्थः
 युरयि परिपूर्णजीवितम्-मिपि "युक्तियुक्त" इत्यादिशब्दार्थः
 जमादुभृतानिपत्यवासना-मिपिमात्रतः सप्तार्थः
 सानं मन्यते सदा विवेकि-कनः सनायव, विवेक-तर्कः

२४. यत्र अप्सरसमनाह-त्रिदशाह्वासान्मनाह-
 भः देवीकान्पाथियंभृभिः कान्तानिभः सप्त इत्यादि शब्दार्थः
 युरयि परिपूर्णजीवितम्-मिपि "युक्तियुक्त" इत्यादिशब्दार्थः
 जमादुभृतानिपत्यवासना-मिपिमात्रतः सप्तार्थः
 सानं मन्यते सदा विवेकि-कनः सनायव, विवेक-तर्कः

रोमंच-कंटडल्लो संज्झाए वंक-जंपण-वइहं

जत्थ मणंसिल-तिलओ विलसइ अहिस

जत्थ भवणाण अवरिं देवं-नागेहिं विरिआ-लोओ ; १२

रमइ मणोसिल-गोरो मणसिल-लित्तं म्हा दिट्ठो,

पव्वेसु अपव्वेसुं जत्थ मुणीणं कमेण मयच्छि-जणो ;

काऊणं पडिवत्तिं हरिसं काऊण दे अकमेणं

१२. अभिसरति अभिसारयति वा इ जणो ; १४

सारिका । तल्लक्षणो लोकः अभिसारि-
वक्रजल्पने छेकः भाषितेतरवाच्यवच कामार्ता कान्तम् इत्यभि-
रोमाश्चैन कण्टकवान् संध्यायां यत्र कालोकः मनःशिलातिलकः
ल्पनविलसनयोः अन्यथानुपपत्तितः वनरचनायां निपुणः अत एव
असंक । उवसुंजए । रोमंच । कंटड/विलसति क्रीडति । तथाविधज-
[२६.] इत्यनुस्वारः ॥ कामिभिरिति अनुक्तमपि ज्ञेयम् ॥

१३. देवनागैः अमरनागकुमल्लो । संज्झाए । “ऊअणनो व्यञ्जने”
भ्यो नागाङ्गनाभ्यश्च अधिकागा-
विस्मयात् आश्चर्याद् दृष्टः गगनरैः कथमत्र मानुष्यः अप्सरो-
विचरद्भिः अवलोकितः मनःशिलावण्यशालिन्यो दृश्यन्त इति
शिलालिप्तः अङ्गशोभातिरेकहेतुङ्गणे कस्यचित् कार्यस्य संसिद्धये
अक्षिणी यासां ताश्च जनश्च लावद्गौरः । सुवर्णवर्णत्वात् । मनः-
भिरिति शेषः ॥ तुतिलकादिकरणेन । मृगाक्षिणी इव
प्रवनानाम् उपरि यत्र रमते । कामि-

वंक जंपण इति आयस्य मणा-
“वकादावन्तः” [२६.] इत्यन्तोऽनुस्वार-
कचिन्न । मणसिल । आपे मणोसिल ॥ ति द्वितीयस्य अवरि इति तृतीयस्य

१४. पर्वसु उत्तरपारणपारणादिरूपेण चन्द्रः पूरणेपि । देवं-नागेहिं ।
न्यदिनेषु क्रमेण प्रथमम् एकस्य पश्चाद् द्वि-
पर्वसु तद्व्यतिरिक्ता-
येत्यादिपरिपाठ्या

योम-गुणो नाम-गुणो कलि-कालो नृण जन्म मृत्यु-जुग-योः ।

नृणं अणुअन्ते लोणं मामं न-भंगंयः १५

जस्मिं सकलं कंचिद्दु रयणी-रमणं कृष्णान्नि अकलं

मलधर-संय-भद्रोज्ज्वलां भवणंमृ-भंगीयाः

ज्जिज्ज नालंयं, यज्जिज्ज न दु अवंलणज्जं यः

यज्जिज्ज नयि जस्मिं अवंलणज्जं यं वेणार्थः १६

अक्रमेण समकालं प्रतिपत्तिम् “अभिप्रायमपराधम्” इत्यादिभिः शब्द-
स्त्वोक्तमस्ति कृत्या कर्म कृत्या च सुनीलां यथा जगत् दृष्टादि ।

अवगाण । अग्रेण । अपरमेव । मणीणं । मणेण । अपमणी । अत्र । अत्र ।
“स्वात्म्यादेर्गोस्वीनां” । ३५ । इत्यन्तो मातृत्वान् । ॥

१५. विलो अयं कलि-कालः । सम-कालं । सम-कालेभ्यः । अवगाण-
परं भोषि । मदाचारधार्मिकजनचक्रेण । प्रत्ययमादु । विद्वत्-मन्त्रि-
शत्रुणाश्च यथा । मृणम् । इत्यतोऽयमे । नृणं । निर्दिष्टं । मलं । मल-धर-
अभुक्ताने । अवसति । लोके । मलधरादी । यति । अत्र । अत्र । अत्र ।
यिम् । पापकर्मनां । मांसादिभिरादु । अत्र । अत्र । अत्र । अत्र । अत्र ।
पापम् ॥

लीय । लीय । “लियामिदे” । ३५ । इति । अत्र । अत्र ।

भावं । भवं । अणु । लोणं । “लोणमिदे” । ३५ । इति । अत्र । अत्र ।

१६. यस्मिन् । सकलं । कंचिद् । दुः । रयणी-रमणं । कृष्णान्नि । अकलं ।
विशदा । भवणं । मलधरा । मलधर-संय-भंगीयाः । मलधरा-संय-भंगीयाः ।
अभिप्रायम् । अपराधम् । अत्र । अत्र । अत्र । अत्र । अत्र ।
मलधुं । विमोहं । इत्येति ॥

१५. अवगाणम् । अपरमेव । मणीणं । मणेण । अपमणी । अत्र । अत्र ।
रयणी । रमणी । अत्र । अत्र । अत्र । अत्र । अत्र ।

चंदुज्जाणव चन्द्रो वंफिअ-वंधूण वन्धवो जस्सि

अणुकंप-कम्पिअ-मणो विहवि-जणो वम्फए धम्मं ; २०

लंवंत-लुम्बि-रंभारम्भिय-तोरण-निरुद्ध-संरंभो,

सरएवि पाउसम्मिव न जत्थ दीसइ फुडो तरणी ;

जत्थ चुल्लुक-निवाणं परिमल-जम्भो जसो, कुसुम-दामं,

नहम् इव सन्व-गओ, दिस-रमणीण सिराईं सुरहेइ ; २२

२०. चंदुज्जेति देश्यः कुमुदवाची । ततो यथा कुमुदानां चन्द्रो बान्धवः एवं काङ्क्षिता निराश्रयत्वेन अभिलषिता बान्धवा यैस्तेषाम् उपकारकारित्वाद् अनुकम्पाकम्पितमना दयावशगतचेताः सन् बान्धवः विभविजनः ईश्वरलोको यस्मिन् धर्मं काङ्क्षति ॥

२१. लम्ब्यमाना लुम्ब्यः फलसमूहा यासु ताश्च ता रम्भाश्च फलस्यस्ताभिः आरब्धानि प्रतिगृहं कृतानि यानि तोरणानि वन्दन-मालास्तैर्निरुद्धः निषिद्धः संरम्भः किरणनिकरप्रसररूप आटांषां यस्य स एवंभूतस्तरणिर्युग्मणिः स्फुटः प्रकटो न यत्र दृश्यते प्रा-वृषीय प्रावृट्काल इव शरदपि शरत्कालेपि । प्रावृषि हि सजल-जलधरान्तर्हितत्वाद् न दृश्यते । अत्र तु निवृत्तघनायां शरदपि न दृश्यत इति विरुद्धार्थः अपिशब्दः ॥

सकलं अकलं । सत्तं संत्तं । भङ्गो भङ्गीओ । लङ्गिज्जइ लंघं । यज्जि-ज्जइ अवंचणिज्जं । यज्जिज्जइ अवंचणिज्जं । संजिअ अणजिओ । वंज्जो वंज्जो । लंटाय लुण्ठणो । संठे सण्ठो । वंठइ वण्ठो । इंठा अणुण्ठा । फंतंगा कन्त । पंथे पन्थिआ । चंदुज्जाण चन्द्रो । वंधूण वन्धवो । अणुकंप कम्पिअ । [वंफिअ] वम्फए । लंवंत लुम्बि । रंभा रम्भिय । "वर्गेत्तो वा" [३०.] इति वा अनुगुणरस्य वर्गान्त्यः ॥

सरए । पाउसम्मि । तरणी । "प्रातश्शरत्तरणयः पुंति" [३१.] इति पुंति प्रयोक्तव्याः ॥

२२. यत्र चोलुक्यनृपाणां मूलराजप्रभृतीनां नभ इव मयानेव

B C add वंफिअ before वंधूण instead of before जज्ज.

सव्व-वयाणं मज्झिम-वयंव, सुमणाण जाइ-सुमणंव,
 सम्माण मुत्ति-सम्मंव, पुहइ-नयराण जं सेयं ; २३
 चम्मं जाण न अच्छी, णाणं अच्छीइं, ताणवि मुणीण.
 विअसन्ति जत्थ नयणा; किं पुण अन्नाण नयणाइं ?
 गुरुणो वयणा वयणाइं ताव, माहप्पम् अवि य माहप्पो
 ताव, गुणाइंपि गुणा, जाव न जस्सिं बुहे निअइ ; २५

सर्वगतम् ऊर्ध्वाधोमर्त्यलोकप्राप्तं परिमलस्य सौरभ्यस्य जन्म उत्पत्ति-
 स्थानं यशः कुसुमदाम पुष्पमाल्यं दिग्गमणीनां शिरांसि सुरभयति
 गुरभीणि करोति । एतन्नगरम् आरभ्य सकलदिक्चक्रवालव्यापि
 चालुक्यनृपाणां यश इत्यर्थः ॥

२३. यथा सर्ववयसां कौमारयौवनवार्धकानां मध्यमवयः पुण्यं
 श्रेयः । यथा सुमनसां वकुलविचकिलपाटलादिपुष्पाणां जाति-
 सुमनाः । यथा शर्मणां चक्रवर्तिदेवेन्द्रादिसौख्यानां मुक्तिशर्म
 तथा पृथिवीनगराणां प्रतिष्ठानादीनां मध्ये यत् श्रेयः प्रशस्यतरम् ॥

२४. तेषाम् अक्षीणि न चर्म किं तु ज्ञानं तत्त्वावबोधरूपम्
 अक्षीणि । तेषामपि मुनीनां मातिशयज्ञानिनाम् कृषीणां यत्र न-
 यनानि विक्रमन्ति अत्यद्भुतधर्मधर्मस्थानादिर्वीक्षणात् प्रीयन्ते । किं
 पुनरन्येषां चर्मचक्षुषां सामान्यजनानां नयनानि सविक्रामानीति ॥

जम्भो । जम्भो । “लम्भ अदामशिरोनभः” [३२.] इति पुंस्त्वम् । अदाम-
 निनेन न इति सिद्धम् । दामं । नहं । निराइं । बाहुलकात् । वयं । गुणं ।
 चम्मं । अच्छी । अच्छी ॥

२५. गुरोः सुगचार्यस्य वचनानि तावद् वचनानि । आश-
 र्वेष्टार्यणीत्यर्थः । माहात्म्यं गौतमस्य तावद् माहात्म्यम् गुणा
 पुण्ड्रनन्दनयोः तावद् गुणाः यावत् न यस्मिन् स्थाने पश्यति ।

हरि-हर-विहिणो देवा जत्थन्नाइँवि वसन्ति देवाइँ;
 एयाए महिमाए हरिओ महिमा सुर-पुरीए. २६
 जत्थञ्जलिणा कणयं, रयणाइँवि अञ्जलीइ देइ जणो,
 कणय-निही अक्खीणो रयण-निही अक्खया तहवि.
 तैत्थ सिरि-कुमार-वालो वाहाए सव्वओवि धरिअ-धरो
 सुपरिद्व-परीवारो सुपइद्वो आसि राइन्दो. २८

एतन्नगरबुधविलोकने तु बृहस्पतेर्वाग्मित्वं माहात्म्यं गुणाश्च न प्र-
 तिभान्तीति भावः ॥

अच्छी अच्छीइँ । नयणा नयणाइँ । वयणा वयणाइँ । माहप्पं माहप्पो ।
 “वाक्यार्थवचनाशः” [३३.] इति वा पुंस्त्वम् ॥

२६. हरिहरविधयो देवाः अन्येषु सूर्यसुगतफणिपत्यादयो
 देवा यत्र वसन्ति । अनेन महिम्ना सुरपुर्याः स्वर्गलोकस्य महिमा
 प्रभावः हृतस्तिरस्कृतः । सुरपुर्या हि इन्द्र एव एकः प्रवरो व-
 सति । अत्र महाप्रभावाण्यनेकानि देवतानि । अतो युक्तस्त-
 न्महिमापहारः ॥

गुणाइँ गुणा । देवा देवाइँ । “गुणाश्चाः क्लीबे वा” [३४.] इति वा क्लीबत्वम् ॥

२७. यत्र कनकम् अञ्जलिना हस्तेन रत्नान्यपि पद्मरागगारु-
 त्तमतीरकमौक्तिकादीन्यपि अञ्जलिना यत्र जनो ददाति । कृपा-
 पात्रदीनानाधार्यार्थिषु इति शेषः । तथापि कनकनिधिः सुवर्ण-
 शैवधिः अक्षीणः परिपूर्णः । रत्ननिधिश्च अक्षीणः । प्रतियाचकं
 तथा दाने शैवधीनां ह्रासः संभवति । परं वैश्रवणकल्पत्वाज्ज-
 नानां तत्परिपूर्णतैवेत्यर्थः । आदिमहाकुलकम् ॥

महिमाए महिमा । अञ्जलिणा अञ्जलीइ । निही निही । “वेमाञ्जल्यायाः
 प्लियाम्” [३५.] इति स्त्रीत्वम् ॥

२८. सर्वतः सकलादिग्वलयावनिपालेभ्यो दिग्गजकूर्मकुलाचल-

तुह आणा-ओमालं सिरम्मि धरिमो, जहा अणिम्मल्लं,
 अम्हे एत्थाम्हेत्थ य इअ भणिउं, जो निवेहि नओ ; २९.
 तुह हरि-पिआ जइ इमा किंपि पिआ, किम् अवि मेइणी जइमा,
 ता किंत्ति मएत्ति रुसेव जस्स कित्ती गया दूरं ; ३०

फणिपतिभ्यो वा बाहौ स्वदोर्दण्डे धृतधरः संस्थापितवसुंधरः सुप्र-
 तिष्ठः सन्न्यायमार्गस्थितः परिवारो मित्रामात्यादिवर्गो यस्य । सुप्रति-
 ष्ठः प्रतिज्ञाशूरः तत्र अणहिलनगरे श्रीकुमारपालो राजेन्द्र आस्ते ॥

बाहाए । “बाहोरात्” [३६.] इत्याकारोन्तादेशः ॥

वालो । सव्वओ । धरो । वारो । सुपइठो । राइन्दो । “अतो ढो
 विसर्गस्य” [३७.] इति विसर्गस्थाने ङोः ॥

२९. अधुना एकान्नविंशत्या गाथाभिः अस्यैव राज्ञो वर्णनम्
 आह । तव आज्ञैव शासनमेव निर्माल्यं शेषां शिरसि शीर्षे ध-
 रामः वहामः । किमिव । यथा अनिर्माल्यं तत्कालविकसितशत-
 पत्रिकाचम्पकादि दाम । अत्र सिन्धुदेशादौ वयम् अत्र कुङ्कुण-
 देशादौ च वयं वर्तमहे इति भणित्वा यो नृपैर्नतः ॥

सुपरिट्ठ सुपइठो । ओमालं अणिम्मल्लं । “निप्प्रती ओत्परी माल्यस्थोर्वा”
 [३८.] निप्प्रती माल्ये स्थाधातौ च यथासंख्यम् ओत्परी वा ॥

३०. तव इयं हरेः प्रिया भार्या यदि किमपि अनाख्येयं यथा
 भवति एवं प्रिया मेदिनी च चाण्डाली इयं यदि किमपि प्रिया
 तदा किमिति किम् एवं सति मयेति अस्माद्धेतो रूपेव यस्य की-
 र्तिर्गता दूरम् ॥ कान्ता हि यदा नीचान्यकान्तासक्तं भर्तारम् अ-
 वलोकयति तदा रोषाद् अन्यत्र व्रजति । कीर्तेरपि तथा सर्वत्र
 भ्रमणाद् इत्थम् उत्प्रेक्षा । अत्र च हरिप्रिया लक्ष्मीः मेदिनी पृथ्वी ॥

“आदेः” [३९.] । आदेरित्यधिकारः कगचजेत्यादिमूत्रात् प्राण अविशेषे वे-
 दितव्यः ॥

अम्हे एत्थ अम्हेत्थ । जइ इमा जइमा । “त्वदाय०” इत्यादिना [४०.] त्वदा-
 देरव्ययाच्च तयोरेवादेः स्वरस्य बहुलं लुक् ॥

जो दृशामण-निष्ठो जागत्धामस्य राग-नीमस
वीर्यामिअ-जस-पसरो स-जयेणं कासवि-तल्लम्मि; ३१

वीरुं वासा-नीसिच-गति-अणे जस-गालि-तेअस
रणं जस न कासवि नीमत्तं नीसत्तं वा; ३२

गुण-तामिद्धी पयडा, काला-तामिद्धीवि पायडा जस,
जो दादिण-पयण-निजे दकिण्ण-निही गुणि-वणाण; ३३

वीर्यं विमदि । "पदाद अपेयो" [४१.] । पदात् परस्य अपेः आदेहेण वा ॥
मिति । गणति । "इतेः श्रुताश्च तत्र द्विः" [४२.] इति पदाद् इतेः आदेहेरु
पत् तत्रापी द्विः ॥

३१. दुःशासनस्य रिपुर्भीमस्तरय । अथत्थान्नः द्रोणाचार्यो-
त्तरय । रामस्य परशुरामस्य शिष्यो भीष्मस्तस्य च विश्रमित-
तः प्रस्तरः प्रशमितसुश्लोकप्रपक्षः स्वयशसा कृत्वा यः पाश्यपीतले
वीर्यामिदं । भीमादीनां शौर्यादिगुणगणंभ्योपि अद्भुतगुणत्वाद्
य सुघटस्तयशःप्रशमः । अथ च चिरभ्रमणखिन्नं विश्राम्यते ॥

३२. उखगालितेजसः दुःसहत्वाद् मार्तण्डकल्पप्रतापस्य यस्य
ज्वक् समन्ताद् वर्षासु प्रावृट्काले निषिक्तं धाराधरधाराधोरण्या
क्षतं महीतलं यत्र तस्मिन् राज्ये न कस्यापि निःसत्त्वं निर्द्रव्यत्वं
सहत्वम् असमर्थत्वं वा । राजन्वत्यां हि पृथ्व्यां स्वकालं वृष्टिः
पराः समर्थाश्च लोका इत्यादि सर्वं सुघटमिति ॥

दृशामण । जागत्धामस्य । सीसस्य । वीर्यामिअ । कासवि । वीरुं । वासा ।
पयस । जस । कास । नीसत्तं । नीसत्तं । "लुप्तपरव" इत्यादिना [४३.] दुः-
शानां शपसानाम् आदेः स्वरस्य दीर्घः ॥

३३. गुणानां शौर्यादीनां समृद्धिः संपत् प्रकटा अत्युत्कर्षप्रा-
प्ता प्रसिद्धा । कलानां गीतपटितादिद्विसप्ततिसंख्यानां समृ-

सिविणम्मि वारण-वलं मुमिणम्मि अ आस-साहणं जस्स

दिण्ण-भयं पिच्छन्ता दत्त-करा रिउ-निवा जाया; ३४

अङ्गार-पिक्क-गोल्ले खाए इङ्गाल-पक्क-कन्दे अ

तत्त-निलाडा रिउणो जस्स णलाडं-तवे तवणे; ३५

द्विरपि यस्य प्रकटा । दाक्षिण्यस्य अनुकूलताया निधिः शेषविधिः
गुणिनः सन्तः त एव सर्वसाधारणत्वेन वनानि । तेषां फलसं
द्वयादिजनकत्वेन दक्षिणपवननिभो योस्ति ॥

सामिद्धी समिद्धी । पयडा पायडा । “अतः समृद्ध्यादौ वा” [४४.]
आदेरस्य दीर्घो वा ॥

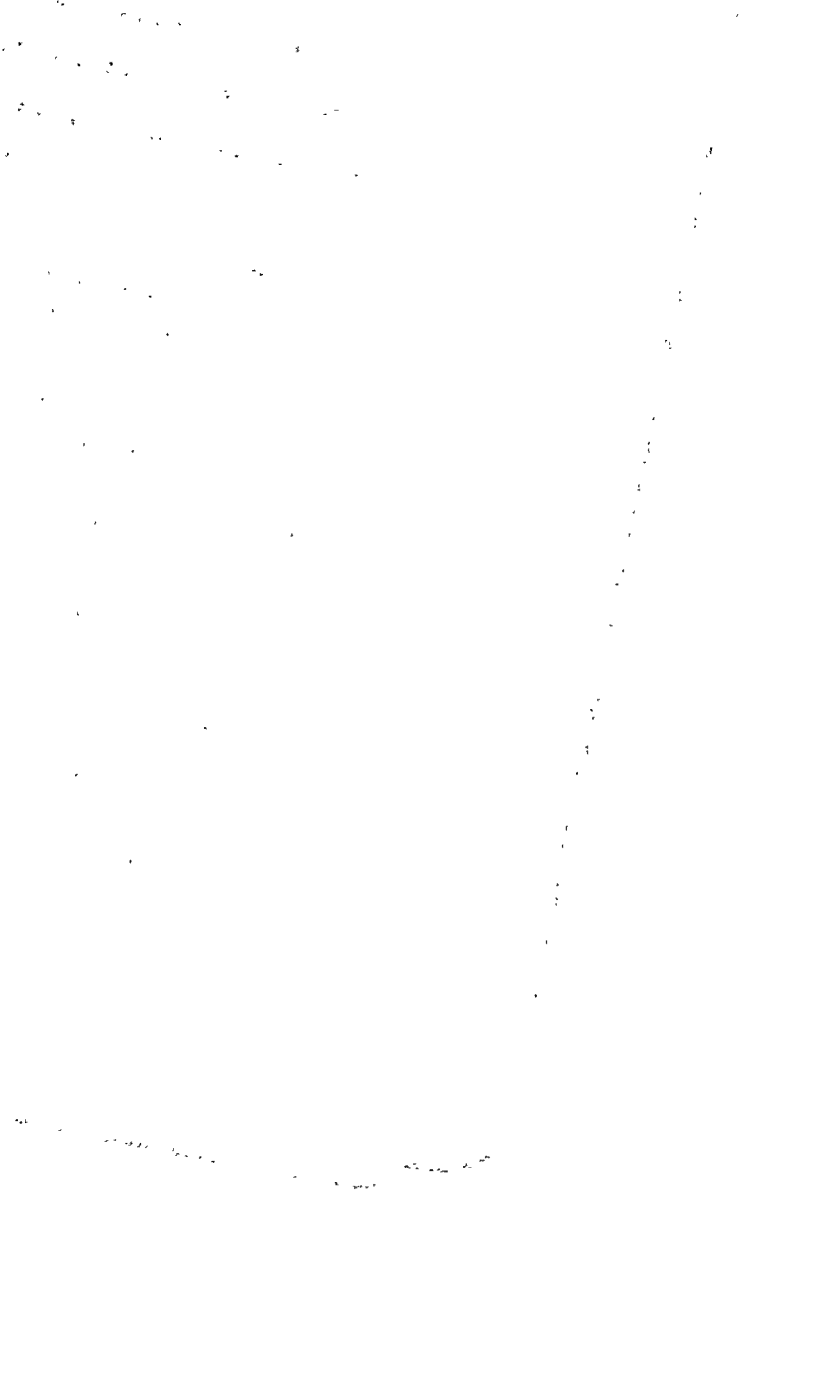
दादिण । “दक्षिणे हे” [४५.] इति आदेरस्य दीर्घः । हे इति किम् । दक्षिण

३४. स्वप्ने वारणवलं गजसैन्यं स्वप्ने अश्वसाधनं तुरगकटकं
दत्तभयं विनीर्णत्रासं यस्य प्रेक्षमाणा दत्तकरा अर्पितदण्डा रि
नृपा जाताः । तद्रजादिवलं चरेभ्यः सभयं निशम्य स्वप्ने माक्ष
दिव पश्यन्तस्त्रचित्ता रिपुनृपाः स्वसौख्याय यं दण्डादिना
मादयन्तीति भावः ॥

सिम्मिणम्मि । दिण्ण । “इः स्वप्नादी” [४६.] इति इत्वम् । आप्ते उकारोपि
सुम्मिणम्मि । वातुदकाण्णन्वाभावे न । दत्त ॥

३५. ललाटं तवे अन्त्युप्रे तवने मानिण्डं सति तत्रललाटाः गंगा
भाङ्गवन्ता मिथो यम्य अङ्गारपिकाणि यानि गोलेनि देश्यन्वाह
स्त्रीकलाणि तानि । अङ्गारेषु पका ये कन्दास्मांश्च ग्राहन्ति
यन्ति । यद्यपि अङ्गारानि ज्वरम अद्यामीना अङ्गारपिक्क
कन्दादिभिः शुभ्रैः प्राणदायकां कुर्वन्तीत्यर्थः ॥

अङ्गार इत्यत्र पिक्क पक्क । रिउण अत्राह । णलाडं तवे वा
इति वा इत्यर्थः ।

असि-पुढुमो, धनु-पुढुमो, हुरिया-पुढुमो अ, संज्ञ-गण
 सव्वण्णुव्व, अहिण्णू जो सयल-कला-कलानसा ; ३
 उर-सेज्जाइवि हरिणो सुन्देर-घरम्मि सइ सिरी अथि
 जस्स गुण-वेळ्ळि-तरुणो थिरासि भू-वड्ढि-पेरन्ते ; ४०
 जस्स य दिस-पज्जन्ते अहरिअ-जोण्होक्करो जसोक्करो,
 अज्जेर-निरीहाणवि अज्जरिअं किं न करेइ ? ४१

गउअ । “गवये वः” [५४.] इति वस्य उत्त्वम् ॥

३९. असौ प्रथमः धनुषि प्रथमः हुरिकायां प्रथमश्च ।
 देश्यः प्रासवाची । तस्मिन् प्रथमश्च । असिधनुश्चहुरिकासेह
 एतत्क्रियापटवः सुभटा उच्यन्ते । तेषु प्रवरः स्वयातदानपरव
 अनादिक्रियानिपुणत्वात् । किं बहुना यः सकलकलाकलापस
 भिज्ञो विचक्षणः । किं च सर्वज्ञ इव सर्ववेदीव ॥

पुढुमो पुढुमो पढुमो पढुमो । “प्रथमे पथोर्वा” [५५.] इति पथयोः
 युगपत् क्रमेण च उर्वा ॥

सव्वण्णु । अहिण्णु । “ज्ञो णत्वेभिज्ञादौ” [५६.] इति ज्ञस्य णत्वे ज्ञस्यै
 उत्त्वम् ॥

४०. आस्तां तावत् स्वावासकमलादौ अस्थिरा । सौन्दर्य
 हरेः उरःशय्यायामपि [सदा] श्रीः अस्थिरा चञ्चला । परं सापि
 एव यशःप्रसूनजनकत्वाद् वल्लयः वल्लयः तासां तरुरिव आधार
 त्वात् । तस्य यस्य भूवल्लिर्पर्यन्ते सकले पृथ्वीवलये स्थिरा आस
 चापलम् अपास्य यस्मिन् गुणगणनिधौ लक्ष्मीः स्थितेति भावः

सेज्जा । सुन्देर । “एच्छय्यादौ” [५७.] इति आदेरस्य एत्त्वम् ॥

४१. पूर्ववर्णनापेक्षया चः समुच्चये । यस्य दिक्पर्यन्ते अधि
 पराभूतो ज्योत्स्नायाश्चन्द्रिकाया । उत्करो राशिर्येन स यश

जइ सको न उण नरो न उणो नारायणोवि सारिच्छो
 जस्स, पुणाइ-पुणाइवि भुवणाभय-दाण-ललिअस्स; ४५
रण्णे अरण्ण-साणाउलम्मि लाऊ-लया-हरे रुन्नं
 जस्सारि-वहूहि तहा, अलाउ-कुल्ला जह कयाओ; ४६
उक्खय-संठविअ-निवेण जेण वच्छत्थलाओ हरिणोवि
उक्खाया भुय-दण्डे निअम्मि संठाविया लच्छी; ४७

हरिरपि स्वपिति । यः पुनः अन्यत्र न दत्तो भारः अर्थाद् भुव एव
 येन । अत एव च न पुनः शयालुः आलस्योपहतः ॥

ओप्पिअ जत्थप्पिअ । “वाऽपौ” [६३.] इति अर्पयतेः आदेरस्य ओत्त्वं वा ॥

सुवइ सोवइ । “स्वपावुच्च” [६४.] इति स्वपितौ आदेरस्य औत् उच्च ॥

४५. यस्य यदि शक्रः इन्द्रः सद्यक्षो न । पुनः नरः अर्जुनो न
 पुनर्नारायणोपि । कुतः । पुनःपुनरपि भूयोभूयोपि भुवनस्य सकल-
 सचराचरलोकस्य यद् अभयदानं वधनिवर्तनं तेन ललितस्य म-
 नोहरस्य । यदीति संभावने । शौर्यादिभिः इन्द्रो यत्तुल्यः संभा-
 व्यते । परमार्थतस्तु सोप्यविरतत्वाद् यत्तुल्यो नास्तीत्यर्थः ॥

न उणाइ न उणा । “नात् पुनर्यादाइ वा” [६५.] इति आदेरस्य आ आइ इ-
 त्यादेशौ वा । पक्षे । न उण न उणो । केवलस्यापि दृश्यते । पुणाइ ॥

४६. अरण्ये अरण्यश्वभिः वृकैः आकुले संकीर्णे अलावूलता-
 गृहे तुम्बिनीवल्लिमण्डपे यस्य अरिवधूभिः तथा अनवरताश्रुपनी-
 पतनेन रुदितं यथा अलावूनां सेकाय कुल्याः सारण्यः कृताः ॥

रण्ण अरण्ण । लाऊ अलाउ । “वालाव्वरण्ये लुक्” [६६.] इति आदेर्लुक् ॥

४७. अहम् एवं मन्ये । येन हरेरपि वक्षःस्थलात् लक्ष्मीः उत्खाता
 उत्पाटिता ततो निजभुजादण्डे संस्थापिता । कथम् एवं ज्ञायत इति
 विशेषणद्वारेण हेतुम् आह । पूर्वम् उत्खाताः अभक्तत्वात् स्वस्था-

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 2 & 3 & 4 & 5 \\ 2 & 3 & 4 & 5 & 6 \\ 3 & 4 & 5 & 6 & 7 \\ 4 & 5 & 6 & 7 & 8 \\ 5 & 6 & 7 & 8 & 9 \end{pmatrix}$$

[Faint, illegible handwritten notes]

$\frac{1}{\sqrt{2}} \left(\begin{array}{c} 1 \\ 0 \\ 0 \\ 0 \end{array} \right)$

$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x}$

[illegible]

המחלקה המרכזית לביטחון המדינה

[illegible][illegible]

1. The first part of the paper is devoted to the study of the properties of the function $f(x)$ defined by the equation

1. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100. 2101. 2102. 2103. 2104. 2105. 2106. 2107. 2108. 2109. 2110. 2111. 2112. 2113. 2114. 2115. 2116. 2117. 2118. 2119. 2120. 2121. 2122. 2123. 2124. 2125. 2126. 2127. 2128. 2129. 2130. 2131. 2132. 2133. 2134. 2135. 2136. 2137. 2138. 2139. 2140. 2141. 2142. 2143. 2144. 2145. 2146. 2147. 2148. 2149. 2150. 2151. 2152. 2153. 2154. 2155. 2156. 2157. 2158. 2159. 2160. 2161. 2162. 2163. 2164. 2165. 2166. 2167. 2168. 2169. 2170. 2171. 2172. 2173. 2174. 2175. 2176. 2177. 2178. 2179. 2180. 2181. 2182. 2183. 2184. 2185. 2186. 2187. 2188. 2189. 2190. 2191. 2192. 2193. 2194. 2195. 2196. 2197. 2198. 2199. 2200. 2201. 2202. 2203. 2204. 2205. 2206. 2207. 2208. 2209. 2210. 2211. 2212. 2213. 2214. 2215. 2216. 2217. 2218. 2219. 2220. 2221. 2222. 2223. 2224. 2225. 2226. 2227. 2228. 2229. 2230. 2231. 2232. 2233. 2234. 2235. 2236. 2237. 2238. 2239. 2240. 2241. 2242. 2243. 2244. 2245. 2246. 2247. 2248. 2249. 2250. 2251. 2252. 2253. 2254. 2255. 2256. 2257. 2258. 2259. 2260. 2261. 2262. 2263. 2264. 2265. 2266. 2267. 2268. 2269. 2270. 2271. 2272. 2273. 2274. 2275. 2276. 2277. 2278. 2279. 2280. 2281. 2282. 2283. 2284. 2285. 2286. 2287. 2288. 2289. 2290. 2291. 2292. 2293. 2294. 2295. 2296. 2297. 2298. 2299. 2300. 2301. 2302. 2303. 2304. 2305. 2306. 2307. 2308. 2309. 2310. 2311. 2312. 2313. 2314. 2315. 2316. 2317. 2318. 2319. 2320. 2321. 2322. 2323. 2324. 2325. 2326. 2327. 2328. 2329. 2330. 2331. 2332. 2333. 2334. 2335. 2336. 2337. 2338. 2339. 2340. 2341. 2342. 2343. 2344. 2345. 2346. 2347. 2348. 2349. 2350. 2351. 2352. 2353. 2354. 2355. 2356. 2357. 2358. 2359. 2360. 2361. 2362. 2363. 2364. 2365. 2366. 2367. 2368. 2369. 2370. 2371. 2372. 2373. 2374. 2375. 2376. 2377. 2378. 2379. 2380. 2381. 2382. 2383. 2384. 2385. 2386. 2387. 2388. 2389. 2390. 2391. 2392. 2393. 2394. 2395. 2396. 2397. 2398. 2399. 2400. 2401. 2402. 2403. 2404. 2405. 2406. 2407. 2408. 2409. 2410. 2411. 2412. 2413. 2414. 2415. 2416. 2417. 2418. 2419. 2420. 2421. 2422. 2423. 2424. 2425. 2426. 2427. 2428. 2429. 2430. 2431. 2432. 2433. 2434. 2435. 2436. 2437. 2438. 2439. 2440. 2441. 2442. 2443. 2444. 2445. 2446. 2447. 2448. 2449. 2450. 2451. 2452. 2453. 2454. 2455. 2456. 2457. 2458. 2459. 2460. 2461. 2462. 2463. 2464. 2465. 2466. 2467. 2468. 2469. 2470. 2471. 2472. 2473. 2474. 2475. 2476. 2477. 2478. 2479. 2480. 2481. 2482. 2483. 2484. 2485. 2486. 2487. 2488. 2489. 2490. 2491. 2492. 2493. 2494. 2495. 2496. 2497. 2498. 2499. 2500. 2501. 2502. 2503. 2504. 2505. 2506. 2507. 2508. 2509. 2510. 2511. 2512. 2513. 2514. 2515. 2516. 2517. 2518. 2519. 2520. 2521. 2522. 2523. 2524. 2525. 2526. 2527. 2528. 2529. 2530. 2531. 2532. 2533. 2534. 2535. 2536. 2537. 2538. 2539. 2540. 2541. 2542. 2543. 2544. 2545. 2546. 2547. 2548. 2549. 2550. 2551. 2552. 2553. 2554. 2555. 2556. 2557. 2558. 2559. 2560. 2561. 2562. 2563. 2564. 2565. 2566. 2567. 2568. 2569. 2570. 2571. 2572. 2573. 2574. 2575. 2576. 2577. 2578. 2579. 2580. 2581. 2582. 2583. 2584. 2585. 2586. 2587. 2588. 2589. 2590. 2591. 2592. 2593. 2594. 2595. 2596. 2597. 2598. 2599. 2600. 2601. 2602. 2603. 2604. 2605. 2606. 2607. 2608. 2609. 2610. 2611. 2612. 2613. 2614. 2615. 2616. 2617. 2618. 2619. 2620. 2621. 26

१. प्रत्येक वर्षीय निवडणुकीत निवडणुकीच्या वेळी प्रत्येक
 निवडणुकीत निवडणुकीच्या वेळी प्रत्येक निवडणुकीत निवडणुकीच्या वेळी
 निवडणुकीच्या वेळी प्रत्येक निवडणुकीत निवडणुकीच्या वेळी प्रत्येक
 निवडणुकीच्या वेळी प्रत्येक निवडणुकीत निवडणुकीच्या वेळी प्रत्येक
 निवडणुकीच्या वेळी प्रत्येक निवडणुकीत निवडणुकीच्या वेळी प्रत्येक

“... ၁၉၄၈ ခုနှစ်၊ ဇူလိုင်လ ၁ ရက်နေ့တွင် နယ်လွှဲရာတွင် နယ်လွှဲရန် အမိန့်ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။

[illegible]

3. 4. 5.

1. *Journal of the American Medical Association*, 1997; 278: 1033-1038.

अह-नहङ्काण पियाण अह-आलावयाण विलयाओ
 उहन्ति अङ्गम् अंमुअ-ओलीहिं ओह-नक्खङ्का. ५५
 निअ-ठाण-मीलणं पिक्खिऊण चिन्ता-परा मिउह्हावा
 नीलुप्पल-पेण्डे पिण्डिऊण, भसला रुअन्तिव्व. ५६

पारावय पारेवय । “पारापते रो वा” [५०.] इति गस्य आत एत्वं वा ॥

तेत्तिअमेत्तं तेत्तिअमत्तं । “मावटि वा” [५१.] इति आत एत्वम् । वाहुल-
 कात् कचिन्मात्रशब्देपि । चलिअ-मेत्ते ॥

५५. आर्द्रास्तत्कालदत्तत्वात् सरसा नखाङ्काः कररुहव्रणानि
 येषाम् आर्द्राः स्नेहमिश्रा आलापाः परस्परोक्तयो येषां ते तथा ।
 तेषां प्रियाणाम् अङ्गम् उत्सङ्गम् आर्द्रनखाङ्का वनिता योषितः अ-
 श्वालिभिः नेत्रवाष्पपङ्क्तिभिः आर्द्रयन्ति आर्द्रं कुर्वन्ति । सर्वरात्रं सु-
 रतादिसुखनिमग्ना वयम् इदानीं च तदुच्छेदजनकः प्रियविप्रयोगो
 भवितेति दुःखाद् रुदन्तीत्यर्थः ॥

उहन्ति ओह । “उदोह् वाट्ठे” [५२.] इति आदेरातः उत् ओच वा । पक्षे
 अह । अह ॥

ओलीहिं । “ओदाल्यां पङ्गौ” [५३.] इति आत ओत्वम् ॥

५६. प्रातः संकोचात् प्रागेव नीलोत्पलेभ्यो निर्गत्य रारद्व्यमानान्
 तत्कोशस्थांश्च भ्रमरान् वीक्ष्य कविः एवम् ऊहमानः प्राह । निज-
 स्थानमीलनं स्वावाससंकोचं प्रेक्ष्य विलोक्य चिन्तापराः क्व वयम्
 इदानीं निराश्रयाः स्थास्याम इत्यादिविकल्पसंकल्पनिष्ठाः । मृदुः
 सकष्टत्वात् कृशः उह्लापः अन्योन्यजल्पनं येषां ते तथा सन्तो भ-
 सला नीलोत्पलपिण्डे असितोत्पलकोशे पिण्डयित्वा मिलित्वा रुद-
 न्तीव । येषां किल राजादिना गृहं मुड्यते तेषां मिलित्वा रुदन्ती-
 त्युक्तिलेशः ॥

मिउह्हावा । “हस्सः संयोगे” [५४.] इति यथादर्शनं हस्सः ॥

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

Handwritten signature

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥

சென்னை ஹைகோர்ட் தீர்ப்பு குறித்து. 52

[illegible]

॥ श्रीगणेशाय नमः ॥ श्रीगुरुभ्यो नमः ॥ श्रीशिवाय नमः ॥
॥ श्रीनारायणाय नमः ॥ श्रीब्रह्माय नमः ॥ श्रीविष्णवे नमः ॥

६३. ते स्वाम्यान्निह भूतमोषाद्विभक्तः पशुजान्या पशुजान्या
पशुनिर्वाणः पशुयो येन तानिमम स्वे तानि जगत् पशुजान्या य इक्षु-
भेन च निर्वीर्य एव तन्मायुषश्चन्द्रो नो भवति । अत उग्रैश्चन्द्रैः ।
निर्वीर्य प्रिया ततः प्रवर्त्यते विमुक्तः इव । अन्येषां च प्रियाविमुक्तः
य इक्षुभेनो भवति ॥

अर्थात् १५५५-५६ । " प्रयासार्थं " [१५] इति आदेशित इत्यम् ॥

६४. भवेत्तद्व्यापारो धृतिरहितः द्विधाकृतो मध्यप्रवेशेन गणितः
प्रकारः श्रोत्रो रसो निर्दग्धनिर्दग्धिण्यु शरनदीषु स्नात्वा शौचं कृत्या
द्विधापि साक्षात्पुनरभेदेन द्विप्रकारमपि मलपटले रजःस्तोमं प्राह-
णाः द्विदग्धि ॥

अनुदिन अनुदिन । "शुविष्टे वा" [१५.] इति आदेरित उत्तरम् ॥

दृष्टान्तं दृष्टान्तं । "अथ द्वितीयः" [१७] इति आत्मन् उत्तरं च ॥ क-
विष्णु मेवमप्यस्य । दृष्टान्तं ॥

आंजान निजान । " या निशं ना " [१८.] इति नेन सट इत ओत्तं या ॥

1. B C 'रु', 2. B C 'जाहित', 3. B 'निःसर्पण', 4. B 'वर्माण', C 'तज्ज्ञान'.

1 B C insert $\frac{1}{2}$ inch before $\frac{1}{2}$ inch. : B C $\frac{1}{2}$ inch.

हय-कम्हार-हरडई-चिकिण-तिमिरस्स, गहिय-पाणीया,
 पाणिय-तडम्मि विप्पा अजुण्ण सूरस्स देन्तग्गं. ६५
 जिण्ण-तमं मल-हीणा अहूण-तेअं विहीण-अन्न-पहं,
 अविहूणं तूह-दिआ थुणन्ति तित्थे रविं तं व. ६६
 पेज्जमासण-सामिय-दिस-आमेले रविम्मि उअ तारा,
 केरिस-परिसिआओ वहेडयाभाओ नह-पेठे. ६७

६५. हां तिसागितं कश्मीरणां हरीतकीव चिक्रणं निविष्टं ति-
 मिमं येन तस्य । अजीर्णो नवः स चासौ सूर्यश्च तस्य पानीयस्य नि-
 श्चयतयादिमं च निजलस्य गन् तटं तस्मिन् । गृहीतं करपुटे कृतं पा-
 नीयं यस्मै विप्रा अर्थम् अर्घ्याञ्जलिं ददति त्रिःप्रदक्षिणापूर्वं वितरन्ति ॥

हरडई । " हरीतक्याम ईतोऽन् " [१९.] इति आदेरीतः अन् ॥

पेज्जमास । " आत्त कम्मणि " [१००.] इति दंत आत् ॥

५

५

५

५

५

५

मुसल-धर-बाहु-मूसल रइ-सूहव-सुहय तुज्झ मुह-कमलं
 दहुं, ऊसुअ-नयणा पुणो-पुणो ऊससन्ति निवा. ७०
अणउच्छन्नोच्छाहो रिउ-दुसहो दूसह-प्पयावेण,
वोक्कन्त-निह-पसरो अह राया ओट्ठिओ सयणा. ७१
कोऊहल-कुसलेहिं कुऊहलत्थेसु कोऊहल्लीवि,
सण्हाणावि सुण्हयरं परमप्पं थुणिय सव्वण्णुं, ७२
अमलोव्वीढ-दुअल्लो उव्वूढ-दुऊल-दण्डि-दिन्न-करो,
 सो अत्थाणिं पत्तो दुगुल्ल-उल्लोअ-सोहिल्लं. ७३

७०. मुसलधरबाहु इव बाहुमुसलौ यस्य तस्य आमन्त्रणम् तथा गतिसुभगः कन्दर्पः तद्वत्सुभगः सकललोकप्रिय हे राजन् तव मुखकमलं दृष्ट्वा उत्सुकानि सौत्कण्ठानि नयनानि येषां ते नृपाः पुनःपुनः उच्छ्वसन्ति भूयोभूयः पुलकिताङ्गा भवन्ति ॥

मुसल मूसल । सूहव सुहय । “ऊत्त सुभग” इत्यादिना [११३.] आदेरुत् ऊत्त वा ॥

७१. अनुच्छिन्नोत्साहः अखण्डितोद्यमः दुःसहप्रतापेन उग्रतेजसा विपुलः महः अथ एवं मङ्गलपाठकपठितानन्तरं व्युत्क्रान्तः निद्राप्रसंगे जागरितः मन् राजा शयनाद् उत्थितः ॥

ऊसुअ । ऊससन्ति । “अनुत्साहोत्सवे त्सच्छे” [११४.] इति आदेरुत् ऊत्त । अनुत्साहोत्सवे इति किम् । उच्छन्नोच्छाहो ॥

दुमहो दुमह । “हुंकि दुगे वा” [११५.] इति रलोपे उत ऊत्त वा ॥

वोक्कन्त । ओट्ठिओ । “ओत्त संयोगे” [११६.] इति संयोगे परे आदेरुत् ओत्तम् ॥

७२. ७३. अधुना गङ्गाः प्रातम्यं कृत्यम् आह । युग्मम् । कुवूह

1. I.E. was living in the commentary on the two couplets from कुमारपालचरिते ७२, ७३. We wish C.

कोहण्डि-कुसुम-मउवीओ, काम-तोणीर-थोर-कवरीओ,
 निम्मोलङ्गय-मण्डिअ-कोप्परया, गहिअ-तम्बोला ; ७६
 विब्भम-गलोइ-मेघा, रम्भा-थोणा-निहोरु-थूणाओ,
 तोणीहविअ सयंचिअ रइ-वइणो तूणं-छड्डवणा ; ७७
 सरज्जगय-मय-लञ्छण-सरिच्छ-वयणाओ वार-जुवईओ,
 चामर-दप्पण-हत्था अकास-कन्ती किसङ्गीओ. ७८

पार्श्वे स्थिताः । किंभूताः । मधूकवद् गुडपुष्पवद् गौर्यः गौराङ्गयः ।
 मधूकवन्मधुरा मनोज्ञा गीर्यासाम् । वदन्तौ चङ्क्रमणवशात् सिञ्जा-
 नौ कनकस्य नूपुरौ मञ्जीरौ मणयः पद्मरागाद्याः तत्खचितौ नूपुरौ
 वज्राणि हीरकाणि तत्खचितौ च नूपुरौ यासाम् ॥

७६. कूष्माण्डीकुसुमवद् मृच्चः कोमलाङ्गयः । कामतूणीरवत्
 तद्वाणानां पुष्पाणां तत्र प्रक्षेपात् स्थूलाः कवर्यः घना वेणयो या-
 साम् । निर्मूल्याङ्गदमण्डितकूर्पराः अनर्घ्यकेयूरभूषितभुजमध्या गृ-
 हीतताम्बूलाः ॥

७७. विभ्रमा विलासास्त एव गुडूची अमृता तत्र वृद्धिजनक-
 त्वेन मेघाः । रम्भायाः स्थूणा स्तम्भस्तत्संनिभा ऊरुस्थूणा यासां
 स्वयमेव तूणीभूय रतिपतेस्तूणमोचनाः ॥

७८. शरदुद्रतमृगलाञ्छनसदृक्षवदनाः अकृशा सर्वत्र विस्तृत-
 त्वाद् घना कान्तिर्यासाम् कृशाङ्गयस्तनुशरीराः ॥

महुअ महुअ । “मधूके वा” [१२२.] इति उक्त इत् वा ॥

नेउर निउराओ । “इदंतौ नूपुरे वा” [१२३.] इति उक्त इत् एत् वा । पक्षे ।

नउर ॥

कोहण्डि । तोणीर । थोरं । निम्मोलं । कोप्परया । तम्बोला । गलोइ । “ओ-
 त कूष्माण्डी०” इत्यादिना [१२४.] एष उक्तः ॥

मिच्चु-अवमच्चु-हरणे दिजे विसज्जिअ, निसामिआ तेण

रिउ-सङ्ग-भञ्जणेणं धिद्धाधद्धान विन्नत्ती. ८२

पुह्वीस-उउ-वसन्तो, निवृत्त-तिलय-क्खणो, कलि-निअत्तो,

वन्दारय-वुन्दारय-समो, पयद्दो तिहिं सोउं. ८३

अर्चयित्वा राजैव सौम्याह्लादकत्वादिगुणोपेतत्वाद् मृगाङ्कः मृगाङ्क-
निभं वृत्तत्वशुक्लत्वाभ्यां चन्द्रतुल्यं तिलकम् अकार्षीत् ॥

८२. मृत्युः आयुषः परिसमाप्तौ मरणम् अपमृत्युः अकालमर-
णम् । तयोर्हरणान् विध्वंसकान् द्विजान् विसृज्य संमाननापूर्वं
प्रेम्य रिपूणां शृङ्गस्य उत्कर्षस्य भञ्जकेन विनाशकेन [तेन राज्ञा]
धृष्टाधृष्टानां प्रगल्भाप्रगल्भानां विज्ञप्तयो निशामिताः परिभाविताः ॥

सिद्ध सङ्ग । मसिणे मसणेण । मयद्दो मिअङ्ग । मिच्चु मच्चु । धिद्धाधद्धान ।

“महणमृगाङ्कमृत्युशृङ्गधृष्टे वा” [१३०.] इति एषु कृत इत् वा ।

८३. निवृत्तः समाप्तस्तिलकस्य मन्त्राभिमन्त्रितविशेषकस्य क्षणः
अवसरः उत्सवो वा यस्य । निवृत्तः समप्रसचराचरलोकाभयप्रदान-
विधानाद् गतः कलिः कलियुगं यस्मात् । वृन्दारका देवास्तेषु योग-
क्षेमवाहित्वाद् वृन्दारकः श्रेष्ठः । इन्द्र इत्यर्थः । तेन समः सदृक्षः ।
पृथ्वीश एव निखिलभूमण्डलमोदकत्वाद् कृतवसन्तः तिथिं श्रोतुं
प्रवृत्तः । वसन्ततुरगि निवृत्तः संजातस्तिलकानां तिलककुसुमानां
क्षणः अवसरो यत्र । निवृत्तः कामवशवर्तित्वेन उपरतः कलिः
कामिकलहो यत्र । वृन्दारकेषु निरतिशयरूपोपेतत्वेन वृन्दारको
मनोहरः । कन्दर्प इत्यर्थः । तेन समः तादृक्प्रकारः विकारकारि-
त्वान् मित्रं च मित्रेण समं भवतीति ॥ कलि-निअत्तो इत्यत्र प्राकृ-
तत्वाद् निअत्तो इत्यस्य परनिपातः । यथा

“मृअङ्गुगवयंमं छणयमर-महग्ग-मण-हर-सुरामोअं ।

अपयामिअंणि गहिअं कुसुममरेण मह्म-मास-लच्छीएँ सुहँ”
इत्यत्र महग्गवयम्य परनिपातः ॥

मिह प्रसादो दिव्यं कृतं मिह प्रसादात्तन् आगच्छन्तो

समर्थं सर्वेषां, सर्वेषां साहचर्यमिव, ८४

मार्तण्डादयः सर्वेषां साहचर्यमिव, ८५

अमृता-मार्तं सर्वेषां साहचर्यमिव, ८६

मिह प्रसादो दिव्यं कृतं मिह प्रसादात्तन् आगच्छन्तो

समर्थं सर्वेषां, सर्वेषां साहचर्यमिव, ८७

८४ । "मार्तण्डादयः" [१३३] इति आदिच्छेदात् क्रतुः ॥

मिह प्रसादो दिव्यं कृतं मिह प्रसादात्तन् आगच्छन्तो [१३३] इति

क्रतुः ८४ ॥ ८५ ॥

८४. मयः विविधप्रणयान्तरं विवृण्वन्तः विवृण्वन्तः मातृगृ-
ह्यान् मातृगृह्यान् आगतान् विवृण्वन्तः प्रणयान्तराणां दानेन
न्यायिकान् सर्वेषां नृपपदभ्यो मातृगृहे प्रप्राप्तः ॥ पृथग्भक्ष्यस्य उ-
पपदपदभ्यो प्रणयान्तराभिधानात्तन्म ॥ यद् अमनः ।

मार्तण्डादयः सर्वेषां साहचर्यमिव, ८५

मिह प्रसादो दिव्यं कृतं मिह प्रसादात्तन् आगच्छन्तो ॥

मार्तण्डादयः सर्वेषां साहचर्यमिव, ८६

मिह प्रसादो दिव्यं कृतं मिह प्रसादात्तन् आगच्छन्तो

क्रतुः ८६ ॥

८५. न विद्यते मृता कृतभाषणं यस्य न परिवारो यस्य । अमृता-
पार्तं राजा अमृता मृत्या आशिषः प्रणामे कृते चिरं जीवेत्पाशा-
दीर्यचनानि यासां तावथा ताभ्यां [मातृभ्याः] भनमृष्टिरजमृष्टिभि-
ष्टिष्टो वर्धते स्म । ताभ्यां भनं रत्नानि [च] ददावित्यर्थः ॥

मार्तण्डादयः सर्वेषां साहचर्यमिव, ८६

मिह प्रसादो दिव्यं कृतं मिह प्रसादात्तन् आगच्छन्तो

मार्तण्डादयः सर्वेषां साहचर्यमिव, ८७

८६ । "मार्तण्डादयः" [१३४] इति आदिच्छेदात् क्रतुः ॥

मिह प्रसादो दिव्यं कृतं मिह प्रसादात्तन् आगच्छन्तो

मार्तण्डादयः सर्वेषां साहचर्यमिव, ८८

कुल-जरईणं नत्तिअ-नत्तुअ-सहिआण सो वसु अदामि,

धराणि-विहप्फइ-सीसो बृहप्फइ-मरिच्छ-गुरु-पुरां. ८७

सो कुसुम-विण्ट-तिक्ख-प्पण्णाइ बहप्फइव्व, लच्छीण

काही पूअं सह-वेण्ट-फलेहिं स-वोण्ट-फुल्लेहिं. ८८

रिद्धि-हय-अणत्त-रिणो, राय-रिमी, धणुह-वेअ-राम-इसी,

रिज्जू, सहज्जुएहिं नर-उसहेहिं चलिओ निवइ-रिसहो. ८९.

पृथग् वृष्टो मुक्तजलो यो वनस्तद्वन्निर्मलेन गतकलुषेण तेन राज्ञा
गीतम् आदिष्टं कारितम् । कीदृशम् । मृदङ्गिकरैः मार्दङ्गिकहस्तैस्ता-
डिता आहता मृदङ्गा यत्र तत् तथाभूतम् ॥

८७. कुले जरत्यो वृद्धस्त्रियः ताभ्यः । नमृकैर्युक्ता नमृकाः ताभिः
सहितास्ताभ्यः पौत्रपौत्रीयुक्ताभ्यो धरण्यां बृहस्पतेः शिष्य उद्धवः
तद्वत् । हेयोपादेयविचारचतुरत्वात् । स राजा बृहस्पतेः सदृक्षः
अद्भुतविशदप्रज्ञर्द्धियुक्तत्वेन समो यो गुरुः पुरोहितस्तस्य पुरतो
वसु द्रव्यम् अदात् ॥

बुद्धो विद्ध । बुद्धी विद्धीहि । पिहय पुहय । सुइज्ज मिइज्ज । नत्तिअ नत्तुअ ।
“ इदुतौ वृष्ट० ” इत्यादिना [१३७.] एषु ऋतः इकारोकारौ ॥

८८. कुसुमवृन्तवत् तीक्ष्णा या प्रज्ञा तथा नूनं बृहस्पतिः स
राजा लक्ष्म्याः सवृन्तफलैः सवृन्तपुष्पैश्च पूजाम् अकार्षीत् ॥

विहप्फइ बृहप्फइ । “ वा बृहस्पतौ ” [१३८.] इति ऋत इदु एव ओच्च ॥ पक्षे
बहप्फइ ॥

विण्ट वेण्ट वोण्ट । “ इदेदोद्वन्ते ” [१३९.] इति ऋत इत् एव ओच्च ॥

८९. ऋद्धया हतं स्वधनेन निर्वर्तितम् ऋणेन ऋताः पीडितास्ते-
षाम् ऋणं येन । राजैव जीवरक्षाविधायित्वेन ऋषिः । धनुर्वेदे धनुः-
कलाप्रतिपादकशास्त्रे रामर्षिः परशुरामः । ऋजुः अकुटिलः ऋजु-

पङ्कज-केसर-कन्ती, अकिलिन्नो, हरि-चवेल-चविलो सो

स-किसर-किलित्त-दामो निवो पयट्टो समं काउं. १

गुरु-मण-थेणो रेवइ-देअर-सीअ-दिअराण वल-थूणो,

काही विअणं सो सयम् अवेअणो मल्ल-सेलाण. २

१. त्रि षट्क द्विक चतुष्क द्विक एक एक एक इत्येवं विंशत्या गाथाभिर्यथासंख्यं राज्ञो मल्लश्रमं धनुःश्रमम् असिश्रमं शक्तिश्रमं चक्रश्रमं सेल्लश्रमं परशुश्रमं शूलसीरश्रमम् आह ॥ पङ्कजकेसरः कमलकिञ्जल्कस्तद्वत् कान्तिः शरीरच्छविर्यस्य । स्वर्णवर्ण इत्यर्थः । अक्लिन्नः धर्मरहितः । हरिचपेटावत् सिंहतलप्रहारवत् चपेटा यस्य सकेसरं हृष्टं कण्ठकन्दले स्थापितं दाम पुष्पमाला यस्य स नृपः श्रमं मल्लकलाभ्यासं कर्तुं प्रवृत्त इति ॥

अकिलिन्नो । किलित्त । “लुत इलिः कृत्तकृत्ते” [१४६.] इति लुत इलिः ॥

२. गुरोः कलाचार्यस्य मनःस्तेनः निरवधिकलाकौशलकरणेन चित्तहारकः । वलस्य सामर्थ्यस्य स्तेनश्चोरः । कयोः । रेवती राम-प्रिया तस्या देवरः कृष्णः स च सीताया जानक्या देवरो लक्ष्मणश्च तयोः । तद्वत्पराक्रमवान् इत्यर्थः । स राजा स्वयम् अवेदनः मल्ल एव उच्चत्वाद् दृढत्वाच्च शैलास्तेषां वेदनां संतापम् अकार्षीत् ॥

केसर किसर । चवेल चविलो । देअर दिअराण । विअणं वेअणो । “एत इद्वा” [१४६.] इति एत इत् वा ॥

थेणो थूणो । “ऊः स्तेने वा” [१४७.] इति एत ऊत् वा ॥

सेलाण । “एत एत्” [१४८.] इति आद्यैकारस्य एत् ॥

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{\partial L}{\partial \dot{x}} \right) = \frac{\partial L}{\partial x}$$
$$\frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 \right) = \frac{1}{2} m \frac{d}{dt} (v^2) = \frac{1}{2} m \frac{d}{dt} (v_x^2 + v_y^2 + v_z^2) = \frac{1}{2} m \left(2 v_x \frac{dv_x}{dt} + 2 v_y \frac{dv_y}{dt} + 2 v_z \frac{dv_z}{dt} \right) = m \left(v_x \frac{dv_x}{dt} + v_y \frac{dv_y}{dt} + v_z \frac{dv_z}{dt} \right) = m \left(v_x a_x + v_y a_y + v_z a_z \right) = m \mathbf{v} \cdot \mathbf{a} = m \mathbf{v} \cdot \frac{d\mathbf{v}}{dt} = m \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} \mathbf{v} \cdot \mathbf{v} \right) = m \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} v^2 \right) = \frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 \right)$$
$$f(x) = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{x} + \frac{1}{x^2} \right) = \frac{1}{2} \left(\frac{x+1}{x^2} \right) = \frac{x+1}{2x^2}$$
$$v_1^2 + v_2^2 = \frac{1}{2} \left(\frac{\partial u}{\partial x} \right)^2 + \frac{1}{2} \left(\frac{\partial u}{\partial y} \right)^2$$

$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \bar{x}$

... ..

1. The first step in the process of the investigation is the identification of the problem. This is done by the investigator who is responsible for the investigation. The investigator must identify the problem and the scope of the investigation. The investigator must also identify the objectives of the investigation. The investigator must also identify the resources available for the investigation. The investigator must also identify the methods to be used in the investigation. The investigator must also identify the personnel who will be involved in the investigation. The investigator must also identify the timeline for the investigation. The investigator must also identify the budget for the investigation. The investigator must also identify the risks associated with the investigation. The investigator must also identify the benefits of the investigation. The investigator must also identify the stakeholders involved in the investigation. The investigator must also identify the communication plan for the investigation. The investigator must also identify the reporting structure for the investigation. The investigator must also identify the documentation requirements for the investigation. The investigator must also identify the ethical considerations for the investigation. The investigator must also identify the legal considerations for the investigation. The investigator must also identify the safety considerations for the investigation. The investigator must also identify the environmental considerations for the investigation. The investigator must also identify the social considerations for the investigation. The investigator must also identify the cultural considerations for the investigation. The investigator must also identify the political considerations for the investigation. The investigator must also identify the economic considerations for the investigation. The investigator must also identify the technological considerations for the investigation. The investigator must also identify the environmental considerations for the investigation. The investigator must also identify the social considerations for the investigation. The investigator must also identify the cultural considerations for the investigation. The investigator must also identify the political considerations for the investigation. The investigator must also identify the economic considerations for the investigation. The investigator must also identify the technological considerations for the investigation.

የሕግ ሥልጣን ለሕዝብ ማስገባት ይገባል።

የኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ ጥቅም ላይ የዋለው የፍትሕ ስርዓት (1)

[illegible][illegible][illegible]

५. इत्यमरः । यः सञ्जा शरान् कृष्यो यदपि सत् । विभूतः । शर-
शरसंश्रमादि । पुरीषे ईदमद अत्ययः । पतन्तुमेष शरस्यन्यात् । ई-
दपि अशरः । येषामेषामप्येषामाशर्यात् विभूतः । मर्तावले नयः ना-
शान्तिप्रदमिमांशान्तेन दृष्टमिदमेण च अपूर्वो ईदः । उदैर्नानिद्रा
मये वेदो अशरः । सत्यमालानाशुर्नानिद्रात् अन्वलितः । अप-
रम विपक्षस्य ईदमः ॥

[Faint, illegible handwritten notes]

100-443887-100

अन्नन्नं जोहेहिं सलाहिओ तह बुहेहि अन्नोन्नं,

मण-हर-सरलिअकुञ्चिअ-उहय-पवट्ठो सरे बुट्ठो. ६

कण्णो वलिअ-मणोहर-पउट्ठ-कर-सररुहेण नर-वइणो

लम्बिर-नाल-सरोरुहवतंसिओ^१न्वासि संधाणे. ७

कय-दुज्जण-सिर-विअणं, सिर-कुसुमाहरणम्, अणसिरो-विअणं,

आवज्जिअ-वाइअ-आउज्जस्सादिट्ठ-पुड-दलणं ८

मूसास-वलिअ-चिवुओ अकासि सो गउअपुञ्छपमुहेहिं,

गाअङ्क-कोअरिउ-सुन्देरं पत्तो धणुह-सुण्डो. ९

६. अन्योन्यं योधैस्तथा बुधैश्च श्लाघितः प्रशंसितः । मनोहरसर-
लितः सरलः कृतः आकुञ्चितः कुटिलः कृतः उभयप्रकोष्ठः कला-
चिको येन तथाविधः । स इति राजवाचकम् अनुक्तमपि प्रक-
माज्ज्ञेयम् ॥

देवा दइवे दइयं । “एव देवे” [१५३.] इति ऐत एत् अइथादेशः ॥

उच्चअ । नीचअ । “उच्चैर्नीचैस्यअः” [१५४.] इति ऐतः अअः ॥

धीग । “इदंयै” [१५५.] इति ऐत इन् ॥

७. संधाने शरासनशरारोपे वलितः आकर्णाकर्षणे पश्चाद्गतो
मनोहरप्रकोष्ठो यः करः स एव सरोरुहं तेन कृत्वा । उपेक्ष्यते ।
लम्बमाननालं यत् सरोरुहं तेन अवतंसितः शिखरितो नरपतेः
कर्ण आन्ने ॥

८. युग्मम् । कृता दुर्जनानां शिरोवेदना संतापो यत्र । शिरसि
कुसुमान्यव अलंकारो यत्र । शेषालंकारान् मुक्त्येत्यर्थः । अशिरोवे-
दनं यथा भवति एवं राज्ञा आनोयिकैर्वादिनं यद् आनोशं मृदङ्गप-
ट्टादिकं तस्य अट्टपट्टदलनं गोपुच्छप्रमुखैः शरविशेषैरकार्षीत् ।

९. किमृतः । मोच्छदामं वदितं निर्यग् नामितं चिमुकम् अध-

१ B C “विज्जणं” २ C “विज्जणं” ३ B “विज्जणं” ४ B C “कुञ्च”

५ B C “दलनं क”

अह कुच्छेअय-हत्थो कोच्छेअय-कउसलेण सो दिट्ठो,

कोवेस कउच्छेअय-सिद्धोत्ति, असेस-पडरोहिं. १०

अब्भास-गारवेणं गोविअ-सव्वङ्ग-गउरवो फलए

नावाकारे तेरह-तेतीस-गुणोव्व सो आसि. ११

राधःप्रदेशो येन । धनुपि प्रसक्तः शौण्डः धनुःशौण्डः । सप्तमी शौ-
ण्डार्थरिति समासः । धनुःकलाकुशल इत्यर्थः । अत एव गवाङ्गकौञ्च-
रिप्बोर्हरभार्गवयोः सौन्दर्यं सौभाग्यं प्राप्तः प्राप्नोति स्मेति ॥

अन्नं अन्नं । मणहर मणहर । पवट्टो पवट्ट । सररहेण सरोरह ।
सिर-विअणं सिरो-विअणं । आवज्जिअ आउज्जस्स । “ओतोऽह वान्योन्य०”
इत्यादिना [१५६.] एषु ओतः अत्वं वा तत्संनियोगे च यथासंभवं कतयोर्व आदेशः ॥

ससास । “उत् सोच्छासे” [१५७.] इति ओत उत् ॥

गउअ गाअङ्ग । “गव्यउआअम्” [१५८.] इति ओतः अउ आअश्च ॥

कोल्ल । “ओत ओत्” [१५९.] इति आयौतः ओत् ॥

सुन्दरं । सुण्टो । “उत् सौन्दर्यादौ” [१६०.] इति आंत उत् ॥

१०. अथ अदृष्टपुटव्यधनानन्तरं कौक्षेयककौशलेन हेतुना को-
पि लोकोत्तरः कश्चिदप्येषः कौक्षेयकसिद्धः खड्गविद्यासिद्ध इत्यशे-
पपौरैः निखिलनागरैः कौक्षेयकहस्तः सन् स राजा दृष्टः ॥

कुच्छेअय कोच्छेअय । “कौक्षेयके वा” [१६१.] इति आंत उर्व ॥

कउसलेण । कउच्छेअय । पडरोहिं । “अउः पौरादौ च” [१६२.] इति आंतः
अउः ॥

११. नावाकारे फलके अभ्यासगौरवेण शिक्षामहत्त्वेन गोपित-
सर्वाङ्गगौरवस्तिरोहितसमस्तगात्रगुरुत्वोपि स राजा आसीत् त्र-
योदशत्रयस्त्रिंशद्गुण इव । स तदा अनेकभटप्रहारदानाद् अनेक-
स्तैर्ज्ञात इत्यर्थः । अपिः विरोधार्थोत्र द्रष्टव्यः । यः किल तिरोहित-

चोदा-पण-चोन्गुणओ, भुवण-चउद्धय-वइ-चउग्गुणओ,
चोत्थेवि जुगं ति-पुरिम-चउत्थओ लखिओ त तथा. १५

भागोवखल-खरोल-लोरोजखल-सिला-उल्लखलया
चक्रेण तेण दलिआ चोन्वारं पुण चउन्वारं. १६

इअ रअ-ओउछओ कोटल-दक्खेहिं तकिओ राया,
उअ कण्हो एअ इहं भरतेसर-चकवट्ठी ओ. १७

[गद्याः सा] तत्तत्तत्तुमागभिः सलवणा लावण्ययुक्ता मयूखाः
पान्थानां यानां ताभिः स्त्रीभिः तत्तुमारमयूखमालिनः दर्शनीयशु-
तिधारिणस्तस्य राज्ञः लवणम् उद्गमितम् उत्तारितम् । विशेषणा-
न्यथानुपपत्त्या अत्र स्त्रीभिर्गति ज्ञेयम् ॥

घोर । पोण्णल । पोः । गोमालिअ । नोहलिआ । "ओत्त पृतर०" इत्यादिना
[१७०.] पूर्ववत् ओत्त ॥

१५. चतुर्दशानां मन्त्राणां स्वायंभुवाद्यृषीणां समाहारश्चतुर्दशमनु ।
तस्माच्चतुर्गुणः । सर्वजनहितत्वेन अधिक इति भावः । भूर्भुवःस्वर्म-
हर्जनस्तपःसत्येति सप्त । तान्येव सप्तभिर्यायस्कन्धैः सह चतुर्दश
भुवनानि । तेषां चतुर्दशकम् । तस्य पतिर्विष्णुः तस्माच्चतुर्गुणः ।
चतुर्थेऽपि युगे कलावपि त्रिपुरस्य प्रलविष्णुमहेश्वररूपस्य सकल-
लोकमहर्नीयत्वेन चतुर्थः स राजा तदा लवणोत्तारणक्षणे लक्षितः ।

१६. शाकस्य उल्लखलश्च खदिरस्य उल्लखलश्च लोहस्य उल्लख-
लश्च शिलाया उल्लखलश्च ते तथा तेन राज्ञा चक्रेण आयुधविशेषेण
दलिताः । कथम् । चत्वारो वारा यत्र दलने तत् तथा । पुनश्चतुर्वारं
च । ते तेन भूयोभूयो भग्ना इति भावः ॥

१७. इति धनुःखड्गशक्तिचक्रादिकलाकौशलप्रकारेण रचितकृ-
तूहलो राजा कुतूहले कौतुकहेतुकर्मणि धनुःकलादौ दक्षैः प्रवी-
णैस्तर्कितः पर्यालोचितः । कथम् । इह पृथ्व्याम् उत किं कृष्णः उत
अथवा भरतेश्वरचक्रवर्तीति ॥

ओआरे अवयार-क्वमेण तेणावसह-रहिण्ण,

सेह-कला-अवयासे भग्गो जोहाण ओआसो. १८

पन्नास-पलोऽवगओ किं जलणो उअ रविचि तस्स करे

उवहसिअ-परसुरामस्सहसिअ-पवी महा-परसू. १९.

सोमालहि सुउमात् । सलोण लवणं । मोहाहिं मज्झ । चोदद चउदहय ।
चोगुण चउगुणओ । चोत्थे चउत्थओ । सागोक्खल खइरोहल लोहोऊसल
नङ्गलया । चोगारं चउवारं । कोउहल्लो कोहल । “न वा मयूख” इत्यादिना
[१७१.] पूर्णार् ओत्त वा ॥

१८. अपकारे अपकारक्षमेण । सापराधे शिक्षाकरणसमर्थने-
तर्थाः । अपशब्देन अयशसा रहितेन । कचिदपि स्खलिताभावात् ।
तेन राज्ञा । मोहंति देश्यः प्राप्तवन्ती । तस्य कलावकाशे योधा-
नाम अवकाशः स्फूर्तिः भग्नः । प्राप्तेन वेध्यव्ययनम् अस्य वि-
लोक्य तथाविधकलाविकलत्वेन सभोपहासपात्रं सं तर्कयन्तो भट्टा
न प्राप्तं करोति चक्रुरित्यर्थः ॥

१९. पञ्चाशन् पलानि मानम् अस्य स्यात् । ‘मात्रवृत्ति संशये मा-
वृत् । द्विगोः संशये चेति तस्य लुप् । उपहसितः दीप्तिरक्षण्याभ्यां तिर-
स्कृतः पवित्रेष्टं येन स महापरशुः उपहमितस्तथाविधप्रहरणाङ्गी-
कारेण अनुकृतः परशुरामो येन स तथा तस्य राज्ञः करे मन्
अवेगनः उद्गते किं उवल्लनः उन रविरिति ॥

उअ ओ । ओआरे अवयार । अवयासे ओआसो । “अवापोत्तेव” [१७२.]
इति पूर्णार् ओत्त वा ॥ पवित्र । अवमद । अवगओ । उअ रवि ॥

उवहसिअ उवहसिअ उवहसिअ उवहसिअ । “उपोपे” [१७३.] इति पूर्ण-
वृत्त ओत्त वा ॥

The author means that we should
not be afraid of the word “उपोपे” as well as “उपोपे” (‘उपोपे’)
[१७३.]

The author means that we should

जलयर-अजलचर-वई जस्स य इन्धं रुसा-पिसाजी सो

सुहदेसुवि सुहओ. जइ एरिसओ सो उण सुरेहो. २४

अमुगो कर-आउण्ण-रम्मो चार्ण्ड-कार्ण्डे तुडे

लब्भइ, अणिउत्तय-सुरहि-जउण-जल-बहुल-मय-वट्ठो. २५

गर्जिवृंहितं यस्य शुभे करगर्जी यस्येति वा शुभतरगतिः जगता
आगमितो ज्ञातश्च स गजः इति वक्ष्यमाणप्रकारेण बहुतरा आग-
मिता ज्ञाता कला यैः पुरुषैस्तैर्बहुतरकम् अतिशयेन स्तुतः स्ता-
यितः । स इति प्रकामात् ज्ञेयम् ॥

२४. जलनराजलचरयोः । हस्तिनोरिति गम्यम् । उत्कृष्टत्वेन पतिः
गम्य निद्वं रमापिशाची । कोपेन चण्डाल इत्यर्थः । शुभदेष्वपि
गम्यममुद्विकृत्येन शुभदः स गजः ॥ अथवा अलं बहुनोक्तेन ।
यदि पुनर्गदशः एतत्समः स त्रिभुवनप्रसिद्धः सुरेभ एरावणः ।
यदीति संभावने ॥

२५. अमुकोयं गजः करस्य शुण्डादण्डस्य आकुञ्चनं मण्डली-
करणं तेन रम्यः । अतिमुक्तकानीव साधवीलताकुसुमानीव सुरभिः
यनुनाजलवद् बहुलः शितिः मदपट्टो दानप्रवाहो यस्य स तथा ।
चामुण्डाकामुके चन्द्रशेखरे तुष्टे परितोषं गते लभ्यते प्राप्यते ॥

“स्वगत अमंगुत्तम्यानादेः” [१७६.] अधिकारोयम् । यद् इत् ऊर्ध्वम् अनु-
वृत्तिनामः तत् स्वगन्धस्य अमंगुत्तस्य अनादेर्भवतीति वेदितव्यम् ॥

सुग-वादिअर्थं । नाओ । आणाओ । रिउ । पुइइ-सईमेण । मओ । “कग-
वज्जस्यसो प्रायो लुह” [१७७.] इति कादीनां लुक् ॥ प्रायोप्रद्वान् क्वचित् ।

अगर । सुइइय सुनारे । सचमर । विट्टो । गय-पाता । देव । विजणे ॥ स्वगत
इति । अमंगुत्तस्येति किम् । दुइओ । चरिनो । बालक । गज्जो ॥

अमंगुत्तस्येति किम् । अनादेरिति किम् । विट्टो । गय । विजणे ।
पाता । देव । विजणे । अमंगुत्तस्येति किम् । अनादेरिति किम् । विट्टो । गय । विजणे ।

अमंगुत्तस्येति किम् । अनादेरिति किम् । विट्टो । गय । विजणे ।
पाता । देव । विजणे । अमंगुत्तस्येति किम् । अनादेरिति किम् । विट्टो । गय । विजणे ।

आशंसय-चिन्दु-दत्तो अशुभय-गौर-दन्तजो एषः ।

सुमिर्मां रु ताव-चन्द्रिओ तिअस-नय-वरो मति-अल्लमिप. २६

अनय-कय-कण्ण-चिउओ महु-पिङ्गल-नयणओ मयहु-नहो

पियस्य लायणम् इमो अशुज्ज-कुम्भो पर-गयाण. २७

पदस्यमपि । तेन मत्र श्रुताश्रयस्य दशममपि । एतत्तु मत्तय । आगमिओ
आशंसय । महुत्तु महुत्तय । जलस्य अल्लस्य । सुन्दत्तु महुत्तु ॥ तावद
आशंसय । इत्यर्थः । एष ॥ तावत्तु महुत्तु जः । पियस्य ॥ अशुभो इत्यादिषु त् “त्य-
स्यस्य” [१.१४५] इति मत्रय मत्तय ॥ आपे अल्लस्य इत्येते । आउण्ण । अत्र
मत्तय २ः ॥

२६. अतिसुक्तयान्तीय यरे चिन्दवो यस्य अतिसुक्तकवटू गौर-
दन्तः एष राजगजो ज्ञायते । नोयं त्रिदशगजंवरः सुनेः कस्य-
चिच्छापेन च्युतो भ्रष्टः स्वर्गाद् महीतले ॥ मनसा प्रत्यक्षमिव परि-
कल्प्य सुरेभ्य इदमा निरदिक्षत् ॥

आउण्ण-मत्तय । अण्डित्तय । जडण । “यसुना” इत्यादिना [१७८.] मत्तय
एष । एषि च मत्तय स्थाने अनुनामिकः ॥ कचिज । अशुभत्तय अशुभत्तय ॥

मत्तय । “माणात्त पः” [१७९.] इति न मत्तय एष ॥

२७. अच्छं मलरहितं कचकर्णचिबुधं यस्य । मधुवत् पिङ्गले
नयने यस्य । मृगाङ्गवत् निर्मलत्वाद् नखा यस्य । अकुब्जो उन्नतो
कुम्भो यस्य स गजः परगजानां लावण्यं पिवतीव । निखिललाव-
ण्यस्य तत्र दर्शनाद् इति भावः ॥

गय । कय । नयणओ । मयहु । लायण । गयाण । “अयणो यश्रुतिः” [१८०.]
“कगजज” इत्यादिना [१७७.] एषि शेषोऽयर्णः अवर्णात् परो लघुप्रयत्नस्यश्रुतिः ।
अवर्ण इति किम् । चिउओ ॥ अवर्णादित्येव । तिअस ॥ कचिह भवति । पियइ ॥

१ B C लायज°.

१ B C गलो for गजवरः. २ B C कस्यचिन्धानाशतेन च्युतो. ३ B C अ-
निर्दितय. ४ B C लायज°.

खप्पर-खील्य-कुञ्ज-कुसुम-समा जस्स सेल-खम्भ-दुमा,
रुन्धिअ-खासिअ-छिकं पिक्खिज्जइ मय-गलो एस. २८

मरगय-गेन्दुअ-सरिसालि-गुच्छ-गण्डे निवो इहारूढो,
जयइ चिलाएव्व परे सिरिकण्ठ-किराय-वीरेवि. २९

जिअ-घण-सीभर-गङ्गा-सीहर-चन्दिम-सुसीअ-सीअरओ
फलिहामल-वीस-नहो निहस-प्पह-चिहुरओ एस. ३०

२८. कर्परश्च घटखण्डं कीलकश्च शङ्कुः कुञ्जकः शतपत्रिका-
 विशेषः तस्य कुसुमानि च तैः समाः । एतान् अनायासेन उत्पाट-
 यतीत्यर्थः । यस्य शैलस्तम्भदुमाः । एष मदकलो मदोत्कटः रुद्ध-
 कासितक्षुतं यथा भवति एवं प्रेक्ष्यते ॥

अखुज्ज । खप्पर । खील्य । “कुञ्ज” इत्यादिना [१८१.] एषु कस्य खः
 पुष्पं चेत् कुञ्जाभिधेयं न ॥ अपुष्प इति किम् । कुञ्जय ॥ अपेक्ष्यत्रापि । खा-
सिअ ॥

२९. मरकतकन्दुकसदृशा अलिगुच्छा ययोस्तौ तथाभूतौ ग-
 ण्डौ यस्य तस्मिन्निह गजे आरूढः स नृपः श्रीकण्ठकिरातव-
 द्वीरानपि परान् शत्रून् किरातानिव पुलिन्दानिव जयति ॥

मय-गलो । मरगय । गेन्दुअ । “मरकत” इत्यादिना [१८२.] कस्य गः । क-
 न्दुके तु आयस्य गः ॥

चिलाए । “किराते चः” [१८३.] इति कस्य चः । कामरूपिणि तु नेष्यते ॥
किराय ॥

३०. जिताः शैत्येन अभिभूता घनशीकरा गङ्गाशीकराश्च यैः
 अत एव चन्द्रिकावत् सुशीताः शीकरा मदविन्दवो यस्य । स्फटि-

पिहू-जहणो साहु-गुहो सरिसव-खल-कडुअ-सलिलओ अधिरो,
इह एसो निव-जोगो पत्तो चोत्थि मयावत्थं. ३१

निव-धम्म-रओ अह सो, नभम्मि पाउस-घणोव्व, पिधम् इन्दो
अपिहंव आसणाओ असङ्कलं तं समारूढो. ३२

कवद् अमला विंशतिर्नखा यस्य । निकपः कपपट्टः । तस्य प्रभा-
वत् चिकुरा यस्य स तथाभूत एष गजः ॥

सीभर सीहर । “श्रीकरे भहो वा ” [१८४.] इति कस्य भहो वा । पक्षे
सीअरओ ॥

चन्दिम । “चन्द्रिकायां यः ” [१८५.] इति कस्य यः ॥

फलिह । निहस । पिहुरओ । “निकपस्फटिकचिकुरे हः ” [१८६.] इति कस्य
हः । पिहुरः संसृतेपीति पुगः ॥

३१. पृथुजवनो विकटकटीतटः साधुमुखः सौम्यवदनः सर्पप-
खलवत् कटुकं सलिलं मदजलं यस्य । अस्थिरः निरन्तरं हस्तकर्ण-
तालचलनेन चञ्चलः एष गजः चतुर्थीं मदेन उपलक्षिताम् अवस्थां
प्राप्तः । त्रिंशद्वर्षदेश्यः संपन्न इत्यर्थः । अत एव नृपयोग्यः । एता-
वता भद्रजातीयत्वम् उक्तम् । तथा च तद्वक्ष्यम् ।

महु-गुलिय-पिङ्गलकखो अणुपुव्वि-सुजाय-दीह-नङ्गुलो ।

पुरओ उदग्ग-धीरो सव्वङ्ग-समाहिओ भहो ॥ इत्यादि ॥

३२. [अभ] नृपस्य धर्मे दुष्टनिग्रहशिष्टप्रतिपालनादौ आचारे रतः ।
पृथक् भूतलस्थितत्वेन भिन्न इन्द्रः स श्रीकुमारपालभूपः आसनाद्
अपृथगिव शरीरसौस्थ्यकृत्त्वेन सिंहासनकल्पे अशृङ्खले अपासित-
निगडे तस्मिन् हस्तीन्द्रं समारूढः । यथा नभसि प्रागृक्षुनः । “सत-
म्या द्वितीया” [३.१३७] इति तम् इत्यत्र सप्तम्याः स्थाने द्वितीया ॥

नहो । प्पह । पिहू । जहणो । साहु । गुहो । “रपथपभाम् ” [१८७.] इति

वेद-पिशाओ मुनी-पिमलओ अ जडिलो अजडिलो यं,
 गवट-गण-भूरो निवारिओ न जह अट्ट पुरो. ३५.
 वेद-सयलारि-सटाल-विष्णो, फालिह-विमल-नेवच्छो,
 चविला-पाटिअ-कुम्भो नष्टं चविडाइ फाडन्तो; ३६
 अड्डो-तेल-णिद्धो. असहो, पिहो कलाण सयलाण,
 लह-जहर-पिहर-पडियार-पाडणत्ताण कय-कीलो; ३७

३५. घेयेण पिशाचः जीर्णविघर्णविकृतवेपचान् ग्रहिलप्रायः ।
 मृत्यां पिशाचश्च भीषणदर्शनः । जटिलः सर्वत्र उद्भूतरोमा । अज-
 टिलः मुण्डितशिरमुण्डः कापालिकादिः गवटागुण्डाभ्यां भूषा
 यस्य । स च मृतककापालघण्टादिकलित ईश्वररूपधारी । जटाधर
 इत्यर्थः । निवारितो दुःशकुनकारणाद् निषिद्धः यथा येन पुरः अग्रे न
 अटति नागच्छति ॥

यमिअ खडअड्डे । पिसाओ पिसलओ । "राचित" इत्यादिना [११३.]
 यथासंख्यं सहा वा ॥
 जडिलो अजडिलो । "जटिले जो लो वा" [११४.] इति जस्य लो वा ।
 "दो एः" [११५.] इति टस्य टश्च ॥ खरादित्येव । घण्ट ॥ असंयुक्तत्वेत्येव । खट्वा ॥
 कचिय । अट्ट ॥

३६. चतुर्भिः कलापकम् । कुमारेण कुमारपालेन कारितो वि-
 हारः कुमारविहारस्तस्मिन् श्रीपार्श्वनाथचैत्ये प्राप्तः । राजेति
 प्रक्रामात् ज्ञेयम् । कीदृशः बैठभशकटौ दैत्यौ । तयोर्भ्यः अरिभूतः
 सटालो नरसिंहस्तद्वद् विक्रामो यस्य । स्फटिकवद् विमलनेपथ्यः ।
 चपेटया पाटितस्ताडितः कुम्भो येन स तथाभूतः । इयामकुम्भ-
 स्थलास्फालनात् अत्युन्नतत्वेन अदृश्यकुम्भस्थलदत्तचपेटोत्थप्रतिर-
 वाद् वा उत्प्रेक्ष्यते नभश्चपेटया पाटयन्निति ॥

३७. अड्डो-तेलवत् स्निग्धः अरुक्षकायः अशठः शाठ्यवर्जितः

पेस-पिसाओ मूर्त्ती-पिसाओ अ जडिलो अजडिलो ये,
 गहल-गहल-भूतो निवारिओ न जह अटइ पुरो. ३५
 पेस-सयदारि-सटाल-विद्यो, फलित-विमल-नेवच्छो,
 चविला-फालिअ-कुम्भो नटं चविडाइ फाडन्तो; ३६
 अझाळ-तेळ-णिद्धो, असहो. पिछो कलाण सयलाण,
 ललु-जदर-पिदर-पटियार-पाडणत्ताण कय-कीलो; ३७

३५. येषेण पिशाचः जीर्णविघर्णविकृतचेपवान् ग्रहिलप्रायः
 मूर्त्या पिशाचश्च भीषणदर्शनः । जटिलः सर्वत्र उद्भूतरोमा । अ-
 टिलः मुण्डितशिखमुण्डः कापालिकादिः खट्वाङ्गघण्टाभ्यां भू-
 यस्य । स च मृतककापालघण्टादिकलित ईश्वररूपधारी । जटा-
 इत्यर्थः । निवारितो दुःशकुनकारणाद् निषिद्धः यथा येन पुरः अग्रे
 अटति नागच्छति ॥

गमिअ सअओ । पिसाओ पिसाओ । " गचित " इत्यादिना [१९३.]
 यथासंख्यं सहो वा ॥

जडिलो अजडिलो । " जडिले जो लो वा " [१९४.] इति जस्य लो वा
 " लो रः " [१९५.] इति दस्य दश्च ॥ स्यरादित्येव । घण्ट ॥ असंयुक्तस्येत्येव । खट्वा-
 ण्गपिच । अटइ ॥

३६. चतुर्भिः कलापकम् । कुमारेण कुमारपालेन कारितो वि-
 हारः कुमारविहारस्तस्मिन् श्रीपार्श्वनाथचैत्ये प्राप्तः । राजो
 प्रकृमात् ज्ञेयम् । कीदृशः वैटभशकटौ दैत्यौ । तयोरेव अरिभूत-
 सटालो नरसिंहस्तद्वद् विक्रमो यस्य । स्फटिकवद् विमलनेपथ्यः
 चपेटया पादितस्ताडितः कुम्भो येन स तथाभूतः । इयामकुम्भ-
 स्थलास्फालनात् अत्युन्नतत्वेन अटइयकुम्भस्थलदत्तचपेटोत्थप्रति-
 पाद् वा उत्प्रेक्ष्यते नभश्चपेटया पाटयन्निति ॥

३७. अङ्गोष्ठतैलवत् क्षिग्धः अरुक्षकायः अशठः शाठ्यवर्जित

दढ-खन्ध-हार-नाडिं पेळन्तो निविड-कच्छ-नालिम् इभं,

उव्वेलु-अचुच्छङ्कुस-अलुच्छ-वेणूहि आवरिओ; ३८

अणतुच्छ-टयर-कप्पूर-धूव-महमहिअ-टसर-मुइ-वत्थो,

कुमर-विहारे पत्तो तूवर-पडिहार-दिन्न-करो. ३९

सकलानां कलानां पिठरो भाजनम् । लघु जठरं द्रुमुक्षाक्षामकुक्षिः
तदेव पिठरस्तस्य प्रतीकारो भोजनलाभः तेन पातनम् इतस्ततो
भ्रमणं तेन क्रताः । पीडिता इत्यर्थः । तेषां कृता मनोरथातिगव-
स्तुदानेन जनिता क्रीडा स्वेच्छाविलसनं येन स तथा ॥

३८. दढा स्कन्धे हारभूता नाडिर्वरत्रा यस्य । निविडा नि-
श्चला कक्षायां मध्ये च नाडिर्यस्य स तथा । तम् इभं क्षिपन् प्रेर-
यन् । उव्वेणवः उद्गूर्णवंशदण्डास्ते च अतुच्छाङ्कुशाश्च एवंभूता ये
अतुच्छा वेणवः प्रभूता राजविशेषास्तैरावृतः । वेणुर्वंशे नृपान्तरे
इति वेणुशब्दो राजविशेषवाच्यपि ॥

३९. अतुच्छाः तगरश्च सुरभिद्रव्यभेदः कर्पूरो घनसारः धूपश्च
नानासुरभिद्रव्यक्षोदःतैः । अर्थात् तद्रूमैः प्रसृतानि व्याप्तानि त्रसरः
सूत्रभेदस्तस्य शुचीनि वस्त्राणि यस्य । तूवरः अनुद्भिन्नश्मश्रुर्मुण्डि-
तश्मश्रुर्वा यः प्रतीहारस्तेन दत्तः करो यस्य स तथा ॥

केदव । सयदारि । सदाल । “सदाशकटकैटभे दः” [१९६.] इति टस्य दः ॥

फलिह । “स्फटिके लः” [१९७.] इति टस्य लः ॥

चविदा चविदाइ । फालिअ फाडन्तो । “चपेटापादौ वा” [१९८.] इति
चपेटायां ण्यन्ते पादौ धातौ च टस्य लो वा ॥

जदर । “ठो दः” [१९९.] इति ठस्य दः ॥

अक्षोह । “अक्षोठे हः” [२००.] ॥

पिहडो पिदर । “पिठरे हो वा रश्च लः” [२०१.] इति ठस्य हो वा तत्संनि-
योगे च रस्य लः ॥

$$d_1 = d_2 = \dots = d_n = d$$

... ..

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

[illegible][illegible][illegible]

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions, both incoming and outgoing, to ensure transparency and accountability. It emphasizes the need for regular audits and reconciliations to identify any discrepancies or errors early on.

$\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i = \bar{x}$

[illegible]

॥ १ ॥ अथ हिंसायाः प्रतीतिरिति । अथ हिंसायाः प्रतीतिरिति । अथ हिंसायाः प्रतीतिरिति ।

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 84

[illegible]

पीअल-धाउ-विणिम्मिअ-विहत्थि-पम-माहुलिङ्ग-आहरणं,

भरह-जिण-भवण-सरिसं मङ्गल-वसहिं सिरी-वसइं; ४२

अथ काहल-भव-जणं, सिद्धिलिअ-कलि-कालम्, असद्विलाणन्दं,

नयरस्स मेढिभूयं, पढमं तित्थं पुढवीए; ४३

पुहवी-निसीढ-तम-भर-निसीहिणीनाह-सरिस-जिण-विम्बं,

खण्डिअ-डम्भिअ-दम्भं, उदण्ड-सुवण्णमय-डण्डं; ४४

डरिआणं दर-हरणं, डङ्गागरु-दङ्ग-धूव-सुह-गन्धं,

अहि-डसण-डट्ट-सरणं, दसण-कवाडंसु-दट्ट-तमं; ४५

तथा । स्नानजलचन्दनेन यत्र पलितशिरसः स्वर्णवर्णकचा भवन्तीत्यर्थः ॥

४२. पीतधातुना गाङ्गेयेन विनिर्मितं वितस्तिप्रमं मातुलिङ्गा-भरणं यत्र । भरतजिनभवनसदृशं मङ्गलानां कल्याणानां वसतिं स्थानं श्रियः शोभाया लक्ष्म्या वा वसतिम् ॥

४३. अथ कातराः पापभीरवो भव्यजना यत्र । शिथिलित-अनवरतधर्मनिष्ठजनतापूर्णत्वेन मन्दीकृतः कलिकालो येन । अ-शिथिलः निविडः आनन्दो यस्मात् । नगरस्य मेधिभूतं नाभिभू-तम् । अन्यतीर्थपरित्यागेन तदाराधनधार्मिकलोकदर्शनाद् उत्प्रे-क्षते । पृथिव्यां प्रथमं तीर्थम् ॥

४४. पृथिव्यां निशीथे अर्धरात्रे यस्तमोभरस्तत्र निशीथिनी-नाथसदृशं निर्मूलकापंकपत्वेन चन्द्रकल्पं जिनविम्बं यत्र खण्डि-तदाम्भिकदम्भम् । विघ्नविधानेन ध्वस्तमायिकमायम् इत्यर्थः । उद-ण्डसुवर्णमयदण्डम् ॥

४५. दरितानां भीतानां दरहरणं भयध्वंसकम् । दग्धागरुदग्ध-

संस्कृत-विज्ञान-संज्ञा-सूची

संस्कृत-विज्ञान-संज्ञा-सूची

संस्कृत-विज्ञान-संज्ञा-सूची

संस्कृत-विज्ञान-संज्ञा-सूची

संस्कृत-विज्ञान-संज्ञा-सूची

संस्कृत-विज्ञान-संज्ञा-सूची

संस्कृत-विज्ञान-संज्ञा-सूची

संस्कृत-विज्ञान-संज्ञा-सूची

संस्कृत-विज्ञान-संज्ञा-सूची

संस्कृत-विज्ञान-संज्ञा-सूची

दोहल-दुजणिअ-धाराकयम्ब-धूलीकलम्ब-कण्ठइओ,
 धिप्पिर-सुवन्न-दिप्पिर-तनु-कन्ति-कवट्टिअन्न-पहो; ४९
 चइउं निव-कउहाइं निसंढाइ-निवाण धम्म-सिक्खाओ
 ओसहम् ओसढिओ इव दिन्तो, स निसीहिअं काउं; ५०
 निअ-नामङ्किअ-णिअ-कित्तणयं अनिलोव्व अतुल-थामेण,
 पज्जलिआनल-तेओ भत्तीइ तओ पइट्ठो सो. ५१

४९. दोहदेन स्वसमयोद्भूतधूलिधाराधरधाराधोरणीछोटनरूप-
 दोहदपरिपूर्त्या द्विगुणितौ वृद्धि गतौ यौ धाराकदम्बधूलीकदम्बौ
 ताविव कण्ठकितः संजातरोमाञ्चः । दीप्रसुवर्णवद् दीप्रा या तनु-
 कान्तिस्तया कदर्थितान्यप्रभः ॥ एकस्यैव कदम्बस्य द्विधा अभिधा ।
 यद् उक्तम् ।

ग्रीष्मसमये विकासी कथितो धूलीकदम्ब इति लोके ।

जलधरसमयप्राप्तौ स एव धाराकदम्बः स्यात् ॥

५०. नृपककुदानि छत्रखड्गवाहनमुकुटचामररूपराजचिह्नानि
 त्यक्त्वा निपधादिनृपेभ्यो धर्मशिक्षाः धर्मोपदेशान् ददत् वितरन् ।
 किंवत् । यथा औपधानि पण्यम् अस्य औपधिकः गान्धिकः औ-
 पधम् इति । स चतुःसमुद्रवसुंधराप्रसिद्धनैपेधिकां कृत्वा ॥

५१. अतुलस्थान्ना अमितचलेन कृत्वा अनिल इव वायुसदृक्षः ।
 प्रज्वलितानलतेजा जाज्वलितज्वलनप्रतिमप्रताप इति ॥

पडिहार । सुपहायं । “ प्रत्यादा ङः ” [२०६.] इति तस्य ङः ॥ आपें दुफहादि
 ज्ञेयम् ॥ प्राय इत्येव । सुपइट्ठं ॥

वेदिस । “ इत्वे वेत्तसे ” [२०७.] इति तस्य ङः ॥

गन्धिभणयं । अणिउंत्तयं । “ गर्भितातिसुक्ते णः ” [२०८.] इति तस्य णः ॥

रण्ण । “ रुदिते दिना ण्णः ” [२०९.] इति दिना सह तस्य ण्णः ॥

चाहत्तरि । “ सप्तती रः ” [२१०.] इति तस्य रः ॥

मालाहण । अलमि । “ अतसीसातवाहने लः ” [२११.] इति तस्य लः ॥

१ B C निसिदाइ?

२ B C चैत्तिज्जि? ३ B C समय? ४ B C प्राप्नो स एव. ५ B C अणिउंत्तय.

लिम्बासय-निम्बगिरा कलि-ण्हाविअ-पाव-नाविआदरिसा

धम्म-रिउणोवि तस्सि दिट्ठे धम्मोम्मुहा हूया. ५२

पलिल पलिअ । “पलिते वा” [२१२.] इति तस्य लो वा ॥

[पीवल] पीअल । “पीते वो ले वा” [२१३.] इति तस्य वो वा स्वार्थे ले परे ॥

विट्ठि । माटुलिङ्ग । भरह । वसट्ठि । काहल । “वितस्ति” इत्यादिना [२१४.]

तस्य टः ॥ चाटुलकात् वाचिअ । वसइ ॥

सिदिदिअ । असदिल । मेदि । पदमं । “मेधि” इत्यादिना [२१५.] यस्य टः ॥

पुदवीए पुदवी । निसीद निसीहिणी । “निशीथपृथिव्योर्वा” [२१६.] इति

यस्य लो वा ॥

दम्भिअ दम्भं । उदण्ट उण्टं । उरिआणं दर । दुहा दहु । दसण दसण ।

दुट दट्ठ । दाट दाह । दोहलयाण दोहलयं । कदण कदणं । दग्ग दग्ग । दोलिअ

अदोलिरेण । “दशान” इत्यादिना [२१७.] यस्य लो वा ॥ दरस्य भयार्थदृष्टेरेव ।

अन्यत्र दर ॥

दसन्ते । दहमाणो । “दंशदहोः” [२१८.] इति यस्य टः ॥

बारह । गग्गर । “संख्यागद्वे रः” [२१९.] इति यस्य रः ॥

करलि । “कदल्याम् अद्रुमे” [२२०.] इति यस्य रः ॥ अद्रुम इति क्रिम् । कयलि ॥

पलित्तो । दोहल । “प्रदीपिदोहदे लः” [२२१.] । प्रदीप्यतौ धार्ता दोहदे च

यस्य लः ॥

कयम्भ कलम्भ । “कदम्भे वा” [२२२.] इति यस्य लो वा ॥

धिप्पिर दिप्पिर । “दीपी धो वा” [२२३.] इति यस्य धो वा ॥

कवट्ठिअ । “कदधिते वः” [२२४.] इति यस्य वः ॥

कउहाइ । “कवृदे हः” [२२५.] इति यस्य हः ॥

निसदाइ । “निपथे धो हः” [२२६.] इति यस्य हः ॥

ओसहम् ओसदिओ । “वौषधे” [२२७.] इति यस्य लो वा ॥

कित्तणयं । “नो णः” [२२८.] इति नस्य णः ॥ आपे अनिलो । अनल इत्यादि ॥

निअ । णिअ । “वादौ” [२२९.] इति नस्य णो वा ॥

५२. निम्बवत् कटुः । क्रूर इत्यर्थः । एवंभूत आशयः अभि-

सो फणस-फालिहृदय-दीहर-भुअ-फलिह-जोडिअ-ण्डालो
अफरुस-गिराइ फालिअ-मोहो इअ जिण-थुइम् अकासि. ५३
फलिहा-जलं बहुत्तम्बुजेहि जह, जह वणं च नीमेहि,
जग-सिरि-नीवावेडय संहइ मही तह तुह पएहिं. ५४
तुह कय-कुसुमामेला, पणढ-पाराद्धि-पमुह-पाव-मला,
मुत्ताहल-विमला इह हवन्ति रेभव्व मुद्धना. ५५

प्रायः तथा निम्बवद् गीश्च येषाम् । कलिरेव कुत्सितकर्मणा ना-
 पितः पापमेव नापितः तयोः उपकरणभूतत्वेन ज्ञापकत्वेन च आ-
 दर्शाः अत एव धर्मरिपवोपि तस्मिंस्तथाविधनृपे दृष्टे सति धर्मोन्मु-
 खा भूता जाताः । अपिर्विस्मये ॥

लिम्बा निम्ब । ण्हाविअ नाविअ । “ निम्बनापिते लण्हं वा ” [२३०.]
 इति नस्य लण्हौ वा ॥ “ पो वः ” [२३१.] इति पस्य च वः ॥ प्राय इत्येव ।
रिडणो ॥

५३. पनसपारिभद्राविव यौ दीर्घौ भुजपरिवौ ताभ्यां योजितं
 ललाटं भालस्थलं येन । ललाटे योजितकर इत्यर्थः । पाटितमोहो
 विनाशितविपरीतावबोधः सन् अपरुपगिरां मृदुस्वरेण इति वक्ष्य-
 माणरीत्या स राजा जिनस्तुतिम् अकार्षीत् ॥

५४. परिखा खातिका तस्या जलं यथा प्रभूताम्बुजैः वनं च
 यथा नीपैः राजति । जगतां श्रियो नीपानां कदम्बकुसुमानाम्
 आपीड शोभाकृत्त्वेन [हे] शेखर तथा तव पादैर्मही राजति ॥

फणम । फालिहृदय । फलिह । अफरुस । फालिअ । फलिहा । “ पाटि° ”
 इत्यादिना [२३२.] ण्यन्ते पठिष्यार्ता परुपादिषु च पस्य फः ॥

बहुत्तं । “ प्रभृते वः ” [२३३.] इति पस्य वः ॥

५५. तय कृतकुसुमापीडाः प्रनष्टपापाद्प्रमुखपापमलाः अत एव
 मुक्ताफलवद् विमला विगतकर्ममला इह अस्मिन् जन्मनि भवन्ति

१. C नह संह मही तुह पएहिं.

सालो जम्मां सभलं च जीविअं ताण, देव फणि-चिन्ध,

जे तं चम्पय-सवलेटिं भिसिणि-कुसुमेहिं अचन्ति. ५६

असिर-कयन्धे अकयन्ध-सिरे समरम्मि तुज्झ झाणेण,

केटव-रिउणोज्ज, निवा विसदाविसमं न जाणन्ति. ५७

यन्मह-पिआहिवन्नु अहिमन्नु-पिआ य अहरिओ तेण,

तुह भसल-साम पय-पङ्कणसु भमराइअं जेण. ५८

रेफोपि मूर्धन्याः सफललोकाग्रस्थाः । सिद्धा भवन्तीत्यर्थः । रेफोपि
“कयणं कयणं मूर्धन्याः” इति मूर्धन्यः ॥

नीमेटि नीय । आवेत्तय कुसुमाग्रेण । “नीपापीटे मो वा” [२३४.] इति पस्य
मो वा ॥

पारिद्ध । “पापदो रः” [२३५.] इति अपदादौ पस्य रः ॥

५६. हे देव पार्श्वे फणिचिह्नं तेषां जन्म सफलम् जीवितं च
सफलम् । ये त्वां चम्पकशयलेर्धिसिनीकुसुमैः अर्चन्ति पूजयन्ति ॥

पाचिह भः । रेभ ॥ पाचित्तु हः । मुत्ताटल ॥ पाचिह उभावपि । सहलो । सभलं ।

“फो भटो” [२३६.] इत्यनेन ॥ अनादिरित्येव । फणि ॥

सवलेटि । “वो वः” [२३७.] इति वस्य वः ॥

भिसिणि । “विसिन्यां भः” [२३८.] इति वस्य भः ॥

५७. अशिरांसि कवन्धानि यत्र अविद्यमानकवन्धानि शिरांसि
यत्र तस्मिन् समरे तव ध्यानेन भवतः स्मरणेन कैटभरिपव इव
विष्णव इव [नृपा] विषमाविषमं न जानन्ति ॥ सर्वत्र विजयवैज-
यन्ती प्राप्नुवन्तीति भावः ॥ अशिर इति कवन्धविशेषणं स्वरूपभण-
नार्थम् । केटव-रिउणो इत्यत्र बहुत्वं मत्स्याद्यवतारापेक्षया ॥

कयन्धे अकयन्ध । “कयन्धे मया” [२३९.] इति वस्य मया ॥

केटव । “केटवे भो वः” [२४०.] इति भस्य वः ॥

विसदाविसमं । “विषमे मो दो वा” [२४१.] इति मस्य दो वा ॥

५८. नम्रमपि ता विष्णुः अभिमन्युः अर्जुनाङ्गजः अभिमन्यु-

$$\frac{d}{dt} \left(\frac{1}{2} m v^2 \right) = \frac{1}{2} m \frac{d}{dt} (v^2) = \frac{1}{2} m \frac{d}{dt} (v_x^2 + v_y^2 + v_z^2) = \frac{1}{2} m \left(2 v_x \frac{d v_x}{dt} + 2 v_y \frac{d v_y}{dt} + 2 v_z \frac{d v_z}{dt} \right) = m \left(v_x \frac{d v_x}{dt} + v_y \frac{d v_y}{dt} + v_z \frac{d v_z}{dt} \right)$$
$$\frac{d^2 y}{dx^2} + \frac{1}{x} \frac{dy}{dx} + \frac{y}{x^2} = 0 \quad \text{for } x > 0$$
[illegible]

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

[illegible]
$$\frac{1}{4} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{4} \cdot \frac{1}{4} = \frac{1}{64}$$
[illegible]

$\mathcal{H} = \mathcal{H}_1 \oplus \mathcal{H}_2$ and $\mathcal{H}_1 = \mathcal{H}_2 = \mathcal{H}$ if and only if $\mathcal{H} = \mathcal{H}_1 = \mathcal{H}_2$.
 If $\mathcal{H}_1 \neq \mathcal{H}_2$, then $\mathcal{H}_1 \cap \mathcal{H}_2 = \{0\}$ and $\mathcal{H}_1 + \mathcal{H}_2 = \mathcal{H}$.

[illegible]

VIA VERDE - 00198 ROMA - TEL. (06) 770011

१९५६-५७ का "साहित्य प्रतिपद्युक्त" (१९५६) रसि सम्य विहाय-
महोदय

१५८ : २४०३ । " प्रसिद्धं चैः " [१५९.] इति वाच्यम् ॥

१०. पर्वतः शान्तिः । शिखरं शान्तिः । शिखरं शान्तिः । शिखरं शान्तिः ।

तेण जिणम्मि दुवालस-रवि-तेण मुहल-घण्ट-थोर-रवं
णङ्गलि-लङ्गलिभायर-सरिसेण पलोट्टिआ कलसा. ६४

णङ्गलि-णाहलत्तण-अपुण-भवत्थं, निवेण करुणाए

लङ्गलि-लाहलावि हु सित्ता जिणं-न्हवण-सलिलेण. ६५

सैन्यपालैः प्रयुज्यन्ते । प्रयोक्तृव्यापारे जिगि क्तः । ततः पर्याणिता
ग्राहितपल्ययना अपर्याणिताश्च हया यत्रेति । एवम् आयातैः अप-
रराजैः करवीरैः करवीरकुसुमैः अर्चितकलशः । हरिद्रावद् गौरः
स राजा किल दृष्टः । सविस्मयोत्कण्ठं विलोकितः । किलेति
प्रसिद्धौ ॥

पट्टाणिअ अपडायाणिअ । “ पर्याणे डा वा ” [२५२.] इति रस्य डा वा ॥

कणवीर । “ करवीरे णः ” [२५३.] इति आयरस्य णः ॥

६४. लाङ्गलिलाङ्गलिभ्रातृसदृशेन बलभद्राच्युततुल्येन तेन राज्ञा
मुखराः प्रतिरवैर्वाचालाया घण्टास्तासां स्थूलो रवो यत्र इत्येवं जिने
जिनविम्बे द्वादशरवितेजसि पर्यस्ताः कर्पूरकुङ्कुमादिसुरभिद्रव्य-
क्षोदमिश्रजलमोचनाय अवाञ्चः कृताः कलशाः सुवर्णमणिमृन्म-
यादिकुम्भाः ॥

हलिह । मुहल । “ हरिद्रादौ लः ” [२५४.] इति रस्य लः ॥ आपे दुवालस ।

थोर । “ स्थूले लो रः ” [२५५.] इति रस्य रः ॥

६५. लाङ्गलिलाहलत्वयोः तिर्यक्त्वम्लेच्छविशेषत्वयोः अपुनर्भ-
वार्यं पुनरप्रादुर्भावाय नृपेण करुणया । आस्ताम् अन्ये । लाङ्ग-
लिलाहला अपि । हु इति निश्चितम् । सिक्ताः आर्द्राः कृता जिन-
स्तपनसलिलेन ॥

णङ्गलि लङ्गलि । णङ्गलि लङ्गलि । णाहल लाहला । “ लाहललाङ्गललाङ्गले
वादर्धः ” [२५६.] । एषु आदेर्लस्य णो वा ॥

तइआ वणिअ-सुसाहिं निव-सुण्हा-वल्लहाओ ता दिट्ठा,

पाहाण-पुत्तिआहिव पासाण-त्थम्भ-लगाहिं. ६८

वज्जिअ-दस-विह-धाऊ जणणी लासस्स दह-विहस्सावि,

दिवसे दिवहावगमे अ सुह-यरी वाइआ वीणा. ६९

रज्जिअ-नर-सिद्धेणं वंसिअ-सीहेण वाइओ वंसो,

दाघत्त-दाह-हरणो छुह-धवले जिण-गुणे गाउं. ७०

६८. तदा प्रेक्षणीयकक्षणे नृपक्षुषाणां राजवधूनामपि वल्लभाः विलोकनाय ईप्सितास्ता नर्तक्यः पापाणस्तम्भे लग्नाभिः संकीर्णत्वेन प्रेक्षणीयकस्य दुर्दर्शत्वेन संवद्धाभिर्वाणिजक्षुषाभिः [पापाणपुत्ति-काभिः पापाणमयीभिः शालभजिकाभिरिव] दृष्टाः ॥

सुसाहिं सुण्हा । “सुपायां ण्हो वा” [२६१.] इति पस्य ण्हो वा ॥

६९. व्यजितः तत्प्रदेशकोणसारणया प्रकटितो दशविधो दश-भेदो धातुः भरतादिशास्त्रप्रसिद्धः आलर्त्तिकाविशेषो यथा । दश-विधो गेयपदाद्यङ्गभेदेन दशप्रकारः । यद् उक्तम्

गेयपदं स्थितपाठ्यम् आसीनं पुष्पगण्डिका ।

प्रच्छेदकस्त्रिगूढं च सैन्धवाख्यं द्विगूढकम् ॥

उत्तमोत्तमकं चैवम् उक्तप्रत्युक्तमेव च ।

इति दश लास्याङ्गानि । तस्यापि लास्यस्य जननी उत्पादिका । तत्स्व-रानुसारेण नर्तकीनां नर्तनात् । दिवसे दिवसापगमे च । अहर्निशम् इत्यर्थः । अमृतास्वादकल्पस्वरकलितत्वेन सुखकरी वीणा वा-दिना क्राणिता ॥

पाहाण पासाण । दस दह । “दशपापाणे हः” [२६२.] इति शपयोयथा-दर्शनं हो वा ॥

दिवसे दिवहा । “दिवसे सः” [२६३.] इति मस्य हो वा ॥

७०. रजितः आह्लादितः नरसिंहः कुमारपालराजो येन तेन वां-

1 B C both omit this. 2 B C insert नर्तन after दृष्टाः. 3 C आल-र्त्तिका. 4 C स्थित. 5 B C पाद्यं मामीनं. 6 B C °गुट्ठ°.

छमि-छत्तिवण्ण-गोरी, छट्ठी भल्लिव्व पञ्च-वाणस्स,
 मय्ये-छावच्छी, वर-मुहर-गायणी, गिण्हिउं तालं, ७१
 अमय्ये-छिरा-महुर-सरा, अमय-सिरोवम-सराहि अणुगमिआ,
 जिण-गाणम्मि पयट्ठा गुण-भायण-दाण-भाणं तो. ७२
 दणु-कुल-दणुअ-कुलाराइ-दुल्लहं तीइ रा-उल-विहारे
 राय-उल-पियम् अवीअं गीअं सोउं न को आओ ? ७३

शिकसिहेन । वंशवादनं शिल्पम् अस्य वांशिकश्रेष्ठेन दाहार्तानां
 दाहस्य हरणः श्रुतिसुखकृत्त्वेन संतापस्य विनाशको वंशो वेणुर्वा-
 दितः सुधावत् मकोलवत् निर्मलान् जिनगुणान् गातुम् ॥

सिहेणं सीहेण । “हो घोउत्स्वारात्” [२६४.] इति हस्य घो [वा] ॥ कचिद्
 अनउत्स्वारादपि । दाघत्त दाह ॥

७१. युग्मम् । ततः वीणावेणुवादनानन्तरं वरमुखरगायनी तालं
 कांस्थिकां गृहीत्वा जिनगाने प्रवृत्ता । कीटशी । शमिसप्तपर्णवत्
 शमीसप्तच्छदपुष्पवद् गौरी गौरवर्णा । पञ्च वाणाः उन्मादनमदन-
 मोहनतापनशोपणाख्याः शरा यस्य स पञ्चवाणः कन्दर्पस्तस्य पट्ठी
 भल्लिरिव । तथा हि वाणैरिव स सर्वं स्ववशं करोतीति भावः । मृग-
 शावस्येव अक्षिणी यस्याः ॥

७२. अमृतशिरावत् सुधाधारावत् मधुरः स्वरो यस्याः सा तथा
 अमृतशिरोपमः स्वरो यासां ताभिः अनुगता । आलत्तिकाक्षणे अ-
 न्यगायनीभिः कृतपृष्ठनिनादेत्यर्थः । गुणभाजनानां गुणपात्राणां यद्
 दानं जिनसद्गुणोक्तीर्तनोत्थपरितोषाद् धनवितरणं तस्य भाजनम् ॥

उह । छमि । छत्तिवण्ण । छट्ठी । छावच्छी । “पट्शमी” [२६५.] इत्यादिना
 आदेर्वर्णस्य छः ॥

छिरा सिरो । “सिरायां वा” [२६६.] इति आदेशो वा ॥

७३. दनुजकुलस्य दैत्यसमूहस्य दनुजकुलारातयो देवास्तेषां च

सकय-वारण-पाइअ-वायरण-पउत्त-सह-कय-गीए

आउज्जिअ-पायारे रङ्गे पुण आसि गुणि-पारो. ७४

तत्थागओ अ कालायस-सम-कालास-अहिअ-हिअओ जो,

सो केलि-किसलयासोअ-किसल-कोमल-हिओ आसि. ७५

दुग्गावी-पा-वीढं दुग्गा-एवीस-पाय-वीढं च

मोत्तुं, गण-गन्धवा तं गीअं सोउम् ओच्छरिया. ७६

दुर्लभं राजकुलस्य नरनाथयूथस्य प्रियं श्रोत्रसुखकृत्त्वेन हृद्यम् अद्वि-
तीयं तस्या वरमुखरगायन्या गीतं श्रोतुं राजकुलविहारे कुमारवि-
हारे को नायातः । किं तु सर्वोप्यायातः ॥

भायण भाणं । दणु दणुअ । रा-उल राय-उल । “लुग भाजन” [२६७.]
इत्यादिना सस्वरस्य जस्य लुग वा ॥

७४. संस्कृतव्याकरणप्राकृतव्याकरणयोः प्रयुक्ताः प्रतिपादिता
ये शब्दास्तैः कृतं गीतं यत्र आतोयिकानां मृदङ्गादिवादकानां प्रा-
कारो मण्डलं यत्र तस्मिन् रङ्गे पुनः गुणिप्राकार आसीत् ॥ संगीत-
काकर्णनाय समागतसमस्तलोकेपि प्रासादे रङ्गभूमौ विचक्षणा एव
उपवेशिता इति पुनः शब्दार्थः ॥

७५. तत्र च रङ्गे कालायसं लोहजातिस्तेन समं कालायसाद्
अधिकं च हृद्यं यस्य स तथाविधो य आगतः स केलिकिसल-
याशोककिशलयवत् रम्भाकङ्केलिलवत् कोमलहृद्य आसीत् ॥
चित्तचमत्कारकारिजिनेन्द्रगुणस्फीतगीतश्रवणात् सोपि सार्द्रहृद्यः
संवृत्त इति यावत् ॥

वारण वायरण । पायारे पारो । आओ तत्थागओ । “व्याकरणप्राकारा-
गते क्रगोः” [२६८.] इति को गथ लुग वा ॥

कालायस कालास । किसलया किसल । हिअओ हिओ । “किसलय”
[२६९.] इत्यादिना यस्य लुग वा ॥

७६. दुर्गादेव्याः गौर्याः पादपीठं पादासनम् । अत्र च सामी-

जिण-पाय-वडण-गुरु-पा-वडणाई चइअ तत्थ उव्व-जणो
पुलयङ्कुरेहि कलिओ, उडम्बरो उडम्बरेहिंघ. ७७

जाव निवो कय-पूओ, आरत्तिय-मङ्गलं न जा कुणइ,
ता देव-उले मरुवय-पूअं अणुसोइउं लग्गो. ७८

मइ ताव देउलम् इमं निम्मविअं सहल-जीविअ-मणेण;
सव्व-रिउ-कुसुम-पूआ नो जइ, जीअं न मे सहलं. ७९

प्यात् चरणान्तिकम् इत्यर्थः । दुर्गादेवीशस्य पादपीठं मुक्त्वा गणा
नन्दिवन्दिप्रभृतयस्ते च ते ते गन्धर्वाश्च किंनरास्तद् गीतं श्रोतुं क-
र्णाञ्जलिभिः पातुम् अवस्तृता आगताः ॥

७७. जिनपादपतनगुरुपादपतनानि त्यक्त्वा तत्र रङ्गस्थाने ऊर्ध्व-
जनः आसीत् । किंभूतः । पुलकाङ्कुरैः कलितो युक्तः । किंवत् । यथा
उडुम्बरो जन्तुफलः उडुम्बरफलैरिति ॥

दुग्गावी दुग्गा-एवी । पा-वीदं पाय-वीदं । पाय-वडण पा-वडणाई । उडम्बरो
उडम्बरेहि । “दुर्गादेवी” [२७०.] इत्यादिना दस्यान्तर्मध्ये ह्य ए वा । अन्तरिति
किम् । दुर्गादेव्याम् आदौ मा भूत् ॥

७८. यावत् कृतपूजो नृपः तथा आरात्रिकेन सहितं मङ्गलं आ-
रात्रिकमङ्गलम् । आरात्रिकं माङ्गलिक्यं चेत्यर्थः । न यावत् करोति
तावद् देवकुले कुमारविहारे मरुवकपूजाम् अनुशोचितुं लभः ।
पूजाविषयं पश्चात्तापं कर्तुं प्रवृत्तः ॥

७९. अनुशोचनमेवाह । मया तावद् देवकुलम् इदं निर्मापितम् ।
अनेन च सफलं जीवितं निर्मापितम् । मम चेत्यर्थात् । परं सर्वतु-
कुसुमपूजा नो यदि चेन्न तदा जीवितं न मे सफलम् ॥ देवगृह-
विधानाज्जीवितं सफलमपि तथाविधपूजाया अभावाद् नातिशयेन
सफलम् इति यावत् ॥

अह भणिअं खे सासण-देवीए, एवमेव मा जूर;

आवत्तमाण-जस, तुमम् एमेअ किम् अत्तमाण-मणो ? ८०

गुणि-पावारय-पारय, दुह-अड-चिन्तावडेसु मा पडसु;

होही तुह उज्जाणं सइ सन्व-रिऊहि कय-कुसुमं. ८१

८०. अथ इत्थं चिन्तानन्तरं खे गगनाङ्गणे शासनदेव्या भणि-
तम् आवर्तमानं त्रिलोक्यां चम्भ्रम्यमाणं यशो यस्य । तस्य आमन्त्र-
णम् । हे आवर्तमानयशः त्वम् एवमेव मा खिद्यस्व निरर्थकं मा
दैन्ययुक्तो भव । तथा एवमेव किम् आवर्तमानमनाः सर्वर्तुकुसुम-
पूजा भविष्यति वा न वेति किं चिन्तापरचित्तः ॥

८१. खेदचिन्तयोर्निरर्थकत्वमेवाह । गुणिन एव प्रावारकाः
पटास्तेषां प्रावारक अनुपमागणितगुणयुक्तत्वेन आच्छादक । दुःखं
खेदः तदेव अवटश्च कूपः । चिन्ता अभीप्सितार्थं प्रति संदेहः सैव
अवटश्च । तयोस्त्वं मा पत मा निमज्ज ॥ ननु किमिति भगवत्या एवं
निषिध्यते तत्राह । तव उद्यानं भवेत् आरामवनं सदा सर्वकालं
सर्वर्तुभिः कृतकुसुमं जनितप्रसूनं भविष्यति । मम प्रसादाद् इति
शेषः ॥

जाव जा । ता ताव । देव-उले देउल । जीविअ जीअं । एवमेव एमेअ ।
आवत्तमाण अत्तमाण । पावारय पारय । अड चिन्तावडेसु । “यावत्ताव”
[२७१.] इत्यादिना यावदादिषु वकारस्य अन्तर्वर्तमानस्य छग्न वा ॥ अन्तरित्वेव ।
एवमेवेति अन्त्यस्य न ॥

इति प्राकृतद्वयाश्रये महाकाव्ये अष्टमस्याध्यायस्य उदाहरण-
प्रतिपादनद्वारेण प्रथमः पादः संपूर्णः ॥

आरत्तियम् अह काउं, मुक्क-मलो, अपरिमुत्त-माउको,
तव-सत्तं गुण-सफं माउत्त-निहिं गुरुं पणओ. ८२

विञ्जुअ-एकोरग-दह-जीव-जीवाउ-चरण-रेणु-कणं,
लुक्क-कलिं, लुग्ग-भवं तं समुपासिअ, गओ राया. ८३

लक्खण-पुण्णम्. अक्षीणं, अक्षीण-गमणं, अक्षीण-तणु-तेअं,
खन्धाद-सत्त-पिहुलं, पोक्खर-गन्धं, धुवावत्तं; ८४

८२. अथ अभीप्सितार्थसाधकशासनदेवीवचनानन्तरम् आरा-
त्रिकं कृत्वा मुक्तमलः गतविकल्पकालुष्यः । अपरिमुक्तमृदुत्वः आर्ज-
वयुक्तो राजा श्रीकुमारपालः तपसि “अणसणम् ऊणोअरिआ”
इत्यादिसिद्धान्तप्रसिद्धे शक्तं समर्थम् । तन्निष्ठम् इति यावत् । गुणेषु
धान्यादिषु शक्तं मृदुत्वनिधिं गुरुं प्रणतः प्रणमति स्म ॥

८३. वृश्चिकदष्टाश्च डरगदष्टाश्च ये जीवास्तेषां जीवातवो जी-
वनौषधानि चरणरेणुकणा यस्य । रुग्णः सावद्यव्यापारप्रध्वंसक-
त्वेन भग्नः कलिः कलहः कलिकालो वा येन । रुग्णभवं मुक्तपदवी-
प्रदाभयदानादिधर्मानुष्ठानविधापनेन निर्दलितचातुर्गतिकसंसारं तं
गुरुं समुपास्य संसेव्य । तदन्तिके देशनाश्रवणादिधर्मानुष्ठानं कृत्वे-
त्यर्थः । राजा श्रीकुमारपालो गतः देवगृहाग्निःस्तुतः ॥

“संशुक्तस्य” [१.] । अधिकारीयम् “ज्यायाम् ईत्” [२.११६] इति
यावत् ॥

मुक्क मुत्त । माउको माउत्त । सत्तं सफं । एको दह । लुक्क लुग्ग । “शक्त-
मुक्तः” [२.] इत्यादिना एषु को वा ॥

८४. अथ नृपाध्वारोहार्थम् आनीतस्य अश्वोरसस्य गाथासप्तकेन
वर्णनम् आह । सप्तभिः कुलकम् । अश्वम् आरूढः । राजा इति
प्रक्रमात् । कीदृशम् । लक्षणपूर्णं शालहोत्रशास्त्रोक्तसमस्तप्रशस्य-
चिह्नभूतम् अक्षीणं परिपूर्णसर्वाङ्गोपाङ्गम् अक्षीणगमनम् ॥

१ B C विञ्जुअ°.

२ B C त्वाश् तेषां for त्वास्तेषां.

खन्दपिउ-कन्द-सरिसावणीस-जुगं, असुंक्क-रोम-छविं,

अणसुक्ख-मडलि-कुसुमं, खेडय-जर-खेडअङ्ग-रजं; ८५

सिहि-सीह-वसह-वग्घाण हत्थि-हंसाण चास-नउलाण ।

तह तित्तिरस्स सरिसी सुहा गई होइ तुरयाण ॥

इति शास्त्रोक्तगतिसंपूर्णम् इत्यर्थः । अक्षीणतनुतेजसम् अन्यूनकाय-
कान्तिम् । स्कन्धादिषु सप्तसु सप्तस्थानेषु पृथुलं विस्तृतम् । यत उक्तम् ।

वच्छ-यल-भाल-कक्खन्तराई तह कडिअ-खन्ध-गत्ताई ।

पिहुलाई सत्त सुपसत्थ-पाय-पट्ठीय-सहियाई ॥

पुष्करगन्धं कमलवत् सुरभिम् । यद् उक्तम् ।

महु-कमल-कुट्ट-कुङ्कुम-कयम्ब-कप्पूर-कुज्जय-सुअन्धा ।

धय-चन्दण-विहोसीर-जाइ-गन्धा सुहा तुरया ॥

ध्रुवा ध्रुवनामानः आवर्ता दशसंख्या भ्रमरका यस्य स तथा तम् ।
यद् उक्तम् ।

दो सीसे दुन्नि उरे इक्को भालम्मि फुरणए इक्को ।

दो रन्धे दो अवरन्धयम्मि इअ धुअ-दसावत्ता ॥

तुरय-मत्थइ वे जि आवत्त ते चन्द-सूरइ ।

पयड विन्नि उरह अस्सिणि-कुमारइ ।

वयसन्नरु भाल-यलि वसइ ।

वाउ फुरणम्मि सारइ ।

रन्धह उवरन्धह जि ठिअ विणिण विन्नि आवत्त ।

तिहि तिहि कमि निवसहिं सर्यल सोमि विसाह पवित्त ॥

जो हीणो धूआवत्तएहिं सो हीण-लक्खणो तुरओ ॥

जो तेहिं जुओ सो कुल-कोसल-जस-सुक्ख-संजणणो ॥

८५. स्कन्दपितृस्कन्दाभ्यां श्रीकण्ठकार्तिकेयाभ्यां सदृशा ये अ-
वनीशास्तेषां योग्यः अर्हः तम् । अशुष्का अरुक्षा । लावण्योपेतोति
यावत् । इत्यंभूता रोम्णां छविः कान्तिर्यस्य । अशुष्कमौलिकु-
सुमं सान्द्रशिरोमाल्यम् । क्ष्वेदकज्वरस्फेदकं देवताधिष्ठितत्वेन वि-
पतापविध्वंसकम् अङ्गरजो यस्य स तथा तम् ॥

१ B C ०मुक्क?

१ B C निड? २ B C जु? ३ उवेय? ४ B C ०मि. ५ B डवरंध. ६ C सलय.

विभ्रुअ-अहिविञ्छिअ-अच्छीविस-विस-हरणं-छेत्त-सेअ-जलं,
खुर-ताडण-अखमं-छमं रिक्ख-पवङ्गेस-सम-वेगं; ८९

अवि रिच्छ-सरिच्छेहिं सणिच्छयं सच्छणं च लोएहि
अच्छी-पच्छं लिच्छूहिं पेच्छिअं आसम् आरुढो. ९०

आस्कन्दितं धौरितकं रेचितं वलितं लुतम् ।

इति गतिविशेषाः । तासु अकृतनिर्वेदम् । तत्रासक्तम् इत्यर्थः ।
तथा जलं विचक्षणत्वाद् बुद्ध्वा अवगम्य पृथ्व्या पृथ्वीस्थजनेन
वर्णितं श्लाघितम् । कथम् । शिक्षया विद्वान् इति सर्वगतिकरणनि-
पुण इति ॥

८९. वृश्चिकाश्च दुग्धाः । अहिमूत्रोद्भवा वृश्चिका अहिवृश्चि-
काश्च तीव्रविषदुग्गणविशेषाः । अक्षिपु विषं येषां ते च ते अक्षिविषाः
सर्पविशेषाः । तेषां यद् विषं गरलं तस्य हरणं ध्वंसकं क्षेत्रस्य
शरीरस्य स्वेदजलं घर्मांशु यस्य । खुराणां ताडने आघाते अक्षमा
असमर्था । वेपमानेति यावत् । इत्थंभूता क्षमा पृथिवी यस्मात् ।
ऋक्षाश्च जाम्बवदादयः । प्लवङ्गाश्च हनूमदादयः । तेषाम् ईशः
सुग्रीवः तेन समवेगं तुल्यत्वरितगतिम् ॥

९०. ऋक्षसदृक्षैरपि चापल्याद् अच्छभल्लकल्पैरपि सनिश्चयम्
एकाग्रचित्तम् । यद्वा ऋक्षसदृक्षैरपि चञ्चलारुहारादिमनोहरत्वेन
तारककल्पैरपि सक्षणं सोत्सवं च यथा भवति एवम् अक्षिपथ्यं
लिप्सुभिलोकैः प्रेक्षितम् ।

लक्ष्यण । अलीण । “क्षः खः” [३.] इति क्षस्य सः ॥ कचित्तु छत्रावपि ।
अलीण । अग्रीण ॥

१. C छोनेहि.

१ B निर्वेदः. C wanting. २ So B. C wanting. ३ B °दुग्गणशेषाः. C wanting.

४ B छल्लकल्पैः. C wanting.

पञ्चमोऽथ आ निवर्त्तयितुं यत्नस्यो नृपस्य-वैशदीपजो,

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥ ११

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

महोदधेऽथ देवेन सत्यस्योक्तानि आश्रित्य-दृष्टो पञ्चमोऽथ ॥

११. अतिनिश्चलाकृतिः अतिरिधरखभावः वत्सलः जीवदयाप्र-
यत्नकात्मान् सर्वजननीनः चाँलुक्यवंशस्य प्रकाशकत्वाद् दीपक इव
तथ्यः सत्यो यो देवतायाः शासनदेवताया यरः । होही तुह उज्जाणं

१ B C वत्सलानि. २ B येक्षुर्वा. C wanting. ३ B सतिवत्. C wanting.

नह सन्व-रिञ्जि कय-कुसुममिति [८१.] प्रसादस्तेन कर्वा तत्क्षणे
 तस्मिन्नेव काले उत्सारितालिलदुःखः अपगतसमस्तान्तिः धवलगेहं
 प्रसादं प्राप्तिः । राज्ञेति शेषः ॥ नैतालीयापरान्तिका छन्दः । वेद-
 नके वा छन्दः । “तन-देवय-नरेण” इति उत्तरसर्गार्थसूचनम् ॥

सन्व-रिञ्जि । “अथ उत्तमे” [२०.] इति छः । उत्सा इति हिम् । तत्क्षणे ॥

नैतालीया । पञ्च । रिञ्जि । तदुत्तमे । “दृष्ट्वात् ध्यभत्सप्राप्तम् अनिभले”
 [२१.] इति ह्रस्वात् परेण एणं छः । अनिभल इति हिम् । निभला ॥ आर्थे
 तान्तिः त्रीणि । तत्र ॥

इति सप्तमोऽध्यायः । तत्र निरचित-भीकृमाग्यालनरितप्राकृतस्य प्रथमः ।

काव्यमूर्त्तौ द्वितीयः सर्गः समाप्तः ॥

मन्त्र-सामान्यार्थम् । तदापनष्टिनाचत्वात्तानिकन्दर्पप्रकारम् ।
 ननु निर्वयस्वतापीः कृतोत्तरं
 प्राप्तिमाप्तौ प्रत्यक्षः । नयनानां रज्ज्व-
 ललाटे श्रीराधानमम् । अङ्गुलः सोनकण्टो नृपो

अतोऽयं नयणोपपद्यते । उपपुत्रोऽप्युज्ज्वलः । "सामर्थ्यो-

१ "वच्यर्थो जः" [२४.] इति ष्यां जः ॥

अहिमज्जु-जणय-अहिमज्जु-माउ-भायाहिमन्नु-पमुहाण
 अहिउच्चिआसि मयणो अणवज्झासज्झ-कुसुम-सरो. ३
 गय-सज्झसस्स मयरद्धयस्स कुसुमज्झओउ-दुइअस्स
 कङ्केलि-पल्लव-मिसा आसि पयावो समिज्जन्तो. ४
 पट्टण-वहु-वलयाइअ-वट्ट-पयट्ठालि-मण्डलो चूओ
 पवण-कवट्ठिअ-कुसुम-रज-सुरहि-महि-मट्ठिओ जाओ. ५

३. अभिमन्युजनकश्च अर्जुनः अभिमन्युमातृभ्राता बलदेवः
 अभिमन्युश्च ते प्रमुखा धुर्या येषां वीराणां ते तथा तेभ्यः अव-
 न्ध्याः कार्यसाधकत्वेन सफलाः असह्याः क्षन्तुम् अशक्याः
 कुसुमान्येव शरा यस्य स तथाभूतो मदनः अधिक एव त्रैलोक्य-
 वशवर्तिकारित्वेन अभ्यर्हित एवासीत् ॥ अधिकापेक्षया अनुपात्तक्रिये-
 पादाने पमुहाणेति पञ्चमीप्राप्तौ “कचिद् द्वितीयादेः” [३. १३४] इति षष्ठी ॥

अहिमज्जु अहिमज्जु । “अभिमन्यौ जज्ञौ वा” [२५] इति जो ज्ञश्च वा ।
 पक्षे । अहिमज्जु ॥

४. गतसाध्वसस्य स्वरिपोरीश्वरस्यापि तदाज्ञाविधायित्वेन निर्म-
 यस्य मकरध्वजस्य कुसुमान्येव ध्वजशिहं यस्य स चासौ ऋतुश्च
 स द्वितीयो यस्य । वसन्तर्तुयुक्तस्येत्यर्थः । कङ्केलिपल्लवमिषान् प्रतापः
 समिन्यातः समन्ताद् दीप्यमान आसीत् ॥ प्रतापो हि आगतो
 वर्ण्यते । अशोककिशलयानि च तथा । इतीत्यम् उत्प्रेक्ष्यन्ते ॥

अणवज्झ । अणज्झ । सज्झसस्स । “साध्वमथाज्ञां इतः” [२६] इति इतः ॥

दयस्स “मज्जा” । “ध्वजे वा” [२७] इति शो वा ॥

समिज्जन्तो “दृश्या इतः” [२८] इति दृश्या धातौ इतः ॥

५. पन्नः च वधूः कान्ता तस्या बलयाधिनं कङ्कणवद् आन-
 ग्मिन् वनः । ते यथा भवन्ति एवं प्रवृत्तं गन्तुम् दृश्यम् अलिमण्डलं

कामिणि-धुत्तिम-वत्ता-निवत्तणो, वह्नि-नद्वर्ण नडो,
 पर्यट्टिअ-वम्मह-वटो, सिद्धिलिअ-वासन्तिआ-वेण्टो; ६
 विरहिणि-विसण्ठलदी-करणो, रइणाह-रइ-महु-चउट्टो,
 कामहत्थो, सुट्ठो चउत्थ-पुरिसत्थगाणंपि; ७
 ठीणम्भु-सीअलो, धीण-चूय-लट्ठि-महु-विन्दु-चुम्बणओ,
 वम्मह-संदट्ठेसुं इट्ठायाओ, महुट्ठिअओ; ८

यस्मिन् । पयनेन कदर्थितानि प्रेक्षोलितानि यानि कुसुमानि तेषां
 यद् रजः परागस्तेन सुरभिः सुगन्धिर्महीमृत्तिका यस्मात् स तथा-
 भूतश्रुतो जातः ॥

पट्टण । वट्ठ । पर्यट्ट । पयट्टिअ । मट्ठिओ । "वृत्तप्रवृत्तः" [२९.] इत्यादिना टः ॥

६. गाथादशकेन वसन्तर्तुसर्वस्वभूताः सुरभिशीतमृदुगुणयुक्ता
 मलयानिला वर्ण्यन्ते ॥ दशभिः कुलकम् । पर्यस्तलतम् इतस्ततः प्रेक्षो-
 लितशाखं यथा भवति एवं मलयानिलो वातो वाति स्म । कीदृशः ।
 कामिनीनां धूर्तत्ववार्ताया माने हेतुप्रावीण्यवृत्तान्तस्य निषेधकः ।
 मलयानिले हि वाति निर्विचारं तासां प्रियाभिसरणात् । वह्नय एव
 नर्तक्यस्तासु नटः पल्लवकरप्रेङ्गकत्वेन नृत्योपाध्यायः । प्रकटितम-
 न्मथवार्तः प्रख्यापितकन्दर्पोदन्तः शिथिलितानि कम्पनाद् अट्टदी-
 तानि वासन्तिकावृन्तानि माधवीलतार्प्रसववन्धनानि येन स तथा ॥
 ७. विरहिणीनाम् अचैतन्याङ्गसादादिकृत्त्वेन विसंस्थुलास्थिक-
 रतिनाधरतिमधूनां कन्दर्पतल्पियावसन्तानां पृष्ठानुचर्गां प्रेय-
 मपि मोक्षमार्गप्रवृत्तानामपि शरीरसंतापनिर्वापणात् द्विजनकः ॥
 स्त्यानाम्भु हिमं तद्वच्छीतलः । स्त्याना वना ये वरीताः । तेषां
 आम्रलतामकरन्दविप्रुषः तेषां चुम्बनः

सर्वर्तु° for सर्वस्व°. २ C प्रावीण्यं. ३. सिद्धो. B wanting.

मुह-गड्ड-निबुड्डेहिंव उच्च-विअड्डि-ट्टिण्हिं पिज्जन्तो,

छड्डिअ-मलउज्जाणो, मड्डिअ-वेइल्ल-विच्छड्डो; ९

रय-संमड्ड-सम-हरो, कवड्डि-सिर-सरिअ-सलिल-सीअलओ,

लङ्घिय-गड्डहवाहण-पुरो, मयण-गद्वहिअ-लोओ; १०

मलयाचल-कण्डलिआ-आउह-सालाउ भिण्डिवालोव्व,

ठड्डेण बुड्ड-जग-जय-छिहाइ गहिओ महु-भडेण; ११

शकः । मन्मथसंदष्टेषु इष्टाघातः । कामार्तप्राणिपीडाप्रद इत्यर्थः ।
मधोर्वसन्तस्य कार्यकरणाद् औष्ट्रिकः । भृत्य इत्यर्थः ॥

९. मुखस्य गर्तोपचाराद् बाहुल्यम् । तत्र निमग्नैरिव । अनवर-
तसुरतव्यासक्तैरित्यर्थः । उच्चा चासौ वितर्दिश्च वेदिस्तत्र स्थितैर्म-
त्तवारणभूमिगतैः पीयमानो रतकृमापनोदार्थं सेव्यमानः । छर्दितं
तदानीं दक्षिणस्या उत्तरस्यां गमनाद् वान्तम् । त्यक्तम् इत्यर्थः ।
मलयोद्यानं येन । मर्दितः अन्तर्भ्रमणेन कर्दर्थितः विचकिलानां
विच्छर्दो विस्तारो येन स तथा ॥

१०. रतसंमर्दात् सुरतासक्तेः श्रमः खेदस्तस्य हरो विध्वंसकः ।
यतः किंभूतः । कपर्दी ईश्वरः तस्य यच्छिरस्तत्र या सरिद् गङ्गा
या यत् सलिलं तद्वत् शीतलः । लङ्घितं गर्दभवाहनस्य रावणस्य
गख्या नगरी येन । मदनेन गर्दभितो गर्दभवद् आचरति
येन यत्र स तथा ॥

झाचलकन्दरिकैव आयुधशाला तस्या भिन्दपालः श-
समिज्जन्तव्धेन साहंकारेण वृद्धा महती या जगज्जय-

५. पत्तन्मन्तवीरेण गृहीतः ॥

रितम् यतः वृ

दहोलीविज-मयणो, विरहिणि-नीतास-युद्धि-परिविद्धो,
 अविद्ध-असद्ध-अणिद्धीणंपि विङ्गण-रह-सद्धो; १२
 रिद्धि पत्तो. कम्पिअ-लवली-मुद्धो, वसन्त-मुद्धनो,
 अद्धीकय-माणिणि-माणो. पङ्गुण-दिण्णाणो; १३
 पण्णास-गुणं मयणं पण्णरह-गुणं महुं च पयदन्तो,
 मन्तुमह-मन्तु-दलणो, समत्त-लय-तम्ब-वित्थरणो; १४
 अविरहि-विरहि-यवातव-पत्तं पल्लत्थ-लयम् अपल्लट्ठो
 उल्लाहकारोणुत्थारयाण मलयाणिलो वाज्ज. १५

१२. दग्धोपि ईश्वरतृतीयनेत्रार्चिषा भस्मसात्कृतोपि उज्जी-
 वितः शरीरीकृतो मदनो येन विरहिणीनिःश्वासवृद्ध्या परिवृद्धः
 वित्तृतः । अविदग्धाश्च कामप्रवृत्तौ अनिपुणाः अश्रद्धाश्च तदनि-
 न्तयः अनृद्धयो दरिद्रास्तेषामपि वितीर्णरतिश्रद्धः उत्पादितसुर-
 ताभिलाषः ॥

१३. कदाचि सौरभ्यादिसंपदं प्राप्तः कम्पिता अन्दोलिता लव-
 लीलतानां मूर्धनिः शिरांसि येन । वसन्ते मूर्धन्यः प्रधानः । अर्धा-
 र्धवृत्तः रतोत्पण्ठाकरणात् तुर्यीशो विहितो मानिनीनां मानो येन ।
 प्रगुन्नस्य कन्दर्पस्य दत्ता आज्ञा येन । जनानाम् इति शेषः । कन्द-
 पराज्यम् अधुना जनेषु उदघोपयद् इत्यर्थः ॥

१४. पञ्चाशद्वृणं मदनं पञ्चदशगुणं मधुं च प्रकटयन् । तयोरा-
 धिक्यं जनयन्नित्यर्थः । मन्युमतीनां प्रियविप्रियेण सक्रोधानां प्रेय-
 स्तीनां मन्युदलनः । सख्यादिचातुकारम् अन्तरेणापि प्रसादनकारक
 इत्यर्थः । समस्तलतास्तम्बानां विस्तरणः अनुकूलत्वेन वृद्धिजनकः ॥

१५. अविरहिणश्च युवतियुक्ताः विरहिणश्च तद्विपरीताः । तेषां

१. B. C पत्तरः°.

१ B omits from वसन्ते up to येन. २ C संस्तता. B wanting.

स्तवास्तवयोः शीतसंतापोद्दीपकत्वेन प्रशंसाप्रशंसयोः पात्रम् । [प-
र्यस्ता लता यस्मिन् कर्मणि तंथा] अपर्यस्तः । इतरवायुभिरसंमिश्र
इति भावः । अनुत्साहानां कामार्थे अनुद्यमानाम् उत्साहकरः आ-
सक्तिजनकः ॥

नट्टईण । “तस्याधूर्तादौ” [३०.] इति तस्य ङः । अधूर्तादाविति किम् । धुत्तिम ।
वत्ता । निवत्तणो ॥ बाहुलकाद् वट्टो ॥

वेण्डो । “वृन्ते णः” [३१.] इति णः ॥

विसण्डुलही । “ठोऽस्थिविसंस्थुले” [३२.] इति ठः ॥

चउट्टो चउत्थ । अट्टथो । पुरिसत्थ । ठीण थीण । “स्त्यानचतुर्थार्थे वा”
[३३.] इति ठो वा । परम् अर्थशब्दे व्यवस्थितविभाषया उत्वम् । धनार्थे न भवति ॥
छट्टि । “ष्टस्यानु” [३४.] इत्यादिना ष्टस्य ठः । अनुष्टेष्टासंदष्ट इति किम् ।
संदष्टेउं । इष्ट । महुट्टिअओ ॥

गहु । “गतं ङः” [३५.] इति तस्य ङः टापवादः ॥

विअड्डि । छड्डिअ । मड्डिअ । विच्छड्डो । संमड्ड । कवड्डि । “संमर्दं” [३६.]
इत्यादिना र्स्य ङत्वम् ॥

गहुह गद्हिअ । “गर्दभे वा” [३७.] इति र्स्य ङो वा ॥

कण्डुलिआ । भिण्डिवालो । “कन्दरिकाभिन्दिपाले णः” [३८.] इति णः ॥
ठट्टेण । “स्तब्धे ठट्टौ” [३९.] इति यथाकमं ठट्टौ ॥

वुट्ट । दट्टो । उट्टि । अविअट्ट । “दग्धं” [४०.] इत्यादिना ङः ॥ कचिन्न ।

परिविद्धो ॥

असट्ट सट्टो । अणिट्टीणं रिट्ठि । मुट्टो मुट्टणो । अट्टही । “शब्दादि”

[४१.] इत्यादिना ङो वा ॥

पट्टुण्ण । आणो । “अज्ञोर्णः” [४२.] इति णः ॥

दिण्णा । पण्णाम । पण्णरह । “पञ्चाशत्पञ्चदशदत्ते” [४३.] इति णः ॥

मन्नु मनु । “मन्यां न्नो वा” [४४.] इति न्नो वा ॥

१ Be मतः. २ B C om. these words. ३ So B C. ४ Neither B nor C has मुट्टे, either in the text or in the commentary. ५ B C पट्टुन्न.

भमरालिङ्गे क्षसचिन्धय-चिण्हे आसि सिन्दुवारम्मि
 भस्सिय-क्षसिन्ध-जीवाउ-भप्प-चुन्नं किर पराओ. १६
 अप्पाणत्ता मुक्को भरियप्प-पिएहि पहिअ-सत्थेहिं,
 कङ्किल्लि-कुम्पलं रुप्पिणि-सुअ-वाणंव दट्ठण. १७
 रुक्मि-निव-सरिस-जोव्वण-गुणेहि तस्सि कया जुआणेहि
 पुप्फिअ-असोअ-विपिणे परोप्पर-प्फद्धम् अन्दोला. १८

वित्थरणो । “स्तस्य” [४६.] इत्यादिना स्तस्य थः । असमस्तस्तम्ब इति
 किम् । समत्त । तम्ब ॥

थवात्तव । “स्तवे वा” [४६.] इति स्तस्य थो वा ॥

पहत्थ पहट्ठो । “पर्यस्ते धट्ठौ” [४७.] इति पर्यायेण धट्ठौ ॥

उत्प्राह अशुत्थारयाण । “वोत्साहे थो दथ्थ रः” [४८.] इति थो वा । तत्सं-
 नियोगे च हस्य रः ॥

१६. भ्रमरैरालिङ्ग्ये सौरभ्यलोभाद् आलिङ्गिते क्षपचिह्नकस्य
 कामस्य चिह्ने उत्कण्ठादायकत्वेन व्यञ्जके सिन्दुवारे निर्गुण्डे भ-
 स्मितः समाधिभङ्गप्रकुपितव्यम्बकतृतीयनेत्रजाज्वल्यमानज्वलन-
 ज्वालाया भस्मसात्कृतो यो क्षपचिह्नस्तस्य जीवातोर्जीविनौपधस्य भ-
 स्मसदृशचूर्णमिव संभाव्यते परागः ॥

आलिङ्गे । “आलिङ्गे ल्पो” [४९.] इति यथासंख्यं ल्पो ॥

चिन्ध इन्ध । “चिहे न्यो वा” [५०.] इति न्यः । णापवादः । पक्षे सोपि ।
 चिण्हे ॥

१७. रुक्मिणीसुतवाणमिव जगन्मोहनात् पञ्चशरशरमिव कङ्के-
 लिकुब्जालम् अशोकाविकसितकुसुमं तत्पचालं वा दृष्ट्वा स्मृता सौ-
 स्थ्याय अनुध्याता आत्मप्रिया यैस्ते तथा तैः पथिकसार्थैः आत्मनः
 आत्मा स्वजीवो मुक्तः । ते तदा तद्दर्शनात् क्षोभेण मृता इत्यर्थः ॥

भस्सिय भप्प । अप्पाणत्ता अप्प । “भस्मात्मनोः पो वा” [५१.] इति
 पो वा ॥

१८. पुष्पिताशोकाविपिने तस्मिन् उद्याने रुक्मी रुक्मिणीभ्राता

अखलिअ-जिब्भं पइ-नाम पुच्छिआ तत्थ खलिअ-जीहाओ,
 मय-विह्लाहिं मय-भिब्भलाओ लट्ठीहि विब्भलिआ; २१
 उब्भम् अणुद्धं च ठिआ दोलासुं, विज्ज-विजिय-कम्हारा,
 कम्भारजम्म-पीवल-कर-जुग्गय-चरण-जुम्माओ; २२
 कय-वम्भचेर-भङ्गा मुन्देरेणं स-वम्भचरिआण,
 चल-नेउर-जय-तूराहिअ-सर-सोडीर-धीराओ; २३

भिप्पं । “भीप्पे प्पः” [५४.] इति प्पस्य फः ॥

असिद्धिम् सेफ । “स्तेप्पणि वा” [५५.] इति प्पस्य फो वा ॥

तम्भम्भ । “ताम्भे म्भः” [५६.] इति मयुक्तो वः ॥

२१, २६. पङ्क्तिभिः कुलकम् । धरणिवृहस्पतिशिष्येण पृथ्वीपुरंद-
 रेण । राज्ञेत्यर्थः । सकलकलाकौशले वृहस्पतिना सुराचार्यसदृशेन
 उपनतानि आरामिकैर्दौर्गतानि वनस्पतीनि वनस्पतिफलानि यस्य स
 तथा । तेन वनस्पतिवने वृक्षवने । वनं जलाद्यपीति तद्व्यवच्छेदार्थं
 वनस्पतिग्रहणम् । वनिता अङ्गना दृष्टाः ॥ कीदृश्यः । खलिताः प-
 तिपुरतः पतिनामप्रच्छन्नोद्धूतलज्जया अविस्पष्टा जिह्वा रसना यासां
 तास्तथा । यतो मदेन क्षीयतया विह्वला विसंस्थुला यष्टिभिर्यष्टिघातैः
 कृत्वा विह्वला व्याकुलीकृता अखलितजिह्वम् । व्यक्तम् इत्यर्थः । एवं
 तत्र उद्याने मदविह्वलाभिः । वयस्याभिरिति गम्यते । पतिनाम दृष्टाः ॥

२२. विद्यया जितकाश्मीराः कलाकौशलेन विजितसरस्वतीदेश-
 काश्मीरपण्डिताः । काश्मीरजन्मना कुङ्कुमेन पीतं पीतवर्णं करयुग्मं
 चरणयुग्मं च यासां ताः । तथा दोलासु प्रेक्षासु ऊर्ध्वम् अनूर्ध्वं च
 स्थिताः ॥ काश्चिद् उपविष्टा अन्दोलयन्ति काश्चिद् ऊर्ध्वा एवेति
 भावः ॥

२३. सत्रहचर्याणां नियमितमैथुनसेवानां सौन्दर्येण अङ्गोपाङ्गानु-

धिज्ज-गुरु-घुम्मण-समुन्नय-पय-पेरन्त-हणिअ-पज्जन्ते

खण-पुप्फिए असोए अच्छेरस्सवि कयच्छरिआ; २४

अच्छअर-सोअमल्ला, कयच्छरीआ पिअच्छरिज्जाण,

पल्लत्थ-दीहरोरुअम् अभिपल्लाणिअ-पिअ-कडीओ; २५

तरम्यत्वेन कृत्वा कृतब्रह्मचर्यभङ्गा जनितब्रह्मव्रतलोपाः । चला नूपुरा
एव जयतूर्याणि तैः आहिते स्मरस्य शौटीर्यं च पराक्रमो धैर्यं च
अकातरत्वं यकाभिः ॥ वीराणां हि जयतूरश्रवणात् समराय उत्सा-
हधैर्ये प्रादुर्भवतः तथा मञ्जीरझङ्कारे च स्मरस्य अत्यन्तोल्लासाद्
इत्थम् उक्तिः ॥

२४. धैर्येण गुरुघूर्णनं बहुभ्रमणं यस्य स चासौ समुन्नतपादश्च
तस्य पर्यन्तेन प्रान्तेन हतः पर्यन्तो यस्य । अत एव क्षणपुष्पिते तत्का-
लमेव संजातकुसुमे अशोके सति । आश्चर्ययोगात् पुमानप्याश्चर्यः ।
तस्यापि तादृक्कान्तादर्शनेन सकौतुकस्यापि कृताश्चर्याः । तत्कालं स्व-
पादप्रहारमात्रेण अशोकपुष्पोत्पादनेन जनितकौतुकान्तरा इत्यर्थः ॥

२५. आश्चर्यम् अत्यद्भुतं सौकुमार्यं मृदुत्वं यासाम् । प्रियाश्चर्या-
णां कृताश्चर्याः उत्पादितकुतूहलाः । पर्यस्तौ पार्श्वतः क्षिप्तौ दीर्घौ
ऊरू सक्थिनी यत्र इत्येवम् अभिपर्याणिताः पत्ययनीकृताः प्रियाणां
कट्यो यकाभिस्तास्तथा ॥

जिब्भं जीहाओ । “हो भो वा” [५७.] इति ह्रस्व भो वा ॥

विहलार्हिं भिज्भलाओ विज्भलिआ । “वा विह्वले वौ वश्” [५८.] इति
ह्रस्व भो वा तत्संनियोगे च वेर्वस्य वा भः ॥

उज्भम् अणुद्धं । “वोध्वे” [५९.] इति भो वा ॥

कम्हारा कम्भार । “कश्मीरे म्भो वा” [६०.] इति म्भो वा ॥

जम्म । “न्मो मः” [६१.] इति न्मस्य मः । अधोलोपापवादः ॥

१ B C °सोअमल्ला°.

१ B C शौटीर्यं.

धर्मणि-वहस्मद्-शीसंण. मयल-काल-कोसले वहप्फइणा.

विलया वणम्मद्-वणे दिट्ठा उवणय-वणप्फइणा. २६

वाणुत्त-वयण-वाणुत्त-लोयणीकय-पडत्थम् उल्लसिअं

दत्त-काहावण-वीस-काहावण-मुल्लं तिलय-फुल्लं. २७

वहस्मद्-वहस्माओ । "वहो वा" [६२.] इति वम्य मो वा ॥

वहस्मद्-वहस्मद्-वहस्मद् । वहस्मद् । "वहस्मद्" [६२.] इत्यादिना यस्य

हः । वाहस्मद्-वहस्मद्-वहस्मद्-वहस्मद्-वहस्मद् ॥

धर्मणि-धर्मणि । "धर्मो वा" [६४.] इति धर्म्य रो वा ॥

धर्मणि । "धर्मः धर्म्ये" [६५.] इति धर्माद् यस्य रः । एत इति किम् ।

धर्मणि ॥

अप्योत्तरम् । "आप्ये" [६६.] इति अप्योत्तरद् यस्य रः । एत इत्येव । कयच्छ-

रिआ । अप्योत्तर । कयच्छरीआ । विअप्पडिज्जाण । "अतो रि" [६७.] इत्या-

दिना अप्योत्तरद् यस्य रिअ अर रिज्ज रीअ इत्यादेशाः । अत इति किम् । अत्ते-

रस्य ॥

योअमहा । पात्थ । अभिपात्ताणिअ । "पर्यस्त" [६८.] इत्यादिना यस्य हः ॥

वहस्मद् वहप्फइणा । वणम्मद् वणप्फइणा । "वृहस्पतिवनस्पत्योः सो वा"

[६९.] इति सो वा ॥

२७. वाण्येण उप्पणा । प्रियाविरहसंतापोत्पत्स्वेदेनेति यावत् ।
आर्द्राणि मित्रानि वदनानि येषां ते च वाण्यैः कान्तावियोगोत्था-
श्रुभिः आर्द्राणि लोचनानि च येषां ते च । ततश्चिप्रत्यये वाण्यार्द्र-
वदनवाण्यार्द्रलोचनीकृताः प्रोपिता येन । दश कार्पाषणाः विंशतिः
कार्पाषणाश्च मृत्यं यस्य तत् तथाभूतं तिलकफुल्लं वृक्षविशेषपुष्पम्
उल्लसितं विकसितम् ॥

वाणुत्त । "वाण्ये होऽश्रुणि" [७०.] इति हः । अश्रुणीति किम् । वणुत्त ॥

काहावण । "कार्पाषणे" [७१.] इति हः ॥ कथं कहावणेति । "ह्रस्वः सं-
योगे" [६८४.] इति प्रागेव ह्रस्वत्ये पश्चात् हादेशे कहावणेति भविष्यति ॥

। B C संज्ञा.

दुहिआण दुक्ख-हरणम्मि दक्खिणो, काम-दाहिण-करोच्च,
उम-तित्थिआण तूहं, फुड-फुल्लो आसि महुअ-तरु. २८

पायाहओ असोओ कोहलि-सामाहिं पम्हलच्छीहिं
कोहण्डी-कुसुमो कम्हारज-किसलो अ हवइ म्ह. २९

नव-रवि-रस्सि-पसूणो सर-उम्ह-करो अलक्खि वम्ह-तरु,
रोलम्ब-सण्ह-रव-कय-सागय-पण्हो महु-सिरीए. ३०

२८. दुःखितानाम् अननुकूलकलत्रत्वेन पीडितानां दुःखहरणे
दक्षिणः तदभीप्सितार्थसाधकत्वेन हितः । अत उत्प्रेक्ष्यते कामस्य
दक्षिणकर इव । तत्करसाध्यकार्यस्य तेनापि निष्पादनात् । उमाती-
र्थिकानां गौरीभक्तानां तीर्थम् । तत्र गौरी वसतीति श्रुतेः । तेषां
भक्तिस्थानम् स्फुटफुल्लो विकसितकुसुमः मधूकतरुरासीत् ॥ उमेति
“ दीर्घह्रस्वौ मिथो वृत्तौ ” [१.४] इति ह्रस्वः ॥

दुहिआण दुक्ख । दक्खिणो दाहिण । तित्थिआण तूहं । “ दुःखदक्षिणतीर्थं
वा ” [७२.] इति हो वा ॥

२९. कूष्माण्डीवत् श्यामाः श्यामवर्णास्ताभिः पद्मलाक्षीभिः
अशोकः पादेन आहतः । ततः कूष्माण्डीकुसुमवत् कुसुमानि यस्य
स तथा । कश्मीरजं कुङ्कुमं तद्वत् किशलयानि च यस्य स तथाभूतश्च
भवति स्म । स्वदोहदसंप्राप्तितः शाङ्खलः संवृत्त इति भावः ॥

कोहलि कोहण्डी । “ कूष्माण्ड्यां प्लो लस्तु ण्डो वा ” [७३.] इति प्लो इत्यस्य
हः । ण्ड इत्यस्य तु वा लोऽपि ॥

३०. नवरविरश्मिवद् रक्तानि प्रसूनानि यस्य । स्मरस्य उष्म-
करः दर्शनकारिलोकस्य स्मरज्वरजनकः । मधुश्रियाः वसन्तलक्ष्म्या
रोलम्बा भ्रमरांस्तेषां सूक्ष्माः श्लक्ष्णा वा ये रवा गुञ्जितानि तैः कृ-
तस्वागतप्रश्न इव ब्रह्मतरुः पलाशः अलक्षि मन्यते स्म ॥

जण्हवि-जल-ससि-जुण्हा-सीयलम् अलि-पडल-कसण-कसिणं-दलं,
अवरण्ह-विअसिअं आसि पाडलं रइअ-पल्हायं. ३१

अखलिअ-सुत्त-निच्चल-अणिट्ठुरोगीव-छच्चरण-भुत्तं,

विरहिणि-दुखोप्पायन्तप्पायं कुरवयं फुडिअं. ३२

खग्गि-पिअ-सेर-मुद्धय-सिरीस-लगा अलक्खि भमरोली,

नासीकयन्व भल्ली विक्कमि-कन्दप्प-वीरेण. ३३

पण्हल । यण्हार । म् । उण्ह । चण्ह । “पक्ष्मक्ष्म०” [७४.] इत्यादिना पक्ष्म-
 रथस्य क्ष्मस्य क्ष्मप्सम्पन्नां च ण्हः ॥ कच्चिज । रस्ति । सर ॥

३१. जाह्नवीजलशशियोत्स्नावत् शीतलम् अलिपटलैः कृत्वा कृ-
 ण्णानि नीलानि कृत्स्नानि समस्तानि दलानि यस्य तत् तथा अप-
 राह्णकाले विकसितं रचितप्रदादं सौरभ्यादिना कृतप्रमोदं पाटलं
 पाटलिपुष्पम् आसीत् ॥

सण्ह । पण्हो । जण्हवि । जुण्हा । अवरण्ह । “सक्ष्म०” [७५.] इत्यादिना
 सक्ष्मरथस्य क्ष्मस्य भण्णजलद्वन्द्वानां च ण्हः ॥ विभ्लेपे तु कृष्णकृत्स्नयोः कसण
कसिण ॥

पल्हायं । “हो ल्हः” [७६.] इति हस्य ल्हः ॥

३२. अखलितं निरुपद्रवं यथा भवति एवं सुप्ता अत एव नि-
 श्रला अप्रकम्पा अनिष्टुरोद्गीवाः कोमलोर्ध्वकन्धरा ये पट्चरणा-
 स्तैर्भुक्तम् आस्वादितमधु । विरहिणीनां दुःखोत्पादकेषु अन्तःपातो
 यस्य तत् तादृशं कुरवकं स्फुटितं विकसितम् ॥

३३. खड्गिनां गण्टकानां प्रियाणि स्मेराणि विकचानि मुग्ध-
 कानि मनोज्ञानि यानि शिरीषाणि शिरीषपुष्पाणि तेषु लग्ना मकर-

१ B C कुरवयं.

१ B दुःखोत्पादकेषु विधानोऽन्तर्पायं मृग्युकलं कुरवकं. C दुःखोत्पादे कष्टविधानेऽन्तर्पायं
 मृग्युकलं कुरवकं.

भंव-सरा वण-वारे सहिअ-विक्रव-पउत्थ-वहु-चन्द्रा,
 भद्रं व भद्र-सिरिणो पढिउं लगा पिगी महुणो; ३४
 वकलि-दिआण सव्वाणोव्वेय-करी अकम्मसाणंपि,
 आवल्ल-विरत्ताणंवि दारन्ती हियय-दाराइं. ३५

न्दलोभाद् आसक्ता भ्रमरालिः अलक्षि उत्प्रेक्षिता । यदुत विक्रामि-
 कन्दर्पवीरेण पराक्रमकलितस्मरसुभटेन भल्लिर्वाणविशेषः सैव
 न्यासीकृता प्रस्तावे ग्रहीष्य [इति] स्वमित्रवसन्तर्तुप्रधाने शिरीष-
 वृक्षे स्थापिता ॥

अकम्मलिअ । सुत्त । निगल । अणिदुरोगीव । लघरण । भुत्तं । दुक्खोप्पाय ।
 अन्तप्पायं । नगिग । सुद्धय । "कगट०" [७७.] इत्यादिना एवाम् ऊर्ध्वस्थितानां
 लृक् ॥

सेर । लगा । नासी । "अधो मनयाम्" [७८.] इति मनयाम् अधःस्थानां
 लृक् ॥

३४. युग्मम् । वनद्वारे काननमुखे शब्दिदत्तानि कृजितव्याजेन नू-
 नम् अधुना युष्मत्प्रिया नागमिष्यन्तीति वार्तितानि विलुप्तानि स्मर-
 विद्वलानि प्रोषितवधूनां चन्द्राणि [वृन्दानि] यया सा तथा । भ-
 व्यस्वरा सती । उत्प्रेक्ष्यते । भद्रश्रियः सर्वतुरम्यत्वेन मनोज्ञलक्ष्मी-
 कस्य मधोर्वसन्तस्य भद्रमिव मङ्गलवाक्यमिव पठितुं लग्ना पिकी
 कोकिला । अन्यापि गायिकी ईश्वरगृहद्वारे मङ्गलं गायतीति ॥

३५. भूयः किंभूता । सर्वेषां बलकलिद्विजानां तत्त्वकारिधान-
 नापमानाम् उद्वेगकरी संतापजननी । स्मरन्वरोन्पादनान् । अकल्म-
 षाः शुभध्यानक्षिप्रपापाः तेषामपि आवालयं शैशवाद् आरभ्य विरक्ता
 भवभीग्वस्तेषामपि हृदयद्वाराणि चित्तमध्यानि दारयन्ती पीडयन्ती ॥

विह्वलि । वन्दण । सहिअ । विवव । वकलि । "सर्वेष लवणाम् अचन्दे"
 [७८.] इत्यूर्ध्वस्थितानाम् एषां लृक् ॥ संयुक्तानाम् उभयपार्श्वो यथादर्शनं लोपः ।

अगणिअ धाई धारी-सुआणुसरिआओ कोउहलेण

फुल्लन्धुअ-धत्ति धाविआओ बाला नवं लवलिं. ३६

मायन्द-निउअ कूजिएहि अन्नाण-जाणि-मण-हरणा

मत्ता अतिण्ह-सर-सर-तिक्खण-विण्णाणिणिन्व पिगी. ३७

कचिद् अर्धम् । मदाणो । अकम्ममाणं ॥ कचिच्चयः । दिआण । आवल ॥ कचिच्च
पर्यादेण । दारे । दाटां । अचन्द्र इति किम् । चन्द्र । संस्कृतममोयं प्राकृतशब्दः ।
अत्र उत्तरेण विकल्पोपि न निषेधसामर्थ्यात् ॥

भाई भइ । "दे रो न या" [८०.] इति द्वे रस्य वा लृट् ॥

३६. धात्रीम् आमलकीं बालधारिकां वा अगणयित्वा अनाहत्य
धात्रीसुताभिः अनुसृताः पृष्ठतोनुगता बालाः कुमारिकाः । फुल्ल-
न्धुअ इति देश्यो भ्रमसार्थः । तेषां मकरन्ददुग्धदायित्वेन धात्रीमिव
नयां तत्क्षणप्रादुर्भूतकोरकत्वेन प्रत्यग्रां लवलीं धाविताः कुतूहलेन ।
पुष्पादिरामणीयकानि शयकौतुकेन तां प्रति गताः ॥

धाई धत्ति । "धाव्याम्" [८१.] इति रस्य लृट् । पक्षे धारी ॥

३७. चूतनिकुञ्जे आम्रगह्वरे कूजितैः कृत्वा अज्ञाना मूर्खाः ज्ञा-
निनो विद्वांसः । तेषां मनसां हरणी । रणरणककृत्त्वेन वैक्लव्यकारि-
केत्यर्थः । अतस्तर्क्यते । अतीक्ष्णाः स्वकार्यकरणासमर्थत्वेन कुण्ठा
ये स्मरशरास्तेषां तीक्ष्णने उत्तेजने विज्ञानिनीव विचक्षणेव । मत्ता
आम्रमञ्जरीस्वादनेन पुष्टा पित्री अस्ति ॥ चूतस्य माकन्दादेशे "गोणा-
दयः" [२. १७४] इत्यनेन । संस्कृतेपीत्यन्ये ॥ तीक्ष्णं करोति "णिज बहुलम्"
इति णिजि अन्त्यस्वरलोपे तीक्ष्ण्यते इति धुटि तीक्ष्णनम् ॥

अतिण्ह तिक्खण । "तीक्ष्णे णः" [८२.] इति णस्य लृट् वा ॥

अन्नाण जाणि । "जो ञः" [८३.] इति ञस्य लृट् वा ॥ कचिच्च ।

विण्णाणिणि ॥

सुन्दिर-सरा कथ-गुणवत्ताणव्व अविग्घ-कट्टमहु-पाणे
नीसास-निज्झरा इव चउ-कट्टं सिसिर-सिरि-मुक्का, ४०

निम्भर-मट्ठि-गन्धे वण-सिरि-गुप्फत्थ-नील-मणि-निजरा
अच्छि-पट्टिवखण-मज्झे अवुट्ठ-वडले गया अलिणो. ४१

भसलालिद्ध-पसत्थोग्गय-पुप्फो आसि कामि-भिम्भलणो
दिग्गामोओ दीटं ऊससिअ-रईमरो सिरिसो. ४२

४०. गुग्मम् । अष्टद्वयकुले नयकेसरे अल्यो गताः । मूर्च्छितो
वर्द्धनशीलः स्वरो गुञ्जितं येषां ते तथा सन्तः । उष्येक्ष्यते । वृत्तगु-
णाग्न्याना इव विहितमाधुर्यादिप्रशंसा इव । फ । अविघ्नं निरुपद्रवं
यन् काष्ठमधुनः कुसुममकरन्दस्य पानं स्वादनं तत्र । तथा निःश्वा-
सनिर्हरा इव । पसन्तश्रीपराभूतत्वेन सकष्टत्वाद् निःश्वसनप्रवाहा
इव चतुःकाष्ठं चतसृषु दिक्षु शिशिरत्रिया शीतकाललक्ष्म्या मुक्ताः ॥

४१. वनश्रियो गुल्फस्थाश्चरणग्रन्थिस्था गुञ्जितश्यामलत्वयुक्त-
त्वेन नीलमणीनां नूपुरा इव निर्भरः सकलदिक्चक्रव्यापी महर्द्धिगन्धो
यस्य तस्मिन् अक्षिप्रतीक्षणमध्ये । चक्षुर्निमेषमात्र इत्यर्थः ॥

४२. भसलैः आश्रितानि मकरन्दपानाय आश्रितानि प्रशस्तानि
मनोहराणि उद्गतानि प्रादुर्भूतानि पुष्पाणि यस्मिन् स तथा कामिनां
विह्वलनः । प्रियां प्रति उत्कण्ठाजननाद् अभिमानहारक इत्यर्थः ।
दीर्घामोदः सर्वत्र प्रसृमरपरिमलः । दीर्घम् अत्यर्थं यथा भवति एवम्
उच्चैर्वाहितरतीश्वरः उज्जीवितकन्दर्पः शिरीष आसीत् ॥

सुच्छिर । गुणवत्ताण । अविग्घ । कट्ट । निज्झरा । कट्टं । निम्भर । मट्ठि ।
गुप्फत्थ । अच्छि । पट्टिवखण । मज्झे । अवुट्ठ । आलिद्ध । पसत्थो । पुप्फो ।

१ B उष्येक्ष्यते. २ B गुणवत्ताण°. ३ C उच्चैर्वाहित°.

वम्मह-तंस-सरोवम-संज्ञा-सुन्देर-हारि-कुंपलओ,
 विहलिअ-पहिओ, धट्टज्जुण-भाउ-समेवि कामकरो, ४३
 कणिआर-तरू, नव-कणिआर-सुन्देर-दरिअ-सव्भावो,
 हर-खन्द-जुग-कुसुमो जाओ रञ्जिअ-हर-कखन्दो. ४४

भिचभलणो । “द्वितीयतुर्ययोरुपरि पूर्वः” [९०.] इति द्वित्वप्रसङ्गे उपरि पूर्वः ॥

दिग्घा दीहं । “दीर्घे वा” [९१.] इति घस्योपरि पूर्वो वा ॥

४३. युग्मम् । हरस्कन्दयोर्योग्यानि पूजार्हाणि कुसुमानि यस्य अत एव रञ्जितहरस्कन्दः प्रमोदितशंकरकार्तिकेयः कर्णिकारतरु जातः । कीदृशः । मन्मथस्य त्र्यश्रात्त्रिकोणा ये शरास्तैरुपमा येषां तानि तथा । ताम्रत्वेन संध्यासौन्दर्यस्य हारीणि [अपहर्तृणि] कुञ्ज लानि उद्भिद्यमानपत्राणि यस्मिन् स तथा । विह्वलिताः प्रियास्मरणाद् उद्वेजिताः पथिका येन स तथा । आस्ताम् अन्यस्मिन् । धृष्टद्युम्नभ्राः शिखण्डी नपुंसको द्रुपदपुत्रस्तेन समस्तुल्यः तस्मिन्नपि कामकर-सुरतेच्छोत्पादकः ॥

४४. नवानि यानि कर्णिकाराणि स्वपुष्पाणि तेषां यत् सौन्दर्यं चारुता तेन दृप्तसद्भावः अन्यवृक्षपुष्पसमृद्ध्याधिक्यात् साहंकारप्र-कृतिः ॥

जससिअ । रईसरो । तंस । संज्ञा । कुंपलआ । “न दीर्घावुस्वारात्” [९२.] इति न द्वित्वम् ॥

सुन्देर । विहलिअ । “रहोः” [९३.] इति न द्वित्वम् ॥

धट्टज्जुण । “धृष्टद्युम्ने णः” [९४.] इति न द्वित्वम् ॥

कणिआर कणिआर । “कर्णिकारे वा” [९५.] इति वा न द्वित्वम् ॥

दरिअ । “दस्ते” [९६.] इति न द्वित्वम् ॥

पञ्च-कुसुम-पयस-पूरिज-कुसुम-पयसो पमुक्त-मेर-सिरी,

तैल-सणिद्धालि-कुलापम्मुक्तो आसि वेइछो. ४५

तोझा-सोत्त-पडिच्छन्दीकय-रय-सेव्व-धम्म-सलिलाण

पुष्पिअ-लवली जाया सेवा-जुग्गा मयच्छीणं. ४६

महु-नयखआउट-नहव्व आसि सारद्धि-वत्थ-कन्तीइं

इमरुह-रयण-पलासे कुसुमाईं सलाह-पत्ताईं. ४७

५. प्रियः केशकलापादिसौरभ्याय अभिप्रेतः कुसुमप्रकरो येषां
तां] पूरितः संपादितः कुसुमप्रकरो येन । प्रमुक्तमेरश्रीः निरव-
मृद्धिः । तैलवत् स्निग्धम् अरुक्षकान्ति यद् अलिकुलं तेन मधु-
लोभाद् अप्रमुक्तः विचकिल आसीत् ॥

हर-खन्द हर-वगन्दो] । कुसुम-पयस कुसुम-पयस । " समासे वा " [१७.]
द्वित्वम् ॥ बाहुल्यत्वाद् अभेषादेशयोरपि । पमुक्त । पम्मुक्त इत्यादि ॥

४६. कुल्या कृत्रिमा सरित् तद्रूपं यत् स्रोतः प्रवाहस्तस्य प्रतिच्छ-
द्वृतं सद्यः रतसेवया धर्मसलिलं यासां तासां मृगाक्षीणां पुष्पि-
पली सेवायोग्या रतिश्रमापनोदाय सेवनीया जाता ॥

ह । वेइछो । सोत्त । " तैलदा " [१८.] इति द्वित्वम् ॥ आपे । पडिसोओ ।
तोअसिआ ॥

४७. मधुर्वसन्तः स एव पान्थभीषकत्वाद् नखायुधः सिंहः तस्य
रक्तकुटिलत्वेन मन्यन्ते नखा इव । शार्ङ्गी पीताम्बरस्तस्य वस्त्रा-
मेव कान्तिः । पीतरक्तयोः कविसमये ऐक्यात् । प्रभा येषाम् क्ष-
न्हा वृक्षास्तेषु सश्रीकत्वाद् रत्नम् । प्रधान इत्यर्थः । यः पलाश-
स्मिन् कुसुमानि श्लाघापात्राणि रम्यत्वादिविषयलोकप्रशंसा-
नानि आसन् ॥

य सेवा । नह । " सेवादी वा " [१९.] इति वा द्वित्वम् ॥

जुव-जण-जणिअ-सणेहा पउत्थ-विरहागणिम्मि णेह-समा

मयण-पयावग्गि-णिहा पलक्ख-तरु-पल्लवा जाया. ४८

सिरि-नन्दण-किरिआरिह-तरुणीहिं चइअ-कसिण-हिरिआहिं

अह कुसुमावचय-कलाओ दंसिआ दिट्ठिआ भणिउं. ४९

मार्त्ति । “ शार्ङ्गं डाव पूर्वोऽयम् ” [१००.] इति दान् पूर्वः अयम् ॥

एवम् । रयण । सत्ताह । “ क्षमाञ्जया० ” [१०१.] इत्यादिना अत्यप्यञ्जनात्
पूर्वः अयम् ॥

४८. युवजनानां जनितस्नेहाः प्रियायाम् उत्पादिताभिलाषाः प्रा-
पितानां मित्रह एव प्रियावियोग एव संतापकत्वाद् अभिस्तम्भिन-
संहरमयाः बहुद्विजननाद् वृत्तादिरादृक्षाः । मदनप्रताप एव सौदुम्
अशक्ययेन अभिः तेन निभास्तुल्याः पृक्षतरोः पल्लवाः किशल-
यानि जायाः ॥

स्नेहः जेह । अगणिम्मि अग्गि । “ संहट्ठयोत्ता ” [१०२.] इति संपुक्ता-
व्ययत् पूर्वः अयम् ॥

पयावग्गि । “ वृत्रे दान् ” [१०३.] इति दान् पूर्वः अयम् ॥

४९. न्यक्तकृन्तहीकाभिः मुक्तमल्यादिमन्त्रमन्त्रजाभिः ।
श्रीनन्दनः नन्दः नन्द्य याः क्रियाः कटाश्वविशेषसङ्घास्यकथाभाषा-
न्नाह अहो योग्यं याम्नस्ययन्तानिः अथ सर्वेवजराभिपुण्योद्भूतान-
न्तरे कुसुमावचयकला रसिगन्धः कलभेन क्रियन्ते इति परमपाम-
डक्या विदुषा अमनन्देन दक्षिणा प्रवदिताः ॥

सिरि । दंसिआ । कसिण । हिरिआहिं । दिट्ठिआ । “ दे-सि० ” [१०४.]
इत्यादिना सत् संपुक्ताव्ययत् पूर्वः अयम् ॥

भणिउं । “ भणिउं ” [१०५.]

प्रामेयं दर्शयति नागस्यो कित् पिपाह ज्ञो गमिती,
 यो दर्शयति नय-दृष्टं पिप गतो तसि हरिम-व्रता. ५०
 यमस-नारसि नयेण तौमिआ सुदर-माण-नविअ-पिआ
 सवि वल-वर्तण-रिअया केणवि दाडं वडल-दामं. ५१
 योदर्श विल्लन्त-वम-विप्पव-एणा मडिआण मालाओ
 महु-मुप-पवस-लुण-पवस्य उप्पाविआ गवणे. ५२

५०. नमस्तुतमोदयमेव भाषाप्रयोगविशालया प्राह ॥ यथेण प-
 नेन दर्शयति महुभिः । किञ्चिन्ति संभावयन् । प्रियाया योऽनर्थः मानो
 नागस्य न दर्शयन्तमनुं हनः पर्येत्यङ्गल्या प्रकाटितमाकन्दे प्रिये
 मडिनि मन्त्रणादेव तस्यदशान् यत्तदर्थोनाङ्गतरणणकोपशमप्रिय-
 दर्शमोत्पन्नोदाहृतः गतः ॥

५१. नयन एव यस्ताभिः अनुपशमयद्विस्तेन तमेन दग्धेन के-
 दापि [सुदरमानतमप्रिया] सुदरमानेन अनियतपादंकारेण तस्मा
 आत्यन्तम् अस्तमसा प्रिया यस्तकाटितमहदया तापि यकुलदाम दत्त्वा
 भाषिता ॥

हेतुआ दर्शयति । पायेण दर्शयेहि । वर वज्ज । तमेण तविअ । "संप्र०"
 [१. ५.] इत्यादिना संशुक्तान्वात् पूर्वं इव ॥ व्यरग्यितविभाषया कश्चिदित्यम् ।
 नागस्यो । हरिः ॥

५२. [पद्यापि] ज्ञान्तानां खिन्नानां क्रमः खेदः तेन विप्लवः अङ्ग-
 प्रियसंभ्रुलता तस्य हरणीः शैत्याय अपहारिका मलिकानां पिचकिल-
 कुलुमानां मालाः सज्जो गगने उत्प्लाविता उत्क्षिप्ताः सत्यः उत्प्रे-
 क्ष्यन्ते मधुरेव सर्वत्र पुष्पोद्गमः शोकव्यकरणान् शुकपक्षः । तस्य
 ज्योत्स्नाहया इव चन्द्रिकापूरा इव ॥

विल्लन्त । "लाह" [१०६.] इति संशुक्तान्वलात् पूर्वं इः । कचिप । यम ।
 विप्पव । मुप-पवस्य । [पय] । उप्पाविआ ॥

१ B "वर्तण".

२ B "संशुक्ता. = B हरणी द्री०.

गुम्फन्ती जव-दामं भविअ-सिआवाइ-चेइअ-निमित्तं
 कावि जुवई जुवाणय-मण-थेरिअ-चोरिअम् अकासि. ५३
 सिविणम्मिअि अइदुलहा सिणिद्ध-कुसुमा सणिद्ध-मयरन्दा
 परिमल-णिद्धा कीइवि रइआ वासन्तिआ-माला. ५४
 कण्ह-कसिणालि-कसणा लवली गन्धारिहावि नोच्चिणिआ
 केणवि कज्जल-कण्हं सुमरिअ कवरिं पिअयमाए. ५५

५३. भव्यं यत् स्याद्वादिनो जिनस्य चैत्यं तन्निमित्तं जपादाम
 गुम्फन्ती ग्रन्थती कापि युवती युवमनसां यत् स्वैर्यं निर्विकारता-
 दाढ्यं तस्य सलीलपुष्पग्रहणगुम्फादिना हरणम् अकार्षीत् ॥

भविअ । सिआवाइ । चेइअ । थेरिअ । चोरिअ । “स्याद्भव्यं” [१०७.]
 इत्यादिना स्यादादिषु चौर्यसमेषु च यात् पूर्व इः ॥

५४. स्वप्नेष्यतिदुर्लभा तथाविधाया आजन्माप्यदर्शनात् । स्नि-
 ग्धानि अरूक्षाणि । सरसानीत्यर्थः । एवंभूतानि कुसुमानि यस्यां
 सा तथा स्निग्धमकरन्दा सार्द्रपरागा अतएव परिमलेन स्निग्धा भ्र-
 मराणां प्रिया वासन्तिकामाला माधवीलतास्रक् कयापि रचिता
 ग्रथिता ॥

सिविणम्मि “स्वप्ने नात्” [१०८.] इति नात् पूर्व इः ॥ —

सिणिद्ध सणिद्ध । “स्निग्धे वाऽदितौ” [१०९.] इति नात् पूर्वो अदितौ वा ।
 पक्षे णिद्धा ॥

५५. कृष्णवत्कृष्णा ये अलयस्तैः कृष्णा । मकरन्दपानाय पदप-
 दाच्छादितेत्यर्थः । गन्धेन सौरभ्येण अर्हा पुष्पोच्चययोग्यापि कज्ज-
 लवत्कृष्णां प्रियतमायाः कवरिं वेणिं स्मृत्वा सादृश्यात् केनापि ल-
 वली नोच्चिता । प्रियानुध्यानविह्वलत्वेन न तत्कुसुमावचयः कृत
 इत्यर्थः ॥

अणरुह, अणरुह-दामं रे मुख-मुख, करसि इअ भणिउं
पोम्मन्नीए तणिओ कोवि पिओ पाय-पउमेण. ५६

उउमेण अउम्मेण य साम-दुवारेण दण्ड-वारेण
केणवि कावि अगेज्झा वउलेहि पसाइआ तणुवी. ५७

गरुवीओ लवलीओ सुहुमे वत्थे सुग्गजे खित्ता
वीएवि हु मुद्धाए सुवं विहसिरावि कलिआओ. ५८

परिण कारण कण्हं । “कण्णे वणें वा” [११०.] इति संयुक्तान्तर्यात् पूर्वं
अदिता वा । वणं इति किम् । विण्णा कण्ह ॥

५६. अनर्हं त्रिप्रियकरणाद् अयोग्य रे मूर्खमूर्खं वठरवठर अ-
नर्हदाम अमनोज्ञत्वाद् मम अयोग्यां मालां करोमीति भणित्वा
पद्माक्ष्या कोपि प्रियः पादपद्मेन हतः ॥ मुख-मुख इत्यत्र कोपे “सं-
गत्यमया” इत्यादिना द्विरितिः ॥

अरिता अणरुह अणरुह । “उगारंति” [१११.] इति संयुक्तान्तर्यात् पूर्वं उक्तं
अदिता च ॥

५७. छद्मना श्लाघेन अच्छद्मना आर्जवेन सामद्वारेण प्रियवा-
क्यमुखेन दण्डः यदि त्वं मनुक्तं न करिष्यसि तदा न त्वं मम प्रिया
नाहं तत्र प्रियः इत्यादिरुक्षवाक्यद्वारेण च कापि तन्वी मृद्वङ्गी
अगृह्या अनावर्जनीया केनापि वकुलैः केसरकुसुमैः प्रसादिता प्रस-
न्नकृता ॥

मुख-मुख । पोम्म पउमेण । उउमेण अउम्मेण । [द्वारेण वारेण]
“पञ्चलप्रमुखद्वारे वा” [११२.] इति संयुक्तान्तर्यात् पूर्वं उक्तं वा ॥

५८. सूक्ष्मे सुगजे देशविशेषोत्पन्ने वस्त्रे । हु इति निश्चितम् । क-
थापि सुग्गया अविचक्षणया गुर्वीतो महत्या लवलीतः श्वः आगा-
मिदिनं विहसिन्त्र्योपि विकसनशीला अपि कलिकाः कोरकाः क्षिप्ताः

१ B सुग्गं. C सुहुमे.

२ B प्रियान्.

कुसुमाकर-रिउ-स-जणा सुवे जणा पारिजाय-तरुणो व्व,

सर-जीआभालि-कुला सर-ठग-वाणारसि-पएसा, ५९

आणालव्व कणेरुहि, कुरवया दढयैरं समालिद्धा

वर-विलयाहि अहरिआलचपुर-मरहट्ट-जुवईहिं. ६०

न्यस्ताः । विचक्षणा हि प्रतीक्ष्य स्वयं विकसिता एव ता गृह्णाति
तया तु अन्यथा कृतम् इति मुग्धत्वम् ॥

तणुवी । गरुवी । उकारान्ता डीप्रत्ययान्तास्तन्वीतुल्यास्तेषु “तन्वीतुल्येषु”
[११३.] इति संयुक्तान्तात् पूर्व उः ॥ कचिद् अन्यत्रापि । सुख्य ॥ आपें । सुहुमं ।

५९. युग्मम् । कुसुमानाम् आकरः उत्पत्तिस्थानम् ऋतुः । वस-
न्त इत्यर्थः । तस्य स्वजना इव तदुदये तेषां समृद्धिभावाद् बन्धव
इव । तथा पुष्पपत्रादिसादृश्याद् मन्यन्ते स्वजना इव सहोदररूपा
बान्धवा इव पारिजाततरोर्देववृक्षस्य । स्मरस्य ज्या प्रत्यञ्चा तदा-
भम् अलिकुलं येषु ते तथा । स्मर एव ठको विप्रतारकस्तस्य वारा-
णसीप्रदेशा इव । यथा वाराणसी ठकानां स्थानं तथा एते दंपत्योरु-
त्कण्ठादिजननात् स्मरस्येति भावः ॥

६०. एवंवर्णितस्वरूपाः कुरवकाः अधरिता लावण्यप्रशस्यसं-
स्थानादिना पराभूताः अचलपुरं च नगरविशेषः । महाराष्ट्रं च सुरा-
ष्ट्रम् । तयोर्युवत्यो यकाभिस्ताभिर्वरविनिताभिः दृढतरम् अत्यर्थं पुष्पो-
च्चयाय समालिष्टाः । यथा आलानानि आलानस्तम्भाः करेणुभिः ॥
“वाक्ष्यर्थवचनायाः” [१३३.] इति आलानस्य पुंस्त्वम् ॥

सुवे । सुवे । “एकस्वरे द्वःस्वे” [११४.] इति द्वःस्वयोरन्त्यव्यञ्जनात् पूर्व
उत् । एकस्वर इति किम् । सज्जणा ॥

जीआ । “ज्यायाम् ईत्” [११५.] इति अन्त्यव्यञ्जनात् पूर्व ईत् ॥

वाणारसि । कणेरुहि । “करेणू” [११६.] इत्यादिना रणयोर्व्यत्ययः । करेणु
इति स्त्रीलिङ्गनिर्देशात् पुंसि न ॥

१ B कुरु°. We with C. २ B दढतरं.

१ B सुयया. C wanting.

लवणिम-जलं-द्रव-निह-नाहि-मण्डले, उच्चिणेषु लघुअम् इमं
तलिआर-नोरि, हरिआल-वच्चयं लघुअम् अमिलायं. ६१

वण-सिरि-ण्डाल-तिलयं तिलयं गेयं तए वर-णलाडे,
गेज्जायोंव-परिमलं अयोक्क-जहणे, अथेव-सिरि. ६२

दाही अथोअ-कुमुमेहि सेहरं दिट्ठिएहं विम्बोहि,

धूआ-वट्ठिणी-भइणी-दुहिअव्व तुह प्पिआ लवली. ६३

आणाल । "आलने लोः" [११७.] इति लोयोर्व्यत्ययः ॥

अल्लयपुर । "अल्लपुरे चलोः" [११८.] इति चलोयोर्व्यत्ययः ॥

मरहट्ट । "मरारहट्टे हरोः" [११९.] इति हरोयोर्व्यत्ययः ॥

६१. [७२] द्वादशभिः कुलकम् । वहिः अवहिः स्फुटप्रेमभिः स-
नोयाकायेषु व्यक्तानुरागैः कैरपि तरोरधः रतेर्मातृष्वस्तदुहितर इव
निरतिशयसौन्दर्याद् उपेक्ष्यन्ते स्मरप्रियाया जननीभगिनीपुत्रिका
इव प्रेयस्यो वहभाः इति पूर्वोक्तरीत्या आलपिताः सखेहं भणिताः ॥
[६१] । आलपनप्रकारमेवाह । लवणिमा लावण्यं स एव दृष्ट्याप्या-
यकत्वेन जलं तस्य हृदनिभं नदकल्पं नाभिमण्डलं यस्यास्तस्या
आमन्त्रणम् । तथा हरितालवद् गौरि गौरवर्णे हरितालवद् वर्णो
यस्य तत् लघुकं सूक्ष्मम् इदं पुरोवर्ति अमिलातकं वर्णपुष्पं लघुकं
शीघ्रं यथा भवति एवम् उच्चिनु त्रोटय ॥

६२. हे वरललाटे रम्यभालस्थले अस्तोकजघने विशंकटकटो-
तटाग्रभागे त्वया वनश्रीललाटस्य तिलकमिव शोभाकृत्स्वात् पुण्ड्र-
कमिव । ग्राह्यो नासिकापेयः अस्तोकः परिमलो यस्य तत् तथा
अस्तोकश्चि प्रभूतशोभं तिलककुसुमं ग्राह्यम् ॥

६३. दुहिता च पुत्रिका भगिनी च स्वसा भगिनीदुहिता च ता
इव प्रिया लवली । विम्बवद् ओष्ठो यस्यास्तस्या आमन्त्रणम् । हे वि-

तदातत्यालि-कुलो भयस्सई अट्टमोन्व पहिआण,

तए जुगो पुत्तामो रुचेण वटस्सई-परिल्ले. ६८

अमहल-तणु, परिगुम्फिअ-पोप्फलि-मडरेण भसल-मलिणेण

अवह-कुचोवह-एत्थोभय-चलणे तुज्झ भूसेमि. ६९

सिप्पि-पिटु-नयणे-लुत्तोत्तंसे, आढत्त-संझ-रायम् इमं

उच्चिणसु भमर-छिफं महु-पाइवं जवा-कुसुमं. ७०

च अस्या अनया वा रम्भाया रम्भया वा पूर्वास्तामपि पूर्वकृतापी-
दानामपि नायिकानाम् अपूर्वम् असंजातपूर्वम् । आश्चर्यकारीति
भावः । आपीदम् अयतंसम् हे त्रस्ताहरिणाक्षि चकितकुरङ्गनेत्रे ॥

६८. त्रस्तात्रस्तमिव चञ्चलत्वान्मन्यते चकिताचकितमिव अ-
लिकुलं यत्र स तथा बृहस्पतिरिव अष्टमः पीडाकारित्वात् पणिका-
नाम् । यद् उक्तम्

द्वादशदशमचतुर्थे जन्मनि पष्ठाष्टमे तृतीये च ।

व्याधिं विदेशगमनं मित्रविरोधं च सुरगुरुः कुरुते ॥ १ ॥

पुष्पागस्तव योग्यः । विकस्वरपुष्पभास्वरत्वात् कुसुमावचयोचित
इत्यर्थः । हे रूपेण कृत्वा बृहस्पतिगृहिणि ॥

६९. भसलैर्मलिनेन मकरन्दपानासक्तैः पट्पदैः श्यामलेन । परि-
गुम्फितो यः पूगफल्या मुकुरो बालपुष्पं तेन कृत्वा हे अमलिनतनु वि-
शदमूर्ते तव उभयकुचोभयहस्तोभयचरणान् भूषयामि अलंकरोमि ॥

७०. शुक्तिवत् पृथुनी विस्तीर्णे ये नयने ताभ्यां द्रुप्तः स्पृष्टः उत्तंसः
कर्णपूरो यया तस्याः संवोधनम् । हे शुक्तिपृथुनयनच्छुप्तोत्तंसे आर-
ब्धः अरुणत्वात् प्रकृतः संध्याराग इव येन तत् तथा भ्रमरैः सौर-
भ्यात् द्रुप्तं मधोर्वसन्तस्य पदार्तिं कामिमोहनादितत्कर्मकारित्वेन
भूयम् इदं पुरोवर्ति जपाकुसुमम् उच्चिनु ॥

निअ-माडसिआ-पिडसिअ-पिडच्छ-तणया-घरेव्व उज्जाणे
मिहुणेहिं हित्थ-तिरिच्छि-पिच्छिरोहिं रमिअम् एअं. ७३

पिड दिदि । “भृतेर्दिदिः” [१३१.] इति भृतेर्दिदिर्वा ॥

मज्जर वज्जर । “मार्जार०” [१३२.] इत्यादिना मार्जारस्य मज्जरवज्जरी । पक्षे
मज्जारोहिं ॥

वेरलिअ वेदुज्ज । “वैदुर्यस्य वेरलिअं” [१३३.] इति वेरलिअं वा ॥

एण्ह एत्तादे । “एण्ह एत्तादे इदानीमः” [१३४.] । पक्षे इआणि इति ज्ञेयम् ।

गुरिमाणं । “पूर्वस्य गुरिमः” [१३५.] । पक्षे अगुपं ॥

दित्थ तद्वा । “प्रस्तस्य दित्थतट्ठा” [१३६.] । पक्षे तत्तप ॥

भयस्तद् । “वृहस्पतौ चढो भयः” [१३७.] । पक्षे चढस्तद् ॥

मडल मलिण । अवढ उभय । सिप्पि सुत्ति । उत्तो छिपं । आढत्त आरुद्ध ।
पाइयं पयार्द्ध । “मलिनोभ०” [१३८.] इत्यादिना एषां यथासंख्यं मडलादयो वा ।
उवढं इत्यपि फोषित् ॥ आपं उभओक्तालं इति ज्ञेयम् ॥

दाद । “दंष्ट्राया दादा” [१३९.] । दादा संगृह्येत्यस्ति ॥

पादि अचादिदे । “चदितो पादिचादिर्ग” [१४०.] ॥

हेट्ठे । “अधतो हेट्ठं” [१४१.] ॥

७३. निजा चासौ मातुःखसा च पितुःख रा च पितृष्वसुस्तनया
च तासां गृहं तस्मिन्निच उज्जाने पररपरं तारामेलके सति त्रस्तं स-
भयं तिर्यक् तिरश्चीनं यथा भवति एवं प्रेक्षणशीलैर्भिधुनैः स्त्रीपुरु-
षरूपद्वन्द्वैः एतद् वक्ष्यमाणं गतं रमणं कृतम् ॥

माडच्छ माडसिआ । पिडसिअ पिडच्छ । “मातृपितुः०” [१४२.] इत्यादिना
मातृपितृभ्यां परस्य स्वसुः सिआ एा इत्यादेशौ ॥

तिरिच्छि । “तिर्यञ्जितिरिच्छिः” [१४३.] ॥ आपं तिरिआ इति ज्ञेयम् ॥

1 B तिर्यञ्ज, We with C and Dh.

आसण-ठिआइ घरिणीइ गह-वई झम्पिऊण अचन्नीइं.

हसिरो मोनुं सङ्गं चुम्बिअ अन्नं सद्दो मुइआं. ७४

मा सोउआण अलिअं कुण्य, मईआ सि तुम्हकेरो हं,

इअ केणवि अणुणीआ णिअय-पिआ पाणिणीअजडा. ७५

किं हवसि पारकेरा! न हु पारको तुहाहम्, इअ भणिआ

राइक-वार-विलया केणावि हु रायकेरेण. ७६

७४. रमणमेव गाथाषोडशकेनाह । आसनस्थिताया उपविष्टाया गृहिण्या अक्षिणी झम्पिऊणेति हस्ताभ्यां पिधाय शङ्कां भीतिं मुक्त्वा अन्याम् अपरां स्त्रियं चुम्बित्वा हसिता चस्करिकरणशीलः शठो गूढापराधो गृहपतिर्मुदितः ॥ “अमेधिरिदिह” [४.१६१.] इति अमेधर्मपादेशे “धात्वोऽर्थान्तरेषि” [४.२५९.] इति पिधानार्थत्वम् ॥

घरिणी । “गृहस्य वरोऽपर्ता” [१४४.] इति वरः । अपताविति किम् । गह-वई ॥ पिच्छिरोहं । हसिरो । “शीलाद्यर्थस्यैरः” [१४५.] इति “वृन् शील” इत्यादिभिर्विहितस्य प्रत्ययस्य इरः ॥

७५. अलीकं सख्याद्युक्तकूटं श्रुत्वा आकर्ण्य त्वं मा कुप्य मा रोपं कुरु । मदीया त्वम् त्वदीयोहम् इति अनया रीत्या केनापि पाणिनीयेन पाणिनीयव्याकरणेन अजडा विचक्षणा निजकप्रिया स्व-वल्लभा अनुनीता प्रसादिता । विचक्षणो हि सुखेनैव प्रसाद्यते ॥

झम्पिऊण । मोनुं । चुम्बिअ । सोउआण । “त्कस्तुम” [१४६.] इत्यादिना तुम् अत् तूण तुआण इत्येते आदेशाः ॥ वन्दित्तु इति अवस्वारलोपात् । वन्दित्ता [इति] सिद्धसंस्कृतस्यैव वलोपेन । कट्टु इत्याप्यं ज्ञेयम् ॥

तुम्हकेरो । “इदमर्थस्य केरः” [१४७.] इति इदमर्थस्य प्रत्ययस्य केरः । न च भवति । मईआ । पाणिणीअ ॥

७६. किं त्वं परकीया भवसि यतः । हु इति निश्चितम् । नाहं

तुम्हेषया य अम्हेषया य एगन्व होड तणु-लट्ठी,
 इअ जम्पिऊण दइआ केणवि सन्वङ्गिअं गहिआ. ७७
 तुट पय-पट-पटिओ हं अप्पणयो, पीणिम-प्पणइ-जहणे,
 पीणत्तण-सालि-धणे, इअ केणवि तोसिआ रमणी. ७८

तत्र परकीयः । किं तु तावकीन इत्यर्थः । ततस्त्वयापि मदीयैव
 भावितव्यम् इति भावः । इति अनया रीत्या केनापि राजकीयेन रा-
 जसंयन्धिना राजवारवनिता भणिता ॥

पात्तेरा । पात्तो । रात्त । रात्तेरेण । “परराजभ्यां कडिक्का च” [१४८.]
 इति आभ्यां यथासंख्यं क इत् इत्थ । चकारात् तेरश्च ॥

७७. यौष्माकी च आत्माकी च तनुयष्टिः एकवद् भवतु । आ-
 वयोः संयोगो जायताम् इति भावः । इति पूर्वोक्तं कथयित्वा के-
 नापि सर्वाणि अङ्गानि व्याप्नोति यद् ग्रहणं तत् सर्वाङ्गीणं यथा भ-
 वति एवं दयिता प्रिया गृहीता ॥

तुम्हेषया । अम्हेषया । “एप्पद” [१४९.] इत्यादिना अत्र एषयः ॥

गगण्य । “वत्तेर्व्वः” [१५०.] इति वत्तेः प्रत्ययस्य व्वः ॥

सन्वङ्गिअं । “सर्वाङ्गादीनस्येकः” [१५१.] इति “सर्वादेः पध्यङ्ग” इत्यादिना
 विहितस्य ईनस्य स्थाने इकः ॥

७८. पीनत्वप्रणयि काठिन्ययुक्तं जघनं यस्यास्तस्याः संबोधनम् ।
 तथा हे पीनत्वशालिस्तनि तव अहम् आत्मीयः स्वकीयः पदपथ-
 पान्थः । अनुचर इत्यर्थः । इति अनया रीत्या केनापि रमणी तो-
 पिता तोपं नीता ॥

पटिओ । “पथो णस्येकट्” [१५२.] । “नित्वं णः” इति यः पथो णो विहित-
 स्तस्येकट् ॥

अप्पणयो । “ईयस्यात्मनो णयः” [१५३.] इति ईयस्य णयः ॥

पीणत्त-निहि-निअम्बे, तिलेल्ल-अङ्कोल्लतेल्ल-कन्तिल्ले,
मा तिच्चिएण कुप्पेत्ति इत्तिअं कोवि पियम् आह. ७९

जित्तिअमत्तं रत्तो म्मिं, एत्तिअं रच्च; एत्तिलं किम् इमं?
केणवि एदहम् उत्ता तुण्हिका माणिणी जाआ. ८०

सिहिओ सि जेत्तिअं, जेत्तिलं च भणिओ सि, जेदहं थविओ,
न हु तेच्चिएण होसित्ति पई कीइवि उवालद्धो. ८१

७९. पीनत्वस्य निधिः स्थानं नितम्बो यस्यास्तस्याः संबोधनम् ।
तिलस्य स्नेहस्तिलतैलं तच्च अङ्कोल्लतैलं च ते इव कान्तिमति तद्व-
त्स्निग्धकान्तियुक्ते त्वं तावता सख्याद्युक्तालीकव्यलीकमात्रेण मा
कुप्य । इति इत्थम् एतावत् इयन्मात्रं कोपि कश्चित् प्रियाम् आह ॥

पीणिम पीणत्तण । “त्वस्य डिमात्तणौ वा” [१५४.] इति त्वस्य डिमात्तणौ ।
पक्षे पीणत्त ॥

तिलेल्ल । “अनङ्कोल्ल” [१५५.] इत्यादिना तैलस्य डेल्लः । अनङ्कोल्लं इति किम् ।
अङ्कोल्लतेल्ल ॥

८०. कश्चिन्मानिनीं प्रसादयन् तथा च तत्संयुक्तस्त्वं न मयि
तव प्रेमानुबन्ध इत्यादि सक्रोधं निर्भर्त्स्यमानः तां प्रति आह । याव-
न्मात्रं रक्तः अनुरागयुक्तोऽस्मि अहं त्वमपि इयत् एतावद् वा रज्यस्व
अनुरागं कुरु । नाहम् अधिकम् अर्थये इत्यर्थः । इयत् एतावद् वा
इदं क्रोधाडम्बरं किम् । निरर्थकम् इत्यर्थः । केनापि इयत् एतावद् वा
उक्ता सती मानिनी तृष्णीका जाता । निश्चितस्ववाहभ्यतया न किं-
चिद् उपालेभे इत्यर्थः ॥

तिच्चिएण । इत्तिअं । जित्तिअ । “यत्तद” [१५६.] इत्यादिना एभ्यो इवादेरनोः
परिमाणार्थस्य इत्तिअः एतदां लुक् च ॥

८१. यावत् यत्परिमाणं स्पृहितः चेतसि वाञ्छितोऽसि यावद् भ-

तं तैत्तिल-पेम्भं तुह न केत्तिअं? तेहहा य अणुवित्ती
 न हु केत्तिलावि? केहहम् इत्थं कीइवि सढो भणिओ.
 सयहुत्तं विणइल्लो दइओ जोण्हाल-चन्द-सिरिमन्तो
 णेहालूए कीइवि वाहुल्लच्छीहि अहिसित्तो. ८३
 गव्विर, न माणइत्ता सहन्ति गव्वंति भणिअ, कीएवि
 दइओ हणिओ हणुमा-लङ्गूल-पलम्ब-लहीए. ८४

णितः आगच्छागच्छ त्वं मय्यिय इत्युक्तोसि यावच्च स्तुतः न त्वत्
 सौभाग्यपात्रम् अपरोस्तीति श्लाघितः । हु इति निश्चितम् । न
 वता तावन्मात्रेण भवसि । अनुरज्यस इत्यर्थः । इति अनया
 कयापि पतिर्भर्ता उपालब्धः रेरे धृष्ट दुराचार आराध्योसि
 निर्भर्त्सितः ॥

८२. तन् तावत् प्रेम तव न कियत् कियन्मात्रम् । तावत्
 अनुवृत्तिरपि अनुकूलकरणमपि तव नैव कियती । असत्प्रायम्
 नुवृत्तिरसीत्यर्थः । इत्थम् अनया रीत्या कियदपि कयापि शठः
 दापराधो भणितः ॥

एत्तिअं एत्तिलं एदहं । जेत्तिअं जेत्तिलं जेदहं । तेत्तिण्ण तेत्तिल ते
 केत्तिअं केत्तिला केदह । “इदंकिमश्रु” [१५७.] इत्यादिना इदंकिभ्यां
 तद्वयश्च अतोर्दावतोर्वा हित् एत्तिअ एत्तिल एदह एतल्लश्च ॥

८३. शतकृत्वः । अनेकश इत्यर्थः । विनयवान् । अलीकाप
 नाय पादप्रणत इत्यर्थः । ज्योत्स्नावचन्द्रस्य या श्रीः आलालि
 शोभा तद्वान् सचन्द्रकचन्द्रशोभायुक्तो दयितः प्रियः स्नेहव
 कयापि वाष्पवदक्षिभिः स्नेहवशोद्भूताश्रुप्रवाहयुक्तलोचनैः अ
 पित्तः आर्द्राकृतः ॥

सयहुत्तं । “कृत्वसो हुत्तं” [१५८.] । वारे विहितकृत्वसः हुत्तं ॥

८४. रे गर्विन् साहंकार न मानवत्यः अहंकारवत्यो नायिका

१ C किञि^०.

१ De तिनिअ. २ De तिचित्त. ३ De तिनिल. ४ C गर्वित.

अन्नतो अन्नहि एसि, तहवि अन्नत्थ अन्नदो जासि;
 एकसि न खु तिथिरो सित्ति पिओ कीइवि उवालद्धो. ८५
 एकसिअं चिअ भणिओ एकइआ णेगया य गामिह्लिं
 अप्पुल्ल-पियं वच्चेत्ति भच्छिओ कोवि अन्नाए. ८६

सहन्ते । ताः प्रियाणां गर्वापनोदं कुर्वन्तीत्यर्थः । इति भणित्वा क-
 यापि हनुमल्लाङ्गलवत् प्रलम्बा द्राघीयसी या यष्टिश्चूतादिलता तया
 दयितो हतस्ताडितः ॥

विणइहो । जोण्हाल । सिरिमन्तो । णेहाल्लए । वाहुल्ल । गविर । माणइत्ता ।
 “आत्विहो” [१५९.] इत्यादिना मतोः स्थाने आल्लइत्तादयो नव आदेशा यथा-
 प्रयोगम् । केचिद् मादेशमपि इच्छन्ति । हणुमा ॥

८५. अन्यतः सपत्नीतः अन्यत्र अपरसपत्न्याम् एषि गच्छसि ।
 तत्रापि एवमपि सति अन्यतः अपरसपत्नीतः अन्यत्र प्रतिपक्षना-
 यिकायां यासि । एकत्र एकस्यां दयितायां नैव स्थिरोसि । इति
 अनया रीत्या कयापि प्रिय उपालब्धः ॥

अन्नतो अन्नदो । “तो दो तसो वा” [१६०.] ॥

अन्नहि । तह । अन्नत्थ । “त्रपो हिहत्थाः” [१६१.] ॥

८६. एकदैव भणितस्त्वम् एकदा अनेकदा च ग्राम्याम् आत्मी-
 याम् आत्मनो वा प्रियां व्रज । एकवाक्येनैव त्वदग्रतस्तावद् एतद्
 उक्तम् यद् उत त्वं यथेच्छं स्ववल्लभाम् अभिसर । न मम त्वया कि-
 मपि प्रयोजनम् इत्यर्थः । इति इत्थम् अन्यया कोपि भर्त्सितः ॥

एकसि एकसिअं एकइआ । “वैक” [१६२.] इत्यादिना एकाद् दाप्रत्ययस्य
 सि सिअं इआ । पक्षे णेगया ॥

गामिह्लि । अप्पुल्ल । “ल्लइह्लो भवे” [१६३.] इति द्वितो इह्लोह्लो ॥

१ C वच्चेत्ति.

१ B C om. °प्र?

निच-नवल्लय-रचिर, मं एक-मणं नवानुराइल्लं

एकलं चिअ मुञ्चसि, कीइवि रमणम्मि इअ रुन्नं. ८७

अवरिल्लअल-गहिओ भालोवरि-निहिअ-भुमयम् अन्नाए

भमया-दासोन्व पिओ विहसन्तो सणिअम् अवगूदो. ८८

मणयं च मुच्छिरो, वेविरो अ मणिअं, पिओ मणा हरि

कीइवि रइ-मीसाए वम्मह-मीसालिओ रमिओ. ८९

८७. नित्यं नवे अन्यान्यनायिकारूपे रागवन् रागपर एकत्वयेव मनो यस्याः सा तथा तां नवानुरागाम् उदीयमानम् एकाम् असहायामेव मां मुञ्चसि कयापि रमणे इति इत्थं साश्रुपातं जल्पितम् ॥

अप्पुह । नवल्लय । राइल्लं । “स्वार्थे कश्च वा” [१६४.] इति कः । चकारात् इहोहो ॥

नवल्लय । एकलं । “हो नवैकाद् वा” [१६५.] इति हः । पक्षे एक । नव ।

८८. भालस्व उपरि ऊर्ध्वं निहिते धृते भ्रुवौ यत्र ग्रहणं तथा । सकोपम् इत्यर्थः । एवम् उपर्यञ्जलेन उत्तरीयांशुकान्ते हीतः अवष्टब्धः भ्रुवो दास इव तदुत्क्षेपमात्रेण कृत्यकरणात् विकार इव प्रियः अन्यया विहसन् धृष्टत्वाद् विकसन् शनैः अवगूढः आलिङ्गितः ॥ ज्ञातापराधत्वेन पादपतनादिभिराराधयन् निर्भर्त्सितत्वाद् गन्तुं प्रवृत्तः सन् कृतकोपं चेलाञ्जलेन गृह्णन् मन्दम् आलिङ्गित इति भावः ॥

अवरिल्ल । “उपरेः संव्याने [१६६.] इति हः ॥ [संव्यान इति किम् । भालो

भुमय भमया । “भ्रुवो” [१६७.] इत्यादिना मया वमया इत्येतौ ॥

सणिअं । “शनसो रिअम्” [१६८.] इति टिप्पणम् ॥

८९. मनाग् मूर्छावान् मनाग् वेपवान् मनाक् च हास्यवशं शठत्वात् तदावर्जनाय किञ्चित् तत्तद्भावभाग् इति भावः । म

गिम्हो दीह-गन्ध-अन्धालिणि-दीहर-पत्त-चम्पओ,
 मण-मउअत्तयाइ कामन्धल-विज्जुलिआ-दुरिक्खओ
 दिट्ठो विज्जु-पीअ-नव-किंसुअ-पत्तल-पीवलोवणो,
 तत्ताऊ विओअ-विहुरीकय-पन्थिअ-गोण-खेअणो. ९०

[मिश्रः सुरतेच्छायुक्तः प्रियः रतिमिश्रया] रतेच्छया मिश्रया सु-
 रताभिलाषयुतया कयापि रमितः कामितः ॥

मणयं मणिअं । "मनाको न वा हयं च" [१६९.] इति हयं हिअं च । पक्षे मणा ॥

मीसालिओ । "मिश्राहुलिअः" [१७०.] । पक्षे मीसाए ॥

९०. दीर्घगन्धेन पुष्पोत्थप्रभूतपरिमलेन अन्धाः । व्याप्ता इत्यर्थः ।
 एवंभूता अलिन्यो यत्र स चासौ दीर्घपत्रश्च एवंभूतश्चम्पको यत्र
 स तथा । मनसो मृदुत्वेन अकठिनत्वेन कामान्धैर्विद्युद्वद् दुरीक्षः
 घनतरतापकृत्त्वेन द्रष्टुम् अशक्यः । विद्युद्वत् पीतानि पीतवर्णानि
 यानि नवकिंशुकपत्राणि प्रत्यग्रपलाशपुष्पपलाशानि तैः पीतानि
 उपवनानि यत्र स तथा । तप्तापः संतप्तपानीयः । वियोगेन विधुरी-
 कृता दुःखिता ये पान्थास्त एव अचेतनत्वाद् गावस्तेषां खेदनः खेद-
 ज्वको ग्रीष्मो दृष्टः इति उत्तरसर्गार्थसूचनम् । राज्ञेति शेषः ॥

हन्द - न्यषष्ठौ जोलीर्वा द्विपदी एकः पण्मात्रः पञ्चचतुर्मात्रा

४. जननीभिनीयषष्ठौ च गणौ जोलीर्वा द्विपदी ॥

भगिनी तामिव । "र्वात्" [१७१.] इति रो वा ॥

तर्की मालाकार्यः उपसः" [१७२.] इति स एव त्वादिर्वा ॥

पीण्मे हि स्वर्णकेतक्य. पत्तल । विज्जुलिआ विज्जु-पीअ पीअलो

मिव । जणणिमिव । धूअंपिव न्यः स्तव्वेअ । सोअरंविव । सहिव ।

[१८२.] इत्यादिना एते द्वार्ये अद्वयसंज्ञकाः प्राकृते प्रयुज्यन्ते वा । पक्षे मउडो तेप्रत्व-

५. वसन्तर्तुलक्ष्मीरतिमान्तेव । कथम् । येन लक्ष्मीकृत्य । क

१ B कम्मं. C कम्मव.

१ So B C.

तं निव-पुच्छिअ-दोवारिण भणिअं ति. आम, गिम्ह-सिरी
उण्हेह सीअला णवि कयलि-वणे, पेच्छ, पुणरुत्तं. १

“हन्दि विदेसो ! जीवइ हन्दि पिआ ? हन्दि किं पिआ मुक्का ?
हन्दि मरणं, जमो गिम्हो हन्दि,” लवन्ति इअ पहिआ. २

१. अधुना सप्तसप्तत्या गाथाभिर्मीप्सुर्तुं वर्णयन् आह । नृपेण
कुमारपालभूपालेन पृष्टः वसन्तत्वंसंभविपुष्पादिदर्शनात् कः संप्रति
ऋतुरिति नोदितो यो दौवारिकः प्रतीहारस्तेन इति अमुना प्रकारेण
भणितम् । तं इति वाक्योपन्यासे । विवृत्य उक्तम् इत्यर्थः । ततो-
वाक्यार्थकर्मणा आह आमेत्यादि । आमेति अभ्युपगता
कृता । ज्ञातेति यावत् । मीप्सुः इह उद्यानेस्ति । णवीति वै
त्यार्थत्वाद् अप्यर्थो ज्ञेयः । उष्णापि शीतला कदलीवने पश्य ।
जन् इति शेषः । पुणरुत्तम् इति एकवारं दृष्ट्वा भूयोपि अवले-
येति । एवम् अग्रेषु राज्ञः संबोधनपदं ज्ञेयम् ॥

“अव्ययम्” । १७२ । अणिकारयम् । दः श्रूयत इति लोकप्रसिद्धिः ।
अव्ययसंज्ञका ज्ञातव्याः ॥

तं । “तं वाक्योपन्यासे” [१७६.] ॥

आम । “आम अभ्युपगमे” [१७७.] ॥

णवि । “ति हर्षाद् गानं करोतीव ॥

पुणर । इर । हिर । “किरेर हिर किलार्थे वा” [१८६.] । पक्षे किल ॥

णवर । “णवर वेवले” [१८७.] ॥

विणवरि । “आनन्तये णवरि” [१८८.] ॥

“हन्द महु, हन्दि परिमलम् इमं”व्व भणिरेहि भसल-मिहुणेहि,

उअ, सहइ कञ्चणारो मउडो इव गिम्ह-लच्छीए, ३

जणणिमिव, धूअंपिव, नत्तिविअ, सोअरंविअ, सहिव

मालारीओ सिणेहा नव-कञ्चण-केअइम् उवेन्ति. ४

जेण अहुल्ला लवली वोलीणा णइ वसन्त-उउ-लच्छी,

फुल्लं च धूलिकम्बं तेण फुडाचेअ गिम्ह-सिरी. ५

अस्माभिर्विरहदुःखम् अविचार्यैव मुक्ता । एवं च हन्दीति निश्चितं
मरणम् अस्माकम् यतो हन्दीति सत्यम् यमः कृतान्तकल्पो ग्रीष्मः
इति पान्था लपन्ति परस्परं जल्पन्ति ॥

हन्दि । “हन्दि विषादविकल्पपश्चात्तापनिश्चयसत्ते” [१८०.] ॥

३. हन्द इति । गृहाणेत्यर्थः । मधु मकरन्दम् । हन्दीति । गृहाणे-
घनत् । परिमलं गन्धम् इदमिव भणितृभिः । मञ्जुगुञ्जितकरणाद्
यानि यते । एतद् मधु इदं परिमलं गृहीत इत्यन्योन्यं भणनशीलैर्भ-
उपव मेधुनैः पदपदद्वन्द्वैः कृत्वा उअ इति पश्येत्यर्थः । काञ्चनारो
कृता ति नीलमणिकल्पालिकलितसुवर्णवर्णप्रसूनत्वेन । तर्क्यते ।
उअ इव ग्रीष्मश्रियः ॥

४. जन्दि । “हन्द च गृहाणार्थं” [१२५.] ॥

भगिनी तामिव । “चात्” [१७१.] । नत्तिविअ तामिव । सोदरा
तर्की मालाकार्यः उपसः” [१७२.] हाइ नवकाञ्चनकेतर्की नूतनस्वर्णके-
ग्रीष्मे हि स्वर्णकेतव्य. पत्तल । “कुसुमावचयार्थं समीपे गच्छन्ति ॥

मह । जणणिमिव । धूअंपिव । “स्यः स्तवेअ । सोअरंविअ । सहिव । . . . पिव”
[१८२.] इतिहास एते इवार्थे अत्राप्यसंशकाः प्राकृते प्रयुज्यन्ते वा । पक्षे मउडो इव ॥

५. वसन्तः नवकाञ्चनकेतव्य । कथम् । येन लक्ष्यीकृत्य । कः ।

१ B कामं. C कामयं.

१ So B C.

पहिआ, अलाहि गन्तुं, अणदइआण कुसलाई इह णाई;

माई इह एथ, हद्धी इअव्व चीरीहि उल्लविअं. ८

समुहोद्विअम्मि भमरे वेव्वेत्ति भणेइ मल्लिउच्चिणिरी

वारण-खेअ-भएहिं, भणिउं वेव्वे वयंसेत्ति. ९

वेव्व सहि, चिट्ठसु. हला निसीद. मामि रम. जासि कत्थ हले?

दे पसिअ. किमसि रुद्धा? हुं, गिण्हसु कणय-भायणयं. १०

८. भोः पान्थाः । अलाहि इति निवारणे । अलं गत्वा । गमनेन स्मृतम् इत्यर्थः । अण इति नञर्थे । अदयितानां कान्तारहितानाम् । णाई इति नञर्थे । इह अस्मिन् वने न कुशलानि । अतः । माई इति मार्ये । मा इह वने एत । अपि तु स्वपत्नीपार्श्वे गच्छतेत्यर्थः । इतीव । हद्धी इति निर्वेदे । सनिर्वेदं यथा भवति एवं चीरीभिर्गुह्यलपितम् । कञ्चि-

अलाहि । “अलाहि निवारणे” [१८९.] ॥

अण । णाई । “अण णाई नञर्थे” [१९०.] ॥

माई । “माई मार्ये” [१९१.] ॥

हद्धी । “हद्धी निर्वेदे” [१९२.] ॥

९. वेव्वे इत्यामन्त्रणे । हे वयस्ये इति भणित्वा संमुखोत्थिते भ्रमरे वारणम् अलेहस्ततलचालनेन निषेधनम् खेदस्तन्निवारणादेव प्रयासः भयम् अलिदशनात् त्रासः तैः कृत्वा वेव्वे इति मल्लिकाम् उच्चेत्री मल्लिकापुष्पावचयकर्त्री भणति ॥

वेव्वे । “वेव्वे भयवारणविपादे” [१९३.] ॥

१०-२१. २१. अधुना गाथाद्वादशकेन ग्रीष्मपानक्रीडाम् आह । द्वादशभिः कुलकम् । ग्रीष्मसुखं मानयितुम् अनुभवितुं प्रवृत्ता एता

हुं तुह पिओ न आओ? हुं किं तेणज्ज? सो हु अन्न-रओ.

तुमयं खु माणइत्ता. तस्स हु जुग्गा सि सा खु न तं. ११

साहि, वव्वरो खु, अह धीवरो हुं, एसो खु तुज्झ ऊ रमणो,

ऊ इअ हसेइ लोओ. इमम्मि ऊ किं मए भणिअं? १२

ऊ अच्छरा मह सही, धू रे निकिद्ध कलह-सील अरे,

दासो सि इमाइ हरे, सढो सि ओ, ओ किमसि दिट्ठो? १३

वारवनिताः इति पूर्वोक्तरीत्या यदपि-तदपि क्षीयतया संबद्धासंबद्धं
लपित्र्यो भाषणशीलाः पक्ताः परिपाकप्राप्ता या द्राक्षास्तासां रसं पि-
बन्ति पानपात्रैर्धयन्ति ॥

१०. लपनप्रकारमेवाह । वेव्व इति आमन्त्रणे । हे सखि तिष्ठ ।
हलेति हे सखि निषीद । मामीति हे सखि रमस्व क्रीडां कुरु । हले
इति हे सखि क यासि । दे इति सामान्येन संबोधने सख्यामन्त्रणे
जम् इल्लेसखि [प्रसीद] । किम् असि रुग्ण । हुं इति दाने । व्रिती-

११. हुं इति पृच्छायाम् । पृच्छाम्यहं तव प्रियो नायातः । ७।
इति निवारणे । श्रुतम् । अस्माकं किं तेनाद्य । नाधुना तेन प्रयो-
जनम् इत्यर्थः । हु इति निश्चितम् । सोऽन्यस्यां रतः । खु इति नि-
श्चितम् । त्वं मानवती । हु इति ऊहे । संभावयामि च तस्य योग्या सा
अन्या । खु इति ऊहे । संभावयामि च तस्य न योग्या त्वम् असि ॥

१२. हे सखि । खु इति संशये । वव्वरो वा । हु इति संशये
धीवरो वा । खु इति विस्मये । एवं हुशब्दोपि । आश्चर्यम् एष समी-
पवर्ती तव । ऊ इति गर्हायाम् । निन्दितो रमणः । ऊ इति सूचने ।
दोषाविष्करणपूर्वम् इति अनया रीत्या इमं त्वत्प्रियं लोकः सखीज-
नरूपो हसति । अथ वा ऊ इति आक्षेपे । किं मया भणितं लोको
हसति ईदृशम् अमुम् इति । एतद् मम वक्तुं न युक्तम् इत्यर्थः ॥

१३. ऊ इति आश्चर्यम् । अप्सरा मम सखी । धू इति कुत्सायाम्

१ B खु.

१ C सूतं. B wanting.

अव्वो नओ तुह पिओ. अव्वो तम्मोसि कीस? किं एसो

अव्वो अन्नासत्तो? अव्वो तुज्जेरिसो माणो! १४

अव्वो पिअस्स समओ! अव्वो सो एइ. रूसणो अव्वो.

अव्वो कट्ठं! अव्वो किं एसो सहि मए वरिओ? १५

अइ एसि रइ-घराओ, वणे मिलाणा सि दइअ-दरवलिआ.

मुणिमो वणे न मुणिमो, तं न वणे कहइ न जम् अङ्गं. १६

रे इति संभाषणे । निकृष्ट अधम कलहशील । अरे इति रतिकलहे । रतिकलहकारकेत्यर्थः । हरे इति संभाषणे रतिकलहे क्षेपे च । दासोसि अस्या मत्सख्याः । ओ इति सूचने । शठोसि गृहापराधो वर्तसे । ओ इति पश्चात्तापे । किम् असि दृष्टः । त्वद्दर्शनात् पश्चात्तापो जात इत्यर्थः ॥

१४. अव्वो इति सूचने । नतेस्त्वां । किं ताम्यसि । अव्वो इति संभाषणे । किम् एष समीपवर्ती अन्यासक्तः । अव्वो इत्यपराधे विस्मये च । तव ईदृशो मानः । सप्रणये प्रणयिनि मानकरणाद् अपराध आश्चर्यं च ॥

१५. अव्वो इति आनन्दे । प्रियस्य समयः आगमनलक्षणः । अव्वो इति आदरे । एति आगच्छति स मद्वल्लभः । अव्वो इति भये । विभेमि रोषणः स्तोकापराधेपि क्षोभनः सः । अव्वो इति खेदे विषादे च । कट्ठं यथा भवति एवं खिन्ना विषण्णा चाहम् इत्यर्थः । अव्वो इति पश्चात्तापे । अनुनप्तास्मि किम् एष सखि मया वृतः ॥

१६. अर्यामि संभाषयामि । तम् एषि आगच्छामि रतिगृहात् । वणे इति संभाषयामि । यतो दयितेन उपशुक्ता सती म्लाना विच्छायासि । वणे इति विकल्पे । जानीमो वा न जानीमः । परं वणे इति निश्चिनम् । नहू नाम्नि यद् अङ्गं न कथयति । दन्नक्षतादिप्रकट-

दासो वणे न मुचइ मणे पिओ तुज्झ. मुचइ स अम्मो
पत्तो खु अप्पणोच्चिअ तए सयंचेअ निज्जाए। १७

पाडिकं दइआओ, ताण वयंसीओ पाडिएकं च,
पत्तेअं मित्ताइं उअ एसो एइ भासन्तो. १८

देवख तुदेसो दइओ. कहम् इहरा पुलइआ सि दहुम् इमम्?

भणिमो न वयम् इअरहा. मुणिअम् इमं एकसरिअंति. १९

नाद् अङ्गमेव सुरतक्रीडितं प्रतिपादयतीत्यर्थः । उपशुक्तस्य तद्वादिवात्
[४. ३९५.] द्रव्यलः ॥

१७. वणे इत्यनुकम्प्ये । मणे इति विमर्शे । अन्ये मन्ये इत्यर्थेपि
इच्छन्ति । अहं विमृशामि मन्ये वा प्रियस्तव दासः अनुकम्प्य
इति न मुच्यते ॥ स प्रियः अम्मो इति आश्चर्यम् स्वयमेव प्राप्तः
खु इति आश्चर्यम् त्वया निपुणया [स्वयमेव] मुच्यते ॥ निपुणयेति
सोर्लुण्टम् । ज्ञातं तव नैपुण्यं यद् अत्यन्तप्रणतं प्रेयांसं स्वयं गृहम्
'आगतम् अवमन्यस इत्यर्थः ॥

१८. काचिन् सखी कलिकौतुकिनी कांचन प्रति प्रियव्यली-
कानि साक्षादेव दर्शयति । प्रत्येकं दयिता अन्या बह्वभाः प्रत्येकं
तासां दयितानां वयस्यांश्च प्रत्येकं मित्राणि च तासाम् अनुकूलानि
भाषमाणः आवर्जनार्थम् आलपन् । उअ इति पश्य । एष त्वत्प्रियः
एति आगच्छति ॥

१९. पश्य तव एष दयितः । कथम् इतरथा इमं दृष्ट्वा पुलकि-
तासि । न च कूटभाषिकात्वम् अस्मासु आरोप्यम् यतो न वयम्
इतरथा पुलकावलोकनं विना भणामः । अतः एहसरिअंति झ-
गिति सांप्रतमेव वा इदं तवायं बह्वभ एवेति ज्ञातम् ॥

१ C तुज्झ. २ B C चेव. ३ B C °वि.

१ B C स्व. २ B C मोह°. ३ B वयस्य. C वयस्यस्य. ४ B D एकसरिअमिति.

मा तम्म मोरउल्ला दर-विअसिअ-वन्धुजीव-कुसुमोद्धि ;
अणुसोचसि धुत्तम् इमं सरल-सहावे, किणो रमणं ? २०

वार-विलया इ एआ गिम्ह-सुहं माणिउं पर्यट्टा जे

इअ जंवि-तंपि लविराओ पिअन्तिर पिक्क-दक्ख-रसं. २१

२०. दर इति अर्धेन ईपद् वा विकसितं यद् वन्धुजीवकुसुमं जपापुष्पं तद्वद् ओष्ठौ यस्यास्तस्याः संवोधनम् । मोरउल्ला इति मुधा त्वं मा ताम्य । तथा । किणो इति प्रश्ने । हे सरलस्वभावे धूर्त शठम् इमं रमणं किम् अनुशोचसि । मायाविनोऽस्य अनुशोचनं कर्तुं नोचितम् इत्यर्थः ॥

वेधे । वेध । “वेध चामन्त्रणे” [१९४.] ॥

हला । मामि । हले । “मामि हला हले सख्या वा” [१९५.] । पक्षे सहि ॥

दे । “दे संसृखीकरणे च” [१९६.] ॥

हुं । “हुं दानपृच्छानिवारणे” [१९७.] ॥

हु । खु । “हु खु निश्चयवितर्कसंभावनविस्मये” [१९८.] ॥

ऊ । “ऊ गर्हाक्षेपविस्मयसूचने” [१९९.] ॥

धू । “धू कृत्तायाम्” [२००.] ॥

रे । अरे । “रे अरे संभाषणरतिकलहे” [२०१.] ॥

हरे । “हरे क्षेपे च” [२०२.] ॥

ओ । “ओ सूचनापश्चात्तापे” [२०३.] ॥

अघो । “अघो सूचनादुःखसंभाषणापराधविस्मयानन्दादरभयलेदविपादपश्चात्तापे” [२०४.] ॥

अइ । “अइ संभावने” [२०५.] ॥

वणे । “वणे निश्चयविकल्पानुकम्प्ये च” [२०६.] ॥

मणे । “मणे विमर्शे” [२०७.] ॥

अम्मो । “अम्मो आश्चर्ये” [२०८.] ॥

एकैकम् एत स महु, अम्बोवि हु एकमेकम् एसो सो,
लोआ, हणिही पहिआऽलीण रवेणेमम् आह वर्ण. २२

अप्पणो । “स्वयमोर्धे अप्पणो न वा” [२०९.] । पक्षे सयं ॥

पाढिक्कं । पाढिएक्कं । “मत्येकमः पाढिक्कं पाढिएक्कं” [२१०.] । पक्षे पत्तेअं ॥

उअ । “उअ पद्ये” [२११.] । पक्षे देक्ख ॥

इहरा । “इहरा इतरथा” [२१२.] । पक्षे इअरहा ॥

एक्कसरिअं । “एक्कसरिअं झगिति संप्रति” [२१३.] ॥

मोरवह्हा । “मोरवह्हा झुथा” [२१४.] ॥

दर । “दरार्थाल्पे” [२१५.] ॥

किणो । “किणो प्रभे” [२१६.] ॥

[इ । जे । र] । “इजेराः पादपूरणे” [२१७.] ॥

वि । पि । “प्यादयः” [२१८.] ॥

इति प्राकृतब्राह्मणमहाकाव्ये अष्टमस्याध्यायस्य उदाहरणप्रतिपादनद्वारेण द्वितीयः
पादः संपूर्णः ॥

२२. एकैकं पृथक्पृथग् यथा भवति एवम् एष स मधुः मधूकः
तथा एकैकम् आम्नोपि । हु इति संभावयामि । भो लोकाः पान्थान्
हनिष्यति इदम् आह अलीनां रवेण गुञ्जितव्याजेन वनं काननं कर्तुं ।
अन्योपि अध्वन्यान् प्रति कृपालुतया कचिद् अवस्थितांश्चौरादीन्
घातकान् कथयतीत्युक्तिलेशः ॥

एकमेकम् । “वीप्स्यात् स्यादेः” [१.] इत्यादिना वीप्सार्थात् पदात् परस्य
स्यादेः स्थाने स्वरदात्री वीप्सार्थे पदे परे मो वा । पक्षे एकैकम् ॥

अस्यो । “अतः सेडोः” [२.] इति ङो ॥

एत एसो । स सो । “वैतत्तदः” [३.] इति ङो वा ॥

लोआ । पहिआ । “जइशमोर्लुक्” [४.] ॥

इमे । “अमोऽस्य” [५.] इति अमोऽस्य लृक् । “अपेऽदन्तवत्” [२. १२४]

इत्यदन्तवत्त्वात् ॥

१ B C इक्कं.

१ B C इक्कं.

खज्जुरेहि पिआलेहिं फणसेहिं अनि दंसिअ-फलत्तो
हरिसाओ दूराउवि उज्जाणम् इमं न को सिहइ ? २३
सिरिसाहिन्तो तह किंसुआहि वउला य महमहिअ गन्धो
देसत्तो गामाओ नयरारवि किं न आणेइ ? २४

पत्थाहिन्तो रामेमुन्तो देवेसराहिवि अणूणो

धारा-हरस्स मज्झे तओ गओ सज्जिअम्मि निवो. २५

अलीण । स्वेण । “दाआमोर्णः” [६.] इति टाया आमश्च णः ॥

२३. खर्जूरैः प्रियालैः राजादंसैः पनसैश्च कृत्वा दर्शितं च तत्
फलं च एतस्मात् प्रकटितफलाद् अत एव हर्षाद् दूराद् अनासन्न-
देशादपि को न उद्यानम् इदं स्पृहयति । अपि तु तत्तद्दृक्षफलास्वाद-
वाञ्छया सर्वोपि सहर्षम् इदम् अनिलपतीति भावः ॥

खज्जुरेहि । पिआलेहिं । फणसेहिं । “भिसो हि हि हिं” [७.] ॥

२४. शिरीषात् तथा किंशुकाद् वकुलाच्च प्रसृत्य गन्धः कर्ता
देशेभ्यो ग्रामेभ्यो नगरेभ्योपि कं न आनयति किं तु तेन गन्धेन
कृष्टः सर्वतः सर्वोऽप्यागच्छतीत्यर्थः ॥

फलत्तो । हरिसाओ । दूराउ । सिरिसाहिन्तो । किंसुआहि । वउला । “उसेस
त्तो दो दु हि हिन्तो छुक्” [८.] इति उस्सेः पट् आदेशाः ॥

२५. अथ ग्रीष्मर्तुविलाससर्वस्वभूतं जलकेलिक्षणं विवर्णयिषुः
जलयन्त्रगृहनृपप्रवेशपूर्वं जलयन्त्रगृहवामादिदेशतद्वितर्दिमकरमु-
खस्फटिकस्तम्भद्वारोत्तरङ्गपञ्चालिकाकर्णादिप्रदेशेभ्यस्तत्साधनभूतं
जलनिर्गमम् आह । पार्थेभ्यः पाण्डवेभ्यः रामेभ्यः रामचन्द्रपरशु-
रामवलभद्रेभ्यः इन्द्रेभ्योपि अनूनः । सर्वोत्तम इत्यर्थः । नृपः धारा-
गृहस्य जलयन्त्रगेहस्य सज्जिते सकलोपकरणोपेतं मध्ये ततो दौवा-
रिकाद् ग्रीष्मप्रादुर्भावश्रवणानन्तरं गतः प्रविष्टः ॥

१ B सिरसा^०. २ So B C.

१ B सिरसा^०.

रेहन्ता वण-भागा तर्था पलांही जवा जलाणाया

वामाड दाहिणाओ समुहत्तो पच्छिमाहिन्तो. २६

वेदभ-भयर-मुहाति अ आ-मूल-मिरं च फलित-धम्माओ

वारोचरुयाओ नीतरिआ चारि-धाराओ. २७

पञ्चालिआति मुक्कं यत्तंसुन्तो जलं मुहासुन्तो

इत्येहिन्तो चरणाहिन्तो वक्खाति उअरेति. २८

रेहन्ता । वण-भागा । तर्था । पलांही । जवा । जलाणाया ।

"व्यसम गो दो दू हि हिन्तो सुन्तो" [९] इति व्यसः पर आदेशः ॥

वामा-दामा । "वामः दामः" [१०] ॥

मुहाति । नीतरिआमि । "दो हिम् दोः" [११] इति रेहिन्त एतत्तः स्मिन् ॥

२६. ततो राज्ञो यन्त्रगृहप्रवेशाद् ऊर्ध्वं वनभागान् प्रावयन्तो जवात् जलायाः प्रवृत्ताः । यथम् । वामात् । दक्षिणात् । संमुखात् । पश्चिमात् । पार्श्वपृष्ठाप्रदेशस्थजलयन्त्रप्रादुर्भूतजलप्रवाहैर्वेगेन काननान्तराला व्याप्ता इत्यर्थः ॥ प्रावयतेः तद्धादिन्यात् [४. २९९] रेहदेशः ॥

२७. वेदिकायां चित्तर्दीयानि मकरमुखानि तेभ्यश्च मूलं च शिरश्च ते अभिल्याप्य मूलशिरो यथा भवति एवं स्फटिकस्तम्भेभ्यश्च द्वाराणां यान्युत्तरद्वाराणि ऊर्ध्वदासुणि तेभ्यश्च चारिधारा निःसृताः ॥

रेहन्ता । वण-भागा । जवा । जलाण । वामाड । दाहिणाओ । समुहत्तो । पच्छिमाहिन्तो । मुहाति । धम्माओ । गयाओ । "जदशसत्तित्तोदोदामि दीर्घः" [१२] । एषु अतो दीर्घः । एतिसनेव सिद्धे त्तोदोदग्रहणं भ्यसि एत्ववाचनार्थम् ॥

२८. कर्णेभ्यः मुखेभ्यः हस्तेभ्यश्चरणेभ्यो वक्षोभ्यः उदरेभ्यः पञ्चालिकाभिः शालमजिकाभिर्जलं मुक्तम् ॥

१ B C पलुशः

१ B C नगराडः

वेएणं सम-विसमे पूरन्तेहिं जलेहि कूवेहि

खन्धेसु तुसार-मिसा तरुहिं पुलउव्व पायडिओ. २९

दहुं तं छणम् अच्छीहिं जणो, उज्जाण-भूमिसु अमन्तो,

तत्थ गिरीसु तरुओ गओ गिरीओ तरुसुं च. ३०

पक्खेसु चउसु दारेसु चऊसु चऊहि सालभजीहि

चउहि करएहि तुल्लं पलोट्टिअं वारि धारीए. ३१

कक्खेसुन्तो । मुहासुन्तो । हत्थेहिन्तो । चरणाहिन्तो । वच्छाहि । उअरेहि ।

“भ्यासि वा” [१३.] । भ्यासादेशे अतो दीर्घा वा ॥

२९. कूपेभ्य इति उपात्तविषये अपादाने पञ्चमी । ततः कूपाद् निःसृत्येत्यर्थः । वेगेन दक्षपुरुषप्रेरितकूपान्तर्वर्तियन्त्रवत्त्वाज्जवेन समविषमान् प्राञ्जलनिम्नोन्नतप्रदेशान् पूरयन्निर्जलैः कृत्वा तरुभिः कर्तृभिः । मूलात् शाखावधयः प्रकाण्डाः । तेषां मस्तकानि स्कन्धास्तेषु पुलक इव वेगविनिःसृतजलप्रवाहोच्छलिततद्विन्दुसंदोह-विष्वग्व्याप्तत्वेन रोमाश्च इव प्रकटितः व्यक्तीकृतः ॥

वेएणं । सम-विसमे । “टाणशस्येत्” [१४.] इति एकारः ॥

कक्खेसुन्तो इत्यादि । पूरन्तेहिं । जलेहि । कूवेहि । खन्धेसु । “भिस्म्यस्सुपि” [१५.] । एषु अत ए ॥

३०. तत्र सर्वतुपुष्पजातियुक्तत्वात् प्रसिद्धासु उद्यानभूमिषु अमान् मंकीर्णत्वेन अवस्थातुम् अपारयन् तम् आश्चर्यकारिक्षणं मकरमुखादिजलयन्त्रनिर्गममहोत्सवम् अक्षिभिर्द्रष्टुं जनस्तरुभ्यो गिरिषु गिरिभ्यस्तरुषु च गतः । निरन्तरायम् अवलोकयितुम् उच्चोच्च-तरप्रदेशोप्वारुढ इत्यर्थः ॥

तरुहिं । अच्छीहि । गिरीसु । तरुओ । गिरीओ । तरुसुं । “इदुतोदीर्घिः” [१६.] ॥ कचिन्न । भूमिषु ॥

३१. पक्षेषु मत्स्मादिपार्श्वेषु चतुर्षु द्वारेषु पार्श्वपृष्ठापगृहमुखेषु

धम्म-गिरादि चउओ चउओ वेई-मुहादि सिन्धीअ

वील-गिरी वील-तन् जल-पूरो उरुम् अमन्द-गई. ३२

साज जलोत्-पन्ती जइ एसा, किं दधि? महुं किं वा ?

इओ नग्म-पह जल-पाण-रई लवह म्म विट-लोओ. ३३

मयणग्मई तह विरहग्मओवि संधुकिआ चिरं जेदि

अइ-मलय-वायओ वायल्लव हआ जल-प्पवहा. ३४

चतुर्भु वनमानाभिधत्तसृभिः शालभक्षिकाभिः चतुर्भिः करकैर्वोरिष-
टिकाभिः कृत्वा तुल्यं शुगपट्ट भाग्या वारि पर्यस्तं मुक्तम् ॥

३२. धम्मभक्षिगिरिभ्यश्चतुर्भ्यः वेदिकामुखेभ्यश्चतुर्भ्यः अमन्द-
गिरीः शीघ्रप्रवृत्तिः उरुर्महान् जलपूरः प्रीटार्थं कृता गिरयः प्रीडा-
गिरयस्तान् तथा प्रीटातरून् असिक्षत् औक्षत् ॥

चउउ चउउ । चउदि चउदि । चउओ चउओ । "चतुरो वा" [१७.]
इति दीर्घो वा ॥

वील-गिरी । वील-तन् । " एमे गति " [१८.] इति दीर्घः ॥

३३. स्यादुः जलौघपङ्क्तिः मकरमुखादिनिर्गतजलप्रवाहपरंपरा
पश्यंषा तदा किं दधि किं वा मधु । शरीरसौस्थ्यस्य अमृतमधुरया
अनयैव कृतत्वाद् नैताभ्यां प्रयोजनम् इत्यर्थः । इति नर्मणि
परस्परं चस्करौ पटुः जलपानरतिर्विटलोकः पिङ्गजनो लपति स्म ॥

साज । पन्ती । पह । रई । " अग्निं सौ " [१९.] इति दीर्घः । अग्निं इति
पिप्प । दधि । महुं । केचिद् दीर्घत्वं वियल्लव्य मादेशम् इच्छन्ति । उरुम् अमन्द-गई ॥

३४. मदनामयस्तथा विरहामयोपि यैश्चिरं संधुक्षिताः संदीपिताः
ते वायव इव जलप्रवाहा भूता जाताः । तत् किं मलयवायव इव ।
नेत्याह । अतिव्रान्तमलयवायवः । पान्थसार्थस्य अधिकतरं मदना-

सर्वेभ्योऽपि नमः सर्वभूतेषु निवर्तमानं मातृश्रीं नमः

॥ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

सौम्य विदितो मादह, सौम्य वदणोति मादहो जापाः

ਸੰਤ ਸਾਹਿਬਾਂ ਦੇ ਲਈ ਸਿੱਖੀ ਨਾਮ ਪਾ ਸੁਭ ਸੁਖੀਆ, ੨੬

संविधान के तहत न्यायिक कार्य निरूपित न हो, कुल मिलाकर,

செய்து கொடுத்திருக்கிறார்கள். அதற்கு நான் மிகவும் மகிழ்ச்சி அடைகிறேன். இப்போது நான் என்ன நினைக்கிறேன்? நான் நினைக்கிறேன், இந்த உலகம் மிகவும் அழகானது. நான் நினைக்கிறேன், இந்த உலகம் மிகவும் அழகானது. நான் நினைக்கிறேன், இந்த உலகம் மிகவும் அழகானது.

[illegible][illegible]

1. THE STATE OF TEXAS, County of EL PASO, do hereby certify that JOSEPH A. GARCIA is the duly qualified and acting Sheriff of said County.

[illegible]

11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions and activities related to the business. It emphasizes the need for transparency and accountability in financial reporting.

13

... ..

$$f(x) = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{x} + \frac{1}{x^2} \right) \quad \text{for } x \in \mathbb{R} \setminus \{0\}$$

$\frac{1}{2} \times \frac{1}{2} = \frac{1}{4}$

$$\frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = \frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix} = \frac{1}{\sqrt{2}} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$$
$$G^{\pm} = G^{\pm}(\mathbf{r}, \mathbf{r}', \mathbf{r}'', \mathbf{r}''', \mathbf{r}''''; \omega, \omega', \omega'', \omega''', \omega''')$$
$$2^{\frac{1}{2}} \cdot 2^{\frac{1}{2}} = 2^1 = 2$$
[illegible]
$$x_1, x_2, \dots, x_n \in \mathbb{R}^n, \quad x_1 = x_2 = \dots = x_n = 0, \quad x_1 + x_2 + \dots + x_n = 1, \quad x_1^2 + x_2^2 + \dots + x_n^2 = 1, \quad x_1^3 + x_2^3 + \dots + x_n^3 = 1, \quad x_1^4 + x_2^4 + \dots + x_n^4 = 1, \quad x_1^5 + x_2^5 + \dots + x_n^5 = 1, \quad x_1^6 + x_2^6 + \dots + x_n^6 = 1, \quad x_1^7 + x_2^7 + \dots + x_n^7 = 1, \quad x_1^8 + x_2^8 + \dots + x_n^8 = 1, \quad x_1^9 + x_2^9 + \dots + x_n^9 = 1, \quad x_1^{10} + x_2^{10} + \dots + x_n^{10} = 1, \quad x_1^{11} + x_2^{11} + \dots + x_n^{11} = 1, \quad x_1^{12} + x_2^{12} + \dots + x_n^{12} = 1, \quad x_1^{13} + x_2^{13} + \dots + x_n^{13} = 1, \quad x_1^{14} + x_2^{14} + \dots + x_n^{14} = 1, \quad x_1^{15} + x_2^{15} + \dots + x_n^{15} = 1, \quad x_1^{16} + x_2^{16} + \dots + x_n^{16} = 1, \quad x_1^{17} + x_2^{17} + \dots + x_n^{17} = 1, \quad x_1^{18} + x_2^{18} + \dots + x_n^{18} = 1, \quad x_1^{19} + x_2^{19} + \dots + x_n^{19} = 1, \quad x_1^{20} + x_2^{20} + \dots + x_n^{20} = 1, \quad x_1^{21} + x_2^{21} + \dots + x_n^{21} = 1, \quad x_1^{22} + x_2^{22} + \dots + x_n^{22} = 1, \quad x_1^{23} + x_2^{23} + \dots + x_n^{23} = 1, \quad x_1^{24} + x_2^{24} + \dots + x_n^{24} = 1, \quad x_1^{25} + x_2^{25} + \dots + x_n^{25} = 1, \quad x_1^{26} + x_2^{26} + \dots + x_n^{26} = 1, \quad x_1^{27} + x_2^{27} + \dots + x_n^{27} = 1, \quad x_1^{28} + x_2^{28} + \dots + x_n^{28} = 1, \quad x_1^{29} + x_2^{29} + \dots + x_n^{29} = 1, \quad x_1^{30} + x_2^{30} + \dots + x_n^{30} = 1, \quad x_1^{31} + x_2^{31} + \dots + x_n^{31} = 1, \quad x_1^{32} + x_2^{32} + \dots + x_n^{32} = 1, \quad x_1^{33} + x_2^{33} + \dots + x_n^{33} = 1, \quad x_1^{34} + x_2^{34} + \dots + x_n^{34} = 1, \quad x_1^{35} + x_2^{35} + \dots + x_n^{35} = 1, \quad x_1^{36} + x_2^{36} + \dots + x_n^{36} = 1, \quad x_1^{37} + x_2^{37} + \dots + x_n^{37} = 1, \quad x_1^{38} + x_2^{38} + \dots + x_n^{38} = 1, \quad x_1^{39} + x_2^{39} + \dots + x_n^{39} = 1, \quad x_1^{40} + x_2^{40} + \dots + x_n^{40} = 1, \quad x_1^{41} + x_2^{41} + \dots + x_n^{41} = 1, \quad x_1^{42} + x_2^{42} + \dots + x_n^{42} = 1, \quad x_1^{43} + x_2^{43} + \dots + x_n^{43} = 1, \quad x_1^{44} + x_2^{44} + \dots + x_n^{44} = 1, \quad x_1^{45} + x_2^{45} + \dots + x_n^{45} = 1, \quad x_1^{46} + x_2^{46} + \dots + x_n^{46} = 1, \quad x_1^{47} + x_2^{47} + \dots + x_n^{47} = 1, \quad x_1^{48} + x_2^{48} + \dots + x_n^{48} = 1, \quad x_1^{49} + x_2^{49} + \dots + x_n^{49} = 1, \quad x_1^{50} + x_2^{50} + \dots + x_n^{50} = 1, \quad x_1^{51} + x_2^{51} + \dots + x_n^{51} = 1, \quad x_1^{52} + x_2^{52} + \dots + x_n^{52} = 1, \quad x_1^{53} + x_2^{53} + \dots + x_n^{53} = 1, \quad x_1^{54} + x_2^{54} + \dots + x_n^{54} = 1, \quad x_1^{55} + x_2^{55} + \dots + x_n^{55} = 1, \quad x_1^{56} + x_2^{56} + \dots + x_n^{56} = 1, \quad x_1^{57} + x_2^{57} + \dots + x_n^{57} = 1, \quad x_1^{58} + x_2^{58} + \dots + x_n^{58} = 1, \quad x_1^{59} + x_2^{59} + \dots + x_n^{59} = 1, \quad x_1^{60} + x_2^{60} + \dots + x_n^{60} = 1, \quad x_1^{61} + x_2^{61} + \dots + x_n^{61} = 1, \quad x_1^{62} + x_2^{62} + \dots + x_n^{62} = 1, \quad x_1^{63} + x_2^{63} + \dots + x_n^{63} = 1, \quad x_1^{64} + x_2^{64} + \dots + x_n^{64} = 1, \quad x_1^{65} + x_2^{65} + \dots + x_n^{65} = 1, \quad x_1^{66} + x_2^{66} + \dots + x_n^{66} = 1, \quad x_1^{67} + x_2^{67} + \dots + x_n^{67} = 1, \quad x_1^{68} + x_2^{68} + \dots + x_n^{68} = 1, \quad x_1^{69} + x_2^{69} + \dots + x_n^{69} = 1, \quad x_1^{70} + x_2^{70} + \dots + x_n^{70} = 1, \quad x_1^{71} + x_2^{71} + \dots + x_n^{71} = 1, \quad x_1^{72} + x_2^{72} + \dots + x_n^{72} = 1, \quad x_1^{73} + x_2^{73} + \dots + x_n^{73} = 1, \quad x_1^{74} + x_2^{74} + \dots + x_n^{74} = 1, \quad x_1^{75} + x_2^{75} + \dots + x_n^{75} = 1, \quad x_1^{76} + x_2^{76} + \dots + x_n^{76} = 1, \quad x_1^{77} + x_2^{77} + \dots + x_n^{77} = 1, \quad x_1^{78} + x_2^{78} + \dots + x_n^{78} = 1, \quad x_1^{79} + x_2^{79} + \dots + x_n^{79} = 1, \quad x_1^{80} + x_2^{80} + \dots + x_n^{80} = 1, \quad x_1^{81} + x_2^{81} + \dots + x_n^{81} = 1, \quad x_1^{82} + x_2^{82} + \dots + x_n^{82} = 1, \quad x_1^{83} + x_2^{83} + \dots + x_n^{83} = 1, \quad x_1^{84} + x_2^{84} + \dots + x_n^{84} = 1, \quad x_1^{85} + x_2^{85} + \dots + x_n^{85} = 1, \quad x_1^{86} + x_2^{86} + \dots + x_n^{86} = 1, \quad x_1^{87} + x_2^{87} + \dots + x_n^{87} = 1, \quad x_1^{88} + x_2^{88} + \dots + x_n^{88} = 1, \quad x_1^{89} + x_2^{89} + \dots + x_n^{89} = 1, \quad x_1^{90} + x_2^{90} + \dots + x_n^{90} = 1, \quad x_1^{91} + x_2^{91} + \dots + x_n^{91} = 1, \quad x_1^{92} + x_2^{92} + \dots + x_n^{92} = 1, \quad x_1^{93} + x_2^{93} + \dots + x_n^{93} = 1, \quad x_1^{94} + x_2^{94} + \dots + x_n^{94} = 1, \quad x_1^{95} + x_2^{95} + \dots + x_n^{95} = 1, \quad x_1^{96} + x_2^{96} + \dots + x_n^{96} = 1, \quad x_1^{97} + x_2^{97} + \dots + x_n^{97} = 1, \quad x_1^{98} + x_2^{98} + \dots + x_n^{98} = 1, \quad x_1^{99} + x_2^{99} + \dots + x_n^{99} = 1, \quad x_1^{100} + x_2^{100} + \dots + x_n^{100} = 1, \quad x_1^{101} + x_2^{101} + \dots + x_n^{101} = 1, \quad x_1^{102} + x_2^{102} + \dots + x_n^{102} = 1, \quad x_1^{103} + x_2^{103} + \dots + x_n^{103} = 1, \quad x_1^{104} + x_2^{104} + \dots + x_n^{104} = 1, \quad x_1^{105} + x_2^{105} + \dots + x_n^{105} = 1, \quad x_1^{106} + x_2^{106} + \dots + x_n^{106} = 1, \quad x_1^{107} + x_2^{107} + \dots + x_n^{107} = 1, \quad x_1^{108} + x_2^{108} + \dots + x_n^{108} = 1, \quad x_1^{109} + x_2^{109} + \dots + x_n^{109} = 1, \quad x_1^{110} + x_2^{110} + \dots + x_n^{110} = 1, \quad x_1^{111} + x_2^{111} + \dots + x_n^{111} = 1, \quad x_1^{112} + x_2^{112} + \dots + x_n^{112} = 1, \quad x_1^{113} + x_2^{113} + \dots + x_n^{113} = 1, \quad x_1^{114} + x_2^{114} + \dots + x_n^{114} = 1, \quad x_1^{115} + x_2^{115} + \dots + x_n^{115} = 1, \quad x_1^{116} + x_2^{116} + \dots + x_n^{116} = 1, \quad x_1^{117} + x_2^{117} + \dots + x_n^{117} = 1, \quad x_1^{118} + x_2^{118} + \dots + x_n^{118} = 1, \quad x_1^{119} + x_2^{119} + \dots + x_n^{119} = 1, \quad x_1^{120} + x_2^{120} + \dots + x_n^{120} = 1, \quad x_1^{121} + x_2^{121} + \dots + x_n^{121} = 1, \quad x_1^{122} + x_2^{122} + \dots + x_n^{122} = 1, \quad x_1^{123} + x_2^{123} + \dots + x_n^{123} = 1, \quad x_1^{124} + x_2^{124} + \dots + x_n^{124} = 1, \quad x_1^{125} + x_2^{125} + \dots + x_n^{125} = 1, \quad x_1^{126} + x_2^{126} + \dots + x_n^{126} = 1, \quad x_1^{127} + x_2^{127} + \dots + x_n^{127} = 1, \quad x_1^{128} + x_2^{128} + \dots + x_n^{128} = 1, \quad x_1^{129} + x_2^{129} + \dots + x_n^{129} = 1, \quad x_1^{130} + x_2^{130$$
$$x_1^2 + x_2^2 + \dots + x_n^2 = 0$$
$$x = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) = \frac{1}{2} \quad \text{and} \quad y = \frac{1}{2} \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{2} \right) = \frac{1}{2}$$

गुरुणो कीला-गिरिणो निवडिअ निज्जर-जलाई जायाई

चन्दण-घुसिणझाई दहिणो महुणो सिरि-हराई. ३८

लीला-गिरीउ चङ्गिम-गुरुउ निज्जर-जलाई सहिआई

अखलिअ-गइस्स किर रइ-पहुस्स जय-वेजयन्तीओ. ३९

रइ-अहिवइणा पहुणा तइआ पचलेण तरुण-मिहुणाण

दहिणा दहिं व महुणा महुं व मिलिअं मणेण मणं. ४०

३८. गुरोः महतः कीलागिरेः सकाशाद् निपत्य निर्झरजलानि चन्दनघुसृणयन्ति सन्ति चन्दनमिश्रितत्वाद् दध्नः घुसृणमिश्रितत्वाच्च मधुनः सकाशान् श्रियं हरन्ति चोरयन्ति दध्नो मधुनो वा संवन्धिनीं श्रियं हरन्ति श्रीहराणि जातानि । तदधिकशोभाकलितानि संवृत्तानीत्यर्थः ॥

३९. चङ्गत्वेन प्रधानत्वेन गुरोर्गिरिष्ठान् लीलागिरेः सकाशाद् निर्झरजलानि अखलितगतेः अविलङ्घिताज्ञस्य रतिप्रभोः किर इति श्वार्थत्वात् जयवैजयन्त्य इव राजितानि द्राघीयस्वनिर्मलत्वाभ्यां जयपताका इव शोभितानि ॥

गिरिणो । तरुणो । गुरुणो । कीला-गिरिणो । दहिणो । महुणो । “इसिइसोः पुंल्लिङ्गे वा” [२३.] इति णो । पक्षे गिरीउ । गुरुउ । गइस्स । पहुस्स ॥

४०. प्रभुणा स्वाज्ञाविधापनासमर्थेन तदा लीलागिरिनिपतन्निर्झरवारिप्रवाहावसरे प्रचलेन सर्वसामग्रीयुक्तत्वेन प्रचण्डेन रत्यधिपतिना तरुणमिधुनानां युवदंपतीनां दध्ना दधीव मधुना मधिव व मनसा मनो मेलितम् ऐक्यं प्रापितम् ॥

अहिवइणा । पहुणा । दहिणा । महुणा । “ओ णा” [२४.] इति णा । इसिइसोः रित्यस्य ध्यादृतिरपि । इदुत इत्वेव । मणेण । ट इति किम् । दहिं । महुं ॥

मणं । “लीवे स्वरान्मसे” [२५.] इति सेः म् । केचिद् अनुनासिकमपीच्छन्ति तदा । दहिं । महुं ॥

कुल-जलाइं अइसीअलाइं विमलाणि पेच्छ पवहन्ति,

इअ भणिरा महिलाओ जल-केलि-छणे पयट्टाउ. ४१.

हारावलि-मुत्ताउवि जलाहयाओ जलम्पि निवडन्ता
अगणिअ जले विलुलिआ कावि मयच्छी हसन्तीआ. ४२

मउवीओ तणुवीआ पेच्छ जले संचरन्ति लीलाअ
रम्माइ बहु-विहाए ठाणं अच्छर-सरिच्छाओ. ४३

४१. अनिशीतलानि विमलानि कुल्याजलानि प्रवहन्ति स्रोतो-
रीत्या गच्छन्तीति पश्य इति भणित्यः परस्परं भाषमाणा महिला
पुत्र्यः जलकेलिक्षणे प्रवृत्ताः । कान्तैः सहेति शेषः ॥

जलाइं । अइसीअलाइं । विमलाणि । "तज्जम ईइणयः सप्राग्दीर्घाः" [२९.] ॥

४२. अधुना तदेव जलकेलिक्षणं पट्टिंशना गाथाभिः प्राह । जले-
रादृतास्तादिताः अत एव जले निपतन्तीः भ्रश्यन्तीः हारावलि-
मुक्ता अपि आस्तां वस्त्रादिकं मुक्ताकलापमुक्ता अपि अगणयित्वा
अनादृत्य हसन्ती प्रियैः सह चम्करिपरा कापि मृगाक्षी जले विलु-
लिता बुद्धिना ॥

महिदाओ पयट्टाउ । मुत्ताउ जलाहयाओ । "नियाम उदोती वा" [२७]
इति सङ्गमोः (प्रत्येकम्) उदीती सप्राग्दीर्घा । पदे भणिरा । निवडन्ता ॥

४३।४४. त्रिनिर्विशेषकम् । अद्वितीयकवध्याः पालान्कन्यकायाः
सुरवध्या देवाङ्गनायाः तथा यक्षश्च पुण्यजनः किन्नरश्च किंपुरुषस्य-
योग्यव्याः सकाशाद् स्थायिकाः । नाभ्यांवि प्रयान्ता इत्यर्थः । यध्या
इति त्रिनिर्विशेषकम् एकवचनम् । दयितान्तरदम्भनकर्णैः पार्श्वस्थगुह्यभिः
इति पूर्वोक्तं मणित्तः ॥ ४३. तदेवाह । मृगः कोपलव्यवयव अगण-
महत्तदेव मुक्ताकलापमुक्ता नायिका रम्याया बहुविधाया लीलायाः

पिबता लल-लारिणं पुनरीह उद्विजरीअ पटिरीआ
 खेळन्ति मल्ल-लाल्नाया समराहअ-तरल-वावरीओ. ४४
 आनि लोअ-वाण्, सुख-वाण् नह जयव-विनर-वहअ
 सदाविआह दहआ तलन्ध-वमणीह हअ भणिआ. ४५
 कोवि वहाओ अहवंधराह खं खंअरीण पचववं

समाणीह अवालीह ललिअ गण्डनम् उद्विजरीओ. ४६

अभानं स्वयया वद्विभया लीलेया [या] जले मंचरन्तीति पश्य इति
 योजनार्थां मृग इत्यादिषु प्रथमा । मूर्द्धाः अप्युत्तमसदृक्षात्मन्यीः पश्य
 उभे संचरन्ति लीलेयादियोजनार्थां नु द्वितीया ॥

४४. पायाभ आनन्दन्याम उद्विज्यताम् ऊर्ध्व गान्त्यां पत-
 न्याम् अधोभविष्यां जललहर्या मध्ये लुन्ति गताः सफरायिताः
 मदीयान्महाद मीनवद् आचरन्तान्नरलाक्षशलाः कस्यो वेणयो
 सातो मागभा खेळन्ति प्रीत्यन्ति इति पश्यन् ॥

समन्तीआ । मण्डीआ । इति मल्ल वा । (४४) इति आः । पछे मयन्ती ।
 मण्डीओ ॥

४६. अतिमान्ता रूपमन्दयांशाधिक्यान् पराभूताः खंचर्यो
 दिशाभरवध्वो यथा तरया रममाणायाः प्रीटन्त्याः अकालाया अनु-
 मूलान्वणाद् अक्षेपिकाया [यध्याः] सकाशान् खं गगनाङ्गणे खंच-
 रीणां प्रत्यक्षं यथा भयनि एवं गण्डपं मुखजलं लब्ध्वा प्राप्य कोपि
 उद्विषतः । मूर्धप्रमायमाणप्रियागण्डपप्रादुर्भवज्यमोदतया पुलकितः ।
 पुषिः मौषः ॥

लीलाअ रम्माह वहु-विद्याण । एहरीण पुनरीह उद्विजरीअ पटिरीआ ।
 वण्ण वण्ह । वाअ । वाआ इति वा पाठः । " दाहरेणद् आह इह एह वा तु इतेः "

१ B एतेह. २ No B C उद्विजरीओ.

३ B omits एहवा. ४ C तथावा. ५ B C पश्य. ६ B C repeat here
 मागभाया पचवाह । मुलाह अलाहली । मियाम् वद्वीति वा इति जरशतोः प्रत्येकम् उद्वीति
 मयण्द्वीति । पछे मीनरा ॥ ७ C inserts प्राति after गण्डपं.

“रममाणाय कालाइ इमीए कीइ काइ अ इमाए
रे अज अजाइ रमसे?” त्ति कावि भणितं हणीअ पिअं
जीओ तीओ मुद्धा, जाओ ताओवि तह विअड्डाओ
तरुणीण जाण ताणवि जल-दन्द-रणे पयट्ठाओ. ४८
अच्छीण कज्जल-सिरी जा सा गलिआ न काण उम्म
कंपि हु तं नयण-सिरिं ता पत्ता जं जणो सिंहइ. ४९

[२९.] इति प्रत्येकम् अत् आत् इत् एत् इत्यादेशाः । डसेस्तु वा । पक्षे
 इत्यादि । टादीनाम् इति किम् । सरिच्छाओ इत्यादि ॥

लीलाअ । रम्माइ । बहुविहाए इत्यादि । “नात् आत्” [३०.]
 लियाम् आदन्ताट्टादीनाम् आ आदेशो न ॥

खेअरीण । “प्रत्यये डीर्न वा” [३१.] । अणादिसूत्रेण प्रत्ययनिमित्तो यो
 [है० २. ४. २०] स लियां नाञ्चो वा । पक्षे खेअराउ ॥

४७. रममाणया क्रीडन्त्या कालया तिरस्कारपरया कया तु
 तथा अनया कया तथा अनया च अजया भर्तृप्रसादनकलावि
 त्वेन पशुप्रायया सार्धं रे अज कान्ताप्रसादनानिपुणत्वेन पइ
 रमसे इति पूर्वोक्तं भणित्वा कापि प्रियं जघान जलैरताडयत्

रममाणीड । अकालीड । इमीए । “अजातेः पुंसः” [३२.] । अजातिव
 पुंलिङ्गात् लियां वर्तमानाद् डीर्वा । पक्षे रममाणाय । कालाइ । इमाए ॥

४८. यासां तासामपि तरुणीनां मध्ये यास्ता मुग्धा अकृ-
 मनोहराः तथा यास्ता अपि विदग्धाः कटाक्षविक्षेपादिभिः प्रि-
 र्जने प्रवीणा जलद्वन्द्वरणे प्रियैः सह जलकेलौ प्रवृत्ताः ॥

४९. अक्ष्णां या कज्जलश्रीः अञ्जनशोभा सा कासाम् ऊर्जि-
 कलोलैः न गलिता । किं तु सर्वासां सा सलिलैः क्षालितेत्यर्थः
 कामपि । हु इति आश्चर्यम् । ताम् अद्भुतां नयनश्रियं ता नारि-
 प्राप्ताः यां जनः काङ्क्षति । कज्जलापगमे हि नयनयोर्निःश्रीकत

अथे ताहि-कया-न-सायं हलदि-गोरी हलह-गोरीदि

किलया जलाम्भ्य समिआ समाउ दृदिआउचोचं. ५०

“नर पात्तां काह अरं, न लयमि किं अज्ज? मा लयसु अज्जो.

पर नेमि? पर मेसु व.” भणीअ इअ कानि जल-मज्जे. ५१

अति । मम पनसदनानां तथाभावेपि स्वभावमनोहरत्वाद् पनानि
सर्वेषुपि स्तुत्यम् ईक्षत इत्यर्थः ॥

याह याह । जाओ गोओ । जाओ ताओ । “ कियत्तोऽस्यमामि ”
[३३] । इयः नियां रीयां । अस्यमामि किम् । वा । जाण ताण । जा मा ।
याण । अं नं अं ॥

५०. अना यासो छाया च आतपाभायो पनच्छाया तथा युक्ताः
कादल्यो रम्भास्तासां छाया पङ्क्तिन्यां जले च हरिद्रावद् गौर्यः गौ-
रवर्णास्ताभिः सह हरिद्रागौर्यो यनिता रताः प्रीष्टिताः । निरुपम-
खेदयुक्तत्वाद् यकाभिहरिद्रागौराभिः सार्धं ता रमन्ते तासां म-
न्यन्ते स्वसारो भगिन्यस्ता इव हृदितरः पुत्रिकास्ता इव वेति ॥

ताहि छाये । हलदि-गोरी हलह-गोरीदि । “ छायाहरिद्रयोः ” [३४.] ।
अनयोः आप्रसङ्गे नियां रीयां ॥

समाउ । दृदिआउ । “ स्वयोर्दृष्टी ” [३५.] इति नियां टित् आः ॥

५१. अरं इति संभाषणे । हे काष्ठ नीरसत्वाद् दारो त्वं परिखां
प्राप्तिं तर अतिप्रमथ । सरसविचक्षणोचिते जलकेलिक्षणे किं मम
पार्श्वे निष्ठसीत्यर्थः । काष्ठं किल तीर्त्वा तटीं गच्छतीत्युक्तिलेशः ।
तथा किम् अर्य आर्य वा न लपसि भणिते प्रत्युत्तरं न ददासि । मा
वा अर्थ आर्य वा लप । तथा पते भर्तः नैपि मत्पार्श्वं नागच्छसि ।
मा वा पते णहि । स्वसमीहितं कुर्वित्यर्थः । इति पूर्वोक्तां कापि ज-
लमध्ये वभाण भर्तुरग्रे उवाच ॥

“निग्घिणया, सद्ध-पिअरं, ओसर निग्घिणय, मुअ धिद्ध-पिअ!”

कावि जलन्तर-कड्डिअ-कडिल्लयं इअ भणीअ पिअं. ५२

“कत्तार, कया किमहं? सुणसु वयंसे, निरिक्खेसु वयंसा!

अम्मो, अन्नाइ पिओ रमए,” कीएवि इअ रुनं. ५३

“सहि, वर-वहु, चयसु इमं गाम्मणिमिव खलपुणो वहुइ इह

वारिणि इमाइ रमिरं,” इअ कावि सहीइ मिकखविआ. ५४

फलिहं । “हस्वोऽमि” [३६.] इति ह्रस्वः ॥

कट्ट । “नान्मयात् सौ मः” [३७.] इति “ऋवि स्वरान्म मेः” [३.२९.] इति यो म इक्तः स न ॥

५२. हे निर्वृण निःकृष हे शठानां पितः अतिशयकूटकरणाद् मा-
याविनाम् आद्य त्वम् अपसर महृष्टिगोचराद् गच्छ । तथा हे निर्वृण
धृष्टानां व्यक्तापराधानां पितस्त्वं मुअ मा महास्त्रादिकं स्प्राक्षीः । ज-
लस्य अन्तरं मध्यं तस्मिन् कृष्टम् अपासितं कट्यम् अधस्तनवस्त्रं
येन तं प्रियं कृतव्यलीकं दयितम् इति पूर्वोक्तं कापि वभाण निरभ-
र्त्सयत् ॥

अज्ज अज्जो । पइ पई । निग्घिणया निग्घिणय । “डो दीपों वा” [३८.]
इति डो दीपों वा ॥

पिअ । “कतोऽह वा” [३९.] इति अकारः अन्तादेशः । पक्षे पिअरं ॥

५३. हे कर्तः श्रेष्ठः किमहं कृता । एवं प्रियापमाने सति मज्जनमनो
निरर्थकत्वात् किमहं सृष्टा । तथा हे वयस्ये सखि शृणु महाकथम्
आकर्णय । तथा वयस्ये निरीक्षस्व । तथा हे अम्ब मातः अन्गस्याम्
अपरकान्तायां प्रियो रमते इति अनया रीत्या कयापि रुदितम् ॥

पिअरं ‘नाश्वरं वा’ [४०.] इति अरं । पक्षे पिअ । नाश्वरं किम् । कत्तार ॥

वयंसे । “वाय य” [४१.] इति आप एत्वम् । पक्षे वयंसा ॥ चाट्टलकान् क-
त्ति अन्नमपि । अम्मो ॥

५४. सखि वरवधु प्रधानपति इह ग्रीष्मे वारिणि जलमध्ये अ-

१. B. वहुइ. C. वहुइ. २. B. निरिक्खेसु. C. निरिक्खेसु. ३. B. वयंसा. ४. B. वयंसा. ५. B. वयंसा.

भत्तारा जाण वसे धन्ना इत्थीण ताण माआओ.

माआए किं जणिआ? किं महिआ माअराउ मए? ५७

देवा पिअरा सरणं. संहर कत्तार, भुअण-कत्ता, मं.”

अन्नाइ छण्ठणे पिअअमम्मि कीएवि इअ रुण्णं. ५८

त्यर्थे पितृशपथं कुर्वाणस्तया ऊचे । त्वं मह्यं मा शपस्व आत्मपितरम्
तच्छपथं मा कार्षीः । यतस्त्वं किम् अस्माकं भर्ता । किं तु तस्या
एवेत्यर्थः ॥

५७. एवं भर्तारं निर्भर्त्य सनिर्वेदम् आकाशोक्तिमेवाह ।
भर्तारो यासां वशे आज्ञायां धन्याः कृतपुण्यास्तासां स्त्रीणां मातरो
जनन्यः । न पुनस्त्वद्भर्तृकाया मम मातेत्यर्थः । तथा किं मात्रा अहं
जनिता उत्पादिता । अयम् अभिसंधिः । यद्यहं तया नोत्पादिता स्यां
तदा नैवं पराभवभाजनं स्याम् इति । तथा किं मातरः ।

ब्राह्मी माहेश्वरी चैन्द्री वाराही वैष्णवी तथा ।

कौमारी चर्ममुण्डा च कालसंकर्षणीति च ॥

इत्यष्टौ देवताविशेषाः । अथ वा ।

अमृताद्या ब्रह्माणी सिद्धिर्माहेश्वरी च कौमारी ।

वैष्णव्यथ वाराही चामुण्डा मातरः सप्त ॥

इत्येवं सप्त वा मया महिताः पूजिताः । किल एतन्मातृपूजनं
भर्तृवाल्लभ्याय कृतम् । तच्च नास्ति । तस्मात् तदपूजनमेव श्रेयः ।

५८. देवाः हरिहरब्रह्माणः पितरो मातृपित्राद्याः शरणम् ।
एवंविधदुःखदग्धाया मम त्राणं सन्तु । तथा भुवनत्रयकर्तः जग-
त्त्रयनिर्माणकर्तः स्रष्टुः मां संहर । येन नैवैतस्माद् आधिर्भवतीत्यर्थः ॥

जामाउणो । “ कृतामुद० ” [४४.] इति ऋदन्तानाम् उत् वा । बहुवचनस्य
व्याख्यर्थत्वाद् यथादर्शनं नाश्रयपि । पक्षे भत्तारा । अस्यमांस्त्विति किम् । पिआ ।
पिअरा । पिअरं ॥

भत्तारो । भत्तारा । “ आरः स्याद्वा ” [४५.] इति आरः ॥

“दे विन्नवेमि राया; रायाणो, यह पिअं जले नेउं
उअ रायाणो केवीह, केवि राया इह वि. ६६

वाणारसीइ रण्णो, कुरुण रायाउ अहिअ-अव्वस्सि
रण्णो तिउरीए महुराए रायस्स य पयट्ठो. ६७

हूणाण राइणा इह उअ रायाणो इमे पहु रमन्ते;

अङ्गाणं रण्णा राइणो तह सगेण राएण. ६८

माआओ । माआए । माअराउ । “आ अरा माज्जः” [४६.] इति बाहुलकान्
जनन्यर्थस्य आ देवतार्थस्य तु अरा इत्यादेशः ॥

पिअरा । “नाह्यरः” [४७.] इत्यरः ॥

यत्ता । “आ सी न वा” [४८.] इति आः । पक्षे कत्तार ॥

५९, ७७. एकोनविंशत्या महाकुलकम् । यस्मिन् काले जलेन पूर्णं
शालभक्षिकादिकर्णादिस्थानेभ्यः प्रपतन्त्रीरेण निभृतं यन्नगृहं धारा-
गृहम् यस्मिन् काले [च] जलक्षणो वारिकीडा भूतः संवृत्तास्तस्मिन्
काले नरेन्द्रस्य श्रीकुमारपालभूपालस्य दौवारिकेण इदं पूर्वोक्तं प्र-
तिपादितम् । तदेवाह ।

दे संबोधने । हे राजन् विज्ञापयामि । किं विज्ञापयसि । हे
राजन् सर्वतो दृष्टिं देहि । समन्ताद् राजादीनां जलोक्षणम्
ईक्षस्वेत्यर्थः । राजन्निति संबोधनपदं प्रतिक्रियम् अग्रेपि योज्यम् ।
ततस्तत्परं भूयं ज्ञात्वा आह । उअ पश्य राज्ञः । केपि राजानः इह
अस्मिन् प्रदेशे रमन्ते । उअ पश्य राज्ञः । केपि राजान इह रमन्ते ॥

६०. वाराणस्याः काशे राज्ञः सकाशात् तथा कुरुणां राज्ञः
सकाशाद् अधिकं गाढतरं यथा इति एवं त्रिपुर्याश्चेदिनगर्या राज्ञो
मथुराया राज्ञश्च अभ्युक्षणः प्रवृत्तः ॥

६१. हे प्रभो उअ पश्य राज्ञः । हूणा देशविशेषाः । तेषां राज्ञा

रओ चेदीण राइणो तह य

भत्तारा जाण वसे अ एगागारं जले कीला. ६२

माआए किं ज छणे राईणम् अराइणं च समभावो;

देवा पिअग्ग राय अरग्ग तह कीलन्तं पिच्छ राईहिं. ६३

राईहिन्तो राईसु जन्ति राईण मण-हरा विलया

इण्ह रायाणेहिं उअ जल-कीला-पयइेहिं. ६४

रण्णा अराइणा वि हु उच्छालिज्जन्ति नीर-लहरीओ

मगहाण राइणो कोसलाण रण्णो अ सविहम्मि. ६५

सह इमे पुरोवर्तिनो राजानः इह अत्र प्रदेशे रमन्ते । तथा उअ पश्य राज्ञः । अङ्गानां राज्ञा शकानां राज्ञा च सह राजानो रमन्ते ॥

६२. यदूनां यादवानां राज्ञः परतः परत्र देशे तथा चेदयो देश-विशेषास्तेषां राज्ञः परतश्च राज्ञि अराज्ञि च तत्पत्न्यादौ एकाकारं प्रतिपत्तिभावाशङ्कारहितत्वेन निर्विशेषं जले क्रीडा अनयोरन्योन्यं नीरैरभ्युक्षणम् अस्ति । राज इत्यत्र परतस्तमन्तस्य योगे “प्रभृत्यन्यार्थे” [दे० २. २. ७२.] इति दिक्पञ्चमी । अतस्तस्य तु योगे “रिष्टान्” [दे० २. २. ८२.] इति षष्ठी ॥

६३. इह अत्र प्रदेशे वारिणा मज्जनं क्लानं तस्य क्षणः कालस्तस्मिन् राज्ञाम् अराज्ञां च पौरजनानां समभावः मिथो जलावातात् तुल्यत्वम् । तथा इह राजानम् अराजानं च राजभिः सह क्रीडन् पश्य ॥

६४. उअ पश्य इदानीं सांप्रतं जलक्रीडायां प्रवृत्तैर्न्यापृतै राजभिः सह राजभ्यः राज्ञः सकाशाद् राजां मनोहरा मनोज्ञाश्चित्तावज्जिता वा वनिता वारविलासिन्यो राजसु यान्ति । राजसहितै एकान् राज्ञ उक्षित्वा अन्यान् उक्षितुम् उपगच्छन्तीत्यर्थः ॥

६५. मगधानां राज्ञः सकाशान् कोसलानां राज्ञः सविधे मग्गी

शोषि जवा मनुष्याणां अप्पणिआ जलं पिबं जले नेहं

सन्तर्पिअप्पणं अनासरी अप्पणइआवि. ६६

सन्तर्प अश्वेपि निवा त्विर्नान्त धारा-रग्मि मन्त्रस्मि

सन्तर्प स्थी-लोप सन्त्रस्मि जले तद्वस्मि. ६७

अश्वत्थ कुन्तला. अश्वस्मि कुसुमार्द्रं अश्वत्थं हारा

पिच्छ मयस्मि-जणे सन्त्रस्मिपि रत्नेण जल-रमिरे. ६८

वाहिं जाहिं ताहिं इत्थीण रमइ नेम राय-वट्.

वीण जीण तीणवि विअट्टाण निहिय-चित्तं. ६९

कोसलानां राज्ञः सकाशाद् भगवानां राज्ञः सविधे राज्ञा अराज्ञापि
यु निश्चितं नान्यत् लक्ष्यः कालोऽप्युच्छालयन्ते ॥

६६. प्रियाम् अभीष्टां गणिकाम् आत्मना सह जले नीत्वा आ-
त्मना रोषयित्वा सक्रोधां कृत्वा मयुषा तरुणमित्रपरिवृतः कोपि
युषा आन्मनैव अतृप्तपन वचनवैचित्र्येण आवर्जयन् । अपिः एवार्थः ॥

६७. सर्वस्मिन् समस्ते धारागृहे सर्वस्मिन् स्त्रीलोकं तथा सर्व-
स्मिन् अन्यत्र मित्रादिषु सर्वे अन्येपि पूर्वोक्तेभ्योऽपरेपि नृपा
जलं क्षिपन्ति उच्छालयन्ति ॥

६८. अन्यस्मिन् रक्तधादिदेशे । विसंस्थुला इति भावः । कु-
न्तलाः केशपाशाः । अन्यस्मिन् कुसुमानि । अन्यस्मिन् हाराः ।
इति रत्नेन औत्सुक्येन जले रन्तरि रमणशीले सर्वस्मिन्नपि मृगा-
श्रिजने पश्य । इति ज्ञेयम् ॥

६९. कस्यां यस्यां तस्यामेव विदग्धायामेव कटाक्षादिन्यासंति-
पुणस्त्रियां निहितचित्तः न्यस्तमनाः सन् कस्यां यस्यां तस्याम् । अ-
विदग्धस्त्रियाम् इत्यर्थः । एष पुरोवर्ती राजवटुः न रमते । अपिः
एवार्थः ॥

एअस्मिं टाणे जल-छणे इमास्सिं हवन्ति नखखड्का
 सव्वेसिं अन्नेसिं जुआण जुअईण य पयासा. ७०
 सव्वणं अन्नाणवि जुआण जुअईण एत्थ हलवोलो
 न हु कास तास रम्मो? केसिं तेसिं न देइ दिहिं?
 कासवि तास सरिच्छा किंनर-नारीइ किंनरस्स त
 गायन्ति इत्थ रमिरा वारिणि तरुणीइ तरुणा य.
 कस्सवि तस्स जुआणस्स काइ ताए अ एत्थ जुअ
 न हु दीसइ तणु-लट्ठी जा न सरोमच्च-कञ्जुइआ. ७१

७०. एतस्मिन् स्थाने यन्नगृहरूपे अस्मिन् जलक्षणे स
 सर्वासां यूनां युवतीनां संवन्धिनो नखाङ्का नखक्षतानि
 अन्यासां यूनां युवतीनां च प्रकाशाः अङ्गरागापगमात् त
 भवन्ति ॥

७१. अत्र जलकेलिकाले सर्वेषाम् अन्येषां यूनां सव
 न्यासां युवतीनामपि संवन्धी । हलवोलो देव्यः कोलाहल
 कोलाहलः तु निश्चितं केषां तेषां न रम्यः । किं तु सर्वेषां
 पेय इत्यर्थः ॥ केषां तेषां यूनां कासां तासां युवतीनां न धृ
 किं तु सर्वेषां हृदयम् आहादयतीति भावः ॥

७२. तथा कस्या अपि तस्याः सर्वोत्कृष्टायाः किंनर
 ररमण्यास्तथा कस्यापि तस्य सर्वप्रसिद्धस्य किंनरस्य दे
 सव्वशा रूपवेषनिनादादिना तुल्याः रज्जो रन्तारञ्च क्रि
 रण्यत्तरुणाश्च अत्र धारागृहे वारिणि गायन्ति गानं कुर्व

७३. कस्यापि तस्य यूनाः कस्यास्तस्याश्च युवत्यास्तानां
 निश्चितं यत्तदौचित्यसंवन्धान् ता न हृदयमे

कञ्जकः सह गो

पुंसद्वो जास, मणं जस्त य, जल-केलि-काल-दुल्लिओ
किस्ता तिस्ता जिस्ता सो जुवईए अणुसरेइ. ७४
कीसे तीसे जीसे पणालिआए पल्लुहिअं नीरं
कीए जीए तीएवि बाहिरं तं न जुअईए. ७५
 काटेवि नाहि-लोए. कालावि न वा अमच्च-लोगस्मि,
 कइआवि न भू-लोए जल-जन्तं एरिसं आसि." ७६

केन वर्तते नरोमाञ्चकञ्चुकिता । किं तु सर्वस्य शैत्यहर्षादिना अ-
 ङ्ग्यष्टिः सपुलकाभूद् इति भावः ॥

७४. यस्य पुम्शब्दः धर्मादिपुरुषार्थासाधनात् पुमान् इति नाम-
 मात्रम् यस्य च मनः चित्तम् । सचेतन इत्यर्थः । जलकेलेः कालस्तत्र
 दुर्ललितः भोगवाञ्छातत्परः स कां यां तां युवतिम् अनुसरति । प-
 ञ्चशरशराघातभीतः स्त्रीमात्रस्यापि पृष्ठानुयायी भवतीति भावः ।
 "कचिद् द्वितीयादेः" [३. १३४.] इति द्वितीयायाः षष्ठी ॥

७५. कस्या यस्यास्तस्याः प्रणालिकायाः सकाशाद् यद् नीरं प-
 र्यस्तं पतितं तत् कस्या यस्यास्तस्या अपि युवत्याः न बहिरभूत् किं
 तु सर्वस्यास्तद् अङ्गसङ्गम् आपेत्यर्थः । "कचिद् द्वितीयादेः" [३. १३४.] इति
 षष्ठ्याः षष्ठी । पूर्वार्धे यच्छब्दो ज्ञेयः ॥

७६. कस्मिन्नपि काले न अहिलोके नागसद्यनि । कस्मिन्नपि
 काले नैव अमर्त्यलोके त्रिदशालये । कस्मिन्नपि काले न भूलोके पृ-
 थ्वीपृष्टे जलयन्त्रम् ईदृशम् आसीत् । अवलोकनपरविश्वलोकालक्षि-
 तसततविश्वतोमुखोच्छलितशुचिसुरभ्यमृतधाराधोरणीवहनाद् नैत-
 त्समं बभूव ॥

राया । "राजः" [४५.] इति नलोपे अन्त्यस्य स्तौ आत्वं वा । पक्षे रायाणो ॥

जाला जलेण पुत्रं जन्त-हरं, जल-लणो हुआ जाहे,

दोवारिण ताहे विनत्तम् इमं नरिन्दस्म. ७७

रायाणो । रणो । रणो । “जडगम्डमिडमां णो” [५०.] इति णो । पक्षे
राया । रायाड । रायस्स ॥

राइणा । “टो णा” [५१.] इति णा । पक्षे रण्णा । राएण ॥

राइणा । राइणो । राइणो । राइस्मि । “इज्जेम्य णोणाद्धं” [५२.] इति जस्य
इः । पक्षे रायाणो । राएण । रणो । अराअस्मि ॥

अराइणं । अराइणं । “इणम् अमामा” [५३.] इति जस्य अमाम्भ्यां सह
इणम् । पक्षे राईणं । रायं ॥

राईहिं । राईहिन्तो । राईसु । राईण । “इंइस्मिन्धस्ताम्सुपि” [५४.] इति जस्य ई ।
पक्षे रायाणेहिं इत्यादि ॥

रण्णा । रणो । “आजस्य” [५५.] इति टाडसिडस्सु णा णो इत्यादेशापक्षेयु
अण् । पक्षे अराइणा । राइणो । सणाणेषु इति व्यावृत्तेः रायाड रायस्स राएण
इति प्राग् [५०, ५१] उक्तोदाहरणानि इह ज्ञेयानि ॥

सजुआणो “पुंस्यन” [५६.] इति अन्नन्तस्य आणः । पक्षे यथादर्शनं “राजः”
[३. ४९.] इत्यादिभिः राजवत् कार्यम् । पक्षे जुआ ॥

अप्पणिआ । अप्पणइआ । “आत्मन” [५७.] इति टाया णिआ णइआ ।
पक्षे अप्पाणेणं ॥

सव्वे । अव्वे । “अतः सर्वदिः” [५८.] इति सर्वदिः अदन्ताज्जसः डिन् ए ।
जस इति किम् । सव्वस्सि ॥

सव्वत्थ । सव्वम्मि । अव्वम्मि । अव्वत्थ । अव्वस्सि । “डेः स्सिम्मिप्पत्थाः” [५९.] ॥

अव्वहिं । सव्वहिं । “न वाऽनिद” [६०.] इति हिं वा । बाहुलकात् कियत्तद्वयः
लियामपि । काहिं । जाहिं । ताहिं । पक्षे सव्वस्सि । सव्वत्थ । सव्वम्मि इत्यादि ।
लियां तु पक्षे कीए । जीए । तीए । इदमेतद्वर्जनं किम् । इमस्सि । एअस्सि ॥

सव्वेसि । अव्वेसि । “आमो वेसि” [६१.] इति वेसि । पक्षे सव्वणं । अव्वण ।
बाहुलकात् लियामपि । केसि । तेसि ॥

जइआ गिम्हो पयट्ठओ तइअच्चिअ किर आसि पाउसो;
जाए ताला जल-च्छणे पत्तो अच्छि-वहं खणे तहिं. ७८

कास । तास । “कितद्गथां दासः” [६२.] इति दासः । पक्षे केसि । तेसि ॥

कास । तास । जास । “कियत्तद्गथो दसः” [६३.] इति दासः । पक्षे कस्स । तस्स ।
जस्स । बाहुलकान् कितद्गथाम् आकारान्ताभ्यामपि दासो वा । काम । ताम । पक्षे
काए । ताए ॥

किस्सा । जिस्सा । तिस्सा । कीसे । जीसे । तीसे । “ईद्वयः स्मा से” [६४.] इति
स्मा से । पक्षे कीए । जीए । तीए ॥

७८. तदा ग्रीष्मकाले तस्मिन् क्षणे ग्रीष्मप्रवृत्त्यनन्तरमेव जल-
क्षणे नानाजलयध्वादिधारासारादिभिर्जलोत्सवे जाते मंपन्ने सति ।
किल इति संभाव्यते । यदा ग्रीष्मः प्रवृत्तस्तदैव प्रावृट् अक्षिपथं
प्राप्ता समस्तजनप्रत्यक्षासीद् इति । अथ च यौगपद्येन ऋतुसंभवेन
ग्रीष्मकाले प्रावृट् आसीद् इति भङ्गयोक्तम् । उत्तरसर्गार्थसूचन-
मपि कृतम् । त्रैतालीयं छन्दः ॥

काहे । काटा । कइआ । जाटा । जाहे । ताहे । जइआ । तइआ । ताला । “हे-
दीहे” [६५.] इति आहे आटा इति द्वितौ इआ च । पक्षे ताहिं इत्यादि ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितश्रीकुमारपालचरितप्राकृतज्ञाध्वमहा-
काव्यवृत्ती चतुर्थः सर्गः समाप्तः ॥

कम्हा जम्हा तम्हावि वण-निउञ्जाउ तत्थ महमहिओ
काओ जाओ ताओवि पक्खओ नीव-गन्धो तो. ?

“गायन्ति किणो मोरा? कीस पिगी गाइ जम्बु-फल-मत्ता?

कम्हा वयं जिआमो?” तत्थ पउत्थेहिं इअ लविअं. २

इमिणा इमेण एएण एदिणा किणवि जेण तेण किर

सव्व-दिसाण मुहेणं महमहिओ मालई-गन्धो. ३

१. अथ पञ्चचत्वारिंशता गाथाभिर्ग्रीष्मानन्तरभाविनीं प्रावृषं वर्णयति । ततो ग्रीष्मानन्तरं कस्माद् यस्मात् तस्मादपि । सर्वस्माद् इत्यर्थः । वननिकुञ्जात् कस्माद् यस्मात् तस्मादपि पक्षात् पार्श्वात् समीपदेशात् तत्र प्रावृषि नीपगन्धः धाराकदम्बसौरभ्यं प्रसृतः उच्छ्रलितः ॥

कम्हा । जम्हा । तम्हा । “उसेम्हां” [६६.] पक्षे काओ । जाओ । ताओ ॥

तो । “तदो होः” [६७.] इति उसेडों । पक्षे तम्हा ॥

२. कस्माद् मयूरा गायन्ति केकायन्ते । कस्मात् जम्बुफलैर्मत्ता पुष्टा सर्वा पिक्वी कोंकिला गायति मधुरं कूजति । अथ यदि पतयोः शब्दिनम् उद्घसति तदा कस्माद् वयं जीवामः । एवं सति न प्राणितुं समय इति भावः । इति तत्र प्रावृषि प्रोषितैः पान्थैर्लपितं परस्परम् उक्तम् ॥

किणो । कीस । “किमो दिणोदीमां” [६८.] इति उसेदिणोदीमां । पक्षे कम्हा ॥

३. येन केनापि तेन लोकप्रसिद्धेन सर्वदिशां मुखेन । केन तेने-

चायं वाएण तिणा केणावि, जिणा खु णेहि पहिएहि
परिमुक्को नीसासो भरिऊणं दइअ-रइ-केलिं. ४

मालइ-लयाइ णाए णेण य पुच्चानिलेण पहिआण
कत्तोवि कोवि कत्थवि अहूव-पुच्चो हुओ मोहो. ५

अह विन्नत्तं आरामिण, “पेच्छसु इमं वणोद्देसं
वल्लीहि इमाहि इमो वहल-दलाहिं मणो हरइ. ६

त्याह । अनेनं प्राच्येन अनेनं अवाच्येन एतेन प्रतीच्येन एतेन उदी-
च्येन कृत्वा । किर इति किलार्थे । स च आप्तवादे । मालतीगन्धो
जातिपरिमलः प्रसृतः ॥

४. तेन केनापि वातेन वातं परिभ्रान्तम् येन कृत्वा खु निश्चित
दयितारतिकेलिं प्रियासुरनक्रीडां स्मृत्वा विचिन्त्य तैः पथिकैः निः-
श्वासः परिमुक्तः । तथाविधपवनस्य उदीपनविभावत्वात् । वहिर्मुखाद्
उष्णवातः परित्यक्तः ॥

इमिणा । इमेण । एएण । एदिणा । किण । जेण । तेण । तिणा । केण । जिणा ॥
“इदमेतत्किञ्चिद्भवत्येवमिदं” [६९.] इति याया दित् इणा वा ॥

५. तथा मालतीलतया तेन च पूर्वानिलेन पथिकानां कस्मादपि
कुतश्चिच्छ्रारणात् कुत्रापि उद्यानोद्देशे कोप्यनिर्वचनीयः अभूतपूर्वः
असंजातचरो मोहः चित्तवैकल्यम् अभूत् । अपिः संदेहे ॥

णेहि । णाए । णेण । “तदो णं” [७०.] इति स्यादौ णो लक्ष्यानुसारेण ।

कत्तो । को । कत्थ । “किमः कः” [७१.] इति स्यादौ व्रतसोश्च कः ॥

६. अथ प्रावृद्धिभूम्भणानन्तरम् आरामिकेण उद्यानपालकेन
विज्ञप्तं श्रीकुमारपालभूपालस्य पुरः प्राञ्जलि प्रतिपादितम् । किं तत्
तदेवाह । इमं प्रत्यक्षवर्तिनं वनोद्देशं काननसमीपं पश्य प्रेक्षस्व वा
सावधानं विलोकय । सामान्येन वनदर्शनविषयं विज्ञाप्य विशेषेण

इमिआ पाउस-लच्छी कहइ, अयं सिरिफलो वणे अस्सि
समए इमस्सिम् अलि-किङ्किणी-रवं कामे-छेत्तं व. ७

उअ अस्स जम्बु-तरुणो इमस्स दाडिमि-दुमस्स य फलाइं,
एसु रमिज्जइ आहिं सुगीहि एहिं सुगेहिं च. ८

इह उज्जाणे समए इमम्मि णं पिच्छ विहसियं नीवं,
कुडयं च इमं, णे अज्जुणे अ, ताविच्छए अ इमे. ९

वर्षासंभविवृक्षलतापत्रादिसंपदं वनगतां दर्शयन् विज्ञपयति । इ-
माभिः बहलदलाभिः सान्द्रपत्रपङ्क्तिभिः वल्लीभिः व्रततिभिः कृत्वा
अयं वनोद्देशो मनो हरति हृदयम् आवर्जयति ॥

इमं । इमाहि । इमो । “इयम इमः” [७२.] ॥

७. अस्मिन् समये सांप्रतम् अस्मिन् वने अयं श्रीफलः विल्वः
अलयः सौरभ्यलोभलग्ना भृङ्गास्त एव तदाकारत्वात् किङ्किण्यः क्षु-
द्रघण्टिकास्तेषां रवो यत्र तत् तथा एवंविधं कामच्छत्रमिव । तेन क-
न्दर्पस्य सच्छायत्वात् । इति इयं प्रावृद्धक्ष्मीः कथयति सामर्थ्यास्त-
नयिबुस्तनितैः प्रतिपादयति ॥

इमिआ । अयं । “पुंल्लियोः” [७३.] इति न वा अयं इमिआ । पक्षे इमो ॥

८. अस्य जम्बुतरोः अस्य दाडिमीदुमस्य च फलानि उअ पश्य ।
तथा एसु फलेषु आभिः शुकीभिः कीरीभिः एभिः शुकैश्च रम्यते
परस्परं क्रीड्यते ॥

अम्मि । अम्म । “स्मिस्सयोरत्” [७४.] । इमादेशोपि । इमस्सि । इमस्स ॥
वाटुलकाइ अन्यत्रापि । एसु । आहिं । णहिं ॥

९. अस्मिन् समये सांप्रतम् अस्मिन्नुद्याने इमं नीपं भाराक-
दम्बम् इमं च कुट्टजं च वन्तकाख्यवृक्षविशेषं विकसितं पुष्पितम्
इमान् अर्जुनांश्च ककुभान् इमान् तापिच्छांश्च तमालान् । अर्थव-
शाद् वचनव्यत्ययः । इति विकसितान् पश्य ॥

नभोभाग-वर्णेण णिणं पुण्णे, ज्जली-वर्णेण च इमेण.

नभोभाग-वर्णेति णेति. इमेति दिव्यी-वर्णेति च. १०

१. भागम् इणं. नत् नत्-भागम् इमं, परिमलेण रुन्धन्तं

इदम् इणम् इणयो अ वणं वोआसत् केअइण, उअ. ११

उअ. किंपि हु सुन्दरं पाउस-समयस्म ने पयदस्म;

मि इदयउण्ण-सज्जाण परिमलो इत्थ परिमिळ्ळिओ. १२

इ. १. " इमेण इ. " [१५.] । इदमः एतेमान केः पञ्चमे मेन सत् इ. । पक्षे इमोसि ॥

इ. १. इमोसि । " व पञ्च. " [१५.] । इदमः केः इयो म ॥

१०. पयोः लाङ्गलीनां शार्ङ्गीत्यनां वनेन अनेन सृष्टिकानां
माधुर्याल्लानां वनेन च णभिः कृष्णाम्बुलीनाम् ओषधिविशेषाणां वनेः
सभिर्धिर्यानां स्थापकानां वनैश्च पुण्ड्रम् । एतानि लाङ्गल्यादिवनानि
सृष्टिकानां त्वरः ॥

ण । णे । णेण । [णेति] " णोसमसमिभि " [१०.] इति णः । पक्षे इमं ।
इमे । इमेण । इमेति ॥

११. इमं भूभागं पृथ्वीपृष्ठप्रदेशं तथा इमं नभोभागम् आका-
शप्रदेशं परिमलेन सौरभ्येण रुन्धन् व्याप्नुवद् इदम् इदम् इदं च ।
समस्तमर्षयति भायः । केतकीनां वनं विकसति पुष्पति उअ पश्य ॥

इणं । " अयेण " [१०.] । पक्षे इमं ॥

इ. १. इणं । इणयो । " इयो ग्य " [१५.] इति मिअग्य्यां सत् इदं इणमो

इणं च ॥

१२. प्रवृत्तास्त प्रसूतस्य । प्रौढिं प्राप्तस्येत्यर्थः । अस्य प्रावृत्तसम-
पन्त्य हु निश्चितम् आश्चर्यं वा किमपि लोकोत्तरं सौन्दर्यम् अस्ति

१ B C इदम् १ for इदम् इदम् इदम्.
19

एअम्मि वणोद्देशे, ईअम्मि, तहा अयम्मि ऊसलइ
इणम्, इणमो, एस फुडं सालो, जूही, सिलिन्धं च. १६
कुडयं दलइ तम् एअं, एसा सा जूहिआ महमहेइ,
एसो सो कन्दलिओ वेणु-कुडङ्गोवि पडिसाहं. १७

झलीकुसुमं शारदीलताप्रसूनम् एतस्मात् [एतस्मात्] एतस्माच्च ।
 सर्वसमीपवर्तिदेशाद् इत्यर्थः । अत्र उद्याने को न लाति । परिमल-
 विकासिसौन्दर्याद्यावर्जितचेताः सर्वोपि एतद् गृह्णातीति भावः ॥

से । सि । “वेदंतदेत” [८१.] इत्यादिना इदमृतद्वएतदां स्थाने उस्आम्भ्यां सह
 यथासंख्यं सेसिमौ । पक्षे इमाण । एआण । इमस्त । एअस्त । ताण । तस्त ॥

एत्ताहे एतो । “वैतदो” [८२.] इति एतदो उस्तेः स्थाने तो ताहे । पक्षे
एआओ ॥

एत्ताहे । एतो । एत्थ । “त्थे च तस्य लृक्” [८३.] । एतदः त्थे परे तो ताहे
 एतयोश्च परयोस्तस्य लृक् ॥

१६. एतस्मिन्नेतस्मिन् [एतस्मिन्] समीपवर्तिनि वनोद्देशे एष
 सालः अर्जुनः । एषा यूयी मागधीलता । एतत् सिलिन्धं च भूमि-
 स्फोटः स्फुटम् उल्लसति पुष्पपत्रप्रवालादिभिर्वर्धते ॥

ईअम्मि । अयम्मि । “एरदी” [८४.] इति एतदः एकारस्य डयादेशे स्मौ अत्-
 ईती । पक्षे एअम्मि ॥

१७. तद् एतत् पूर्वदृष्टम् अधुना अनुभूयमानं कुटजं दलति वि-
 कसति । एषा सा यूयिका महमहेइ इति गन्धेन प्रसरति । सौरभ्येण
 सर्वं व्याप्नोतीत्यर्थः । एष स वेणुकुडङ्गोपि वंशगहनमपि प्रतिशाखं
 सर्वशाखासु कन्दलितः संजातनवाङ्कुरः ॥

१ B कुडलं.

१ C झिलि°. २ B C महमहेइति for महमहेइ इति.

से चन्दणस्त तह मयनाभीए, सिं च अगुरु-कलिआण

कप्पूर-पारियाण य अहिअयरो मालई-गन्धो. १३

चिच्चिणिअ-तरूणेमाणेआण य कुसुम-दंसणे हरिसो

कहवि न माइ इमस्सेअस्स य आराम-लोअस्स. १४

ताण ललिआण ठाणं तस्साणङ्गस्स, लङ्गली-कुसुमं,

एआओ, एत्ताहे, एत्तो अ न एत्थ को लेइ? १५

उअ पश्य । तथा अत्र प्रावृषि एषां कुटजार्जुनसर्जानां वत्सकककु-
भशालाख्यद्रुमाणां परिमलः परिमिलितः पिण्डीभूतः । तद्गन्धवै-
वित्तयं न ज्ञायत इत्यर्थः ॥

किं । “किमः किं” [८०.] ॥

१३. अस्माद् उपलभ्यमानात् तस्मात् पूर्वम् उपलब्धात् एतस्मात्
आसन्नोपलभ्यमानाद् वा चन्दनात् । एषाम् अत्यासन्नोपलभ्यमानप-
त्तनादिनगराणां तेषां लोकदृष्टमलयादिदेशानां वा चन्दनात् ।
तथा अस्यास्तस्या एतस्या वा मृगनाभेः आसां तासां वा पुरां मृग-
नाभेः । आभ्यस्ताभ्य एताभ्यश्च अगुरुकलिकाभ्यः । एभ्यस्तेभ्य
एतेभ्यश्च कर्पूरपारिजातेभ्यः । सामर्थ्यात् चन्दनादिगन्धेभ्य इ-
त्यर्थः । मालत्या जातेर्गन्धः परिमलः अधिकतरः । प्रावृट्काले हि
मालत्या अनिरुचिप्रचुरतरसौरभ्यास्पदत्वान् ॥ से चन्दणस्त इत्यादिषु
“कचिद् द्वितीयादेः” [३.१३४.] इति पञ्चम्याः षष्ठी ॥

१४. एषाम् एतेषां च चिच्चिणिकान्तरूणाम् अम्लिकावृक्षाणां
कुसुमदर्शने मति अस्य एनस्य आरामलोकस्य उद्यानजनस्य कथ-
मपि केनापि प्रकारेण हर्षो न माति अतिवर्तते ॥

१५. तस्य अतद्गम्य तेषां ललितानां विलसितानां स्थानं पदं ला-

१. For B. C. = B. 'एतन्नाम, We with C. १ B. C. विन'.

२ D. want 'हृदय' sup to 'हृदय' ३ C 'ताप्यजादि', ३ U अतिवर्तते.

एअम्मि वणोहेसे, ईअम्मि, तहा अयम्मि ऊसलइ
 इणम्, इणमो, एस कुडं सालो, जूही, सिलिन्धं च. १६
 कुडंयं दलइ तम् एअं, एसा सा जूहिआ महमहेइ,
 एसो सो कन्दलिओ वेणु-कुडङ्गोवि पडिसाहं. १७

झलीकुसुमं शारदीलताप्रसूनम् एतस्मात् [एतस्मात्] एतस्माच्च ।
 सर्वसमीपवर्तिदेशाद् इत्यर्थः । अत्र उद्याने को न लाति । परिमल-
 विकासिसौन्दर्याद्यावर्जितचेताः सर्वोपि एतद् गृह्णातीति भावः ॥

से । ति । "वेदंतदेत" [८१.] इत्यादिना इदमस्तद्वैतदां स्थाने ऋत्वाभ्यां सह
 यथासंख्यं सेसिमां । पक्षे इमाण । एआण । इमस्स । एअस्स । ताण । तस्स ॥

एत्ताहे एत्तो । "वैतदो" [८२.] इति एतदो ऋतेः स्थाने तो ताहे । पक्षे
 एआओ ॥

एत्ताहे । एत्तो । एत्थ । "त्थे च तस्य दृक्" [८३.] । एतदः त्थे परे तो ताहे
 एतयोश्च परयोस्तस्य दृक् ॥

१६. एतस्मिन्नेतस्मिन् [एतस्मिन्] समीपवर्तिनि वनोद्देशे एष
 सालः अर्जुनः । एषा यूथी मागधीलता । एतत् सिलिन्ध्रं च भूमि-
 स्फोटः स्फुटम् उल्लसति पुष्पपत्रप्रवालादिभिर्वर्धते ॥

ईअम्मि । अयम्मि । "एरदी" [८४.] इति एतदः एकारस्य उद्यादेशे म्मो अत्-
 ईत्ती । पक्ष एअम्मि ॥

१७. तद् एतत् पूर्वदृष्टम् अधुना अनुभूयमानं कुटजं दलति वि-
 कसति । एषा सा यूथिका महमहेइ इति गन्धेन प्रसरति । सौरभ्येण
 सर्वं व्याप्नोतीत्यर्थः । एष स वेणुकुडङ्गोपि वंशगहनमपि प्रतिशाखं
 सर्वशाखासु कन्दलितः संजातनवाङ्कुरः ॥

१ B कुटलं.

२ C झलिः. ३ B C महमहेइनि for महमहेइ इति.

“तं, तुं, तुवं, तुह, तुमं, आणेह नवाई नीव-कुष्टुमाई.

भे, तुम्भे, तुम्होम्हे, तुम्हे, तुज्झासणं देह. २१

हकीनिकुञ्जे गजप्रियागह्वरे अमुष्मिन् सालवने च परिमलवहलः
सौरभनिचितः पवनो वहति वाति ॥

अयम्मि । इअम्मि । “ममावयेओ वा” [८९.] । अयमः अन्यव्यञ्जनवृत्ति
दकारान्तस्य स्थाने उवादेशे स्मौ अय इअ । पक्षे अयम्मि ॥

२१.—४५. अथ मालिनीपरस्परोक्तिप्रत्युक्तिनिवेदनं उद्यानपालः
श्रीकुमारपालभूपालं विज्ञपयति । पक्षविंशत्या महाकुलकम् ॥

४५. पद्मावतीदेव्याः पूजने पूजानिमित्तं तिसृभिः द्वाभ्यां द्वाभ्यां
गुणिते ते च ते द्वे च द्विगुणितद्वे ताभ्याम् । चतसृभिश्चेत्यर्थः ।
सखीभिः सह मालिन्यां मालायुक्ता अन्यान्यम् इति पूर्वोक्तं जल्प-
न्ति कथयन्ति ॥

तदेवाह । २१ सखि त्वम् ९ । कोर्थः । सर्वा अपि शृयम् । न-
वानि नीपकुसुमानि आनयतेति । अत्र तंतुमादिभिः सह सखिद्व-
न्दस्य प्रत्येकं योगः । एवम् उत्तरत्रापि शुष्मदादेशः भे तुम्भे इत्या-
दिभिः अस्मदादेशैश्च अम्मि स्मीत्यादिभिश्च संबन्धः पार्श्वः । ते
सख्यः शृयम् ६ आसनं पूजाविलोकनार्थागतोपवेशनार्थं विष्टरं दत्त
वितरत ॥

१ B तुम्होम्हे. We with C. २ B तुम्होम्हे. We with C. तुम्होम्हे would give
us one more form तुम्हो (III. 104) It would be far-fetched to suppose
that तुम्हो is the correct form but that तुम्हो is not to be formed under
III. 104 since out of तुम्हो and तुम्हो that are formable from तुम्हो, तुम्हो
is expressly given in III. 91 so as to indicate that तुम्हो is not to be
formed. Neither in the Vṛtti of the Sūtras nor in the commentary
on our text is there any indication of such a *lopa* as *lopa* and *lopa*
closely resemble each other in the Mass.

१ B C कथयति सन्दिग्ध.

तुम्हे, तुज्जे ण्हायह. अहिणव-कलहार-पत्तिआणयणे,
 तं, तुं, तुमं, तुवं, तुह, तुमे, तुए, संपयं भणिमो. २२
 वो, तुब्भे, तुज्जोय्हे, तुम्हे, तुज्जे अ, भे अ, तुय्हे अ
 भणिमो, न किम् इहं ण्हाएह पल्ले दहुर-भएण? २३
 भे, ते, दि, दे, तइ, तए, तुमाइ, तुमए, तुमे, तुमं, तुमइ,
 किं नाणिज्जइ दुब्बा पउमावइ-देवि-पूयत्थं? २४
 भे, तुब्भेहिं अ, तुज्जेहिं अ, तह तुम्हेहिं तुलसिआ गिज्जा
 उज्जेहिं अ, उम्हेहिं अ, तुय्हेहिं तह य उय्हेहिं. २५

२२. हे हला यूयं यूयं स्नात स्नानं कुरुत । हे वयस्याः त्वाम् ७
 अभिनवा नूतना या कलारस्य वनस्पतिभेदस्य पत्रिका तस्या आन-
 यने सांप्रतं वयं भणामः आदिशामः ॥

२३. हे आल्यः युष्मान् ८ भणामः यथा इह पल्लवे अल्पस-
 रसि दुर्दुरभयेन किं यूयं न स्नात । भेकभीतिं त्यक्त्वा स्नानम् आ-
 धत्तेत्यर्थः ॥

२४. हे सध्रीच्यः त्वया ११ पद्मावतीदेव्याः पूजार्थम् । किम्
 इति आक्षेपे । किं दूर्वा नानीयते । अपरव्यापारम् उत्सृज्य आनीय-
 ताम् इति भावः ॥

२५. हे सख्यः युष्माभिः ८ तुलसिका । सुरसाख्यः प्रसिद्धसु-
 रभिवनस्पतिभेदः । ग्राह्या उच्येया ॥

१ B C are both confused and wanting in this distich. B merely has वे तुम्हे तुम्भोहे तुज्जे य. C वे तुम्हे तुम्भोय्हे तुम्हे भे अ ने अ तुय्हे य. Bm. reads the Sūtra thus: वे तुम्हे उज्जे तुय्हे उय्हे भे दग्गा (III. 93) where P substitutes तुम्भे for उज्जे. Metre in our text makes उज्जे impossible, and तुम्भे would give two more forms besides the right one, viz. तुज्ज and तुम्भ. तुम्भ appears to be the correct reading and the Sūtra should therefore read वे तुम्भे तुम्भे तुय्हे उय्हे भे दग्गा. In Jain Mss. दग्ग and दग्ग are very similar. २ That उज्जे is the correct form and not दग्गे as given by P (III. 93) is plain from the fact that we should thereby have one more form दग्गे which the grammar would not recognise. See note ४ on 21 above.

तुम्भत्तो, तुम्हत्तो, तुज्झत्तो, केअइं तुहत्तोवि

आणाएमि तुमत्तो तहा तुवत्तो, तइत्तो अ. २६

तुय्ह, तहिन्तो, तुम्भ य, तुम्ह य, तुज्झ य सवेण्टे-पिकाइं

देवीइ ढोवणत्थं तोडामो दाडिमि-फलाइं. २७

तुम्भत्तो, तुय्हत्तो, उय्हत्तो तह य तह य उम्हत्तो,

तुम्हत्तो, तुज्झत्तो, मुत्था-धूवं करावेमि. २८

तेइ, ते, तुहं, तुह, तुमे, तु, तुम्ह, तुव, तुम, तुमो, तुमाइ, इ, ए,

दे, दि, तहा विम्हरिअं किम् इमं पल्ल-जले ण्हाणं? २९

२६. हे हलाः त्वत् ७ भवत्या भवत्याः पार्श्वात् केतकम् आनयामि ॥

२७. हे वयस्याः त्वत् ५ भवत्या भवत्याः सकाशाद् देव्याः पद्मावल्या दौकनार्थं बलिकरणार्थं सघृन्तानि च तानि पक्वानि च तानि तथा प्रसवबन्धनपरिपाकयुक्तानि दाडिमीफलानि वयं त्राटयामः अवचयामः ॥

२८. हे आल्यः शुष्मत् ६ भवतीनां भवतीनां सकाशाद् गुत्तानां गुन्द्राणां धूपं कारयामि ॥

२९. हे सभ्रीच्यः तव १५ किमिदं पल्लजले स्नानं विस्मृतम् । येन न कृतम् इति भावः ॥

१ B C सवेट". २ B reads the first halves of the two stanzas 29 and 30 thus:

तइ ते तुहं तुमे तु तुम्ह तुव तुमो तुमाइ ई ए ।

दे दि

तुम्भ (१ उम्भ) य तहं तुम्भ य तुम्भ य उय्ह तह उम्ह तह उम्ह

C तइ ते तुहं तुमे तु तुम्ह तुव तुम तुमो तुमाइ ई ए ।

दे दि

तुम्भ य तहिं य तुम्भ य उय्ह य उय्ह तह उम्ह उम्ह ।

१ B दया. २ B has 11 for 15 which we with C.

उब्भ य, तुम्हं, तुब्भ य, उम्ह य, उय्ह, तह उज्झ, तह तुज्झ,

पुप्फञ्जलि-दाण-कए नीवावचए किम् आलस्सं? ३०

भे, तुब्भ, तु, वो, तुब्भं, तुब्भाण, तुवाण, तुम्ह, तुम्हं च,

तुम्हाण य पल्लओ विम्हरिअं किं जलाणयणं? ३१

तुज्झं, तुज्झ, तुमाण, तुमाण, उम्हाण, अविअ उम्हाणं

मत्त-जलवायसुड्ढावणेण जल-कलुसणं किम् इमं? ३२

तुब्भाणं, तुज्झाणं, तुहाण, तुम्हाणम्, अह तुवाणं च,

तुज्झाण, तुहाणम् इमं मत्त-वलायासु किं रमणं? ३३

तुमए, तए, तइ, तुमे, तुमाइ, तुज्झम्मि, तुम्मि, तुब्भम्मि,

तुम्हम्मि, तुहम्मि, तुवम्मि, तुमम्मि भणाम जूहि-कए. ३४

३०. हे सख्यः तव ७ पुष्पाञ्जलिदानकृते कुसुमाञ्जलिविधान-
निमित्तं किं नीपानां धाराकदम्बकुसुमानाम् अवचये चुण्टने आल-
स्यम् । न मन्दादरत्वं कर्तुं युक्तम् इति भावः ॥

३१. हे हलाः युष्माकं १० पल्लवाज्जलानयनं किं विस्मृतम् ॥

३२. हे वयस्याः युष्माकं ६ मत्तजलवायसोड्ढायनेन पुष्टमद्भुक्षे-
पणेन कृत्वा किमिदं जलकलुषणम् । तत्संमुखं लेपुक्षेपणादिना
पानीयाविलीकरणं नोचितम् इति भावः ॥

३३. हे आल्यः युष्माकं ७ मत्तवलाकासु पुष्टसारिकासु कि-
मिदं रमणम् । पूजाप्रस्तावे न क्रीडितुं युक्तम् इति भावः ॥

३४. हे सध्रीच्यः त्वां १२ यूथीकृते मागधीनिमित्तं भणामः
आदिशामः । “द्वितीयानृतीययोः सप्तमी” [३.१३५.] इत्यनेन द्वितीयायाः
सप्तमी ॥

१ B तुब्भं. C doubtful between तुब्भं and तुज्झं. २ C तुम्हाण. We with B.
३ B अम्हाणं. We with C.

तुम्हसु, तद्वा तुम्हसु, तुम्हासु, तद् य तुज्झासु,
 अ, आइसामो नव-जम्बु-फलावधारम्मि. ६६
 म्मि, अस्मि, अहयं, हय, अहं मात्तर-पट्टवं लेमि;
 अम्हो, मो, भे, वयमवि लोद्ध-कुमुमाहं. ६७
 अम्मो, अम्मा य, मम्ह, अहं, भं, मयं, मियं भणा,
 हो, जं, अम्हामलय-फलेहि जइ कज्जं. ६८
 मयण, मह, ममाह, जं, तद् मण, मयाह तथा.
 ह, अम्हं, जं, अम्हंहि अ जवा गेज्जा. ६९
 पुण्मासु १० विभिर्नादलाहरणं पक्षिर्नापज्जानम-
 मासु ६ नवजरुफलैः उपहारः पशावर्त्ता-
 निमित्तम् आदिशामः ॥
 १ मात्तरपट्टाणं धित्तविक्रयत्तयानं त्थानं.
 २ लोद्धकुसुमादि भाजंनमासुमानि । अम्हं
 लामीत्येव वचनान्तमपि म्हुक्कत्तान्तम् ।
 तथा अरमानं ४ भणत्त एहि अरमानं.
 भोजनं वयमेव निपादयाम इति भावः ।
 तथा अरमाणि ५ मया पट्टा ६-

मज्झत्तोवि, महत्तो, तहा मइत्तो, तहा ममत्तोवि,

अम्हत्तो तह गिण्हेह कुडय-तरुणो पसूणाई. ४०

मे, मइ, मम, मह, मज्झं, महं, तहा मज्झ, अम्ह, अम्हं च,

णे, णो, अम्हे, अम्हो चम्पय-कलिआउ गिज्जाओ. ४१

अम्हाणं, मज्झाणं, ममाण, ममाणं, महाण य, महाणं,

अम्हाण य, मज्झाणं हत्थे धव-पसव-दामाई. ४२

मि, मइ, ममाइ, मएवि अ, अम्हम्मि, ममम्मि, मे, तह महम्मि

मज्झम्मि अ थल-नलिणी-कुसुमाहरणे निउत्तव्वं. ४३

अम्हेसु, ममेसु तहा, महेसु, मज्झेसु, तह य अम्हासु

आदिसह सल्लई-तरु-नव-कुसुमाहरण-कम्मम्मि." ४४

४०. हे सख्यः मत् ४ मम मम सकाशात् । तथा अस्मत् अस्मन् अस्माकम् अस्माकं सकाशाच्च कुटजतरोः प्रसूनानि गृह्णीत अङ्गीकुरुत ॥

४१. हे हला मम ९ तथा अस्माकं ७ चम्पककलिका हेमपुष्प-ककोरका प्राद्याः ॥

४२. हे वयम्याः अस्माकं ८ हस्ते धवप्रसवदामानि शाविवि-शेषप्रसूनचक्रः सन्ति ॥

४३. हे आल्यः मयि ९ स्थलनलिनीकुसुमाहरणे स्थलपद्मिनी-पद्मानयननिर्वासनं नियोज्यम् आदिष्टव्यम् ॥

४४. हे नख्यः अस्मात् ५ सल्लकीनवनवकुसुमाहरणकर्मणि

इय पञ्चमायद्दंवी पृथगे मालिणीड जम्पन्ति
नीतिं द्रोति दुग्णिअ-वेति च सदीदि अन्नोन्नं. ४५.

सारस-समयमि पत्थ य मिहुण-सरुवेण पिच्छ विलसन्ति
देव, दुये सारसया, दुग्णि गुगा, वेणिं हंसा य. ४६

गजप्रियापादपप्रसूनानयनरूपच्यापारनिमित्तं यूयम् आदिशत भ-
षत । अत्र च सत्पाकुल्ये तथाचापिशब्दाः सस्त्रीं सस्त्रीं प्रति समुच्च-
रंशोक्तकालेन नियोक्तव्याः ॥

तथा अत्रैव च "पुष्पदग्गं तं सुपम्" [१०.] इत्यादि "सुपि" [११.५.] इत्यन्तगवाणां
हं-हं-नयम्-इत्यादि-अम्ह-मम-मह-मज्ज-इत्यन्तानि उदाहरणानि पुष्पदरमदोः
सर्वविभक्तिसंख्ये स्पष्टान्देय । नवरं सुपि एतद्विपलपम् इच्छन्त्येते । तन्मते
सुपम् तुमम् इत्यादि । तुभ्यम् आत्ममपि इच्छन्त्यः । तेन तुम्भासु । तुम्हासु ।
तुम्हासु । अम्हरम् आन्त्रमपीच्छन्त्यः । तेन अम्हासु इति विशेषः ॥

नीति । "वेतिंती तृतीयादी" [११८.] ॥

द्रोति । द्रोति । "द्वेदी वे" [११९.] ॥

४६. प्रावृटनन्तरं शरत्संपदं दर्शयन् आरामिकः कुमारपालनृपं
विज्ञपयति । हे देव महाराज अत्र च अस्मिन् पुनः शरत्समये द्वौ
सारसश्च सारसी च मागसौ । "पुरुषः स्त्रिया" [हं० ३.१.] इति पुरुष-
शेषे । सारसौ लक्ष्मणौ । एवम् अग्रेषु । द्वौ शुकौ कीरौ द्वौ च हंसौ
सितच्छदौ मिथुनस्वरूपेण स्त्रीपुंसयुग्मरूपेण पश्य विलसतः प्रतीडां
धुरुतः । द्वौ इति पश्येत्यपेक्षया द्वितीया । विलसत इत्यपेक्षया च
प्रथमा । एवम् अग्रेषु पश्येत्यपेक्षया द्वितीया भ्राम्यतः उद्व्यन्ते
सन्तीति योगे प्रथमा ॥

दो दो कुरुरा वे वे अ खञ्जणा नह-यले, उअ, भमन्ते;

पण्णाईं ति^१वण्णस्स य, उअ, ति^२ण्णिवि जुण्ण-नीलाईं. ४७

उअ चउरो, चत्तारो, चत्तारि इमे नहम्मि उड्डन्ते,

दंसेइ सारसे इअ मुद्धा दुण्हं वयंसीणं. ४८

दुण्ह नयणाण सुहदा उअ माला पङ्कयाण, तासुं च

कमल-सही हंस-वहू अली-वहू पिच्छ रममाणा. ४९

४७. द्वौ द्वौ कुरुरौ उत्क्रोशाख्यपक्षिविशेषौ द्वौ द्वौ च खञ्जनौ खञ्जरीटौ नभस्तले उअ पश्य भ्राम्यतः । त्रिपर्णस्य च पलाशस्य त्रीण्यापि पर्णानि जीर्णान्यपि पुरातनप्रायाण्यपि नीलानि । समय-माहात्म्यात् हरितानि । सश्रीकाणीति यावत् । उअ पश्य सन्ति ।

दुवे । दोण्णि । वेण्णि । दो । दो । वे । वे । “दुवे दोण्णि वेण्णि च जस्ससा” [१२०.] ॥ दुण्णि । विण्णि इति पाठे तु “ह्रस्वः संयोगे” [१. ८४.] इति ह्रस्वः ॥

तिण्णि । “त्रैस्तिण्णिः” [१२१.] ॥

४८. मुग्धा अप्रगल्भा द्वयोर्वयस्ययोः सारसान् इति अनेन प्रकारेण दर्शयति । तमेवाह । चतुर इमान् सारसान् नभसि उअ पश्य । उड्डयन्ते विचरन्ति ॥

चउरो । चत्तारो । चत्तारि । “चतुरश्चत्तारो चउरो चत्तारि” [१२२.] ॥

४९. द्वयोर्नयनयोः सुखदाः पङ्कजानां मालाः स्रजः उअ पश्य सन्ति । तासु च कमलसख्यः सहचारित्वाद् वयस्याः । हंसवधूः वरटा । अलिबधूः भ्रमरी । रममाणाः पश्य सन्ति ॥

दोण्हं । दोण्हं । “मंढ्याया आमो ण्ह ण्हं” [१२३.] ॥

१. So B C.

१ So B C. = B C दृष्टि । विज्ञ । २ C inserts चतुर इमान्. ३ So B C.

अखलिअ-परिमल-रिद्धिं पहिआ ददूणें छत्त-वण्ण-तस
 वचन्ति मोह-निदं मरण-सहिं भरिअ अप्प-वहुं. ५०
 हाहाण समा हेढे तरूण सालीण गोविआ गन्ती
 खे जन्तीणं मिलिआण सुर-वहूणं गइं खलइ. ५१
 अलि-मालाहि सणाहेहि वाण-कुसुमेहि परिमल-गुरुहिं
 दिदेहि वि मुच्छिज्जइ दुहिणीहिं पन्थिअ-वहूहिं. ५२
 सारस-मालाहिन्तो, मुग-मालाओ अ, चडय-मालाउ,
 अखलिअ-गईउ धेणूउ, रक्खिमो सालि-वणम् एअं.

५०. अस्खलितपरिमलव्रद्धिं निरर्गलसौगन्ध्यसमृद्धिं त
 तरुम् अयुक्कददृक्षं दृष्ट्वा पथिका आत्मवधूं स्वभार्यां स्मृत्वा
 सखीम् अचैतन्यादितत्कार्यकारित्वाद् वयस्यां मोहनिद्रां त
 मर्यां मूर्च्छानिद्रां व्रजन्ति आसादयन्ति ॥

५१. तरुणाम् अधः अधस्तनभागे हाहाभिर्देवगायनैस्ते
 समा । निरुपमनिनादोपेतत्वात् । शालीनां गोपिका गायन्त
 कुर्वन्ती खे यान्तीनां व्रजन्तीनां मिलितानां प्रीडार्थं समु
 सुरवधूनां गतिं स्खलयति निपेधयति । दिवि गच्छन्त्यो
 अत्याश्चर्यं गोपीगीतं श्रुत्वा तत्रैव तिष्ठन्तीत्यर्थः ॥

५२. अलिमालाभिः सनाथैः युक्तैः परिमलगुरुभिः सौर
 दृष्टैरपि वाणकुसुमैः असनप्रसूनैर्हेतुभूतैः दुःखिनीभिः स
 अभितापात् सकष्टाभिः । पन्थेन चरन्ति पान्थिकाः । पथि
 न्थशब्दोप्यस्ति । तेषां वध्वस्ताभिर्मूर्च्छयते मुह्यते ॥

५३. सारसा लक्ष्मणास्तेषां मालास्तस्यास्ताभ्यो वा ।
 फीरास्तेषां मालास्तस्यास्ताभ्यो वा । चटकाः कलविद्धास्तेषां
 तस्यास्ताभ्यो वा । अस्खलिता अप्रतिहता । अनिवार्येति

कुङ्कुम-कलिआमुन्तो सुरहिस्स मिउस्स एन्त-पवणस्स

पसरो गिरिम्मि इह तह तरुम्मि सव्वंपि सुरहेइ. ५४

फुल्ला मुणी इह तरु; न मुणीउ तरुउ दूरगा भमरा;

वाइ मुणीण तरुणं नव-परिमल-मासलो वाऊ. ५५

उद्दीविय-दढ-मयरद्धयगिणो वाउणो फुरन्ति रया

मुणि-मालत्तो पङ्कय-मालाहिन्तो पराय-कणा. ५६

एवंभूता गतिर्यस्या यासां वा तस्यास्ताभ्यो वा धेनोर्धेनुभ्यश्च शालिवनम् एतद् वयं रक्षामः तन्निवारणेन पालयामः । अत्र आरामिकेण स्वनियोग एव विज्ञप्तः ॥

५४. कुङ्कुमकलिकाभ्यः केसरकोरकसकाशाद् आयंश्चासौ पवनश्च तस्य अत एव सुरभेः मृदोः सुखस्पर्शस्य प्रसरः उज्जृम्भणम् इह शरदि गिरौ तथा तरौ सर्वमपि उपत्यकाधित्यकाप्रस्थादि मूलपत्रपुष्पादि सुरभयति स्वगन्धवासेन एकतानतां नयति ॥

५५. इह शरदि मुनयः अगस्तयस्तरवः फुल्लाः पुष्पिताः । अतो न मुनेस्तरौः सकाशाद् दूरगा विरलाः । किं तु मकरन्दलोभात् समीपस्था इत्यर्थः । भ्रमराः । तथा मुनीनां तरुणां नवपरिमलमांसलः नूतनसौरभसमृद्धो वायुर्वाति ॥

माला कमल-सद्दी हंस-वद् इत्यादीनि मुणीउ तरुउ मुणीण तरुणम् इत्यन्तानि चोदाहरणानि “शेषेऽवन्तवत्” [१२४] इत्येतद्वृत्त्युत्सारेण स्वयम् उपयुज्य परिभाषनीयानि ॥

५६. उद्दीपितः वृद्धिं नीतः दृढो बलवान् मकरध्वज एव संतापकत्वाद् अग्निर्यैस्ते तथा वायवः स्फुरन्ति सर्वतः परिभ्रमन्ति । तथा उद्दीपितमकरध्वजाग्नेर्वायोः वायुं प्राप्य । वायुयोगाद् इति या-

चारुम्मि एत्थ पल्लव-वारिम्मि विसट्ट-पोम्म-मालाओ
दोहिंचिअ नयणेहिं होइ न तिच्ची नियन्ताणं. ५७

मच्च-गणस्स सुराण य अलं खु कामो हवेइ इह सरए
कामाय पवट्टन्ते वाणं कामस्स य घडन्ते. ५८

वत् । रयाद् वेगेन मुनिमालायाः अगस्तिपुष्पपरंपरायाः मुनिमा-
लाभ्यो वा सकाशात् [तथा पद्मजमालायाः पद्मजमालाभ्यो वा
सकाशात्] परागकणा एतद्रजोलवाः स्फुरन्ति इतस्तत उल्लसन्ति ॥

अग्गिणो । वाटणो । "न दीघो णो" [१२२.] ॥

मालत्तो । मालादिन्तो । "हसेह्वक्" [१२६.] । भ्यसध हिः" [१२७.] । न ॥

५७. अत्र शरदि चारुणि पल्लववारिणि । विसट्ट इति देश्यम् ।
विकसितानि यानि पद्मानि तेषां मालाः मालाभ्यो वा सकाशाद्
ह्लाभ्यामेव नयनाभ्यां पद्मानि वीक्षमाणानां न तृप्तिर्भवति । न न-
दर्शनवाञ्छा व्युपरमत इति भावः ॥ मालाओ इति पश्यताम् इति
संबन्धविवक्षया द्वितीया । भवतीति संबन्धविवक्षया तु पक्षमी ।

चारुम्मि । वारिम्मि । "हेहे" [१२८.] । न ॥

मालत्तो । मालादिन्तो । मालाओ । "एत्" [१२९.] । न ॥

दोहिं । नयणेहिं । "द्विवचनस्य बहुवचनम्" [१३०.] ॥

५८. कामाय स्मरार्थं प्रवर्तमानायाम् कामाय घाणः असनः स
एव विरहिमनोभेत्तृत्वाद् घाणः शरः तं पटमानायाम् उत्पादय-
न्ताम् । "प्रादृशरत्तरणयः शुंति" [१३१.] इति प्रादृशे शुंत्यम् । एह श-
रदि घाणाख्यपुष्पेण कृत्वा [मर्त्यगणाय सुरेभ्यश्च] विशिखं प्राप्तुं
समर्थः कामो भवति ॥ शरदुपष्टम्भेन स्मरस्तान् स्ववशादतिर्नो
विहितवान् इत्यर्थः ॥

मयणम्मि विरहिणीणं वहाइ रुद्धम्मि को व न वहाय ?

जं ताण वहस्स हुअं फुल्लं सेहालिअ-वणंपि. ५९

वन्दे भण्डीरस्सवि, चिरस्स फुल्लम्मि जम्मि अलि-ओली.

नील-मणीण न इअरा वण-सिरि-पिट्ठीइ कवरिव्व. ६०

एइ न पहिओ पासे इमस्स असणेमु भूसिअ-वणस्स;

गन्ध-विसेहिव तेहिं वीहन्तो नस्सए दूरे. ६१

मच्च-गणस्स । सुराण । “चतुर्थ्याः पद्यी” [१३१.] ॥

कामाय । कामस्स । “तादर्थ्यार्थ्या” [१३२.] ॥

५९. विरहिणीनां प्रोषितभर्तृकाणां वधाय विनाशाय कुपिते सति मदने । वा इवार्थे । स च संभावनायाम् । को वा क इव न वधाय न संभाव्यते । असौ यस्तासां वधाय न भविष्यतीत्यर्थः । यत् तासां वधाय फुल्लं पुष्पितं शेफालिका निर्गुण्डी तस्या वनमपि भूतम् ॥

वहाइ । वहाय । वहस्स । “वधाहुइअ वा” [१३३.] इति तादर्थ्यार्थेडत् आइः पद्यी च वा ॥

६०. भण्डीरमपि वृक्षविशेषमपि चिरेण वर्णनीयसौरभादिगुणग्रामस्य असंख्यत्वाद् बहुकालेन वन्दे वर्णयामि । यस्मिन् फुल्ले पुष्पिते सति नीलमणिभ्यो न इतरा । अतिसादृश्यात् तं इवैवेत्यर्थः । अल्याली भ्रमरश्रेणिः वनश्रियः पृष्ठे कवरीव वेणिरिवास्ति ॥

भण्डीरस्स । चिरस्स । मणीण । पिट्ठीइ । “कच्चिद् द्वितीयादेः” [१३४.] इति द्वितीयादीनां विभक्तीनां स्थाने पद्यी ॥

६१. अस्य प्रत्यक्षवर्तिनः असनैः बीजकैः कृत्वा भूपितं च तद् वनं च तस्य पार्श्वं न एति नायाति । किं तु गन्ध एव मारणाद्

इह कणय-पद्मएहिं रत्तिं विज्जुज्जलेहि चउ-वीसं
 अच्चिज्जन्ति जिणा तेण तेण कालेण सयराहं. ६२
 उज्जाण-मण्डवेसुं गरुआअइ लोहिआइ विम्ब-फलं;
 गरुआइ लोहिआअइ एव्वारु-फलं च कच्छेसु. ६३

विपं येषां ते तथा विषवृक्षविशेषास्तेभ्य इव दूरं पथिकः तंभ्यांऽ-
 सनेभ्यो विभ्यत् तस्यन् नश्यति ॥

पासे । असणेउ । “द्वितीयातृतीययोः समर्पा” [१३५.] ॥

वित्तेहि । तेहि । दूरे । “पद्मस्यास्मृतीया च” [१३६.] इति तृतीयात्मसम्पर्पा ॥

६२. इह शरदि विद्युद्बद् उज्ज्वलैः कनकवर्णानि पद्मजानि ।
 “मयुरव्यंसकेत्यादयः” [हि० ३.१] इति वर्णशब्दलोपात् । कनकपद्मजानि तैः
 कृत्वा राज्ञौ तस्मिन् तस्मिन् काले राज्ञेरेव आसन्तरूपं । सयराहं
 इति देश्यं शीघ्रार्थं । चतुर्विंशतिर्जिना अचर्यन्ते पूज्यन्ते ॥

रत्ति । “सप्तम्या द्वितीया” [१३७.] ॥

मधमार्थेपि द्वितीया दृश्यते । चउ-वीसं ॥ आर्यं तृतीयापि दृश्यते । तेण तेण
 कालेण ॥

६३. उद्यानमण्डपेषु विम्बाख्यफलं गुरु इव आचरति । वयद् ।
 गुरुयते । अगुरु गुरु भवति गुरुयति । अलोहितं लोहितं च भव-
 ति । “राष्ट्र लोहितादिभ्यः पित्” [हि० ३.४] इति वयद्, या । गुरुयति । लो-
 हितायति । तथा कच्छेषु जलप्रायेषु घाटेषु एव्वारुः कर्कटी तस्याः
 फलं च गुरुयते लोहितायते । एतद् एतच्च फलं समप्रत्यकारण-
 सामग्रीवशाद् महद् अरुणं च संपद्यत इति भावः ।

गरुआअइ । लोहिआइ । गरुआइ । लोहिआअइ । “वयस्येवंहृ” [१३८.] ॥

No B C. = C वयस्य for वयस्य. २ B वयस्यीयं. ३ B C वयस्यीयं. ४ B C वयस्यीयं. ५ B C वयस्यीयं. ६ B वयस्यीयं. C वयस्यीयं.

वेवइ हसइ अ कुमुअं, पवेवए विहसए अ कासं च,
 देव जलम्मि, थलम्मि अ, इह पेक्खसि, पेक्खसे इत्थ. ६४
 न हससि न वोवहससे जइ, ता भासेमि, किंपि वन्नेमि;
 अमुणा सरेण हंसाण माणसं तंपि विम्हरिअं. ६५
 बहु वन्निउं न सकं जाइं दीसन्ति सरय-चिन्धाइं.
 चरिआईं विप्फुरन्ते इदो अ हेमन्त-सिसिराण. ६६

६४. देव कुमारपाल भूपाल इह जले कुमुदम् । जातावेकवच-
 नम् । कुमुदानीत्यर्थः । एवम् अन्यत्रापि । वेपते वायुवशाञ्जलति ।
 हसति । चन्द्रचन्द्रिकाया विकसतीत्यर्थः । त्वं प्रेक्षसे । तथा देव
 अत्र स्थले कासं कासकुसुमं च प्रवेपते विहसति च त्वं प्रेक्षसे ॥

वेवइ हसइ । पवेवए विहसए । “त्वादीनाम्०” इति [१३९.] इचेचौ ॥

६५. हे राजन् यदि त्वं न हससि जल्पाकोयम् इति न हास्यं
 करोषि । न वा उपहससि अहोस्य वर्णनाचातुर्यम् इति न विद्व-
 यसि तदा भाषे भणामि किमपि किञ्चिच्च वर्णयामि श्लाघे । वर्ण-
 नमेवाह । अमुना परतो वर्तमानेन सरसा सहस्रलिङ्गाख्यसरोवरेण
 हंसानां तदपि सततस्वविलासास्पदत्वेन श्रेष्ठमपि मानसं देवसरो
 विस्मृतम् ॥

पेक्खमि पेक्खसे । हससि उवहससे । “द्वितीयस्य सि से” [१४०.] ॥

६६. शरद्वर्णनम् उपसंहरन् हेमन्तशिशिरयोः सार्धैकविंशत्या
 गाथाभिर्वर्णनम् आह । यानि शरच्चिह्नानि घनालयलक्षणानि दृश्यन्ते
 वोदयन्ते तानि बह्व प्रभूतं वर्णयितुं न शक्नोमि असंख्यत्वात् सामस्ये-
 न श्लाघयितुं न पारयामि । तथा इतश्च अस्मिन् उद्यानप्रदेशे पुनः
 हेमन्तशिशिरयोश्चिह्नानि तत्कालप्रभावप्रभविष्णुकलकण्ठस्वगद्गास-
 कुन्दलनादिप्रमत्तपुष्पकलादिलक्षणविलमितानि विस्फुरन्ति उद्गृ-

विच्छुहिरे कलयण्टाः सूसइरे ताण तारिसो कण्ठो;
दीसन्ते कुन्द-लयाउ; विष्फुरन्तीह रोलम्बा. ६७
 इह पेक्खह, पेक्खित्था इहेह पासह, इहावि पासित्था,
लवली-लयाउ फलिणी-लयाउ फद्धा इवाफुल्ला. ६८
नोवदिसामो, नो संदिसामु, न य आदिसाम, किं तु इमा
 गायन्ति इह सयं चिअ मिलिआ कसणेच्छु-गोवीओ. ६९
 भन्ते । उभयोरपि लक्षणानाम् उभयत्रापि प्रायो दर्शनात् सममेव
 उभयन्तशिशिरयोर्वर्णनम् ॥

भासेमि । वप्पेमि । "तृतीयस्य मिः" [१४१.] ॥ बाहुलकाद् भिवः स्थानीयस्य
 मेः इकारलोपश्च । सर्क ॥

६७. तान्येवाह । कलकण्ठाः पुंस्कोकिला विक्षुभ्यन्ति मन्दाय-
 न्ते । तेषां कलकण्ठानां तादृशो मधुरध्वनिधुर्यः कण्ठो गलः शु-
 व्यति परुषीभवति । कुन्दलतास्तु माध्यशाखाः पुनर्दृश्यन्ते स-
 ध्रीकतया सतर्प्य जनैर्विलोक्यन्ते । इह आसु कुन्दलतासु रोलम्बाः
 भ्रमरा विस्फुरन्ति मकरन्दपानलोभाद् उपरि स्फुरन्ति ॥

दीसन्ति । विष्फुरन्ते । विच्छुहिरे । दीसन्ते । विष्फुरन्ति । "बहुष्वायस्य
 न्ति न्ते इरे" [१४२.] ॥ कचिह इरे एकत्वेपि । सूसइरे ॥

६८. इह अस्मिन् प्रत्यक्षवर्तिनि प्रदेशे प्रेक्षध्वम् इह प्रेक्षध्वम्
 इह पश्यत इहापि यूयं पश्यत । लवलीलताः फलिनीलताः इयामा-
 लताः तांश्च स्वर्धादिव अन्योन्यस्य न्यक्किर्कीर्पयेव उत्फुल्लाः कुसु-
 मिताः ॥

पेक्खह । पेक्खित्था । पासह । पासेत्था । "मध्यमस्येत्थाहन्ती" [१४३.] ॥

६९. नोपदिशामः उपचिकीर्षया भणामः । न च संदिशामः

१ B C आदिसामु.

१ B C मिथः. २ B C मदायन्ते. ३ B फलिनी इयामालता तस्याध. C फलिनी
 इयामा तरया लताध. ४ So B C. स्वर्धा इव would probably have explained
 more correctly. Or have we to read फद्धा इवाफुल्ला or फद्धा वोप्फुल्ला (व=इव)?

तुवरामो चणएसुं, नव-सरिसव-कन्दलीसु तुवराम,

तुवरामु मूलएसुं, इअ कच्छ-त्थीण संरम्भो. ७०

हसए अ तुवरए तह लेइ अ पुंनामयाई एस जणो,

कीस न हससि न तुवरसि न लेसि? विलया इअ लवन्ति. ७१

अन्यमुखेन कथयामः । न च आदिशामः नियोगं दत्तः तर्हि कथं गायन्तीत्याह । किं तु अपि तु इह अनयोर्हेमन्तशिशिरकालयोः स्वयमेव कथितमन्तरेणापि इमाः कृष्णाश्च ते इक्षवश्च कृष्णक्षवस्तान् गोपायन्त इति “कर्मणोऽण” [हे० ५.१] इत्यणि कृष्णक्षुगोप्यः इक्षुवाटरक्षिकाः स्त्रियो मिलिता एकत्रोपविष्टा गायन्ति मधुरध्वनिगीतं कुर्वन्ति ॥

७०. चणकेषु हरिमन्थकनिमित्तं वयं त्वरामहे उद्यमं कुर्मः । नवसर्पपकन्दलीषु नूत्रसिद्धार्थककिशल्यार्थं त्वरामहे । मूलकानि शाकविशेषास्तन्निमित्तं च त्वरामहे । इति भणितरीत्या कच्छस्त्रीणाम् इक्षुचणकचिर्भटिकादिवाटकरक्षकावलानां संरम्भः उद्यमः ॥

उवदिसामो । संदिसासु । आदिसाम । तुवरामो । तुवराम । तुवरासु । “तृतीयस्य मोघमाः” [१४४.] ॥

७१. हे सखि एष जनः इक्षुगोपिकादिस्त्रीलोकः हसति हास्यं करोति त्वरते च उद्यच्छते । तथा पुंनागानि सुरपर्णिकापुष्पाणि लाति च गृह्णाति । अतस्त्वं किं न हससि न त्वरसे न लासि । अप्रीतिकां मुक्त्वा एतत् कर्तुं तवापि युक्तम् इति भावः । इति एवं वनिता लपन्ति अन्योन्यम् आभायन्ते ॥

हसए । तुवरए । एत्थाने तु सेपाठे । हससे तुवरसे । “अत एवेच्छे” [१४५.] ।

अत इति किम् । लेइ । लेसि । एवकारः अत एच् से एवेति विपरीतावधारणनिवेयार्थः । तेन अकागन्तादपि इच् मिथ्यं सिद्धं । हममि । तुवरमि । इअ उदाहरणं तु हमइ इति ज्ञेयम् ॥

तं सि, तद्वा एस म्हि अ, अम्हत्थि, जुअ म्ह, मम-गुण म्हो अ;

गायामो; इअ नव-लट्ठ-गोविआणं इदो वत्ता. ७२

अत्थि अहं, तुमम्, एसा, दरिसेइ न कावि कुसुम-विन्नाणं.

इअ भणिअ कावि कारइ मुत्तुकुन्दाओ कुसुम-हरणं. ७३

अलि-गुञ्जिअं करावइ, मालिणि-दट्ठप्फलं करावेइ,

जाणावइ रइ-लीलं, मयणं भावेइ पारत्ती. ७४

७२. हे सखि त्वम् अस्मि तथा एषा अहम् अस्मि वयं च स्मः । तथा युताः स्नेहाद् एकत्र मिलिता वयं स्मः । समगुणाः तारण्यना-
मधुरस्वरत्नादिना तुल्याश्च वयं स्मः । तथा वयं गायामः गीतं
कुर्मः । इतः अस्मिन् हेमन्तशिशिरकाले नवलट्ठागांपिकानां नूनम-
हारजतरक्षकस्त्रीणाम् इति एवं घानां परस्परम् आलापाः ॥

तं सि । " गिनाऽस्तेः सिः " [१४६.] ॥

७३. हे सखि अहम् अस्मि । त्वम् अस्मि । एषास्मि । परं न
कापि कुसुमविज्ञानम् अद्भुतमाल्यादिमधनयनां दर्शयति प्रकटयति ।
इति एवं भणित्वा उक्त्वा [यापि] मुत्तुकुन्दात् सृक्षविशेषात् गुप्ता-
माहरणं पुष्पमाल्यादिरचनाचातुर्यव्यापनाय पुण्यावयव्यं वारयति
मन्वीपाश्वोद् विधापयति ॥

म्हि । म्ह । म्हो । " गिमांमिहटोग्हा वा " [१४७.] । परं अपराधः ।

अत्थि । " अत्थिगत्तादिना " [१४८.] इति च अग्रेत्यादिभिः स्तु आदिभिः ।

७४. पारत्ती कुसुमविशेषः अलीनां गुञ्जितं वारयति मयण-
न्दपानदानेन हर्षवतारित्वाद् कर्तुं विधापयति । मालिनीनाम् औजस-
ययम् अपरपुष्पेभ्यः सौन्दर्यादिना विशिष्टत्वेन त्वरां वारयति । वति-

तोसविअ-तरुण-गोवं तोसिअ-हरिणं इदो अ जव-गोवी

खे भामइ गीअ-झुणिं पउत्थ-सत्थं भमाडेइ. ७५

कारिअ-अलि-कुल-रोला मरुवय-माला कराविअच्छि-छणा

उअ, कारीअइ जीए जयं करावीअइ अणङ्गो. ७६

कुन्देहि कराविज्जइ, तह कारिज्जइ नवेहि लवलेहि,

जं ताण परिमल-वहो गन्धवहो मारइ पउत्थे. ७७

लीलां सुरतक्रीडां ज्ञापयति बोधयति । कामिनः कारयतीत्यर्थः ।
यतो मदनं भावयति । कामिपु भवन्तं भावयति प्रवर्तयति ॥

दरिसेइ । कारइ । करावइ । करावेइ । “गेरदेदावावे” [१४९.] इति गेः अत्
एत् आव आवे । बाहुलकात् कचित् एत् न । जाणावइ । कचित् आवे न । भावेइ ॥

७५. इतश्च एतस्मिन् प्रदेशे तोषिततरुणगोपम् आवर्जितयुववह्वं
माधुर्यातिशयात् तोषितहरिणं गीतध्वनिं गेयस्वरं यवगोपिका खे
भ्रमयति अतितारत्वाद् अम्बरे उल्लासयति प्रोषितसार्थं भ्रमयति च
उद्दीपनविभावत्वाद् मोहयति ॥

तोसविअ । तोसिअ । “गुर्वादेरविर्वा” [१५०.] ॥

भमाडेइ । भमेराडो वा [१५१.] । पक्षे भामइ ॥

७६. कारितः विधापितः अलिकुलस्य । रोल इति देश्यः । को-
लाहलो यया सा तथा कारिताक्षिक्षणा हरितवर्णत्वात् जनितनेत्रा-
नन्दा मरुवकमाला अस्ति उअ पश्य । सास्ति यया अनङ्गः कार्यते
कामिभिः क्रियमाणः अनङ्गो यया प्रयुज्यते । तथा अनङ्गो जयं का-
र्यते जगत् स्ववशं कुर्वन् प्रयुज्यते ॥

७७. यत् तेषां कुन्दलवलपुष्पाणां परिमलवहः सौरभधारको
गन्धवहो वायुः प्रोषितान् पान्थान् मारयति मरणाख्यां दशमीम्

१ B C करावीअइ.

१ B C कुन्दलवलपुष्प^०. २ B C मार^०.

कारेइ कं न हरिसं, कारावेइ अ न कं रउच्छाहं

हासाविअ-जुव-गोवा जुव-गोवी कारिआणझा ! ७८

जाणामि न हि, न जाणामि नारङ्ग-फलाई वनिउं देव.

वण-सिरि-वहूँ घट्टंमुआई सोहन्ति एआई. ७९

अवस्थां प्रापयति तत् कुन्दैः पुष्पजातिविशेषैः कार्यते विधाप्यते । तथा तत् नवैलवलैः लवलीकुसुमैः कार्यते । तत् कुन्दलवलकर्तृकं विधापनम् इति भावः । यत्तदोर्नित्याभिसंबन्धात् तद् इति पूर्वार्धे ज्ञेयम् । यत्तदी क्रियाविशेषणे ॥

कारिअ । काराविअ । कासीअइ । करावीअइ । [कराविज्जइ ।] कारिज्जइ ।
“हमावी कभावफर्मसु” [१५१.] ॥

७८. हासिताः कुतुककृज्जल्पनेन स्मापिता युवगोपास्तरुणवह्नुवा यया सा तथा कारितः मनोहरतया जनितः अनङ्गो यया सा तथा युवगोपी कं न हर्षं कारयति कं च न रतोत्साहं कारयति । अपि तु सर्वमपि द्रष्टृलोकं प्रमोदं च सुरतप्रयत्नं च कुर्वन्तं मनोभिप्रेतत्वात् प्रयुञ्जे इति भावः ॥

कारिज्जइ । मारइ । कारेइ । कारिआ । “अदेहुक्यादेरत आ” [१५३.] ।
अदेहुकीति किम् । करावीअइ । आदेरिति किम् । कारिअ । इह अन्त्यस्य मा भूत् । आवेआप्यादेशयोरपि आदेरत आत्वम् इच्छन्ति । कारावेइ । हासाविअ ॥

७९. हे देव कुमारपाल भूपाल नारङ्गफलानि वर्णयितुं श्लाघितुं जानामि अवगच्छामि । न हि न पुनर्न जानामि । वर्णनमेवाह । वनस्य श्रीरेव रागजननाद् वधूस्तस्या एतानि समीपवर्तिनारङ्गफलानि । घट्टंसुआई इति देश्यः । प्रान्तस्यूतपट्टांशुकघटीनि कौसुम्भ-वस्त्राणीव शोभन्ते । उत्प्रेक्षाद्योतक इवशब्दो ज्ञेयः ॥

१ B कुन्दलवलक°. C कुन्दललवक°. २ C विधानं. ३ Neither B nor C has आः. ४ B C कारा°.

पञ्चमसिरि, तं भणामो, भणिमो तं लच्छि, भणिमु तं गडरि,
 भणमु तम् इले, भणाम य तं गङ्गे, तं भणामु कमलच्छि; ८०
 तं सिरि भणमो, भणिम तम् उमे, जए तं च भणम, कुन्द-वणं
 उच्चिणह गहिअ-नामं, लवन्ति विलया इअन्नोन्नं. ८१
 फलिणि-कुसुमं विहसिउं, विहसेउं लोद्धयं, पयट्टेइ.
 हसिऊणं विहसेऊण निअ इमं अणहसेअव्वं. ८२

जाणामि । जाणमि । “ मौ वा ” [१५४.] इति अत आ वा ॥

८०. गुग्मम् । वनिताः परस्परप्रेमप्रतिवद्धा योषितो गृहीतनाम
 नामग्रहणपूर्वकम् इति एवम् अन्योन्यं मिथो लपन्ति जल्पन्ति ।
 तदेवाह । हे पद्मश्रीस्त्वां भवन्तीं भणामः आदिशामः । हे लक्ष्मि
 त्वां भणामः । हे गौरि त्वां भणामः । हे इले त्वां भणामः । हे गङ्गे
 त्वां भणामः । हे कमलाक्षि त्वां च भणामः ।

८१. तथा हे श्रीस्त्वां भणामः । हे उमे त्वां भणामः । हे जग
 त्वां च भणामः । किं तद् इत्याह । कुन्दवणम् उच्चिणुत । एतत्कुसु-
 मानि गृहीतेति भावः । अत्र गुग्मे आर्यागीतिः ॥

भणामो । भणिमो । भणिमु । भणाम । भणामु । भणिम । “ इय मोमुमे वा ”
 [१५५.] इति अत इत्वं चाद आत्वं वा । पक्षे भणमु । भणमो । भणम ॥

गहिअ । “ के ” [१५६.] ॥

८२. फलिर्निकुसुमं प्रियहृलनायुगं विहसितुं धिक्कीयंतु लोभं
 मारुतनाम्यद्रुप्रमृत्तं च विहसितुं प्रवर्तते । इदम् एतत् अहमनीयं
 आत्मनः । दृष्टित्वा सकपोन्निविकामं मित्वा विहस्य च गदाददह-
 मर्तं कृत्वा हे मयि पश्य ।

गन्धेण अहसिअब्बं विहसेहिइ इमम्, इमं च विहसिहिइ,
विहसेइ इमं, विहसइ इमं च वारुणि-वणे पुप्फं. ८३
 इह हसउ पहिअ-लोओ, हसेउ उज्जाण-वालिआ-लोओ,
विहसन्त-हिओ विहसेन्त-लोअणो फलिअ-वोरीहि. ८४
जयइ अणङ्गो कह, पहु सुणाउ, विहसेज्ज जइ न पुंनागो,
 न य विहसेज्जा लवली, होईअइ नविअ कुन्देहि ? ८५

८३. गन्धेन अहसितव्यम् अनुपहसनीयम् । श्लाघ्यम् इति यावत् ।
 इदम् एतत् प्रत्यक्षवर्ति विहसिष्यति विकचं भविष्यति । इदं च विह-
 सिष्यति । तथा इदं विहसति । इदं च वारुणीवने पुष्पं विहसति ॥

विहसिउं । विहसेउं । हसिऊणं । विहसेऊण । अणहसेअणं । अहसिअब्बं ।
विहसेहिइ । विहसिहिइ । “ एष त्यातुस्तव्यभविष्यत्सु ” [१५७.] इति एत् ।
 चकाराद् इत्वं च ॥

८४. फलिताश्च ता वदर्यश्च ताभिर्हेतुभूताभिः विहसद्भूतयः तु-
 ण्यचेता विहसल्लोचनः विकसन्नयनः इह अस्मिन्नुद्यानप्रदेशे प-
 थिकलोको हसतु स्मितपरो भवतु । वाटिकाऽविनाभूत उद्यानपा-
 लिकालोकश्च हसतु । यथा एताः संप्रत्युपभोगयोग्या एवं यूयमपि
 इत्यभिसंधिना उद्यानपालिकालोकमुद्दिश्य पथिकलोको हसतु । तद-
 भिप्रायं च ज्ञात्वा उद्यानपालिकालोको हसतु । हसने प्राप्तावसर
 इति भावः ॥ हसउ इति “ प्रैपाउशावसरे कृतपञ्चम्यौ ” [८० ५.४] इत्यनेन अ-
 वसरे पञ्चमी ॥

८५. प्रभुः कुमारपालस्वामी शृणोतु अवधारयतु । किम् । यदि पुंना-
 गो न विहसेत् विकसेत् न च लवली विहसेत् नापि च कुन्दैर्भूयते उ-

१ B C १सिद्ध. २ B C १सिद्धा.

१ C संतुष्ट.

होइज्जइ फलिणी-कुसुमेहि, लहिज्जेज्ज केहि नच्छि-सुहं ?

केहि न लहिज्ज हरिसो ? जह दीसइ वुच्चइ तहेअ. ८६

इअ राया उज्जाणं तं कासी नयण-गोअरं सच्चं;

काही सउहे गमणं, संज्ञा-कम्मं च काहीअ. ८७

त्यद्यते तदा कथम् अनङ्गो जयति सर्वोत्कर्षेण वर्तते । पुंनागपुष्पादि-
भिरेव पुष्पशरः सर्वं स्ववशम् आधत्त इति भावः ॥

विहसेइ । विहसइ । हसउ । हसेउ । विहसन्त । विहसेन्त । “ वर्तमानापञ्चमी-
गट्टु वा ” [१५८.] इति एवो ॥ कच्चिअ । जयइ ॥ कच्चिइ आत्वमपि । सुणाउ ।

विहसेज्ज । विहसेज्जा । “ ज्जाउजे ” [१५९.] इति ए ॥

८६. भूयते उत्पद्यते फलिनीकुसुमैः । तथा तैः कृत्वा कैर्न अ-
श्लिखत्वं लभ्यते कैश्च न हर्षो लभ्येत । अपि तु सर्वैः फुल्लदक्षैः स-
हर्षैश्च भूयत इति यावत् । ननु न भविष्यत्येवम् इत्याह । यथा दृ-
श्यते तथैव उच्यते । स्वानुभूतमेव भण्यत इति भावः ॥

होइअइ । होइज्जइ । लहिज्जेज्ज । “ इअ-इज्जा कयस्य ” [१६०.] ॥ चाट्टु-
कात् कच्चित् कयोपि विभाषया । लहिज्ज ॥

दीमइ । वुच्चइ । “ दक्षिणवेडीमद्वयम् ” [१६१.] इति कयस्य दीमद्वयो ॥

८७. अथ उद्यानवर्णनम् उपसंहर्तुम् आह । इति पूर्वोक्तरीत्या
तत् शामनदेवताप्रसादप्रादुर्भूतसर्वर्तुकपुष्पादिममृद्विसंपन्नम् उद्यानं
राजा श्रीकुमारपालदेवः सर्वम् अग्निलं नयनगोचरं चकार । ददर्श-
त्यर्थः । ततः मौघे गमनम् अकार्षीत् । तत्र च मंथ्याकर्म देवपूजा-
दिकं च अकार्षीत् ॥

कासी । काही । काहीअ । “ सी ही हीअ भनार्थस्य ” [१६२.] इति भनार्थस्य-
द्वित्यपत्यस्यार्थः सी ही हीअ ॥

अह पठिअं सूएहिं, हुवीअ संज्ञा, अहेसि अत्थमणं,
 अम्ह खणो आसि, तमो हुज्जइ, ससि-उग्गमो हुज्जे. ८८
 होस्सामि दुही, होहिमि दीणो, होहामि असरणो इण्हि,
 इअ चिन्तन्तो विरहं सहइ रहङ्गो रहङ्गीए. ८९
 “वायव्वे-ण्हाणं-ण्हाया होस्सामो, होहिमो अणज्झयणा,
 होहामो कय-गेड्डी-खेड्डा, होस्साम विगय-भया; ९०

८८. अथ संध्याकर्मानन्तरं सूतैः मागधैः पठितं राज्ञः पुरः प्रति-
 पादितम् । किं तद् इत्याह । हे देव संध्या अभूत् अभवत् बभूव वा
 समपद्यत । अस्तमनं सूर्यस्य अस्ताचलेन तिरोधानम् अभूत् । अस्माकं
 क्षणः पठनाय अवसरः अभूत् । तथा तमः अन्धकारः अभूत् । श-
 श्युद्गमः अभूत् । अधुना एतयोर्भवने प्राप्तः कालः ॥

हुवीअ । “व्यञ्जनाह ईअः” [१६३.] ॥

अहेसि । आसि । “तेनास्तेरास्यहेसी” [१६४.] ॥

हुज्जइ । हुज्ज । “जात सप्तम्या इवा” [१६५.] इति सप्तम्यादेशात् जात् पर
 इवा ॥

८९. अथ सूता एव संध्यादिकालभाविचक्रादिचेष्टितं सप्तदश-
 भिर्गाथाभी राज्ञे निवेदयन्ति । इदानीं सांप्रतम् अहं दुःखी सकष्टो
 भविष्यामि भविता वा । एवम् अग्रेपि यत्र भविष्यन्ती दर्शिता तत्र
 श्वस्तन्यपि ज्ञेया । दीनः करुणापात्रं भविष्यामि । अशरणो निर्नाथो
 भविष्यामि इति एवं चिन्तयन् पर्यालोचयन् रथाङ्गश्चक्रवाकः रथा-
 ङ्गया सह विरहं मिथो वियोगं सहते तितिक्षते ॥

होहिमि । “भविष्यति हिरादिः” [१६६.] इति भविष्यदर्शविहिते प्रत्यये परे
 तस्यैव आदिर्हिः प्रयोक्तव्यः ॥

९०. त्रिभिर्विशेषकम् । गवां धेनूनां संमुखम् आत्मीयात्मीयग-

होहाम मुक्क-मेरा, होहिम गोवाल-गुज्जरी-गाया,

होस्सामु मित्त-मिलिआ, होहामु तहेअ कय-नट्टा; ९१

होहिमु रमिरा, भमिरा होहिस्सा, निव्वुआ य होहित्था,"

इअ मुणि-वड्डुआ जम्पन्ति गावि-समुहं वणे जन्ता. ९२

व्यानयनार्थम् अभिमुखं वने यान्तो गच्छन्तः मुनिवट्टुकास्तापसकु-
मारका इति एवं कथयन्ति । किं तद् इत्याह । “वायव्यं तु गवीरजः”
इति वचनाद् वायव्यत्त्वानं सुरभिखुरोत्खातपवनोह्लासितपांशुत्त्वानं
तेन स्नाताः शुचयो भविष्यामः संपत्स्यामहे । अनध्ययनाः विकाल-
त्वाद् पठनगुणनरहिता भविष्यामः । कृतः । गेड्डीति देश्यः । शङ्कु-
लाख्या वक्राग्रा यष्टिः तथा आरामः क्रीडा येषां ते तथा भवि-
ष्यामः । विगतभयाः पठनगुणनायोग्यकाले रमणाद् उपाध्यायविगो-
पनोत्थदरवर्जिता भविष्यामः ॥

९१. मुक्ता निर्जनत्वात् त्यक्ता मेरा मर्यादा यैस्ते तथा । निःशङ्का
इत्यर्थः । भविष्यामः ॥ गोपालगुर्जरीं भैरवरागप्रियां भाषाविशेषं
गायन्ति ते गोपालगुर्जरीगायका भविष्यामः । “क्रगच०” [१.१७७.]
इति कलक किञ्चिद् एकपदेऽपि संयौ दीर्घत्वे गाया इति रूपम् । मित्रमिलिताः
क्रीडावसरत्वात् सखियुक्ता भविष्यामः । तथैवेति निपातसमुदायः
समुच्चये । कृतनाट्याः रचितनर्तनाश्च भविष्यामः । मित्रैर्मिलित्वा
नाट्यं करिष्याम इत्यर्थः ॥

९२. रन्तारः नानाक्रीडनकैः क्रीडनशीला भविष्यामः । भ्रमि-
तारः इतस्ततः पर्यटनशीला भविष्यामः । एवं च निर्वृताश्च सुखि-
ताश्च भविष्यामः ॥

होस्सामि । होहामि । होस्सामो । होहामो । होस्साम । होहाम । होस्सामु ।
होहामु । “मिमोमुने स्मा हा न वा” [१६७.] । पक्षे होहिमि । होहिमो । होहिम ।
होहिमु ॥

“होस्मं कय-नेवच्छा, काहिमि कुरलं, ण्डालिअं काहं,
दाहिमि चासं केसेमु, दाहम् अलिअस्मि तिलयं च. ५६
 पिअ-संमुहं च गच्छं, सोच्छं गीअं च, हरिमओ गच्छं.
 तारुअ-फालं वेच्छं, देच्छं, मोच्छं च संतावं. ५७

होहिम्या । होहिम्या । “मोमुमानां हिम्या हिम्या” [५६८] । गते
होम्यामो । होहिमो । होहामो इत्यादि ॥

५६-५७. पक्षभिः कुलकम् । चासकामज्जा नायिकाविशेषः । तद्
 उक्तम्

परिपाट्यां फालार्थे वा नये प्रसव एव वा ।

हुन्वे यैव प्रमोदे च पट एते चासकाः स्मृताः ॥ ५६ ॥

उचिन्ते चासके स्त्रीणाम् वस्तुयतलेपि वा कुर्युः ।

द्रेष्याणाम् अभि वेष्टानां कर्मण्यम् उपमर्षणम् ॥ ५७ ॥

इति नयेन चासके रतिसेभोगलालसतया अद्वयमादिजा सत्त्वा वा
 सवासज्जा इति चिन्तयन्ती परिभाषयन्ती प्रियार्थं दाय्या प्रियद्वयमादि-
 सज्जति प्रगुणीकरोति । चिन्तामेवाह । अहं प्रतर्जयिष्या दिव्यं नयेन
 भविष्यामि । कुरलान् वेद्याविदित्तिविशेषान् वतीष्यामि । फालं च ।
 वन्दनादिभिलेलाद्यमण्डनं कुरिष्यामि । केदोष आहोदयेन दाहं च
 नन्दनामानकालामुदकर्षादिसगमिद्वयभावनां दास्यामि । अलिअं
 तलाहं तिलवं च वस्तुयो विदोषं दास्यामि तिलेसाविष्यामि ।

५४. प्रिये भोग्यं गृहं प्राविशति प्रियान्पुण्यमरुद्वयानन्दं एवम-
 ग्म्यं च गमिष्यामि । गीतं च प्रियेण भीषमत्वं भोग्यस्य नयेन नये-
 ष्यामि । एषेतो वेदिष्यामि । प्रियमाद्रेयानन्दानन्दं विद्यामि ।

॥ ५६८ ॥

CC-0. Mumukshu Bhawan Varanasi Collection. Digitized by eGangotri
 Mumukshu Bhawan Varanasi Collection. Digitized by eGangotri
 Mumukshu Bhawan Varanasi Collection. Digitized by eGangotri

छेच्छं भेच्छं नखेहि पिअं, वोच्छं च, तेण भोच्छं च,

सोच्छिस्सं पिअयम-चाडुआई, मोहं च गच्छिस्सं. ९५

'हसउ अ रमउ अ तुह सहि-अणो, हसामु अ रमामु अ अहंपि,

हससु अ रमसु अ तंपि हु,' इअ भणिही मह पिओ इण्हि. ९६

सहिम् एवं च भणिस्सं, तम्बोलं देहि, देसु पुप्फं च,'

इअ चिन्तन्ती वासय-सज्जा सज्जेइ पिअ-सेज्जं. ९७

त्यर्थः । तारुण्यफलं वेदिष्यामि । प्रियपरिरम्भादि अनुभविष्यामि ।
द्रक्ष्यामि प्रियं सप्रेम वीक्षिष्ये । संतापं च मनःखेदं मोक्ष्यामि यौ-
वनमाननात् त्यक्ष्यामि ॥

९५. नखैः करजैः कृत्वा प्रियं छेत्स्यामि भेत्स्यामि । पाटयि-
ष्यामीत्युभयार्थः । प्रियेण सह वक्ष्यामि रहसि वदिष्यामि । तेन प्रियेण
सह भोक्ष्ये च संभोगसुखं मानयिष्यामि । प्रियतमस्य वल्लभस्य चाटु-
कानि प्रियवचनानि श्रोष्यामि । मोहं च रतिसातास्वादवशात् किंक-
र्तव्यतामूढतां गमिष्यामि ॥

९६. तव सखीजनः हसतु च रमतां च । बहिर्गच्छत्वित्यर्थः । अ-
हमपि हसामि च रमे च । त्वमपि हस च रमस्व च । आवां तु इतो
विजने सहासं रमणं कुर्वे इत्यर्थः । इति एवम् इदानीं मम प्रियो
भणिष्यति विजनकरणार्थं विदग्धत्वाद् इत्थं प्रतिपादयिष्यति । अर्थ
च प्रियोप्यागतो युष्मान् बहिः प्रेषयिष्यति तस्मात् स्वयमेव गच्छ-
तेति वैदग्ध्येन सैव सखीर्वक्ति ॥

९७. ताम्बूलं पूगीफलनागवल्लीदलादिरूपं देहि मल्लं वितर ।
पुष्पं च । जातावेकवचनम् । कुसुमानि देहि । अहं च एवम् इति
सखीं स्वपरिचारिकां प्रति भणिष्यामि ॥

१ B C पुष्पं.

१ B C om. वि°. २ C अथ च प्रियोप्यागतो युष्माद्बहिः प्रेषयिष्यामि तस्मात्. ३ B
C प्रति for परि°.

“तं रमसु, तं रमेज्जसु, तुमं रमेज्जे, रमिज्जहि तुमंपि;
 रम तंपि, वयं रमिमो, रमन्तु एआ, रमह तुब्भे. ९८
 एआ हसन्तु, तुम्हे हसह, हसामो वयंपि नीसङ्कं,
 दइएण रमिज्ज इमा, इमा रमेज्जा, इमा रमइ. ९९

गेस्सं । “ मेः स्तं ” [१६९.] इति स्तं वा ॥

दाहं । दाहं “ वृद्धो हं ” [१७०.] । पक्षे काहिमि । दाहिमि ॥

त्च्छं । सोच्छं । रोच्छं । वेच्छं । दच्छं । मोच्छं । छेच्छं । भेच्छं । वोच्छं ।
 छं । “ भ्रुगमि० ” [१७१.] इत्यादिना भ्रादीनां सोच्छमादयः ॥

सोच्छिस्सं । गच्छिस्सं । “ सोच्छादयः० ” [१७२.] इत्यादिना भ्रादीनां स्थाने
 दिपु भविष्यदादेशेषु यथासंख्यं सोच्छादयः त एव आदेशा अन्यस्वराश्रयव-
 हिट्ठ् च वा ॥

त्तु । रमत्तु । हसत्तु । रमात्तु । हसत्तु । रमत्तु । “ दु सु झ विध्यादिष्वेकस्मि-
 णाम् ” [१७३.] विध्याश्रयैस्त्वज्ज्ञानाम् एकत्वर्थे वर्तमानानां प्रयाणामपि
 त्ताणां यथासंख्यं दु सु झ आदेशाः ॥

हि । देसु । “ सोहिंवा ” [१७४.] इति पूर्वमुग्रविहितस्य सोहिंवा ॥

९८-१०५. अष्टभिः कुलकम् । पाञ्चुलानां स्वैरिणीनाम् इति एवं
 ति आलापो मिथो भाषणम् । कोसावित्याह । हे सखि त्वं रम-
 । त्वं रमस्व । त्वमपि रमस्व । त्वमपि रमस्व । वयं रमामहे । एता
 न्ताम् । यूयं रमध्वम् । सांप्रतं स्वेच्छया रमणे प्राप्तोऽवसर इत्यर्थः ॥

९९. हे हले एता हसन्तु । यूयं हसत । वयमपि निःशङ्कं स्वैरि-
 त्त्रिभयं हसामः । तथा दयितेन सह इयं रमते । इयं रमते [इयं
 ते] ॥

B C रमिज्जसु. २ B C रमिज्जा.

B C रमामहे. २ B C प्राप्तेऽवस०.

एसा रमिहिइ, एसा रमिज्ज, एसावि संपइ रमेज्जा,

एसा रमिज्ज, एसा रमउ, रमेज्जा य एसावि. १००.

होज्जम्हाणं समओ, होज्जा स-च्छन्द-गो जणो एस,

ण हु होज्ज जइ पओसो, ता एस जणो कहं होज्जा? १०१

होज्जइ अङ्ग-त्थम्भो, सेओ होज्जाइ, होज्ज रोमञ्चो,

होज्जा कम्पो, होइ अ वेवण्णं ँण्हिम् अभिसरणे. १०२

१००. हे वयस्ये संप्रति इदानीम् एषा रमिष्यते स्वेच्छया क्रीडां करिष्यति । एषा रमिष्यते । एषापि रमिष्यते । तथा एषा रमताम् । [एषा रमताम् ।] एषापि रमतां च ॥

१०१. हे आलि अस्माकं समयः स्वेच्छया विचरणावसरः अभवत् । अभूत् वभूव । जज्ञे । अतः एष जनो मलक्षणः स्वच्छन्दगः स्वेच्छाचारी भवति भवेत् भवतु भूयात् भविता भविष्यति । तथा हु निश्चितं यदि प्रदोषो रजनीमुखं नाभविष्यत् तदा एष जनः अस्मलक्षणः कथम् अभविष्यत् । प्रदोषाभावे प्रियविरहवह्निना भस्मसात् समपत्स्यतेत्यर्थः ॥

१०२. हे सध्रीचि इदानीम् अभिसरणे प्रियसमीपगमने अङ्गस्तम्भः हर्षादिवशाद् यत्रेपि अङ्गाक्रिया भवति संपद्यते । स्वेदः श्रमादिना रोमजलस्रावो भवति । रोमाञ्चः प्रियदर्शनादे रोमहर्षः । कम्पः मा मां कश्चिद् अभिसरन्तीं द्राक्षीद् इति भयादिना गात्रस्पन्दो भवति । वैवर्ण्यं मपद्र्यादिश्लेषादिना छायाविकारश्च भवति । इदानीम् अस्माकम् अभिसरणं कुर्वतीनाम् अङ्गस्तम्भादि वर्तत इत्यर्थः ॥

१ B C रमिज्ज. २ B C रमेज्ज. ३ C होज्जो. Wo with B. ४ B C पण्हि.

१ So B C. २ C यथा. ३ B C तथा. ४ C मलक्षणः.

होज्जहि इह-गोष्ठी, होज्जा पिअ-मेलओ, दिही होज्ज,

होहि परमाणन्दो, होज्जाहि चित्त-वीसामो. १०३

होज्ज किलकिंचिअं, विच्चोओ होज्जाउ, विच्चमो होउ,

मोद्दाइअं च होज्जउ, होज्जा ललितं च अम्हाणं. १०४

होज्ज न संझा, होज्जा न निसा, तिमिरं पि जइ न होमाणं,

ता होन्ता कह अहे," इअ संपइ पंसुलालावो. १०५

१०३. हे सखि इष्टगोष्ठी प्रेमवैदग्ध्यगर्भपरस्परालापपूर्व प्रियेण ह एकत्र अवस्थानं भविष्यति । प्रियेण सह मेलकः संबन्धः । अन्योन्याश्लेष इत्यर्थः । भविष्यति । धृतिः संतोषो भविष्यति । परमानन्दः एषांतिरेको भविष्यति । चित्तविश्रामः विपक्षाभावाच्चेतो-
वर्त्य च भविष्यति ॥

१०४. हृजे अस्माकं किलकिंचितं भवतु भवेद् वा संपद्यताम् । वि-
योको भवतु । विभ्रमो भवतु । मोद्दायितं भवतु । ललितं च भवतु ।
किलकिंचितादिलक्षणानि च अमूनि । स्मितहसितरुदितभयरोपदुः-
सर्गवश्रमाभिलाषसंकरः किलकिंचितम् । ईष्टेप्यवज्ञा विच्चोकः ।
सङ्गभूषणानां व्यत्यासो विभ्रमः । प्रियकथादौ तद्भावभावनोत्था
या मोद्दायितम् । मसृणोङ्गन्यासो ललितम् ॥

१०५. हे सखि संध्या यदि नाभविष्यत् निशा यदि नाभविष्यत्
तिमिरमपि यदि नाभविष्यत् तदा कथं वयं भविष्यामः । अभीष्टमे-
कः संध्यादिसद्भाव एवास्माकं जीवितप्रदः संपन्न इति भावः ॥

रमेज्जसु । रमेजे । रमिज्जहि । रम । "अत इज्जस्विज्जहीजे-हुको वा" [१७६.] ।
ओ रमसु ॥

१. B C हुज्जाउ.

१ B C किलि°. : C हृष्टे°.

विहसन्त-पहा-हसन्तओ, अह उइओ चन्दो, कुणन्तओ

उवहसमाणिं सरोरुहं विहसन्ति हसइव कुमुडिणिं. १०६

रमिमो । रमन्तु । रमह । हसन्तु । हसह । हसामो । “बहुषु न्तु ह मो”

[१७६.] ॥

रमिज ३ । रमेजा ३ । “वर्तमाना-भविष्यन्त्योश्च ज्ञ जा वा” [१७७.] । पक्षे

रमइ । रमिहिइ । रमउ ॥ अन्ये त्वन्यासामपीच्छन्ति । होज । होजा ॥

होजइ । होजाइ । होज । होजा । होजाहिइ । होजा । होज । होजाहिइ ।

होज । होजाउ । होजउ । होजा । “मध्ये च स्वरान्ताइ वा” [१७८.] इति स्वरान्ता-

द्वातोः प्रकृतिप्रत्यययोर्मध्ये चकाराद् वर्तमानाभविष्यन्तीविध्यादिप्रत्ययानां च ज्ञ जा

वा । पक्षे होइ । होहिइ । होउ ॥

होज । होजा । “क्रियातिपत्तेः” [१७९.] ॥

होमाणं । होन्ता । “न्त-माणौ” [१८०.] इति क्रियातिपत्तेः न्तमाणौ ॥

१०६. अथ तिमिरविलसनानन्तरं सरोरुहं कमलम् उपहसन्तीम् । सश्रीकत्वात् तद् विप्लवयन्तीम् इत्यर्थः । विहसन्तीं विकासम् आसादयन्तीं हसन्तीमिव विकसद्विशदलत्वात् स्मयमानामिव कुमुदिनीं कैरविणीं कुर्वन् । विहसन्ती चासौ प्रभा च तथा समुच्छलशन्त्रिकया कृत्वा हसन्निव हसन् हास्यं कुर्वाणश्चन्द्र उदितः उदयाचलचूलावलम्बिविम्बः संवृत्तः । अनेन उत्तरमर्गार्थसूचनम् ॥ मागधी छन्दः । तद्वक्ष्यमाणं चेदम् । ओजे चौ गुजि पचौ लदलदन्तौ मागधी ॥ विपमे चौ चतुर्मात्रौ द्वौ गणौ लदलदन्तौ । रामे पचौ षण्मात्रचतुर्मात्रौ च लदलदन्तौ मागधी ॥

विहमन् । हमन्तओ । कुणन्तओ । “नयानर्गः” [१८१.] इति प्रत्येकं न्त-माणा ॥

उत्तममार्गं । विदमन्ति । एतद् । "ई च विद्याम्" [१८१.] इति ई । चराचर-
जगताम् ॥

इत्याचार्यभीष्टमचन्द्रप्राकृतभाष्ये अष्टमस्याध्यायस्य उदाहरणप्रति-

पादनानुगुणं तृतीयः पादः संपूर्णः ॥

इत्याचार्यभट्टिमचन्द्रविरचितध्रीकुमारपालचरितप्राकृतभाष्य-

महाकाव्यवृत्ता पञ्चमः सर्गः समाप्तः ॥

वज्जर, थको सि कदिं; पज्जर, कतो अ एण्हिम् आओ सि;
जम्भमु, निम्हरिआ हं? सीसमु, अणुसासणिज्जो सि. १
भाहमु, कीए रतो; बोहमु, अन्नावि किं पिआ तुज्झं?
महमु, किम् आहं मुक्ता? चवमु, मए किं कयं विलिभं. २
विगुणमु, किं तुत्तमूइणं? उप्पालमु, किं चिराउ दिहो सि।
इध भपम-मुत्तिण्हि मणिणं मुच्छीअ कइरविणी. ३

जम्भसु, निम्हरिआ तं ? सीससु, अणुसासाणिज्जो सि. २

माहमु, कीए रतो; बोलेमु, अनावि किं पिआ तुज्जं ?

मङ्गलम्, किम् आनं मुक्ता ? चतुर्षु, मण् किं कयं विनिर्भं. २

विगुणम्, किं सुतम्भम् ! उष्णालम्, किं चिरात् दिष्टो सि !

इत्थं भवतां मुक्तिर्गतिं सगिणं पुच्छीत कश्चिन्मणी. ३

२. भवैकविज्ञाना साधानिजन्मशब्दं वर्णयति । धिनिर्दिष्टोप-
क्रमः । अथगतां मुक्तिमानि क्षेत्रास्मान्मैः कृत्वा ज्ञातम इति प-
दम् विनिर्दिष्टी अपुनश्च । अत्र चेतोज्ञाने इवज्ञाद्वौ ज्ञेयः । तत्रधा-
म्येवैकत्वम् । मृन्मयेवाह । हे प्रिय कथय प्रणिपादय कस्मिन् कुत्र
त्रयेद्वौ द्वयौ सौ त्रिधाः त्रिधाः । कथय कस्माच्च कुत्रः प्रवेद्याह
इत्येवैकत्वम् । कथय विभृता मत्तावन्तं कान्ते मृत्विधौ न
मृत्तुहृत् । मेव निम्नम् अन्वयान्तीत्यवोच्यति । यत्ततः । एवम् एवैक-
त्वम् । हेतुः अन्वयान्तीत्यवोच्यति । अन्वयान्तीत्यवोच्यति । अन्वयान्तीत्यवोच्यति ।

यस्य विष्णोः शक्तिः अर्चयन्त्येव । अत्र चतुर्दशानि इवजान्दो ज्ञेयः । तत्राभा-
वत्तत्त्वम् । मृदुलान्दोवाह । हे शिव कलय प्रणिपादय कश्चिन्मन्त्रं ।

अथैवमस्मिन्महाभारते । कथमस्मात्तु कृतः प्रवेष्टाद्
अथैवमस्मिन्महाभारते । कथमस्मिन्महाभारते कृतः प्रवेष्टाद्

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

३. अस्याः शक्तिः अत्यन्तं बलवान् । किं शक्तिः । अस्याः
शक्तिः अत्यन्तं बलवान् । अस्याः शक्तिः अत्यन्तं बलवान् । अस्याः
शक्तिः अत्यन्तं बलवान् । अस्याः शक्तिः अत्यन्तं बलवान् । अस्याः

$$11 \text{ } 12 \text{ } 13 \text{ } 14 \text{ } 15 \text{ } 16 \text{ } 17 \text{ } 18 \text{ } 19 \text{ } 20 \text{ } 21 \text{ } 22 \text{ } 23 \text{ } 24 \text{ } 25 \text{ } 26 \text{ } 27 \text{ } 28 \text{ } 29 \text{ } 30 \text{ } 31 \text{ } 32 \text{ } 33 \text{ } 34 \text{ } 35 \text{ } 36 \text{ } 37 \text{ } 38 \text{ } 39 \text{ } 40 \text{ } 41 \text{ } 42 \text{ } 43 \text{ } 44 \text{ } 45 \text{ } 46 \text{ } 47 \text{ } 48 \text{ } 49 \text{ } 50 \text{ } 51 \text{ } 52 \text{ } 53 \text{ } 54 \text{ } 55 \text{ } 56 \text{ } 57 \text{ } 58 \text{ } 59 \text{ } 60 \text{ } 61 \text{ } 62 \text{ } 63 \text{ } 64 \text{ } 65 \text{ } 66 \text{ } 67 \text{ } 68 \text{ } 69 \text{ } 70 \text{ } 71 \text{ } 72 \text{ } 73 \text{ } 74 \text{ } 75 \text{ } 76 \text{ } 77 \text{ } 78 \text{ } 79 \text{ } 80 \text{ } 81 \text{ } 82 \text{ } 83 \text{ } 84 \text{ } 85 \text{ } 86 \text{ } 87 \text{ } 88 \text{ } 89 \text{ } 90 \text{ } 91 \text{ } 92 \text{ } 93 \text{ } 94 \text{ } 95 \text{ } 96 \text{ } 97 \text{ } 98 \text{ } 99 \text{ } 100$$

2. 在 1954 年 10 月 1 日以前，
 在 1954 年 10 月 1 日以后：

Figure 1. The effect of the concentration of the *Agaricus bisporus* spores on the growth of *Aspergillus fumigatus* on the agar surface. The growth of *A. fumigatus* was measured by the diameter of the colonies (mm) after 7 days of incubation at 25 °C. The results are the mean \pm SD of three replicates. The letters indicate the significant differences ($p < 0.05$) by the Tukey's test.

णिञ्वरही चक्र-वहू दूरस्थ-पिण्ड जुगुच्छिअत्ताणा

शुणिअ-रवेहिं अदुगुच्छिअं पि भिसिणिं दुगुञ्जन्ती. ४

न बुहुक्खिओवि चक्रो, नियं-छाहिं निइय, णीरवीअ विमं,

निअ-पक्ख-वीजणेहिं वोञ्जन्तो घरणि-सङ्काए. ५

“इदितो वा” [१.] इत्यधिकारसूत्रेण अघेतनसूत्रेषु ये इदितो धातवरतेषां वक्ष्यमाणा आदेशा वा भवन्ति इति एतदुदाहरणानि तत्तत्सूत्रसंबन्धीन्येव ॥

वज्जरपज्जेत्तादय आदेशाः “कथेवंज्जर०” [२.] इत्यादिमूत्रेण भवन्ति ॥

४. जुगुप्सितः प्रियविप्रयोगेपि अवस्थानाद् निन्दिनः आत्मा यया सा । तथा जुगुप्सिताः दैन्यसूचनाद् अप्रशस्यारणे च^१ ते रवाश्च तैः कृत्वा अजुगुप्सितामपि स्वस्य लीलागृहत्वेन अनिन्ध्यामपि विसिनीं पद्मिनीं जुगुप्समाना विकल्थमाना चक्रावधूश्चक्रवाकचक्रभा दूरस्थः अनिकटवर्ती स चासौ प्रियश्च रथाङ्गरतरिमन् दुःखं कथयामास ॥

णिण्वरही । “दुःखे णिवरः” [१.] दुःखविषयस्य कथेणितरो वा ॥

शुणिअ । अदुगुच्छिअं । दुगुञ्जन्ती । जुगुप्सेहेण-दुगुच्छ-दुगुण्ठाः [४.] । पक्षे जुगुच्छिअ ॥

५. निजच्छायां दृष्ट्वा निजच्छायामेव गृहिणीशङ्कया प्रियाभ्रमेण निजपक्षावेव व्यजने संतापापहरणात् तालवृन्ते ताभ्यां कृत्वा दीजयन् सन् बुभुक्षितोपि बुभुक्षाक्रान्तोपि चक्राः कोकः न दिवं सुणालम् अबुभुक्षत प्रियासंगमसुखानिमग्नतया न भोक्तुम् ऐक्यत । न कवलीचकारेति भावः ॥

बुहुक्खिओ । णीरवीअ ॥ वीजणेहिं । वोञ्जन्तो । “बुभुक्षिनी-उपोणीस्व-तोमी” [५.] ॥

१ B चक्रो. २ B नियमि. C निजमि. ३ B C नी.

४ B om. ते रवाश्च. ५ B गृह. C दृष्ट.

गायन्ता सज्ज्ञायं, ज्ञायन्ता धम्म-ज्ञाणम् अकलङ्कं,
 जाणन्ता मुणिअब्बं मुणिणो आवस्सण् लम्मा. ६
 दिण-ताव-उद्धुमाओ सद्व्हिउं दाह-पसमणिं जुण्हं,
 को अमय-पिज्जणिज्जं अच्छीहि न वोट्टिउं लग्गो? ७
 पट्ठीअ चन्दिम-रसं चन्दिम-रस-डल्लिरं चओर-कुलं;
 पिअइ म्हा अलि-कुलम् अणोरुम्मिअ-सेहालिअ-परायं. ८

६. स्वाध्यायं गायन्तः मधुरध्वनिना पूर्वपठितस्वाध्यायपरावर्तनं
 कुर्वन्तः । अकलङ्कम् आर्तरौद्रपरिणामपरिहारान्निर्दोषं धर्मध्यानं
 शुभाध्यवसायविशेषं ध्यायन्तः अभ्यस्यन्तः । ज्ञातव्यं जीवाजीवा-
 दितत्त्वनवकं बोद्धव्यं जानन्तः अर्हत्प्रणीतप्रकारेण अवगच्छन्तः
 आवश्यकम् अवश्यकृत्यं सामायिकादिधर्मानुष्ठानं तस्मिन् मुनयः
 साधवो लम्नाः व्यापृताः ॥

गायन्ता । ज्ञायन्ता । “ध्या-गोर्ज्ञा-गौ” [६.] ॥

जाणन्ता । मुणिअब्बं । “ज्ञो जाण-मुणौ” [७.] ॥

७. दाहप्रशमनीं वपुःसंतापनिर्वापजननीम् अमृतवत् पानीयां
 पातव्यां ज्योत्स्नां श्रद्धाय निश्चित्य । दिनंतापः देदीप्यमानमार्तण्ड-
 मण्डलोष्मा । तेन उद्धृमातः संतापितः सन् कः अक्षिभ्यां कृत्वा
 न पातुं लग्नः अपि तु सर्वोपि संतापिताङ्गः सन् चन्द्रिकां सतर्पम्
 ईक्षितुं प्रवृत्त इति भावः ॥

उद्धुमाओ । “उदो ध्मो धुमा” [८.] ॥

सद्व्हिउं । “अदो धो दहः” [९.] ॥

८. चन्द्रिकारसं पिवतीत्येवंशीलं चन्द्रिकारसपातृ ज्योत्स्नाद्रव-
 पानशीलं चकोरा ज्योत्स्नाप्रियास्तेषां कुलं निकुरम्बं कर्तुं चन्द्रिका-

१ B C °पसमिणं.

१ B °शमिनी. २ B C omit दिन°. ३ B drops from here up to दहः.

पवणेणोन्वाय-विलेवणाड वसुअन्त-सय-जला कुलंढा,

उद्धन्ते समुर-जणे ओहीरन्ते पिण य, गया. ९

निद्रायन्तं कमलं भमरो नाइग्घिउं पि ओच्छरिओ

अग्घायन्तो कुमुअं अद्भुत्तन्तोच्च मयरन्दे. १०

न्हाउं उदय-त्थिअ-ससि-सद्वायाथक्-जुण्ह-जल-वरिसं,

निअ-ठाणे चिद्धन्तोवि को न मुहिओ निरणीअ ? ११

रसम् अपिबत् । तथा अलिकुलं कर्तुं । अनुद्धानः सरसो यः शोफा-
लिकापरागः निर्गुण्डीपुष्परजः तं पिबति स्म ॥

[पिज्जणिज्जं । घोट्टिउं । पट्टीअ । हाहं । पिअइ । "पिबेः पिज्ज-हाह-पट्ट-घोट्टाः"

[१०.] ॥

९. पवनेन उद्धानं शुष्कं विलेपनं यासां तास्तथा । उद्धान् शुष्यन्
श्रमजलं साशङ्कगमनखेदोद्भवघर्माभ्यु यासां तास्तथा कुलटाः स्ये-
रिण्यः श्वशुरजने पतिपित्रादिकं निद्राति स्वपिनि सति प्रिये च नि-
द्राति सति गताः विटपार्श्वं प्राप्ताः ॥

अणोरुम्मिअ । उवाय । वसुअन्त । "उहाफेरोरुम्मा वसुआ" [११.] ॥

१०. निद्रात् मुकुलीभवत् कमलम् आप्पानुमपि आरतां स्थानं
शिक्षितुमपि भमरो नावस्तृतः उपरिभतः । अत्रोत्प्रेक्ष्यते । आ-
जिघ्रन् कुमुदं मकरन्दे तद्वसे स्नान् इव स्नानव्याप्त इव ॥

उद्धन्ते । ओहीरन्ते । निद्रायन्तं । "निद्राफेरोहीरोही" [१२.] ॥

आइग्घिउं । अग्घायन्तो । "आप्पेराग्घयः" [१३.] ॥

११. उदयरिभतः उदयशिव्यरिशिखरामृतः स यासौ तर्सा य
तरय संरत्याना स्नान्द्रा अरिभता मर्वचप्रसरणशीला यासौ उदोत्तरा
चन्द्रिषा सैव संतापापहरणाजलं तरय तपो निरन्तरं निपातस्य-

1 C १८३. 2 B १८३. 3 C १८३. 4 B १८३.

1 B C १८३. 2 B C १८३. 3 B १८३.

उदयुद्विअस्स ससिणो समुहोकुँकुरिअ-किंनरीहि कओ

अमिलाण-पारिजायापन्वाइअ-कप्प-कुसुमघो. १२

वाअ-मुह-विहिअ-कमलो, निम्मविआझिज्जमाण-कुमुअ-सिरी,

निम्माणिअ-हरिसम् अणिज्जरन्त-रुइ-णुमिअ-सव्व-दिसो;

स्मिन् स्नात्वा अङ्गं धौत्वा निजस्थाने स्वावासे स्थितोपि सुखसाधन-
विषयप्रयत्नरहितोपि को न सुखितस्तस्यौ । अपि तु सर्वोपि निर्वृतो
जात इति भावः ॥

अनुत्तन्तो । न्हाउं । “जाकोरुत्तः” [१४.] ॥

गदाप । “समः स्वः सा” [१५.] ॥

अथक् । टाणे । चिट्ठन्तो । निरणीअ । “स्थष्ठा-थक्-चिट्ठ-निरणाः” [१६.] ।

यादुत्तन्तात् पवित्र । स्थिअ ॥

१२. उदयोत्थितस्य उदयाचले प्राप्तोद्गमस्य दक्षिणः अम्लानानि
विकसितानि यानि पारिजातानि पारिजातप्रसूनानि अम्लानानि क-
न्पस्य कल्पद्रुमस्य कुसुमानि च । तेषाम् अर्घः अञ्जलिना क्षेपः गं-
मुखांश्विना भक्तिवशाद् अभिमुखीभूता याः किंनर्यः किंपुरुषाङ्गना-
न्नाभिः कुतः ॥

उद्विअस्स । कुँकुरिअ । “उद्वि-कुसुमी” [१७.] ॥

१३-२१. नचभिः कुलकम् । नं गगनचरं दक्षी आरुहः अभ्या-
सतः । कथंभूत इत्याह । स्नानमुख्यानि विच्छायायाणि निहितानि
कल्पानि येन स तथा । निमित्ता कृपा अक्षयमाणा अक्षयमाणा
कुमुदार्थयेन स तथा । निमित्तः शर्पी यद्येव आदवक्रियां क्षेपयाम् ।
अक्षयवर्त्तः स्नानम् अनुपमवदन्त्याया रुचिरयोक्ता तथा आदिता
व्याख्या विदोः येन स तथा ॥

१. विदोः स्नानम् अनुपमवदन्त्याया रुचिरयोक्ता तथा आदिता

२. व्याख्या विदोः स्नानम् अनुपमवदन्त्याया रुचिरयोक्ता तथा आदिता

नूमिअ-गयणो, सन्नुमिअ-महि-अलो, ढक्किओडु-पह-पसरो,
ओम्बालिअ-दीव-रुई, पन्वालिअ-माणिणी-माणो; १४

छाइअ-जणच्छि-पसरं तम-पुअं सन्वओ णिहोडन्तो,
अणिवारिअ-पह-पसरो, पाडिअ-दूमिअ-पउत्थ-कुलो; १५

किरणोहिं खं दुमन्तो धवलण-कुच्चय-सिरिं तुलन्तेहि,
ओहामन्तो अमओलुण्डिर-नव-रुप्पमय-कुम्भं; १६

जलम् उल्लुण्डावन्तो ससि-कन्ताउ, अमयं विरेअन्तो,
पलहैत्थाविअ-गुज्झो रइ-वावड-मिहुण-हिअआओ; १७

१४. छादितं कान्त्या व्याप्तं गगनं येन स तथा । छादितमही-
तलः रोचिरावृतपृथ्वीपृष्ठः । छादितोलुप्रभाप्रसरः तिरोहितनक्षत्र-
श्रुतिविस्तारः । छादितदीपरुचिः अपहृतप्रदीपप्रभः । छादितः गण-
रणकजननाद् गोपितः मानिनीमानो येन स तथा ॥

१५. छादितजनाक्षिप्रसरं निरुद्धलोकलोचनव्यापारं तमःपुअं
ध्वान्तस्तोमं सर्वतः समन्तात् निवारयन् निषेधन् निपातयन् विनाश-
यन् वा यतोऽनिवारितः मेघादिभिरनिरुद्धः प्रभाप्रसरो यस्य स तथा ।
पातितं मूर्च्छाजननाद् अधःक्षिप्तं दायितं विरहानलोद्दीपनात् तापितं
धवलितं वा पाण्डुवर्णं कृतं प्रोपितकुलं पान्थसार्थो येन स तथा ॥

१६. धवलनाय अत्रकादिना प्रासादश्वेतीकरणाय कूर्चवो मु-
ञ्जादिभ्यं धवलनोपकरणम् । तस्य त्रियं तोलयद्भिः अनुकुर्याणैः
किरणैः कृत्वा खं व्योमाङ्गणं धवलयन् मण्डयन् । अमृतं विरेचय-
तीत्येवंशीलः अमृतविरेचयिता नवस्तत्कालोद्भवो रूप्यमयो दुर्दर्श-
निर्मितो योसौ कुम्भस्तं तोलयन् अनुविदधत् ॥

१७. शशिकान्तात् जलं विरेचयन् क्षारयन् अमृतं विरेचयन्

१ B दमादिअ^०. C ओम्बालिअ^०. २ B C ललमोलु^०. ३ B C पलह^०.

४ B C अमयव^०. ५ B C कान्तान्.

आहोडिअ-धणुह-गुणे सर-ताडिअ-तिहुअणम्मि रइ-नाहे

दूर-विहोडिअ-सज्झस-असईणं दइअ-मेलवणो; १८

नीहार-मीसिआहिर्वे, छुह-रस-वीसालिआहिव पहाहि

तिमिरोद्धलिअ-भुवणं गुणन्तो भामिआहि नहे; १९

कामि-मण-तालिअण्ठिर-वम्मह-आणं जगे तमाडन्तो,

नासविअ-भओ अहिसारिआण हारविअ-लज्जाण; २०

स्वप्न । स्तौ संभोगे व्यापृतानि यानि मिथुनानि तेषां हृदयेभ्यः
विरेचितगुह्यः बहिःकृतान्तरङ्गाभिप्रायः । सर्वत्रात्र रेचिर्वहिर्निःसारण-
माधे । तत्रापि निरूपयि विरेचनार्थ एव भवति । विरेचनं बहिर्निःसारणम् ॥

१८. ताडितः आस्फालितः धनुर्गुणः कोदण्डप्रत्यक्षा येन स
तथा तस्मिन् । शरैः मदनोन्मादनमोहनतापनशोषणाख्यमाणैस्ता-
डितं निभुवनोन्मादादिभावजननाद् उपद्रुतं त्रिभुवनं त्रैलोक्यं येन
स तथा तस्मिन् रतिनाथे सति दूरादेव ताडितम् अपास्तं माध्वसं
पनिपित्रादिभयं यामां ताम्नथा ताश्च ता असत्यश्च कुलटास्त्रामां
दयिता नटत्रिटादिका बह्व्यसनेषां मिश्रणः संपर्कजनकः । त्रिभुव-
नाख्यप्रलिताङ्गे मन्मथे गृहीतधनुषि पित्रादीन् अवगणय्य स्वबलभान्
अस्मिन्नुत्तरित्यर्थः । राजभयं पित्रादिभयं न किञ्चिद् इत्युक्तिलेशः ॥

१९. नीहारमिथिनामिरिव शून्यशून्याभ्यां प्रादेगयुक्ताभिर्मि-
थुवारममिथिनामिरिव श्रमन्दानन्दजननान् पीयूषद्रवमंपृक्ताभिर्मि-
थुनाभिः श्रमिणाभिः व्योमाद्गणे प्रसारिताभिः प्रभाभिः कृता निमिरा-
दन्तमुदरं ध्यान्वायगृष्टितिश्रमं उद्वहयन् व्यापुञ्जन् ॥

२०. कामिजनसो श्रमयति चानयति इत्येवमर्थः । कामिमनोभय-
विना स चामो मन्मथश्च तस्य आज्ञां जगति श्रमयन् विनाश-

१. १८. १९. २०. २१. २२. २३. २४. २५. २६. २७. २८. २९. ३०. ३१. ३२. ३३. ३४. ३५. ३६. ३७. ३८. ३९. ४०. ४१. ४२. ४३. ४४. ४५. ४६. ४७. ४८. ४९. ५०. ५१. ५२. ५३. ५४. ५५. ५६. ५७. ५८. ५९. ६०. ६१. ६२. ६३. ६४. ६५. ६६. ६७. ६८. ६९. ७०. ७१. ७२. ७३. ७४. ७५. ७६. ७७. ७८. ७९. ८०. ८१. ८२. ८३. ८४. ८५. ८६. ८७. ८८. ८९. ९०. ९१. ९२. ९३. ९४. ९५. ९६. ९७. ९८. ९९. १००.

विउडिअ-चओर-तन्हो जुण्हाए विप्पगालिअ-दिणोम्हो

नासिअ-चक्को विरहिणि-पलावणो खं ससी चडिओ. २१

यन् । नाशिता कामार्तत्वात् त्यक्ता लज्जा यकाभिस्तास्तथा तासाम्
अभिसारिकाणां स्वैरिणीनां नाशितं लज्जापनोदाद् अपनीतं भयं येन
स तथा ॥

२१. [ज्योत्स्नया] नाशितचकोरतृष्णः अपनीतज्योत्स्नाप्रियपि-
पासः । तयैव च नाशितो विद्रावितो दिनोष्मा वासरसंतापो येन स
तथा । नाशितः प्रियतमाया विघटितश्चक्रो येन स तथा । विरहिणीनां
प्रोपितप्रियाणां नाशनः कथाशेषताकारी ॥

अमिलाण । पघाइअ । वाअ । "म्हेर्वा-पघायी" [१८.] ॥

निम्माविआ । निम्माणिअ । "निमो निम्माण-निम्मवो" [१९.] ॥

सिज्जमाण । अणिज्जरन्त । "क्षेणिज्जरो वा" [२०.] ॥

णुमिअ । नुमिअ । सल्लुमिअ । ढकिओ । ओम्वालिअ । पघालिअ । छाइअ ।

"छदेणेरुम-नम-सल्लुम-ढकांम्वाल-पघालाः" [२१.] ॥

णिहोढन्तो । अणिवारिअ । पाडिअ । "निट्-पत्थोणिहोडः" [२२.] ॥

दुमिअ । "दूटो दुमः" [२३.] ॥

दुमन्तो । धवलण । "धवलेदुमः" [२४.] ॥ "स्वराणां स्वराः" [४.२३८] बहुलम्

इति दीर्घत्वमपि । दुमिअ ॥

तुलन्तेहि । ओहामन्तो । "तुलेरोहामः" [२५.] ॥

ओलुण्टर । उल्लुण्ढावन्तो । विरेअन्तो । पल्लहथाविअ । "विरिचेरोल्लण्डो

ल्लण्ड-पल्लहथाः" [२६.] ॥

आहोडिअ । विहोडिअ । [ताडिअ] । "तडेराहोड-विहोडो" [२७.] ॥

मेलवणो । मीसिआहि । वीसादिआहि । "मिशेर्वीसाड-मेलवो" [२८.] ॥

१ C तयैव. २ B C °टको°. ३ B C दूडो. ४ C ओहो°. We with B.

अह दोवारिअ-दाविअ-नरवइ-दंसिअ-अणेग-पाहुडओ,
 आभरण-कन्ति-दक्खविअ-सुरधणू, दरिसिएभ-गई; २२
 उदउग्गिअ-रवि-तेओ, उग्घाडिअ-ससिह-जण-मणाणन्दो,
 संभाविओ उविन्दो इन्दो आसद्धिओ अह वा; २३
 उल्लालिअ-णेवत्थणम् उत्थद्धिअ-कर-पुडं नमन्त-निवे
 गुलुगुञ्छिअच्छि उप्पेलिअच्छिणो सणिअम् इक्खन्तो; २४

उद्धलिअ । गुण्ठन्तो । “उद्धलेगुण्ठः” [२९.]

भामिभाहि । तालिअण्डिर । तमाडन्तो । “भमेस्तालिअण्ड-तमाडो” [३०.] ॥

नाराविअ । हारविअ । विउडिअ । विप्पगालिअ । नासिअ । पलावणो । “न-
 गेविउड-नागव-हारव-विप्पगाल-पलावाः” [३१.] ॥

२२-२६. पञ्चभिः कुलकम् । [अथ] नृपः कुमारपालनरपतिः कन-
 कमण्डपिकां सुवर्णनिर्मितह्रस्वमण्डपम् अधिष्ठितः अध्यासीनः । क-
 थंभृतामौ इत्याह । दौवारिकेण दर्शिता निवेदिता ये नरपतयस्तैर्दर्शि-
 तानि पुगं धारणान् प्रत्यक्षीकारितानि [अनेकानि] प्राभृतानि सुवर्ण-
 रत्नादिर्दार्कनानि यस्मै स तथा । आभरणानाम् उत्तमाङ्गभूषणभुजा-
 दिर्दंशमंस्थकोटीरकुण्डलकेयूरायलंकागणां कान्ता दर्शितं जन-
 नां प्रत्यक्षं त्रियासिं सुरधनुर्गेन स तथा । दर्शिता गात्रान्कारिता
 इभगतिः सत्रपदन्यामो येन स तथा । हस्तिनीलया मच्छन्निनारीः ॥

२३. उदयं उद्धतिर्न निःशेषादिष्टव्यग्निराग्निशिखान् गर्भेन उ-
 ल्लसितं स्थित्व नैजो येन स तथा । उद्धतिर्गो विनाग्निः सम्पृष्टा
 धनार्थाद्व्यापृष्टा ये जनस्त्रेयां मनानि तेषाम् आनन्दः समीहित-
 सुदानान् प्रसीदो येन स तथा । एवंविधः मन उल्लङ्घः कृष्णः सं-
 भाविनः उविनः । येन पञ्चानन्दः । इन्द्रो वा संभाविनः ॥

२४. उल्लालयन् उल्लङ्घयन् एकपाश्यात् अपाश्यात् नीयन् । उ-

उच्चाभिअ-भुमयाए चण्डारे पाहुडाई पेण्डविरो

नरवइ-पट्टविआइं देवय-पट्टाविआइं च; २५

वोषन्त-महामच्चो, निवो अयुक्कन्त-पणइ-मण्डलिओ,

विण्णत्ति-दिन्न-कण्णो, अहिट्ठिओ कणय-मण्डविअं. २६

स्तारितम् इति यावत् । नेवत्थणमिति देश्यः । निरुच्छन्नं यत्र नमने त-
त्तथा । सम्राट्स्त्रान्ततोपाय विहितोत्तरीयचेलस्फोरंणम् इति यावत् ।
उन्नमितकरपुटम् ऊर्ध्वीकृत्य योजितपाणिसंपुटं च यथा भवति ए-
यम् उन्नमिताक्षान् भयादरपरीतचेतस्त्वाद् विस्फारितेक्षणान् नमतो
नृपान् उन्नमिताक्षं तद्गुत्तया प्रसन्नतया कीदृशोयम् इति ज्ञातुं वि-
स्तारितनेत्रं शनैर्मन्दम् । लीलयेति यावत् । ईक्षमाणः ॥ गुह्यगुच्छिअ-
च्छीत्यय समासान्तविधेरनित्यत्वाद् न समासान्तः ॥

२५. नरपतिभिः कुङ्कुणमालवकदेशादिदेशभूपतिभिः प्रस्थापि-
तानि मनःप्रसादनाय मुत्कलितानि देवताप्रस्थापितानि मन्त्रादिवशी-
कृतदेवप्रेषितानि च प्राभृतानि दौकनानि उन्नमितभ्रुवा । भ्रूक्षेपेण
कृत्वेत्यर्थः । भाण्डागारे प्रस्थापयिता न्यसनशीलः ॥

२६. विज्ञपयन्तः कार्यं निवेदयन्तो महामात्या यस्य स तथा
विज्ञपयन्तः प्रणयिनः प्रीतियुक्ता माण्डलिकाः कतिपयदेशस्वामिनृपा,
यस्य स तथा । विज्ञप्तौ महामर्त्रिमाण्डलिककार्याकर्णने दत्तो वि-
तीर्णः कर्णो न स तथा ॥

दाविअ । तअ । दक्खविअ । दरसिए । “इशेदीव-इंस-दक्खवाः” [३२.] ॥

उग्गिअ । उग्गाटिअ । “उट्ठटेरग्गः” [३३.] ॥

सत्तिट्ठ । “सट्ठः सिट्ठः” [३४.] ॥

संभाविओ । आसट्ठिओ । “संभावेरसट्ठः” [३५.] ॥

१. B विन्नत्ति°.

१ B निरुच्छन्नं; C निहृच्छन्नं. २ B °स्फोरण°; C °स्फुरण°. ३ B C clearly प्रसाद-
नायमुत्कलितानि, where मुत्कलितानि appears to be the supposed origin of
the Gujarati मोकलेल. ४ B C °मंडलि°. ५ B C विज्ञपितो.

पणमिर-पणइ-पणामिअ-दिट्ठी, सो तत्थ अल्लिविअ-हरिमो,
 अणचच्चुप्पिअ-हिअओ अप्पिअ-निव-खोहम् आसीणो. २७
 जाविअ मुहुत्तम् एगं, पुरोहिओ जविअ-दुट्ठ-कलि-ललिओ,
 दन्त-रुई-ओम्वालिअ-गयणो उच्चारही मन्तं. २८

उल्लालिअ । उत्थद्विअ । गुल्लगुल्लिअ । उप्पेलिअ । उन्नामिअ । “उत्तमेरुत्थ-
 ह्योल्लाल-गुल्लगुल्लोप्पेलाः” [३६] ॥

पेण्डविरो । पट्ठविआइं । पट्ठाविआइं । “प्रस्थापेः पट्ठ-पेण्डवौ” [३७.] ॥

वोक्कन्त । अयुक्कन्त । विण्णत्ति । “विज्जपेवोक्कावुक्कौ” [३८.] ॥

२७. प्रणम्रप्रणतौ सेवार्थसमागतवन्दारुसकलभूपालकृतपादप-
 तने प्रणम्रप्रणयिषु प्रह्वप्रार्थकलोकेषु वा अर्पिता प्रसन्नतासूचनाय
 मनाग् न्यस्ता दृष्टिः चक्षुर्विन्यासो येन स तथा । अर्पितहर्षः स्वद-
 र्शनप्रदानसंपादितसभाजनसंतोषः । अनर्पितहृदयः गम्भीरत्वाद्
 अनवतीर्णस्वाभिप्रायः स कुमारपालावनिपः । अर्पितनृपक्षोभं किम्
 एषोधुना नो विधास्यतीति उत्पादितप्रत्यर्थिनृपतिततिचित्तसंभ्रमं
 यथा भवति एवं तत्र कनकमण्डपिकायाम् आसीनः उपविष्टः ॥

पणामिअ । अल्लिविअ । अणचच्चुप्पिअ । अप्पिअ । “अपॅरद्विअ-चच्चुप्प-प-
 णामाः” [३९.] ॥

२८. एकं मुहूर्तं यापयित्वा उपवेशानन्तरं स्वावसरप्राप्त्यर्थं नृ-
 पस्य सावधानार्थं च क्षणमात्रं प्रतीक्ष्य यापितं स्वमहिम्ना गमितं
 दुष्टस्य लोकदुःखदायित्वाद् अप्रियस्य कलेः कलिकालस्य ललितं वि-
 लासो येन स तथा । दन्तरुचिभिः शशधरकरकल्पदशनरश्मिभिः
 प्लावितं व्याप्तं गगनं येन स तथा । पुरोहितः पृथ्वीशश्रेयोर्यं मन्त्रम्
 उदचारीद् अभणत् ॥

जाविअ । जविअ । “यापेर्जवः” [४०.] ॥

हार-प्पह-प्पवाल्लिअ-हिओ निवो, पाविओव्व अमएण,
 पक्खोडिअ-चमराहिं विकोसिअच्छीहि उवसरिओ. २९
 ओग्गालिर-वसहाणं, वग्गोलिर-करहयाण, वारम्मि
 रोमन्ध-भङ्ग-जणणो अहासि गम्भीर-तूर-रवो. ३०
 पुव्वन्तो सिरि-णिहुवय-सिरिम्, उम-कामय-सिरिं पयासन्तो,
 विच्छोलिअ-भुमयाहिं राया विलयाहि परिअरिओ. ३१

२९. हाराणां नानाविधमुक्ताकलापानां प्रभाभिः प्लावितं हृदयं
 वक्षःस्थलं यस्य स तथा । अतः उत्प्रेक्ष्यते । अमृतेन प्लावित इव
 व्याप्त इव । विकोशितानि वारंवारं चालनेन स्फारीकृतानि चाम-
 राणि यकाभिस्तास्तथा ताभिः । विकोशिताक्षीभिः विकसितनेत्राभिः
 नृपः उपसृतः । चामरव्यग्रकरवनिताभिः शोभार्थं पार्श्वतः सेवित
 इत्यर्थः ॥

ओम्वाल्लिअ । पवाल्लिअ । पाविओ । "तुवेरोम्वाल-पवाली" [४१.] ॥

पक्खोडिअ । विकोसिअ । "विकोशेः पक्खोटः" [४९.] ॥

३०. रोमन्धं कुर्वन्ति "णिज वट्ठं नासः" [६० १.४] इति णिज
 रोमन्धयन्ति इत्येवंशीला रोमन्धयितारः उद्गार्य चर्वणकारिण्यो ये
 घृषभा वलीवर्दास्तेषां रोमन्धयितृकरभाणां च वारं समूहे । रोमन्ध-
 र्थनं भावे णिज रोमन्धस्तस्य भङ्गः प्रतिरक्संवलिततादृग्ध्यानश्रवणेन
 संजातक्षोभत्वाद् विच्छेदस्तस्य जनकस्तूर्यरयो नान्दीनिनादः अभ
 स्वर्णमण्डपिकायां सिंहासनोपविष्टे नृपे पुरोहितमन्त्रोच्चारणचाम-
 रिकीचामरग्रहणानन्तरम् आसीत् ॥

ओग्गालिर । वग्गोलिर । रोमन्ध । "रोमन्धेरोग्गाल-वग्गोली" [४९.] ॥

३१. श्रियं कामयते "प्रील्लिकामि" [६० ५.९] इति जे श्रीकामः स एव

१ B भुमयाए. We with C.

१ B व्यप्रिनः. We with C. २ B रोमंभया, We with C. ३ B सत्तु सो स एव

कणय-परिआलिण्हि रयणाहरणेहि वेदिअङ्गुलिआ
 विक्रिणण-किणण-छइछा पुरो निविट्ठा महाजणिआ. ३४
 विक्केन्तोद्धरिआ इव भायन्ता अवि अवीहिरा निचं
 भीएहि सहचरोहि निव-दूआ दूरम् अल्लीणा. ३५

३४. कानकेन वेष्टितैर्नियमितै रत्नाभरणैर्मरकतपद्मरागादिमु-
 द्रिकाभिः कृत्वा वेष्टिताङ्गुलयः व्याप्तानामिकाद्यङ्गुर्यः । विक्रयण-
 क्रयणयोश्चेकाः महार्घप्रवालमौक्तिकमाणिक्यादिवस्तुनो मूल्येन प्र-
 दानोपादानयोर्विचक्षणा महाजनिकाः श्रेष्ठिसार्थवाहप्रमुखपौरलो-
 काः पुरः युष्मत्प्रसादाद् वयं सुखिन इत्यादिनिजवार्ताप्रतिपादनाय
 राज्ञोऽग्रे निविष्टा आसीनाः ॥

परिआलिण्हि । वेदिअ । "वेदेः परिआलः" [५१.] ॥

३५. नृपदूताः प्रत्यर्थिपृथ्वीशसंदेशहारिणो भीता अपि प्रतापप-
 राभूततपनमण्डलं श्रीकुमारपालभूपालालंकृततथाविधसभादर्शनात्
 चकिता अपि अभीताः स्वप्रभुसामर्थ्यचिन्तनात् सावष्टम्भा भीतैः
 सहचरैः सभादर्शनादेव क्षुब्धैः स्वानुचरैः सह दूरम् आसीनाः ।
 प्रस्तावे सति संदेष्टव्यं विज्ञपयिष्याम इति सभाया दूरदेशे स्थिताः ।
 एवंविधाः सन्तो विज्ञायन्ते विक्रीणदुद्धरिता इव विक्रीणतस्तु सत्सु
 उद्धरिताः केनापि अगृहीतास्त ईव । यत् किल विक्रीणताम् उद्ध-
 रति तत् पृथग् भवति ॥

विक्रिणण । किणण । विक्केन्तो । "क्रियः किणो वेस्तु के च" [५२.] इति क्री-
 णातेः किणो वा वेः परस्य तु द्विरुक्तः के । चकारात् किणश्च । णेरिति निवृत्तम् ॥
 भायन्ता । अवीहिरा । "भियो भा-वीही" [५३.] ॥ बाहुल्यकात् षचिप्र । भीएहि ॥
 अल्लीणा । "आलीणोऽल्ली" [५४.] ॥

१ B C विक्रिणण^०. २ B C विक्केन्तो^०.

३ C विक्रयक्रयण^०. ४ B भंडन^०. ५ B एव. ६ B C विक्रिणण. ७ B C किणण.
 ८ B C विक्केन्तो. ९ B C के इति. १० B C भायन्ता.

भक्ति-णिरिग्विअ-हिअआ मउलि-णिलीअन्त-पाणि-संपुडय
 निव-पय-कमले-णिलुक्कन्त-लोअणा सा सहा आसि. ३६
 आसि मणि-वेइआसुं लुक्कन्तो, मणि-महीए लिकन्तो,
 लिहक्कन्तो मणि-थम्भेसु सय-गुणो पडिकिदीइ जणो. ३७
 निवइ-निलीइर-नयणा, अविराय-सिरी, विलीइर-जुआणा,
 अलि-रुअिअ-जइ-रुण्ठिअ-किङ्किणि-नीवीउ आसीणा. ३८

३६. भक्तौ नृपाराधने निलीनम् आसक्तं हृदयं यस्याः सा तथा
 मौलौ मस्तके निलीयमानम् आश्लिष्यत् पाणिसंपुटं यस्याः सा
 तथा । राजानम् उद्दिश्य योजितहस्तेत्यर्थः । नृपपदकमले निलीय-
 मानलोचना संश्लिष्यन्नयना सा सर्वोत्कृष्टा सभा आसीत् । अपर-
 व्यापारं परित्यज्य सैवैकताना संवृत्तेति भावः ॥

३७. मणिवेदिकासु रत्ननिर्मितवितर्दिषु निलीयमानः । मणि-
 मन्त्र्यां निलीयमानः मणिस्तम्भेषु च निलीयमानः । प्रतिकृत्या प्रति-
 विम्बेन तत्रतत्र संक्रामन् शतगुणः प्रभूतो जनः आसीन् संपन्नः ॥

३८. नृपतौ निलेतृ सज्जनशीलम् । वीक्षणपरम् इति यावत् । न-
 यनं यामां तास्तथा । अविलीनश्रियः अध्रष्टशीरशोभाः विलेतारः
 धैर्यध्वंमाद् द्रवणशीला युवानो यकाभ्यस्तास्तथा । अलिस्तजगि
 र्त्नं यासां तास्तथा पद्मविधाः किङ्किण्यः क्षुद्रघण्टिका यासु तथा
 भूता नीचयो यामां तास्तथा नार्यः आसीनाः । आरात्रिकादि कृत्वा
 वारवनिताः कुमारपालनृपपार्श्वे उपविष्टाः ॥

गिगिग्विअ । णिलीअन्त । गिउक्कन्त । लुक्कन्तो । लिहक्कन्तो । निहक्कन्तो ।
 निवीइर । “ निवीइणिगीअ-णिउक्क-णिरिग्विअ-लुक्क-किङ्कि-निहक्कन्तोः ” [५५.] ॥

अविगय । निवीइर । “ निवीइविग ” [५६.] ॥

रुअिअ । रुण्ठिअ । “ रुअे रुअ-रुण्ठिअ ” [५७.] ॥

१. L. C. ३५५. २. B. C. ३६६. ३. B. C. ३६७.

४. B. C. ३६८.

सग्गेवि हणिअ-विहवा, अमुणिअ-दोसा, तिलोअ-सिरि-धुवणी,

कुमर-नरिन्द-सहा सा धुणिआरि-मणोरहा हआ. ३९

हुन्ताणन्दो, अहुवन्त-संसओ, निवइम् उब्भुअन्त-मई

पहवन्तो अपरिहवो विण्णविही संधिविग्गहिओ. ४०

“देव, विवक्खीहुन्तो णिच्चडिअ-वल्लेण सो पहुप्पन्तो

हओ कुण्ण-नाहो जहा तहा कुणसु अवहाणं. ४१

३९. स्वर्गेऽपि । आस्तां मर्त्यलोके । श्रुतविभवा विख्यातममृद्धिः
अश्रुतदोषा स्वपरदेशानाकार्णितस्थितिः । त्रैलोक्यश्रीभूयते स्वयंभ-
वेन अभिभूयते अनयेति करणे अनटि त्रैलोक्यश्रीभयनी सा प्राग्व्या-
वर्णितस्वरूपा “ति ह्य वा” [६० ३.९] इति कुमारपाण्डेयप्र उत्तरपदलोपि कुमारः ।
स चासौ नरेन्द्रश्च तस्य सभा धुताग्निमनोरथा विष्वगग्ररिभगप्रामनि-
स्त्रिंशदक्षिणालचक्राद्यस्त्रकलितानेकसुभटयिसंकटस्थान् परारतप्रत्य-
र्थिसार्धविरूपकाभिप्राया भूता संजाता ॥

हणिअ । अमुणिअ । “धुटेहणः” [५८.] ॥

धुवणी । धुणिअ । “धुगेधुवः” [५९.] ॥

४०. भवदानन्दः नृपामतांऽभिप्रतनिवेदनात् संपद्यमानप्रमोदः ।
अभयसंशयः विज्ञातस्वपरसैन्यवृत्तान्तत्वाद् अविद्यमानप्रतिपाद्य-
विषयसंदेहः । उद्भवन्मतिः सप्रतिभत्वाद् उद्भवद्बुद्धिः । प्रभवन् स्व-
यन्ननचानुर्येण इतरविज्ञपकेभ्यः समर्थः संजायमानः । अपरिभवः
कुत्रापि असंपन्नतिरस्कारः । संधिविग्रहिकः संधानविमर्शनिशुक्त-
प्रधानपुरुषः व्यजिज्ञपत् । वक्ष्यमाणं न्यवीरिदत् ॥

हआ । होन्त । अहुवन्त । अपरिहवो । “हुवो-हुव-वहाः” [६०.] ॥ यत्तिर
अन्यदपि । उब्भुअन्त ॥

४१. विश्रमिकामेव गाथापटपट्या आह । हे देव महाराज

दूर-द्विआहि करिउं णिआरिअं सुर-ब्रह्मि दीसन्ता,

संदाणन्ता, अइनिट्टहावणा वैरि-सुहडाण; ४२

वावम्फिरा कलासुं, अमोघ-णिव्वोलणं पयासन्ता,

अपयल्लिर-असि-फलया, णीलुञ्छन्ता रिउ-दलम्मि; ४३

पृथग्भूतम् इतरोर्वीशसैन्यतो विशिष्टं स्पष्टभूतं सर्वत्र प्रकटं वा यद्
बलं चतुरङ्गसैन्यं तेन कृत्वा विपक्षीभवन् बलाबलेपेन संपद्यमानः
प्रभवन् शत्रुतिरस्कारेण समर्थः संजायमानः स लोकविख्यातः
कुङ्कुणानां नाथः कुङ्कुणदेशाधीशः यथा यादृशो भूतः संपन्नस्तथ
अवधानं कुरु । तद्वृत्तान्तनिशमनपरो भवेति भावः ॥

हुन्तो । “अविति हुः” [६१.] ॥

[णिव्विअ । “पृथक्स्पष्टे णिव्वडः” [६२.] ।]

पहुप्पन्तो । “प्रभौ हुप्पो वा” [६३.] । पक्षे पह्वन्तो ॥

हुओ । “के हू” [६४.] ॥

४२. पङ्क्तिः कुलकम् । हे महाराज तव योधाः कुङ्कुणं प्राप्ताः
कीदृशाः । काणेक्षितकृतम् अर्धाक्षनिरीक्षणकरणं कृत्वा दूरस्थि-
ताभिः गगनाङ्गणगताभिः सुरवधूभिः अप्सरोभिर्दृश्यमानाः एते रण-
जिरे वैरिभिरदृष्टपृष्ठा वैकुण्ठस्वर्गम् आसाद्य नः पतयो भविष्य-
न्तीति सस्पृहं विलोक्यमाना अवष्टम्भं कुर्वन्तः चित्तधैर्यम् आ-
धाना वैरिसुभटानां च अतिविष्टम्भकरणाः “बहुलम् एतन्निदर्शन-
इति चुरादिवचनाद् रामो राज्यम् अकारयद् इतिवत् स्वार्थे णिचि निश्चेष्टा-
जनकाः ॥

४३. कलासु शस्त्रादिशिक्षासु श्रमं करिष्णवः अभ्यासं वि-
तारः । अमोघं वैरिविजयेन सफलं मन्युना ओष्टमालिन्यकरणं ।
प्रकाशयन्तः दर्शयन्तः । अशिथिलीभवन् अलम्बनं च करिष्णवः
सप्रयत्नग्रहणाद् निश्चलाः सुस्थानस्थाश्चेत्यर्थः । एवंभूता अस्य

कम्मन्तमर्त्त-मन्निअ-रिउणो, गुललन्त-सामिणो विजये,

दाउं वसुम् अक्षरन्ता, पहु-आदेसं च झुरन्ता; ४४

जुद्धेण भेरावन्ता राम-कहं, भारहं भलावन्ता,

निअ-कुल-कमं लढन्ता, सुमरन्ता खत्तिआचारं; ४५

वीर-वरणं सरन्ता, पयरन्ता सामिणो पसायं च,

वावण-वीर-कह-विम्हरावणा, वइर-पम्हुहणा; ४६

फलकाः खेटकाश्च येषां ते तथा । दल इति देश्यः सैन्यार्थे । रिपु-
सैन्ये निःपतनम् आच्छोटनं वा कुर्वन्तः ॥

४४. क्षुरं कुर्वाणा एव क्षुरकुर्वाणमात्राणि । अत्र च क्षुरशब्देन
क्षुरविधेयं शिरस्तुण्डमुण्डनादि कर्मोच्यते । अतो नापितमात्राणि
मनिता रिपवो यैस्ते तथा । स्वामिनः स्वप्रभोर्विजये विजयनिमित्तं
स्वकुलदेवतादि प्रति चाटु कुर्वाणाः । वसु विभूतिं दत्त्वा वर्णनापर-
वन्दिजनाय वितीर्य अस्मरन्तः दानशौण्डत्वाद् अजानानाः प्रम्वा-
देशं स्वामिप्रदत्तशिक्षां च स्मरन्तः मनसि धारयन्तः ॥

४५. युद्धेन तादृक्संग्रामेण कृत्वा रामकथां रामरावणयुद्धवृ-
त्तान्तं स्मरयन्तो ज्ञापयन्तः । भारतं च कौरवपाण्डवयुद्धप्रतिपाद-
कप्रत्यविशेषम् । कौरवपाण्डवयुद्धमित्यर्थः । स्मरयन्तः निजकुल-
क्रमं रणाङ्गणभङ्गपराङ्मुखस्वपूर्वपुरुषसमाचारं स्मरन्तः । क्षत्रिया-
चारं नष्टपृष्ठानुसरणपतितप्रहारपरिहाररूपं वीरव्रतं स्मरन्तः ॥

४६. वीरवरणम् अनेन सह मया योद्धव्यमिति प्राकृतप्रतिसु-
भटयुद्धाङ्गीकारं स्मरन्तः अवबुध्यमानाः स्वामिनः प्रसादं च स्मर-
न्तः । द्विपञ्चाशद्दीरकथायाः शूद्रकादिवीरचरित्रस्य विस्मरणाः
तत्कथां विस्मरतो लोकान् प्रयुज्जानाः । वीरस्य स्मरणाः एतैः सह
अस्मद्भर्तुर्विरोध इति स्मर्तारः ॥

अहं महमहन्त-णीहरिअ-मद-जले सिन्धुरमि चडिऊण

ठाणाओ नीलिओ कुङ्कुणाहिवो नीसरन्त-वलो. ४९

वरदाडिआ गढाओ रण-धाडिअ-रक्खणा भडा तस्स,

जग्गिअ-खग्गा रण-जागरा य आअडिआ तत्तो. ५०

अन्तः । किम् अपरे मृता इदानीम् इत्यादि व्याहरन्तो जल्पन्तः ।
सत्यव्याहरणाः स्ववचनप्रतिपन्नार्थनिर्वाहकत्वाद् अवितथभाषकाः ।
प्रसृतवराः सत्वरं गमनशीला ये तुरंगमाः प्रसृमराश्च य इभाः कुञ्ज-
रास्तेषु आरूढाः स्थिताः । प्रसृताः परबलमनु प्रचलिताश्च ॥

पोषणा । पोषन्ता । वाहरणा । "व्याहरोः कोङ्-पोकाँ" [७६.] ॥

उवेहिर । पयहिर । पसरिआ । "प्रसरेः पयहोवेहोँ" [७७.] ॥

४९. अथ युष्मद्योधप्रसरणानन्तरं प्रसरद्गन्धं निःसृतं गण्डा-
दिस्थानसप्तकाद् निर्गतं मदजलं यस्य स तथा तस्मिन् सिन्धुरे कु-
ञ्जरे आरूढ्य स्थानात् स्वपत्तनमध्याद् निःसरत् पृष्ठतो निर्गच्छद्
वलं सैन्यं यस्य स तथा कुङ्कुणाधिपो मल्लिकार्जुनाख्यनृपः निःसृतः ॥

महमहन्त । "महमहो गन्धे" [७८.] ॥

५०. गढेति देश्यो दुर्गे । तस्माद् निःसृताः । रणान्निःसृतानां का-
तरतया संग्रामाङ्गणान्निर्गतानां रक्षणाः तद्वाघातपरापरसुभटनिवार-
कत्वेन त्रायकाः । जागरिताः शत्रुप्रहाराय कोशेभ्यो निःकाशिता
इत्यर्थः । खड्गा यैस्ते तथा । जाग्रतीत्यधि जागराः रणाय जागराः
सावधानाश्च तस्य कुङ्कुणाधीशस्य भटास्ततः दुर्गनिर्गमानन्तरं व्या-
पृताः परस्परं युद्धाय प्रवृत्ताः ॥

णीहरिअ^१ । नीलिओ । नीसरन्त । वरदाडिआ । धाडिअ । "निःसरेणीहर-नी-
उ-धाड-वरदाटाः" [७९.] ॥

जग्गिअ । जागरा । "जाग्रैर्जग्गः" [८०.] ॥

^१ C सृ^०. B doubtful between सृ^० and मृ^०. ^२ B C पयहोवेहोँ. ^३ B C
णीहरिआ.

समरम्मि वावरन्ता, साहट्टिअ-पर-वला, असंवरिआ,
 अणसाहरिअ-प्पेम्मामरीहि सन्नामिआ वरिउं. ५१
 आदरिअ-वीर-वरणा, सारन्ते पहरिउं पयट्ठा य,
 अणओहिअ-भड-माणा, ओरसिआ इव सिवस्स गणा.
 ओअरिअ दीहिआओ अचयन्तीकय-तरन्त-सुहडेहिं
 तीरन्ताणवि पारन्तएहिं तेहिं कयं जुज्झं. ५३

५१. समरे व्याप्रियमाणाः प्रवर्तमानाः संवृतं युगपद् अस्मिन्
 तप्रवृत्तत्वेन भयजननात् पिण्डीकृतं परवलं यैस्ते तथा । असं-
 भयाभावाद् यथेच्छं विचरिताः । असंवृतम् उच्छलत् प्रेम-
 ताः असंवृतप्रेमाणस्ताश्च ता अमर्यश्च ताभिर्वरितुं वरणं कर्तुम्
 दृताः अङ्गीकृताः ॥

आअट्टिआ । वावरन्ता । “व्याप्रेराअड्डुः” [८१] ॥

साहट्टिअ । असंवरिआ । अणसाहरिअ । “संढगेः साहर-साहट्ठौ” [८२] ॥

५२. आहतवीरवरणाः । अनेन परवलवीरेण सह मया
 व्यम् इति कृतप्रतिज्ञा इत्यर्थः । अनवतीर्णः अभ्रष्टः भटमानः
 टाभिमानो येषां ते तथा । प्रहरतः प्रहारान् ददन्नः प्रहर्तुं प्रवृत्तः
 एवं च मर्त्यासंभाव्यतथाविधयुद्धविधानाद् मन्यन्ते शिवस्य
 इव अवतीर्णाः स्वर्गलोकाद् आयाताः ॥

सन्नामिआ । आदरिअ । “आट्ठगेः सन्नामः” [८३] ॥

सारन्ते । पहरिउं । “प्रट्ठगेः सारः” [८४] ॥

५३. अशक्नुवत्कृताः असमर्थीकृताः शक्नुवत्तुभटा यैस्ते
 तैः शक्नुवतामपि मध्ये शक्नुवन्निस्तैः कुङ्कुणाधिपभटैः दीर्घिक

सकन्तो, अणधकिअ-सलहिअ-सर-वरिसणो निवो ताण

मणि-खचिअ-कणय-वेअडिअ-माडिओ पहरिउं लग्गो. ५४

दिन्नम् असोल्लिअ-मंसासणाण अणपउलिअं तओ मंसं

अरि-पयण-पयावेणं तेणं सर-मिल्लिरेण रणे. ५५

अवतीर्य युद्धं कृतम् । समरतूर्यनिर्घोषश्रवणप्रवृद्धोत्साहत्वेन तदैव
स्नानाद्यपहाय संग्रामः प्रारब्ध इति भावः ॥

अणओडिअ । ओरसिआ । ओअरिअ । “अवतरेरौह-ओरसौ” [८५.] ॥

५४. शङ्खुवन् इतरसुभटापेक्षया समर्थः । अफक्षितम् अनीचै-
र्गतम् । सर्वोत्कृष्टमित्यर्थः । अत एव श्लाघितं शरवर्षणं यस्य स
तथा । मणिभिः खचितः कनकेन खचितो माटी यस्य स तथा । म-
णिस्वर्णनिर्मितसंनाह इत्यर्थः । [नृपः] ताण इति द्वितीयायाः पष्ठि [३. १३४]
इति तान् गूर्जरसुभटान् प्रहर्तुं लग्नः ॥

अचयन्तीकय । तरन्त । तीरन्ताण । पारन्तणहि । सकन्तो । “शफैश्रय-तर-
तीर-पाराः” [८६.] ॥

अणधकिअ । “फक्स्थकः” [८७.] ॥

सलहिअ । “श्लायः सलहः” [८८.] ॥

खचिअ । वेअडिअ । “खचैवेअहः” [८९.] ॥

५५. अरीणां पचनो दाहकः प्रतापो यस्य स तथा तेन शरमो-
क्षणशीलेन रणे तेन नृपेण अपक्वमांसस्य अशनानां भक्षकाणां गृ-
ध्रादीनाम् अपक्वं मांसं ततः शरमोक्षणानन्तरं दत्तम् । अनेके सुभ-
टास्तेन व्यापादिताः सन्तो गृध्रादिभक्षा अभूवन्निति भावः ॥

असोल्लिअ । अणपउलिअं । पयण । “पचेः सोल्ल-पउल्ले” [९०.] ॥

¹ B सलतूर्यनिघो°. C ममतूर्यनिघो°. ² B C माटिर्य°. ³ B C पउल्लो. Wc with A.

उस्सिक्किअ-सङ्केणं, पच्छा अवहेड्डिउं निअंपि दलं
 अण्णच्छड्डिअ-कुल-धम्मं सीह-अुणी तेण रेअविओ. ५६
 णित्तुज्झिअ-भय-पसरो, धंसाडिअ-भयम् इभं समारूढो,
 मुञ्चन्तो वाणे, णिच्चैलीअ सो कोह-दुहिअप्पा. ५७
 जूरवणेहि उमच्छन्तेसुं जय-सिरि-अवञ्चिओ समरे,
 नाह, अवेहविरेहिं पाईकैहिं न वेलविओ; ५८

५६. मुक्तशङ्केन अवगणितपरपक्षभयेन तेन नृपेण अमुक्तकुल-
 धर्मम् अत्यक्तक्षत्रियाचारं निजमपि । दलेति देश्यः सैन्ये । तत् प-
 आद् मुक्त्वा । अतिवीर्यात् स्ववलस्य अग्रे भूत्वेत्यर्थः । सिंहध्व-
 निर्मुक्तः । अयम् अहं गुप्माकं कृतान्त इह आगत इति अस्मद्ग-
 लस्य निकटीभूय रणे जगर्जेत्यर्थः ॥

५७. मुक्तभयप्रसरः मुक्तभयं तथाविधानेकाखपातेपि निर्भीकम्
 इभं समारूढः क्रोधदुःखितात्मा रोषान्निसंतप्तगात्रः स नृपः वाणान्
 मुञ्चन् दुःखम् अमुञ्चत् ॥

मिहिरेण । उस्सिक्किअ । अवहेड्डिउं । अण्णच्छड्डिअ । रेअविओ । णित्तुज्झिअ ।
 धंसाडिअ । मुञ्चन्तो । "सुभेदद्वान्देड-मेळ्हास्मिन्-रेअव-णित्तुज्झ-धंसाहाः" [९१.] ॥

णिच्चैलीअ । "दुःखे णिच्चैलः" [९२.] ॥

५८. त्रिभिर्विशेषकम् । हे नाथ कुमारपाल नृप कुङ्कुणाधीशः
 सन्निवदयृष्टे विहितगचनाविशेषे गृज्जरसैन्ये प्रदेशम् अगमयन् । प्र-
 तिपक्षपराक्रमेण आत्मसैन्यस्य अवकाशं चकारेत्यर्थः । तथा निजं
 यशोलाभार्थं समारूढम् । कीदृशः । वधायत्सु विप्रतारकेषु यक्षैः ।
 कविच्छलयुद्धकृत्यैरित्यर्थः । तैः सह समरं सति जयश्रिया अव-

१. अ. उस्सिक्किअ. २. निजं. ३. C. धम्मं. ४. C. पाते. ५. C. धम्मं.

६. C. धम्मं. ७. C. धम्मं. ८. C. धम्मं. ९. C. धम्मं. १०. C. धम्मं. ११. C. धम्मं. १२. C. धम्मं. १३. C. धम्मं. १४. C. धम्मं. १५. C. धम्मं. १६. C. धम्मं. १७. C. धम्मं. १८. C. धम्मं. १९. C. धम्मं. २०. C. धम्मं. २१. C. धम्मं. २२. C. धम्मं. २३. C. धम्मं. २४. C. धम्मं. २५. C. धम्मं. २६. C. धम्मं. २७. C. धम्मं. २८. C. धम्मं. २९. C. धम्मं. ३०. C. धम्मं. ३१. C. धम्मं. ३२. C. धम्मं. ३३. C. धम्मं. ३४. C. धम्मं. ३५. C. धम्मं. ३६. C. धम्मं. ३७. C. धम्मं. ३८. C. धम्मं. ३९. C. धम्मं. ४०. C. धम्मं. ४१. C. धम्मं. ४२. C. धम्मं. ४३. C. धम्मं. ४४. C. धम्मं. ४५. C. धम्मं. ४६. C. धम्मं. ४७. C. धम्मं. ४८. C. धम्मं. ४९. C. धम्मं. ५०. C. धम्मं. ५१. C. धम्मं. ५२. C. धम्मं. ५३. C. धम्मं. ५४. C. धम्मं. ५५. C. धम्मं. ५६. C. धम्मं. ५७. C. धम्मं. ५८. C. धम्मं. ५९. C. धम्मं. ६०. C. धम्मं. ६१. C. धम्मं. ६२. C. धम्मं. ६३. C. धम्मं. ६४. C. धम्मं. ६५. C. धम्मं. ६६. C. धम्मं. ६७. C. धम्मं. ६८. C. धम्मं. ६९. C. धम्मं. ७०. C. धम्मं. ७१. C. धम्मं. ७२. C. धम्मं. ७३. C. धम्मं. ७४. C. धम्मं. ७५. C. धम्मं. ७६. C. धम्मं. ७७. C. धम्मं. ७८. C. धम्मं. ७९. C. धम्मं. ८०. C. धम्मं. ८१. C. धम्मं. ८२. C. धम्मं. ८३. C. धम्मं. ८४. C. धम्मं. ८५. C. धम्मं. ८६. C. धम्मं. ८७. C. धम्मं. ८८. C. धम्मं. ८९. C. धम्मं. ९०. C. धम्मं. ९१. C. धम्मं. ९२. C. धम्मं. ९३. C. धम्मं. ९४. C. धम्मं. ९५. C. धम्मं. ९६. C. धम्मं. ९७. C. धम्मं. ९८. C. धम्मं. ९९. C. धम्मं. १००. C. धम्मं.

अहिअ-जय-पइओ, अवहिअ-वूहम्मि गुज्जर-दलम्मि

विट्ठीअ पएसं तक्कालं रइअ-रोमओ; ५९

विए रणं-छेत्ते उवहत्थिअ-आउहोहिं जुज्झन्तो

इआउहो सो निअं समारीअ जस-लच्छि. ६०

कज्ज-समारं चणेण सिञ्चिओ तुह वलेण वाणेहिं

ए-सिम्पिअ-वसुहो मय-सेअणओ इभो तस्स. ६१

। अवञ्चयितृभिः अवञ्चनाशीलैः पदातिभिः न वञ्चितः न

यः । छलयुद्धे प्रकटयुद्धे च अस्यैव जयोभूदित्यर्थः ॥

रचितजयप्रतिज्ञः कृतपरवलभङ्गाङ्गीकारः । तत्कालं युद्धा-
चितरोमाञ्चः विहितपुलकः

रणक्षेत्रे समारचिते काष्ठकण्टकपाषाणाद्यपनयनेन समी-
तारचितायुधैः उत्तेजितास्त्रैः सह समारचितायुधो युध्यमानः

[॥

हि । उमच्छन्तेहं । अवञ्चिओ । अवेदविरेहिं । वेदविओ । " वञ्चेव्वेहव-
योमच्छाः " [१३.] ॥

अ । अवहिअ । विट्ठविट्ठीअ । रइअ । " रचेरग्गदावह-विट्ठविट्ठाः " [१४.] ॥

हे महाराज प्रभुकार्यसमारचनेन स्वामिकार्यविधायकेन
न वाणैः कृत्वा तस्य कुङ्कुणाधीशस्य शीकरैर्नासाप्रसुक्तपृ-
सिक्ता वसुधा येन स तथा मदेन सप्तस्थानक्षरन्मदजलेन
भूतलस्य उक्षकः इभः सिक्तः । प्रोत इति भावः ॥

ए । उवहत्थिअ । केलाइअ । समारीअ । समारं चणेण । " समारचेरवहत्थ-
तार-केलायाः " [१५.] ॥

ओ । सिम्पिअ । सेअणओ । " सिचेः सिञ्च-सिम्पिओ " [१६.] ॥

उत्ते. We with B. २ B C समाचरणेण.

lds सति. २ B C समाचरणेण.

पडिसुहडे पुच्छन्ता, गज्जन्ता दिक्माण-वगहन्वा,
 अह बुक्किआ तुह भडा कुङ्कुण-देमाहिवं ददुं. ६२
 अग्घिअ-वम्मा, छज्जिअ-सिरंक्कया, मण्डलग-सहिअ-करा,
 रोहिअ-सेन्ना, रीरिअ-रणङ्गणा, राइआ ते अ. ६३
 आउड्डिअ-रह-चक्कं, खुप्पन्त-हयं, णिउड्डमाणेभं,
 बुड्डन्त-भडं, करि-रुहिर-मज्जणे ताण आसि रणं. ६४

६२. गर्जद्वयभा इव सदर्पनिनदद्वयेन्द्रा यथा गर्जन्तो निनार्द
 कुर्वाणाः सन्तः प्रतिसुभटान् पृच्छन्तः अथ हस्तिनि शरवर्षान-
 न्तरं तव भटाः कुङ्कुणदेशाधिपं दृष्ट्वा अयमसाविहास्त इति विज्ञाय
 गर्जिताः हतोयं जितमस्माभिरित्यादि सदर्पं निनदिताः ॥

पुच्छन्ता । “पच्छः पुच्छः” [९७.] ॥

गज्जन्ता । बुक्किआ । “गज्जंक्कः” [९८.] ॥

दिक्माण । “द्वपे^२ दिक्कः” [९९.] ॥

६३. राजितवर्माणः प्रदीप्तसंनाहा राजितशिरस्काः शोभित-
 शिरस्त्राणा मण्डलाग्रराजितकराः खड्गविभ्राजितहस्ता राजितं
 सैन्यं चैस्ते तथा राजितरणाङ्गणास्ते तव भटा राजिताश्च ॥

अग्घिअ । छज्जिअ । सहिअ । रोहिअ । रीरिअ । राइआ । “राजेरग्घ-छज-
 सह-रीर-रेहाः” [१००.] ॥

६४. मज्जयते अस्मिन् इति मज्जनं करिरुधिरं च तद् मज्जनं च
 तस्मिन् । यावति करिरुधिरे मज्जयते तावतीत्यर्थः । करिणां रुधि-
 राणि तेषु मज्जने बुड्डने सति वा । मग्नरथचक्रं बुड्डितरथपादं मज्जद्वयं
 मज्जदिभं मज्जद्दटं रणं तेषां गूर्जरकुङ्कुणभटानाम् आसीत् जातम् ॥

१ C चुक्किआ. २ C सरिक्क.

१ C चुक्किआ. २ So B C and A too, though the vritti appears to
 consider वृत्ते: as the reading. ३ B only, तद् मज्जनं च.

अपुनरिहोमः कालः स्यात्तुः । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

होमः स्यात्तुः । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

अथान्यथा । अथान्यथा ।

६०. अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

६१. अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

६२. अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

६३. अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा । अथान्यथा ।

पहु-नामापुसणो धम्माहुलणो वेरि-नाम-मज्जणओ

तं मूरीअ गइन्दं गुज्जर-लोओ अवेमइओ. ६८

सुडिअ-सुहडो, सूरिअ-तुरंगमो, विरिअ-वाण-पसरो य,

मुसुमूरिअ-सिरताणो, करञ्जिओ कुङ्कुणाहिर्वई. ६९

पविरञ्जिआतवत्तो, नीरञ्जिअ-विजय-वेजयन्तीओ

सो लूण-सीस-कमलो कओ तुहाभञ्जिअ-भडेहि. ७०

जेप्यत्यधुनास्मान् असाविति विच्छायवदनत्वाद् उपेक्ष्यन्ते । कज्ज-लमृष्टमुखा इव अञ्जनलिप्तानना इव । मृष्टयशसः अपासित-कीर्तयो भटाः परतेजोमार्जनेन शत्रुप्रतापविध्वंसकेन तेन मल्लिका-र्जुननृपेण निषिद्धाः अग्रतो विचरन्तः सिंहनादेन निरस्ताः ॥

६८. प्रभुनाम्रः अमार्जनः तादृश्यपि संग्रामे संमुखीनत्वाद् अनुत्पुंसकः । प्रकटीकारक इत्यर्थः । धर्माभार्जनः क्षत्रधर्मानपासकः । वैरिनाममार्जकः वैरिविनाशेन तन्नाम्रोपि ध्वंसकः । अभग्नो गूर्ज-रलोकः अस्मद्वलवीरजनः तं प्राग्व्यावर्णितस्वरूपं गजेन्द्रं मल्लिका-र्जुननृपहस्तिनम् अभाङ्गीत् शस्त्रैर्भैत्सीत् ॥

छहण । उगुसिअ । रोसाणिअ । लुब्धन्ता । पुब्धिअ । पुंसणेणं । कुसिअ । अपुसणो । अहुलणो । मज्जणओ । “मृजेरुगुस-लुब्ध-पुब्ध-पुंस-कुस-पुस-छह-हुल-रोसाणाः” [१०५.] ॥

६९. भग्नसुभटः रणाङ्गणनष्टपदातिवर्गो भग्नतुरंगः ध्वस्तहयो भग्नवाणप्रसरः खण्डितशरप्रपञ्चो भग्नशिरस्त्राणः लूनशिरस्कश्च कुङ्कुणाधिपतिर्भग्नः शस्त्रैर्भिन्नः ॥

७०. भग्नातपत्रः छिन्नच्छत्रो भग्नविजयवैजयन्तीकः छिन्नवि-जयसुवार्तोर्ध्वाकृतपताकः स मल्लिकार्जुननृपः लूनशीर्षिकमलः तव

१ B C °पुसणो though they have °पुसणो in the commentary. २ B मु-सम्°. We with C.

१ B °सुत्रार्थो°. C °सुवार्तो°.

नय-पटिअगिर, अणुवर्चिओ सि दाहिण-दिसाइ तुमम् इण्हि
विद्विअ-कुङ्कुण-सत्तङ्ग-संपओ, अज्जिअ-जसोह । ७१

पहु, सिरि-नयर-सिरीए जुज्जसि, जुप्पसि तिलङ्ग-लच्छीए,
जुअसि काञ्चि-सिरीए, भुअन्तो दाहिणिं इण्हि. ७२

सिन्धु-वई तुह चमढण-वेलिल्लो, तुमइ दिन्न-चड्डणओ,
न जिमइ दिवसे, जेमइ निसाइ, पच्छिम-दिसाइ तह. ७३

अभन्नभट्टः महासंभ्रामविमर्देपि अपराङ्मुखैर्वीरैः कृतः विहितः ।
व्यापादित इत्यर्थः ॥

सुरिअ । अवेमइओ । सुटिअ । सुरिअ । विरिअ । सुसुमुरिअ । फरजिओ ।
पविरजिअ । नीरजिअ । अभजिअ । “ भज्जेवमय-सुसुमूर-गूर-सूर-सुह-विर-
पविरज-गरज-नीरजाः ” [१०६.] ॥

७१. हे नयानुव्रजित नीत्यनुगमनशील अर्जिता आत्मसात्कृता
कुङ्कुणानां सप्ताङ्गसंपत् स्वाम्यमात्यसुहृत्कोशराष्ट्रदुर्गचलरूपलक्ष्मी-
र्येन स तथा । अत एव अर्जितयशोघ, असि त्वं दक्षिणादिशा
अनुव्रजितः अनुगतः । दक्षिणादिस्वामी संवृत्त इत्यर्थः ॥

पटिअगिर । अणुवर्चिओ । “ अनुव्रजेः पटिअगाः ” [१०७.] ॥

विद्विअ । अज्जिअ । “ अजविद्वः ” [१०८.] ॥

७२. हे प्रभो कुमारपालनृप दक्षिणाम् अवाचीं दिशम् इदानीं
भुञ्जानः उपभोगयन् श्रीनगरश्रिया युनक्षि युक्तो वर्तसे । तिलङ्गल-
क्ष्म्या युनक्षि । काञ्चीश्रिया च युनक्षि । दक्षिणादिग्विजयात् तद-
न्तर्वर्तिदेशस्वामित्वम् आप्नोसीति भावः ॥

जुज्जसि । जुप्पसि । जुअसि । “ युजो जुज्ज-जुज्ज-जुप्पाः ” [१०९.] ॥

७३. तथा तव भोजनस्य वेला विद्यते यस्य स भोजनवेलावान् ।

१ B पविरजिओ. We with C.

१ So B C. A has युत्तम्°. २ So B C and not भ्रजितः, though B once
read भ्रजित । = भ्रजितः? = B om. the example. C पविरजिओ which we
follow. The author of the *Dharmadikā* also has पविरज, not पविरज.

ताम्बूलं न समाणइ, कम्मण-कालेवि नण्हए जवणो,

विसए अ नोवभुजइ भएण तुह, वसुह-कम्मवण ! ७४

मणि-गहिअ-कणय-घडिआहरणे उव्वेसरो वर-तुरङ्गे
संगलिअ लक्ख-सङ्गे पेसइ तुह रिउ-असंघडिओ. ७५

हरिस-मुरिआणणो सो, महि-मण्डण, कासि-रीडणो राया

टिविडिकइ तुह वारं हय-चिञ्चिअ-हत्थि-चिञ्चइअं. ७६

भवतो वेलाधर इत्यर्थः । त्वया दत्तभोजनः जीवत्वसौ वराक इत्य-
नुकम्पया वितीर्णप्रासमात्रजनकदेशः पश्चिमदिशः सिन्धुपतिः
प्रतीचीदिकसंवन्धिस्वामी दिवसे न भुङ्क्ते निशायां भुङ्क्ते । स्वाम्य-
साक्षात्कारे वेलाधरा रात्रौ भुजत इति स्थितिः ॥

७४. हे वसुधोपभोजक पृथ्वीपालक तव भयेन हेतुना जवनः
जवनदेशाधीशः ताम्बूलं न भुङ्क्ते । भोजनकालेपि न भुङ्क्ते । विषयांश्च
शब्दादीन् देशान् वा नोपभुङ्क्ते । सर्वं ताम्बूलास्वादनादि मुक्ता के-
वलं त्वदाराधनोपायान् अधीत इत्यर्थः ॥

भुजन्तो । चमदण । चड्डणओ । जिमइ । जेमइ । समाणइ । कम्मण ।
अण्हए । “ भुजो भुज-जिम-जेम-कम्माण-समाण-चमद-चड्डाः ” [११०.] ॥

उव्वभुजइ । कम्मवण । “ वोपेन कम्मवः ” [१११.] ॥

७५. रिपुभिः असंघटितः भवद्विपक्षपृथग्भूतः सन् उव्वेसरोः
मणिघटितकनकघटिताभरणानि संघट्य मेलयित्वा लक्षसंख्यानं प्र-
भूतान् इत्यर्थः । वरतुरंगमांश्च तव प्रेषयति भवन्निमित्तम् उपढौकयति ॥

गहिअ । घडिअ । “ घटेगदः ” [११२.] ॥

संगलिअ । असंघडिओ । “ समो गलः ” [११३.] ॥

७६. हे महीमण्डन धरित्रीभूषक हर्षेण प्रसन्नो मयि महाराज

१ C उव्वेसरो. We with B. २ C वि°.

१ B om. °क°. २ B. om. from भुङ्क्ते up to रात्रौ both inclusive. ३ BC साम्य°. ४ C °कारे वेला°. ५ So BC. ६ BC केवलव°. ७ C विपक्षे. ८ C उव्वेश्वरः. We with B. ९ B °घटित°. We with C.

चिञ्चिलिओ अखुट्टिअ-भत्तीइ तुमम्मि मगह-देस-निवो

उखुडिअ-पुन्व-गन्वो अतुट्टिअं पाहुडं देइ. ७७

अखुडिअ-गपणम्, अतोडिअ-मदम्, अतुडिअ-लक्खणं महेभ-कुलं

अणिलुक्कन्त-सिणेहो गड्डो पेसीअ तुज्झ कए. ७८

लुक्किअ-जसम् उत्तूरिअ-पयावम् उत्तुकिअ-मेइणं काही

घोलन्ती तुह सेणा भय-घुलिअं कन्नउज्जेसं. ७९

इति प्रमोदेन स्फुटिताननः विकसितमुखः काशेर्मण्डनः शोभाजनकः । वाराणसीस्वामीत्यर्थः । स सर्वप्रसिद्धः तव हयैर्मण्डितं शोभितं तत्तथा तच्च तद्गतिमण्डितं च तत्तथाभूतं द्वारं मण्डयति । मध्यम् आविशन् प्रत्यहं दौवारिकेण निषिद्धः प्रायः सिंहद्वारमेव अलंकरोतीत्यर्थः ॥

धुरिअ । “ हासेन स्फुटेधुरः ” [११४.] ॥

७७. त्वयि अतुडितभक्त्या अग्नण्डितबहुमानेन मण्डितो भूषितः तुडितपूर्वगर्वः गलितप्राच्याभिमानो मगधदेशनृपः अतुडितं निरन्तरं प्राभूतं रत्नादिदौकनं ददाति तुभ्यं प्रयच्छति ॥

मण्डण । रीरणो । टिविटिका । चिञ्चिअ । चिञ्चइअं । चिञ्चिहिओ । “ मण्डेधञ्च-चिञ्चअ-चिञ्चिह-रीए-टिविटिकाः ” [११५.] ॥

७८. अतुडितस्नेहः अनपगतप्रीतिः गौडः गौडदेशाभिषतिरनवकृते अतुडितगमनम् अखण्डितपादन्यासम् अतुडितमदं निरन्तरानिष्टदानप्रवाहम् अतुडितलक्षणं संपूर्णलक्षणोपेतं महेभकुलं प्रैपीत् प्राणिनोत् ॥

७९. हे नृप तव सेना धूर्णमाना चलन्ती मती तुडितयशसं दिगलितयतीति तुडितप्रतापं गततेजसं तुडितमेदिनीवं भञ्जादनिम् ।

तुज्झ पहलिर-सिविरे, घुम्माविअ-ढंसमाण-कुम्माम्मि,

दिट्ठेवि, दसण्ण-वई विवट्टमाणो भए मरही. ८०

अणकदिअ-दुद्ध-सुइ-जस, पयाव-घम्मट्टिआरि-जस-कुसुम,

तुह गण्ठिअ-वूहेणं विरोलिओ तस्स पुर-जलही. ८१

बाहुलकाद् अत्र कप्रत्ययाभावः । भयघूर्णितं साध्वसचकितं कन्यकुब्जे-
शम् अकार्षीत् ॥

असुट्ठिअ । उक्खुडिअ । अतुट्ठिअं । असुडिअ । अतोडिअ । अतुडिअ ।
अणिल्लफन्त । लुकिअ । उल्लूरिअ । उल्लुकिअ । “तुहेस्तोड-तुट्ट-सुट्ट-सुडोक्खुडो-
ल्लुक-णिल्लक-ल्लुकोल्लूराः” [११६.] ॥

८०. हे भूपते तव घूर्णितश्चलितो विवर्तमानः धराधस्तिष्ठन्
कूर्मो येन स तथा तस्मिन् घूर्णयितृ विचरणशीलं यच्छिविरं स्क-
न्धावारस्तस्मिन् दृष्टेऽपि । आस्तां युध्यमाने । दशार्णपतिः भये वि-
वर्तमानः सन् अश्रियत प्राणान् अमुचत् ॥

घोलन्ती । घुलिअं । पहलिर । घुम्माविअ । “घूर्णो घुल-घोल-घुम्म-पहलाः”
[११७.] ॥

ढंसमाण । विवट्टमाणो । “विट्ठतेदंसः” [११८.] ॥

८१. हे अक्रान्तदुग्धशुचियशः अभ्यनार्वर्तितक्षीरनिर्मलकीर्ते
प्रतापधर्मकथितारियशःकुसुम तेजस्तापग्लापितरिपुकीर्तिपुष्प तव
अश्रितव्यूहेन दृष्ट्वेन मेनानिवेशेन कर्त्री तस्य दशार्णपतेः पुरमेव
अतिविस्तीर्णत्वात् जलधिः मथितः रत्नाश्वगजादिलिप्सया विलो-
डितः । तत्रगरं विलुण्टितम् इत्यर्थः ॥

अणकदिअ । अट्ठिअ । “कथेरट्ठः” [११९.] ॥

गण्ठिअ । “ग्रन्थो गण्डः” [१२०.] ॥

मन्थिअ-दहिणो तुप्पं घुसलिआ तस्स नयरओ कणयं

गिण्हन्तेहिं तुह सेणिंएहिं अवअच्छिआ अम्हे. ८२

तस्स चमूवा समरे शुमज्जिआ तुह भडेहि णिच्चरिआ

णिज्झोदणेहि णिहूरणावि अणल्लुरिअ-पयावा. ८३

^३छिन्दिअ-छत्त-दुहाविअ-सिरेक-णिच्छल्लिउत्तमङ्गाण

उहालिआ दसण्णाण सिरी चालुक-सुहडेहिं. ८४

८२. हे धराधीश मथितदध्नः तुप्प इति देश्यत्वाद् नवनीतं त-
दिव तस्य दशार्णपतेः मथिताद् नगरात् कनकं तव सैनिकैस्तैः प्र-
सिद्धैर्गृह्णन्तिः आददानैर्वयं ह्यदिता हर्षिताः ॥

विरोलेओ । मन्थिअ । घुसलिआ । “मन्थेर्घुसल-विरोलौ” [१२१.] ॥

अवअच्छिआ । “ह्यदेरवअच्छः” [१२२.] ॥

८३. हे महाराज तस्य दशार्णपतेः छेदनशस्त्रैः प्रतिभटानां वि-
दारकाः अत एव अच्छिन्नप्रतापा अखण्डिततेजसोपि चमूपाः सै-
निकास्तव छेदनैर्विदारकैर्भटैश्छिन्नाः सन्तः समरे निपण्णाः
स्थिताः । मृता इत्यर्थः । ये छेदना अच्छिन्नप्रतापाश्च ते कथं छिन्ना
इति विरोधाभासः अपिशब्दार्थः ॥

शुमज्जिआ । “नेः सद्यो मज्जः” [१२३.] ॥

८४. छिन्नानि विदारितानि च्छन्नाणि येषां ते च छिन्नाः शिरस्का
येषां ते च छिन्नानि उत्तमाङ्गानि येषां ते च तथा । तेषां दशार्णानां
दशार्णदेशक्षत्रियाणां श्रीः सप्ताङ्गसंपत् चौलुक्यसुभटैः आच्छिन्ना
गृहीता ॥

णिघरिआ । णिज्झोदणेहि । णिहूरणा । अणल्लुरिअ । छिन्दिअ । दुहाविअ ।

णिच्छल्लिअ । “छिदेदुंहाव-णिच्छल्ल-णिज्झोद-णिघर-णिहूर-ल्लराः” [१२४.] ॥

१ C तिणिण्णहिं. २ B णिज्झो. C णिज्जो. ३ B C छिन्दिअ. ४ B C तिस्तत्.

५ B C घुसलिअ. ६ B C अवअच्छि.

ति-हुअण-जस-ओअन्दण-रिउ-आच्छेदण-चमूइ पहु तुज्झ

मलिऊण दलं तिउरीसरस्स परिहट्ठिओ माणो. ८५

चड्ढिअ-नक्का मड्ढिअ-महा-तडा खड्ढिआखिलारामा

पन्नाडिअ-द्रह-पङ्का तुज्झ चमूए कया रेवा. ८६

पय-मडिअ-पंसु-मसिणे चुलुचुलमाणानिलेण कय-फन्दे

रेवा-तड-लय-गहणे निव्वलिओ तुह वल-निवेशो. ८७

८५. हे प्रभो तव । त्रिभुवनयशस आच्छेदना शत्रुभ्यो हठा-
द्वाहिका अत एव रिपूणाम् आच्छेदना ध्वंसिका या चमूः सेना
तया त्रिपुरीश्वरस्य चेदिनगरीशस्य बलं सैन्यं मृदिता मानो मृदितः
भग्नः ॥

उदाहिआ । ओअन्दण । आच्छेदण । "आजा ओअन्दोदालौ" [१२५.] ॥

८६. मृदितनक्का पिष्टजलचरजीवविशेषा मृदितमहातटा वि-
दारितवृहत्कूला मृदिताखिलारामा भग्नानेकोद्याना मृदितहृदपङ्का
त्रिलोडितान्तस्थितनदकर्मदा रेवा नर्मदा तव चम्वा कृता ॥

८७. पादाभ्यां मृदितो यः पांसुस्तद्वद् मसृणे कोमले स्पन्दमा-
नानिलेन किञ्चिद्वहद्वातेन कृत्वा कृतस्पन्दे विहितमनाकम्पे रेवा-
तटलतागहने तव बलनिवेशः स्कन्धावारो निष्पन्नः संजातः ॥

मलिऊण । परिहट्ठिओ । चड्ढिअ । मड्ढिअ । खड्ढिअ । पन्नाडिअ । मडिअ ।

"मृदो मल-मल-परिहट्ठ-खड्ढ-चड्ढ-मड्ढ-पन्नाडः" [१२६.] ॥

चुलुचुलमाण । फन्दे । "स्पन्देऽलुचुलः" [१२७.] ॥

१. B C चड्ढुचुलु.

१. C चड्ढुचुलु. २. E खड्ढिअ. ३. B चुलुचुलु. C चुलुचुलु.

नीपाइअ-जय-कज्जं अविअट्टिअ-विक्रमं वलं तुज्झ
अविलोट्टिअ-जय-महुराहिवस्स फंसावैही विजयं. ८८
अविसंवाइ-परिक्खा तणु-पक्खोडण-झटन्त-पंसु-कणा
णीहरिअ-नक्क-चक्कं तुह तुरया जँउणंम् उत्तिन्ना. ८९
रिउ-अकन्दावणयं अखिज्जमॉणं-हयम् अजूरिएभकुलं
अविसूरन्त-चमूवं पत्तं महुराइ तुह सेन्नं. ९०

८८. निष्पादितजयकार्यं प्रसाधितप्रत्यर्थिभङ्गप्रयोजनम् । अविसं-
 वदितः समरसंमर्देषु निर्व्यूढो विक्रमः शौर्यं यस्य तत् तथा [तव]
 बलम् । अविसंवदितः अतिपराक्रमित्वाद् निश्चितो जयो यस्य स
 तथा । स चासौ मधुराधिपश्च तस्य विजयं विसमवादयत् । त्व-
 त्सैन्यं तं जिगायेत्यर्थः ॥

निघटिओ । नीपाइअ । “निरः पदेव्वलः” [१२८.] ॥

८९. हे नृप तव अविसंवादिनी अविघटनशीला परीक्षा एते
 शस्त्रैर्भिन्ना अपि सुभटान् रणाङ्गणे न पातयन्तीति विचारो येषां
 ते तथा । तनुशब्देन वपुर्धूननेन शीयमानाः पतन्तः पांसुकणा ये-
 भ्यस्ते तथा तुरगाः । आक्रन्दितम् उपरिष्ठात् तुरगगमनेन सक-
 रुणं शब्दितं नक्राणां चक्रं समूहो यस्यां सा तथा तां यमुनां का-
 लिन्दीम् उत्तीर्णाः परं पारं प्राप्ताः ॥

अविअट्टिअ । अविलोट्टिअ । फंसावैही । अविसंवाइ । “विसंवदेविअट्ट-
 विलोट्ट-
 फंसाः” [१२९.] ॥

पक्खोडण । झटन्त । “शदो झट-पक्खोदी” [१३०.] ॥

९०. हे क्षोणीपते तव रिपूणाम् आक्रन्दनकम् आक्रन्दविधाय-

१ B °जइ°. २ B C फंसाविही. ३ B C नी°. ४ B C लटण°. ५ B अरि-
 वत्तमाहयमजूरि°. C अखिरत्तमणेहयमजूरि°. It would be admissible to read
 अखिरत्तमाणहयजूरि° (= अखिरत्तमाणहय + अजूरि°)

१ C निव्यूढो. २ B मधुरा°. ३ B C फंसाविही.

उत्थङ्घिअ वारेहिं रुन्धिअ मग्गेहि हक्कमाणेहिं

कुज्झन्तेहिं तुह सेणिएहिं जूराविआ रिउणो. ९१

तुह जायन्त-पवेसे सिन्ने, जम्मन्त-परिहवो तत्तो,
तडिअ-भओ महुरेसो न तड्ढवीआजि-संरम्भं. ९२

तड्ढिअ-कणय-चएणं विरल्लिअं थिप्पिऊण तुह सेनं

महुरेसो तणिअ-दिही रक्खीअ निअं पुरिं महुरं. ९३

कम् अखिद्यमानहयम् अखिन्नेभकुलम् अखिद्यमानचमूपं सैन्यं म-
थुरायां प्राप्तम् । सुखसुखेन तत् तस्यां गतम् इत्यर्थः ॥

णीहरिअ । अक्कन्दावणयं । “आक्रन्देणीहरः” [१३१.] ॥

अखिज्जमौण । अजूरिए । अविसरन्त । “खिदेजूर-विसरौ” [१३२.] ॥

९१. हे नरेन्द्र तव रुद्धद्वारैः वेष्टितप्रतोल्यादिनगरमुखैः अत एव
रुद्धमार्गैः निषिद्धवर्त्मभिः । निवारितलोकप्रचारैरित्यर्थः । निषेधद्भिः
प्रतिभटान् निवारयद्भिः क्रुध्यद्भिः सकोपैः सैनिकै रिपवः क्रोधिताः
क्रोधं प्रापिताः ॥

उत्थङ्घिअ । रुन्धिअ । “रुधेरुत्थङ्घः” [१३३.] ॥

हक्कमाणेहिं । “निषेधेहक्कः” [१३४.] ॥

कुज्झन्तेहिं । जूराविआ । “क्रुधेजूरः” [१३५.] ॥

९२. हे महीपाल तव जायमानप्रवेशे सैन्ये सति ततः सैन्यात्
जायमानपरिभवः अल्पसैनिकत्वाद् उत्पद्यमानतिरस्कारः । अत
एव ततभयः प्रभूतसाध्वसः मरुुरेशः आजिसंरम्भं समराटोपं ना-
तनिष्ट न चकार ॥

जायन्त । जम्मन्त । “जनो जा-जम्मौ” [१३६.] ॥

९३. तर्हि किं चकारेत्याह । हे नरेन्द्र ततकनकचयेन कृत्वा

1 B आक्रन्देणीहरः. 2 B om. this example. C अखिज्जमाण. ॥ So B C and A. 3 B C जूराविअ. 4 B मधु०.

समाहितान्त-जस-भर, जङ्गल-वङ्गणोवसप्पिडं दिण्णा

तु रिउ-सङ्गावण-घण-पयाव-संतप्पिण गया. ९४

जस-ओअग्गिअ-ति-हुअण, तेण कया भत्ति-वाविअ-मणेण

असमाणिअ-गुण, वहरं समाविडं तुज्झ विन्नत्ती. ९५

तेनं तय सैन्यं तृम्या संतोष्य मधुरेशस्ततभृतिः विहितचित्तसौरभ्यः
सन् निजां पुरीं मर्षुराम् अरक्षत् ॥

तरिअ । तट्ठीअ । तट्ठिअ । विरट्ठिअ । तणिअ । "तनेस्तट-तट्ठ-
तट्ठय-विरट्ठाः" [१३७.] ॥

धिप्पिअण । "तृपः सिप्पः" [१३८.] ॥

९४. हे स्वर्गोपसर्पणशोभर त्रिदिवोदसत्कीर्तिनिकर उपस-
र्पितुं त्वाम् आश्रयितुं जङ्गलपतिना सपादलक्षाधिपेन रिपूणां संता-
पयो यो घनप्रतापः प्राज्यं त्वदाज्ञानैर्द्वाकारेण विरोधकं यत् तेज-
स्तेन संतमेन सता तव गजा दत्ताः ॥

अहिअन्त । उपसप्पिडं । "उपसर्पेरहिअः" [१३९.] ॥

सङ्गावण । संतप्पिण । "संतप्पेसङ्गः" [१४०.] ॥

९५. हे यशोव्याप्तत्रिभुवन असमाप्ताः अनिष्टिताः । असंख्याता
इत्यर्थः । गुणा यस्य स तथा तस्य संबोधनम् । तव वैरं समाप्य
त्वदाज्ञानैर्द्वाकारेण विरोधं निष्ठां नीत्वा वैरं समाप्तुं निष्ठां नेतुं वा
भक्तिव्याप्तमनसा तेन जङ्गलपतिना विज्ञप्तिः कृता ॥

ओअग्गिअ । वाविअ । "व्यापेरोअग्गः" [१४१.] ॥

असमाणिअ । समाविडं । "समापेः समाणः" [१४२.] ॥

१ B C तं for तत्. २ B मधु°. ३ B C om. ने°. ४ B C विरोध. ५ So
emended from संतपे संनः of B, and संतपे संनः of C. A संतापेसङ्गावणः. See
Pischel, foot-note *ad loc.* See also sūtra IV. 150 *infra*. ६ B °उ. C °ओ.

तद् पिल्लिओ तुरुक्को, ढिल्ली-नाहो गलत्थिओ तह य,
अडुक्खिओ अ कासी, रिउ-घत्तणं, छुह महाएसं. ९६
सोल्लिज्जइ जह लुद्धो तह मं णोल्लेसु रिउ-हुल्लण-कज्जे;
 कं कं परीसि न तुमं? किणावि खिविआ न तुज्झाणा. ९७
गुल्लगुञ्जिऊण हत्थं, उत्थङ्गिअ तज्जणिं भणामि इमं,
हक्खुविअं तुमएच्चिअ मह दुग्गं वेरि-उक्खिवण! ९८

९६. एकादशभिर्गाथाभिर्विज्ञप्तिकामेवाह । हे रिपुक्षेपण वैरि-
 निरासक त्वया तुरुक्को म्लेच्छाधिपतिः क्षिप्तः । तथा ढिल्ली-
 नाथः योगिनीपुरेश्वरश्च क्षिप्तः । काशिः वाराणसीशश्च क्षिप्तः । यः
 कश्चिद् आत्ममानी नृपः स सर्वस्त्वया तिरस्कृत इत्यर्थः । मम ज-
 ङ्गलपतेरादेशं क्षिप विसृज । मम निरोपं ददस्वेत्यर्थः ॥

९७. हे क्षोणीपते यथा लुब्धः स्वसेवकः क्षिप्यते सर्वस्मिन् कार्ये
 नियुज्यते तथा रिपुक्षेपणकार्ये स्वशत्रुतिरस्कारप्रयोजने मां क्षिप
 नियुद्ध । तथा कं कं त्वं न क्षिपसि । अपि तु सर्वमपि शत्रुवर्गं
 निरम्यसि । अत एव केनापि तवाज्ञा न क्षिप्ता । सर्वोपि त्वज्जि-
 रोपपरः संवृत्त इत्यर्थः ॥

पेल्लिओ । गलत्थिओ । अडुक्खिओ । घत्तण । छुह । सोल्लिज्जइ ।
णोल्लेसु । हुल्लण । परीसि । खिविआ । “क्षिपिर्गलत्थाडुक्ख-मोल्ल-पेल्ल-णोल्ल-
 पुह-हुल्ल-परी-यत्ताः” [१४३.] ॥

९८. हे वैर्युत्क्षेपण अरातिनिरासक त्वयैव मम दुर्ग कोटः उ-
 त्क्षिप्तम् उत्पाटितम् । नान्योभ्य संमुखमपि निरीक्षितुं क्षम इत्यर्थः ।
 इदम् एतन् हन्तम् उन्निक्षप्य कर्ष्यकृत्य तर्जनीं प्रदेक्षिन्यदुर्गं च उ-
 न्निक्षप्य भणामि सकन्दभूषादमण्डलीप्रत्यक्षं प्रतिपादयामि ॥

आह्रित्यअ-विजय-धजा उन्मुत्तिअ-गुरु-करा तुहं करिणो
 उस्मिन्नन्ति गिरिपि ह्नु रिउ-णीरव, कं न अविस्ववसि? १९
 कमवसइ जुण्ण-कोलो, लुहइ सेसो, सुअन्ति दिक्करिणो,
 हुम्मोवि लिंसइ, अणवेचिरम्मि तइ पहु महीधरणे. १००
 आयम्भमाण-दिअया आयज्जेन्तीउ विलविरा रण्णे
 सत्तन्त-सिरु तुह रिउ-वहुउ दइए चडचडन्ति. १०१

१९. रिपून् आक्षिपति तिरस्करोति । "कर्मणोऽण" [टि० ६-४] इत्यणि
 एषाक्षेपस्मत्संयोधनम् । तत्र उक्षिप्तविजयध्वजाः ऊर्ध्वीकृत-
 येजयध्वजयन्तीयाः । उक्षिप्तगुरुकराः उल्लालितवृहच्चक्रुण्डादण्डाः
 करिणः । ह्नु इति संभावयामि । गिरिमपि उक्षिपन्ति उत्पाटयन्ति ।
 प्रतरत्यं कं नाक्षिपसि । यस्य तत्र एवंविधा दन्तिनः स त्वं सर्वमपि
 येजयस इत्यर्थः ॥

गुह्गुण्डिअण । उपाहिअ । ह्नुविअ । उक्खिण । अह्रित्यअ । उन्मुत्तिअ ।
 उस्मिन्नन्ति । " उक्षिपेगुण्डोत्थहाह्रित्योन्मुत्तोस्तिफ-ह्नुगुवाः " [१४४.] ॥
 गिरय । अक्खिणवसि । " आक्षिपेणीरवः " [१४५.] ॥

१००. हे प्रभो अवेपितरि अकम्पे निश्चले महीधरणे पृथ्वी-
 प्राग्भारधारके त्वयि सति जीर्णकोलः आयवराहः स्वपिति । शेषः
 फणिपतिः स्वपिति । दिक्करिणो दिग्गजाः स्वपन्ति । कूर्मः कमठः
 स्वपिति । एतत्कार्यस्य भवता करणाद् एते निश्चिन्ताः संवृत्ता इ-
 त्यर्थः ॥

कमवसइ । लोहइ । सुअन्ति । लिंसइ । " स्वपेः कमवस-लिस-लोहः " [१४६.] ॥

१०१. हे नरेन्द्र तव वेपमानहृदयाः साध्वसवशात् कम्पमान-

१ B C अह्नु०. २ B ०णीवर. ३ B लसइ. ४ B ०व०. ५ B C आयम्भ०.

१ B गुह्नु०. २ B C अह्नु०.

मयं-लिम्पिअ-वसुहा तुह न णडन्ति गया, विरन्ति न य तुरया;

अणगुप्पन्त-परक्कम, अवहावसु. को तुह दुइज्जो? १०२

सन्दुमइ वरं, सन्धुकइ पुरम्, अब्भुत्तए तहोज्जाणं,

तुज्झ पयावग्गि-पलीविआण सव्वंपि तेअविअं. १०३

मानसाः । वेपमानाः कायेपि वेपथुभृतः । विलपित्र्यो विलपनशीलाः ।
विलपच्छिदशवो रुदद्वालका रिपुवध्वः अरण्ये दयिते विलपन्ति ।
हा नाथा युष्मान् विना कथं वयं प्राणान् धरिष्याम इति दयितवि-
पयान् विलापान् कुर्वन्तीत्यर्थः ॥

अणवेधिरम्मि । आयम्भमाण । आयज्झन्तीउ । “वेपेरायम्भायज्झो”
[१४७.] ॥

विलविरा । झझन्त । वडवडन्ति । “विलपेअंझं-वडवडौ” [१४८.] ॥

१०२. हे अगुप्यत्पराक्रम स्थिरशौण्डीर्यं तव मदलिप्तवसुधाः
दानसिक्तभूमयो गजा न गुप्यन्ति प्रधानत्वाद् रणसंमर्देपि न व्या-
कुलीभवन्ति । तुरगाश्च न गुप्यन्ति अतः क्रपस्व । मयि प्रसीदे-
त्यर्थः । यस्मात् कस्तव द्वितीयः । न कश्चित् तव प्रतिपक्षभूतोस्तीति
भावः ॥

लिम्पिअ । “लिपो लिम्पः” [१४९.] ॥

णडन्ति । विरन्ति । अणगुप्पन्त । “गुप्येविट-णडौ” [१५०.] ॥

अवहावसु । “कपोडवहो णिः” [१५१.] ॥

१०३. हे महीश तव प्रतापाम्निना प्रदीमानां प्रज्वलितानां गृहं
प्रदीप्यते तथा पुरं प्रदीप्यते तथा उद्यानं प्रदीप्यते । किं बहुना । रा-
जमपि प्रदीप्यम् । त्वच्छत्रूणां चन्दनविलेपनचन्द्रिकाद्यपि संतापहेतुः
संवृत्तम् इत्यर्थः ॥

१ B अणवेधिरम्मि. २ C आयम्भमाण. W. with B. ३ B आयज्झन्तीउ. C आयज्झन्तीउ.
४ C उज्झ. ५ C पलीविआण. ६ B सव्वंपि. ७ B अविअं. तथा पुरं प्रदीप्यते. ८ C कश्चित्.

जइ संभावसि सग्रे, लुब्धसि अह वा अहिन्द-लोगम्मि,

खउरइ इन्दो, पट्टहइ वासुगी ता खु अक्खोह. १०४

आरभिअ मए भत्ति आढविअं पहु तुमम्मि दासत्तं.

आरम्भिअं खु निव्वाहिस्सं; कत्तो उवालम्भो? १०५

पच्चारन्ति न गरुआ झल्लण-जोगोवि मारिसम्मि जणे.

जइ कहवि अभत्तो हं वेलवणिज्जो तुह अहं ता. १०६

सन्दुमइ । सन्धुकाइ । अच्युत्तए । पलीविआण । तेअविअं । "प्रदी-
स्तेअव-सन्दुम-सन्धुकाच्युत्ताः" [१५२.] ॥

१०४. हे अक्षोभ निःप्रकम्प यदि त्वं स्वर्गे स्वर्गनिमित्तं लुभ्यसि
पार्थ्यं करोषि । अथवा अहीन्द्रलोके नागलोकनिमित्तं लुभ्यसि
। दा । खु इति संभावयामि । इन्द्रः क्षुभ्यति । वासुकिः श्रेयः क्षु-
भ्यति । किमयम् अत्रापि न स्थातुं दास्यतीत्यसावसौ क्षोभं
ब्रह्मीत्यर्थः ॥

संभावसि । लुब्धसि । "लुभेः संभावः" [१५३.] ॥

खउरइ । पट्टहइ । अक्खोह । "लुभेः खउर-पट्टह" [१५४.] ॥

१०५. हे प्रभो भक्तिं सेवाम् आरभ्य त्वयि दासत्वम् आरब्धम्,
ननु आरब्धमपि न निर्वहयिष्यसीत्याह । आरब्धम् अङ्गीकृतं च
दासत्वम् । खु इति निश्चितम् । निर्वहयिष्यामि । ततः कुत उपालम्भः ।
न कथमपि एवं मम वचनीयता भविष्यतीति भावः ॥

आरभिअ । आढविअं । आरम्भिअं । "आद्यो रभे रम्भ-इवी" [१५५.] ॥

१०६. किञ्च हे नराधिप गुरुका गुण्यत्सदृशा महीयांसः उपाल-

१ C गो.

१ B न । रथा^१. C नः रथा^१. २ C om. न.

इअ विन्नत्ति सोउं राया जम्भायन्त-जणम्मि निसीहे

लच्छि-विअम्भिअ-णिसुठिर-सयणे णिन्वाओ लोअण-वीसामे.

म्भयोग्येपि निर्भर्त्सनाहं पि मादृशे जने नोपालंभन्ते न विरूपकं प्रति-
पादयन्ति । परं यद्यहं तत्र कथमपि अभक्तः अवज्ञापरस्तदा उ-
पालम्भनीयः शिक्षणीयः ॥

उवालम्भो । पचारन्ति । झङ्गण । वेलवणिज्जो । “उपालम्भे झङ्ग-पगार-वेल्वाः”
[१९६.] ॥

१०७. इति पूर्वोक्तप्रकारेण विज्ञप्तिं सांघिविग्रहिकोक्तविज्ञपनं
श्रुत्वा निशम्य जृम्भमाणः निद्रार्तुकामत्वात् जृम्भां गृह्णन् जनो यत्र
तस्मिन् निशीथे अर्धरात्रे लक्ष्म्या विजृम्भितं यत्र तत्तथा । महार्घम्
इत्यर्थः । तच्च तन्नम्रं च निम्नमध्यं यच्छयनं शय्या तस्मिन् राजा
कुमारपालभूपो लोचनयोर्विश्रामे खेदापनोदनिमित्तं विश्रान्तः । सु-
ष्वापेत्यर्थः । पादाकुलकं छन्दः ॥

जम्भायन्त । “अवेर्जम्भो जम्भा” [१९७.] ॥ अवेरिति किम् । विअम्भिअ ।

णिसुठिर । “भाराकान्ते नमेणिस्तुदः” [१९८.] ॥

णिन्वाओ । वीसामे । “विश्रमेणिन्वा” [१९९.] ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितश्रीकुमारपालचरितप्राकृतद्वयाश्रय-
महाकाव्यवृत्तौ षष्ठः सर्गः समाप्तः ॥

१ C °मि. २ C °विअंभणिअ°. ३ BC °वीसामो.

१ BC °ल.° २ BC °शिष्य°. ३ BC °वेल्वा. ४ C °मानो. ५ C निद्रार्तु-
कारिमत्वात्. ६ C °ध°.

ओहाविअ-सयल-वलो, उत्थारिअ-अन्तरङ्ग-रिउ-वगो,
त्थुन्दिअ-करणो राया निदन्ते चिन्तम् इअ काही. १
अक्कमिआ विसएहिं, टिरिटिल्लेन्ता पुरन्धि-सेवाए,
ही हुण्हुल्लन्ति भवे चक्कम्मविआ कुक्कम्मेहिं. २

१. अथ प्रबोधकाले परमश्रावकसमुचितां स्त्रीविरक्तव्यासक्तगुण-
 दोषस्त्रीजुगुप्सास्थूलभद्रादिमहर्षिजिनवचनतदुक्तानुष्ठाननिरतप्रशं-
 सापञ्चपरामृष्टिस्तवश्रुतदेवताप्रभावव्यावर्णनरूपां चिन्तामेव चतुर-
 शीला गाथाभिराह । आक्रान्तानि स्वयलेन पराभूतानि सकलचलानि
 समस्तप्रत्यर्थिपार्थिवसैन्यानि येन स तथा । आक्रान्तान्तरङ्गरिपु-
 वर्गः विजितमदमानमनोभवसंमदक्रोधलोभरूपान्तरारातिसमूहः ।
 आक्रान्तकरणः वशीकृतेन्द्रियो राजा कुमारपालभूपो निद्रान्ते स्वा-
 पविरामे इति वक्ष्यमाणां चिन्ताम् अकार्पीत् ॥

२. कथंकथं चिन्ताम् अकरोद् इत्याह । विषयैः शब्दरूपरसगन्ध-
 स्पर्शैराक्रान्ताः वशीकृताः पुरंध्रीसेवया सीमन्तिनीसंभोगेन हे-
 तुना भ्राम्यन्तः पर्यटन्तः कुक्कर्मभिः ज्ञानावरणीयादिभिर्भ्रमिताः
 भ्रमं प्रापिता जीवाः । हीति खेदे । भवे चातुर्गतिकसंसारं भ्रमन्ति
 विचरन्ति ॥

ओहाविअ । उत्थारिअ । त्थुन्दिअ । अक्कमिआ । " आपमेरोहायोत्थार-
त्थुन्दाः " [१६०.] ॥

१ B C तिदि°. २ C °तिद्विता.

१ B C तुदिअ. २ B C °चुदाः or °त्थदाः. We with A.

काम-गह-भमडि^१एहिं भमाडिओ भम्मडेइ को न भवे?

गय-काम-झण्टणो पुण तलअण्टइ सिद्ध-भूमीसु. ३

ढण्डल्लिअ-भुमयं भुमिअ-धणू, जग-झम्पणो, गुमिअ-आणो,

जं न फुमावइ मयणो अफुसिअ-बुद्धी खु सो धन्नो. ४

हुँमइ पुरे, हुसइ वणे, परइ थलीसुं, परीइ जल-मज्जे,

अभमिअ-चित्तो ईत्थीहि णीइ धन्नो पसम-रज्जं. ५

३. कामग्रहेण भ्रान्तैः भ्रान्तिम् आप्तैर्नीलपटादिदर्शनिकैः कृत्वा भ्रान्तः मोहम् उपगतः को भवे न भ्राम्यति अपि तु तादृशः प्राणी सर्वोपि संसारे सरतीत्यर्थः । गतं कामभ्रमणं मन्मथमोहो यस्य स तथाविधः पुनः सिद्धभूमिषु सिद्धक्षेत्रेषु भ्रमति गच्छति ॥

४. भ्रान्तभ्रु चलितनेत्रोर्ध्वरोमपद्धति यथा भवति एवं भ्रमितं विश्ववशीकरणाय चलितं धनुर्येन स तथा । अत एव जगद्भ्रमणः भुवनभ्रान्तिकारको भ्रमिताज्ञश्च सर्वत्र विलसितशासनो मदनो यं कमपि पुरुषं न भ्रमयति न चालयति सः अभ्रमितबुद्धिः निश्चलमतिः खु निश्चितं धन्यः प्रशस्यः ॥

५. स्त्रीभिरभ्रान्तचित्तः अमूढमनाः सन् पुरे भ्राम्यति वने भ्राम्यति स्थलीषु भ्राम्यति जलमध्ये च भ्राम्यति । शीलप्रभावाद् न क्वापि देवतादिकृतं खलितं संपद्यत इत्यर्थः । किं बहुना । सकलानर्थ-हेतुस्त्रीव्यावृत्तमनस्त्वाद् वनं परमपदं लब्ध्वा धन्यः प्रशमराज्यं गच्छति । निरुपमसुखहेतूपशमैकतानः संपद्यत इति भावः ॥

इतिटिहन्ता । दुण्डल्लन्ति । चकम्मविआ । भमाडिणहि । भमाडिओ । भम्मडेइ । झण्टणो । तलअण्टइ । ढण्डल्लिअ । भुमिअ । झम्पणो । गुमिअ । फुमावइ ।

१ B दण्ड. C लण्डन. २ H दु. ३ C अच्छादि.

४ B ७७. स्थलीषु भ्राम्यति.

सोचिअ सोक्खम् अइच्छइ, पसमं उक्खसइ, अक्खसइ संगं,
मोक्खंपि हु अणुवज्जइ, अईइ न हु जो जुवइ-सङ्गं. ६

तारुण्ये णिम्महिण्, अवज्जसन्तेसु हाणिम् अक्खेसु,
ही पच्चइइ बुद्धोचि न पसमं काम-पच्छन्दी. ७

णीणान्ति मित्त-भज्जं, रम्भन्ति सुअं, वहुंपि पदअन्ति,
णील्लकन्ति च गुरु-गेहिणंपि काम-वस-परिअलिआ. ८

अकसिअ । इमइ । इत्तइ । परइ । परीइ । अभमिअ । “भमेदिरिट्ठिह-दण्डुह-
दण्डह-चपाम्म-भम्मट-भमट-भमाट-तटअण्ट-सण्ट-सम्प-भुम-शुम-कुम-कुस-दुम-इस-
परी-पराः” [१६१.] ॥

६. हु इति निश्चितं यो युवतिसङ्गं न गच्छति । रमणीं न सेवत
इत्यर्थः । स एव सौख्यं गच्छति । प्रशमं गच्छति । स्वर्गं गच्छति ।
किं बहुना । मोक्षं चिदानन्दरूपपरमपदमपि गच्छति ॥

७. तारुण्ये यौवने गते गलिते सति अक्षेपु इन्द्रियेषु च हानिं
हासं गच्छत्सु प्राप्नुवत्सु सत्सु । हीति खेदे । बृद्धोपि जराजर्जरित-
तनुः पुरुषोपि कामं विषयाभिलाषं गच्छति याति इत्येवंशीलः
कामगामी सन् न प्रशमं गच्छति । तादृशोपि कामविह्वलो न
परत्र हितम् आचरतीत्यर्थः ॥

८. कामवशगताः मन्मथपारतक्यप्राप्ता मित्रभार्यौ गच्छन्ति ।
सुतां स्वपुत्रिकां गच्छन्ति । वधूं स्तुपामपि गच्छन्ति । किं बहुना ।
गुरोः पितृकल्पस्यात्मोपाध्यायस्य गेहिनीं कलत्रमपि गच्छन्ति
च । लोकधर्मविरुद्धं तस्यास्तस्याः सीमन्तिन्याः सेवनं कुर्वन्तीत्यर्थः ॥

१ B C संगं. २ B सोक्खं. We with C.

३ B दु°. ४ B इत्तइ. ५ B °चक्कम्मभम्मटतलअंट°, omitting भमट and भमाट.
C °चक्कम्मभम्मटभमाटतलअंट° omitting भमट. We with A. ६ C परहितं for
परत्र हितं. ७ B तस्याः for तस्यास्तस्याः.

भवे पञ्चागच्छद् अपत्याद्विश्र-माणयो जृष्ट-महे

द्विमाय-मर्णो पग्मिमायिण्डि कदिओवमम-मग्मो. १०

द्विहण-कुसल्याणं उवभावन्नीण केवि नमर्णोण

कियिंकिचित्र-मोष्टाद्विश्र-कोष्टमिण्डि न खेर्गन्त. ११

मानानां महिलानां यो न संगच्छते न संयुजो भवति । इति
न नम्यनीत्यर्थः । तस्य ज्ञानश्रीः श्रव्यामच्छति संयुजम् ॥ १० ॥
। विवेकश्च श्रव्यामच्छति । मयत्तमर्माद्विश्रयतीत्युच्यते ।
श्रित्वापात्रम् अर्मा संजायते इत्यर्थः ॥

पञ्चाभा । आगच्छनीण । ' आगच्छति पञ्चाभा ' । १११ ॥

मय । अग्निभृष्ट । ' मया अग्निभृष्ट ' । ११२ ॥

मय । अग्निभृष्ट । ' अग्निभृष्टमय ' । ११३ ॥

६. शुचिनिगदे अग्रश्रव्यामममानस, समिन्निष्ठावच्छ- द्वावच्छा
पापुपुन्यत्वात्तः श्रव्यः श्रव्युनी, म योपुन्यद्विमाय- मय
मानयो न भवे श्रव्यामच्छति । श्रव्यो पापुन्यद्विमाय- मय
नान्याज्जरागरणावयमपरमपदम् । श्रव्यामच्छति मय ।

मय । अपत्याद्विश्र । ' मय्याद्विश्र मय ' । ११४ ॥

मय । पोग्मिमायिण्डि । ' मय्याद्विश्र मय ' । ११५ ॥

७. मणय, द्वावच्छा श्रव्यामच्छति । श्रव्यामच्छति मय ।

मय । पोग्मिमायिण्डि । ' मय्याद्विश्र मय ' । ११६ ॥

मय । पोग्मिमायिण्डि । ' मय्याद्विश्र मय ' । ११७ ॥

मय । पोग्मिमायिण्डि । ' मय्याद्विश्र मय ' । ११८ ॥

मय । पोग्मिमायिण्डि । ' मय्याद्विश्र मय ' । ११९ ॥

मय । पोग्मिमायिण्डि । ' मय्याद्विश्र मय ' । १२० ॥

रममाणीओ रामा णीसरणिज्जं अवेल्लणिज्जं च

अग्घविअ-वम्महाओ को अग्घाडइ सिणेहेण ? १४

मायाइ उद्धुमाया, अहरेमिअ-तुच्छयाइ अड्डुमिआ,

चवलत्त-पूरिआओ को तुवरइ दद्धुम् इत्थीओ ? १५

त्मानो न रमन्ते । नानाकामचेष्टाविशिष्टास्ता न सेवन्त इत्यर्थः । तत्र स्मितहसितरुदितभयरोपगर्वदुःखश्रमाभिलापसंकरः किलकिंचित्तम् । प्रियकथादौ तद्भावभावनोत्था चेष्टा मोहायितम् । अथरादिग्रहाद् दुःखेपि हर्षः कुट्टमितम् । संसृतेरेव किलकिंचितादिशब्दैः किलकिंचेत्यादिसिद्धौ रमेरेतददेशविधानम् अनेकथा शब्दव्युत्पत्तिरिति न्यायप्रदर्शनार्थम् । प्राकृते रमणमात्रेपि च एते प्रयुज्यन्त इति ज्ञापनार्थं वेति ॥

१४. रमयतीति “प्रवचनीयादयः” इति [हि० ५. १] कर्तरि अनीये रमणीयं कमनीयरूपपुरुषम् अरमणीयं जराकुष्टाद्यभिभूतपुरुषं च रममाणाः सेवमानाः पूर्णमन्मथाः आङ्गिकसात्त्विकविकारकरणाविचक्षणत्वाद् अन्यूनमनसिजा रामाः कः स्नेहेन पूरयति । गम्यागम्यविचारत्रिकलासु तासु न कोपि विचक्षणोऽनुरागम् आधत्त इति भावः ॥

सङ्खुडुण । उच्चावन्तीण । किलकिंचिअ । मोट्टाइअ । कोड्डुमिण्हि । खेडुन्ति ।
रममाणीओ । णीसरणिज्जं । अवेल्लणिज्जं । “रमेः सङ्खुडु-खेडुओच्चाव-किलकिंच-
कोड्डुम-मोट्टाय-णीसर-वेल्लाः” [१६८.] ॥

१५. मायया पूर्णभृताः । पूर्णतुच्छतया समग्रागाम्भीर्येण पूर्णाः । चपलत्वपूर्णाः अस्थैर्यव्याप्ताः स्त्रीर्द्रष्टुं कस्त्वरते । न कोपि विद्वान् सस्पृहम् अवलोकितुम् उद्यच्छत इत्यर्थः ॥

१ So B C, and not अहिरे°.

१ B C किलि°. २ B C कुट्टि°. ३ C चेति. ४ B C °कुष्टा°. ५ B C °लि°.

६ B कुड्डमि°. C कुड्डमि° (which is doubtless miscopied from कुड्डमि°).

७ B C A किलि°. ८ So we with B C and A.

तृन्नि, अनृन्नेपि हृ जअट्ठान्नि. तुरिअ-मयणाअं

अहह दण्डिदी-राया धिरन्त-मण्णहि अट्ठहि. १६

पण्हमाण-सरीरा धरन्त-ग्वान्णव पण्हण्णिअ-मयणा

धीरा अण्हण्णन्नेवि णिज्जयावेह दी माट्ठया. १७

अण्हण्णिअ । अण्णहह । पण्हमाण । अट्ठहिअ । अण्हण्णिअ । तुरिअमयणा ।

"पुंस्त्वपार्श्वमप्युद्गमाद्गुणादिभ्याः" [१.१५.] ॥

१६. त्वस्मिन्महताः उद्गमिन्ममोभया णिज्जयाहं तस्मिन् मयणा
मागमया । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअ मयणा । अण्हण्णिअ मयणा
अण्हण्णिअः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअ मयणा । अण्हण्णिअ मयणा
मोमिअमोमया उद्गमन्ते । अण्हण्णिअमोमोमयाः । अण्हण्णिअ मयणा
मयणा मयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअ मयणा । अण्हण्णिअ मयणा

मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअ मयणा । अण्हण्णिअ मयणा

मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअ मयणा । अण्हण्णिअ मयणा

मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअ मयणा । अण्हण्णिअ मयणा

१७. अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः
मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः
मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः
मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः
मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः
मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः

मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः

मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः

मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः

मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः
मयणा । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः । अण्हण्णिअमयणाः

उच्छल्लिअ-परिफाडिअ-भेगोवम-रमणि-रमण-रमिराण
सत्ती विअलइ, थिप्पइ कन्ती, बुद्धी अ णिडुहइ. १८

तस्स विसट्टउ हिअयं, सयहुत्तं दलउ बुद्धि-कोसलं,
 जो लिहइ वल्लिअ-भत्तं वम्फि-लालं रमणि-अहरं. १९

१८. पूर्वम् उच्छलितः परिवृत्तः पश्चात् परिस्फाटितः । विदारितोदरदेश इत्यर्थः । यो भेको मण्डूकस्तेन उपमा सादृश्यं यस्य तत् तथा । एवंविधं यद् रमणीरमणं तदन्तारो रमणशीलास्तेषाम् । तादृशवराङ्गसत्तानाम् इत्यर्थः । शक्तिर्वलं विगलति भ्रश्यति । कान्तिर्विगलति बुद्धिश्च विगलति । उपलक्षणमात्रम् एतत् । अन्यदपि कम्पादि ख्यादिसत्तानां संजायते । यद् उक्तम् ।

कम्पः स्वेदः श्रमो मूर्छा भ्रमिर्ग्लानिर्वलक्षयः ।

राजयक्ष्मादिरोगाश्च भवेयुर्मैथुनोत्थिताः ॥

उच्छल्लिअ । “ उच्छल उच्छल्लः ” [१७४.] ॥

विअलइ । थिप्पइ । णिडुहइ । “ विगलेस्स थिप्प-णिडुहौ ” [१७५.] ॥

१९. वलितभक्तमिव वान्तभोजनमिव । वलिन्यः अधःपतनशील लाला यत्र तत् तथाविधं रमण्यधरं सुन्दरीदशनच्छदं यो लेढि पिबति । तस्य पुरुषस्य शतकृत्वः शतवारान् हृदयं दलतु भेदम् आप्नोतु । बुद्धिकौशलं च दलतु । तथाविधाकार्यनिरतस्य चैतन्यपाण्डित्यादि विफलम् इत्यर्थः ॥

विसट्टउ । दलउ । वम्फि । वल्लिअ । “ दलि-वल्लोर्विसट्ट-वम्फौ ” [१७६.] ॥

१ B doubtful between च्छ and थ्य. C च्छ. २ B ०^०. C ०^०.

१ B C doubtful between च्छ and थ्य. २ B doubtful between च्छ and थ्य. C च्छ. A distinctly उच्छल उत्थल्लः. ३ B ०^०. C ०^०. ४ B ०^०. C ०^०. A ०^०. ५ B C शतं.

अणफुडिअ-इन्द्रवारण-रम्मा रामा, अफिट्ट-कडुअत्ता.

रे हिअय फुट्ट, चुकसि किं मग्गा ताहि भुल्लविअं? २०

अच्छंसि-दूसिअच्छं अफिट्टिअ-कहम् आणणं महेलाण;

रच्चैइ तत्थवि मूढो नसिअ-मई णिवहिअ-विवेओ. २१

सेहइ सीलं, पडिसन्ति धी-गुणा, संजमोवि अवहरइ,

णिरिणासइ तुअम्, अवसेहइ सच्चं जुवइ-सत्ताण. २२

२०. अभ्रष्टम् अविदीर्णं यद् इन्द्रवारणं विशालाफलं तद्गद्
रम्मा ग्रहिर्मनोहराः । अभ्रष्टं कटुकत्वम् अन्तरमधुरपरिणामो
यासां तास्तथा रामाः । तस्मात् हे हृदय भ्रष्ट दुःशीलस्वभाव ता-
भिर्भ्रंशितं सत् किं मार्गाद् भ्रश्यसि । तथाभूतास्तु तास्तु अनुरागम्
उत्सृज्य धर्मध्यानैकतानं हे मनो भवेत्यर्थः ॥

२१. अभ्रष्टदृष्टिकाक्षम् अनपगतमलनेत्रम् अभ्रष्टकफम् अप्र-
च्युतश्लेष्म महेलानाम् आननम् । परं तत्रापि तादृशंपि आनने न-
ष्टमतिर्नष्टविवेको मूढो रजति । तदवलोकनचुम्बने रागम् आभत्ता
इत्यर्थः ॥

अणफुडिअ । अफिट्ट । फुट्ट । चुकसि । भुल्लविअं । अच्छंसि । अफिट्टिअ ।

“धेरोः फिट्ट-फिट्ट-फुट्ट-फुट्ट-युक्ता-भुल्लोः” [१७७.] ॥

२२. युवतिसत्तानां स्त्रीलम्पटानां शीलं सदाचारो नश्यति प्र-
याति ।

शुश्रूषा श्रवणं चैव ग्रहणं धारणं तथा ।

ऊहापोहोर्भविज्ञानं तत्त्वज्ञानं च धीगुणाः ॥ इति ।

१ B ^१यसु^०. (1^०यहु^०). २ C रयह (- रयह^०)

१ C ^०ची^०. २ C ^०हु^०. ३ B ^०ति. ४ B C ^०जुदने. • B om. this example.

६ B C om. फुट्ट. We with A, which however फुट्ट. १ B मुट्ट. We with C.

ओवासइ न विवेओ थी-सङ्गे इअ गुरुहि संदिसिअं;

अप्पाहामो ता तत्त-पिच्छिरो ताउ को निअइ ? २३

जे भावि-पुलअणा, भूअ-देखणा, वट्टमाण-सच्चवणा,

तेहि निअच्छिअ भणिअं, मा इत्थीओ पुलोएह. २४

ते नश्यन्ति । संयमः शुभानुष्ठानमपि नश्यति । श्रुतं सिद्धान्तो नश्यति । सत्यं च नश्यति । न किञ्चिदपि परत्र परित्राणहेतुः शुभं तेषां संभवतीति भावः ॥

नसिअ । णिवहिअ । सेहइ । पडिसन्ति । अवहरइ । णिरिणासइ । अवसेहइ ।

“नशेणिरिणास-णिवहावसेह-पडिसा-सेहावहराः” [१७८.] ॥

२३. स्त्रीसङ्गे योषित्संपर्के विवेकः युक्तायुक्तविचारो नावकाशते नावकाशं लभते इति गुरुभिः अस्मत्पूर्वाचार्यैः संदिष्टम् अस्माकं पुरः प्रतिपादितम् । तस्मात् तत्त्वद्रष्टा विज्ञातपरमार्थः कस्ताः स्त्रीः पश्यतीति वयमपि संदिशामः मुक्त्यर्थिनं प्रतिपादयामः ॥

ओवामइ । “अवात् काशो वासः” [१७९.] ॥

संदिसिअं । अप्पाहामो । “संदिशेरप्पाहः” [१८०.] ॥

२४. भाविनो भविष्यदर्शस्य दर्शनाः द्रष्टारः । भूतदर्शनाः अतीतार्थव्याश्रयकाः । वर्तमानदर्शनाः विद्यमानार्थविलोकयितारः । त्रिकालवेदिन इत्यर्थः । एतैर्महात्मभिर्दृष्ट्वा मकलाकुशलकारणं श्रिय इति विज्ञाय भणिनम् । किम् । स्त्रीणां पश्यत । यदि स्वस्य क्षेमम् अभिलषेते तदा स्त्रीणां विलोकनमपि मा कुरुतेत्यर्थः ॥

१. B पुनः. २. So B C, though in the sūtra they read १८०.

३. B C and A “पर्याप्त”. In the text and examples B C have “अति”.

४. E C “नश्यत”.

अवयच्छन्तोवि जणो नोअक्खइ कामिणि अवक्खन्तो;

न गुरुं चज्जइ, नन्नं पासइ, जं तीइ पासत्थो. २५

असरीरिणम् अवअक्खइ, अवआसइ सील-जाइ-रहिअंपि;

अवयज्झिऊण तं पि हु जो इत्थि छिवइ, तस्स नमो ! २६

२५. कामिनीं पश्यन् सस्पृहं वीक्ष्यमाणो जनः पश्यन्नपि

यक्कुच्छकृन्मलश्लेष्ममज्जास्थिपरिपूरिताः ।

स्नायुस्तृता ग्रहीरम्याः स्त्रियश्चर्मप्रसेविकाः ॥

इत्यादिकामिनीस्वरूपं जानन्नपि न पश्यति न मनस्यवधारयति । यस्मात् तस्याः कामिन्याः पार्श्वस्थः संभोगाय समीपवर्ती न गुरुं पश्यति । नान्यं मातापित्रादिकं पश्यति । तदेकतानो न गुर्वदिकं गुरुत्वादिना मन्यत इत्यर्थः । यद् उक्तं

न देवान् न गुरुन् नापि

इत्यादि ॥

२६. अक्षरीरिणं गंलिताङ्गोपाङ्गं पश्यति सानुरागदृष्ट्या विलो-
कते । शीलजातिरहितमपि पश्यति । तदपि एवंविधमपि योपिदस-
ष्टेष्टितम् हु इति निःसंदेहम् दृष्ट्वा यः स्त्रियं स्पृशति आलिङ्गति
तस्मै नमः । उपहासपरोयं नमस्कारः । तेन निर्विवेकचूडामण-
स्तस्य धिक्कारोक्तिवत्यर्थः ॥

पिच्छित्तो । निअइ । पुटअणा । देक्खणा । सच्चवणा । निअच्छिअ । पुलोएइ ।

अवयच्छन्तो । उअक्खइ । अवक्खन्तो । चज्जइ । पासइ । अवअक्खइ ।

अवआसइ । अवयज्झिऊण । “ दशो निअच्छ-पेच्छावयच्छावयज्झ-चज्ज-सच्चव-

देक्खोअक्खावक्खावयक्ख-पुलोअ-पुटअ-निआवआस-पासाः ” [१८१.] ॥

१ C अवि°.

१ B C °दृश्य°. २ C मलि°. ३ B drops from विलोकते to हुतु. ४ So B C.

५ B C अक्खइ. ६ B °देखोअक्खोवक्खवक्ख-पुलोपुलअ°. C °देखोअक्खोवक्खवक्ख-
पुलोपुलअ°. A drops this and the following sūtras.

फासिज्जइ कविकच्छू, फंसिज्जइ अहव कुविअ-वग्धीवि,
फरिसिज्जइ न उणेत्थी; धम्म-सरीरं हणई छिहिआ. २७
आलिहइ नरम् अणालुङ्खणिज्जमवि नीअ-रच्चणी नारी.
 मूढाण रिअइ सावि हु हिअए पविसन्त-कामम्मि. २८
 नारीउ हिअय, पम्हुस मा, ताओ पम्हुसन्ति पर-लोअं;
रोच्चन्ति धम्म-वीजं, न य रोहइ चड्ढिअं तं च. २९

२७. कपिकच्छूः स्पृश्यते । अथवा कुपिता व्याघ्र्यपि स्पृश्यते ।
 शरीरमात्रानर्थकारिण्योरेतयोः स्पर्शो वरम् इत्यर्थः । न पुनः स्त्री
 स्पृश्यते । यतो धर्मशरीरम् अत्रामुत्र अनेककल्याणप्रदसुकृततनुं
 स्पृष्ट्वा सती हन्ति त्रिनाशयति ॥

२८. नीचरज्जनी हीनकृतप्रेमानुबन्धा सती नारी अस्पर्शनीयं
 न्यग्रजातीयमपि नरं स्पृशति । परं मूढानाम् प्रविशन् स्थितिम् आसा-
 दयन् कामो यत्र तस्मिन् । कामौद्रेकयुक्त इत्यर्थः । हृदये सापि
 अगम्यगामुकापि प्रविशति पदम् आदधाति । रच्चणीत्यत्र “व्रज-नृत-भटां
 र्वः” [४.२२९] इति बहुवचनाद् रज्जेजस्य चत्वम् ॥

छिवइ । फासिज्जइ । फंसिज्जइ । फरिसिज्जइ । छिहिआ । आलिहइ ॥
अणालुङ्खणिज्ज । “स्पृशः फास-फंस-फरिस-छिव-छिहालुङ्खालिहाः” [१८२.] ।

रिअइ । पविसन्त । “प्रविशे रिअः” [१८३.] ॥

२९. रे हृदय स्वान्त नारीर्मा स्पृश मा स्पृष्टुम् अभिलष । यतस्ता
 नार्यः परलोकं प्रमुष्णन्ति । स्पर्शमात्रेण परभवहितं पुंसां निघ्नन्ती-
 त्यर्थः । तथा ता धर्मवीजं पिपन्ति चूर्णयन्ति । तच्च धर्मवीजं पिष्टं
 सत् न प्ररोहति । न स्वर्गपवर्गफलदायि भवतीत्यर्थः ॥

पम्हुस । पम्हुसन्ति । “प्रान्ग्गश-मुपोम्हुसः” [१८४.] ॥

१. B वा^१. २. B C वं^२. ३. C उण^३. ४. B C रोच^४.

१. C शय^१. २. C रज्जनी. ३. B नः. C नः. ४. B C चवम्. ५. B ग^५.

गिरिणासिअ-मेरं, गिरिणज्जिअ-हिरिअं च, गिवहिअ-गुणं च,
पीसिअ-सीलं नारिं, भुकिर-मुणइं व को सिहइ ? ३०

विलयाहि असाअड्डिअ-हिअओ अणकड्डिओ अ विसएहिं,
अञ्चिअ-निव्वाण-सिरी सो धन्नो धूलभइ-मुणी. ३१

कामेण करिसिअ-सरेणावि अणाइञ्जिओ अणच्छेइ
मह मणम् अयञ्जिरेहिं गुणेहिं सिरि-धूलभइ-मुणी. ३२

३०. पिष्टमेरां ध्वस्तमर्यादां पिष्टहीकां परास्तलज्जां च । पिष्टा गुणा गाम्भीर्यादयो यथा सा तथा ताम् । पिष्टशीलां विदारितसदा-चारां च नारीं भपित्री भपणशीला या शुनकी कुक्करी तामिव कः काङ्क्षति । न कोपि विवेकी तदङ्गसङ्गम् अभिलपतीति भावः ॥

रोञ्छन्ति । चट्ठिअं । गिरिणासिअ । गिरिणज्जिअ । गिवहिअ । पीसिअ ।
“पिष्टेणिवह-गिरिणास-गिरिणज्ज-रोञ्छ-चट्ठाः” [१८६.] ॥

भुकिर । “भपेभुक्कः” [१८६.] ॥

३१. वनिताभिर्कृष्टहृदयः अनावर्जितचित्तः । विषयैश्च शब्दादिभिरकृष्टः । तद्वशं न गत इति यावत् । कृष्टनिर्वाणश्रीः समीपीकृतमोक्षलक्ष्मीः स तथाविधाहारनिवासवेश्यासंप्राप्तावपि मथितमन्मथमानत्वेन प्रसिद्धः स्थूलभद्रमुनिर्धनं धर्मरूपं लब्ध्वा धन्यः ॥

३२. कृष्टशरेणापि मनोभेदाय आकर्णानीतेषुणापि कामेन नाकृष्टः न वशीकृतः श्रीस्थूलभद्रमुनिः कर्पटृभिः कर्षणशीलैः । आवर्जकैरिति यावत् । गुणैः कृत्वा मम मनः कर्षति आवर्जयति ॥

१ C सिरि°. २ B वलआ°. C विलआ°. ३ B °हि°. C °हि°. ४ C °हि°.

१ B om. या. २ B कुक्करी. We with C. ३ B C रोच°. ४ So we with B C and A. ५ B C अणकृष्ट°. ६ C °नि°. ७ C °व्वा. ८ B कामेनाकृष्टः.
C कामनाकृष्टः.

अक्खोडिआसि-निकखं धन्नो वम्मं चरिणु-वइर-रिसी
दुण्डुल्लण-कुसला जस्स तुल्लम् अज्जवि गमेमन्ति. ३३

दण्डोलिआगमत्थं, घत्तिअ तत्तं, गवेसिअप्पाणं,
एक्कोच्चिअ वइर-रिसी परिअन्तिअ-परम-वम्म-सिरी. ३४
वम्म-सिरीइ सिलिसिअं तव-सिरि-सामग्गिअं च आजम्मं
नाण-सिरीए अवयासिअं च वइरं नमंसा मो. ३५

असाअट्ठिअ । अणकट्ठिओ । अच्चिअ । करिसिअ । अणाइप्पिओ । अणच्छेइ
अयप्पिरेहि । " कूपेः कट्ट-साअट्ठिआणच्छायप्पिआइप्पिआः " [१८७.] ॥

३३. कोशात् कृष्टासिवत् तीक्ष्णं ब्रह्मचर्यं चरितवान् अनुष्ठितवान् वज्रार्पिर्धन्यः । यस्य तुल्यं गवेपणकुशला अद्यापि गवेपयन्ति गवेपणेन अदर्शनं गम्यते । ततश्च अद्यावत् तत्सदृशं न पश्यन्तीत्यर्थः । चरिंसु इत्यत्र आर्पत्वात् क्वतुः स्थाने इंसुः ॥

अक्खोडिअ । " असावक्खोडः " [१८८.] ॥

३४. आगमार्थं गवेपयित्वा निभाल्य तत्त्वम् आगमार्थरहस्यं गवेपयित्वा आत्मानं स्वस्वरूपं च गवेपयित्वा एक एव वज्रार्पिः श्लिष्टपरमब्रह्मश्रीः अङ्गीकृतसर्वोत्कृष्टब्रह्मचर्यलक्ष्मीकः । यथा आवात्यतो वज्रार्पिः आमण्यं प्रपदे तथा नान्य इत्यर्थः ॥

दुण्डुल्लण । गमेसन्ति । दण्डोलिआ । घत्तिअ । गवेसिअ । " गवेपेइण्डुल्ल-दण्डोल-
गमेस-वत्ताः " [१८९.] ॥

३५. आजन्म ब्रह्मश्रिया श्लिष्टं तपःश्रिया श्लिष्टं च ज्ञानश्रिया श्लिष्टं च कर्णाभ्यटनैकादशाङ्गीपाठात् । वज्रं वज्रस्वामिनं नमस्यामः ॥

१ B C व°.

१ C °ट्ठि°. २ B °ट्ठा°. ३ B °इज्जा. ४ B C दंटोलि.

मय्यन्तं च तृताप् चोप्पट्माणं च चन्दण-रसेण

यो गुयखं आहन्ता गयन्तुकुमालं न वम्फन्ति ? ३६

जो अटिलहइ धम्मं, गुयखं अटिलहए, महइ गुयखं,

सो वच्चड सिट्ठणिज्जं सिरि-गोअम-सामिणो मग्गं. ३७

अविट्ठम्पिअ-भव-गुयखां, जीव-दयं जम्मओवि कन्ततो,

अज्जवि सामइअ-जसो, भवाविट्ठीरो जयइ अभओ. ३८

परिअन्तिअ । तिलिखिअं । सामग्गिअं । अचयातिअं । “स्थितेः सामग्गावयास-
परिअन्ताः” [१९०.] ॥

३६. सुधया अक्षयन्तम् इव चन्दनरसेन अक्षयन्तम् इव खच-
रितायदातेन परमनिवृत्तिजननात् तद्वेलेपनं कुर्वन्तम् इव मोक्षं
काङ्क्षन्तः के गजसुकुमालं न काङ्क्षन्ति अपि तु सर्वेपि तत्सदृशीभ-
वितुम् अभिलषन्तीत्यर्थः ॥

मय्यन्तं । चोप्पट्माणं । “अक्षेत्रोप्पट्ठः” [१९१.] ॥

३७. यो धर्मं काङ्क्षति मोक्षं काङ्क्षति सौख्यं च काङ्क्षति स ध-
र्माद्यर्थं पुरुषः काङ्क्षणीयम् आत्मनिस्ताराय भव्यैरभिलषणीयं श्री-
गौतमस्वामिनो मार्गं धर्माचारं काङ्क्षतु इच्छतु । अनेनैव तद्भावात् ॥

३८. न काङ्क्षितं भवसौख्यं येन स तथा । जन्मतोपि जन्मप्र-
भृत्यपि जीवदयां दीनानाथजन्तुजातप्राणरक्षां काङ्क्षन् अद्यापि स-
र्वार्थसिद्धिप्राप्तेः पश्चादपि । संप्रत्यपीति यावत् । प्रतीक्षितं जगत्स-
वस्थितं यशो यस्य स तथा । भवे न प्रतीक्षते भवाप्रतीक्षः ।
संसारोद्विग्न इत्यर्थः । अभयकुमारमुनिर्जयति ॥

आहन्ता । वम्फन्ति । अटिलहइ । अटिलहए । महइ । वच्चड । सिट्ठणिज्जं ।
अविट्ठम्पिअ । कन्ततो । “काहोरादाहिल्लहाहिल्ल-वच्च-वम्फ-मह-सिह-विट्ठम्पाः”
[१९२.] ॥

१ B सामग्गियं. २ So B C. A परिअन्ताः. ३ B निवृत्ति°. C निवृत्ति°. ४ B अनैव. ५ B अविभावप्रतीक्ष. C भवने प्रतीक्षते अविभावप्रतीक्ष. ६ B वम्फन्ति. ७ B C सिद्धि°. ८ B काक्षेराहाहिल्लवच्चवम्फपुमह°.

विरमालिअ संसारे जेण पडिक्खाविआ समय-सत्था,
जयइ सुधम्मो तच्छिअ-कम्मो चैच्छिअ-कुतित्थि-मओ. ३९
सिव-रम्पण-मिच्छा-दिट्ठि-रम्फणो, तक्खिज्जण अवमग्गे,
विअसाविअ-सिद्धन्तो भयवं जम्बू-मुणी जयइ. ४०
कोआसिअ-गहिअ-वओ, दर-वोसट्ठिअ-सरोज-हसिर-मुहो,
अण्णगुज्जाविअ-स-कुलो भयवं पहव-प्पहू जयइ. ४१

३९. संसारे प्रतीक्ष्य स्थित्वा येन समयशास्त्राणि सिद्धान्तग्रन्थाः । द्वादशाङ्गानीत्यर्थः । प्रतीक्षितानि स्थापितानि । कृतानीत्यर्थः । यत्त-
 दोर्नित्याभिसंबन्धात् सः तष्टानि चूर्णितानि कर्माणि येन स तथा ।
 तष्टकुतीर्थिमदः मृदितकुमताभिमानः सुधर्मा सुधर्मस्वामिगणभृत्
 जयति । सत्था इत्यत्र “वाक्यर्थवचनायाः” [१. ३३.] इति पुंस्त्वम् ॥

सामइअ । अविहीरो । विरमालिअ । पडिक्खाविआ । “प्रतीक्षेः सामय-विहीर-
 विरमालाः” [१९३.] ॥

४०. शिवस्य तक्षणा विनाशका ये मिथ्यादृष्टयस्तेषां तक्षणां
 वित्रासकः । अपकृष्टा मार्गाः^१ कुमतानि तान् तक्षित्वा उपमृद्य वि-
 काशितसिद्धान्तः प्रकटितागमो भगवान् पूज्यो जम्बूमुनिः जम्बू-
 स्वामिमहर्षिर्जयाति ॥

तच्छिअ । चैच्छिअ । रम्पण । रम्फणो । तक्खिज्जण । “तक्षेस्तच्छ-चच्छ-रम्प-
 रम्फाः” [१९४.] ॥

४१. विकसितो दीप्तः सन् गृहीतव्रतः अङ्गीकृतचारित्रः । वि-
 कासितं वा अनेकशिष्यकरणेन विस्तारितं गृहीतं व्रतं येन स तथा ।
 दरम् ईपद् विकसितं स्फुटितं यत् सरोजं तद्वत् हसितृ स्मेरं मुखं

१ B °त°. २ C वच्छिअ°. ३ B O सिधि°. ४ B C अण्ण°.

१ So B G. = C inserts अपामार्गाः (=अपमार्गाः ?) after मार्गाः. ३ C व°. B drops the example.

अण्डिम्भन्तं लहसाविअ कुतित्थिअं, थिरम्, असंसि जिण-वयणं

जर-मरण वोज्जिराणं भव-डरिआणं हरउ तासं. ४२

सो वज्जइ न भवाओ, गुरूहिं साहूहिं णुमिअ-सम्मत्तो,

णिमिअ-मणो जिण-समए कयावि जो न हु पलोट्टेइ. ४३

यस्य स तथा । अहासितस्वकुलः अलज्जितनिजक्षत्रियवंशस्तादृग्वी-
रव्रतेन तत्त्वं विज्ञाय प्रव्रज्याङ्गीकारात् भगवान् प्रभवप्रभुः प्रभवसू-
रिर्जयति ॥

विअसाविअ । फोआसिअ । वोसट्ठिअ । “विकसेः फोआस-वोसट्ठो” [१९५.] ॥

टसिर । अणगुज्जाविअ । “टसेरुंजः” [१९६.] ॥

४२. अस्त्रस्ताः स्वमर्ताद् अभ्रष्टाः सन्तः खंसिता भ्रंशम् आपिताः
कुतीर्थिका येन तत् तथा । स्थिरं ध्रुवं महाविदेहादिक्षेत्रेषु सर्वदा
सङ्गावात् अतएव अखंसि न कथमपि खंसते जिनवचनं जरामरण-
त्रस्तानां भवत्रस्तानां त्रासं भयं हरतु ॥

अण्डिम्भन्त । लहसाविअ । असंसि । “असंसेहं-विअ-टिम्भो” [१९७.] ॥

४३. गुरुभिः धर्माचार्यैः । कैर्गुरुभिः । साधुभिः । न्यस्तसम्यक्त्वः
आरोपितसम्यक्त्वः न्यस्तमनाश्च सन् जिनसमये तु निश्चितं यः क-
दापि न पर्यस्यति न विपरीतो भवति स भवाद् न विभेति । परम-
पदप्राप्तिहेतुसम्यक्त्वार्हत्समयनिश्चलमनस्त्वाद् न भीतिं करोतीत्यर्थः ॥

वोज्जिराणं । डरिआणं । तासं । वज्जइ । “असेहं-वोज्ज-वज्जाः” [१९८.] ॥

णुमिअ । णिमिअ । “न्यसो णिम-णुमो” [१९९.] ॥

१ C अणु°. २ B दा°. ३ B C आपिता. ४ B om. तत्. ५ B C असेहं.
६ B C पर्यवस्यति.

पल्लट्टिअ-गाना पन्हत्तिअ-कल्लिणो अ नीसगग-जोगे
 विग्नेवि अज्झिरया णिल्लमिअ-जिणागमा इत्थि. ४४
उमल्लिअ-गुणोमुम्भिअ-संजम-पुल्लभाअमाण-ट्टिअयस्म
गुल्लोद्धिअ-जिण-वगणस्मारोअइ कस्म नो नाणं ! ४५
उल्लसिअ-भिसन्त-गिरी, भागिर-नाणेण गमिअ-मिळत्तो,
मोहापिसिअ-विवेओ, जिण-मयम् आवाहण धत्तो. ४६

४४. पर्यस्तपापाः क्षिप्ताशुभप्रकृतयः । पर्यस्तकलयश्च परास्वाप्त-
 स्परविरोधाः । निःश्वसनयोग्येपि दुःखदायित्वान् कदुष्णचाप्यजनना-
 र्हेपि वित्रे अनिःश्वसितारः अनिःश्वसनशीलाः । धीरा इति यावत् ।
 उल्लसितजिनागमाः स्वान्तोद्बुद्धार्हत्समया भवन्ति ॥

पलोट्टेइ । पल्लट्टिअ । पल्लट्टिअ । “पर्यस्तः पलोट्ट-पल्लट्ट-पल्लट्टथाः” [२००.] ॥

नीससण । अज्झिरया । “निःश्वसेज्जइ” [२०१.] ॥

४५. उल्लसिता उद्धृता गुणाः क्षान्त्यादयो यस्य स तथा । स
 चासौ उल्लसितसंयमश्च प्रकटीभूतचारित्रः स तथा । स चासौ उ-
 ल्लसद्बुद्धयश्च धर्मोत्साहमानमनाश्च स तथा । तस्य उल्लसितजिनसम-
 यस्य अन्तःपरिस्फुरितार्हत्सिद्धान्तस्य कस्य न ज्ञानम् उल्लसति ।
 अपि तु तादृक्षस्य सर्वस्य सम्यगवबोधः प्रादुर्भवतीति भावः ॥

४६. उल्लसिता प्रादुर्भूता भासमाना दीप्यमाना श्रीः धर्मसाधन-
 संपदः यस्य स तथा । भास्वरज्ञानेन दीप्यसम्यगवबोधेन अस्तमि-
 थ्यात्वः मथितमिथ्यादर्शनः मोहेन अज्ञानेन अग्रस्तः विवेको यु-
 क्तायुक्तकारिता यस्य स तथा । धन्यः पुण्यवान् जिनमतम् अवगा-
 हते परिभावयति ॥

१ B °घ°. २ B C ओहावण.

१ B C पलोट्टिअ. २ B पल्ल°. ३ B °पल्ल°. ४ B अस्तो. ५ B C om. युक्ता°.

ओगादिअ-जिण-वयणो, गुण-टाण-वल्लिगओ, चडइ मुखं

भव-सुह-अणगुम्मदिओ अगुम्मिओ मोहणिज्जेहिं. ४७

अहिजलइ कम्म-गणं, आलुइ इन्धणं जहा दहणो,

वल्लणिज्ज-हरण-सुद्धी गिण्हन्तो भयवओ वयणं. ४८

णिहिमिअ । जमलिअ । ऊसुम्भिअ । सुलआअमाण । गुज्जोहिअ । अरोअइ ।

उहमिअ । "उहमेग्गसलोहम्म-णिहम-सुलआअ-गुज्जोद्धारोआः" [२०२.] ॥

भियन्त । भासिअ । "भासेभिअः" [२०३.] ॥

गमिअ । अधिमिअ । "प्रमेधिअः" [२०४.] ॥

४७, अवगाहितजिनवचनः परिभाविताहंज्ञापितः । गुणस्थानानि मिथ्यात्वादीनि तेषु आरूढः । आद्ये सर्वदावस्थानाद् आरोहो न घटत इति उत्तरोत्तरगुणस्थानेषु कृतावस्थान इत्यर्थः । भवसुखेन अमुग्धः अमोहितो वा । मोहयन्तीति मोहनीयाः कयादिविषयास्तैर-मोहितः अमूढितो मोक्षम् आरोहति अध्यास्ते ॥

ओवाहए । ओगादिअ । "अवाद्वादेवांहः" [२०५.] ॥

पल्लिगओ । चटइ । "आरुहेश्ट-चल्लगो" [२०६.] ॥

अणगुम्मदिओ । अगुम्मिओ । मोहणिज्जेहिं । "सुहेग्गम्म-गुम्मदी" [२०७.] ॥

४८, ग्राह्यग्रहणबुद्धिः उपादेयार्थोपादानमतिः अत एव भगवतः अर्हतो वचनं सकलोपादेयमूर्धमुकुटं भगवत्सिद्धान्तं गृह्णन् अङ्गी-कुर्वन् । तदुपदिष्टं समाचरन्नित्यर्थः । कर्मगणं ज्ञानावरणादिव्रातं दहति भस्मसात् करोति । विनाशयतीति यावत् । इन्धनं यथा दहनो दहति ॥

१ B निह^०. २ C आरो^०. ३ C अणरोहति. ४ B दहावए. C ओहावए. ५ B drops 'गुम्म'. ६ C 'वराणीदि'.

पिङ्गिअ-संजम-भारा, निरुवारिअ-पवयणे अणुसरन्ता,

अहिपच्चुअन्ति मुत्तिं जोअं विच्छूण सील-धणा. ४९.

गेण्हिअ वयाईं, घेतुं वेत्तव्वं वोत्तुम् अविअ वोत्तव्वं

जे उज्जआ खु, ताणं वोत्तूण गुणे कयत्थु मिह. ५०

अहिजलइ । आलङ्खइ । डहणो । “दहेरहिजललङ्खौ” [२०८.] ॥

४९. गृहीतसंयमभारान् अङ्गीकृतव्रतभारान् गृहीतप्रवचनान् सूत्रतोर्यतश्च विज्ञातद्वादशाङ्गान् अनुस्मरन्तः । सफलजन्मान एत इति भावनया पूर्वमहर्षीन् ध्यायन्त इत्यर्थः । शीलं चारित्र्यं धर्मं येषां ते शीलधना मुनयो योगं परमसमाधिं गृहीत्वा आसाद्य मुक्तिं निर्वृतिं गच्छन्ति ॥

वलणिज्ज । हरण । गिण्हन्तो । पिङ्गिअ । निरुवारिअ । अहिपच्चुअन्ति । “ग्रहो वल-गेह-हर-पिङ्गि-निरुवाराहिपच्चुआः” [२०९.] ॥

५०. व्रतानि गृहीत्वा ग्रहीतव्यम् अर्हत्प्रणीतोपादेयतत्त्वं ग्रहीतुं ज्ञातुं वक्तव्यं सदुपदेशादिप्रतिपाद्यमपि च वक्तुं भणितुं ये निश्चितम् उद्यताः । स्वपरोपकारकरणतत्परा इति यावत् । तेषां गुणान् क्षान्त्यादीन् उक्त्वा कृतार्थः कृतकृत्योस्मि ॥

घेतूण । घेतुं । वेत्तव्वं । “क्त्वातुमृतव्येषु घेत” [२१०.] ॥ कच्चिन्न भवति । गिण्हिअ ॥

वोत्तुं । वोत्तव्वं । वोत्तूण । “वचो वोत्” [२११.] ॥

१. So B C. २ B उच्छृवा.

१ B om. अङ्गीकृतव्रतभारान्. २ So B C throughout. A °पत्त°, ३ B C पच्चुआ. We with A. ४ B C वेत्तु. ५ B C मि°.

भोक्तृणं भोक्तव्यं भोक्तुं निष्कृष्ट-सुखाहं, भोक्तु-मणा,

भोक्तव्यारम्भं भोक्तृण, महन्ता तवस्सन्ति. ५१.

सोअ-वसा रोक्तृणवि रोक्तु-मणा विमहरन्ति रोक्तव्यं

ददृण जाण सुत्ति, अरहन्ताणं नमो ताणं. ५२

जे ददृण्वे ददुं, इन्द्रो काहीअ लोअण-सहस्सं

दंसण-तत्ति काडं, अरहन्ताणं नमो ताणं. ५३

५१. भोक्तव्यं शुभाशुभम् अनुभवनीयं भुक्त्वा संवेण । निर्वृति-
सुखानि भोक्तुं संवेदयितुम् । भोक्तव्यारम्भं हेयव्यापारं भुक्त्वा परि-
त्यज्य । भोक्तुमनसो निर्वरीतुकामा महान्तः महामुनयस्तपस्यन्ति ।
याताभ्यन्तरभेदभिन्नं द्वादशविधं तपः कुर्वन्ति ॥

५२. शोकवशात् स्वयन्धुवियोगसमुद्भवदुःखपरतन्त्रत्वाद् रुदि-
त्वापि रोदनं कृत्वापि रोदितुमनसः रोदनपरायणचेतसः प्राणिनः
येषां मूर्ति वपुर्दृष्ट्वा रोदितव्यं विपन्नस्वयान्धवादिकं विस्मरन्ति न
स्मृतिपथम् आनयन्ति तेभ्योऽर्हज्यो नमः नमस्कारोस्तु ॥

भोक्तृणं । भोक्तव्यं । भोक्तुं । भोक्तु । भोक्तव्य । भोक्तृण । रोक्तृण । रोक्तु । रोक्तव्यं ।

“दद-शुज-मुचां तान्त्वम्य” [२१२.] ॥

५३. यान् द्रष्टव्यान् लोकातीतसौभाग्यादियुक्तत्वाद् वीक्षणी-
यान् द्रष्टुं दर्शनाय लोचनसहस्रम् इन्द्रः अकरोत् अकार्पात् चकार
वा । दर्शनमपि किमर्थम् इत्याह । दर्शनेन निर्निमेषवीक्षणेन तृप्तिम्
आत्मनः संतोषं कर्तुम् । तेभ्योर्हज्यो नमः ॥

ददृण । ददृण्वे । ददुं । “दृगस्तेन दृः” [२१३.] ॥

काऊणं कायव्वं कम्मं काहन्ति जे ण पुणरुत्तं,

जग-वोहंम् इच्छिराणं अरहन्ताणं नमो ताणं. ५४

जो अणुगच्छइ, जच्छइ, छिन्दिउम् अच्छइ तणुं च, तेसिंपि

अणभिन्दिअ-भावाणं अरहन्ताणं नमो ताणं. ५५

सविहे न जाण कुज्झइ, जुज्झइ, मुज्झइ भवे अगिज्झन्तो

देही; बुज्झइ, सिज्झइ, अरहन्ताणं नमो ताणं. ५६

५४. कर्तव्यं सकलकर्मक्षयं कृत्वा ये पुणरुत्तम् इति भूयोपि न कर्म करिष्यन्ति कर्तारो वा । वीतरागत्वात् न मुक्तिम् अपहाय बुद्धवत् स्वदर्शनतिरस्कारनिवारणाय इह जन्म आसाद्य पुनरपि कर्म भन्त्स्यन्तीत्यर्थः । तेभ्यो जगद्बोधम् एषितृभ्यः अभिलाषुकेभ्योर्हद्भ्यो नमः ॥

काहीअ । काडं । काऊणं । कायव्वं । काहन्ति । “आ कृगो भूतभविष्यतांश्च”
[२१४.] ॥

५५. योनुगच्छति भक्त्या पृष्ठलग्नः प्रयाति । तथा यो यच्छति सादरं स्ववस्तु ददाति । यस्तु तनुं छेतुम् आस्ते । तेष्वपि अभिन्न-भावेभ्यो निर्विशेषमनस्केभ्यस्तेभ्यो जगत्प्रसिद्धेभ्योर्हद्भ्यो नमः ॥

इच्छिराणं । अणुगच्छइ । जच्छइ । अच्छइ । “गमिष्यमासां छः” [२१५.] ॥

छिन्दिउं । अणभिन्दिअ । “छिदि-भिदो न्दः” [२१६.] ॥

५६. येषां सविधे समीपे भवे अगृध्यन् गार्ध्यम् अगच्छन् । संसारविरक्तो भवन्निति यावत् । देही जन्तुर्न कुध्यति न कोपं ग-

१ B दाहिं ति. २ B वो°. ३ B drops छिन्दिउम् अच्छइ. ४ B C य°. ५ B om. अच्छइ. ६ B om.

१ B om. कर्म. २ C ननु. ३ So B C. A आ कृ° changed to आः कृ°.

४ B om. अच्छइ. ५ B om.

रन्धिअ-वरणं, रम्भिअ-पवणं, रज्झिअ-मणं, अपट्ठिएहिं

झायज्वाण मुणीहिं अरहन्ताणं नमो ताणं. ५७

गट्ठिअ-रया, कट्ठिअ-मला, वट्ठिअ-तव-तेअ-वेट्ठिअद्वा य

जाणज्जवि चर-मुणिणो, अरहन्ताणं नमो ताणं. ५८

पद्यति । तथा न युध्यते न युद्धं करोति यतो न मुह्यति न मोहम् उप-
गच्छति । मोहमूलत्वात् मोधयुद्धयोः । किंतु युध्यते अवगततत्त्वो
भवति । तथा च सति सिध्यति सिद्धो भवति । तेभ्योर्हृद्भ्यो नमः ॥

इज्झइ । मुज्झइ । सुज्झइ । अगिज्झन्तो । हुंज्झइ । सिज्झइ । “युध-युध-युध-
युध-विध-युधं ज्ञः” [२१७.] ॥

५७. रुद्धकरणम् । रुद्धपयनम् । रुद्धमनः कृतेन्द्रियोच्छ्वासनिः-
श्वासचित्तनिरोधं यथा भवति एवम् अपतितैः ध्यानाद् अस्खलितै-
र्मुनिभिर्ध्यातव्येभ्यस्तेभ्यः प्रसिद्धेभ्योर्हृद्भ्यो नमः ॥

रन्धिअ । रम्भिअ । रज्झिअ । “रपो न्य-म्भौ च” [२१८.] ॥

५८. सन्नरजसः गलितवर्धयमानकर्माणः । कथितमलाः भस्मी-
कृतवर्द्धकर्माणः । यतो वृद्धं वृद्धिं गतं यत् तपस्तेजस्तेन वेष्टितं व्या-
प्तम् अङ्गं येषां ते तथा च वरमुनयः अद्यापि दुःखकालेषु वर्तन्ते
येषाम् अर्हताम् । यन्मतसंस्थिता इत्यर्थः । तेभ्योर्हृद्भ्यो नमः ॥

अपट्ठिएहिं । सट्ठिअ । “सद-पतोर्दः” [२१९.] ॥

गट्ठिअ । वट्ठिअ । “कथ-वर्थी दः” [२२०.] ॥

वेट्ठिअ । “वेष्टः” [२२१.] ॥

१ B om. = C पति. २ C तु. ३ B निथा°. ४ B C कथ°. ५ B C व°. ६ B C वृ°. ७ B C दुःखमाकादेयि. The emendation is conjectural. ८ B अट्ठिअ.

दुक्कड-संविह्लिअओ भव-पासोव्वेढणोज्जओ लोओ

उव्वेह्लिज्जइ जेहिं, अरहन्ताणं नमो ताणं. ५९

जे झाउं संपज्जइ अणखिज्जिर-सिज्जिराण सा सिद्धी,

ते वच्चामो सरणं नच्चिर-मच्चिर-मणा सिद्धे. ६०

आणन्द-रोविराणं जेसु नवन्ताण होइ नोव्वेवो,

धाइ समुहं च मुत्ती, ताण नमो सव्व-सिद्धाणं. ६१

५९. दुष्कृतेन अशुभकर्मणा संवेष्टितो व्याप्तः । परं भवपाशो-
द्वेष्टेन संसारबन्धनमोक्षणे उद्यतः कृतप्रयत्नो लोको यैरुद्वेष्ट्यते बन्ध-
नमुक्तः क्रियते तेभ्योर्हन्ध्यो नमः ॥ दुक्कड इत्यत्र आर्पत्वात् तस्य डः ॥

संवेह्लिअओ । “समो ह्यः” [२२२.] ॥

उव्वेढण । उव्वेह्लिज्जइ । “वोदः” [२२३.] ॥

६०. यान् ध्यात्वा स्मृत्वा अखेत्तृस्वेत्तृणाम् अखेदनस्वेदनशी-
लानाम् । खेदस्वेदरहितानाम् इति यावत् । अस्माकं सा सिद्धिः तत्
सिद्धत्वं संपद्यते । तान् सिद्धान् नर्तितृ नर्तनशीलम् । भक्तिवशाद्
उत्कलिकाकलितम् इत्यर्थः । तथा मदितृ तोषणशीलं मनो येषां ते
तथाभूता वयं शरणं ब्रजामः ॥ झाउम् इत्यत्र सेधनक्रियापेक्षया प्राक्काल्यम्
न संपद्यते इत्यपेक्षया । तच्च भावितमेवेति ॥

संपज्जइ । अणखिज्जिर । सिज्जिराण । “स्विदां ज्ञः” [२२४.] ॥

वच्चामो । नच्चिर । मच्चिर । “ब्रज-नृत-मदां षः” [२२५.] ॥

६१. यान् आनन्दरोदितृणां हर्षाश्रुमोचनशीलानां सतां नमतां
नमस्तुर्वतां न उद्वेगो भवति । किंतु यान् नमतां मुक्तिः संमुखम्

१. So B C.

१. B भाविनमे. C भाविनमे?

ते धावन्ति, अस्यादिमं च खादन्ति, तेहि वि समं जो

च खाइ अ तं पि हु बोहन्ते क्षामि आयरिए. ६२

म्माई बोसिरन्ता, अतुहारेणं तवेण सफन्ता,

फुटिअ-अचलिअ-महिमा आयरिआ दिन्तु ते वोहिं. ६३

यं च धावति नित्यरम् आयाति । तेभ्यः सर्वसिद्धेभ्यो नमः ॥

त " द्वितीयावृत्तीययोः सप्तमी " [३. ६३५.] इति सप्तमी ॥

राणं । नवन्ताण । " रद-नमोयः " [२२६.] ॥

त । " डट्टिजः " [२२७.] ॥

. ये कुपथे अमार्गे । अनीताविति यावत् । धावन्ति । तथा ये
यत् तत् खादं तस्य भावः खादत्वं न विद्यते खादत्वं यस्य
था अस्यायं वस्तु खादन्ति । तैरपि समं यो धावति कुपथे ग-
खादति अभक्षणीयं भक्षयति च । हु इति निश्चितम् तमपि
मपि प्राणिनं स्वयम् अधर्मम् अधर्माविप्रलब्धं च । अस्मादृशम्
। बोधयतो धर्मदेशनया सन्मार्गे प्रवर्तयत आचार्यान् ध्या-
संस्मरामि ॥

। खाइ । खाद-यावोर्लृङ् [३२८.] ॥ बहुलाधिकाराद् वर्तमानाभविष्यद्विध्या-
न एव । तेनेह न । धावन्ति । अस्यादिमं । खादन्ति ॥ कचिअ । धावइ ॥

. कर्माणि व्युत्सृजन्तः आत्मनो दूरीकुर्वन्तः । ननु अनादि-
लीनकर्मणां कथं व्युत्सर्ग इत्याह । अत्रोटिनां अच्छिदुरेण ।
तेति यावत् । तपसा शक्नुवन्तः सामर्थ्यं विभ्रतः । अस्फुटितः
जसा अखण्डितः अत एव अचलितः अकम्पितः । स्थिर इ-
महिमा माहात्म्यं येषां ते तथा । ते सर्वप्रसिद्धा आचार्या
जिनधर्मावाप्तिं ददतु प्रयच्छन्तु ॥

drops अस्यादिमं च खादन्ति. ३ B C वो°.

नवमधर्मधर्माविप्र°. २ B C अत्रोटिना.

दुक्कड-संविद्धिअओ भव-पासोव्वेढणोज्जओ लोओ

उव्वेल्लिज्जइ जेहिं, अरहन्ताणं नमो ताणं. ५९

जे झाउं संपज्जइ अणखिज्जिर-सिज्जिराण सा सिद्धी,

ते नजामो सरणं नगिर-मच्चिर-मणा सिद्धे. ६०

आणन्द-रोविराणं जेमु नवन्ताण होइ नोव्वेवो,

भाइ समुदं च मुत्ती, ताण नमो सव्व-सिद्धाणं. ६१

५९. दुक्कडेन अशुभकर्मणा संवेष्टितो व्यासः । परं भवपाशो-
द्देशेन संगमयन्वनमोक्षणं उद्यतः कृतप्रयत्नो लोको गैरुद्देश्यते यन्ध-
नमुक्तः । त्रितयेन तेभ्योर्हिन्द्यो नमः ॥ दुक्कड इत्यत्र आपत्तान् तस्य डः ॥

संविद्धिअओ । "समो लः" [२२२.] ॥

उव्वेल्लिज्जइ । "सोदः" [२२३.] ॥

६०. यान् यान्ता स्मुन्ता अमेत्तुमेत्तुणाम् अमेदनमेदनशी-
लाणाम् । मेदमेदमदियानाम् इति यावत् । अस्माकं सा मिद्धिः यत्
जिद्धां स्पष्टमे । तान् मिद्धान् नमिषु नमनशीलम् । भक्तिवशात्
तु इतिहासमितिः इत्यर्थः । तथा मदितु तेषां प्रीत्यै मनो येषां मे
तान् दुता नये दास्ये प्रजायः ॥ आउम इत्यत्र सप्तर्षिणां श्रुत्या प्राप्तायाम्
न सप्तमे इति श्रुतिः । तत्र भाविन्येति ॥

अणखिज्जिर-सिज्जिराण । "सिज्जिराणः" [२२४.] ॥

नजामो । "नजामो" [२२५.] ॥

६१. यान् यान्ता स्मुन्ता अमेत्तुमेत्तुणाम् अमेदनमेदनशी-
लाणाम् । मेदमेदमदियानाम् इति यावत् । अस्माकं सा मिद्धिः यत्
जिद्धां स्पष्टमे । तान् मिद्धान् नमिषु नमनशीलम् । भक्तिवशात्
तु इतिहासमितिः इत्यर्थः । तथा मदितु तेषां प्रीत्यै मनो येषां मे
तान् दुता नये दास्ये प्रजायः ॥ आउम इत्यत्र सप्तर्षिणां श्रुत्या प्राप्तायाम्
न सप्तमे इति श्रुतिः । तत्र भाविन्येति ॥

कुपहे धावन्ति, अखादिमं च खादन्ति, तेहिवि समं जो

धावइ खाइ अ तंपि हु वोहन्ते शामि आयरिए. ६२

कम्माई वोसिरन्ता, अतुट्टिरेणं तवेण सकन्ता,

अफुडिअ-अचलिअ-महिमा आयरिआ दिन्तु ते वोहिं. ६३

अभिमुखं च धावति सत्वरम् आयाति । तेभ्यः सर्वसिद्धेभ्यो नमः ॥
जेष्ठ इति " द्वितीयावृत्तीयोः सप्तमी" [३. १३९.] इति सप्तमी ॥

रोधिराणं । नयन्ताण । " रुदन्मोर्वः " [२२६.] ॥

उपेयो । " उट्टिजः " [२२७.] ॥

६२. ये कुपहे अमार्गे । अनीताविति यावत् । धावन्ति । तथा ये
खाद्यते यत् तत् खादं तस्य भावः खादत्वं न विद्यते खादत्वं यस्य
तत् तथा अखाद्यं वस्तु खादन्ति । तैरपि समं यो धावति कुपहे ग-
च्छति खादति अभक्षणीयं भक्षयति च । हु इति निश्चितम् तमपि
तादृशमपि प्राणिनं स्वयम् अधर्मम् अधर्मविप्रलब्धं च । अस्मादृशम्
इत्यर्थः । बोधयतो धर्मदेशनया सन्मार्गे प्रवर्तयत आचार्यान् ध्या-
यामि संस्मरामि ॥

धाइ । खाइ । खाद-धावोर्लृक् [२२८.] ॥ बहुलाधिकाराइ वर्तमानाभविष्यद्विध्या-
येकवचन एव । तेनेह न । धावन्ति । अखादिमं । खादन्ति ॥ कचिन्न । धावइ ॥

६३. कर्माणि व्युत्सृजन्तः आत्मनो दूरीकुर्वन्तः । ननु अनादि-
कालालीनकर्मणां कथं व्युत्सर्ग इत्याह । अत्रोटिनां अच्छिदुरेण ।
संपूर्णेनेति यावत् । तपसा शक्नुवन्तः सामर्थ्यं विभ्रतः । अस्फुटितः
अन्यौजसा अखण्डितः अत एव अचलितः अकम्पितः । स्थिर इ-
त्यर्थः । महिमा माहात्म्यं येषां ते तथा । ते सर्वप्रसिद्धा आचार्या
वोधिं जिनधर्मावाप्तिं ददतु प्रयच्छन्तु ॥

१ B drops अखादिमं च खादन्ति. २ B C वो°.

३ C स्वयमधर्मधर्मविप्र°. ४ B C अत्रोटिता.

फुट्टिअ-मोहो लोओ चलइ अपमिल्लिअ-व्वओ मोक्खे

जेहि, अपमीलिअच्छं पेच्छामो ते उवज्झाए. ६४

अणउम्मिल्लिअ-नाणोम्मीलणओ, हरिस-पसविरा लोए

सुअ-जलम् ओज्झाया पवरिसन्तु, वित्थरिअ-गुण-भरिआ. ६५

वोसिरन्ता । " सजो रः " [२२९.] ॥

अतुट्ठिरेणं । सफन्ता । " शकादीनां द्वित्वम् " [२३०.] ॥

६४. यैः कृत्वा स्फुटितः विदारितो मोहो येन स तथा । अपमी-
लितव्रतः उद्बुद्धचारित्रः । लोको मोक्षे चलति गच्छति । तान् उपा-
ध्यायान् अपमीलिताक्षं निर्निमेषनयनं यथा भवति एवं पश्यामः ।
उपाध्यायदर्शने वयं सतृष्णा इत्यर्थः ॥

अफुट्टिअ । अचल्लिअ । फुट्टिअ । चलइ । " स्फुटि-चलेः " [२३१.] ॥

६५. अनुन्मीलितम् अनुद्भूतं यज्ज्ञानं तस्य उन्मीलना व्यञ्जकाः ।
हृषि प्राणिप्रमोदं प्रसवितारः जननशीलाः । विस्तृताः सर्वत्र प्रसृता
ये गुणास्तैर्भृताः निचिता उपाध्याया लोके जनमध्ये श्रुतमेव निर्म-
लप्राविश्यहेतुत्वान् जलं प्रवर्षन्तु । निर्वृतिफलोत्पत्तये अस्मभ्यं प्र-
यच्छन्त्वित्यर्थः ॥

अपमिल्लिअ । अपमीलिअ । अणउम्मिल्लिअ । उम्मीलणओ । " प्राप्तेर्मीलिः " [२३२.] ॥

पसविरा । " उपर्णस्यावः " [२३३.] ॥

वित्थरिअ । मरिआ । " प्रत्यर्णस्यावः " [२३४.] ॥

पवरिसन्तु । " श्रमादीनामरिः " [२३५.] ॥

१. L C. 2. B C. 3. G. 4. H. 5. I. 6. J. 7. K. 8. L. 9. M. 10. N. 11. O. 12. P. 13. Q. 14. R. 15. S. 16. T. 17. U. 18. V. 19. W. 20. X. 21. Y. 22. Z. 23. AA. 24. AB. 25. AC. 26. AD. 27. AE. 28. AF. 29. AG. 30. AH. 31. AI. 32. AJ. 33. AK. 34. AL. 35. AM. 36. AN. 37. AO. 38. AP. 39. AQ. 40. AR. 41. AS. 42. AT. 43. AU. 44. AV. 45. AW. 46. AX. 47. AY. 48. AZ. 49. BA. 50. BB. 51. BC. 52. BD. 53. BE. 54. BF. 55. BG. 56. BH. 57. BI. 58. BJ. 59. BK. 60. BL. 61. BM. 62. BN. 63. BO. 64. BP. 65. BQ. 66. BR. 67. BS. 68. BT. 69. BU. 70. BV. 71. BW. 72. BX. 73. BY. 74. BZ. 75. CA. 76. CB. 77. CC. 78. CD. 79. CE. 80. CF. 81. CG. 82. CH. 83. CI. 84. CJ. 85. CK. 86. CL. 87. CM. 88. CN. 89. CO. 90. CP. 91. CQ. 92. CR. 93. CS. 94. CT. 95. CU. 96. CV. 97. CW. 98. CX. 99. CY. 100. CZ. 101. DA. 102. DB. 103. DC. 104. DD. 105. DE. 106. DF. 107. DG. 108. DH. 109. DI. 110. DJ. 111. DK. 112. DL. 113. DM. 114. DN. 115. DO. 116. DP. 117. DQ. 118. DR. 119. DS. 120. DT. 121. DU. 122. DV. 123. DW. 124. DX. 125. DY. 126. DZ. 127. EA. 128. EB. 129. EC. 130. ED. 131. EE. 132. EF. 133. EG. 134. EH. 135. EI. 136. EJ. 137. EK. 138. EL. 139. EM. 140. EN. 141. EO. 142. EP. 143. EQ. 144. ER. 145. ES. 146. ET. 147. EU. 148. EV. 149. EW. 150. EX. 151. EY. 152. EZ. 153. FA. 154. FB. 155. FC. 156. FD. 157. FE. 158. FF. 159. FG. 160. FH. 161. FI. 162. FJ. 163. FK. 164. FL. 165. FM. 166. FN. 167. FO. 168. FP. 169. FQ. 170. FR. 171. FS. 172. FT. 173. FU. 174. FV. 175. FW. 176. FX. 177. FY. 178. FZ. 179. GA. 180. GB. 181. GC. 182. GD. 183. GE. 184. GF. 185. GH. 186. GI. 187. GJ. 188. GK. 189. GL. 190. GM. 191. GN. 192. GO. 193. GP. 194. GQ. 195. GR. 196. GS. 197. GT. 198. GU. 199. GV. 200. GW. 201. GX. 202. GY. 203. GZ. 204. HA. 205. HB. 206. HC. 207. HD. 208. HE. 209. HF. 210. HG. 211. HH. 212. HI. 213. HJ. 214. HK. 215. HL. 216. HM. 217. HN. 218. HO. 219. HP. 220. HQ. 221. HR. 222. HS. 223. HT. 224. HU. 225. HV. 226. HW. 227. HX. 228. HY. 229. HZ. 230. IA. 231. IB. 232. IC. 233. ID. 234. IE. 235. IF. 236. IG. 237. IH. 238. II. 239. IJ. 240. IK. 241. IL. 242. IM. 243. IN. 244. IO. 245. IP. 246. IQ. 247. IR. 248. IS. 249. IT. 250. IU. 251. IV. 252. IW. 253. IX. 254. IY. 255. IZ. 256. JA. 257. JB. 258. JC. 259. JD. 260. JE. 261. JF. 262. JG. 263. JH. 264. JI. 265. JJ. 266. JK. 267. JL. 268. JM. 269. JN. 270. JO. 271. JP. 272. JQ. 273. JR. 274. JS. 275. JT. 276. JU. 277. JV. 278. JW. 279. JX. 280. JY. 281. JZ. 282. KA. 283. KB. 284. KC. 285. KD. 286. KE. 287. KF. 288. KG. 289. KH. 290. KI. 291. KJ. 292. KL. 293. KM. 294. KN. 295. KO. 296. KP. 297. KQ. 298. KR. 299. KS. 300. KT. 301. KU. 302. KV. 303. KW. 304. KX. 305. KY. 306. KZ. 307. LA. 308. LB. 309. LC. 310. LD. 311. LE. 312. LF. 313. LG. 314. LH. 315. LI. 316. LJ. 317. LK. 318. LL. 319. LM. 320. LN. 321. LO. 322. LP. 323. LQ. 324. LR. 325. LS. 326. LT. 327. LU. 328. LV. 329. LW. 330. LX. 331. LY. 332. LZ. 333. MA. 334. MB. 335. MC. 336. MD. 337. ME. 338. MF. 339. MG. 340. MH. 341. MI. 342. MJ. 343. MK. 344. ML. 345. MM. 346. MN. 347. MO. 348. MP. 349. MQ. 350. MR. 351. MS. 352. MT. 353. MU. 354. MV. 355. MW. 356. MX. 357. MY. 358. MZ. 359. NA. 360. NB. 361. NC. 362. ND. 363. NE. 364. NF. 365. NG. 366. NH. 367. NI. 368. NJ. 369. NK. 370. NL. 371. NM. 372. NO. 373. NP. 374. NQ. 375. NR. 376. NS. 377. NT. 378. NU. 379. NV. 380. NW. 381. NX. 382. NY. 383. NZ. 384. OA. 385. OB. 386. OC. 387. OD. 388. OE. 389. OF. 390. OG. 391. OH. 392. OI. 393. OJ. 394. OK. 395. OL. 396. OM. 397. ON. 398. OO. 399. OP. 400. OQ. 401. OR. 402. OS. 403. OT. 404. OU. 405. OV. 406. OW. 407. OX. 408. OY. 409. OZ. 410. PA. 411. PB. 412. PC. 413. PD. 414. PE. 415. PF. 416. PG. 417. PH. 418. PI. 419. PJ. 420. PK. 421. PL. 422. PM. 423. PN. 424. PO. 425. PP. 426. PQ. 427. PR. 428. PS. 429. PT. 430. PU. 431. PV. 432. PW. 433. PX. 434. PY. 435. PZ. 436. QA. 437. QB. 438. QC. 439. QD. 440. QE. 441. QF. 442. QG. 443. QH. 444. QI. 445. QJ. 446. QK. 447. QL. 448. QM. 449. QN. 450. QO. 451. QP. 452. QQ. 453. QR. 454. QS. 455. QT. 456. QU. 457. QV. 458. QW. 459. QX. 460. QY. 461. QZ. 462. RA. 463. RB. 464. RC. 465. RD. 466. RE. 467. RF. 468. RG. 469. RH. 470. RI. 471. RJ. 472. RK. 473. RL. 474. RM. 475. RN. 476. RO. 477. RP. 478. RQ. 479. RR. 480. RS. 481. RT. 482. RU. 483. RV. 484. RW. 485. RX. 486. RY. 487. RZ. 488. SA. 489. SB. 490. SC. 491. SD. 492. SE. 493. SF. 494. SG. 495. SH. 496. SI. 497. SJ. 498. SK. 499. SL. 500. SM. 501. SN. 502. SO. 503. SP. 504. SQ. 505. SR. 506. SS. 507. ST. 508. SU. 509. SV. 510. SW. 511. SX. 512. SY. 513. SZ. 514. TA. 515. TB. 516. TC. 517. TD. 518. TE. 519. TF. 520. TG. 521. TH. 522. TI. 523. TJ. 524. TK. 525. TL. 526. TM. 527. TN. 528. TO. 529. TP. 530. TQ. 531. TR. 532. TS. 533. TT. 534. TU. 535. TV. 536. TW. 537. TX. 538. TY. 539. TZ. 540. UA. 541. UB. 542. UC. 543. UD. 544. UE. 545. UF. 546. UG. 547. UH. 548. UI. 549. UJ. 550. UK. 551. UL. 552. UM. 553. UN. 554. UO. 555. UP. 556. UQ. 557. UR. 558. US. 559. UT. 560. UV. 561. UW. 562. UX. 563. UY. 564. UZ. 565. VA. 566. VB. 567. VC. 568. VD. 569. VE. 570. VF. 571. VG. 572. VH. 573. VI. 574. VJ. 575. VK. 576. VL. 577. VM. 578. VN. 579. VO. 580. VP. 581. VQ. 582. VR. 583. VS. 584. VT. 585. VU. 586. VV. 587. VW. 588. VX. 589. VY. 590. VZ. 591. WA. 592. WB. 593. WC. 594. WD. 595. WE. 596. WF. 597. WG. 598. WH. 599. WI. 600. WJ. 601. WK. 602. WL. 603. WM. 604. WN. 605. WO. 606. WP. 607. WQ. 608. WR. 609. WS. 610. WT. 611. WU. 612. WV. 613. WW. 614. WX. 615. WY. 616. WZ. 617. XA. 618. XB. 619. XC. 620. XD. 621. XE. 622. XF. 623. XG. 624. XH. 625. XI. 626. XJ. 627. XK. 628. XL. 629. XM. 630. XN. 631. XO. 632. XP. 633. XQ. 634. XR. 635. XS. 636. XT. 637. XU. 638. XV. 639. XW. 640. XX. 641. XY. 642. XZ. 643. YA. 644. YB. 645. YC. 646. YD. 647. YE. 648. YF. 649. YG. 650. YH. 651. YI. 652. YJ. 653. YK. 654. YL. 655. YM. 656. YN. 657. YO. 658. YP. 659. YQ. 660. YR. 661. YS. 662. YT. 663. YU. 664. YV. 665. YW. 666. YX. 667. YY. 668. YZ. 669. ZA. 670. ZB. 671. ZC. 672. ZD. 673. ZE. 674. ZF. 675. ZG. 676. ZH. 677. ZI. 678. ZJ. 679. ZK. 680. ZL. 681. ZM. 682. ZN. 683. ZO. 684. ZP. 685. ZQ. 686. ZR. 687. ZS. 688. ZT. 689. ZU. 690. ZV. 691. ZW. 692. ZX. 693. ZY. 694. ZZ. 695. AA. 696. AB. 697. AC. 698. AD. 699. AE. 700. AF. 701. AG. 702. AH. 703. AI. 704. AJ. 705. AK. 706. AL. 707. AM. 708. AN. 709. AO. 710. AP. 711. AQ. 712. AR. 713. AS. 714. AT. 715. AU. 716. AV. 717. AW. 718. AX. 719. AY. 720. AZ. 721. BA. 722. BB. 723. BC. 724. BD. 725. BE. 726. BF. 727. BG. 728. BH. 729. BI. 730. BJ. 731. BK. 732. BL. 733. BM. 734. BN. 735. BO. 736. BP. 737. BQ. 738. BR. 739. BS. 740. BT. 741. BU. 742. BV. 743. BW. 744. BX. 745. BY. 746. BZ. 747. CA. 748. CB. 749. CC. 750. CD. 751. CE. 752. CF. 753. CG. 754. CH. 755. CI. 756. CJ. 757. CK. 758. CL. 759. CM. 760. CN. 761. CO. 762. CP. 763. CQ. 764. CR. 765. CS. 766. CT. 767. CU. 768. CV. 769. CW. 770. CX. 771. CY. 772. CZ. 773. DA. 774. DB. 775. DC. 776. DD. 777. DE. 778. DF. 779. DG. 780. DH. 781. DI. 782. DJ. 783. DK. 784. DL. 785. DM. 786. DN. 787. DO. 788. DP. 789. DQ. 790. DR. 791. DS. 792. DT. 793. DU. 794. DV. 795. DW. 796. DX. 797. DY. 798. DZ. 799. EA. 800. EB. 801. EC. 802. ED. 803. EE. 804. EF. 805. EG. 806. EH. 807. EI. 808. EJ. 809. EK. 810. EL. 811. EM. 812. EN. 813. EO. 814. EP. 815. EQ. 816. ER. 817. ES. 818. ET. 819. EU. 820. EV. 821. EW. 822. EX. 823. EY. 824. EZ. 825. FA. 826. FB. 827. FC. 828. FD. 829. FE. 830. FF. 831. FG. 832. FH. 833. FI. 834. FJ. 835. FK. 836. FL. 837. FM. 838. FN. 839. FO. 840. FP. 841. FQ. 842. FR. 843. FS. 844. FT. 845. FU. 846. FV. 847. FW. 848. FX. 849. FY. 850. FZ. 851. GA. 852. GB. 853. GC. 854. GD. 855. GE. 856. GF. 857. GH. 858. GI. 859. GJ. 860. GK. 861. GL. 862. GM. 863. GN. 864. GO. 865. GP. 866. GQ. 867. GR. 868. GS. 869. GT. 870. GU. 871. GV. 872. GW. 873. GX. 874. GY. 875. GZ. 876. HA. 877. HB. 878. HC. 879. HD. 880. HE. 881. HF. 882. HG. 883. HH. 884. HI. 885. HJ. 886. HK. 887. HL. 888. HM. 889. HN. 890. HO. 891. HP. 892. HQ. 893. HR. 894. HS. 895. HT. 896. HU. 897. HV. 898. HW. 899. HX. 900. HY. 901. HZ. 902. IA. 903. IB. 904. IC. 905. ID. 906. IE. 907. IF. 908. IG. 909. IH. 910. IJ. 911. IK. 912. IL. 913. IM. 914. IN. 915. IO. 916. IP. 917. IQ. 918. IR. 919. IS. 920. IT. 921. IU. 922. IV. 923. IW. 924. IX. 925. IY. 926. IZ. 927. JA. 928. JB. 929. JC. 930. JD. 931. JE. 932. JF. 933. JG. 934. JH. 935. JI. 936. JJ. 937. JK. 938. JL. 939. JM. 940. JN. 941. JO. 942. JP. 943. JQ. 944. JR. 945. JS. 946. JT. 947. JU. 948. JV. 949. JW. 950. JX. 951. JY. 952. JZ. 953. KA. 954. KB. 955. KC. 956. KD. 957. KE. 958. KF. 959. KG. 960. KH. 961. KI. 962. KJ. 963. KL. 964. KM. 965. KN. 966. KO. 967. KP. 968. KQ. 969. KR. 970. KS. 971. KT. 972. KU. 973. KV. 974. KW. 975. KX. 976. KY. 977. KZ. 978. LA. 979. LB. 980. LC. 981. LD. 982. LE. 983. LF. 984. LG. 985. LH. 986. LI. 987. LJ. 988. LK. 989. LM. 990. LN. 991. LO. 992. LP. 993. LQ. 994. LR. 995. LS. 996. LT. 997. LU. 998. LV. 999. LW. 1000. LX. 1001. LY. 1002. LZ. 1003. MA. 1004. MB. 1005. MC. 1006. MD. 1007. ME. 1008. MF. 1009. MG. 1010. MH. 1011. MI. 1012. MJ. 1013. MK. 1014. ML. 1015. MM. 1016. MN. 1017. MO. 1018. MP. 1019. MQ. 1020. MR. 1021. MS. 1022. MT. 1023. MU. 1024. MV. 1025. MW. 1026. MX. 1027. MY. 1028. MZ. 1029. NA. 1030. NB. 1031. NC. 1032. ND. 1033. NE. 1034. NF. 1035. NG. 1036. NH. 1037. NI. 1038. NJ. 1039. NK. 1040. NL. 1041. NM. 1042. NO. 1043. NP. 1044. NQ. 1045. NR. 1046. NS. 1047. NT. 1048. NU. 1049. NV. 1050. NW. 1051. NX. 1052. NY. 1053. NZ. 1054. OA. 1055. OB. 1056. OC. 1057. OD. 1058. OE. 1059. OF. 1060. OG. 1061. OH. 1062. OI. 1063. OJ. 1064. OK. 1065. OL. 1066. OM. 1067. ON. 1068. OO. 1069. OP. 1070. OQ. 1071. OR. 1072. OS. 1073. OT. 1074. OU. 1075. OV. 1076. OW. 1077. OX. 1078. OY. 1079. OZ. 1080. PA. 1081. PB. 1082. PC. 1083. PD. 1084. PE. 1085. PF. 1086. PG. 1087. PH. 1088. PI. 1089. PJ. 1090. PK. 1091. PL. 1092. PM. 1093. PN. 1094. PO. 1095. PP. 1096. PQ. 1097. PR. 1098. PS. 1099. PT. 1100. PU. 1101. PV. 1102. PW. 1103. PX. 1104. PY. 1105. PZ. 1106. QA. 1107. QB. 1108. QC. 1109. QD. 1110. QE. 1111. QF. 1112. QG. 1113. QH. 1114. QI. 1115. QJ. 1116. QK. 1117. QL. 1118. QM. 1119. QN. 1120. QO. 1121. QP. 1122. QQ. 1123. QR. 1124. QS. 1125. QT. 1126. QU. 1127. QV. 1128. QW. 1129. QX. 1130. QY. 1131. QZ. 1132. RA. 1133. RB. 1134. RC. 1135. RD. 1136. RE. 1137. RF. 1138. RG. 1139. RH. 1140. RI. 1141. RJ. 1142. RK. 1143. RL. 1144. RM. 1145. RN. 1146. RO. 1147. RP. 1148. RQ. 1149. RR. 1150. RS. 1151. RT. 1152. RU. 1153. RV. 1154. RW. 1155. RX. 1156. RY. 1157. RZ. 1158. SA. 1159. SB. 1160. SC. 1161. SD. 1162. SE. 1163. SF. 1164. SG. 1165. SH. 1166. SI. 1167. SJ. 1168. SK. 1169. SL. 1170. SM. 1171. SN. 1172. SO. 1173. SP. 1174. SQ. 1175. SR. 1176. SS. 1177. ST. 1178. SU. 1179. SV. 1180. SW. 1181. SX. 1182. SY. 1183. SZ. 1184. TA. 1185. TB. 1186. TC. 1187. TD. 1188. TE. 1189. TF. 1190. TG. 1191. TH. 1192. TI. 1193. TJ. 1194. TK. 1195. TL. 1196. TM. 1197. TN. 1198. TO. 1199. TP. 1200. TQ. 1201. TR. 1202. TS. 1203. TT. 1204. TU. 1205. TV. 1206. TW. 1207. TX. 1208. TY. 1209. TZ. 1210. UA. 1211. UB. 1212. UC. 1213. UD. 1214. UE. 1215. UF. 1216. UG. 1217. UH. 1218. UI. 1219. UJ. 1220. UK. 1221. UL. 1222. UM. 1223. UN. 1224. UO. 1225. UP. 1226. UQ. 1227. UR. 1228. US. 1229. UT. 1230. UV. 1231. UW. 1232. UX. 1233. UY. 1234. UZ. 1235. VA. 1236. VB. 1237. VC. 1238. VD. 1239. VE. 1240. VF. 1241. VG. 1242. VH. 1243. VI. 1244. VJ. 1245. VK. 1246. VL. 1247. VM. 1248. VN. 1249. VO. 1250. VP. 1251. VQ. 1252. VR. 1253. VS. 1254. VT. 1255. VU. 1256. VV. 1257. VW. 1258. VX. 1259. VY. 1260. VZ. 1261. WA. 1262. WB. 1263. WC. 1264. WD. 1265. WE. 1266. WF. 1267. WG. 1268. WH. 1269. WI. 1270. WJ. 1271. WK. 1272. WL. 1273. WM. 1274. WN. 1275. WO. 1276. WP. 1277. WQ. 1278. WR. 1279. WS. 1280. WT. 1281. WU. 1282. WV. 1283. WW. 1284. WX. 1285. WY. 1286. WZ. 1287. XA. 1288. XB. 1289. XC. 1290. XD. 1291. XE. 1292. XF. 1293. XG. 1294. XH. 1295. XI. 1296. XJ. 1297. XK. 1298. XL. 1299. XM. 1300. XN. 1301. XO. 1302. XP. 1303. XQ. 1304. XR. 1305. XS. 1306. XT. 1307. XU. 1308. XV. 1309. XW. 1310. XX. 1311. XY. 1312. XZ. 1313. YA. 1314. YB. 1315. YC. 1316. YD. 1317. YE. 1318. YF. 1319. YG. 1320. YH. 1321. YI. 1322. YJ. 1323. YK. 1324. YL. 1325. YM. 1326. YN. 1327. YO. 1328. YP. 1329. YQ. 1330. YR. 1331. YS. 1332. YT. 1333. YU. 1334. YV. 1335. YW. 1336. YX. 1337. YY. 1338. YZ. 1339. ZA. 1340. ZB. 1341. ZC. 1342. ZD. 1343. ZE. 1344. ZF. 1345. ZG. 1346. ZH. 1347. ZI. 1348. ZJ. 1349. ZK. 1350. ZL. 1351. ZM. 1352. ZN. 1353. ZO. 1354. ZP. 1355. ZQ. 1356. ZR. 1357. ZS. 1358. ZT. 1359. ZU. 1360. ZV. 1361. ZW. 1362. ZX. 1363. ZY. 1364. ZZ. 1365. AA. 1366. AB. 1367. AC. 1368. AD. 1369. AE. 1370. AF. 1371. AG. 1372. AH. 1373. AI. 1374. AJ. 1375. AK. 1376. AL. 1377. AM. 1378. AN. 1379. AO. 1380. AP. 1381. AQ. 1382. AR. 1383. AS. 1384. AT. 1385. AU. 1386. AV. 1387. AW. 1388. AX. 1389. AY. 1390. AZ. 1391. BA. 1392. BB. 1393. BC. 1394. BD. 1395. BE. 1396. BF. 1397. BG. 1398. BH. 1399. BI. 1400. BJ. 1401. BK. 1402. BL. 1403. BM. 1404. BN. 1405. BO. 1406. BP. 1407. BQ. 1408. BR. 1409. BS. 1410. BT. 1411. BU. 1412. BV. 1413. BW. 1414. BX. 1415. BY. 1416. BZ. 1417. CA. 1418. CB. 1419. CC. 1420. CD. 1421. CE. 1422. CF. 1423. CG. 1424. CH. 1425. CI. 1426. CJ. 1427. CK. 1428. CL. 1429. CM. 1430. CN. 1431. CO. 1432. CP. 1433. CQ. 1434. CR. 1435. CS. 1436. CT. 1437. CU. 1438. CV. 1439. CW. 1440. CX. 1441. CY. 1442. CZ. 1443. DA. 1444. DB. 1445. DC. 1446. DD. 1447. DE. 1448. DF. 1449. DG. 1450. DH. 1451. DI. 1452. DJ. 1453. DK. 1454. DL. 1455. DM. 1456. DN. 1457. DO. 1458. DP. 1459. DQ. 1460. DR. 1461. DS. 1462. DT. 1463. DU. 1464. DV. 1465. DW. 1466. DX. 1467. DY. 1468. DZ. 1469. EA. 1470. EB. 1471. EC. 1472. ED. 1473. EE. 1474. EF. 1475. EG. 1476. EH. 1477. EI. 1478. EJ. 1479. EK. 1480. EL. 1481. EM. 1482. EN. 1483. EO. 1484. EP. 1485. EQ. 1486. ER. 1487. ES. 1488. ET. 1489. EU. 1

नो रुसइ, नो तूसइ, जेऊण मणं लयम्मि जो नेन्तो

मोत्तुं भवं, विणीअं तं साहु-जणं नमंसामि. ६६

उप्पाइअ-सदहणो असदहाणेवि देइ जो वोहिं,

संसार-नासिरो हं तं साहुंचिय विहेमि गुरुं. ६७

पञ्चवि अरहन्ताइं परमेही झाह, झाअह किम् अनं?

होऊण निच्चिकप्पा, पसम-रया होईऊण तहा. ६८

६६. यो भवं मोक्तुं त्यक्तुं मनो जित्वा वशीकृत्य लये साम्यावस्थायां नयन् सन् नो रुष्यति अमित्रे रोषं न करोति । नो तुष्यति मित्रे तोषं न करोति । तं विनीतं जितेन्द्रियं साधुजनं नमस्यामि ॥

रुसइ । तूसइ । “रुपादीनां दीर्घः” [२३६.] ॥

जेऊण । नेन्तो । मोत्तुं । “शुवर्णस्य गुणः” [२३७.] ॥ कच्चिन् । विणीअं ॥

६७. अश्रद्धधाने जिनप्रणीतजीवादिपदार्थे तथेति प्रत्ययरहितेपि उत्पादितश्रद्धधानः जनितास्तिक्यबुद्धिर्यो बोधिं ददाति । संसाराद् नशिता नशनशीलोहं तमेव साधुं गुरुं विदधामि ॥

सदहणो । असदहाणे । “स्वराणां स्वराः” [२३८.] ॥ कच्चिन्नित्यम् । देइ । नासिरो । विहेमि ॥

रुसइ । तूसइ । “व्यञ्जनाद् अद् अन्ते” [२३९.]

६८. भो भव्याः निर्धिकल्पाः एते ध्येया नवेति संशयरहिता भूत्वा तथा प्रशमरता उपशमपरा भूत्वा पञ्चापि अर्हदादीन् ध्यायत ।

१ B C नेत्तो. २ B om. असदहाणे°. ३ So B C. See III, 157.

1 B C put रुसइ । तूसइ । “व्यञ्जनाद् अद् अन्ते” after विणीअं । and before सदहणो &c. A, Pischel and the Bombay edition all read स्वराणां स्वराः । व्यञ्जनादन्ते ॥

जिणउ कलिं अघ-चिणिअं, धुणिअ-सिरं सुणिअं गुण-गणा धुणिआ
इन्देहिवि, जग-पुणणी सुअ-देवी, सयल-अघ-लुणणी. ६९.

सो हुणइ भर्ष-मज्झे, ख-पुष्पम् उच्चेइ, पङ्कयाई थले

तह उच्चिणेइ, मोत्तुं सुअ-देविं महइ जो अन्नं. ७०

किमन्यं हरिहरादिकं ध्यायत । हरिहरादिध्यानम् अपहाय अर्ह-
द्वयानपरा भवतेति भावः ॥

झाह । झाअह । होऊण । होइऊण । "स्वराइ अनतो वा" [२४०.] ॥

६९. श्रुतगुणगणा सकलजनश्रवणगोचरप्राप्तवरप्रदानादिगुण-
निचया इन्द्रैरपि आस्ताम् अन्यैः धुतशिरो यथेत्येवं स्तुता श्लाघिता
जगतः पवनी पावित्र्यजनिका सकलाघस्य लवनी विच्छेदिका श्रु-
तदेवी अघेन चितं स्फीतं कलिं कलहं जयतु । आश्रितम् अस्मादृशं
निर्मत्सरं विदधात्वित्यर्थः ॥

७०. स पुरुषो भस्ममध्ये जुहोति हवनं करोति । खपुष्पम् उ-
च्चिनोति । तथा पङ्कजानि स्थले उच्चिनोति । यः श्रुतदेवीं मुक्त्वा
अन्यां महति पूजयति काङ्क्षति वा । श्रुतदेवीतो न्यासां देवता-
नाम् आराधनं भस्महुतादिकल्पम् इत्यर्थः ॥

जिणउ । चिणिअं । धुणिअ । सुणिअ । धुणिआ । पुणणी । लुणणी । हुणइ ।
"चि-जि-श्रु-हु-स्तु-ल-पू-धूगां णो हस्वश्च" [२४१.] ॥ वाहुलकात् कचिद् वा । उच्चेइ ।
उच्चिणेइ ॥

१ B °य°. २ B धुहिय. ३ B C °पुणणी. ४ B C सुय°. ५ C भवम°.

१ So B C. The *Dhundhikā* has: एच्च क्वातुमृत्यु° [III. 157] ।
अत् । इ । होऊण । होइऊण ।

जिणउ कलिं अघ-चिणिअं, धुणिअ-सिरं सुणिअं गुण-गणा थुणिआ
इन्देहिवि, जग-पुणणी सुअ-देवी, सयल-अघ-लुणणी. ६९

सो हुणइ भप्पे-मज्झे, ख-पुप्फम् उच्चेइ, पङ्कयाई थले

तह उच्चिणेइ, मोत्तुं सुअ-देविं महइ जो अन्नं. ७०

किमन्यं हरिहरादिकं ध्यायत । हरिहरादिध्यानम् अपहाय अर्ह-
 द्वयानपरा भवतेति भावः ॥

झाह । झाअह । होऊण । होईऊण । “स्वराइ अनतो वा” [२४०.] ॥

६९. श्रुतगुणगणा सकलजनश्रवणगोचरप्राप्तवरप्रदानादिगुण-
 निचया इन्द्रैरपि आस्ताम् अन्यैः धुतशिरो यथेत्येवं स्तुता श्लाघिता
 जगतः पवनी पावित्र्यजनिका सकलावस्य लवनी विच्छेदिका श्रु-
 तदेवी अघेन चितं स्फीतं कलिं कलहं जयतु । आश्रितम् अस्मादृशं
 निर्मत्सरं विदधात्वित्यर्थः ॥

७०. स पुरुषो भस्ममध्ये जुहोति हवनं करोति । खपुष्पम् उ-
 चिनोति । तथा पङ्कजानि स्थले उचिनोति । यः श्रुतदेवीं मुक्त्वा
 अन्यां महति पूजयति काङ्क्षति वा । श्रुतदेवीतो न्यासां देवता-
 नाम् आराधनं भस्महृतादिकल्पम् इत्यर्थः ॥

जिणउ । चिणिअं । धुणिअ । सुणिअ । थुणिआ । गुणणी । लुणणी । हुणइ ।
“चि-नि-श्रु-दृ-स्तु-ल-य-भूमां गोहम्बध” [२४१.] ॥ वाहुलकात् कचिद् वा । उभेइ ।
वयिणेइ ॥

१ B चि. २ B थुणि. ३ B C पुणणी. ४ B C सुणि. ५ O भन्ति.

1 So B C. The *Dharmapala* has: एअ ५ ४ पुण्णाय* [III. 167] ।
 अइ । इ । होउण । होईऊण ।

लयसेहिंपि पुणिज्जइ हुव्वइ कोडीहिं अहव मन्ताणं;
 सुअ-देवओ पुणिज्जइ न जा, न ता चिच्चए नाणं. ७१
 तेण चिणिज्जइ नाणं, जिच्चइ मोहो, जिणिज्जाए कालो,
 सुअ-देवो अन्नेहिंवि पुच्चन्ता मुच्चए जेण. ७२
 स-जसं सयं पुणिज्जइ, लुच्चइ कम्मं, लुणिज्जाए पावं,
 पुव्वइ अप्पाप्प-कुलं पुणिज्जाए, महिअ सुअ-देविं. ७३
 भव-भय-धुच्चन्तेहिं पवण-धुणिज्जन्त-तूल-तरलस्स
 फलम् आउअस्स चिम्मइ सुअ-देवीए पसाएण. ७४

७१. मन्त्राणां लक्षैर्हृत्यते । अथ वा कोटिभिर्हृत्यते । कामपि देव-
 ताम् उद्दिश्य होमः क्रियते । परं न यावच्छ्रुतदेवता स्तूयते न तावत्
 ज्ञानं चीयते वृद्धिम् उपैति । अत्र यत्कर्मति कयात्मनेपदे ॥

७२. येन आस्तां यत् स्वयं स्तूयते अन्यैरपि स्तूयमाना श्रुतदेवी
 श्रूयते तेन पुरुषेण ज्ञानं चीयते स्फीतीक्रियते । मोहः अज्ञानं जी-
 यते पराभूयते तथा कालो मृत्युश्च जीयते अचिराद् मोक्षप्राप्तेः ॥

७३. महित्वा पूजयित्वा श्रुतदेवीम् स्वयं स्वयं श्रूयते । स्वयं श्रो-
 तव्यतया श्लाघ्यं यशस्तेन लभ्यत इत्यर्थः । कर्म लूयते । पापं लूयते ।
 आत्मा पूयते पवित्रः क्रियते । आत्मकुलं पूयते । अर्चकपुरुषेणेति
 शेषः ॥

७४. भवभयेन धूयमानैः कम्पमानपुरुषैः पवनेन धूयमानं यत् तूलं
 रूतं तद्वत् तरलं चञ्चलं तस्य आयुषः फलं श्रुतदेव्याः प्रसादेन ची-
 यते उपचितं क्रियते । परमपुरुषार्थमहानन्दः प्राप्यत इत्यर्थः ॥

१ B C °या. २ B °य. C °इ. ३ C पञ्चइ. ४ BC अप्पाअण°.

१ B श्रू. २ B मृत्युते. ३ B C न°. ४ C चमर°.

चिक्वइ अह न चिणिज्जइ, जिक्वइ अहवा जिणिज्जए नावि,

सुक्वइ अह न सुणिज्जइ, हुक्वइ न हुणिज्जए अहवा; ७५

थुक्वइ अह न थुणिज्जइ, पुक्वइ णां पुणिज्जए अहवा,

लुक्वइ अह न लुणिज्जइ, धुक्वइ न धुणिज्जए अहवा; ७६

खम्मइ अह न खणिज्जइ, हम्मइ नो वा हणिज्जए जेण

सक्वांपि तस्स सहलं सुअ-देवि-विइण्णं-पुण्णस्स. ७७

७५. त्रिभिर्विशेषकम् । येन चीयते अध्यात्मादिषु उपचितेन भूयते । अथ वा न चीयते । जीयते । इन्द्रियादिषु वशिना भूयत इत्यर्थः । अथ वा नापि जीयते । भूयते गुरुमुखात् सर्वशास्त्रेषु श्रवणं क्रियते । अथ न भूयते । हूयते हवनं क्रियते अथ वा न हूयते ॥

७६. स्तूयते देवतादिषु स्तवनं क्रियते । अथ न स्तूयते । पूयते जलादिना पवित्रेण भूयते । अथ वा न पूयते । लूयते अशुभलवनं क्रियते । अथ न लूयते । धूयते पापरजःप्रकम्पनपरेण भूयते । अथ वा न धूयते ॥

७७. खन्यते निध्यादिनिमित्तं भूम्यादिखननं क्रियते । अथ न खन्यते । हन्यते शत्रुविनाशनं क्रियते नो वा हन्यते । परं श्रुतदेवी-वितीर्णपुण्यस्य तस्य । अपिरेवार्थे । सर्वमेव सफलम् । यत् किञ्चित् कुर्वतोपि श्रुतदेवीप्रसादात् सर्वं समीहितं तस्य संजायत इत्यर्थः ॥

हुणिज्जइ हुवइ । धुणिज्जइ धुवन्ते । चिक्वए चिणिज्जइ । जिक्वइ जिणिज्जए । सुक्वए सुणिज्जइ । लुक्वइ लुणिज्जए । पुक्वइ पुणिज्जए । धुवन्तेहिं धुणिज्जन्त । चिक्वइ चिणिज्जइ । जिक्वइ जिणिज्जए । सुक्वइ सुणिज्जइ । हुक्वइ हुणिज्जए । धुक्वइ

१ B om. 'इ जिक्वइ अहवा जिणिज्ज' २ C न. ३ B हण्णज्जइ. ४ C 'ज' ५ BC 'पुन'.

१ B om. अथ न to क्रियते. २ B om. धुणिज्जइ. ३ B C put धुवन्ता before धुक्वइ. ४ B om. जिक्वइ जिणिज्जए. ५ B om. हण्णज्जइ.

खम्मइ कुबोह-सेल्लो, खणिज्जए मूलओवि पाव-तरु,
 एम्मइ कली, एणिज्जइ कम्मं सुअ-देवि-क्षाणेण. ७८
 सुअ-देविं क्षाअन्तो अवाहय-भत्ति-निच्चल-मणेण
 एम्मइ संसार-दुहं, मोहं हन्तूण हन्तव्वं. ७९
 दुब्भउ गार्ह, पुब्भउ भारो, लिब्भउ खडं च तेणं खु,
 पचयण-गार्ह-वोहि-वखीरं न दुहज्जए जेण. ८०

भणिज्जइ । पुमइ पुणिज्जए । हयइ हणिज्जइ । पुमइ पुणिज्जए । "न वा कर्म-
 भारे हाः कयस्य च हयः" [२४२] ॥

चिम्मइ थिमइ चिणिज्जइ । "म्मधेः" [२४३.] ॥

७८. श्रुतदेवीध्यानेन कृत्वा पुरुषेण कुबोध एव सन्मार्गरोधक-
 त्वात् शैलः खन्यते विदार्यते । पापमेव अशुभफलदायित्वात् तरुः
 मूलतोपि खन्यते । कलिः राटिर्हन्यते क्षिप्यते । कर्म ज्ञानावरणादि
 हन्यते ॥

७९. अव्याहता अखण्डिता या भक्तिस्तस्यां निश्चलं यद् मन-
 स्तेन कृत्वा श्रुतदेवीं ध्यायन् सन् हन्तव्यम् अपायजनकत्वाद् ध्वं-
 सनीयं मोहम् अज्ञानं हत्वा संसारदुःखं हन्ति मोहमूलत्वात् संसा-
 रदुःखस्य ॥

एम्मइ । एणिज्जइ । एम्मइ । एणिज्जइ । खम्मइ । खणिज्जए । एम्मइ । एणिज्जइ ।
 "हन्तव्वोऽन्त्यस्य" [२४४.] ॥ बाहुलकात् हन्तेः कर्तर्यपि । एम्मइ ॥ कचिण ।
 हन्तूण । हन्तव्वं ॥

८०. येन प्रवचनरूपा गौरेवं गौः बोधिमेव क्षीरं न दुह्यते क्षा-
 र्यते । तेन पुरुषेण खु इति निश्चितम् गौर्दुह्यताम् । भार उह्यताम् ।
 खटस्तूर्णानि लिह्यताम् । कर्तव्यकरणविकलस्य तस्य आभीरभार-
 वाहकवलीवर्दभाव एव परमार्थत इति भावः ॥

१ B C वोहि°.

१ B °इ. २ B C चिणिज्जए. ३ B C °इ. ४ B °इ. ५ B गौरेवेव. ६ C °खुणेमे.

जेण वहिज्जइ हिअए सुअ-देवी, तेण रुब्भए कम्मं,
 रुन्धिज्जइ कलि-ललितं, लिहिज्जए अमयम् आकण्ठं. ८१
 डज्झइ भवो, डहिज्जइ पावं, ताणं खु वैज्झइ न धम्मो,
 वैन्धिज्जइ जेहि थुई पवयण-देवीइ भावेणं. ८२
 भावाउ जाणुरुज्झइ, अणुरुन्धिज्जइ थवाउं, पूआए
 उवरुज्झइ, उवरुन्धिज्जइ तवओ, सा जयउ वाणी. ८३

८१. येन हृदये श्रुतदेवी उच्यते धार्यते तेन पुरुषेण कर्म रुध्यते निवार्यते । कलिललितं कलिकालविजृम्भितं रुध्यते । अमृतम् आकण्ठं लिह्यते आस्वाद्यते । निर्वृतेन भूयत इत्यर्थः ॥

दुब्भउ दुहिज्जए । वुब्भउ वहिज्जइ । रुब्भए रुन्धिज्जइ । लिब्भउ लिहिज्जए । “ब्भो दुह-लिह-वह-रुधासुच्चातः” [२४६.] ॥

८२. यैर्भावेन प्रवचनदेव्याः स्तुतिर्वध्यते ग्रध्यते । खु इति निश्चितम् । तैः पुरुषैर्भवो दह्यते भस्मसात् क्रियते । विनाश्यत इति यावत् । पापं दह्यते तथा धर्मो न वैध्यते कर्मन्तरेण नावष्टभ्यते ॥ ताणं इति तृतीयायाः पष्ठी ॥

डज्झइ डहिज्जइ । “दहो ज्झः” [२४६.] ॥

वैज्झइ वैन्धिज्जइ । “वैन्धो न्यः” [२४७.] ॥

८३. सा वाणी वाग्देवता जयतु सर्वोत्कर्षेण वर्तताम् । या भावाद् अन्तरङ्गबहुमानतः अनुरुध्यते प्रसाद्यते । सुप्रसन्ना क्रियत इति यावत् । स्तवाद् अनुरुध्यते । पूजाया अर्चनाद् उपरुध्यते अनुकूल्यते । तपसो द्वादशविधतपश्चरणाद् उपरुध्यते ॥

१ B C हियए सुय°. २ B डज्झइ. ३ B C व°. ४ B व°. ५ C थवाअ. ६ B तवउ.

१ B om. this example. २ B om. this example. ३ B वध्यते. ४ B व°.

५ B वंधो धः. C वंधो वः. We with A. ॥ B स्तावत्.

भक्ती-संरुज्जन्ता, संरुन्धिज्जन्त^१आण मोहेण

न काववि अवगम्मन्ती, सुअ-देवी देउ मह बोहिं. ८४

भण्णन्ती सुअ-देवित्ति, भणिज्जन्ती ति-लोअ-माअत्ति,

कम्मेण व भावेणाणुगम्ममाणा, दिसउ कज्जं. ८५

भक्तीए कीरन्तीइ अहीरन्तीइ सइ हरिज्जन्ती,

वेढी-करिज्जमाणा तीरन्ते मोह-जलहिम्मि; ८६

८४. भक्त्या संरुध्यमाना आत्मायत्तीक्रियमाणा । तथा मोहेन संरुध्यमानैर्न कथमपि अवगम्यमाना ज्ञायमाना श्रुतदेवी मय्यं बोधं सर्वपदार्थविषयविज्ञानं ददातु ॥

अणुरज्जइ अणुरन्धिज्जइ । उयरज्जइ उवरन्धिज्जइ । संरुज्जन्ता संरुन्धिज्जन्त^२आण । “समनपाद् रथेः” [२४८.] ॥

८५. श्रुतदेवतेति भण्यमाना उत्कीर्त्यमाना त्रिलोकमातेति भण्यमाना । वेति चार्थे । कर्मणा पूजादिक्रियया भावेन अन्तरङ्गव-
हुमानेन अनुगम्यमाना आश्रीयमाणा भगवती सरस्वती कार्यं प्रस्ता-
वाद् मम कुमारपालस्य विधेयं दिशतु आज्ञापयतु ॥

अवगम्मन्ती । भण्णन्ती । भणिज्जन्ती । अणुगम्ममाणा । “गमादीनां द्वित्वम्” [२४९.] ॥

८६. अथ कुमारपालभूपस्य कर्तव्यम् उपदिशत्विति मनोरथा-
नन्तरोपस्थितश्रुतदेवतादर्शनं गाथापट्टेनाह । पङ्क्तिः कुलकम् । अथ
प्रयोजनपृच्छानन्तरं प्रशमाक्रान्तस्य उपशमव्याप्तस्य नृपोत्कृष्टस्य
भूपुंगवस्य कुमारपालस्य श्रुतदेवी प्रत्यक्षा दृष्टिगोचरासीत् ।

१ B C घाण for आण. २ B C लोयमायत्ति.

३ B घाण. = B C भजंती.

अजरिज्जन्त-मयंपि हु जीरन्त-मयं जयंपि पकुणन्ती,

पतरिज्जन्त-भवोदहि-सेऊवम-चरण-रेणु-कणा; ८७

जेहि विढप्पइ किच्ची, विढविज्जइ जेहि उज्जलं नाणं,

अज्जिज्जइ जेहि सिरी, सव्वेहिवि तेहिं ज्ञायव्वा; ८८

सव्वं णव्वइ जेहिं अणज्जमाणा बुहेहि तेहिंपि,

अमुणिज्जन्त-सरूवा सिद्धेहिवि वाहरिज्जन्ती; ८९

किंभूता । अहियमाणया अन्येनानपास्यमानया । निश्चलयेति यावत् ।
क्रियमाणया विधीयमानया भक्त्या अन्तरङ्गबहुमानेन कृत्वा सदा
हियमाणा आवर्ज्यमाना । आत्मसात् क्रियमाणेत्यर्थः । मोहो-
ऽज्ञानम् तदेव जलधिस्तस्मिंस्तीर्यमाणे लङ्घ्यमाने वेडा प्रवहणं
क्रियमाणा । संसाराद् उत्तितीर्षुभिराश्रीयमाणेत्यर्थः ॥

८७. हु इति निश्चितम् जगदपि न जनमात्रम् अजीर्यमाणम-
दमपि अभ्रश्यमानाभिमानमपि जीर्यमाणमदम् । विनयपरम् इत्यर्थः ।
प्रकुर्वती विदधाना प्रतीर्यमाणः आराधकैर्विलङ्घ्यमानो यो भवो-
दधिस्तत्र निस्तारकत्वात् सेतूपमाश्चरणरेणुकणा यस्याः सा तथा ॥

८८. यैः कीर्तिरर्ज्यते आसाद्यते यैरुज्ज्वलं निर्मलं ज्ञानम् अर्ज्यते
यैः श्रीरर्ज्यते तैः पुरुषैः सर्वैरपि ध्यातव्या ॥

८९. यैः सर्वमपि ज्ञायते तैरपि बुधैरज्ञायमाना एवंस्वरूपेत्यबु-
ध्यमाना । सिद्धैरपि अणिमाद्यैश्वर्यसंपन्नपुरुषैरपि अज्ञायमान-
स्वरूपा व्याहियमाणा भण्यमाना । श्रुतदेवताध्यानेनैव कीर्तिज्ञाने
संपद्यते इत्यर्थः ॥

१ C तेहि. २ B C जेहि. ३ B सव्वेहिवि. C सद्धेहिवि.

१ B अहियमाणया । ऽन्येनानपा°. C अहियमाणयोऽन्योनानपा°. २ B C °सत्.

३ C °कृत्वात्.

वातिष्पन्नादप्पन्त-मङ्गले निष्पण्डित-अभिलाषा,
 आदयिष-धुर्दति नया निष्पन्ती, भक्ति-विष्पन्ती; ९०
 मृद-वैद-विष्पन्त-पथा, त्रिविज्जपाणा धुर्दति तुभे-देवी,
 पन्माप्पणम्म निष्पण्डितम्म अह ओमि पञ्चवावा. ९१

९०. न्यायिण्याणां नैमित्तिकादिना भण्यमानम् आरभ्यमाणं व-
 न्यादिना क्रियमाणं च यन्मङ्गलं शुभकार्यं तस्मिन् गृह्यमाणाभि-
 धाना व्यन्यमानास्त्रिविजं भवन्ति इत्युक्तं न्यायनामा । आरब्धस्तु-
 तिभिः भक्तजनकृतभजनैः कृत्वा सदा स्तुतिमाना जितेन्द्र-
 ०-विष्पन्त-पथा स्तुतिमाना । निष्पन्ता स्तुतिमाना आत्मनि
 आर्द्रादया क्रियमाणा । भक्त्या गृह्यमाणा आत्मज्ञानं क्रियमाणा ।
 न तुभेदेत्यर्थः ॥

९१. तुभ्यधुभिः स्तुभ्यमानौ प्रणामावनने भालेन घृष्यमाणौ
 पादौ न्याः वा । तथा स्तुतिभिः कविस्तोत्रैश्च स्तुभ्यमाना विषयी-
 क्रियमाणा ॥

परिणतः । अतीरन्तः । हरिजन्तः । परिजन्तः । तीरन्ते । अजिजन्तः ।
जिजन्तः । पतिजन्तः । “ह-ह-त-जामीरः” [२५०.] ॥

विदप्य । विदरिज । अजिज । “अजैविदप्यः” [२५१.] ॥

णद । अणजमाणा । अमुणिजन्तः । “जो णद-णजो” [२५२.] ॥

वाहरिजन्तः । वातिष्पन्तः । “व्यागेवातिष्पः” [२५३.] ॥

आदप्पन्तः । आदयिष । “आरभेरादप्यः” [२५४.] ॥

मिष्पन्ती । “मिष्प-मिष्पः” [२५५.] ॥

मिष्पण्डितः । मिष्पन्ती । “मिष्पण्डितः” [२५६.] ॥

१ B C °बहु°. २ B C मृय°. ३ B °पुण्यन्. C °पुण्यन्. ४ B °कसरन्. ५ B हासि.

१ B C °दादयिष°. २ B C °निर्गन्ता° for °नग्यर्थावा°. ३ C स्तव°. ४ B घृष्य-
 माणाः. C घृष्यमाणौ. The emendation is conjectural. ५ C वि°. ६ B C A. °मि°.

अणथकन्त-गिराए अमयासाराणुहारिणीइ तदो

इअ उत्तं देवीए वच्छलेणं महन्देणं. ९२

तइ इन्दो निचिन्दो विहरदु अन्देउरम्मि सो दाव;

इन्दस्स ताव मित्तं हवेसि महि-सामिआ तुमयं. ९३

छिप्पन्त छिविज्जमाणा । “स्पृशे^१छिप्पः” [२५७.] ॥

अप्कुण्ण । उकुसस्स । “केनाप्कुण्णादयः” [२५८.] ॥

९२. ततो नृपप्रत्यक्षानन्तरं महता वात्सल्येन अनुकूलतया देव्या श्रुतदेवतया । अमृतस्य आसारः वेगवद्वर्षस्तम् अनुहरति सदृशी-
करोतीत्येवंशीला णिनि इयाम् अनुहारिणी तया अफकन्ती अन्तरा
अनुद्यन्ती या गीर्वाक् तया कृत्वा इति वक्ष्यमाणम् उक्तम् ॥

अणथकन्त । “धातवोर्थान्तरेपि” [२५९.] ॥ केचित् कैश्चिद् उपसर्गै^६र्नित्यम् ।
अणुहारिणीइ ॥

[इति] प्राकृतभाषा समाप्ता ॥

तदो । “तो दोऽनादौ शौरसेन्याम् अयुक्तस्य” [२६०.] ॥ अयुक्तस्येति किम् ।
उत्तं ॥

९३. उक्तमेव गाथाष्टकेनाह । त्वया कृत्वा । तावद् इति अभ्यु-

१ B अन^०.

१ B C स्पृश^०. We with A. २ B आपुन । उकोसस्स । केनापुनदयः । C अ-
पुन । उकोसस्स । केनापुनदयः । A reads the sūtra thus: केनापुनदयः ।
We with Bm. and Pischel. ३ B देव्या. ४ B C अप^०. ५ B C उपसर्गै.
६ After उपसर्गै which it reads for उपसर्गै: C differs from B up to the
end of the Sarga, giving a different commentary from the latter.
See Note at the end of the Sarga. ७ B has अणुहारिणीइ twice.

हंहो मणस्सि रायं जं अव भयवंति विन्नवेदि भवं,

रक्खिज्जसु तेण तुमं जिण-वइणा मेइणी-मघवं. ९४

अय्यावत्ते सयले कद-कज्जो तं खु थाम-सिरि-णाह

जिण-नाथ-सुमरणे इधम् अज्जिद-इह-लोअ-पर-लोअ. ९५

पगमे । ततश्च अभ्युपगतम् एतत् । स विश्वप्रसिद्ध इन्द्रो निश्चिन्तः ।
एतदरातीनां सकलदानवानां त्वया हननाद् निःशङ्कः सन् अन्तः-
पुरे विहरतु रमताम् । तथा तुमयम् इति अयं त्वम् । अथ वा शुष्मदः
सिना सह तुमयम् इति कथितं तदा तुमयम् इति त्वम् । हे महीस्वामिन्
पृथ्वीपते इन्द्रस्य तावद् मित्रं वान्धवो भवसि संजातः । भवसीति
सत्सामीप्ये [हि०. ५. ४] इत्यादिना वर्तमाना ॥

महन्देण । निश्चिन्दो । अन्देउरम्मि । “अथः कचिद्” [२६१.] ॥

दाव ताव । “वादेस्तावति” [२६२.] ॥

९४. मनस्विन् अभिमानिन् हंहो राजन् भवान्, अव भगवन्
इति, यं विज्ञापयति भक्तिपूर्वं वदति । तेन जिनपतिना मेदिनीमघ-
वन् रक्ष्यस्व त्रायस्व । तेन तव पालनं क्रियताम् इति यावत् ॥

महि-सामिआ । मणस्सि । “आ आमघ्ये सौ वेनो नः” [२६३.] ॥

रायं । “मो वा” [२६४.] ॥

भयवं । भवं । “भवद्भगवतोः” [२६५.] ॥ कचिद् अन्यत्रापि । मघवं ॥

९५. स्थामश्रीः पराक्रमलक्ष्मीः तस्या नाथ इह अस्मिन् जगति
जिननाथस्मरणे सति अर्जितेहलोकपरलोक सफलीकृतेहपरभव खु
निश्चितं सकले आर्यावर्ते समस्तार्यजनपदेषु त्वं कृतकृत्यः निष्पन्न-
प्रयोजनः ॥

तायध समग्ग-पुहविं, तायह सग्गंपि, भोदु तुह भदं;

होदु जयस्सोत्तंसो तुह किच्चीए अपुरवाए. ९६

सत्तीइ अपुव्वाए होदूण हरिन्व हविय सेसोव्व

होत्ता भरहोव्व तुमं एग-च्छत्तं कुणसु रज्जं. ९७

करियावणि-उद्धारं, गुरु-भावं गडुय, कडुय वलि-वन्धं,

गच्छिय लच्छिम् उविन्दो भोदि भवं, भोदु इन्द-समो. ९८

अय्यावत्ते कज्जो । “न वा यों य्यः” [२६६.] ॥

सिरि-णाह जिण-नाथ । “थो धः” [२६७.] । अपदादावित्येव । धाम ॥

९६. हे नरेन्द्र समप्रपृथिवीं त्रायस्व पालय । स्वर्गं दिवमपि त्रा-
यस्व । तथा तव भद्रं भवतु । तव अपूर्वया लोकोत्तरया कीर्त्या कृत्वा
जगत उत्तंसः शिरःशेखरश्च भवतु ॥

ईधम् इह । तायध तायह । “इह-हचोर्हस्य” [२६८.] ॥

भोदु होदु । “भुवो भः” [२६९.] ॥

९७. अपूर्वया शक्त्या पराक्रमेण कृत्वा हरिः इन्द्रः कृष्णो वा
स इव भूत्वा संपद्य शेषः अनन्तः स इव भूत्वा भरतः आशश्रकी
स इव भूत्वा च त्वम् एकच्छत्रं राज्यम् आधिपत्यं कुरु ॥

अपुरवाए अपुव्वाए । “पूर्वस्य पुरवः” [२७०.] ॥

होदूण । हविय । होत्ता । “^{कृत्य}ह्य-दूणौ” [२७१.] ॥

९८. अवनेः उद्धारं द्विपद्विपद्भ्यो रक्षणं कृत्वा गुरुभावं^१ गत्वा
वलिनां बन्धं कृत्वा लक्ष्मीं गत्वा आमाद्य च भवान् उपेन्द्रो भ-
वति । यतः सोऽपि कृतप्रलयकालममुद्रममपृथिव्युद्धारः बलिवन्धने
संज्ञातमदाप्रमाणः विहितवलिदानवबन्धः समामादितलक्ष्मीक-
श्चेति । तथा भवतु भवान् इन्द्रगमः । परमैश्वर्येण अभुना शक्रकल्पः
संज्ञायताम् इति भावः ॥

अत्रेति तु पयसा विज्जदि, अत्रेति विज्जदं न कां,
 किंवा रमिगिर्नादि तुत्ता सग्गाद् रसातलादोवि. ९९
 दाणिं तु तुहा, ना दंमि वरं इअ तुमम्मि जुत्तम् इमं,
 जुत्तं णिमं ए, सग्गाद्, इह किं णेदंति मा चिन्त. १००
 भाणिओ निवां किम् एदं तिहियण-रज्जं पि तुमद् तुहाए

तुज्जग्येव पसाया सुरीओ एजेचि भणन्ति. १०१

कांअ । मद्अ । वद्अ । मांअ । "क-गमो दद्अः" [२७३.] ॥

भांः । "शिन्येयोः" [२७३.] ॥

९९. हे महाराज अग्गाभिः । नयल्लोकनमरकर्णाय
 स्वर्गः । नय प्रशंसा दद्या क्रियते अतः कथम् अन्याधिपुत्रः
 पयः । अपि तु विधीयत एव । तथा तव कीर्तिः आ स्वर्गाद्
 सातलादपि स्वर्गं रसातलं च व्याप्य रमिष्यते विनरिष्यति ॥

विज्जदि । विज्जदे । "अनो देव" [२७४.] ॥ अत इति किम् । भोदि

रमिगिर्नादि । "अदिप्पति गिस्" [२७५.] ॥

सग्गाद् । रसातलादो । "अनो एतेल्लोदो-हाद्" [२७६.] ॥

१००. हे नृप इदानीं तव तुष्टा । तस्मान् त्वयि वरं दद
 युत्तम् इदम् । युक्तं भगवत्या वरवितरणम् । परम् अहं कथं
 करोमीत्याह । खुइति निश्चितम् युत्तम् इदम् । ममपाश्चाद्
 समुचितम् इति भावः । अतो माग्य वरं याचस्व । इह मयि
 किम् एतद् इति मा चिन्तय । अस्याः सकाशात् किं वरम्
 इतीदं मा पर्यालोचयेति भावः ॥

दाणिं । "इदानीमो दाणिं" [२७७.] ॥

मा । "तस्मात् ताः" [२७८.] ॥

१०१. हे भगवति त्वया तुष्टया किम् एतद् वरप्रदानमात्र
 किञ्चिद् इत्यर्थः । यतस्त्रिभुवनराज्यमपि । आस्तां पृथिवीपति

कथिदं शुभोपदेशे शलशदीए तदो अपस्खलिदे

भव-कस्ट-गिम्ह-पदहण-विघस्टणे शुस्टु-मेघेव. १

अदिशुस्तिदं निविस्ते चदुस्त-वग्गं विवय्यिद-कशाए

शावय्य-योग-लहिदे शाह् शाहदि अणञ्ज-मणे. २

१. ततः नृपविज्ञप्तिकानन्तरं भवकष्टमेव ग्रीष्मप्रदहनं निदाघ-
संतापस्तस्य विघट्टने अपनयने सुष्ठुमेघ इव वर्षुकजलद इव । अप्र-
स्खलितः अवाधितः शुभोपदेशः सरस्वत्या कथितः प्रतिपादितः ॥

कथिदे । शुभोपदेशे । “अत एव सौ पुंसि मागध्याम्” [२८७.] ॥

शलशदीए । “र-सोर्ल-दी” [२८८.] ॥

अपस्खलिदे । कस्ट । “स-योः संयोगे सोऽग्रीष्मे” [२८९.] ॥ अग्रीष्म इति किम् ।

गिम्ह ॥

विघस्टणे । शुस्टु । “ट्र-ययोः स्टः” [२९०.] ॥

२. उपदेशमेव एकाशीत्या गाथाभिराह । अतिसुस्थितम् अति-
समाहितं यथा भवति एवं निविष्टः धर्मध्याननिरतः अत एव विव-
र्जितकपायः क्रोधादिरहितः । सावद्ययोगरहितः सपापव्यापारव-
र्जितः । अनन्यमनाः मोक्षैकतानमानसः साधुः संयतः चतुर्थवर्गं
निर्वाणं साधयति निष्पादयति । आत्माधीनम् आधत्त इति यावत् ॥

अदिशुस्तिदं । चदुस्त । “स्थ-र्थयोः स्तः” [२९१.] ॥

विवय्यिद । शावय्य-योग । “ज-य-यां यः” [२९२.] ॥

१ B D निविष्टे; C निविष्टे.

१ D विवर्जितः.

हीमाणहे देवि तुमं सि दिष्टा, हीमाणहे हं चकिदो भवादो,
णं अम्महे किंवि भणोपदेसं हीही भणन्तावि समन्ति जेण. १०१
 त्रम् इति नृपो भणितः विज्ञपयितुम् आरब्धवान् । तथा तत्रैव प्र-
 सादात् सुर्यो देव्यः हञ्जेत्ति हे चेटिका इति भण्यन्ते चेटिकावत्
 आहूयन्त इत्यर्थः ॥

जुत्तमिं जुत्तं णिं । किं णेदं किमेदं । “मोन्त्याणो वेदेतोः” [२७२.] ॥
तुज्जप्येव । “एवार्थे प्येव” [२८०.] ॥
हञ्जेत्ति । “हञ्जे चेत्पाह्वाने” [२८१.] ॥

१०२. हीमाणहे इति आश्चर्यं । देवि श्रुतदेवते त्वं दृष्टा विलो-
 किता असि भवसि । हीमाणहे इति निर्वेदे । अतः निर्विण्णत्वाद्
 अहं भवात् चकितस्त्रस्तः । णमिति नन्वर्थे । अम्महे इति हर्षे ।
 ततः हे भगवति ननु सहर्षं कमपि कंचन उपदेशं भण आदिश ।
 येन उपदेशेन कृत्वा । हीहीति विदूषकाणां हर्षव्योतने । ततो हीही
 भणन्तः हर्षेण हीहीशब्दं कुर्वन्तः निरन्तरं हसनशीला विदूषका
 आसीत्यर्थः । शाम्यन्ति उपशमिनो भवन्ति । भण उपदेशाम् इत्यनेन
 उत्तरमर्गाधिसूचनम् । इन्द्रवज्रा छन्दः ॥

हीमाणहे । हीमाणहे । “हीमाणहे निम्मप-निर्वेदे” [२८२.] ॥

णं । “णं नन्वर्थे” [२८३.] ॥

अम्महे । “अम्महे हर्षे” [२८४.] ॥

हीही ॥ “हीही विदूषकम्” [२८५.] ॥

“जेदं प्राकृतं विदित्ति” [२८६.] । शौरसेन्यां यत् कार्यम् उक्तं ततोऽन्यत् प्राकृतम्
 विदित्ति । अतः जेजेति “टा-आमागं” [३.६.] । “टा-ण-सम्येत्” [३.१४] च
 प्राकृतम् ॥

[शक्ति] शौरसेनी भाषा समाप्ता ॥

इत्यादिभिर्लक्षणेभ्यश्च विदित्तिवर्त्तमाना प्राकृतभाषा कृत इत्यर्थः ।

अतएव प्राकृतं नन्वर्थः सत्यः समाप्तः ॥

कथिदे शुभोपदेशे शालग्रामादीन् तदो अपस्त्रालिदे

भय-कस्त-गिम्ह-पदहण-विघस्त्रणे शुस्तु-मेषेव. १

अदिशुस्त्रिदे निविस्त्रे चदुस्त-वगं विवच्यिद-कदाए

शायग्य-योग-ललिदे शाह शाहदि अणज-मणे. २

१. ततः कृपयिजमियानन्तरं भयकाष्टमेव श्रीपद्मप्रदहनं निदाघ-
संगापस्तस्य विघट्टने अपनयने सुप्तमेव इव कर्पुकजलद इव । अप्र-
सज्जितः अवाधितः शुभोपदेशः सरस्वत्या कथितः प्रतिपादितः ॥

कथिदे । शुभोपदेशः । "अन एव मी पुंनि मागध्याम्" [२८७.] ॥

शालग्रामादीन् । "क-तोर्ल-मी" [२८८.] ॥

अपस्त्रालिदे । कस्त । "क-पोः संयोगे सांस्त्रीप्ते" [२८९.] ॥ अर्घोष्म इति किम् ।
गिम्ह ॥

विघस्त्रणे । शुस्तु । "द-एयोः स्तः" [२९०.] ॥

२. उपदेशमेव एकाशीत्या गाथाभिराह । अतिसुस्थितम् अति-
समाहितं यथा भवति एवं निविष्टः धर्मध्याननिरतः अत एव विव-
जिनकपायः प्रतोधादिरहितः । सावद्ययोगरहितः सपापव्यापारव-
जितः । अनन्यमनाः मोक्षैकतानमानसः साधुः संयतः चतुर्ध्वगं
निर्वाणं साधयति निष्पादयति । आत्माधीनम् आधत्त इति यावत् ॥

अदिशुस्त्रिदे । चदुस्त । "स्थ-र्थयोः स्तः" [२९१.] ॥

विवच्यिद । शायग्य-योग । "ज-य-यां यः" [२९२.] ॥

१ B D निविष्टे; C निविदे.

१ D त्रिविजितः.

पुञ्जे निशाद-पञ्जे सुपञ्जले यदि-पथेण वञ्जन्ते

शयल-यय-वञ्चलत्तं गञ्जन्ते लहदि पलम-पदं. ३

श-पल-विव-का-लहिदे पेस्कन्ते सव्वम् ओल्ल-दिस्सीए

मिद-पियम् आचस्कन्ते चिष्टदि मग्गम्मि मो-कस्स. ४

एदस्स वधं कल्लिमो भत्ति एदाह इदि मदी जाहँ

ताणं दोणहंपि हगे हिदेत्ति बुद्धी पेज्जहव्वा. ५

३. पुण्यः सुकृती निशातप्रज्ञः कुशाम्रीयबुद्धिः सुप्राञ्जलः कौटिल्यरहितः यतिपथेन साधुमार्गेण व्रजन् प्रयान् सकलजगद्वत्सलत्वं त्रिजगदानुकूल्यं च गच्छन् समाचरन् सन् पुरुषः परमपदं मुक्तिं लभने प्राप्नोति ॥

अणञ्ज-मणे । पुञ्जे । पञ्जे । सुपञ्जले । “न्य-ण्य-ज्ञ-ज्ञां ज्ञः” [२९३.] ॥

वञ्जन्ते । “व्रजो जः” [२९४.] ॥

गञ्जन्ते । “लभ्य श्रोनादी” [२९५.] ॥ लाक्षणिकस्यापि । वञ्चलत्तं ॥

४. स्वपरविवक्षारहितः शत्रौ मित्रे च समभावाः । अत एव सर्वं समस्तलोकम् आर्द्रदृष्ट्या सकरुणदृशा प्रेक्षमाणः विलोकयन् मितं प्रियं च आचक्ष्णः वदन् मोक्षस्य मार्गं पदव्यां निष्ठति ॥

विव-का । मो-कस्स । “अभ्य-कः” [२९६.] ॥

पेस्कन्ते । आचस्कन्ते । “स्कः प्रेक्षाचक्षोः” [२९७.] ॥

चिष्टदि । “निर्घावष्टः” [२९८.] ॥

५. एतन्मयं सर्वं कुर्मः भक्तिम एतन्मयं कुर्मः इति मतिः आत्मानं प्रति एवं बुद्धिर्ययोः । मार्गं दृण्ढमिति पट्टीसमस्याः अर्थे प्रत्यगेकान् सर्वेन्द्रियैर्गणं विषये अहं चयं वा इति द्विधा बुद्धिः प्रयोक्तव्या ।

पञ्चान रात्रिषा गुण-निधिना राज्ञा अनल-पुञ्जेन

चिन्तितव्यं मदनानि-वेरिनो किल विजेतव्या. ६

शुद्धाकसाय-दिनपदा-जित-करन-कुटुम्ब-चेसदो योगी

शुद्ध-कुटुम्ब-सिनेहो न वक्षति गन्तून मुख-पतं. ७

आभेदायं ययमेव एते इत्यनुकूलः अभेदभावः करणीय इत्यर्थः ।
अत्र भक्तियारणमती इति उपमानार्थः । अन्यथा भक्तिं चिकीर्षी
मयेभ्योऽपि आत्मभावो भवत्येव । ततश्च यथा भक्तिं चिकीर्षी आत्म-
भावग्नया जिघांसायपि कर्तव्य इति भावः ॥

एवम् एतत् । "अवणादा एतो दातः" [२५९.] ॥

ओतं ताणं । "आमो दादं वा" [२६०.] ॥

एते । "अहं-ययमोहं" [२६१.] ॥

"दोषं शारमेनीवत्" [२०२.] । मागध्यां यदुषं ततोऽन्यत् शीरसेनीवद् द्रष्टव्यम् ।
अतः दिदेति । "तो दोऽनादं" [४.२६०.] इति तस्य दः ॥ पयोदद्या । "अथः
पाचिद्" [४.२६१.] इति तस्य दः ॥

[इति] मागधी भाषा समाप्ता ॥

६. प्राज्ञानां राज्ञा विचक्षणाधीशेन गुणनिधिना गान्भीर्योदा-
र्यधैर्यादिशेषनिना । न अन्यः पुण्यो यस्मात् स तथा । तेन राज्ञा
नृपेण मदनादिवेरिणः आन्तराः पद् शत्रवः किल इति प्रसिद्धौ
विजेतव्याः अभिभवनीया इति चिन्तयितव्यं पर्यालोच्यम् ॥

पद्या । "शो श्रः पैशाच्याम्" [३०३.] ॥

रात्रिषा । [पद्या ।] "रात्रो वा चित्रः" [३०४.] ॥

अनल-पुञ्जेन । "न्य-ण्योर्घः" [३०५.] ॥

गुण । वेरिनो । "णो नः" [३०६.] ॥

मदनानि । विजेतव्या । "त-दोस्तः" [३०७.] ॥

किल । "लो लः" [३०८.] ॥

७. शुद्धं निर्मलम् अकषायं क्रोधादिरहितं हृदयं यस्य । अत

यन्ति कसाया नत्थून यन्ति नद्धून सच्च-कम्माइं
 सम-सलिल-सिनातानं उज्झित-कत-कपट-भरियान. ८
 यति अरिह-परम-मन्तो पढिय्यते, कीरते न जीव-वधो,
 यातिस-तातिस-जाती ततो जनो निव्वुतिं याति. ९

एव करणानि इन्द्रियाणि तान्येव आत्मनो मोहजननात् कुटुम्बं
 तस्य चेष्टा स्वस्वविषये व्यापारः । जिता परास्ता करणकुटुम्बचेष्टा
 च येन स तथा । मुक्तकुटुम्बस्नेहः परित्यक्तबन्धुवर्गानुरागः योगी
 शुभध्यानैकतानः संयमी मोक्षपदं गत्वा प्राप्य न बलते न संसारे
 समायाति ॥

सुद्धाकसाय । “श-पोः सः” [३०९.] ॥

हितपक । “हृदये यस्य पः” [३१०.] ॥

कुतुम्ब कुटुम्ब । “कुस्तुर्वा” [३११.] ॥

गन्तून । “क्त्वस्तूनः” [३१२.] ॥

८. शम एव कोपसंतापहारकत्वात् सलिलम् । तेन स्नातानाम् ।
 निर्धूतान्तरकुवासनामलानाम् इत्यर्थः । उज्झिता त्यक्ता कृतकपटा
 दाशितालीकस्नेहत्वाद् रचितनिकृतिः भार्या यैस्तेषां पुरुषाणां कपाया
 नष्टा तान् मुक्ता यान्ति गच्छन्ति सर्वकर्माणि च नष्टा यान्ति ॥

नत्थून । नद्धून । “दून-त्थूनौ द्वः” [३१३.] ॥

चेसदो । सिनेहो । सिनातानं । भरियान । “यं-ल-ष्टां रिय-सिन-सटाः कचित्”
 [३१४.] ॥

९. यदि अर्हेताम् इत्युपलक्षणम् । अर्हेदादीनाम् इत्यर्थः । परम-
 मन्त्रः । पञ्चपरमेष्ठिनमस्कार इति भावः । पठ्यते परावर्त्यते ।
 जीववधश्च न क्रियते । ततः अर्हेदादिमन्त्रगुणनात् जीववधविर-
 तेर्वा यादृशतादृशजातिः हीनोत्तमकुलोपि जनो निर्वृतिं याति ॥

पढिय्यते । “क्यस्येय्यः” [३१५.] ॥

१ B D पठि°.

१ B C कृतकपटपटा. २ B C पठि°.

गङ्गाहे जम्बुणहे भीतरु मेल्लइ, सरसइ-मज्झि हंसु जइ झिल्लइ,
तय सो केत्थुवि रमइ पहुत्तउ जित्थु ठाई सो मुखु निरुत्तउ. १५

केणवि जोग-पओगेण कहवि हु घरि रुद्धे सव्वेहिवि वारिहि
जोअन्तहेवि निहेलण-नाहहु घर-सव्वस्सुवि निज्जइ चोरोहि. १६

कथितः । किं तत् तद् आह । सर्वमपि पुत्रमित्रकलत्रादिकम् असारं
संसारदुःखान्नाणतया तुच्छम् । तथा कुतीर्थकपृष्ठेन मुधा मा भ्रम ।
परमपुरुषार्थलिप्सुः पापण्ड्याश्रितो मा भूद् इति भावः । तथा तृ-
णमिव सर्वमपि भवसुखं सक्चन्दनवनितादिविषयशर्म परिहर ।
मा अत्र इच्छां कृया इत्यर्थः । वदनकं छन्दः ॥

वाह । अपह्णं । “स्वराणां स्वराः प्रायोपभ्रंशे” [३२९.] ॥

पुत्ता । फहिआ । “स्यादौ दीर्घ-ह्रस्वा” [३३०.] ॥

असारउ । ससु । वृषु । समु । भव-सुहु । “स्यमोरस्योत्” [३३१.] ॥

१५. गङ्गायाः इडाया यमुनायाः पिङ्गलाया भीतरु इति शीघ्रादि-
त्वाद् अभ्यन्तरं हंसः आत्मा मुञ्चति । ततः सरस्वत्यां सुषुम्णा-
याम् । मध्यमायाम् इति यावत् । हंसो यदा झिल्लइ इति तक्षादित्वात्
स्नाति । तदा स हंसः कुत्रापि कस्मिन्नपि स्थाने प्रभूतः प्राप्तः सन्
रमते क्रीडति । यत्र सः अनाख्येयः मोक्षः महानन्दः । निरुत्तउ
इति शीघ्रादित्वाद् निश्चिन्तस्तिष्ठति । यद् उक्तम् मध्यमा सुषुम्णा-
ख्याता सिद्धिनिर्वाणकारणम् इति । इडापिङ्गलामध्यम् अपास्य
यदा आत्मा सुषुम्णाभ्यन्तरम् आसादयति तदा सर्वत्र समभावत्वाद्
मुक्तिम् आप्नोतीत्यर्थः ॥

इडा गङ्गेति विज्ञेया पिङ्गला यमुना नदी ।

मध्ये सरस्वतीं विद्यात् प्रयागः संगमो मतः ॥

इति वाक्याद् गङ्गादीनाम् इडादिपर्यायत्वं बोद्धव्यम् ॥

हंसु । सो । सो । मोक्खु । “सो पुंस्योद् वा” [३३२.] ॥ पुंसीति किम् । भीतरु ॥

१६. केनापि अनाख्येयेन योगप्रयोगेण वाह्यविनिवृत्तिरूपसमा-

करणाभासहुं मणु उत्तारऔ, करणाभासेहिं मुखु न कसुहि वि;
आसणु सयणुवि सव्वहो करणेहिं, करणहुं मुखु तो निरु सव्वस्सुवि.

धिविधानेन हेतुना कथमपि महता प्रयत्नेन सर्वैरपि आत्मनो बा-
 ह्यार्थं प्रति प्रवृत्तिहेतुत्वाद् द्वारैरिव द्वारैः । करणैरित्यर्थः । कृत्वा
 गृहे शरीरे रुद्धे नियन्त्रितेपि परं द्योतमानादपि जाग्रतोपि । साव-
 धानादपीत्यर्थः । निहेलणेति देश्यो गृहे । तस्य नाथः आत्मा त-
 स्माद् गृहस्य शरीरस्य सर्वस्वमपि तत्स्थानात्मगतसमस्तज्ञानादिकमपि
 न तु स्तोकस्वं चौरैः रागादिभिर्नीयते गृह्यते । रागादियुक्तस्य तादृगपि
 ध्यानं न स्वार्थसंसिद्धये अलं भवतीति भावः । यत्र किल गृहे द्वा-
 राणि स्थगितानि भवन्ति गृहपतिश्च जाग्रद् भवति तत्र नान्य-
 चौरावकाशः । रागद्वेषादिचौरास्तु एवमपि प्रभवन्तीति ज्ञानादिर-
 क्षणाय रागद्वेषादय एव हन्तव्या इति भावार्थः ॥

केण । पओगेण । “एट्ठि” [३३३.] ॥

घरि । रुद्धे । “डिनेच्च” [३३४.] ॥

सव्वेहिं । वारिहिं । “भिस्येद् वा” [३३५.] ॥

जोअन्तहे । निहेलण-नाहहु । “उत्तेहें-हु” [३३६.] ॥

१७. भो लोकाः करणाभासेभ्यः यथोक्तपद्मासनादिविपरीता-
 सनेभ्यः मनः उत्तारयत व्यावर्तयत । तानि मा कुरुतेत्यर्थः । हि
 यस्मात् कारणात् करणाभासैः कृत्वा न कस्यापि मोक्षः निर्वृतिर्भ-
 वति । तथा सर्वस्य योगिनः करणैः प्रशस्तपद्मासनादिभिः कृत्वा
 आसनं लगंडादिभिश्च कृत्वा शयनं निद्रा भवति । ततः तस्मात्
 करणेभ्यः सर्वस्यापि निरु इति निश्चितम् मोक्षः । निपिद्वासनपरि-
 हारेण कर्मक्षपणार्थं पद्मासनादीनि कुर्वन् मुक्तिम् आप्नोतीत्यर्थः ॥

करणाभासहुं । “भ्यमो हुं” [३३७.] ॥

कसु । सव्वहो । सव्वस्सु । “इतः सु-हो-स्सनः” [३३८.] ॥

१. B C °औ D °इ. The text requires °हु.

१ B C D निहेलणेति. २ D तस्मात्तन्.

विसयहँ पर-वस मच्छहु मूढा, वन्धुहुँ सहिहुँवि घड्डलि वूढा;
 दुहुँ ससि-सूरिहिँ मणु संचारहु, वन्धुहँ सहिहँव वढ विणु सारहु. १८
 गिरिहँवि आणिउ पाणिउ पिज्जइ, तरुहँवि निवडिउ फलु भविखज्जइ,
 गिरिहुँव तरुहुँव पडिअउ अच्छइ, विसयहिँ तहवि विराउ न गच्छइ.
 जइ हिम-गिरिहि चढेविणु निवडइ, अह पयाय-तरुहिवि ईक-मणु,
 निकइअवँ विणु समयाचारेण विणु मण-सुद्धिणँ लहइ न सिवु जणु.

१८. भो मूढाः विषयाणां परवशाः बन्धूनां बान्धवानां सखीनां मित्राणामपि । घड्डलेति शीघ्रादित्वात् झगटके । मोहे इत्यर्थः । क्षिप्ताश्च पतिता माध्वम् । तर्हि किं कुर्म इत्याह । द्वयोः शशिसूरयोः इडापि-ङ्गलयोः मनः संचारयत शुभभावाय तदन्तर्निवेशयत । तथा “तृतीयायाः पथी” [३. १३४] इति तृतीयायाः पथी । अतो बन्धुभिः सखिभिश्च विना । वढेति शीघ्रादित्वात् मूढाः सारयत । धातूनाम् अनेकार्थत्वात् तिष्ठत ॥

विसयहँ । “आमो हँ” [३३९.] ॥

वन्धुहुँ । सहिहुँ । वन्धुहँ । सहिहँ । “हुँ वेदुञ्चाम्” [३४०.] ॥ प्रायोधिकारात् कचित् सुपोपि हुँ । इहुँ ॥

१९. गिरिरपि आनीतं पानीयं पीयते तरोरपि निपतितं फलं भक्ष्यते । तथा गिरिभ्यस्तरुभ्यो वा पतित्वा आस्ते तथापि विषयेषु न विरागं गच्छति । वनवासः कालिंजरगिर्यादिप्रयागवटवृक्षादिपातोपि च सुकरः । विरागवासना पुनर्दुःकरेति भावः ॥

२०. यदि हिमगिरौ आरुह्य अथ प्रयागतरो प्रयागवटेपि आरुह्य एकमनाः । पतने कृतनिश्चय इत्यर्थः । निपतति तथापि निष्कै-तवेन समयाचारेण विना मनःशुद्ध्या च विना न शिवं जनो लभते । गिरितरुभ्यः पातः केवलम् अङ्गभङ्गाय । सिद्धान्तोक्तानुष्ठानरागद्वेषराहित्ये च मुक्तये ज्ञेये इति भावार्थः ॥

विणसइ माणुसु विसयासत्तिं डज्झइ तरु-गण जिम्बँ दावगिण,
विसु जिम्बँ विसय पमिल्लिउ दूरें, अच्छहु चित्तें जोअ-विलग्गेण. २१
विसय म पसरु निरङ्कुसु दिज्जउ लोअहो, विसएहिं मणु कडिज्जइ;
मणु थम्भेविणु पवणि निजोजहु, मण-पवणिहिं रुद्धहिं सिज्जिज्जइ.

गिरिहे । तरुहे । गिरिहुं । तरुहुं । हिम-गिरिहि । पयाय-तरुहि । “इति-भ्यस्त-
डीनां हे-हुं-हयः” [३४१.] ॥

निक्कइअवें । समयाचारेण । “आट्ठो णावुत्तारौ” [३४२.] ॥

२१. यथा दावाग्निना तरुगणा दह्यन्ते विनाश्यन्ते तथा विषया-
सक्त्या मनोज्ञशब्दादिलाम्पट्येन कृत्वा मानुषो विनश्यति । तथा
विपं यथा विषयान् दूरेण प्रमुच्य योगविलग्नेन समाधिलीनेन चि-
त्तेन आध्वं तिष्ठत ॥

मण-सुद्धिं । विसयासत्तिं । दावगिण । “एँ चेदुतः” [३४३.] ॥ एवम् उतोपि
दद्याः ॥

माणुसु । तरु-गण । विसु । विसय । “स्यम्-जज्ञसां लुक्” [३४४.] ॥

२२. भो लोकाः निरङ्कुशं निर्गलं यथा भवत्येवं विषयाणां प्र-
सरः शुष्माभिः मा दायि । विषया निरुध्यन्ताम् इत्यर्थः । ननु विष-
यप्रसरदाने किं भविष्यति इत्याह । विषयैर्मनः कृष्यते । स्वस्मिन्
सत्तृप्यं कियत इत्यर्थः । तर्हि किं कुर्म इत्याह । मनः स्तम्भित्वा
नियम्य पवने इडापिङ्गलान्तर्वहमानवायौ नियुक्तम् । मनसा पव-
नम् अवष्टभ्रीतेत्यर्थः । यतः मनःपवनयो रुद्धयोः मिथः अवष्ट-
ब्धयोः मिथ्यते मुक्तीभूयते ॥

विमय । “पठ्याः” [३४५.] ॥

लोअहो । “आमश्चे जसो होः” [३४६.] ॥

विमण्णिं । मण-पवणिहिं । रुद्धिं । “भिग्गुपादि” [३४७.] ॥

नाडिड इड-पिङ्गल-पमुहाओ जाणेवाओ पवणेणं रुद्धा

ताड न जाणइ जो सव्वाओ जोगिअ-चरिअएँ चरइ सु मुद्धा. २३

गयण-दलन्त-सुधा-रस-निकहेँ अमिअ पिअन्तिहु जोगिअ-पन्तिहु

ससहरु वम्भि धरन्तिहु कच्छवि भउ नोपज्जइ जर-मरणत्तिहु. २४

२३. इडापिङ्गलाप्रमुखा नाड्यः शरीरे अनेकशिरासद्भावेऽपि त्रिकालज्ञानहेतुत्वेन प्रधानत्वाद् वामदक्षिणमध्यमा धमनयः पवनेन पार्थिवादिवायुपञ्चकेन रुद्धाः प्रत्येकं सार्धघटिकाद्वयं यावद् अवष्टब्धा ज्ञातव्याः । तथा चोक्तम् ।

नाडीमध्ये तथा भुक्तिः सार्धं तु घटिकाद्वयम् ।

घटिकार्धेन भवेद् भूतम् एवं वा लक्षयेद् बुधः ॥

एकैका नाडी सार्धं घटिकाद्वयं संततं वहति । तत्रापि पञ्चापि पार्थिवादिवायवः स्वस्वभुक्तिं भुञ्जते । सा च कियती भवति । पञ्चानामपि प्रत्येकं घटिकार्धं भुक्तिर्भवति । भवन्ति च पञ्चघटिकार्धानि सार्धघटिकाद्वये इति अस्यार्थः । ता इडाद्या नाडीः सर्वाः समस्ता यो न जानाति स पुरुषो योगिकचर्यया योगिनाम् आचारेण मुधा निरर्थकं चरति । नाडीपवनसंयोगपरिज्ञानविकलेन बहु क्लिश्यतापि योगः साधयितुं न शक्यते इति भावः ॥

नाडिड । पमुहाओ । जाणेवाओ । ताड । सवाओ । “धियां जइशसोरोत्” [३४८.] ॥

जोगिअ-चरिअए । “ट ए” [३४९.] ॥

२४. गगनं ब्रह्मरन्ध्रम् दशमद्वारम् इति यावत् । तस्मात् दलन्तेति तद्वादितात् [४.३९९] क्षरन् वहन् सुधारसो यस्यां सा तथा । सा चासौ नीका च इडाख्या वामनासिका । तस्याः सकाशात् तत्संवन्धि वा अमृतं पिबन्तीनाम् आस्तादयन्तीनां शशधरम् इडाख्यां नासिकां ग्रहाणि दशमद्वारे धरन्तीनाम् अमृतक्षारणाय निवेशयन्तीनां यो-

कासुवि जासुवि तासुवि पुरिसहो कहोवि हु जहोवि हु तहोवि हु नारिहो
त्रं हितु वयणु चविज्जइ थोवउं धुं परिणम्भइ समत्त-पयोरिहिं. २७

तं वोळ्ळिअइ जु सच्चु पर, इमु धम्मवत्थरु जाणि;

एहो परमत्था, एहु सिवु, एह सुह-रयणहं खाणि. २८

जिनशिवादिदर्शनम् आश्रिता इत्यर्थः । एकया दृष्ट्या समभावेन
द्वे अपि शत्रुमित्रे द्योतयतेति । धातूनाम् अनेकार्थत्वात् पश्यत ।
हुशब्दौ पादपूरणे । एवम् अग्रगाथायामपि हुशब्दाः ॥

जहां । तहां । “सर्वादेश्चैर्हा” [३५५.] ॥

किहे । “किमो द्विहे वा” [३५६.] ॥

जहिं । तहिं । “जोह” [३५७.] ॥

२७. कस्यापि यस्यापि तस्यापि पुरुषस्य अयम् आत्मीयः अयम्
अन्यः इत्यभिप्रायपरिहारेण मनुष्यमात्रस्य । सर्वस्येत्यर्थः । कस्या
अपि यस्या अपि तस्या अपि नार्याः तद् हितं वचनम् अहिंसाप्र-
धानो धर्मः क्रियताम् इत्युपदेशः स्तोत्रं मितं कथ्यते यत् समस्त-
प्रकारैः करणकारणानुमितिरूपैः परिणमति रोचते ॥

कासु । जासु । तासु । “यत्तत्किम्यो षसो दासुर्न वा” [३५८.] ॥

कहे । जहे । तहे । “वियां दहे” [३५९.] ॥

२८. यद् वचः अहिंसादिकं सत्यम् अविस्मृतिरिति तत् परं केवलं
कथ्यते । इति इदं धर्माक्षरं धर्मरहस्यं जानीहि अवगच्छ । तथा एष
परमार्थः उत्तमार्थः । एतत् शिवं मङ्गलम् । एषा च सुखान्येव का-
म्यत्वाद् रत्नानि तेषां खनिः आकरः । यत् सत्यम् उच्यते इति
सर्वत्रापि संबन्धः ॥

१ C D परिणमइ. This nasal mark (◌ं) is not intended to make the
vowel अ nasal but is intended to affect the consonant वृ and to
produce the nasal वृ which is known in Grammar in the vārtika व-
रुपे ववल् वा and in the example किं हृल्यति. (See ८. ४. ३५७.)

एइ सुसावग ओइ मुणि, पिच्छह, तवहिं तवाइं;

आयहो जम्महो एहु फल, नायइं विसय-सुहाइं. २९

साहुवि लोउ तडप्फडइ, सव्वुवि पण्डित, जाणु,

कवणुवि एहु न चिन्तवइ काइंवि जं निव्वाण. ३०

त्रं । धुं । तं । जु । “यत्तदः स्वमोर्धुं त्रं” [३६०.] ॥

इउ । “इदम इसुः ह्रीवे” [३६१.] ॥

एहो । एहु । एह । “एतदः ली-पुं-ह्रीवे एह एहो एहु” [३६२.] ॥

२९. एतान् सुश्रावकान् अमून् मुनीन् पश्यत । किं पश्याम
इत्याह । एते सुश्रावकाः अमी मुनयस्तपांसि एकासनकनिर्विकृति-
काचाम्लोपवासरूपाणि तप्यन्ते कुर्वन्ति । अथवा युक्तमेवैतद्
यद् एते एवम् अनुतिष्ठन्ति । यतः अस्य जन्मनः परमपुरुषार्थसा-
धकस्य मानुषत्वस्य एतत्तपस्तपनरूपं फलं साध्यम् एतत्फलपरम-
पुरुषार्थहेतुत्वात् । न इमानि विषयसुखानि फलम् । परमपुरुषार्थ-
विधातकत्वात् ॥

एइ । “एइर्जइसोः” [३६३.] ॥

ओइ । “अदस ओइ” [३६४.] ॥

आयहो । आयइं । “इदम आयः” [३६५.] ॥

३०. सर्वोपि लोकः तडप्फडइ इति तडादित्वात् चपलायते मोक्ष-
निमित्तं प्रयतते । तथा सर्वोपि पण्डितः विचक्षणोस्तीति त्वं हे नृप
जानीहि । परं कोपि एतद् न चिन्तयति न विचारयति । यत् किं-
मिति किंस्वरूपं निर्वाणम् इति ॥

माहु । मयु । “सर्वस्य माहो वा” [३६६.] ॥

कवणु । काइं । “किमः काइं-कवणो वा” [३६७.] ॥

सन्वहो कासुवि उवरि तुहँ ऐहँ चिन्तसु निम्मोह,
 तुम्हे म निवडहुं भवं-गहाणि, तुम्हई सुहिआ होह. ३१
 तुम्हे निक्खउ अप्पु जिम्बँ, तुम्हई जिम्बँ अप्पाणु,
 पई अणुसासउँ, पससु करि, तई नेउं अक्खउ ठाणु. ३२
 पई करिअव्वी जीव-दय, तई वोळेवउ सच्चु,
 पई सुहु तई कल्लाण तउ, तउ होहिसि कय-किञ्चु. ३३
 सेवेअव्वा साहु पर तुम्हेहिँ इह जम्मम्मि;
 तुज्जु समत्तणु तुध्र खम तउ संजसु चिन्तोमि. ३४

३१. पङ्क्तिः कुलकम् । श्रुतदेवी कुमारपालं प्रति प्राह । हे म-
 हाराज अहं शुष्माकं बान्धवः स्वजन इति भणित्वा एतद् वक्ष्य-
 माणं सर्वेषु कथयत यूयम् उपदिशत । किं तद् इत्याह । हे नि-
 र्मोह अज्ञानरहित भव्यलोक त्वम् एतद् इदं सर्वस्य कस्यापि उपरि ।
 स्वपक्षे परपक्षे चेत्यर्थः । चिन्तय परिभावय । किं तद् इत्याह ।
 यूयं भवगहने संसारकान्तारे मा निपतत निमज्जत । तथा यूयं सु-
 खिताः कर्माष्टककृतकष्टरहिता भवत ॥

३२. तथा अहम् आत्मानं यथा शुष्मान् निरीक्ष्य, शुष्मान्
 यथा आत्मानं निरीक्ष्य । आत्मपरौ समभावेन दृष्टेत्यर्थः । त्वाम् अ-
 क्षयं स्थानं परमपदं नेतुं त्वामेव अनुशास्मि शिक्षयामि । किं तद्
 इत्याह । प्रशमं सर्वत्र समभावं कुरु ॥

३३. तथा त्वया जीवदया कर्तव्या । त्वया सत्यं च कथयितव्यं
 वक्तव्यम् । ततो जीवदयादेः त्वयि सुखं त्वयि कल्याणं शिवं भवि-
 ष्यति । ततः कृतकृत्यः विहितपरमपुरुषार्थः भविष्यति ॥

३४. तथा इह जन्मानि शुष्माभिः परं केवलं साधवः महर्षयः

कलि-मलु तुज्झु पणसिही, तउ वच्चेही पावु,
 मुक्खुवि तुध न दूरि ठिउ, करि धम्मक्खरि ढावु. ३५
 तुम्हहं मुक्खु न दूरि ठिउ जइ संजमु तुम्हासु;
 हउं तुम्ह वन्धवु इअ भणिवि एहु जम्पहु सव्वेसु. ३६
 अम्हे निन्दउ कोवि जणु, अम्हइं वण्णउ कोवि;
 अम्हे निन्दहं कंवि नवि, नम्हइं वण्णहं कंवि. ३७

सेवितव्याः पर्युपास्याः । तथा तव सम्यक्त्वं तव क्षमां तव संयमं
 च चिन्तयामि सुसाधुसेवया अहं परिभावयामि ॥

३५. तथा धर्माक्षरे धर्मप्रतिपादके सिद्धान्ते ढावु इति शीघ्रादि-
 त्वात् ग्रहं प्रतिबन्धं कुरु । एवं च त्वत् भवतः सकाशात् कलिमलम्
 इहजन्मभयं पापं प्रण(न ?)ङ्क्ष्यति । तथा त्वत्पापम् अनन्तपूर्वभव-
 कृतं दुष्कृतं ग्रजिष्यति । ततश्च त्वत् मोक्षोऽपि न दूरे स्थितः । अ-
 पि तु ममासन्न एव आस्ते । धर्मप्रभावादेव कलिमलनाशः परमप-
 र्दवाप्राप्तिश्च जायत इत्यर्थः ॥

३६. तथा यदि गुप्मासु संयमश्चारित्रं तदा गुप्मात् गुप्माकं वा
 मोक्षो न दूरे [स्थितः] ॥

तुहं । "गुप्पदः मां तुहं" [३६८.] ॥

तम्हे । तुम्हइं । तुम्हे । तुम्हइं । "जइजमोत्तुम्हे तुम्हइं" [३६९.] ॥

पइं । तइं । पइं । तइं । पइं । तइं । "दा-उवमा पइं तइं" [३७०.] ॥

तुम्हेदि । "भिसा तुम्हेदि" [३७१.] ॥

तुम्ह । तव । तउ । तुज्झु । तउ । तुध । "उमा-उम्मां तउ-तुज्झु-तुधः" [३७२.] ॥

तुम्हइं । "अम्मासव्वां तुम्हइं" [३७३.] ॥

तुम्हासु । "तुम्हासु मया" [३७४.] ॥

हउं । "मावम्मदी हउं" [३७५.] ॥

३७. अङ्गिः कुलकम् । हे कुमारपाल नृप इणपरीणि शीघ्रादिना

३७५. ३७६. ३७७. ३७८. ३७९.

३८०. ३८१. ३८२. ३८३.

मई मिलेवा भव-गहण मई थिर एही बुद्धि;

मत्था हत्थउ सु-गुरु मई, पावउं अप्पहो सुद्धि. ३८

अम्हैहि केणवि विहि-वसिण ऐहु मणुअत्तणु पत्तु;

मज्झु अदूरे होउ सिवु, महु वंचउ मिच्छत्तु. ३९

अम्है मोह-परोहु गउ, संजमु हुउ अम्हासु,

विसय न लोलिम महु करहि, म करहि इअ वीसासु. ४०

अनया रीत्या अनेन भण्यमानप्रकारेण आत्मानं शिक्षय संबोधय ।
रीतिमेव आह । अस्मान् कोपि जनः निन्दतु जुगुप्सताम् । अ-
स्मान् कोपि जनः वर्णयतु श्लाघताम् । परं वयं नापि कमपि निन्दामः
नापि कमपि वर्णयामः । निन्दितरि द्वेषं स्तोतरि रागं च न कुर्म
इत्यर्थः ॥

३८. मया भवगहनं मोक्तव्यम् इत्येवा मयि स्थिरा अविनश्वरा
बुद्धिः । तथा सुगुरुः मां मस्तके हस्तयतु प्रसन्नमना मच्छिरसि
हस्तं विदधातु । ततश्च अहम् आत्मनः शुद्धिं नैर्मल्यं प्राप्नोमि ॥

३९. अस्माभिः केनापि विधिवशेन शुभकर्मयोगेन एतद् मनु-
जत्वं प्राप्तम् । तथा मत् मत्सकाशाद् मम वा शिवम् अदूरे निकटे
एव भवतु । मत् मम वा मिथ्यात्वं व्रजतु । मिथ्यात्वविनाशेन
निःश्रेयसं संजायताम् इत्यर्थः ॥

४०. अस्मत् अस्मत्सकाशात् अस्माकं वा मोहप्ररोहः अज्ञानो-
द्भवो गतः विनष्टः । अस्मासु संयमः भूतः संजातः । विषयाश्च न
लोलत्वं मम कुर्वन्तीति विश्वासं विश्रम्भं मा कार्षीः । विचित्रा
हि कर्मणां गतिः इति चतुर्थपुरुषार्थं साधयिष्यता विषयाणाम् अव-
काशः कथंचिदपि न देय इति भावः ॥

रे मण करसि कि आलडी, विसया अच्छहु दूरि,

करणई अच्छह रुन्धिअई, कहुउँ सिव-फलु भूरि. ४१

इणपरि अप्पउ सिक्खविमु, तुह अक्खहुँ परमत्थु,

सुमरि जिणागम, धम्मु करि, संजमु बनु पसत्थु. ४२

४१. रे मनः किं किमर्थम् आलिं परयादिप्रार्थनरूपानर्थं करोषि । आलिं मा कार्पासित्यर्थः । तथा रे निपयाः गूयं दूयं आधी मद्रावये मा आगमन । रे करणानि च रुद्धानि नियन्त्रितानि गूयम आधाम् । किमित्येव नियोग इत्याह । अहं भूमि प्रभूतं शिवफलं वर्णानि आत्मणां करोमि ॥

४२. तथा जिनागमान् स्मर भर्मा भर्मानुष्ठानं कुरु कुरुष्व वा । प्रशन्नं संयमं च सर्वेधिरतिं व्रजेति च तत्र वयं परमार्थम् आनश्मामहे ।

करि । अक्खहुँ । अक्खहुँ । अक्खहुँ । "तज्जसोमसं अक्खहुँ" [३५६.] ॥

मह । मह । मह । "संयममा मह" [३५७.] ॥

अज्जोत्त । "अज्जोत्ति निम्भ" [३५८.] ॥

अक्खहुँ । अक्खहुँ । "अक्खहुँ रुन्धिअय्याम" [३५९.] ॥

अक्खहुँ । अक्खहुँ । "अक्खहुँ अक्खहुँय्याम" [३६०.] ॥

अक्खहुँ । अक्खहुँ । "अक्खहुँ रुन्धिअय्याम" [३६१.] ॥

अक्खहुँ । अक्खहुँ । "अक्खहुँ रुन्धिअय्याम" [३६२.] ॥

अक्खहुँ । अक्खहुँ । "अक्खहुँ रुन्धिअय्याम" [३६३.] ॥

अक्खहुँ । अक्खहुँ । "अक्खहुँ रुन्धिअय्याम" [३६४.] ॥

अक्खहुँ । अक्खहुँ । "अक्खहुँ रुन्धिअय्याम" [३६५.] ॥

अक्खहुँ । अक्खहुँ । "अक्खहुँ रुन्धिअय्याम" [३६६.] ॥

अक्खहुँ । अक्खहुँ । "अक्खहुँ रुन्धिअय्याम" [३६७.] ॥

संजम-लीणहो मोक्ख-सुहु निच्छइँ होसइ तासु
 पिय वलि कीसु भणन्तिअउ णाईँ पहुँचैहिँ जासु. ४३
 सच्चइँ वयणइँ जो भुवइँ, उवससु बुजइँ पहाणु,
 प्रस्सदि सत्तुवि भित्तु जिम्बँ, सो गृन्हइँ निव्वाणु. ४४
 तवँ-छुरैँ छोलहु अप्पणा कम्म खुडुक्कन्ताइँ
 साहुहुँ पासहु सुद्धि-गर सुँघेँ गृन्हिअ वयणाइँ. ४५

४३. हे कुमारपाल नृप । इति संबोधनपदम् अग्रेपि आसर्गान्तं योजनीयम् । हे प्रिय वलिः क्रिये हे वल्लभ तव अहम् अवतारणकं विधीये इति भणन्त्यः रागवृद्धये प्रतिपादयन्त्यो वनिताः यस्य न प्रभवन्ति समाधिध्वंसनाय न समर्थाः संजायन्ते । संयमलीनस्य व्रत-परस्य तस्य निश्चयेन निःसंदेहं मोक्षसुखं भविष्यति ।

होसइ । "वर्त्यति त्यस्य सः" [३८८.] ॥

कीसु । "क्रियेः कीत्सु" [३८९.] ॥

पहुँचैहिँ । भुवः पर्याप्तौ दुर्घः" [३९०.] ॥

४४. सत्यानि वचनानि यो ब्रूते प्रधानम् उपशमं च यो ब्रजति शत्रुमपि मित्रं यथा यः पश्यति स निर्वाणं गृह्णाति आत्मसात् करोति ।

भुवइ । "ब्रूगो भुवो वा" [३९१.] ॥

भुजइ । "ब्रजेर्भुजः" [३९२.] ॥

प्रस्सदि । "दोः प्रस्तः" [३९३.] ॥

गृन्हइ । "गृहेर्गृन्हः" [३९४.] ॥

४५. साधूनां पार्श्वात् । साधुभ्य इत्यर्थः । शुद्धिकराणि । पुर्व्वि दुश्चित्राणं दुपडिक्कन्ताणं कम्माणं वेइत्ता । मुखो न च्छिअवेइत्ता तवसावाज्जोसइत्ता वा ।

रे मण करसि कि आलडी, विसया अच्छहु दूरि,
 करणई अच्छह रुन्धिअई, कहुँ सिव-फल भूरि. ४१
 इणपरि अप्पउ सिक्खविमु, तुह अक्खहुँ परमत्थु,
सुमरि जिणागम, धम्मु करि, संजमु वच्चु पसत्थु. ४२

४१. रे मनः किं किमर्थम् आलिं परक्यादिप्रार्थनरूपानर्थं करोषि । आलिं मा कार्षीरित्यर्थः । तथा रे विषयाः शून्यं दूरे आध्वं मदोचरे मा आगमत । रे करणानि च रुद्धानि नियन्त्रितानि शून्यम् आध्वम् । किमित्येवं नियोग इत्याह । अहं भूरि प्रभूतं शिवफलं कर्षामि आत्मसात् करोमि ॥

४२. तथा जिनागमान् स्मर धर्मं धर्मानुष्ठानं कुरु कुरुष्व वा । प्रशस्तं संयमं च सर्वविरतिं व्रजेति च तव वयं परमार्थम् आचक्ष्महे ।

अम्हे । अम्हइ । अम्हे । अम्हइ । “जइशसोरम्हे अम्हइ” [३७६.] ॥

मइ । मइ । मइ । “टा-डयमा मइ” [३७७.] ॥

अम्हेहि । “अम्हेहिं भित्ता” [३७८.] ॥

मज्झु । महु । “महु मज्झु डसिडस्सयाम्” [३७९.] ॥

अम्हहं । अम्हहं । “अम्हहं भ्यसाम्भ्याम्” [३८०.] ॥

अम्हासु । “सुपा अम्हासु” [३८१.] ॥

करहिं । “त्वादेरायत्रयस्य बहुत्वे हिं न वा” [३८२.] ॥

करहि । “मध्यत्रयस्यायस्य हिः” [३८३.] । पक्षे करसि ॥

अच्छहु । “बहुत्वे हुः” [३८४.] । पक्षे अच्छह ॥

कहुँ । “अन्त्यत्रयस्यायस्य उं” [३८५.] ॥

अक्खहुँ । “बहुत्वे हुं” [३८६.] ॥

सुमरि । करे । वच्चु । “हि-स्वयोरिदुदेत्” [३८७.] ॥

संजम-लीणहो मोक्ष-सुहु निच्छई होसइ तासु

पिय बलि कीसु भणन्तिअउ णाईं पहुचई जासु. ४३

सच्चई वयणई जो ब्रुवइ, उवससु ब्रुजइ पहाणु,

प्रस्तदि सत्तुवि मित्तु जिम्बै, सो गृन्हइ निव्वाणु. ४४

तवै-छुरै छोछहु अप्पणा कम्म खुडुकन्ताईं

साहुहुं पासहु सुद्धि-गर सुये गृन्हिअ वयणाईं. ४५

४३. हे कुमारपाल नृप । इति संबोधनपदम् अग्रेपि आसर्गान्तं योजनीयम् । हे प्रिय बलिः क्रिये हे बल्लभ तव अहम् अवतारणकं विधीये इति भणन्त्यः रागवृद्धये प्रतिपादयन्त्यो वनिताः यस्य न प्रभवन्ति समाधिध्वंसनाय न समर्थाः संजायन्ते । संयमलीनस्य व्रत-परस्य तस्य निश्चयेन निःसंदेहं मोक्षसुखं भविष्यति ।

होसइ । 'वर्त्यति त्यस्य सः' [३८८.] ॥

कीसु । 'क्रियेः कीसु' [३८९.] ॥

पहुचई । भुवः पर्याप्तौ दुष्टैः' [३९०.] ॥

४४. सत्यानि वचनानि यो ब्रूते प्रधानम् उपशमं च यो ब्रजति शत्रुमपि मित्रं यथा यः पश्यति स निर्वाणं गृह्णाति आत्मसात् करोति ।

ब्रुवइ । 'ब्रूगो ब्रुवो वा' [३९१.] ॥

ब्रुजइ । 'ब्रजेर्ब्रुजः' [३९२.] ॥

प्रस्तदि । 'टगोः प्रस्तः' [३९३.] ॥

गृन्हइ । 'ग्रहेर्गृन्तः' [३९४.] ॥

४५. साधूनां पार्श्वात् । साधुभ्य इत्यर्थः । शुद्धिकराणि ।

पुण्वि दुष्टिन्नाणं दुपडिक्कन्ताणं कम्माणं वेइत्ता ।

मुक्खो न छिअवेइत्ता तवसावाज्जोसइत्ता वा ।

१ C लीणहो. २ B O D पहुचइ. ३ B C सुद्धि D सुद्धे.

४ B C D दुष्टः.

रे मण करसि कि आलडी, विसया अच्छहु दूरि,
करणईं अच्छह रुन्धिअईं, कड्डुं सिव-फलु भूरि. ४१

इणपरि अप्पउ सिक्खविमु, तुह अक्खहुं परमत्थु,
सुमरि जिणागम, धम्म करि, संजमु वच्चु पसत्थु. ४२

४१. रे मनः किं किमर्थम् आलिं परव्यादिप्रार्थनरूपानर्थं करोषि । आलिं मा कार्पीरित्यर्थः । तथा रे विषयाः यूयं दूरे आध्वं मदोचरे मा आगमत । रे करणानि च रुद्धानि नियन्त्रितानि यूयम् आध्वम् । किमित्येवं नियोग इत्याह । अहं भूरि प्रभूतं शिवफलं कर्षामि आत्मसात् करोमि ॥

४२. तथा जिनागमान् स्मर धर्मं धर्मानुष्ठानं कुरु कुरुष्व वा । प्रशस्तं संयमं च सर्वविरतिं व्रजेति च तव वयं परमार्थम् आचक्ष्महे ।

अम्हे । अम्हइं । अम्हे । अम्हइं । “जइसोस्महे अम्हइं” [३७६.] ॥

मइं । मइं । मइं । “दा-इथमा मइं” [३७७.] ॥

अम्हेहिं । “अम्हेहिं भित्ता” [३७८.] ॥

मज्झु । महु । “महु मज्झु इतिइस्म्याम्” [३७९.] ॥

अम्हहं । अम्हहं । “अम्हहं भ्यसाम्भ्याम्” [३८०.] ॥

अम्हासु । “सुपा अम्हासु” [३८१.] ॥

करहिं । “त्यादेरायत्रयस्य बहुत्वे हिं न वा” [३८२.] ॥

करहि । “मध्यत्रयस्यायस्य हिः” [३८३.] । पक्षे करसि ॥

अच्छहु । “बहुत्वे हुः” [३८४.] । पक्षे अच्छह ॥

कड्डुं । “अन्यत्रयस्यायस्य उं” [३८५.] ॥

अक्खहुं । “बहुत्वे हुं” [३८६.] ॥

सुमरि । करि । वच्चु । “दि-सायोस्सिदुदेत्” [३८७.] ॥

म-भला जीविदु कि न करहा, मन वजह अकयत्थ,
 पुलग-पफुल्लिअ मणि धरह गुरु-भण-कथिद-मुअत्थ. ४६
 गुरु-वय-अम्मँलई नितुं छिनह भत्तिं गिर-कमलेण,
 पिउ वोल्हहु पिउ आचरहु तामुजि उणण्णेण. ४७

इत्यादिकर्ममलागासनोपायप्रतिपादकसदुपदेशान् सुखेन गृहीत्वा
 प्राप्य भातमीयानि सुन्दुकन्ताइ इति अवनगन्ति स्खलन्ति शल्याय-
 मानानि वा । आत्मनि अवस्थितिं वध्नन्ति वाथां कुर्वन्ति महाव्य-
 थाजननाद् अन्तःप्रविष्टतोमरादिकल्पानीति क्रमेण तात्पर्यार्थः ।
 कर्माणि तपःशूरेण यूयं तद्विष्णुत तनूकुरुत । विनाशयतेति यावत् ॥

छोद्ध । “तथादीनां छोद्धादयः” [३९६.] । आदिग्रहणाद् देशीयेषु ये क्रियाव-
 चना दृश्यन्ते ते उदाहर्याः । यथा मुदुकन्ताइ । इत्यादि ॥

४६. यूयं सफलं जीवितं किं न कुरुत । अपि तु विधत्तेत्यर्थः ।
 तथा अकृतार्थाः असाधितधर्मार्थाः । मन इति देश्यः निषेवार्थः ।
 तथा च प्रयोगः ॥ मन विरमउ तुह गुण-गहणि मज्झ जीह सय
 काल ॥ ततो मा व्रजत संसारं पर्यटत । कथं जीवितं सफलं भव-
 तीत्याह । पुलकैः रोमाञ्चैः प्रफुल्लिताः संजातपुष्पोद्गमा इव गुरुजन-
 कथितान् धर्माचार्योक्तान् श्रुतार्थान् आगमोक्तजीवाजीवादिपदा-
 र्थान् मनसि धरत वहत । चित्ताद् मा विस्मारयतेति भावः ॥

४७. यूयं शिरःकमलेन भक्त्या गुरुपदकमलानि नित्यं स्पृशत ।
 प्रणामं कुरुतेत्यर्थः । तथा तस्यैव गुरोरेव उपदेशेन शिक्षया प्रियं
 सर्वस्यापि अनुकूलं कथयत । प्रियं च आचरत अनुतिष्ठत ॥

सुद्धि-गर । सुधे । सभला । जीविदु । कथिद । गुरु-वय । “अनादौ स्वरादसंशु-
 ... क-ख-त-थ-प-फां ग-घ-द-ध-च-भाः” [३९६.] ॥ अनादाविति किम् ।
अकयत्थ । सुअत्थ । भत्तिं ॥ प्रायोधिकारात् कचिन्न । पफुल्लिअ ।

वाया-संपद्ये प्राप्त जिम्बे धरादि जि संपद-नृद्ध

ते गुरु पारितरि विचर-गर, आचर-हरिआ मुद्ध. ४८

जिम्बे तेम्बे वरण करि, जिम्बे तिम्बे आचरि धम्मु.

जिहवि हु तिहवि हु पससु धरि, जिध तिध तोडहि कम्मु. ४९

किम्बे जम्मणु. केम्बेय मरणु, किह भवु, किध निव्वाणु;

एह तेण परिजाणियः जसु जिण-वेयण पेम्बेणु. ५०

अष्टमः । वसन्ते । "मोक्षनास्तियो यो वा" [१९७.] ॥

मिड । पिड । "वाधो रो हुर" [१९८.] ॥

४८. संपदुद्धो व्यासो यथा [ये] वाक्संपदं व्याख्याने वाग्मितां धरन्ति । धनलिप्सया जनरञ्जनाय व्याख्यान्तीत्यर्थः । तान् विप-
त्कारान् असदुपदेशदानेन संसारदुःखजनकान् मुग्धान् मुक्तिप्रति-
युक्ताचरणान् मूर्खान् गुरुन् हे आपत्तस्त जन्मजरामरणादिविप-
त्तिभीत परिहर मा अर्द्धायुः ॥

प्राप्त । "अभृतोपि वसित" [१९९.] ॥

संपद । विवद । आवद । "आपद्विपत्संपदां द इः" [४००.] ॥ प्रायोधिकारात्

संपद्य ॥

४९. यथा तथा येन तेन प्रकारेण करुणां प्राणिषु दयां कुरु ।
यथा तथा धर्मम् आचर अनुतिष्ठ । यथापि तथापि प्रशमं धर ।
यथा तथा कर्म त्रोटय छिन्दि । हुशब्दौ पादपूरणे ॥

५०. कथं केन प्रकारेण जन्म भवति । कथं मरणम् । कथं भव-
आतुर्गतिकसंसारः । कथं निर्वाणं च । ईदृक् एवंविधं जन्मादि
तेन परिज्ञायते यस्य जिनवचनं समस्तार्थप्रतिपादकः अर्हत्सिद्धान्तः
प्रमाणं तथेति प्रतीतो भवति ॥

जेहउ केहउ होइ तरु तेहउ फल-परिणामु;

कइसउ जइसउ तइसउ वि मन करि मिच्छा-धम्म. ५१

अइसउ भणमि; समत्तु करि थक्का जेत्थु वि तेत्थु,

जत्तु वि तत्तु वि रइ करसु सुह-गर परइ तहेत्थु. ५२

जाम्वँ न इन्दिय वसि ठवइ ताम्वँ न जिणइ कसाय;

जाउँ कसायहँ न किउ खउ ताउँ न कम्म-विघाय. ५३

जेम्वँइ । तेम्वँइ । जिम्वँ । तिम्वँ । जिह । तिह । जिव । तिव । किम्वँ । केम्वँ ।
किह । किव । “कथं-तथा-यथां थादेरेमेहेधा हितः” [४०१.] ॥

५१. यादृक् कीदृक् तरुर्भवति तादृक् फलपरिणामः फलनिष्पत्तिर्भवति । अतः कीदृशं यादृशं तादृशमपि मिथ्याधर्मम् । मन इति निषेधे । मा कुरु । यथा कटुकवृक्षस्य कटुकं फलं मधुरवृक्षस्य मधुरं फलम् तथा मिथ्याधर्मस्य दुर्गतिरूपं कटुकं फलं सुधर्मस्य सुगतिरूपं च फलम् इति मिथ्याधर्मम् अपहाय सद्धर्मम् आवरोति भावः ॥

एहउ । जेहउ । केहउ । तेहउ । “यादृक्तादृक्कीदृगीदृशां दादेहँहः” [४०२.] ॥

५२. अहम् ईदृक् भणामि । किं तद् इत्याह । यत्र तत्रापि देशे काले वा स्थितः सम्यक्त्वं कुरु । तथा परस्मिन् अन्यजन्मनि तथा अत्र इह जन्मनि शुभकरां पुण्यजनिकां रतिम् । तीर्थकरादिषु अनुरागम् इत्यर्थः । यत्र तत्रापि स्थितः कुरुष्व ॥

कइसउ । जइसउ । तइसउ । अइसउ । “अतां दइसः” [४०३.] ॥

जेत्थु । तेत्थु । जत्तु । तत्तु । “यत्र-तत्रयोसस्य दिदेत्थ्वत्तु” [४०४.] ॥

पत्थु । “एत्थु कुत्रावे” [४०५.] ॥ केत्थु इति प्राक्पुरोऽणुदाहृतम् आस्ते ॥

५३. यावद् इन्द्रियाणि वशे स्वनश्रतायां प्राणी न स्थापयति भ-

नान्वेति कर्मर्हे दुष्करहे जाम्वेति तनु नवि दंडः

जेवद फल नवि साटिअद तेवद मुणइ न कोइ. ५४

जेतुल मोयखे सोयखटा तेतुल केतुवि णाई;

एतुल केतुल देवहेवि अवरुप्परद सुदाई. ५५

तनु केवदए विवेगु, भणि, जनु मणि एवदु दायु;

न कारायडे न करडे कमवि, सुये अरुछडे नीराउ. ५६

रति तावत् कपायान् प्रतोभादीन् न जयति पराभवति । ध्वंसय-
तीति यावत् । यावच्च कपायाणां क्षयो न कृतस्तावत् न कर्मवि-
घातः । इन्द्रियजयपूर्वकः कपायजयः । तत्पूर्वकश्च कर्मक्षय इति
भावः ॥

५४. तावत् कर्माणि दुर्धराणि दुर्जयानि यावत् तपो नापि नैव
भवति । यावच्च त्यरिमाणं फलं तपसा साध्यते जन्यते तावत् त-
त्यरिमाणं कोपि न जानाति । सर्वज्ञं विना न कोप्यपरस्तपःफलं
नामस्त्येन ज्ञातुम् ईश इति भावः ॥

जाम्वे । ताम्वे । जाडे । ताडे । ताम्वेति । जाम्वेति । "यावत्तावतोयोर्देर्म उं महि"
[४०६.] ॥

५५. यावद् मोक्षे सौख्यं तावत् कुत्रापि नास्ति । तत् किं सं-
सारे सौख्यं क्वापि नास्तीत्याह देवानामपीति । देवानां देवीनां च
परस्परस्य मिथः इयत् कियत् । स्तोककालम् इत्यर्थः । सुखानि ।
देवानामपि सुखानि परिमितकालक्षयीणि मुक्तिसुखं तु शाश्वतम्
इति भावः ॥

जेवद । तेवद । "वा यत्तदोतोरेवदः" [४०७.] । पक्षे । जेतुल । तेतुल ॥

अवरुप्परद । "परस्परस्यादिरः" [४०९.] ॥

५६. कमपि कंचिदपि सावद्यव्यापारं न कारयामि नान्येन वि-

अक्खहुँ; तसु नमि गुरु-जणहो तव-तेएहि दुसहस्सु,
बहुहुँवि मिच्छा-दंसणहँ जो मड दलइ अवस्सु. ५७

वम्भु अणन्नाइसु चरइ जौ अणवराइस-चित्तु,

प्राइव प्रावइ तहिजि भवि सो निव्वाणु पवित्तु. ५८

धापयामि । न करोमि नात्मना वितनोमि । करणकारणयोरुप-
 णत्वाद् नान्यमपि सावद्यं व्यापारं कुर्वन्तम् अनुजानामि । अतः
 सुखेन नीरागः सन् आसे वर्ते इति यस्य मनसि इयान् एत-
 न्मात्रः ढावु इति आग्रहो निर्वन्धः तस्य पुरुषस्य भण कियान्
 परिमाणो विवेकः । न तद्विवेकस्य मितिरस्तीति भावः ॥

एतुल्ल । केतुल्ल । केवडउ । एवडु । “वेदं-किमोर्यादेः” [४०८.] ॥

५७. बहूनामपि मिथ्यादर्शनानां बौद्धादिकुमत्तानां मदम् अव-
 यो दलयति राजसभायां विदग्धसभ्यसमक्षं दर्पम् अपनयति
 [तसु] “द्वितीयायाः षष्ठी” [३.१३४] इति षष्ठी । अतः तं तपस्तेजसा दुस्स-
 अजय्यं गुरुजनं नमः प्रणिपत इति आचक्ष्महे वयं भवन्तं प्रति
 दयामः ॥

सुघे । जणहो । “कादिस्थैदोतोरुच्चारलाघवम्” [४१०.] ॥

अच्छउ । अक्खहुँ । तेएहि । बहुहुँ । दंसणहँ । “पदान्ते उं-हुं-हिं-हंकाराणां”
 [४११.] ॥

५८. अनन्यादृशं रागाद्यकलुषितत्वाद् अनन्यसमं चित्तं य-
 स तथाभूतो यः अनन्यादृशं लोकोत्तरं ब्रह्म शीलं चरति अनु-
 ष्ठीति प्रायः बाहुल्येन स जन्तुस्तस्मिन्नेव भवे पवित्रं निर्व-
 प्राप्नोति ॥

वम्भु । “म्हो म्मो वा” [४१२.] ॥

अणन्नाइसु । अणवराइस । “अन्यादृशोन्नाइसावराइसो” [४१३.] ॥

प्राइम्ब भवि सुहु दुल्लहडें, पगिगम्ब जण सुहु-लुद्ध,

तं संतोसामण्ण विणु प्राड प्रमग्गहिं मुद्ध. ५९

रयण-त्तड फुड्ड अणुसरहु अन्नह मुत्ति कदंति;

भण्डइ लच्छभिं पडर धण, अनु किं नदड पडन्ति. ६०

कड वढ भमिअइ भव-गहणि? मुक्ख कदन्तिहु हाइ?

ऐहु जाणवडें जइ मणसि तां जिण-आगम जाइ. ६१

५९. प्रायः बाह्यत्वेन भवे सुखं दुर्लभम् । जनाश्च प्रायः सुखमुच्छ्वाः । तच्च सुखं संतोषासृतेन विना प्रायो मुग्धाः हेयोपादेयपरिज्ञानविकला मार्गयन्ति गवेपयन्ति । अनुत्तरसुखं सुखदुःखसमानमहामुनिः संतोषाभासमुक्त्यर्थितीर्यान्तरीयश्च्युदासार्थं प्रायःशब्दाः ॥

प्राइय । प्राइम्ब । पगिगम्ब । प्राड । "प्रायसः प्राड-प्राइय-प्राइम्ब-पगिगम्बाः" [४१४.] ॥

६०. रत्नत्रयं ज्ञानदर्शनचारित्र्याणि स्फुटम् अनुसरन् गृह्यम् आश्रयत । अन्यथा रत्नत्रयं विना कथं मुक्तिरिति । इतिः वाक्यपरिसमाप्ता । अत्रार्थे मुक्तिं दर्शयन् आह । भाण्टेन कथाणकेन कृत्वा प्रचुराणि धनानि क्रेतव्यकर्तृकस्तूरिकासुवर्णादियस्तूनि लभ्यन्ते पुंसा आसाद्यन्ते । अन्यथा किं नभसः पतन्ति । भाण्टं विना न तानि संपद्यन्त इति भावः ॥

अन्नह । अनु । "प्राऽन्यथोतुः" [४१५.] ॥

६१. कुतः कस्मान् कर्मणः भवगहने भ्रम्यते पर्यट्यते । कुतश्च मोक्षां भवति । इति एतद् ज्ञातुं वदेति श्रीशारिपान् नृद यदि मन्यसे ततस्तदा वा जिनागमान् योगय इति धातुनाम् अनेकाधेय्याह गवेपय । अर्हत्समयं विना भवहानोपायः शिवसंप्राप्त्युपायश्च न ज्ञायत इति भावः ॥

चञ्चल संपय, ध्रुव मरण, सञ्चुवि एम्ब भणेइ,
 मिलिवि समाणु महामुणिहि पर संजमु न करेइ. ६२
 म करि मणाउवि मणु विवसु, मं करि दुक्कय-कम्मु,
 वायारम्भुवि मा करहि जइ किर इच्छसि सम्मु. ६३
 तित्थिवि अच्छउ अहव वाणि अहवइ निअ-गेहेवि;
 दिवेदिवे करइ जु जीव-दय सो सिज्झइ सञ्चोवि. ६४
 तवे सहुं संजमु नाहि जसु, एम्बइ गम्बइ जु दीह,
 पच्छइ-तावु न जो करइ, तासु फुसिज्झइ लीह. ६५

कउ । कहन्तिहु । “कुतसः कउ कहन्तिहु” [४१६.] ॥

तो । “ततस्तदोस्तोः” [४१७.] ॥

६२. संपत् चञ्चला । मरणं ध्रुवं निश्चितम् । एवं सर्वोपि भणति ।
 परं महामुनिभिः समं मिलित्वा संबन्धम् अवाप्य संयमं न करोति ॥

६३. मनागपि विवशं विषयलाम्पट्यपरं मनः मा कुरु । दुष्कृत-
 कर्म सपापव्यापारं च मा कुरु । वागारम्भमपि सावद्यवचनप्रतिपा-
 दनमपि मा कार्षीः यदि किल इति प्रसिद्धौ शर्म मुक्तिसुखम्
 इच्छसि ॥

ध्रुव । एम्ब । समाणु । पर । मणाउ । मं । “एवं-परं-समं-ध्रुवं-मा-मनाक एम्ब-
 पर-समाणु-ध्रुव-मं-मणाउ” [४१८.] ॥ प्रायोग्रहणात् म मा ॥

६४. तीर्थेपि आस्तां प्रयागादौ वसतु । अथवा वने सर्वसङ्गं
 मुक्त्वा वनस्थस्तपस्तप्यताम् । अथवा निजगेहेपि आस्ताम् । परं
 दिवादिवा प्रतिदिनं यो दयां करोति स सर्वोपि सिध्यति मुक्तो
 भवति । मुक्तिं प्रति जीवदयैव कारणं न तीर्थाद्यवस्थानम् इत्यर्थः ॥

६५. यस्य तपमा सह संयमो न हि अस्ति । तथा एवमेव सं-

सिञ्ज्जउ सो नरु एम्बहि^१ जि एत्तहि^२ माणुस-जम्मि,
जो पडिक्कलिवि कूव करइ पच्चल्लिउ^३ गय-धम्मि. ६६

जइ संसारहो विच्चि ठिउ बुन्नउ बुत्तु सो एहु;
पवण-वहिल्लउ^४ अप्पणउ मणु वढ सुथिरु करेहु. ६७

यमरहितः यो दिवसानि गमयति । तथा यः पश्चात्तापं धिक् मां
धर्मरहितम् इत्यात्मनिन्दां न करोति तस्य जन्तोः रेखा साधुमध्ये
गणना मृज्यते । तादृशः साधुमध्ये न गण्यत इति भावः ॥

किर । अहवइ । दिवेदिवे । सहुं । नाहिं । “किलाधवा-दिवा-सह-नहेः किराहवइ-
दिवे-सहुं-नाहिं” [४१९.] ॥ प्रायोधिकारात् अहव ॥

६६. यः प्रत्युत किंतु गतधर्मे निःपुण्ये प्रतिकूलेपि वैरिण्यपि
कृपां करोति स नरः इतः अस्मिन् मानुषजन्मनि इदानीमेव सि-
ध्यतु सिद्धिम् आप्नोतु । तेन सिद्धिः प्राप्तैवेत्यर्थः ॥

एम्बइ । पच्छइ । एम्बहि^१ । जि । एत्तहि^२ । पच्चल्लिउ^३ । “पश्चादेवमेवैवेदानीं-प्रत्युते-
तसः पच्छइ-एम्बइ-जि-एम्बहि-पच्चल्लिउ-ईत्तहे” [४२०.] ॥

६७. यदि संसारस्य वर्त्मनि स्थितः प्राणी विपण्णः जन्मजरा-
मरणादिव्यसनैर्निर्वेदम् आपन्नस्तदा सत्यम् एतद् उक्तः मया इदं
प्रतिपादितः । किं तद् इत्याह । हे मूढ पवनवत् शीघ्रम् आत्मीयं मनः
सुस्थिरं हु इति निश्चितम् कुर्याः । मनसि नियन्त्रिते सति महानन्दसं-
पत् संपत्स्यत इति भावः ॥

विचि । शुन्नउ । शुत्तु । “विपण्णोक्त-वर्त्मनो शुन्न-शुत्त-विचं” [४२१.] ॥

वहिल्लउं । अप्पणउ । वढ । “श्रीप्रादीनां वहिल्लादयः” [४२२.] ॥

१ B C D एम्बहि. २ D एत्तहे. ३ B पच्चल्लिउ. C पच्चल्लिउ. ४ B C संसारहु.
D संसारहुं.

१ B C D एम्बहि. २ D एत्तहे. ३ B C एम्बहि. We with A D.

निअम-विहूणा रत्तिहिवि खाहिं जि कसरकैहिं,
 हुहुरु पडन्ति ति पावै-द्रहि भमडहिं भव-लक्खेहिं. ६८
 तव-परिपालणि जसु मणुवि मक्कड-घुग्घिउ देइ,
 आहर-जाहर भव-गहणि सो घइं न हुं प्राम्वेइ. ६९
 सग्गहो कैहिं करि जीव-दय; दसु करि मोक्खहो रेसि
 कहि कसु रेसिं तुहुं अवर कम्मारम्म करेसि. ७०

६८. नियमविहीना अभिग्रहरहिता ये रात्रावपि कसरत्कै
 खादन्ति कसरत्कशब्दं कुर्वाणा भक्षयन्ति ते पापमेव दुरवगाहत्वात्
 ह्रदः तस्मिन् हुहुरु इति हुहुरुशब्दपूर्वं पतन्ति निमज्जन्ति ।
 भवलक्षेपु भ्राम्यन्ति च । रात्रिभोजनात् पापं ततश्चातुर्गतिकसंसारं
 परिभ्रमणं भवतीति भावः ॥

६९. यस्य मनः तपःपरिपालने मर्कटस्य घुग्घिकाम् इति तच्चेष्टाम् ।
 औत्सुक्यम् इति यावत् । ददाति वितरति । स पुरुषः । घइम् इति पा-
 दपूर्णे । भवगहने हु इति निश्चितम् एहि रे याहि रे इति गमनाग-
 मनक्रिया न प्राप्नोति । मुक्तो भवतीत्यर्थः ॥

हुहुरु । घुग्घिउ । “हुहुरु-घुग्घादयः शब्दचेष्टानुकरणयोः” [४२३.] । आदिपठ-
 णान् आहर । जाहर ॥

घइं । “घइमादयो नर्थकाः” [४२४.] ॥

७०. स्वर्गस्यार्थे त्वं जीवदयां कुरु । मोक्षस्यार्थे च दमम् उप-
 दामं कुरु । तथा त्वं कस्य अर्थे किंनिमित्तम् अपगन् कम्मारम्भान्
 करोष्याति कथय । न कोपि अन्योर्थः आत्मनः सुखायेत्यर्थः ॥

जीवु जित्तुल जिअइ जिय-लोइ, जइ तित्तुल दमु करइ,
गणइ विहवु एत्तुल न केत्तुल, तो ईत्तहे नाणु लहि जाइ लोइ
तेत्तहि निरुत्तउ. ७५

भल्लत्तणु जइ महसि^१, भल्लप्पणु पसमेण;

जइ करिण्वउं पसमु, विजउ तो करेव्वउं करणहं;
जइ अ करेवा करण-विजउ, तो मणु निच्चलु धरहु;
निच्चलु मणु पुणु धरहु करिउ जउ राग-दोसहं;
तह विजउ करहि रागाइअहं अविचलु सामाइउं करिवि;
अविचलु सामाइउं करहि निम्ममत्तु निम्मलु करवि. ७६

७५. जीवो यावन्तं कालं जीवति जीवलोके यदि तावन्तं
कालं दमं करोति विभवं च एतावत् कियत् न गणयति ।
तृणायापि न मन्यत इति भावः । तदा अत्रैव ज्ञानं लब्ध्वा तत्र
लोके सिद्धलोके निरुत्तउ इति निश्चितम् याति । निर्धृतो भवती-
त्यर्थः । मात्रानामकं छन्दः ॥

जित्तुल । तेत्तुल । एत्तुल । केत्तुल । “अतोहेत्तुलः” [४३५.] ॥

एत्तहे । तेत्तहे । “वस्य ऐत्तहे” [४३६.] ॥

७६. भहेति शीघ्रादित्वात् भद्रम् तस्य भावो भद्रत्वम् भद्रता वा ।
यदि त्वं काङ्क्षसि तदा भद्रत्वं प्रशमेन लभसे । ननु स एव नास्ति
अतस्तदुपायो वाच्य इत्याह । यदि प्रशमः कर्तव्यस्तदा करणानां
विजयः कर्तव्यः । ननु तद्विजयेष्युपायं न विद्म इत्याह । यदि च
करणविजयः कर्तव्यस्तदा मनो निश्चलं विषयेषु अगामुकं शून्यं ध-
रत विभृत । ननु तत् स्थिरं कथं विभृतम् इत्याह । रागद्वेषयोर्ययं

ते धन्ना कन्नुल्लडा, दिअउल्ला ति कयत्थ,

जे खणि-खणिवि नवुल्लडअ पुण्डहिं धरहिं सुअत्थ. ७३

पइंठी कन्नि जिणागमहो वत्तडिआवि हु जासु,

अम्हारउं तुम्हारउंवि एहु ममत्तु न तासु. ७४

७३. ये कर्णकाः क्षणेक्षणे । अपीति पादपूरणे । नवान् श्रुतार्थान् पिवन्ति सुगुरुसमीपे शृण्वन्ति । यानि च हृदयकानि धरन्ति श्रवणानन्तरं स्थिरीकुर्वन्ति ते कर्णका धन्याः । तानि च हृदयकानि कृतार्थानि । विधेयविधानात् ते कृतकृत्या इत्यर्थः ॥

कन्नुल्लडा । दिअउल्ला । नवुल्लडअ । “योगजाश्रैपाम्” [४३०.] इति अउल्लहानां योगभेदेभ्यो ये त्युस्ते डडअइत्यादयः स्वार्थे भवन्ति ॥

७४. यस्य कर्णे जिनागमस्य वार्तिकापि वचनमात्रमपि प्रविष्टा श्रुता तस्य पुरुषस्य एतत् इदं वस्तु अस्मदीयम् एतद् शुष्मदीयमपि । अपिः स्वार्थे । एवं न ममत्वं प्रतिबन्धो भवति ॥

पइंठी । “स्त्रियां तदन्ताड्ढीः” [४३१.] इति प्राक्तनसूत्रद्वयोक्तप्रत्ययान्तेभ्यो ङीः ॥
वत्तडिआ । “आन्तान्ताड्ढाः” [४३२.] इति ङाः । “अत्येदे” [४३३.] इति अस्य इः ॥

अम्हारउं । तुम्हारउं । “शुष्मदादेरीयस्य ङारः” [४३४.] ॥

१ B C D कन्नुल्लडा. २ C पइंठी.

१ B कन्नुल्लडा. C D कन्नुल्लडा. २ C D पइंठी. ३ All the three MSS. read the following before “अत्येदे” instead of Sūtra 432:—स्त्रियां तदन्ताड्ढा इति अप्रत्ययान्ताड्ढाः । तदन्ताच्च ।

जीवु जिह्वु जिह्वु जिह्वु-लांइ, जइ तिह्वु दमु करइ,
गणइ जिह्वु एह्वु न केहुनु, तां ईत्ते नाणु लहि जाइ लोइ
तेचहि निरुत्तड. ७५

भल्लचणु जइ मल्लि, भल्लपणु पल्लमेण;

जइ करिण्वडं पल्लु, विजड तो करेण्वडं करणहं;
जइ अ करेवा करण-विजड, तो मणु निचलु धरहु;
निचलु मणु पुणु धरहु करिड जड राग-दोसहं;
तह विजड कराहि रागाइअहं अविचलु सामाइउं करिवि;
अविचलु सामाइउं कराहि निम्ममत्तु निम्मलु करवि. ७६

७५. जीवो यावन्तं कालं जीवति जीवलोके यदि तावन्तं
कालं दमं करोति विभवं च एतावत् कियत् न गणयति ।
वृणायामपि न मन्यत इति भावः । तदा अत्रैव ज्ञानं लब्ध्वा तत्र
लोके सिद्धलोके निरुत्तड इति निश्चितम् याति । निर्वृतो भवती-
त्यर्थः । मात्रानामकं छन्दः ॥

जित्तु । तेत्तु । एत्तु । केत्तु । “अतोत्तुलः” [४३५.] ॥

एने । तेत्ते । “अय तेत्ते” [४३६.] ॥

७६. भलेति शीघ्रादित्वात् भद्रम् तस्य भावो भद्रत्वम् भद्रता वा ।
यदि त्वं काङ्क्षसि तदा भद्रत्वं प्रशमेन लभसे । ननु स एव नास्ति
अतस्तदुपायो वाच्य इत्याह । यदि प्रशमः कर्तव्यस्तदा करणानां
विजयः कर्तव्यः । ननु तद्विजयेषुपायं न विद्म इत्याह । यदि च
करणविजयः कर्तव्यस्तदा मनो निश्चलं विषयेषु अगामुकं ययं ध-
रत विभृत । ननु तन् स्थिरं कथं विभृत इत्याह । रागाद्वेषयोर्जयं

अन्तु करेप्पि निरानिउ कोहहो, अन्तु करेप्पिणु सव्वह माणहो

अन्तु करेविणु माया-जालहो, अन्तु करेवि, नियत्तसु, लोहहो. ७७

जइ चएवं मणसि संसारु सिव-सुक्ख भुञ्जण तुरिउ,

तो किर सङ्गु मुञ्चणहिं करि मणु,

तह सुह गुरु सेवणहं, निम्ममत्तु अइ दहु करेविणु. ७८

कृत्वा मनः पुनः निश्चलं धरत । रागद्वेषजय एव मनोनिश्चलता-
कारणम् इत्यर्थः । ननु तद्विजयमपि कथं करोमीत्याह । तथा अवि-
चलं सामाधिकं कृत्वा रागादीनां विजयं कुरु । ननु तदपि कथं रच-
यामीत्याह । निर्ममत्वं निर्मलं कृत्वा अविचलं सामाधिकं कुरु । एक-
स्मिन्नपि वृत्ते हेतुहेतुमद्भूतानि बहूनि वाक्यानि । तेषु च संबोध्यस्य
सामान्यविवक्षया एकत्वं विशेषविवक्षया च बहुत्वम् इति तत्क्रिया-
यामपि काङ्क्षसि धरतेत्यादौ एकवचनबहुवचनानि न विरुद्धानीति ।
वस्तुवदनककर्पूरयोर्योगे सार्धं छन्दः ॥

भल्लप्पणु । “त्वन्तलोः प्पणः” [४३७.] । प्रायोधिकारात् भल्लत्तणु ॥

करिएवडं । करेवडं । करेवा । “तव्यस्य इएवडं-एवडं-एवाः” [४३८.] ॥

लहि । करिउ । करिवि । करावि । “लक इ-इउ-इवि-अवयः” [४३९.] ॥

७७. निरानिउ इति निश्चितम् क्रोधस्य अन्तं विनाशं कृत्वा स-
र्वस्य मानस्य अन्तं कृत्वा मायैव जालं सुगतिगमननिरोधकत्वात् ।
आनायः तस्य अन्तं कृत्वा लोभस्य अन्तं कृत्वा निवर्तस्व तिष्ठ ।
कपायरहितो भवेति भावः । वदनकं छन्दः ॥

करेप्पि । करेप्पिणु । करेविणु । करेवि । “एप्प्येप्पिण्वेव्येतिणवः” [४४०.] ॥

७८. यदि संसारं त्यक्तुं मन्यसे अभिलषसि शिवसौख्यं च

चित्तु करेवि अणाउलउँ, वयणु करेप्पि अचप्पलउँ,

कम्मु करेप्पिणु निम्मलउँ, झाणु पजुअसु निच्चलउँ. ७९

जमणु गमेप्पि, गमेप्पिणु जन्हवि, गम्पिण सरस्सइ, गम्पिणु नर्मद,

लोउ अजाणउ जं जलि बुड्डइ नं पसु, किं नीरइं सिव-सर्मद. ८०

भोक्तुं संवेदयितुं त्वरितः उत्सुकः तदा किल इति आप्तवादे । सङ्गं पुत्रमित्रकलत्रादिस्वजनसंबन्धं भोक्तुं तथा शुभं गुरुं सेवितुं निर्ममत्वं च कर्तुं मनः अतिदृढम् अतिनिश्चलं कुरु । निर्ममत्वं वा अतिदृढम् अतिनिश्चलं कर्तुं मनः कुरु । अभिलषस्वेत्यर्थः । एवं मनसि कृते संसारोच्छेदो मुक्तिप्राप्तिश्च ध्रुवं भविष्यतीति भावः । मात्रा छन्दः ॥

७९. चित्तम् अनाकुलं विषयैः अनुपप्लुतं कर्तुं वचनम् अचप्पलउँ इति सत्यं कर्तुम् कर्म कायव्यापारं निर्मलं निष्पापं कर्तुम् ध्यानं निश्चलं प्रयुङ्क्ष्व । धर्मध्याने निश्चले सति मनोवाक्कायसंयमो भविष्यतीति भावः । झंवटकं छन्दः ॥

चएवं । भुअण । भुअणाहिं । सेवणहं । करेविणु । करेवि । करेप्पि । करेप्पिणु ।

"तुम एवमणाणहमणाहिं च" [४४१.] । चकाराद् एप्पि-एप्पिणु-एवि-एविणवः ॥

८०. यमुनां गत्वा जाह्नवीं गत्वा सरस्वतीं गत्वा नर्मदां च गत्वा यत् अज्ञाता युक्तायुक्ताविवेचनशीलो लोकः पशुरिव महिपादितिर्यगिव जले बुडति निमज्जति तत् किं नीराणि शिवशर्मदानि । न तज्जलानि स्वमध्यपातिभ्यः सदास्वान्तःस्थितेभ्यो मत्स्यादिभ्य इव मुक्तिशर्म प्रयच्छन्तीति भावः । वदनकं छन्दः ॥

[गमेप्पि । गमेप्पिणु । गम्पिण । गम्पिणु । "गमेरेप्पिण्वेप्प्योरेहुंवा" [४४२.] ॥

अजाणउ । "तुनोणअः" [४४३.] । तुन्प्रत्ययस्य अणअः ॥]

नाइ निवेसिउ, नउ लिहिउ, नावइ टङ्कुकिण्णु,

जणि पडिविम्बिउ, जणु सहजु, करि जिणु मणि उ(ओ?)इण्णु. ८१

लिङ्गु अतत्रजं जइ नो कृवा, लहइ कृवाल्ल निव्वुदि, नृवा. ८२

८१. निवेशितः स्थापितः तम् इव । लिखितः कुड्यादौ चित्रितः तम् इव । टङ्काभिः उत्कीर्णः प्रस्तरे विलिखितः तम् इव । प्रतिविम्बितः दर्पणादौ लब्धप्रतिविम्बः तम् इव । सहजः स्वभावः तम् इव च जिनं मनसि अवतीर्णं कुरु । दोहकं छन्दः ॥

नं । नाइ । नउ । नावइ । जणि । जणु । “इवार्थे नं-नउ-नाइ-नावइ-जणि-जणवः” [४४४.] ॥

८२. हे नृप यदि कृपा प्राणिषु दया नास्ति तदा लिङ्गं दर्शयित्वा वैषधारणम् अतन्नम् अप्रधानम् । दुर्गतौ पततः कृपां विना न तेन परित्राणं किमपि भवतीति भावः । ननु कृपापरस्यापि समीहितसिद्धिर्न भविष्यतीत्याह । कृपालुः निर्वृतिं लभते समासादयति । सुमनोरमा छन्दः ॥

इह अपभ्रंशोदाहरणेषु कापि कापि पूर्वं लिङ्गव्यभिचारो दर्शितोऽस्ति अतस्तत्त्वार्थम् अत्र “लिङ्गम् अतन्नम्” [४४५.] इति लक्षणं यच्चोभङ्गयन्तरेण उक्तम् ॥

निव्वुदि । “शौरसेनीयत्” [४४६.] इत्यनेन अपभ्रंशे शौरसेनीयत् कार्यम् । अतः “नो दोऽनादां शौरसेन्याम्” [४.२६०.] इत्यादिना तस्य दः । एवम् अन्यदपि उक्तम् ॥

अपभ्रंशभाषा समाप्ता ॥

इअ सव्व-भा^{मा}निअ-कण्ठ^{विनिमय-परिहिं} परम-तत्तु सव्वुवि कहिवि,

येपां न-माल ठवि नृव-उरसि गइ अ देवि मङ्गलु भणिवि. ८३

न जाने. अधुना श्रुतदेवताया उपदेशं समर्थयन् स्थानगमनपूर्वं च तस्याः परमार्हतश्रीकुमारपालभूपतिं प्रति प्रसादातिशयं प्रकटयन् तदुदीरितमङ्गलव्याजेन च महाकाव्यपरिसमाप्तौ ग्रन्थकारो मङ्गलम् आह । इति पूर्वोक्तयुक्त्या सर्वभाषाणां प्राकृतादिभाषाणां विनिमया व्यत्ययाः । परिहिं इति शीघ्रादित्वात् गीतयस्ताभिः कृत्वा सर्वमपि परमतत्त्वं कथयित्वा निजकण्ठमालां च नृपेरसि श्रीकुमारपालभू-पकण्ठकन्दले स्थापयित्वा विन्यस्य देवी श्रुतदेवता मङ्गलं त्वं जिनप्रव-चनप्रोत्सर्पणां कुर्याच्चिरं नन्द्या इत्यादि श्रेयोभिधायकं वाक्यं भ-णित्वा गता निजभुवनं संप्राप्ता ॥

प्राकृतादिभाषाकार्याणाम् अन्योन्यं तेषु तेषु प्रागुदाहरणेषु विनिमयो दर्शितः । स च न सूत्रं विना सिध्यति । अतः विनिमयेतिपदेन पर्यायान्तरेण । “व्यत्ययश्च” [४४७.] इति सूत्रं विनिमयार्थम् उक्तम् ॥

उरसि । “शेषं संस्कृतवत् सिद्धम्” [४४८.] । शेषं यद् अत्र प्राकृतादिभाषासु अष्टमाध्याये नीतं तत् सप्ताध्यायीनिबद्धसंस्कृतवदेव सिद्धम् । अतः यथा उरसशब्दस्य कथाम् उरे उरस्मि भवतः तथा कचिद् एतदर्पाति । एवम् अन्योदाहरणेष्वपि रूपविशेषो ज्ञेयः ॥

अष्टमस्याध्यायस्य उदाहरणप्रतिपादनद्वारेण चतुर्थः पादः संपूर्णः ॥

एवं च व्याकरणाष्टमाध्यायलक्ष्यभूताः प्राकृतादिभाषाः समर्थिता

इति शुभम् ॥

इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितश्रीकुमारपालचरितप्राकृतद्वयाध्यायमहाकाव्यवृत्तौ

अष्टमः सर्गः समाप्तः ॥

समर्पिता विक्रमराजवर्षे

हयान्तरिक्षज्वलनेन्दुसंग्रहे ।

पुण्यार्कशस्यामलफाल्गुनैका-

दशीतिथौ आश्रयवृत्तिरेषा ॥ १४ ॥

मानं त्रिंशदधिकद्विचत्वारिंशच्छतान्यभूत् ।

प्रत्यक्षरं गणनयामुष्यावृत्तेरनुष्ठुभाम् ॥ १५ ॥

॥ अ० ५२१ निखिलग्रन्थग्रं ४२३० ॥ समाप्तमिति ॥ ११ ॥

संवत् १५७१ वर्षे कार्तिकवदि चतुर्दशीतुषे सालीवाढामध्ये
वास्तव्यपण्डितवीठलसुतपण्डितलटकणलिलितम् ॥ ११ ॥

यादृशं पुस्तकं दृष्ट्वा तादृशं विख्याते मया ।

यदि शुद्धमशुद्धं वा मम दोषो न दीयताम् ॥ ११ ॥

शुभं भवतु । कल्याणमस्तु ॥ ११ ॥

संवत् १५७० वर्षे श्रीअणहिलपुरनगरे श्रीनरतरंगच्छे श्रीजिनि

सागरगृन्निपट्रे श्रीजिनगुन्दरगृन्निपट्रपूर्वविलसद्दम्भकगारभा

श्रीजिनहर्षगृन्निशिष्यः श्रीकमलदम्भसोपाध्यायः श्री

प्राकृतआश्रयशुचिर्देवपात्रेण ॥ ११ ॥

Various Readings of the Manuscripts D.

पृष्ठे. पक्षौ. Printed Text.

MS. D.

३	३ अत्र	अथ
„	५ °धेयप्रयो°	°धेयसंवन्धप्रयो°
„	१० ज्ञातिकुलं	ज्ञातकुलं
„	१२ °प्रातीहा°	°प्रतिहा°
४	१ जीवो	जीवे
„	„ °तारिसय°	°तारिसय°
„	२ °लोय-नि°	°लोगनि°
„	७ °णिचि°	°णिचि
„	२२-२५ विदुषाम् ॥ २ ॥ अह.....
भविष्यति ॥ अत्थि	विदुषाम् ॥ २ ॥ अत्थि
५	१२ अणहिल°	अणहिल°
„	१७ °कुर्कुरं	°कुर्कुरं
„	२० °कत्वात्	°कात्
„	२२ अधुना	अथ
६	५ उज्ज्वलत्वाद्य अनादर्शा आदर्शाः	उज्ज्वलत्वाद्यानादर्शा आदर्शाः
„	१४ °त्वम् । सा तस्या°	°त्वम् । तस्या°
„	१८ अनेके अनेके च	अनेकोनेकश्च
„	२१ सहइ ।	सिहइ ।
७	१५ °कत्वात्	°कात्
८	१७ कारुण्यात्	कारणात्
„	१८ °त्वेन सं°	°त्वेन तु इति सं°
„	२४ इति राः ।	इति रा ।
„	२५ आर्षे तु	आर्षे तु
१०	१५ °नाभ्यश्च अधि°	°नाभ्यश्चाभ्यधि°
„	१९ ताथ जनश्च	ताथ ता जनश्च
१२	९ °सने शक्तिः	°सने प्रकटिता शक्तिः
„	२३ °ज्ञा विश्वेर्न वा°	°ज्ञा विश्वेन वा°
१३	१२ वन्दनमा°	वन्दमा°
१४	११ पुण्यं	तारुण्यं

पृष्ठे. पक्षौ. Printed Text.

MS. D.

१५	५	°कुमार°	°कुमर°
„	१४	अत्र	अत्र च
१६	१४	कुङ्कुण°	कुङ्कुण°
१७	६	दक्खिण्ण°	दक्खिन्न°
१८	४	णलालं°	णडालं°
„	२२	°धारणां	°धारणं
„	२३	निलाड णलालं ।	निडाल णडालं ।
१९	६	बुहं-बुडं गउअ-चण्डं व ।	बुहबुन्द्रं गउअवद्रव ।
„	७	मध्यमलोके	मध्यलोके
„	१८	°शालिनी [प्रज्ञा] प्रतिभा । तस्याः	°शालिनी प्रज्ञा तस्याः
„	२०	°द्रुतावघो°	°द्रुतघो°
„	२१	°चण्डम् ।	°वन्दं ।
„	२२	चण्डमिव ।	चद्रमिव ।
„	२३	चुडं चण्डं । चण्ड°	बुन्द्रं । वन्द्र°
२०	१५	अहिण्णु ।	अहिण्णू ।
२१	१३	°स्य सकटस्य	°स्य कटस्य
„	१५	निर्मूलकापंकपितलात्तन्ना°	निर्मूलकापंकपितलान्ना°
२२	१८-२१	अलाबूलता..... । बाला°	अलाबूलताबाला°
२३	४	दिग्गघो	दिण्णघो
„	१४	पठितम् ।	पठितम् ।
„	१९	द्वाविंशत्या गाथा°	द्वाविंशतिगाथा°
२४	१	दिस°	दिसि
„	२	°यरिएहि	°यरिएहिं
„	४	हवन्ति	हवन्ति
„	८-११	पवित्रधेति ॥ सामय ।	पवित्रधेति सामय ।
„	१४	°संस्कारकारिणः	°संस्कारकारिणः
„	२५, २६	°रातः ई ॥ उत्तम् ।	रात उत्तम् ।
२५	१	°सारिणि	°मारिणि
„	५	रमेसु	रमिगु
„	१८	°तत्थानि चतु°	°तत्थानि यानि चतु°
„	१५-१०	सन्तुजं दिने जागरिता	सन्तुजंदिगरिता

पृष्ठे. पक्षौ. Printed Text.

MS. D.

४२ ९ मनोहरसर°
 „ २३ °पुटदलनं गो°
 ४३ ६ समासः ।
 „ १० °र्व आदेशः ।
 ४४ ६ सुउमाल°
 „ २० एत् ।
 ४५ १९ °रस्य उल्लखलश्च लोहस्य उल्लख°
 ४६ १८ करे सन् अवगतः ऊ°
 ४७ ६ °नक्तंचर°
 „ ९ °क्षाच्या
 ४८ ४ °जडण°
 „ ६ वक्ष्यमाण°
 „ २३ नक्तंचर ।
 „ २४ „
 ४९ ४ लायण°
 „ ११ °गजवरः
 „ १२ °च्छापेन च्युतो°
 ५० २ मयगलो
 „ १० °कासित°
 ५१ २ मयावत्थं.
 „ ११ हुग्गः ।
 ५३ १० मृतककपाल°
 „ २३ अत्युन्नतत्वेन
 ५४ १४ अतुच्छाः
 „ १८ सटा°
 ५५ ४ °धुसणुमीस°
 ५६ १-३ °विणिम्मिअ.....सिडिलिअ°
 ५८ ३ निसडाइ°
 „ ७ °धोरणी°
 „ १७ °प्रसिद्धनैपेधिकीं
 ६२ १ सोवओग°

मनोहरः सर°
 °पुटं दलनं च गो°
 सः ।
 °र्वदेशः ।
 मुकुमाल°
 एद्वा ।
 °रस्योदूखलश्च लोहस्योदूखलश्च
 करे गतः सन् ऊ°
 °नक्तंचर°
 °क्षाघा
 °यडण°
 पूर्वोक्त°
 नक्तंचर ।
 „
 लायण°
 °गजो
 °च्छापेनाकोशेन च्युतो°
 गयवरो
 °काशित°
 गयावत्थं ।
 दुग्ग ।
 मृत्कपाल°
 अत्युच्चत्वेन
 अतुच्छं
 शटा°
 °धुसणुम्मीस°
 °विणिम्मिअ सिडिलिअ°
 निसिडाइ°
 °धोरिणी°
 °प्रसिद्धः निपेधिकीं
 सोवओअ°

६४ ५ प्रयुज्यन्ते ।
 " १५ सुवर्णमणि°
 ६६ ९ लुपाभिः [पापाण.....रिव] दृष्टाः ।

प्रयुज्यन्ते स्म ।
 सुवर्णदुर्वर्णमणि°
 लुपाभिर्दृष्टाः नर्तनरामणी
 कविलोकनलोलुपत्वेन नि
 मेपनिश्चलत्वादिना तथा
 स्थानात् पापाणपुत्तिकामि
 रिवेत्युत्प्रेक्ष्यते ॥
 'त्रिमूढं.....द्विमूढ°

" १६ 'त्रिमूढं.....द्विमूढ°

६७ २४ सिरायां

६९ १६, १७ आरात्रि°

७० ४ सद्

७१ १२ ये जीवास्तेषां

" १४ मुक्तापदवी°

७२ ३ 'निललाण ।

" ६ यत् उक्तम् ।

" ८ सुप°

" २१ सोमि

" २७ सान्द्र°

७३ ५ पञ्चहा पञ्चसेवि

" १० अद्यानां स्त°

" १८ 'सत्याद् ।

" २१ अनुष्ठितमेवे°

७५ १३ पञ्चहा पञ्चसे

१९ सारिक्खं ।

३ वदनकं

१४ माने हेतु°

२२ निर्वापणात्

१६ तुर्योशो

१२ इष्ट ।

१५ 'जाज्वल्यमानज्वलन°

सिरायां

आरात्रि°

सय

ते जीवाश्च तेषां

मुक्तिपदवी°

'निललाण ।

यदुक्तं ।

शुप°

सामि

सार्द्र°

पञ्चसा पञ्चसंपि

अद्यानां हद्यानां स्त°

'सत्याद् ।

अनुष्ठितमेवे°

पञ्चहा पञ्चसं

सरिक्खं ।

पञ्चचाहोवदनकमिति वदनकं

मानहेतु°

निर्वापणात्

खंडशो

इष्ट ।

'जाज्वलज्वलन°

पृष्ठे. पक्षौ. Printed Text.

- ८४ ६ स्पर्धा यत्र अन्दोलने तद्
 ८५ १९ °कादमीराः
 ८६ ६ शौडीर्य
 ८८ १३ °तीर्थे वा
 ८९ ४ कुरवयं
 „ १४ सूक्ष्मस्थस्य क्षमस्य
 „ १९ दुःखोत्पादकेषु अन्तःपातो यस्य तत्
 तादृशं कुरवकं
 ९० १५ युष्मत्प्रिया नागमिष्यन्तीति
 „ १६ चन्द्राणि
 ९१ ६ अचन्द्र इति किम् । चन्द्र ।
 ९२ १४ पधिकानां वनं
 ९३ ९ °गुणाढ्या°
 ९५ ७ येषां [तेषां] पूरितः
 ९७ ४ °कठिण°
 „ १४ °सहना प्रिया वज्रकठिनहृदया कापि
 ९९ ७ कमण
 „ १७ प्रियः
 १०० ३ आणालव्य
 „ ११ कुरवया दद्वरं
 „ १ °स्थानं ऋ°
 „ १५ °लक्यादिज°
 „ ३८ सुराष्ट्रे तयोर्मुवयो
 „ २२ मज्जना ।
 १०१ ११ विमृष्टं
 „ २२ निरुद्धमुर्ध
 १०२ ३ रज्ज
 „ १३ अरुन्धतः
 १०३ ४ नद्यः
 „ १३ अरुन्धतः

MS. D.

- स्पर्धा अभिभवेच्छा यत्र तद्
 °कदमोराः
 शौडीर्य
 °तीर्थे हे
 कुरवयं
 सूक्ष्मस्थक्षमस्य
 दुःखोत्पादे कटविधानेनाप्रत्यक्षं
 मृत्युकल्पं कुरवकं
 युष्मत्प्रियानागमिष्यतीति
 वन्द्राणि
 अवन्द्र इति किम् । वन्द्र ।
 पधिकानां पान्थानां वनं
 गुणढ्या°
 येषां ते तथा तेषां पूरितः
 °कटण°
 °सहना वज्रकठिनहृदया
 कापि प्रिया
 कसणा
 प्रेयान्
 आलाणव्य
 कुरवया दद्वरं
 °स्थानं य ऋ°
 °लक्यादिज
 मुराष्ट्रे तयोर्मुवयो
 मज्जना
 विमृष्टं
 निरुद्धं मुर्ध
 रज्ज
 अरुन्धतः
 नद्यः
 अरुन्धतः

MS. D.

१०४ ३ 'पेम्मेहि पीअसीओ
 " २४ [इत्थी] त्थी ।
 १०५ २२ तिर्यच°
 १०६ २ सठो
 १०७ १२ गृहीता ।
 १०८ ३ भिम्
 १०९ ४ चाहुलच्छीहि
 " २५ गर्बिन्
 ११० १० 'प्रयोगं
 १११ १ एक्क°
 " ३ अवरि°
 " २५ मन्मथेन.....
 ११२ ५,६ ...रमितः कामितः ।

'पेम्मेहि पेअसीउ
 त्थी इत्थी ।
 तिर्यच°
 सठो
 गृहीता आलिहिता ।
 भिम्
 चाहुलच्छीइ
 गर्बवन्
 'योगं
 एक्क°
 उवरि°
 मन्मथेन रतेच्छया मिथः
 प्रियो रतिमिथया सुरताभि-
 लापयुतया कयापि रतः
 कामितः ।
 'चरितप्राकृतद्वया°
 चैव
 हन्दि ५
 'नृत्तां स्व°
 पुप्पतीति ।
 लक्षणे ।
 वले २
 छत°
 चु
 छत°
 गिलाणा
 पत्तेय मत्ताइ अ
 'अति ।
 । प्रियः
 सोल्लण्ठम् ।
 वयस्यश्च

" २५ 'चरितद्वया°
 ११४ ६ चैव
 " १० हन्दि ।
 " १९ नृत्तस्व°
 " २१ पुप्प्यन्तीति ।
 ११५ ८ लक्षणे ।
 " १४ वले ।
 ११६ ८ स्मृत°
 ११७ ३ हु
 " १६ धृत°
 ११८ ५ मिलाणा
 ११९ ४ पत्तेअं मित्ताइ
 " ६ 'अति° ।
 " ११ । स प्रियः
 १२ सोल्लण्ठम् ।
 १७ वयस्यश्च
 ३

पृष्ठे. पक्षौ. Printed Text.

MS. D.

११९ २२ °सरिअंति
 १२० ४ जंवि
 „ १४ हु। खु।
 „ १५ ऊ।
 „ २३ वणे।
 १२१ १ एकेक्क°
 „ ५ पश्ये।
 १२२ ३ सिरिसा°
 „ ४ किं
 „ ७ टा-आमो°
 „ ८ प्रियालैः
 „ १५ कृष्टः
 १२३ ४ नीहरिआ
 १२४ ६ धारीए.
 „ १५ वेणणं।
 „ १९ तम् आशय°
 „ २० °जल्यन्ननिर्गम°
 १२६ २१ दंपतिभि°
 १२७ १६ दहिणो। महणो।
 १२८ १४ प्रियेण
 १२९ ६ उद्धिमिओ
 „ ११ सफरा°
 „ २० °गण्डूयप्राणिप्रादु°
 १३१ २१ भगिने प्रियु°
 १३३ १८ भगिने प्रियि
 १३४ १४ एवेण प्रिये
 „ १६ विजय°
 १३८ १. उद्धिमिओ
 १४० १३ महणो।
 १४१ १३ महणो।
 १४२ १३ महणो।

°सरिअमिति
 जंवि
 हु ४ खु ४
 ऊ ४
 वणे ४
 एकेक्क°
 पश्ये।
 सिरिसा°
 कं
 टामो°
 पियालैः
 आकृष्टः
 णीहरिआ
 धाराए।
 वेणेणं
 तं तत्राशय°
 °सञ्चजलनिर्गम°
 दंपतीभि°
 दहिणो २। महणो २।
 प्रियेण
 उद्धिमिउ।
 सफरा°
 °गण्डूयप्राणिप्रादु°
 भगिनेषि प्रियु°
 भगिने परस्परं प्रिये°
 मृगोक्तं विजयिने प्रिये°
 विजय°
 उद्धिमिओ
 महणो महणो।
 महणो।
 महणो।

पृष्ठे. पृष्ठी. Printed Text.

MS. D.

१४६ ३ चिधिणिअ°	चिधिणिअ°
„ १३ मलयजादि°	मलयजादि°
„ २० चिधिणिका°	चिधिणिका°
„ २१ एतस्य आ°	एतस्य च आ°
१४७ १४ [एतस्मिन्]	एतस्मिन्
„ २० इति	इति
१४९ ११ जल्पन्ति कथयन्ति ।	कथयन्ति जल्पन्ति ।
„ १४ °चतेति ।	°चत ।
१५० १८ सुरसाख्यः प्रसिद्ध°	सुरसाख्यप्रसिद्ध°
१५१ ४ ढोअणत्थं	ढोअणत्थ
१५२ ७ ३३-३५.	Omits three verse
33,34 and 35.
„ १८ युष्माकं ७	युष्माकं ८
१५३ १७ °नान्तम् । लामः ।	°नातमिति लामः ।
१५५ ५ °पादपाप्रसूना°	°पादपाप्रसूना°
„ ७ समुचयावधो°	समुचयावधो°
१५६ १ कुररा	कुररा
„ ७ कुररी	कुररी
„ १५ चतुर इमान्	चतुर इमान् चतुर इमान्
१५७ १३ हाहाभिदेवगायनैस्तेषां वा	हाहा देवगायनस्तेन तेषां वा
१५८ १० आयंथासौ पवनश्च	यन् वहन् स चासौ पवनश्च
१५९ १२ °भ्यां पद्मानि वी°	°भ्यां पदयतां वी°
„ १४ । भवतीति	। न भवतीति
„ २१, २२ इह शरदि.....समर्थः	इह शरदि मर्त्यगणाय सुरे-
भ्यश्च तु निश्चितं अलं समर्थः
१६० ९ वधाय विनाशाय कुपिते	वधाय विनाशनिमित्तं रुष्टे
कुपिते
„ ११ भविष्यती°	भवती°
„ १३ भूतम् ।	भूतं संवृत्तम् ।
„ १८ °सादद्यात् त इ°	°सादद्यात् ता इ°

पृष्ठे. पक्षौ. Printed Text.

MS. D.

१६० १९ पृष्ठे	पृष्ठौ
„ २३ न एति नायाति किंतु	न पथिक एति किंतु
१६१ ५ इव दूरं पथिकः तेभ्यो°	इव तेभ्यो°
„ ९ उज्ज्वलैः कन°	उज्ज्वलैः दीपैः कन°
„ १० लोपात् ।	लोपे ।
„ १२ देश्यं शीघ्रायें ।	देश्य गुणपत् ।
„ १७ गुरु भवति गुरुयति । अलो०	गुरु वति वा । अलो°
१६२ १६ श्रेष्ठमपि	श्रेष्ठमपि
„ २४ विस्फुरन्ति	स्फुरन्ति
१६३ ३ पाराह	पारोह
„ १९ फलिनीलताः श्यामालताः ताश्च	फलिनी श्यामा तस्या कताश्च
„ २२ पाराह ।	पारोह ।
१६४ ११ चणकेषु	चनकेषु
„ २० अप्रीतिकां	अप्रीतिकं
„ २२ एस्थाने	एः स्थाने
१६५ १ जुअ	जुव
„ ११ रजत°	‘रजन°’
„ १६ पुण्यमाल्यादि°	सस्य माल्यादि°
१६६ ५ करान्निभद	करानीभद
„ ८ भवन्तं भा°	भवन्तं तं भा°
„ २३ मरणा°	मारणा°
१६७ ९ करानीभद ।	करानीभद २
१६८ १० भवन्ति	भवन्ति
„ १५ सुखे आये०	सुखे आया आये°
१६९ १० सुखेति,	सुखायो ।
„ १८ लोके	‘लोके’
१७० ११ कर्मान्	कर्मान्
„ १३ इति सुखे लोके	इत्यादि लोके
„ १४ इति सुखे लोके	इत्यादि लोके
१७१ १५ इति	इति

पृष्ठे. पङ्क्ति. Printed Text.

- १०३ २० प्रिये संसुतं.....दानार्थं
 १०४ ११ प्रियेण सह.....वक्ष्यामि ।
 „ १७ इत्यर्थः ।
 „ १८ विजनं
 „ २३ स्वपरिचारिकां
 १०५ १८ रमस्व । त्वमपि
 „ २१ रमते [इयं रमते] ।
 १०७ १२ किलिकैचित्तं
 „ १९ ययं भविष्यामः ।
 १०८ ६ होज । होजा ।
 „ १६ विकसन्ती
 १०९ ३ पसमिणि
 „ १५ प्रशमिनी
 „ १६ । दिनतापः
 „ १८ संतापिताद्गः
 १०३ ७ अपिबत् ।
 „ १३ स्वपति
 १०४ १७ उकुण्डुरिञ्ज
 १०५ १२ मानिनीमानो येन
 „ १९ मयं धव
 १०६ ८ सर्वत्रात्र रेचिर्वह्निर्निःसारण...
 निःसारणम् ।
 „ १० धनुर्गुणः
 „ २१ गुण्डितं
 १०७ ७ तथैव
 „ १४ दृष्टोम्बालं
 १०९ ६ स्फोरणं
 „ १७ माण्डलिकाः

MS. D.

- प्रियसंसुतं गृहं प्रविशति
 प्रियेभ्यक्षणादानार्थं
 प्रियं वक्ष्यामि वक्षसि परि-
 प्यामि ।
 इत्यर्थ इति यावत् ।
 जनं
 स्वप्रतिचारिकां
 रमस्व । त्वं रमस्व । त्वमपि
 रमते । इयं रमते ।
 किलिकैचित्तं
 ययमभविष्याम ।
 होज २ होजा २ ।
 विकसन्ती
 पसमिणि
 प्रशमिनी
 । तापः
 संतापिताद्गः
 अपिबत् अधयत् ।
 स्वपति
 कुकुण्डुरिञ्ज
 मानिनीमानो ना(का ?)मिन्य-
 भिमानो येन
 मयधव
 सर्वत्र रिचिर्वह्निर्निःसारण...
 निःसारणम् ।
 धनुर्गुणः
 गुण्डितं
 तथैव
 दृष्टोम्बालं
 स्फोरणं
 माण्डलिकाः

पृष्ठे. पक्षौ. Printed Text.

१८९	१८	°भाण्डलिक°
१९१	६	°भुमयाहि
१९६	६	चतुरङ्गसैन्यं
१९७	१	कम्मन्तमन्त°
२०१	१०	माटी यस्य
”	२१	°भक्षा
२०२	४	णिचलीअ
”	१४	मुचन् दुःखं
”	१८	कुमारपाल नृप कु°
२०३	१२	°कृते समा°
२०४	१६	राजिताश्च ॥
२०५	१९	°स्तन्मते तेज°
२०६	२३	°मुवातो°
२०७	१२	°व्रजित
२०८	१४	केवलं ल°
२१०	२१	विलुण्टित°
२११	४	णिज्जोड°
”	५	°सिरक°
”	११	°अच्छिआ ।
”	१२	छेदनशरीः
२१२	२	दलं
२१३	१	°जय°
”	१८	परं पारं
”	१९	फेमावदी ।
२१४	९	आक्रन्दणी°
२१५	५	ननं
”	१२	त्वदात्मनोऽस्ति हारेण विरोधकं यत्
”	१५	सन्त्येयं
२१६	५	रुद्रं
२१७	३	उत्पन्नं
२१८	३	उत्पन्नं

MS. D.

°मण्डलिक°
°भुमयाए
चतुरङ्गवाहनं
कम्मन्तमन्त°
माठियंल
°भक्ष्या
णिव्वलीअ
मुचन् सन् दुःखं
कुमारपाल स कु°
°कृते सति समा°
राजिताश्च कामिताश्च ॥
°स्तन्मते च तेज°
°सूचार्यो°
°व्रजितः
केवलल°
लुटित°
णिच्छोड°
°सिरिक°
°अच्छिद ।
छेदनाः शरीः
दलं
°जय°
परपारं
फेमाविही ।
आक्रन्दे पी°
नं
त्वदात्मास्ति हारेण विरोध । यत्
सन्त्येयं
रुद्रं
उत्पन्नं
उत्पन्नं

पृष्ठे. पङ्क्तौ. Printed Text.

MS. D.

२४८ ६ अर्हद्व्यान°	अर्हदादिध्यान°
२४९ ६ अप्पाप्प°	अप्पाअप्प°
„ २१ परम°	चरम°
२५३ १३ भावेन ष°	भावेन च ष°
२५४ ६ सिद्धेहि वि	सत्त्वेहि वि
„ ७ अद्विय°	अपद्विय°
२५५ ७ °दानिर्विघ्नं	°दादनिर्विघ्नं
२५६ ५ स्पृशेदिच्छप्पः ।	स्पृशादिच्छप्पः ।
२५८ ८ अपदादावित्येव ।	अपदादित्येव ।
२६० २१ °न्यत् प्राकृतवदिति ।	°न्यत् प्राकृतवदेव भवन्ति ।
२६७ १८ सुप्पम्णा°	सुपमणा°
२७५ ३ तुम्हे निक्खउ	तुम्हि निरिक्खउ
„ १८ नेतुं त्वा°	नेतुं प्रापयितुं त्वा°
२८० ४ वोलहु	वोल्लहु
„ २३ किम् । अक°	किम् । कि । करहा । पुलय ।
	असंयुक्तानामिति किम् ।
	अक°
२८१ ७ अम्बल्लं ।	कम्बल्लं ।
२८७ ७ । तादशः	। स तादशः
२९२ १३ सार्धं छन्दः ॥	सार्धच्छन्दः ॥

पृष्ठे.	पङ्क्तौ.	अशुद्धम्.	शुद्धम्.
१८	१४	°सौख्याय	°सौस्थ्याय
„	२५	Add १B खाएनीगा.° C खाएंमीगा.°
D खाइंतिगा.°	
१९	१८	अखण्डिता अच्छिन्ना	अखण्डितः अच्छिन्नः
२०	१	धनु°	धणु°
„	१२	किं च	किंवत्
„	१५	अहिण्णु ।	अहिण्णू ।
„	२१	यस्मिन्	अस्मिन्
२१	७	आश्चर्यकौतुकनिरीहाः	आश्चर्ये कौतुके निरीहाः
„	८	यमिनामपि	योगिनामपि
२२	१६	°दाइ वा°	°दाई वा°
„	२१	रण	रणे
२३	१६	अणुरागो ।	अणुरागा ।
२४	९	°नुसारे°	°नुस्वारे°
„	१३	°कूर्पासवद्यशो°	°कूर्पासद्यशो°
२५	४	°रावेहि अ पिअ°	°रावोद्विअ-पिअ°
„	१४	°तलानि चतु°	°तलानि यानि चतु°
२६	६	एत्वम् ।	एत्वं वा ।
२७	१५	°प्रतिश्रुते	°प्रतिश्रुति
„	२४	हलदा । हलदी ।	हलद् । हलदि ।
२८	६	°निवास°	°निवास°
२९	१०	दिआ ॥	दिआ । निवास ॥
„	२२	इति ओत्वम्	इति इत ओत्वम्
„	२६	1 BC insert निवास before कचित्	Omit.
३०	२	अजुण्ण मूर°	अजुण्ण-मूर°
३१	७	पेऊरा ।	पेऊरा ।
„	१२	पेट	पेटे
३२	१	°बाहु°	°बाहु°
„	१६	एवं मद्दल°	एवंमद्दल°
३३	७	°पदायंगपरि°	°पदायंगायंगपरि°
३४	२५	स्थूणाः.	स्थूणास्त्रागनिभा.

पृष्ठे. पक्षौ. अशुद्धम्.

३६ ३ निवृत्त°
 ,, २७ Add १ BC नियत्त.....कलिनिवृत्तो.

३७ १८ उत् स्यात् ।

३८ २५ अमोस अमूस अमुस ।

३९ १ रिउ-विलास°

४० १४ सरिस । सरिच्छ । "दशः

४१ १५ रिरादेशो भवति ।

४२ ५ त्रि पट्

४३ ८ पराक्रमत्वेन

४४ ७ पुञ्छपमु°

४५ ६ सुउमाल°

४६ ५ सुउमाल ।

४७ २० "अवापोते च"

४८ ९ श्लाघ्या

४९ ३ चाउँण्ड-काउँए

५० ४ अणिउँत्तय-सुरहि-जउँण°

५१ १२ च्छापेन च्युतो

५२ १४ चाउँण्ड-काउँए । अणिउँत्तय । जउँण ।

५३ १० काशित°

५४ ९ खटाङ्ग°

५५ २ अणिउँत्तय°

५६ १४ शिथिलित-

५७ २ तनु°

५८ १७ प्रसिद्धनये°

५९ २३ अणिउँत्तय ।

६० १५ ललाटे योजित°

६१ १८ ५४. परिखा

शुद्धम्.

निवृत्त°

उत् ।

अमोसा अमूस अमुसा ।

रिउ-सरि-विलास°

सरि । सरिस । सरिच्छ । "दशः

रिरादेशः ।

त्रिक पट्

पराक्रमित्वेन

पुञ्छ-पमु°

सुकुमाल°

सुकुमाल ।

"अवापोते"

श्लाघा

चाउँण्ड-काउँए

अणिउँत्तय-सुरहि-जउँण°

च्छापेनाकोशेन च्युतो

चाउँण्ड-काउँए । अणिउँत्तय ।

जउँण ।

काशित°

खटाङ्ग°

अणिउँत्तय°

शिथिलितः

तणु°

प्रसिद्धः नये°

अणिउँत्तय ।

ललाटयोजित°

५४. स्तुतिमेव गाथाएवेनाह ।

परिखा

पृष्ठे. पक्षौ. अशुद्धम्.

६० २४ पापाद्धप्रमु°

६३ ९ विगन्धोच्छ्वास°

६४ ५ प्रयुज्यन्ते ।

६५ १ ँण्डालाहिं

„ ९ प्रारब्धम् ॥

„ १८ ०रागल्लम्

६६ ११ ण्हो वा”

६९ ५ जीविअ-मणेण;

७२ ११ धय°

„ २७ सान्द्रशिरो°

७३ १८ ०सत्याइ ।

„ २८ BC.

७५ १० सुक्कं

७६ ९ ०प्राकृताव्यश्रय°

७८ १२ इतिपट्ठी ॥ अधिका.....अहिमज्जु

८२ १२ इट्ठ ।

८३ १९. इन्ध ।

८९ ८ ०स्मद्दां

९० ६ रोव

„ ७ प्रहीष्य

९१ २० बहुलम्”इति

९३ ८ । उत्प्रेक्ष्यते ।

„ २३ B उत्प्रेक्ष्यन्ते.

९४ ८ ०तरु

„ ९ त्रयथा°

„ १२ ०भ्राः

„ १३ कामकर-

„ १८ कुंपलआ ।

शुद्धम्.

पापद्धिप्रमु°

विगन्धोष्णोच्छ्वास°

प्रयुज्यन्ते स्म ।

०ण्डालाहिं

प्रारब्धम् ॥ [ण्डालाहिं।

“ललाटे च” (२५७) इति

आदर्लस्य णः ॥]

०रागयुक्कल्लम्

ण्हो न वा”

जीविअम् अणेण;

धय°

सान्द्रशिरो°

०सत्याइं ।

B.

सुक्कं

०प्राकृतव्याश्रय°

इतिपट्ठी ॥ अहिमज्जु

इट्ठ ।

ससिन्ध ।

०स्मद्दां

रोव

प्रहीष्ये

बहुलम्” [हे० ३.४] इति

उत्प्रेक्ष्यन्ते ।

C उत्प्रेक्ष्यते.

०तरुः

त्रयसा°

०भ्राता

कामकरः

कुंपलओ ।

पृष्ठे. पङ्क्तौ. अशुद्धम्.

१२२ ११ इदम्

„ १२ फणसेहिँ । “भिसो हि हिँ हिँ”

„ १६ “डसेस

„ २५ SO BC.

१२३ ४ नीहरिआ

„ १६ °प्य मूलशिरो

„ १७ यान्युत्तराङ्गाणि

१२४ २३ “इदुतोदीर्घः”

१२७ १८ °विधापनासम°

„ २५ दहिँ । महुँ ।

१२८ १ °सीअलाई

„ १० „

„ „ ईँङ्णयः

१२९ १ पिच्छह

„ १० पतञ्ज्याम्

„ १३ पश्यत ।

„ २५ ३ BC पश्य.

१३२ ८ “नान्मयात्

१३३ १० गामिणि ।

१३४ ४ पिअअम°

१३८ १५ रम्यः ।

१३९ १० । सचेतन°

१४० १३ सणाणेषु

१४३ १० निश्चित

१४४ १७ °दुमस्य

१४७ १८ पक्ष

१४८ ७ “वैणस°”

१५२ ५ तुमाण, तुमाण,

१५७ १३ हाहाभिर्देवगायनस्मोषां वा

„ १९ स्मरद्वारा अभि°

„ २३ माला-

शुद्धम्.

इदम्

फणसेहिँ । “भिसो हि हिँ हिँ”

“डसेस

BC किं.

णीहरिआ

°प्यामूलशिरो

यान्युत्तराङ्गाणि

“इदुतो दीर्घः”

°विधापनात् सम°

दहिँ । महुँ ।

°सीअलाई

„

ईँङ्णयः

पिच्छ ह

पतिञ्ज्याम्

पश्य ।

Omit.

“नामञ्ज्यात्

गामिणि ।

पिअयम°

रम्यः काम्यः ।

। यः सचेतन°

सणाणोषु

निश्चितं

°दुमस्य

पक्ष

“वैरोण°”

तुमाणं, तुमाण,

हाहा देवगायनस्मोन् तेषां वा

स्मरज्वराभि°

मालास्

पृष्ठे. पङ्क्तौ. अशुद्धम्.

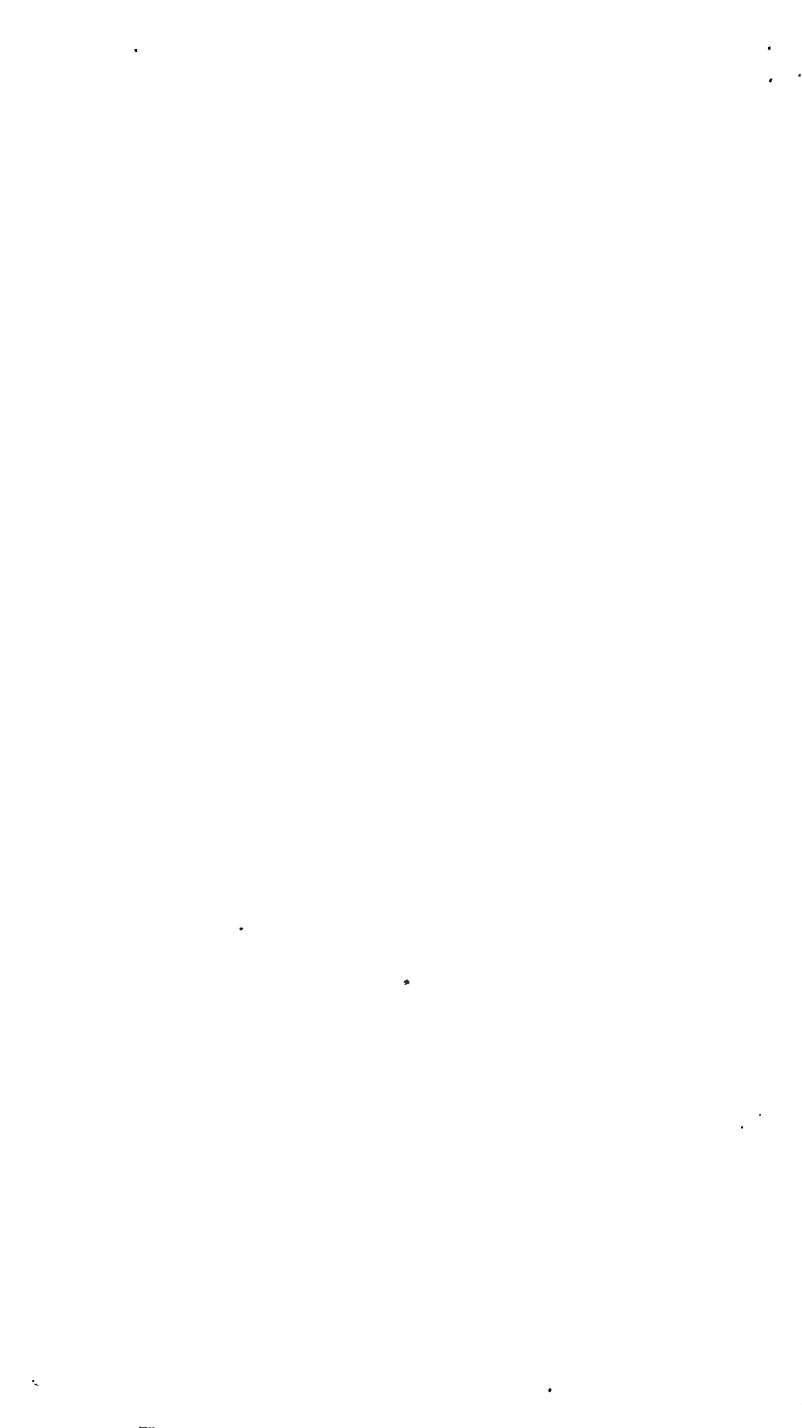
- १२२ ११ इदम्
 „ १२ फणसेहिँ । “भिसो हि हिँ हिँ”
 „ १६ “डसेस
 „ २५ SO BC.
 १२३ ४ नीहरिआ
 „ १६ °प्य मूलशिरो
 „ १७ यान्युत्तराङ्गाणि
 १२४ २३ “इदुतो दीर्घः”
 १२७ १८ °विधापनासम्
 „ २५ दाहिँ । महुँ ।
 १२८ १ °सीअलाइँ
 „ १० „
 „ „ ईइँणयः
 १२९ १ पिच्छह
 „ १० पतञ्ज्याम्
 „ १३ पश्यत ।
 „ २५ ३ BC पश्य.
 १३२ ८ “नान्मयात्
 १३३ १० गामिणि ।
 १३४ ४ पिअअम्
 १३८ १५ रम्यः ।
 १३९ १० । सचेतन°
 १४० १३ राणाणेषु
 १४३ १० निश्चित
 १४४ १७ °दुमस्य
 १४७ १८ पक्ष
 १४८ ७ “वणस”
 १५२ ५ तुमाण, तुमाण,
 १५७ १३ हाहाभिन्दवगायनसोपां वा
 „ १९ स्मरद्वारा अभि°
 „ २३ माला-

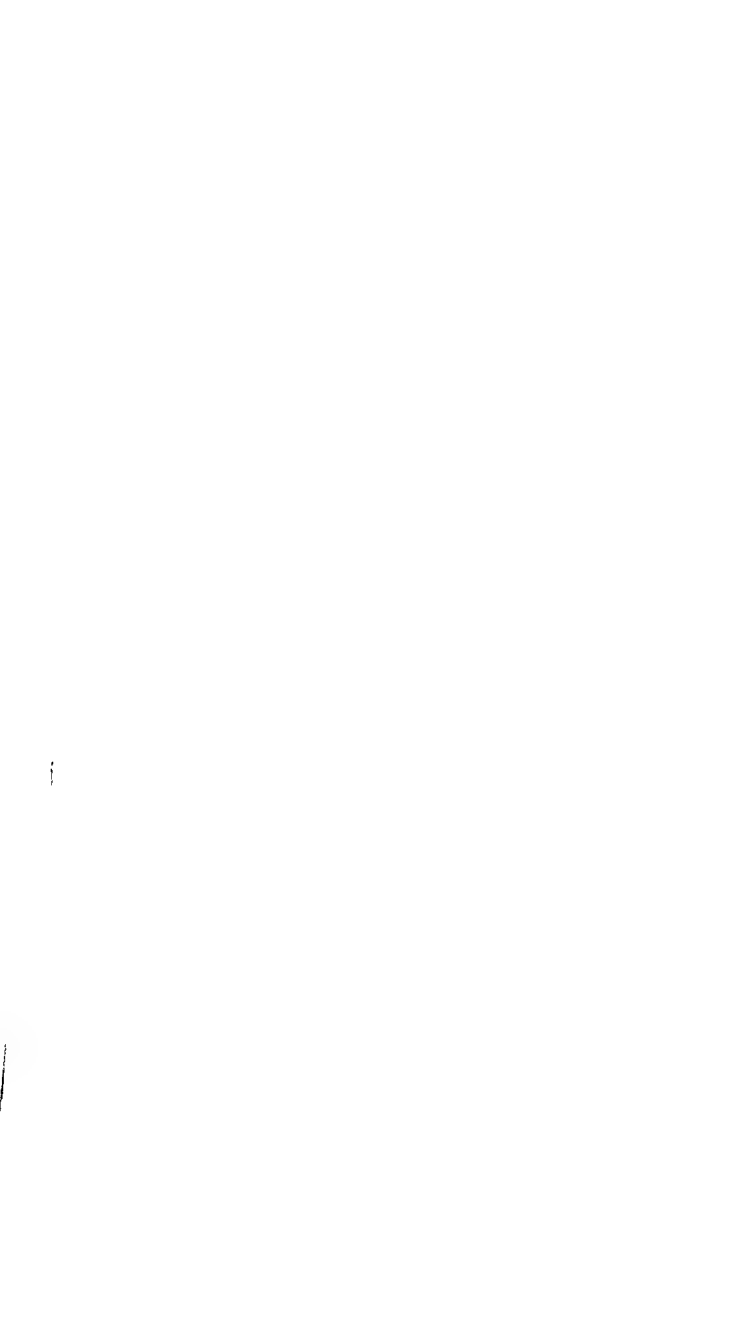
शुद्धम्.

- इदम्
 फणसेहिँ । “भिसो हि हिँ हिँ”
 “डसेस
 BC किं.
 नीहरिआ
 °प्यामूलशिरो
 यान्युत्तराङ्गाणि
 “इदुतो दीर्घः”
 °विधापनात् सम°
 दाहिँ । महुँ ।
 °सीअलाइँ
 ”
 ईइँणयः
 पिच्छ ह
 पतिञ्ज्याम्
 पश्य ।
 Omit.
 “नामन्त्र्यात्
 गामिणि ।
 पिअयम्°
 रम्यः काम्यः ।
 । यः सचेतन°
 राणाणोषु
 निश्चित
 °दुमस्य
 पक्षे
 “वैरोण”
 तुमाणं, तुमाण,
 हाहा देवगायनसोपां तेषां वा
 स्मरद्वाराभि°
 मालात्

1

1

अखीण (अक्षीण) २. ८४.

अखुज (अकुब्ज) २. २७.

अखुटिभ (अतुडित) ६. ७७.

अखुडिभ (अखण्डित) १. ३८; ६. ७८.

अगणन्त (अगणयत्) १. ५२.

अगणि (अग्नि) ३. ४८.

अगणिभ (अगणयित्वा) ३. ३६; ४. ४२.

अगरु (SK.) २. २१, ४५; ५. १३.

अगिज्झन्त (अगृध्यत्) ७. ५६.

अगुम्भिभ (अमोहित) ७. ४७.

अगेज्झा (अगृह्या) ३. ५७.

अगा (अग्र) २. ४७, ८७.

अगाभो (अग्रतः) १. ३८.

अगि (अग्नि) ३. ४८, ५१; ४. ३४, ३५; ५. ५६; ६. १०३.

१/अगघ P. (राज्)

अगिभ (राजित) ६. ६३.

२ अगघ (अर्घ) १. ४९, ६५; ६. १२.

१/अगघव P. (पृ)

अगघविभ (पूर्ण) ७. १४.

१/अगघाड P. (पृ)

अगघाडइ (पूरयति) ७. १४.

अघ (SK.) ७. ६९.

अविसिभ (अग्रस्त) ७. ४६.

१/अङ्क

अङ्किभ (अङ्कित) २. ५१.

१ अङ्क (SK.=उत्सन्न) १. ५५.

२ अङ्क (SK.=चिह्न) १. ५५; ४. ७०.

अङ्कुर (SK.) २. ४६, ७७; ५. १८.

अङ्कुस (अङ्कुश) २. ३८.

अङ्कोल (अङ्कोल=वृक्षविशेष) २. ३७.

अङ्कोलतेल (अङ्कोलतेल) ३. ७९.

१ अङ्ग (SK.) १. ६०; २. ११, ३४, ५९, ८५; ४. १६; ५. १०२;

७. १६, ५८.

२ अङ्ग (SK.=देश) ४. ६१.

अङ्गण (SK.) ६. ६३.

१ अङ्गय (अङ्ग) ४. २७.

२ अङ्गय (अङ्गद) १. ७६.

अङ्गार (SK.) १. ३५.

अङ्कुम (इङ्कुद) १. ६०.

१/अङ्कुम P. (पृ)

अङ्कुमिभ (पूर्ण) ७. १५.

अङ्कुलि (SK.) ६. ३४.

अचप्पलभ (सत्य) ८. ७९.

अचयन्तीकय (अशकुवत्कृत) ६. ५३.

अचल (SK.) ३. ११.

अचलिभ (अचलित) ७. ६३.

अचुच्छ (अतुच्छ) २. ३८.

१ अच्छ (SK.) २. २७.

२ अच्छ (अच्छि=अक्षि) २. ८६; ७.

२१, ६४.

अच्छअर (आश्चर्य) ३. २५.

अच्छर° (अप्सरस्) १. १०; ४. ४३.

अच्छरस (अप्सरस्) १. १०.

अच्छरा (अप्सरस्) ४. १३.

अच्छरिभ (आश्चर्य) १. ४१; ३. २४.

अच्छरिज (आश्चर्य) ३. २५.

अच्छरीभ (आश्चर्य) ३. २५.

अच्छि (अक्षि) १. २४; २. ७१, ९०;

३. ४१, ७४, ८३; ४. ३१.

४९, ७८; ५. ७६, ८६; ६.

१५, २४, २९.

अणञ्ज्ञयण (अनध्ययन) ५. ९०.
 अणञ्जिअ (अनञ्जित) १. १८.
 अणञ्ज (अनन्य) ८. २.
 अणडिम्भन्त (अत्तत्त) ७. ४२.
 अणतुच्छ (अतुच्छ) २. ३९.
 अणथक्कन्त (अवुत्थत्त) ७. ९२.
 अणथक्किअ (अफक्कित=अनीचैर्गत) ६.

५४.

अणदइअ (अदयित) ४. ८.
 अणजाइस (अनन्याइस) ८. ५८.
 अणपउलिअ (अपक) ६. ५५.
 अणफुडिअ (अस्फुटित) ७. २०.
 अणभिन्दिअ (अभिन्न) ७. ५५.
 अणभुञ्जन्त (अभुञ्जान) १. १५.
 अणरह (अनर्ह) ३. ५६.
 अणरह (अनर्ह) ३. ५६.
 अणत्तरिअ (अच्छिन्न) ६. ८३.
 अणवज्झ (अवन्ध्य) ३. ३.
 अणवराइस (अनन्याइस) ८. ५८.
 अणवेविर (अकम्प) ६. १००.
 अणसाहरिअ (अमेवृत) ६. ५१.
 अणमिरोविअण (अशिरोवेदन) २. ८.
 अणमुक्क (अमुक्क) २. ८५.
 अणहमेअव्व (अदग्गनीय) ५. ८३.
 अणदिह (अणदिल) १. २.
 अणाइन्दिअ (अनाइन्दि) ७. ३२.
 अणाउलअ (अनाउल) ८. ७२.
 अणान्तुअगिअ (अन्तर्गत) ७. ३८.
 अणिअनय (अणिअनय) २. २५, ४०.
 अणित्तरन्त (अणित्तरन्त) ६. १३.
 अणित्तर (अणित्तर) ३. ३२.
 अणित्तरन्त (अणित्तर) ७. १३.

अणिट्ठि (अनृद्धि) ३. १२.
 अणिम्मल्ल (अनिर्मात्य) १. २९.
 अणिल (अनिल) ६. ८७.
 अणिलुक्कन्त (अतुटित) ६. ७८.
 अणिवारिअ (अनिवारित) ६. १५.
 अणुकप्प (अनुकम्पा) १. २०.
 अणुजिण (अनुजिन) २. ६६.
 अणुत्थारय (अनुत्साह) ३. १५.
 अणुद्ध (अनूद्ध) ३. २२.
 अणुराइह (अनुरागशील) ३. ८७.
 अणुराग (अनुराग) १. ४८.

√अणुवज्ज F. (गम्)

अणुवज्जइ (गच्छति) ७. ६.
 अणुवित्ति (अनुवृत्ति) ३. ८२.
 अणुसासणिज (अनुशासनीय) ६. १.
 अणुहारिणी (अनुकारिणी) ७. ९२.
 अणूण (अन्यून) ४. २५.
 अणेग (अनेक) १. ४; ६. २३.
 अणोरुम्मिअ (अगुदान=अगुको) ६. ८.

√अण्ह I. (मुन्)

अण्हण (मुन्ने) ६. ७४.
 अतत्थ (अवस्त) ३. ६८.
 अतत्थअ (अतत्थ) ८. ८२.
 अतम (अतमम्) १. ५८.
 अतव (अतव) ३. १५.
 अणिण्ड (अनीण्ड) ३. ३७.
 अतुटिअ (अतुटिन) ६. ७७.
 अतुटिअ (अतुटिअ) ७. ६२.
 अतुटिअ (अतुटिअ) ६. ७८.
 अतुट (अतुट) २. ५१.
 अतुट (अतुट) ७. १६.
 अतोडिअ (अतुडिअ) ६. ७८.

अत्त (आर्त) १. ९, ८९; २. ३७,
४६, ७०.

अत्ति (अति) ८. २४.

१ अत्थ (अर्थ=अभिधेय) ७. ३४.

२ अत्थ (अर्थ=धन) ३. ७.

३ अत्थ (अर्थ=वस्तु) १. ७२; ८. ४६,
७३.

४ अत्थ (अर्थ=प्रयोजन) २. २१, ६५;
५. २४, २७; ७. ५०.

अत्थमण (अस्तमन) ५. ८८.

अत्थाणी (आस्थानी) १. ७३.

अत्थक् (प्रसरणशील) ६. ११.

अत्थिर (अस्थिर) १. ४०; २. ३१;
८. ७२.

अत्थेर (अस्थविर) २. १२.

अत्थेव (अस्तोक) ३. ६२.

अत्थोअ (अस्तोक) ३. ६३.

अत्थोक् (अस्तोक) ३. ६२.

अत्थोव (अस्तोक) ३. ६२.

अदस्

अह (असी) ५. १८.

अह (असी) ५. १८.

अह (अदः) ५. १८.

अमू (असी) ५. १९.

अमुं (अदः) ५. १९.

ओइ (अमी अमून् वा) ८. २९.

अमुणा (अमुना) ५. ६५.

अमग्नि (अमुग्निन्) ५. २०.

अमुग्नि ,, ५. २०.

अयग्नि ,, ५. २०.

अमूर्नु (अमृपु) ५. १९.

अदिट्ठ (अट्ट) २. ८.

अदिट्ठि (अट्टा) ८. २५.

अदिशुस्तिद (अतिसुस्थित) ८. २.

अदीह (अदीर्घ) १. १०.

अदुइअ (अद्वितीय) १. ६२.

अदुगुच्छिआ (अजुगुप्सिता) ६. ४.

अदूर (SK.) ८. ३९.

अदोलि (अदोलिनी) ६. ३२.

अदोलिर (दोलारहित) २. ४७.

अह (आर्द्र) १. ५५.

अद्धीकय (अर्धांकृत) ३. १३.

अघ (अथ) २. ४३.

अघट्ट (अघृष्ट) १. ८२.

अनञ्ज (अनन्य) ८. ६.

अनल (SK.) २. ५१.

अनालम्फ (अनारम्भ अनालम्भ वा)

८. १२.

अनिल (SK.) २. ५१; ५. ५.

अनु (अन्यथा) ८. ६०.

अन्त (SK.) ७. १; ८. ७७.

अन्तग्गाय (अन्तर्गत) १. ४२.

अन्तप्पाय (अन्तःपात) ३. ३२.

अन्तर (SK.) ४. ५२.

अन्तरङ्ग (SK.) ७. १.

अन्तरप्पा (अन्तरात्मा) १. ७.

अन्तावेह (अन्तर्वेदि) १. २.

अन्तेउर (अन्तःपुर) १. ४२.

अन्तोउवरिं (अन्तरुपरि) १. ८.

अन्देउर (अन्तःपुर) ७. ९३.

अन्दोला (SK.) ३. १८.

अन्ध (SK.) ३. ९०.

अन्धयार (अन्धकार) १. ५७.

अन्धल (अन्ध) ३. ९०.

अन्न (अन्य) १. २४, २६, ६६; २.
४९; ३. ७१, ७४, ८६, ८८;
४. ११, १४, ५३, ५५, ५८,
६७, ६८, ७०, ७१; ६. २,
४७; ७. २५, ६८, ७०, ७०,
९९; ८. २५.
अन्नतो (अन्यतः) ३. ८५.
अन्नतथ (अन्यत्र) १. ४४; ३. ८५.
अन्नदो (अन्यतः) ३. ८५.
अन्नन्न (अन्योन्य) २. ६.
अन्नह (अन्यथा) ८. ६०.
अन्नाहि (अन्यत्र) ३. ८५.
अन्नाण (अज्ञान) ३. ३७.
अन्नोन्न (अन्योन्य) २. ६; ४. ५०;
५. ४५, ८९.
अपढायाणिभ (अपर्याणित) २. ६३.
अपडिभ (अपतित) ७. ५७.
अपम्मुक्क (अप्रमुक्त) ३. ४५.
अपयल्लिर (अशैथिल्यकृत् अलम्बनकृत्
वा) ६. ४३.
अपरिमुत्त (अपरिमुक्त) २. ८२.
अपरिहव (अपरिभव) ६. ४०.
अपलित्त (अप्रदीप्त) २. ४८.
अपलोट्टिअ (अप्रत्यागत) ७. १२.
अपल्लट्ट (अपर्यस्त) ३. १५.
अपन्व (अपर्वन्) १. १४.
अपन्वाइअ (अम्लान) ६. १२.
अपस्खलिद (अप्रस्खलित) ८. १.
अपिज्ज (अपेय) २. ६०.
अपिहं (अपृथक्) २. ३२.
अपुणभव (अपुनर्भव) २. ६५.
अपुरव (अपूर्व) ४. ५५; ७. ९६.

अपुच्च (अपूर्व) ३. ६७; ७.
अपुसण (अमार्जन) ६. ६८.
अप्पणअ (आत्मीय) ८. ६७.
अप्पणय (आत्मीय) ३. ७८.
अप्पणा (आत्मीय) ८. ४५.
अप्पणो (स्वयम्) ४. १७.
✓अप्पाह P. (सम्-दिश)
अप्पाहामो (संदिशामः) ७.
अप्पुल्ल (आत्मीय) ३. ८६.
अफरुस (अपरुप) २. ५३.
अफिट्ट (अन्नष्ट) ७. १०.
अफिडिअ " ७. २१.
अफुडिअ (अखण्डित) ७. ६३.
अफुसिअ (अन्नमित) ७. ४.
अवाहिर (अवहिस्) ३. ७२.
अवीहिर (अभीत) ६. ३५.
अवभंसि (अन्नंशिन) ७. २१.
अवभास (अभ्यास) २. ११.
✓अव्भिड P. (सम्-गम्)
अव्भिडइ (संगच्छते) ७. ११.
१✓अव्भुत्त P. (प्र-दीप्) (प्रदीप्यते) ६. १०३.
२✓अव्भुत्त P. (ला)
अव्भुत्तन्त (लात्) ६. १०.
अभव (अभय=अभयकुमारमुनि)
७. ३८.
अभक्षिअ (अभक्ष) ६. ७०.
अभत्त (अभक्त) ६. १०६.
अभमिअ (अभ्रान्त) ७. ५.
अभय (SK.) १. ४५.
अभिपल्लाणिअ (अभिपर्याणित) ३. २५.
अभिसरण (SK.) ५. १०२.

अभिहाण (अभिधान) ७. ९०.
 अभेड (अभेद=अकातर) २. ६२.
 अभज (अमृत) ६. १६, २९; ८. ५९.
 अभय २. ७२; ६. ७, १७;
 ७. ८१, ९२.
 अभङ्गल (अमलिन) ३. ६९.
 अभवत्त (अमृदुत्व) १. ७९.
 अभघा (अमर्त्य) ४. ७६.
 अभन्त (अमाय) ४. ३०.
 अभन्द (SK.) ४. ३२.
 अभय S. अभज.
 अभयमर्ह (अमृतमयी) १. ३७.
 अभयमय (अमृतमय) १. ३७,
 अभरित (अमर्ष) ३. ५०.
 अभरी (SK.) ६. ५१.
 अभल (SK.) १. ७३; २. ३०.
 अभिज (अमृत) ८. २४.
 अभिलाण (अम्लान) ६. १२.
 अभिलाय (अमिलातक=पुष्पविशेष)
 ३. ६१.
 अभुग (अमुक) २. २५.
 अभुणिजन्त (अभायमान) ७. ८९.
 अभुसावाइ (अमृपावादिन्) १. ८५.
 अभूत (अमृष) १. ८५.
 अभोध (SK.) ६. ४३.
 अभोसा (अमृषा) १. ८५.
 अभ्य (आद्य) ३. २०; ४. २२.
 अभ्यु (SK.) ३. ८; ४. ६०.
 अभ्युज (SK.) २. ५४.
 अभमहे Inter. (हयं) ७. १०२.
 १ अभमो Inter. (आश्रयं) ४. १७.
 २ अभमो (हे अभद) ४. ५३.
 अभहारज (अरुमदीय) ८. ७४.

अम्हेचाया (आस्माकी) ३. ७७.
 अयन्त्रिर (कर्षणशील) ७. ३२.
 अय्यावत्त (आर्यावर्त) ७. ९५.
 अरणसाण (अरण्यभन्) १. ४६.
 अरहन्त (अर्हत्) ७. ५२, ५३, ५४,
 ५५, ५६, ५७, ५८, ५९, ६८.
 अराज (अराजन्) ४. ६२.
 १ अराइ (अराति) २. ७३.
 २ अराइ (अराधि) ३. ३९.
 १ अराइणं (अराणां) ४. ६३.
 २ अराइणं (अराजानम्) ४. ६३.
 अराइणा (अराणा) ४. ६५.
 अरि (SK.) १. ४६, ६१; २. ३६;
 ६. ३९, ५५, ८१.
 १ अरिह (अर्ह) ३. ४९, ५५.
 २ अरिह (अर्हत्) ८. ९.
 अरुण (SK.) १. ५७.
 अरे Inter. (रतिकालहे) ४. १३.
 (संभाषणे) ४. ५१.
 √अरोज P. (उत्-लम्)
 अरोमइ (उलसति) ७. ४५.
 √अर्च
 अचन्ति (अर्चन्ति) २. ५६.
 अचिजन्ति (अर्चन्ते) ५. ६२.
 अचिज (अर्चित) २. ६३.
 अचिज (अर्चयित्वा) १. ८१.
 √अर्ज
 अजिज्जइ (अर्ज्यते) ७. ८८.
 अजिज (अर्जित) ६. ७१.
 अजिज ,, ७. ९५.
 अलं (SK.) ५. ५८.
 अलंघ (अलङ्घन) १. १७.

[illegible]

११/अवसेह P. (नर)

अवसेह (नश्यति) ७. २२.

२१/अवसेह P. (गन्)

अवसेहन्ति (गच्छन्ति) ७. ९.

अवस्त (अवश्य) ८. ५७.

११/अवह P. (रत्न)

अवहिभ (रचित) ६. ५९.

२ अवह (उभय) ३. ६९.

११/अवहर P. (गन्)

अवहरिभ (गत) ७. ९.

२१/अवहर P. (नर)

अवहरद (नश्यति) ७. २२.

अवहरण (अपहरण) २. ४०.

अवहाण (अवधान) ६. ४१.

१/अवहाव P. (क्रप)

अवहावसु (क्रपस्य) ६. १०२.

१/अवहेह P. (मुन्)

अवहेहटिं (मुत्का) ६. ५६.

अवाडल (अवातूल) १. ७४.

अवि (अपि) १. १७, २५, ३०; २.

९०; ३. ७६; ४. २३; ५. ४,

३२, ३७, ६८; ६. ३५; ७.

२८, ३२, ५०, ७५; ८. ५६.

अविअटिभ (अविसंवदित) ६. ८८.

अविभट्टु (अविदग्ध) ३. १०.

अविग्घ (अविघ्न) ३. ४०.

अविचल (SK.) ८. ७६.

अविरहि (अविरदिन्) ३. १५.

अविराय (अविलीन) ६. ३८.

अविलुम्पिअ (अकाहित) ७. ३८.

अविलोटिभ (अविसंवदित) ६. ८८.

अविसेचाद् (अविमंवादिनी) ६. ८९.

अविसम (अविषम) २. ५७.

अविसूरन्त (अखियमान) ६. ९०.

अचिहीर (अप्रतीक्ष) ७. ३८.

अचिहूण (अचिहीन) १. ६६.

अचीअ (अद्वितीय) २. ७३.

अचीय ,, १. ४.

१/अबुक्क P. (वि-गपय)

अबुक्कन्त (विगपयत्) ६. २६.

अबुद्ध (अवृद्ध) ३. ४१.

अवेअण (अवेदन) २. २.

अवेमइअ (अभय) ६. ६८.

अवेह्णिज्ज (अरमणीय) ७. १४.

अवेह्विर (अवधनाशील) ६. ५८.

अव्वाहय (अव्याहृत) ७. ७९.

अच्चो Inter. (मूचने) ४. १४.

(दुःखे) ४. १४. (संभाषणे) ४.

१४. (अपराधे आश्चर्ये च) ४. १४.

(भये) ४. १५. (आदरे) ४. १५.

(आनन्दे) ४. १५. (पश्चात्तापे)

४. १५. (खेदे विपादे च) ४. १५.

११/अस्

अस्थि (अस्ति) १. २, ५, ६२.

अस्थि (अस्ति अस्ति अस्ति वा) ५. ७३.

अस्थि (रमः) ५. ७२.

असि ४. १०, १३.

सि (असि) ३. ७५, ८१, ८५; ४.

११, १३, १६, १९, ५६; ५.

७२; ६. १, ३, ७१; ७. १०२.

म्हि (अस्मि) ५. ७२; ७. ५०.

न्ध (स्मः) ५. ७२.

न्धो ,, ५. ७२.

मासि (आसीत्) १. २८, ४०, ४२;
२. ७, ११, ३४, ७४, ७५; ३.
३, ४, १६, २८, ३१, ३८,
४२, ४५, ४७; ४. ७६, ७८;
५. ८८; ६. ३०, ३६, ३७,
६४; ७. ९१.

आसि (आसन्) ३. ४७; ४. ३५.

अहेसि (अभूत्) ५. ८८.

२१/अस्

+परि. पलत्थ (पर्यस्त) ३. १५, २५.

असई (असती) ६. १८.

असंक (अशङ्क) १. ११.

असंघडिअ (असंगठित) ६. ७५.

असंवरीअ (असंवृत) ६. ५१.

असंसि (असंसिन्) ७. ४२.

असङ्क (अशङ्क) २. ५.

असङ्कल (अशङ्कल) २. ३२.

असज्जा (अशय) ३. ३.

असठ (अशठ) ८. १२.

असट्ट (अशठ) ३. १२.

असद (अशठ) २. ३७.

असगिल (अशगिल) २. ४३.

असण (असन) १. ६१.

असट्टाण (अशयान) ७. ६७.

अससाणिअ (अससाणि) ६. ९७.

अससण (अशसन) १. ८९.

अससिण्डुअ (अससिण्डु) १. ९०.

अससिणि (अससिणि) ७. २६.

अससु (अशसन) १. १९.

अससुणि (अशसन) ३. ३३.

अससुण्ड (अशसन) ८. १६.

असि (SK.) १. ३९; ६. ४३, ६६;
७. ३३.

असिर (अशिरस्) २. ५७.

असिलिम्ह (अशेषन्) ३. २०.

असुक्क (अशुक्क) २. ८५.

असुणिअ (अशुत) ६. ३९.

असुहअ (अशुभ) ८. ७२.

असूरिस (अशुपुरुष) १. ५.

असेस (अशेष) २. १०.

असोअ (अशोक) २. ७५; ३. १८,
२४, २९, ६४.

असोलिअ (अपक) ६. ५५.

अस्मद्

अग्नि (अहम्) ५. ३७.

अग्निह् ॥ ५. ३७.

अहं ॥ ३. ७६; ४. ५३;
५. ३७, ७३, ९६;
६. २, १०६.

अहयं ॥ ५. ३७.

अग्नि ॥ ३. ८०, ५. ३५.

हं ॥ ३. ७५, ७८; ५.
३७; ६. १, १०६;
७. ६३, १०२.

हं ॥ ८. ३६.

हं (अहं वयं वा) ८. ५.

अहं (हम्) ५. ३७, ७३.

अहं ॥ ८. ३३.

अहं ॥ १. ३९; ५. ३५.
१०५; ६. ८२.

हं ॥ ८. ३३.

हं ॥ ५. ३३.

हं ॥ ५. ३३.

हं ॥ ५. ३३.

वयं (वयम्)	४. १९; ५. २,
३७, ९८, ९९.
अस्मि (मान्)	५. ३८.
अन्ह	" ५. ३८.
अम्हि	" ५. ३८.
अहं	" ५. ३८.
णे	" ५. ३८.
णे	" ५. ३८.
मं	" ३. ८७; ४. ५८;
५. ३८; ६. ९७.
महं	" ८. ३८.
ममं	" ५. ३८.
मम्ह	" ५. ३८.
मि	" ५. ३८.
मिमं	" ५. ३८.
अन्ह (अस्मान्)	५. ३८.
अन्हदं	" ८. ३७.
अन्हो	" ५. ३८; ८. ३७.
अन्हो	" ५. ३८.
"	" ५. ३८.
(मया)	५. ३९.
"	२. ७९; ५. ३९;
८. १४.
"	८. ३८.
"	१. ३०; ४. १२,
१५, ५७; ५. ३९;
६. २, १०५.
"	५. ३९.
"	५. ३९.
"	५. ३९.
"	५. ३९.
"	५. ३९.
माभिः)	५. ३९.

अम्हाहि (अस्माभिः)	५. ३९.
अम्हे	" ५. ३९;
अम्हेहि	" ५. ३९; ७.
९९.
अम्हेहिं	" ८. ३९.
णे	" ५. ३९.
मदत्तो (मत्)	५. ४०.
मज्जत्तो	" ५. ४०.
ममत्तो	" ५. ४०.
महत्तो	" ५. ४०.
मज्जु	" ८. ३९.
महु	" ८. ३९.
अम्हत्तो (अस्मत्)	५. ४०.
अम्हहं	" ८. ४०.
ममत्तो	" ५. ४०.
अम्ह (मम अस्माकं वा)	५. ४१.
अम्हं	" ५. ४१.
मह (मम)	५. ४१.
मज्ज (मम अस्माकं वा)	५. ४१.
मज्जु (मम)	८. ३९.
मज्जो	" ५. ४१.
मम	" ५. ४१.
मह	" ४. १३; ५. ४१,
९६; ६. ९६, ९८;
७. ३२, ८४.
महं	" ५. ४१.
महु	" ८. ३९, ४०.
मे	" २. ७९; ५. ४१.
अम्ह (अस्माकम्)	५. ८८.
अम्हहं	" ८. ४०.
अम्हाण	" ४. ५६; ५.
४२.
अम्हाणं	" ५. ४२, १०१, १०४.
अम्हे	" ५. ४१.
अम्हो	" ५. ४१.

1. The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry must be clearly documented, including the date, amount, and purpose of the transaction. This ensures transparency and allows for easy verification of the data.

2. The second part of the document outlines the procedures for handling discrepancies. It states that any differences between the recorded amounts and the actual transactions must be investigated immediately. The responsible parties should identify the source of the error and take steps to correct it, ensuring that the records remain accurate and reliable.

3. The third part of the document describes the process for reconciling accounts. It requires that all accounts be reconciled at the end of each month. This involves comparing the internal records with the bank statements and identifying any variances. Once the accounts are reconciled, the results should be reported to the appropriate authority for review and approval.

4. The fourth part of the document discusses the importance of regular audits. It states that audits should be conducted at least once a year to ensure that all financial records are accurate and compliant with applicable laws and regulations. Auditors should be independent of the organization being audited to ensure objectivity and fairness.

5. The fifth part of the document outlines the requirements for the storage and security of financial records. It states that all records must be stored in a secure location, protected from unauthorized access, theft, and destruction. Records should be retained for a minimum of seven years to ensure that they are available for future reference and audit.

6. The sixth part of the document discusses the importance of training and education for all personnel involved in financial management. It states that all staff should receive regular training on the proper handling of financial records and the importance of maintaining accuracy and integrity. This helps to ensure that everyone is aware of their responsibilities and can contribute to the overall success of the organization.

7. The seventh part of the document outlines the consequences of non-compliance with the financial record-keeping policies. It states that any staff member who fails to follow the established procedures or who provides false information will be subject to disciplinary action, up to and including termination. This serves as a deterrent and ensures that the organization's financial records are always accurate and reliable.

8. The eighth part of the document discusses the importance of regular communication and reporting. It states that all financial data should be reported to the appropriate authority in a timely and accurate manner. This allows for the identification of trends and the implementation of corrective measures as needed. Regular communication also helps to ensure that everyone is on the same page and working towards the same goals.

9. The ninth part of the document outlines the requirements for the documentation of all financial transactions. It states that every transaction must be supported by a valid receipt or invoice. These documents should be filed in a systematic manner to ensure that they are easy to locate and verify. This helps to maintain the integrity of the financial records and provides a clear audit trail.

10. The tenth part of the document discusses the importance of staying up-to-date with changes in financial regulations and standards. It states that the organization should regularly review its financial record-keeping policies to ensure that they remain compliant with the latest requirements. This helps to minimize the risk of non-compliance and ensures that the organization's financial records are always accurate and reliable.

अहिच (अधिप) १. ८; ६. ४९, ६२.
अहिचह (अधिपति) ४. ४०; ६.
६९.

अहिचक्षु (अभिमन्यु) २. ५८.
अहिविन्दिभ (अदिवृश्चिक) २. ८९.
अहिसारिभा (अभिसारिका) १. १२;
६. २०.

अहीरन्ती (अहियमाणा) ७. ८६.
अहुलण (अमार्जक) ६. ६८.
अहुला (अफुला) ४. ५.
अहुवन्त (अभवत्) ६. ४०.
अहूण (अविहीन) १. ६६.
अहूव-पुव्व (अभूतपूर्व) ५. ५.

आ

आ (SK.) ७. ९९.

आभ S. गम्.

√आभट्ट P. (व्या-पृ)

आभट्टिभ (व्यापृत) ६. ५०.

आइ (आदि) १. २, ४८, ६१; २.
५०, ६२, ६७, ८४; ८. ७६.

√आइघ P. (आ-प्रा)

आइघिचं (आघ्रातुम्) ६. १०.

आइरिभ (आचार्य) १. ५०.

१ आउ (आयुस्) १. १०.

२ आउ (अप्) ३. ९०.

आउज (आतोय) २. ८.

आउजिभ (आतोयिक) २. ७४.

√आउट्ट P. (मस्त्र्)

आउट्टिभ (मय) ६. ६४.

आउण्टण (आकुचन) २. २५.

आउल (आकुल) १. ४६.

GG

आउस (आयुस्) ७. ७४.

आउस-माणी (आयुर्मानिन्) १. १०.

आउह (आयुष) ३. ११; ६. ६०.^२

आणस (आदेश) ६. ९६.

आकण्ड (SK.) ७. ८१.

आकर (SK.) ३. ५९.

आकार (SK.) २. ११.

आकिदि (आकृति) २. ९१.

आगम (SK.) ७. ३४, ४४; ८.
६१, ७४.

आघाभ (आघात) ३. ८.

आचार (SK.) ६. ४५; ८. २०.

आच्छेदण (आच्छेदन) ६. ८५.

आजम्म (आजन्म) ७. ३५.

आजि (SK.) ६. ९२.

√आढप्प P. (आ-रम्)

आढप्पन्त (आरम्भ्यमाण) ७. ९०.

आणण (आनन) ६. ७६; ७. २१.

आणन्द (आनन्द) २. ४३; ५. १०३;
६. २३, ४०; ७. ६१.

आणयण (आनयन) ५. २२; ३१.

आणा (आशा) १. २९; ३. १३; ६.
२०, ९७; ७. ४.

आणाल (आलान) ३. ६०.

आतवत्त (आतपत्र) ६. ७०.

आति (आदि) ८. ६.

आत्मन्

अत्ता (आत्मा) ३. १७.

°अत्ताणा ,, ६. ४.

अप्प° ३. १७; ४. ५६; ५. ५०;
७. ७३.

अप्पा (आत्मा) ६. ५७; ७. ७३.

√आस

असत् (आसे) ७. ५५; ८. १९.

असति ,, ८. १०.

असते ,, ८. १०.

असत्तं (आसे) ८. ५६.

असत्त (आसत्तम्) ८. ६४.

असत्त (आध्वम्) ८. ४१.

असत्तु ,, ८. १८, २१, ४१.

आसीन (आसीन) १. ७९; ६.

२७, ३८.

+समुपा. समुपासिअ (समुपास्य)

२. ८३.

आस (अथ) १. ३४; २. ९०.

√आसद् P. (संभाव्य)

आसद्भिअ (संभावित) ६. २३.

आसण (आसन्) १. ७९; २. ३२;

३. ७४; ५. २१; ८. १७.

आसत्ति (आसक्ति) ८. २१.

आसत्थाम (अशत्थामन्) १. ३१.

आसय (आदाय) २. ५२.

आसव (SK.) ३. ६४.

आसार (SK.) १. ५३; ७. ९२.

आसीसय (आशिस्) १. ८५.

√आह P. (काहु)

आहन्त (काहुत्) ७. ३६;

आह र (एहि रे) ८. ६९.

१आहरण (आभरण) १. ४३; २. ८,

३४, ४२; ६. ३४, ७५.

२आहरण (SK.) ५. ३५, ४३, ४४.

√आहोड P. (तट्)

आहोडिअ (ताडित) ६. १८.

इ

१√इ

इद (इति) ४. १५, १८; ५. ६१.

इन्ति (यन्ति) १. ६९.

इन्ति ,, १. ७.

इसि (इषि) ३. ८५; ४. १६, ५१.

इसु (इहि) ४. ५१.

इष (इत) ४. ८.

इन्त (आयन्) ५. ५४.

इन्ती (यन्ती) ४. ४४.

+उत्. उदम (उदित) ५. १०६.

+उप. उवेन्ति (उपयन्ति) ४. ४.

२इ (पादपूरणे) ४. २१.

इअ (इति) १. २९, ४८, ६१; २.

१७, २३, ५३; ३. ५६, ७२,

७५, ७६, ७७, ७८, ८७; ४.

२, ८, १२, २१, ३३, ४१, ४५,

५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५८;

५. २, ४५, ४८, ७०, ७१, ७२,

७३, ८१, ८७, ८९, ९२, ९६,

९७, १०५; ६. ३, १०; ७. १,

२३, ९२, १००; ८. ३६, ४०,

८३. इय २. ६२.

इअर (इतर) ५. ६०.

इअरहा (इतरया) ४. १९.

इअ (एक) १. ७४.

इअ-मण (एकमनस्) ८. २०.

इअसि (एकदा:) ८. ७१.

इअल (अनार) १. ३५.

इअम (इअद) १. ६०.

इअिअर (इअिअ) ७. ५४.

इअु (इअु) ५. ६९.

इष्ट (इष्ट) ३. ८.

इष्ट „ ५. १०३.

इष्टं (इष्टा) ८. २३.

इण-परि (अनया रीत्या) ८. ४२.

इण्हि S. एण्हि.

इत्तहे (अत्र) ८. ७५.

इत्ति (इति) ३. ७९, ८६.

इत्तिअ (एतावत्) ३. ७९.

इत्य S. एतद्.

इत्थं (SK.) ३. ८२.

इत्थी (स्त्री) २. ६६; ३. ६५; ४.

५७, ६९; ७. ५, १५, २४,

२६, २७.

इदम्

अयं (अयम्) ५. ७; ७. ९३.

इमो „ २. २६, २७; ५. ६.

इमे ४. ६१.

इमा (इयम्) १. ३०; ५. ९९.

इमिआ „ ५. ७.

इमा (इमाः) ५. ६९.

इणं (इदम्) ५. ११; ६. ३.

इणमो „ ५. ११.

इदं „ ५. ११.

इमं „ २. ७९; ३. ६१, ८०;

४. ३, १९, २२, २३, ७७;

५. २९, ३२, ३३, ८२,

८३; ६. ९८; ७. १००.

इमु „ ८. २८.

आयदं (इमानि) ८. २९.

इमं (इमम्) ३. ७०; ४. १९,

२०, ५४; ५. ६, ९, ११.

णं „ ५. ९.

इमे (इमान्) ५. ९, ४८.

णे „ ५. ९.

इमिणा (अनेन) ५. ३.

इमेण „ ५. ३, १०.

णेणं „ ५. १०.

इमेहिं (एभिः) ५. १०.

एहिं „ ५. ८.

णेहिं „ ५. १०.

इमाइ (अनया) ४. ५४.

इमाए „ ३. ६७; ४. ४७.

इमीए „ ४. ४७.

आहिं (आभिः) ५. ८.

इमाहि „ ५. ६.

अस्स (अस्य) ५. ८.

आयहो „ ८. २९.

इमस्स „ ५. ८, १४, ६१.

से „ ५. १२, १३.

इमाण (एयान्) ५. १४.

सि „ ५. १२.

इमाइ (अस्याः) ४. १३.

सि (आसाग्) ५. १३.

अस्सि (अरिमन्) ५. ७.

इमम्मि „ ४. १२; ५. ९.

इमस्सि „ ४. ७०; ५. ७.

एमु (एप्) ५. ८.

इदो (इतः) ५. ६६, ७२, ७५.

इह १. ५; २. २९, ३१, ५५; ३.

६३; ४. १, ८, ५४, ५९, ६१,

६३; ५. ९, २३, ५४, ५५,

५८, ६२, ६४, ६७, ६८, ६९,

८४; ७. ९, १००; ८. ३४.

इहं (इह) १. ६९; २. १७.

इपं (रति) ७. ९५.
इदि (रति) ८. ५.
इन्द (रन्त) २. ३२, ३४; ६. २३,
१०४; ७. ५३, ६९, ९३, ९८.
इन्दपारण (रन्तपारण) ७. २०.
इन्दिय (रन्तिय) ८. ५३.

१/इन्ध
+सन्. समिज्जान्त (समिन्धान)
३. ४.

इन्ध (यिह) २. २४.
इन्धण (रन्धन) ७. ४८.
इभ (SK.) १. ७९; २. ३८; ६.
२२, ४८, ५७, ६१, ६४, ९०.

इय N. इभ.
इर (किल) ४. ६.
इला (ग्रीविशेष) ५. ८०.
इव (SK.) १. २२, ३०, ४३; २.
५०; ३. ४०; ४. ३, ५४; ५.
६८; ६. ३५, ५२; ८. १.

१/इप्
इच्छसि ८. ६३.
+प्र. पेत्तर (प्रेषयति) ६. ७५.
-पेत्तीज (प्रेषीत) ६. ७८.

१ इह S. इदम्.
२ इह (रभ) २. २४.
इहं S. इदम्.
इहारा (इतरथा) ४. १९.
इह-ल्लोभ (इहल्लोक) ७. ९५.

ई

ईक्ष्

इक्षान्त (ईक्षमाण) ६. २४.
+निर. निरिक्खत्तु (निरीक्षत्तु) ४.
५३.

-निरिक्खत्तु (निरीक्ष्य) ८. ३२.
+प्र. पेत्तसि (प्रेक्षसे) ५. ६४.
-पेत्तसे " ५. ६४.
-पेत्तिरात्था (प्रेक्षध्वन्) ५. ६८.
-पेत्तए " ५. ६८.
-पिक्खत्तज्जर (प्रेक्षयते) २. २८.
-पेत्तन्त (प्रेक्षमाण) ८. ४.
-पिक्खत्तु (प्रेक्ष्य) १. ५६.
+प्रति. पटिक्खत्ताविज (प्रतीक्षित)
७. ३९.

ईरिस (ईरिदा) ४. १४.
ईस (ईसा) १. २, ४, ६, ८३; २.
७६, ८५, ८९; ६. ७९.
ईत्तर (ईत्थर) २. १७; ६. ८५.
ईत्ति (ईत्त) ३. ६५.

उ

१ उभ (उत्त) २. १७, १९.
२ उभ (पदय) १. ६७; ४. ३, १८,
५५, ५९, ६१, ६४; ५. ८,
११, १२, ४७, ४८, ४९, ७६.

१/उभक्ख P. (हरा)
उभज्जत्तर (पदयति) ७. २५.
उभर (उदर) ४. २८.
उव (कलु) १. ८३, ९०; ३. १, २,
४; ४. ५.

उउम्भर (उउम्भर) २. ७७.
उउखल (उउखल) २. १६.
उउम्भ (उउम्भ) २. ६७.
उउर (उत्तर) १. ४१.
१/उउत्त P. (गन्)

उउत्तर (गच्छति) ७. ६.
उउत्त (उत्त) ७. ९१.

उक्तेर (उत्कर) १. ४१; ५. १८.

उक्खिखण (उत्क्षेपण) ६. ९८.

√उक्खुड P. (तुड्)

उक्खुडिअ (तुडित) ६. ७७.

√उग्ग P. (उत्-घट्)

उग्गिअ (उद्वटित) ६. २३.

उग्गम (उद्गम) ५. ८८.

√उग्गाह P. (रच्)

उग्गाहिअ (रचित) ६. ५९.

उग्गीव (उद्गीव) ३. ३२.

√उग्घुस P. (मृज्)

उग्घुसिअ (मृष्ट) ६. ६६.

√उह P. (नि-द्रा)

उहन्त (निद्रात्) ६. ९.

उचिअ (उचित) १. ४८.

उच्च (SK.) ३. ९.

उच्चअ (उच्चैय) २. ५.

उच्चिणिरी (उच्चैवी) ४. ९.

√उच्छल P. (उत्-शल्)

उच्छलिअ (उच्छलित) ७. १८.

उच्छव (उत्सव) ३. १.

उच्छाह (उत्साह) १. ७१; ५. ७८.

उच्छाहकर (उत्साहकर) ३. १५.

उच्छु (उच्छु) १. ६३.

उच्छुअ (उच्छुक) ३. १.

उच्चल (उच्चल) १. १६; ३. ७१; ५.

६३; ७. ९, ८८.

उच्चण (उच्चण) २. ८१; ३. १, १,

३३; ४. २३, ३०; ५. ९, ६३,

८८, ८९; ६. १०३.

उच्चअ (उच्च) १. ८९.

√उच्चर

उच्चर (उच्चर) १. ८.

उट्ठिअ (औट्टिक) ३. ८.

उट्ठिसिअ S. घुप्.

उड्ड (SK.) ६. १४.

उड्डावण (उड्डायन) ५. ३२.

उण S. पुण.

उणा S. पुण.

उणाइ S. पुण.

उणो S. पुण.

उण्हा (उण्हा) ४. १.

उत्तंस (SK.) ३. २०, ७०; ७. १६.

उत्तमङ्ग (उत्तमान) ६. ८४.

उत्तरङ्ग (SK.) ४. २७.

उत्तरिज (उत्तरीय) २. ६१.

उत्तरीअ ,, २. ६१.

उत्ताडण (उत्ताडन) ३. ६४.

१√उत्थह P. (उत्-नमह्)

उत्थहिअ (उत्थमित) ६. २४.

२√उत्थह P. (उत्-श्लिप्)

उत्थहिअ (उत्थिप्) ६. ९८.

३√उत्थह P. (कृप्)

उत्थहिअ (कृत्) ६. ९१.

√उत्थार P. (आ-कृप्)

उत्थारिअ (आकृन्त) ७. १.

उदअ (उदय) ६. २३. उदय ६.

११, १२.

उद्विरी (उद्विषी) ४. ४४.

उद्वि (उद्वि) ७. ८७.

उद्वड (उद्वड) १. १९.

उद्वण्ड (उद्वण्ड) २. ४४.

√उद्वल P. (उद्वलित)

उद्वलिअ (उद्वलित) ६. ८९.

उद्वेग (उद्वेग) ५. ६, १६.

उद्वार (उद्वार) ७. ९८.

१/उद्गम P. (पृ)

उद्गमाय (पृषा) ७. १५.

१/उद्गल्य

उद्गलिभ (उद्गन्ति) ६. १९.

उपदेश (उपदेश) ७. १०२.

उपसम (उपसम) ८. १२.

उप्पल (उत्पल) १. ५६.

उप्पाय (उत्पाय) ३. ३२.

१/उप्पाल P. (काप)

उप्पालगु (कापय) ६. ३.

१/उप्पेल P. (उत्त-नम्)

उप्पेलिभ (उत्तमित) ६. २४.

उत्तभ (उत्तभ) २. ७७; ३. २२.

१/उत्तभाव P. (रग)

उत्तभावन्ती (रमनाणा) ७. १३.

उत्तिभय (उत्तिभय) ८. १४.

१/उत्तमुत्त P. (उत्त-क्षिप्)

उत्तमुत्तिभ (उत्तिभ) ६. ९९.

उत्तभय (SK.) ३. ६९.

उत्त' (उत्ता) ३. २८.

उत्त-कामय (उत्ताकामय) ६. ३१.

१/उत्तच्छ P. (वध)

उत्तच्छन्त (वधयत्) ६. ५८.

उत्ता (स्त्रीविशेष) ५. ८१.

उत्तीस (उत्तिभ) २. ४१.

उत्त्यर (उत्त्यर) २. ७७.

१/उत्तमत्य P. (अभ्या-नाम्)

उत्तमत्यर (अभ्यानाच्छति) ७. ११.

उत्ति (उत्ति) ४. ४९.

उत्तीलणभ (उत्तीलण) ७. ६५.

उत्तुह (उत्तुह) २. ५२.

उत्तह (उत्तह) ६. २१.

उत्तह-कर (उत्तहकर) ३. ३०.

उर (उरम्) १. ४०.

उरग (SK.) २. ८३.

उरसू (SK.) ८. ८३.

उर (SK.) ४. ३२.

उल्लखल्य (उल्लखल) २. १६.

१/उल (आर्द्रय)

उलान्ति (आर्द्रयन्ति) १. ५५.

उल (आर्द्र) २. ३; ३. २७.

१/उल्लाल P. (उत्त-नम्)

उल्लालिभ (उत्तमित) ६. २४.

उल्लाव (उल्लाव) १. ५६.

१/उल्लुक P. (उल्ल)

उल्लुकिभ (उल्लुकि) ६. ७९.

१/उल्लुण्ड P. (विरेचय)

उल्लुण्डायन्त (विरेचयत्) ६. १७.

१/उल्लुर P. (उल्ल)

उल्लुरिभ (उल्लुकि) ६. ७९.

उल्लोभ (उल्लोच) १. ७३.

उल्लप्स (उल्लप्स) ८. ४७.

उल्लप्ताभ (उल्लप्ताभ) ७. ६४.

उल्लदेश (उल्लदेश) ८. १.

उल्लमा (उल्लमा) २. ७२; ३. ४३;

७. १८, ८७.

उल्लरि (उल्लरि) ३. ८८; ८. ३१.

उल्लरि (उल्लरि) १. ६८.

उल्लसम (उल्लसम) ७. १२; ८. ४४.

उल्लह (उल्लह) ३. ६९.

१/उल्लहत्य P. (समान-च)

उल्लहत्थिभ (समानचित) ६. ६०.

उल्लहार (उल्लहार) ५. ३६.

उल्लालम्भ (उल्लालम्भ) ६. १०५.

- उविन्द (उपेन्द्र) ६. २३; ७. ९८.
 उव्वीस (उर्वीश) ६. ३३.
 उव्वेढण (उद्वेष्टन) ७. ५९.
 उव्वेय-करी (उद्वेगकरी) ३. ३५.
 उव्वेलु (उद्वेणु) २. ३८.
 उव्वेह्लिज्जइ S. वेष्ट.
 उव्वेह्लिर (सत्वरगमनशील) ६. ४८.
 उव्वेव (उद्वेग) ७. ६१.
 उव्वेसर (उव्वेश्वर=राजविशेष) ६.
 ७५.
 १ उसह (वृषभ) १. ८४.
 २ उसह (ऋषभ) १. ८९.
 १√उस्सिक्क P. (उत्-क्षिप्)
 उस्सिक्कन्ति (उत्क्षिपन्ति) ६. ९९.
 २√उस्सिक्क P. (मुच्)
 उस्सिक्किअ (मुक्त) ६. ५६.
 उहय (उभय) २. ६.
 ऊ
 ऊ (गर्हायाम्) ४. १२. (आक्षेपे) ४.
 १२. (सूचने) ४. १२. (विस्मये)
 ४. १३.
 ऊरु (SK.) १. ७७; ३. २५.
 ऊस-मालि (उल्लमालिन्) १. ३२.
 √ऊसल P. उत्-लम्
 ऊसलइ (उल्लसति) ५. १६.
 ऊसलिअ (उल्लसित) ७. ४५.
 ऊसव (उत्सव) ३. १, १९.
 ऊसारि (आसारिन्) १. ५२.
 ऊसुअ (उत्सुक) १. ७०; ३. २.
 √ऊसुम्भ P. (उत्-लम्)
 ऊसुम्भिअ (उल्लसित) ७. ४५.
 ऋ
 √ऋ
 ऋप्पिअ (अर्पित) १. ४४; ६. २७.

ओप्पिअ (अर्पित) १. ४३.

ए

- एअ (एव) ५. ८६, ९१.
 एउ (एवम्) ८. १४.
 एकइआ (एकदा) ३. ८६.
 एकल (एक) ३. ८७.
 एक ,, ३. ८७; ७. ३४; ८.
 २६.
 एकमेक (एकैक) ४. २२.
 एकसरिअं (झगिति संप्रति वा) ४. १९.
 एकसि (एकत्र) ३. ८५.
 एकसिअं (एकदा) ३. ८६.
 एकारअ (अयस्कार) २. १२.
 एकेक (एकैक) ४. २२.
 एग (एक) १. ११; ३. ७७; ६.
 २८; ७. ९७.
 एगागार (एकाकार) ४. ६२.
 एण्हि (इदानीम्) १. ५१; ३. ६७;
 ५. १०२; ६. १. इण्हि १.
 ५३; ४. ६४; ५. ८९, ९६;
 ६. ७१, ७२.

√एतद्

- इणम् (एपः) ५. १६.
 एस ,, १. ६०; २. १०, १७,
 २६, २८, ३०; ४. २२,
 ६९; ५. ७१, १०१.
 एसो ,, २. ३१; ४. १२,
 १४, १५, १८, १९,
 २२; ५. १७.
 एहो ,, ८. २८.
 इणमो (एया) ५. १६.
 एसा ,, ४. ३३; ५. १७,
 ७२, ७३, १००.

एए (एया) ८. २८.
 एदी " ८. ३८.
 एआ (एताः) ४. २१; ५. ९८,
 ९९.
 एअं (एतव) ३. ७३; ५. १७, ५३.
 एदं " ७. १०१.
 एस " ५. १६.
 एह " ८. २८, २९, ३०, ३१,
 ३६, ३९, ६१, ६७, ७२, ७४.
 ए (एते) ८. ७२.
 एआर्ह (एतानि) ५. ७९.
 एए (एतान्) ८. २९.
 एएण (एतेन) ५. ३.
 एदिणा " ५. ३.
 एयाए (एतया) १. २६.
 एआओ (एतस्मात्) ५. १५.
 एत्ताहे " ५. १५.
 एत्तो " ५. १५.
 एअस्त (एतस्य) ५. १४.
 एदस्त " ८. ५.
 एदाह " ८. ५.
 एआण (एतेषाम्) ५. १४.
 अयम्मि (एतस्मिन्) ५. १६.
 ईअम्मि " ५. १६.
 एअम्मि " ५. १६.
 एआर्हिस " ४. ७०.
 एत्थ (एतस्मिन्) १. २९;
 ४. ७१, ७३; ५. १५, ४६,
 ५७. इत्थ ४. ७२; ५. १२,
 ६४.
 तहि (इतः) ८. ६६.
 हे S. इत्तहे.
 हे (इदानीम्) ३. ६७.

एत्तिअ (इयत् एतावद्वा) ३. ८०.
 एत्तिल " ३. ८०.
 १ एत्तुलु (इयत्) ८. ५५.
 २ एत्तुलु (एतावत्) ८. ७५.
 एत्थु (अत्र) ८. ५२.
 एहह (इयत् एतावद्वा) ३. ८०.
 एमेअ (एवमेव) २. ८०.
 एम्ब (एवम्) ८. ६२.
 एम्बह (एवमेव) ८. ६५.
 एम्बहिं (इदानीम्) ८. ६६.
 एरिस (ईदृश) ४. ७६.
 एरिसअ " २. २४.
 एरिसिआ (ईदृशी) १. ६७.
 एव (SK.) २. ८०.
 एवं (SK.) २. ८०; ५. ९७.
 एवढ (इयत्) ८. ५६.
 एव्वारु (एवारु) ५. ६३.
 एहउ (ईदृक्) ८. ५०.
 ऐ
 ऐ-अह (अथिअथि) २. १३.
 ओ
 १ ओ (सूचने) ४. १३. (पश्चात्तापे)
 ४. १३.
 २ ओ (उत) २. १७.
 १/ओअग्ग P. (वि-आप्)
 ओअग्गिअ (व्याप्त) ६. ९५.
 ओअन्दण (आच्छेदन) ६. ८५.
 ओआर (अपकार) २. १८.
 ओआस (अवकाश) २. १८.
 ओक्खल (उल्लङ्घन) २. १६.
 ओग्गालि (रोमन्धकरणशील) ६.
 ३०.
 ओघ (SK.) ४. २६.

कटुअ (कटुका) २. ३१.
 कटुअत्त (कटुकात्त्व) ७. २०.
 कठिण (कठिन) ३. ५१.
 कण (SK.) २. ८३; ५. ५६; ६.
 ८९; ७. ८७.
 कणय (कानक) १. २७, ७५; ४.
 १०; ६. २६, ३४, ५४, ७५,
 ८२, ९३.
 कणय-पद्मअ (कनकपद्मज) ५. ६३.
 कणवीर (करवीर) २. ६३.
 कणिभार (कर्णिकार) ३. ४४.
 कणेरु (करेणु) ३. ६०.
 कण्टद्वअ (कण्टकित) २. ४९.
 कण्ठ (SK.) ३. २०; ५. ६७; ८.
 ८३.
 कण्ठलिआ (कन्दरिका) ३. ११.
 √कण्ठय
 कण्ठुअमाण (कण्ठयमाण) १. ७४.
 कण्ठूल (खर्जूल) १. ३८.
 कण्ण (कर्ण) २. ७, २२, २७; ६.
 २६.
 कणिभार (कर्णिकार) ३. ४४.
 कणिभारय ,, २. १३.
 १ कण्ह (कृष्ण=हरि) २. १७; ३. ५५.
 २ कण्ह (कृष्ण=वर्णविशेष) ३. ५५.
 कत्ता (कर्तः) ४. ५८.
 कत्तार ,, ४. ५३, ५८.
 कत्तो (कुतः) ५. ५; ६. १, १०५.
 कत्थ (का) १. ६२; ४. १०; ५. ५;
 ८. २४.
 √कथ
 कएद (कथयति) ४. १६; ५. ७.

करेसु (कथय) ८. ७१.
 कहि ,, ८. ७०.
 कहिअ (कथित) ७. १२; ८. १४.
 कथिद ,, ८. १, ४६.
 कहिवि (कथयित्वा) ८. ८३.
 कद S. कु.
 कदण (कदन) २. ४६.
 कन्त (कान्त) १. १९.
 कन्ति (कान्ति) १. ७८; २. १, ४९;
 ३. ४७; ६. २२; ७. १८.
 कन्तिहा (कान्तिमती) ३. ७९.
 १ कन्द (SK.) १. ३५, ५९.
 २ कन्द (स्कन्द) २. ८५.
 कन्दप्प (कन्दर्प) ३. ३३.
 कन्दलिअ (कन्दलित) ५. १७.
 कन्दली (SK.) ५. ७०.
 कन्न (कर्ण) ४. २८; ८. ७४.
 कन्नउज्ज (कान्यकुब्ज) ६. ७९.
 कण्ठुलुड (कर्णक) ८. ७३.
 कण्ठेरय (कर्णिकार) २. १२.
 कपट (SK.) ८. ८.
 १ कप्प (कल्प=कालविशेष) १. ६१.
 २ कप्प (कल्प=दुमविशेष) ६. १२.
 कप्पूर (कर्पूर) २. ३९; ५. १३.
 कबरी (SK.) १. ७६; ४. ४४.
 १ कम (कम) १. १४; २. ६७; ६.
 ४५.
 २ कम (कम) ३. ५२.
 कमन्ध (कवन्ध) २. ५७.
 कमल (SK.) १. ७०; ५. १९, ४९;
 ६. १०, १३, ३३, ३६, ७०;
 ८. ४७.

२ कलि (SK.=कलह) ७. ४४, ६९.
 कलिभा (कलिका) ३. ५८; ५. १३.
 ४१, ५४.
 कलुसण (कलुषण) ५. ३२.
 कलाण (कल्याण) ८. ३३.
 कलहार (कलार) ५. २२.
 कवट्टिभ (कदधित) २. ४९; ३. ५.
 कवट्टि (कपदिन्) ३. १०.
 कवण (किन्) ८. ३०.
 कवरी (कवरी) ३. ५५; ५. ६०.
 कवलण (कवलन) २. २२.
 कवाट (कपाट) २. ४५.
 कविकच्छ (कपिकच्छ) ७. २७.
 कशाभ (कपाय) ८. २.

√कस्

+वि. विजसन्ति (विकसन्ति) १.
 २४.
 -विजसिभ (विकसित) ३. ३१;
 ४. २०.
 -विजसाविभ (विकासित) ७. ४०.
 कसण (कृष्ण) ३. ३१, ५५; ५. ६९.
 कसरत्त (कसरत्त) ८. ६८.
 कसाय (कपाय) ८. ८, ५३.
 १ कसिण (कृतल) ३. ३१, ३९, ४९.
 २ कसिण (कृष्ण=वर्णविशेष) ३. ५५.
 कस्ट (कष्ट) ८. १.
 १ कह (कफ) ७. २१.
 २ कह (कथम्) ५. १४, ८५, १०५;
 ६. १०६; ७. ८४; ८. १६.
 कहं ,, ४. १९; ५. १०१; ७.
 ९९; ८. ६०.
 कहन्तिहु (कृतः) ८. ६१.
 कहा (कथा) ६. ४५, ४६.

कहावण (कार्पायण) ३. २७.
 कहिं (कुत्र) ६. १.
 काहं (किन्) ८. ३०.
 कार्जभ (कामुक) २. २५.

√काह

कशन्त (काहव) ७. ३८.
 १ काम (SK.=मदन) १. ७६; ३. ७,
 २८, ९०; ५. ७, ५८; ७. ३,
 २८, ३२.
 २ काम (SK.=विषयानिलाप) ७. ७.
 कामकर (SK.) ३. ४३.
 काम-वस (कामवश) ७. ८.
 कामि (कामिन्) ३. ४२; ६. २०.
 कामिणी (कामिनी) ३. ६; ७. २५.
 कामुअ (कामुक) १. ५९.
 काय (SK.) ८. ७२.
 कायव्व (कर्तव्य) ७. ५४.
 कारण (SK.) ८. २५.
 काल (SK.) १. १५; २. ४३; ४.
 ७४; ५. ६२; ६. ७४; ७. ७२.
 काला (तिरस्कारपरा) ४. ४७.
 कालास (कालायस) २. ७५.
 कालायस (SK.) २. ७५.

√काशय

+प्र. पयासन्त (प्रकाशयत्) ६.
 ३१, ४३.

√कास

खासिभ (कासित) २. २८.
 कास (SK.) ५. ६४.
 कासवि (काश्यपी) १. ३१.
 कासि (काशि) ६. ७६, ९६.
 काहल (कातर) २. ४३.

काहावण (कार्यापग) ३. २७.

कि S. किम्.

किंसुअ (किंशुक) १. ५७; ३. ६६,
९०; ४. २४.

किङ्किणी (SK.) ५. ७; ६. ३८.

किच (कुल) ८. ३३.

किचि (कृत्ति) २. ८७.

किची-पाउरण (कृत्तिप्रावरण=शंकर)
२. २०.

किडि (किरि) २. ६२; ३. ७१.

किणण (कयण) ६. ३४.

किणो (प्रभे) ४. २०.

कित्तणय (कीतन) २. ५१.

कित्ति (कीर्ति) १. ३०; २. २०; ७.
८८, ९६, ९९.

किथ (कथम्) ८. ५०.

किनर (SK.) ४. ४५, ७२.

किनरी (SK.) ६. १२.

किम्

की (K.) २. १०, ७३; ३. ५६,

७९, ८६; ४. २३, ४६, ५१,

६६; ५. ५, ११, ५९; ६. ७,

११, १०२; ७. ३, १६, १७,

२३, २०; ८. ३३, ५८

३. ४. ५२; ६. ६६, ६७; ७.

३३, ३६.

४. ३. ५३, ५३, ५३; ५. ४९,

४०, ४३, ४३, ४३; ५. ४३.

५. ३. ४३, ४३, ४३; ६. ४३,

४३, ४३, ४३, ४३; ७. ४३,

४३, ४३, ४३, ४३; ८. ४३,

४३, ४३, ४३, ४३; ९. ४३,

२४, २३, ५१, ५३, ५३, ५३;

५. १२, २३, २४, २९, ३०,

३१, ३२, ३३, ६५, ६९; ६.

२, ३, ४८; ७. २०, ६८,

१०१, १०२; ८. ६०, ८०.

कि ८. ४१, ४६.

कं (कम्) ५. ७८; ६. ९७, ९९;

८. ३७, ५६.

कं (काम्) ४. ४९.

किणा (केन) ५. ३; ६. ९७.

केण ,, १. १७; ३. ५१

५५, ५७, ७५, ७६, ७७,

७८, ८०; ५. ४; ८. १६,

३९.

केहि (कैः) ५. ८६.

केहि ,, ३. ७२.

काइ (काया) ४. ४२.

कीइ ,, ३. ५२, ५६, ७१,

८२, ८३, ८५, ८७,

८९; ४. ४२.

कीइ ,, ३. ५८, ८६; ४.

५३, ५८.

काइ (काया) ४. ४२.

काइ (काया) ५. १, २

काइ ,, ५. १

काइ ,, ५. २

काइ ,, ८. २६

काइ ,, ५. ६६, ६७, ७१,

७२, ७३, ७४, ७५, ७६,

७७, ७८, ७९, ८०, ८१,

८२, ८३, ८४, ८५, ८६,

८७, ८८, ८९, ९०, ९१,

काहावण (काष्ठापण) ३. २७.
 कि S. किम्.
 किंजुल (किंजुक) १. ५७; ३. ६६,
 ९०; ४. २४.
 किङ्किणी (SK.) ५. ७; ६. ३८.
 किञ्च (कृत्) ८. ३३.
 किञ्चि (कृत्ति) २. ८७.
 किञ्ची-पाडरण (कृत्तिमावरण—शंकर)
 २. २०.
 किडि (किरि) २. ६२; ३. ७१.
 किण्ण (कयण) ६. ३४.
 किणो (प्रश्ने) ४. २०.
 कित्तणय (कीर्तन) २. ५१.
 कित्ति (कीर्ति) १. ३०; २. २०; ७.
 ८८, ९६, ९९.
 किथ (कथन्) ८. ५०.
 किनर (SK.) ४. ४५, ७२.
 किनरी (SK.) ६. १२.
 किम्
 को (कः) २. १०, ७३; ३. ५६,
 ७९, ८६; ४. २३, ४६, ५५,
 ६६; ५. ५, १५, ५९; ६. ७,
 ११, १०२; ७. ३, १४, १५,
 २३, ३०; ८. ३७, ५४.
 के ४. ५९; ६. ६६, ६७; ७.
 १३, ३६.
 का ३. ५१, ५३, ५७; ४. ४२,
 ४७, ५१, ५२, ५४; ५. ७३.
 कि (किम्) १. २६, ३०, ४१; २.
 १९, ८०; ३. ७६, ८०; ४. २,
 १०, ११, १२, १३, १४, १५,

२४, ३३, ५१, ५३, ५६, ५७;
 ५. १२, २३, २४, २९, ३०,
 ३१, ३२, ३३, ६५, ६६; ६.
 २, ३, ४८; ७. २०, ३८.
 १०१, १०२; ८. ६०, ८०.
 कि ८. ४१, ४६.
 कं (कन्) ५. ७८; ६. ९७, ९९;
 ८. ३७, ५६.
 कं (कान्) ४. ४९.
 किना (केन) ५. ३; ६. ९७.
 केन ,, १. १७; ३. ५१,
 ५५, ५७, ७५, ७६, ७७,
 ७८, ८०; ५. ४; ८. १६,
 ३९.
 केहि (कैः) ५. ८६.
 केहि ,, ३. ७२.
 कार (कया) ४. ४७.
 कीर ,, ३. ५२, ५४, ८१,
 ८२, ८३, ८५, ८७,
 ८९; ४. ४७.
 कीर ,, ३. ५८, ८४; ४.
 ५३, ५८.
 काहि (कानिः) ४. ५५.
 कन्हा (करमार) ५. १, २.
 काओ ,, ५. १.
 किओ ,, ५. २.
 किरे ,, ८. २६.
 कोम् ,, ४. १४; ५. २, ७१.
 कम् (कम्) ४. ७३; ७. ४५.
 कम् ,, ८. १७, ७०, ७१.
 कम् ,, १. ३२.

काल (काल) ८. ३७, ३९, ७१.
 काल (विषय) ४. ७१.
 काल (विषय नाम) ४. ७१.
 काल (काल) ४. ७३.
 काल " ४. ७३.
 काल " ८. ३७.
 काल " ४. ७४.
 काल " ४. ७५.
 काल " ४. ७५.
 काल (काल) ४. ४९.
 काल (काल) ४. ७६.
 काल " ६. ४८.
 काल " ४. ७६.
 काल " ४. ७६.
 काल (काल) ४. ६९.
 काल " ४. ६९; ६. २.
 किणोदं (विषय) ७. १००.
 किणो (विषय) १. ३०.
 किर (काल) २. ६३; ३. १६, ५०;
 ४. ६, ३९, ७८; ५. ३; ८.
 ६३, ७८.
 किरण (SK.) ६. १६.
 किराय (किरात) २. २९.
 किरिआ (क्रिया) ३. ४९. किरिया
 ८. ११.
 किल (SK.) ४. ७; ८. ६.
 √किलकिच P. (रन्)
 किलकिचिअ (किलकिचित) ५.
 १०४; ७. १३.
 किणं (कथन) ८. ५०.
 किलालु (कपाल) १. ८०.
 किस (कथ) २. ५९.
 किसझी (कथझी) १. ७८.

किलल (किलल) २. ७५; ३. २९.
 किलल (किल) २. ७५.
 किल (कथन) ८. ५०.
 किल (कथ) ४. ३२.
 किल " २. ३७; ४. ३६, ३८,
 ६९, ६४.
 कुजल (कुजल) १. ७२.
 कुण (कुण) १. १९.
 कुकम्म (कुकम्म) ७. २.
 √कुण P. (उत्तरथा)
 +उत्तर. उकुणरिअ (उत्तरित) ६.
 १२.
 कुकुण (SK.) ६. ४१, ४७, ४९,
 ६२, ६९, ७१.
 कुकुम (SK.) ५. ५४.
 कुच (SK.) ३. ६९.
 कुचय (कुचय) ६. १६.
 कुच्छेभय (कुच्छेभय) २. १०.
 कुजय (कुजय=शतपत्रिका) २. २८.
 √कुम्
 +आ. आकुधिअ (आकुधित) २. ६.
 कुदुम्भ (SK.) ८. ७.
 कुट्टिम (SK.) १. ५३.
 कुट्ट (SK.) ५. १७.
 कुटय (कुटय) ५. ९, १२, १७, ४०.
 कुट्टी (कुटीर) ८. ७२.
 √कुण P. (कु)
 कुणद (करोति) २. ७८.
 कुणन्ति (कुर्वन्ति) १. १६, ५३.
 कुणस (कुण) ६. ४१; ७. ९७.
 कुणस " ३. ६७.
 कुणन्त (कुर्वन्त) ५. १०६.

कृत्स्न (कृत्स्न) ७. ८३.

कृतिनिधि (कृतिनिधि) ७. ३९.

कृतिनिधित्त (कृतिनिधित्त) ७. ४०; ८.

१४.

कृत्स्न (कृत्स्न) ८. ३.

कृदिष्टि (कृदिष्टि) २. ५९.

कृत्स्न (SK.) ४. ६८.

कृन्द् (SK.) ५. ६७, ७७, ८१, ८५.

√कृ

कृप् (कृप्) २. ७५, ७९.

कृप्ति (कृप्ति) ७. २७.

कृपह (कृपह) ७. ६२.

कृवोह (कृवोह) ७. ७८.

कृमर (कृमर) २. ३९; ६. ३९.

कृमरवाल (कृमरवाल) २. २८.

कृमुन (कृमुन) ५. ६४; ६. १०, १३.

कृमुदणी (कृमुदिनी) ५. १०६.

कृम्पल (कृम्पल) २. १७, ४३.

१ कृम्म (SK.=गण्डस्थल) २. २७, ३६.

२ कृम्म (SK.=पात्र) ६. १६.

कृम्म (कृम्म) ६. ८०, १००.

कृरल (SK.) ५. ९३.

कृरवय (कृरवय) २. ३२, ६०.

कृर (SK.) ४. ६०.

कृर (SK.) ५. ४७.

(SK.) १. ८७; २. ३, ७३;

४५, ५९, ६८; ५. १९, ७६;

८, १५, ४५, ५६, ७८,

०; ७. ४१, ७३.

कृन्दा (कृन्दा) ६. ९.

कृष्ट (कृष्ट) ४. ४१.

कृष्टा " १. ४६.

कृन्त (कृन्त) १. ७२; ४. ८; ७. १३, ३३.

कृन्त (SK.) १. २२, ५७, ७६,

८८; २. ८, २८, ४१, ५५, ५६,

७९, ८१, ८५; ३. ५, २९,

४४, ४५, ४६, ४९, ५४, ५९,

६३, ७०, ७९; ४. ३७, ६८,

५. १४, १५, २१, ३७, ४३,

४४, ५२, ७३, ८२, ८६; ६.

१२, ८१.

कृन्त-ज्जन (कृन्तज्जन) ३. ४.

कृन्त-वपु (कृन्तवपु) १. ११.

कृन्त-त्तर (कृन्तत्तर) ३. ३.

कृन्तोद्दी (कृन्तोद्दी) ४. २०.

√कृ

कृजि (कृजि) ३. ३७.

√कृपा

कृपित्तल (कृपात्तल) १. ५०.

कृव (कृव) ४. २९.

√कृ

कृद (कृद) ८. ६४, ६५, ६६, ७५.

कृद " १. ४१; ८. ६२.

कृद (कृद) ८. ४०.

कृद (कृद) ३. ५६; ८. ४१.

कृद " ८. ७०.

कृद (कृद) ८. ५६.

कृद (कृद) ८. ५.

प्र. पकुणन्ती (प्रकुर्वती) ७. ८७.
 कुतित्थि (कुतीथिन्) ७. ३९.
 कुतित्थिअ (कुतीथिक) ७. ४२; ८.
 १४.

कुतुम्ब (कुटुम्ब) ८. ७.

कुदिट्ठि (कुट्टि) २. ५९.

कुन्तल (SK.) ४. ६८.

कुन्द (SK.) ५. ६७, ७७, ८१,
 ८५.

√कुप्

कुप्प (कुप्य) ३. ७५, ७९.

कुविअ (कुपित) ७. २७.

कुपह (कुपथ) ७. ६२.

कुबोह (कुबोध) ७. ७८.

कुमर (कुमार) २. ३९; ६. ३९.

कुमरवाल (कुमारपाल) १. २८.

कुमुअ (कुमुद) ५. ६४; ६. १०,
 १३.

कुमुइणी (कुमुदिनी) ५. १०६.

कुम्पल (कुम्बल) ३. १७, ४३.

१. कुम्भ (SK.=गण्डस्थल) २. २७,
 ३६.

२. कुम्भ (SK.=पात्र) ६. १६.

कुम्म (कुर्म) ६. ८०, १००.

कुरल (SK.) ५. ९३.

कुरवय (कुरवक) ३. ३२, ६०.

कुरु (SK.) ४. ६०.

कुरर (SK.) ५. ४७.

कुल (SK.) १. ८७; २. ३, ७३;
 ३. ४५, ५९, ६८; ५. १९, ७६;
 ६. ८, १५, ४५, ५६, ७८,
 ९०; ७. ४१, ७३.

कुलडा (कुलटा) ६. ९.

कुल्ल (कुल्या) ४. ४१.

कुल्ला ,, १. ४६.

कुसल (कुशल) १. ७२; ४. ८; ७.
 १३, ३३.

कुसुम (SK.) १. २२, ५७, ७६,
 ८८; २. ८, २८, ४१, ५५, ५६,
 ७९, ८१, ८५; ३. ५, २९,
 ४४, ४५, ४७, ४९, ५४, ५९,
 ६३, ७०, ७१; ४. ३७, ६८;
 ५. १४, १५, २१, ३७, ४३,
 ४४, ५२, ७३, ८२, ८६; ६.
 १२, ८१.

कुसुम-ज्झअ (कुसुमध्वज) ३. ४.

कुसुम-धणु (कुसुमधन्वन्) १. ११.

कुसुम-सर (कुसुमशर) ३. ३.

कुसुमोटी (कुसुमोष्ठी) ४. २०.

√कूज्

कूजिअ (कूजित) ३. ३७.

√कूर्पास

कूपिसन्त (कूर्पासवदाचरत्त) १.
 ५०.

कूव (कूप) ४. २९.

√कृ

करइ (करोति) ८. ६४, ६५,
 ६६, ७५.

करेइ ,, १. ४१; ८. ६२.

करहिं (कुर्वन्ति) ८. ४०.

करसि (करोषि) ३. ५६; ८. ४१.

करेसि ,, ८. ७०.

करउं (करोमि) ८. ५६.

कलिमो (कुर्मः) ८. ५.

काहन्ति (करिष्यन्ति कर्तारो वा)

७. ५४.

काहं (करिष्यामि) ५. ९३.

काहमि " ५. ९३.

कारु (कुरु) ८. ५२.

करहि " ८. ४०, ६३, ७६.

करि " ८. ३२, ३५, ४९, ५१,
५२, ६३, ७०, ७८, ८१.

करे " ८. ४२.

कारु (कुरुत) ८. ४६.

कारु (कुर्याः) ८. ६७.

अकासि (अकार्षात्) १. ८१; २.
९, ५३; ३. ५३.

कासी " ५. ८७.

काही " १. ८८; २. २; ५.
८७; ६. ३२, ७९;
७. १.

काहीअ " ५. ८७; ७. ५३.

किञ्जदि (क्रियते) ७. ९९.

किञ्जदे " ७. ९९.

कीरते " ८. ९.

कीरु (क्रिये) ८. ४३.

अकारि (अकार्यत) २. ६६.

काराव (कारयति) ५. ७४.

कारावे " ५. ७४.

काराव " ५. ७३.

कारावे " ५. ७८.

कारे " ५. ७८.

कारावचं (कारयामि) ८, ५६.

कारावेमि " ५. २८.

कारीअ (कार्यते) ५. ७६.

कारावीअ " ५. ७६.

काराविअ " ५. ७७.

68

कारिज्ज (कार्यते) ५. ७७.

कम (कृत) ३. १; ६. १२, ७०.

कत " ८. ८.

कद " ७. ९५.

कय " १. ४६, ५८; २. ४,
८, ३७, ४१, ४६, ५५,
६१, ७४, ७८, ८१; ३.

१, १८, २३, २४, २५,

३०, ४०, ६५; ४. ५३;

५. ९०, ९१, ९३; ६.

२, ५३, ८६, ८७, ९५;

७. ५०; ८. ३३, ७३.

किम " ८. ५३.

काराविअ (कारित) ५. ७६.

कारिअ " ५. ७६, ७८.

कीरन्ती (क्रियमाणा) ७. ८६.

काउं (कर्तुं) १. ५८; २. १;
७. ५३.

करेप्पि " ८. ७९.

करेप्पिणु " ८. ७९.

करेवि " ८. ७९.

करेविणु " ८. ७८.

काउं (कृत्वा) २. ५०, ६२, ८२;
४. ३७; ८. २.

काऊण " १. १४.

काऊणं " १. १४; ७. ५४.

कडुय " ७. ९८.

करवि " ८. ७६.

करिउ " ८. ७६.

करिउं " ६. ४२.

करिय " ७. ९८.

करिवि " ८. ७६.

†प्र. पकुणन्ती (प्रकुर्वती) ७. ८७.
 कुतित्थि (कुतीर्थिन्) ७. ३९.
 कुतित्थिअ (कुतीर्थिक) ७. ४२; ८.
 १४.

कुतुम्ब (कुटुम्ब) ८. ७.
 कुदिट्ठि (कुट्टि) २. ५९.
 कुन्तल (SK.) ४. ६८.
 कुन्द (SK.) ५. ६७, ७७, ८१,
 ८५.

√कुप

कुप्प (कुप्य) ३. ७५, ७९.
 कुविअ (कुपित) ७. २७.

कुपह (कुपथ) ७. ६२.
 कुबोह (कुबोध) ७. ७८.
 कुमार (कुमार) २. ३९; ६. ३९.
 कुमारवाल (कुमारपाल) १. २८.
 कुमुअ (कुमुद) ५. ६४; ६. १०,
 १३.

कुमुदणी (कुमुदिनी) ५. १०६.
 कुम्पल (कुम्बल) ३. १७, ४३.

१ कुम्म (SK.=गण्डस्थल) २. २७,
 ३६.

२ कुम्म (SK.=पाय) ६. १६.

कुम्म (विमं) ६. ८०, १००.

कुम्भ (SK.) ५. ९३.

कुम्बय (कुम्बक) ३. ३२, ६०.

कुम्भ (SK.) ४. ६०.

कुम्भ (SK.) ५. ४३.

कुम्भ (SK.) १. ८३; २. ३, ७३;

३. ४५, ५९, ६८; ५. १२, ७६;

६. ८, ४५, ४७, ५६, ७८,

१०; ७. ८९, ७३.

कुलडा (कुलटा) ६. ९.

कुल्ल (कुल्या) ४. ४१.

कुल्ला ,, १. ४६.

कुसल (कुशल) १. ७२; ४. ८; ७.

१३, ३३.

कुसुम (SK.) १. २२, ५७, ७६,

८८; २. ८, २८, ४१, ५५, ५६,

७९, ८१, ८५; ३. ५, २९,

४४, ४५, ४७, ४९, ५४, ५९,

६३, ७०, ७१; ४. ३७, ६८;

५. १४, १५, २१, ३७, ४३,

४४, ५२, ७३, ८२, ८६; ६.

१२, ८१.

कुसुम-ज्झअ (कुसुमध्वज) ३. ४.

कुसुम-धणु (कुसुमधन्वन्) १. ११.

कुसुम-सर (कुसुमसार) ३. ३.

कुसुमोढी (कुसुमोष्ठी) ४. २०.

√कृञ्

कृञ्जिअ (कृञ्जित) ३. ३७.

√कृपांस

कृपांसन्त (कृपांसवदागण) १.

५०.

कृव (कृप) ४. २९.

√कृ

कृद (करोति) ८. ६४, ६५,

६६, ७५.

कृद ,, १. ४१; ८. ६२.

कृदि (करोति) ८. ४०.

कृदि (करोति) ३. ५६; ८. ४१.

कृदि ,, ८. १००.

कृदि (करोति) ८. ५३.

कृदि (करोति) ८. ५३.

काहन्ति (करिष्यन्ति कर्तारो वा)

७. ५४.

काहं (करिष्यामि) ५. ९३.

काहमि ॥ ५. ९३.

कारु (कुरु) ८. ५२.

कारि ॥ ८. ४०, ६३, ७६.

करि ॥ ८. ३२, ३५, ४९, ५१,
५२, ६३, ७०, ७८, ८१.

करे ॥ ८. ४२.

करण (कुरुत) ८. ४६.

करेणु (कुर्याः) ८. ६७.

अकासि (अकार्षात्) १. ८१; २.
९, ५३; ३. ५३.

कासी ॥ ५. ८७.

काशी ॥ १. ८८; २. २; ५.
८७; ६. ३२, ७९;
७. १.

काशीभ ॥ ५. ८७; ७. ५३.

किञ्जदि (क्रियते) ७. ९९.

किञ्जदे ॥ ७. ९९.

कीरते ॥ ८. ९.

कीसु (क्रिये) ८. ४३.

अकारि (अकार्यत) २. ६६.

करावद (कारयति) ५. ७४.

करावेद ॥ ५. ७४.

कारद ॥ ५. ७३.

यारावेद ॥ ५. ७८.

कारेद ॥ ५. ७८.

करावदं (कारयामि) ८. ५६.

करावेमि ॥ ५. २८.

कारीजद (कार्यते) ५. ७६.

करावीजद ॥ ५. ७६.

कराविजद ॥ ५. ७७.

कारिजद (कार्यते) ५. ७७.

कैभ (कृत) ३. १; ६. १२, ७०.

कत ॥ ८. ८.

कद ॥ ७. ९५.

कय ॥ १. ४६, ५८; २. ४,

८, ३७, ४१, ४६, ५५,

६१, ७४, ७८, ८१; ३.

१, १८, २३, २४, २५,

३०, ४०, ६५; ४. ५३;

५. ९०, ९१, ९३; ६.

२, ५३, ८६, ८७, ९५;

७. ५०; ८. ३३, ७३.

किभ ॥ ८. ५३.

कराविभ (कारित) ५. ७६.

कारिभ ॥ ५. ७६, ७८.

कीरन्ती (क्रियमाणा) ७. ८६.

काउं (कर्तुम्) १. ५८; २. १;

७. ५३.

करेप्पि ॥ ८. ७९.

करेप्पिणु ॥ ८. ७९.

करेवि ॥ ८. ७९.

करेविणु ॥ ८. ७८.

काउं (कृत्वा) २. ५०, ६२, ८२;

४. ३७; ८. २.

काऊण ॥ १. १४.

काऊणं ॥ १. १४; ७. ५४.

कडुय ॥ ७. ९८.

करवि ॥ ८. ७६.

करिउ ॥ ८. ७६.

करिउं ॥ ६. ४२.

करिय ॥ ७. ९८.

करिवि ॥ ८. ७६.

करेप्पि (कृत्वा) ८. ७७.

करेप्पिणु ,, ८. ७७.

करेवि ,, ८. ७७.

करेविणु ,, ८. ७७.

+अनु. अणुकाही (अन्वकार्पात)
२. २०.

+डर्. दुकय (डुकृत) ८. ६३.

कृव (कृपा) ८. ६६.

कृवा ,, ८. ८२.

कृवालु (कृपालु) ८. ८२.

√कृ

कडुं (कपांमि) ८. ४१.

कडुंजइ (कृप्यते) ८. २२.

कडुंम (कृष्ट) ४. ५२.

करिगिअ ,, ७. ३२.

√कृ

+उत्. उकिण्ण (उत्तीर्ण) ८. ८१.

कंअई (कंमनी) १. ११, २६.

कंमुअ (किटुक) १. ५७.

कंदव (किटम) २. ३६.

कंदव-रिउ (किटमरिणु) २. ५७.

कंमिअ (किटम्याय) ३. ८२.

कंमिन्ना (किटमनी) ३. ८२.

कंमुत्त (किटवत्) ८. ५१, ७५.

कंमुत्त (किटवत्) ८. १५, ५५.

कंदव (किटवत्) ३. ८२.

कंदव (किटवत्) ३. ६५.

कंदव (किटवत्) २. १२.

√कोआस P. (वि-कम्)

कोआसइ (विकसति) ५. ११.

कोआसिअ (विकसित) ७. ४१.

√कोक P. (व्या-ह)

कोकन्त (व्याहत्) ६. ४८.

कोष्टेअय (कीष्टेयक) २. १०.

कोञ्जिउ (कीष्टिणु) २. ९.

कोडि (कीष्टि) ७. ७१.

√कोडुम P. (रग)

कोडुमिअ (कुडुमिअ) ७. ११.

कोण्णय (कुण्ण) १. ७६.

कोमल (अक.) २. ७१.

कोल (अक.) ६. १०५.

कोडा (कुडा) ३. ४६.

कोय (कोय) ६. ३३.

१ कोयल (कोयल) ३. ११.

२ कोयल (कोयल) ३. २६.

कोयल (कोयल) ७. ११.

कोड (कीष्टि) २. ३६, ६. ५५.

कोड (कीष्टि) २. ३६, ६. ५५.

कोड (कीष्टि) २. ३६, ६. ५५.

कोड (कीष्टि) २. ३६, ६. ५५.

कोहल (कुतूहल) २. १७.

कोहलि (कृष्माण्डी) ३. २९; ५. १०.

°खण S. खण.

°खन्द S. खन्द.

°खम (क्षम) २. १८.

°खीर (क्षीर) ७. ८०.

√कम्

+आ. अकमिभ (आक्रान्त) ७. २.

-अप्फुण ,, ७. ९१.

+व्युत्. बोक्कन्त (व्युक्रान्त) १.

७१.

√की

+वि. विकेन्त (विक्रीणत्) ६. ३५.

√कीद्

कीलन्त (कीलत्) ४. ६३.

√कुप्

कुज्झइ (कुध्यति) ७. ५६.

कुज्झन्त (कुध्यत) ६. ९१.

√कुम्

किलन्त (क्रान्त) १. ९; ३. ५२.

√कूप

किलित्त (कूप) २. १.

√काय्

काडिअ (काथित) ७. ५८.

√क्षिप्

खिअन्ति (क्षिपन्ति) १. ६४; ४.

६७.

खित्त (क्षिप्त) ३. ५८, ६४.

खिविआ (क्षिप्ता) ६. ९७.

छट् (क्षिप्त) १. ८; ३. ६४; ८.

१८.

+आ. अक्खिअन्ति (आक्षिपन्ति)

६. ९९.

√क्षुम्

+वि. विञ्जुहिरे (विक्षुभ्यन्ति) ५.

६७.

ख

ख (SK.) २. ८०; ४. ४६; ५.

५१, ७५; ६. १६, २१, ३३.

खअ (क्षय) ८. ५३.

खइर (खदिर) २. १६.

√खउर P. (क्षुम्)

खउरइ (क्षुभ्यति) ६. १०४.

खग्ग (खग) ६. ५०.

खग्गि (खगिन्) १. ८१; ३. ३३.

√खच्

खअअ (खचित) २. ३४.

खचिअ ,, ६. ५४.

खसिअ ,, २. ३४.

खज्जूर (खर्जूर) ४. २३.

खअण (खअन) ५. ४७.

खट्ठअ (खट्ठाक) २. ३५.

खठ (वृण) ७. ८०.

√खट्ठ P. (मृद्)

खट्ठिअ (मृदित) ६. ८६.

१ खण (क्षण=उत्सव) ४. ७८.

२ खण (क्षण=कालविशेष) ३. २४;

५. ८८.

°खण १. ८३.

खणि-खणि (क्षणेक्षणे) ८. ७३.

√खण्ठ

खण्ठिअ (खण्डित) १. ३८; २.

४४.

खण्ठ (SK.) २. ६६.

खत्त (क्षत्र) ६. ६६.

खत्तिभ (क्षत्रिय) ६. ४५.

✓खन्

खन्मर (खन्यते) ७. ७७, ७८.

खणिज्जर ,, ७. ७७.

खणिज्जण ,, ७. ७८.

+उत्. उक्खय (उत्खात) १. ४७.

—उक्खाय ,, १. ४७.

खन्द (स्कन्द) २. ८५; ३. ४४.

कखन्द ३. ४४.

१ खन्ध (स्कन्ध=शरीरावयव) २. ३८, ८४.

२ खन्ध (स्कन्ध=प्रकाण्डमस्तक) ४. २५.

ख-पुप्फ (खपुप्फ) ७. ७०.

खप्पर (कर्पर) २. २८.

खम (क्षमा) ८. ३४.

खम्म (स्तम्भ) २. २८; ४. २७.

खल (खल) २. ३१.

खल्लु (खल्लु) ४. ५४.

खल्लीड (खल्लाड) १. ५१.

✓खा P. (सम्-स्यै)

+मम्. मंखाय (मंखान) ६.

११.

खाणि (खानि) ८. २८.

✓खाद्

खाद् (खादति) ७. ६२.

खाद् ,, १. ३५.

खादति ७. ६२.

खादति (खादति) ८. ६८.

खादति (खादति) ७.

१४.

✓खाद् P. (खाद्)

खादति (खादति) ७. ३६.

खील्य (कीलक) २. २८.

खु (निश्चये) १. ९; २. २६; ३.

८५; ४. ११; ५. ४, ५०.

६. १०५; ७. ४, ५०, ६१.

८२, ९५, १००. (ऊहे) ४. ११.

६. १०४. (संभावने) ४. ११.

(विस्मये) ४. १२, १७, ५५.

(संशये) ४. १२.

✓खुडुक्क P. (अवतृ रत्तत्त शल्याय वा)

खुडुक्कन्त (अवतरत्त रत्तत्त शल्याय वा)

यमान वा) ८. ४५.

✓खुप्प P. (मस्ज्)

खुप्पन्त (मज्जत्त) ६. ६४.

खुर (खुर) २. ८९.

खेअ (खेअ) ४. ९.

खेअण (खेअण) ३. ९०.

खेअर (खेअर) २. ३४.

खेअरी (खेअरी) ४. ४६.

खेअअ (खेअअ=नाशक) २. ६५.

खेअय (खेअय=अवविशेष) २. ६५.

✓खेहु P. (खेहु)

खेहुत्ति (खेहुत्ति) ७. १३.

खेहु (खेहु) ५. ९०.

✓खेल

खेलन्ति (खेलन्ति) ४. ४६.

खोह (खोह) ६. २७.

खोहयर (खोहयर) ३. ३९.

ग

गअ (गअ) १. ३६. गअ २. १५, १६.

१४, १०२.

१ गइ ४. गइ.

२ गइ (गइ) २. २३; ५. ३२, ३३.

५. ५५, ५६; ६. २३.

28.

+आ. आअ (आगत) २. ६३, ७३;
४. ११; ६. १.

-आगअ ,, १. ८४; २. ७५.

-आगय ,, १. ४८, ५३.

-आअमिअ (आगमित) २. २३.

-आगमिअ ,, २. २३.

-आगच्छन्ती ७. ११.

+उत्. उगय (उद्गत) १. ७८;
३. ४२.

+प्रत्या. पच्चागच्छइ (प्रत्यागच्छति)
७. १२.

+वि. विगय (विगत) १. ५७; ३.
२०; ५. ९०.

+सम्. संगय (संगत) ७. ११.

गमण (गमन) १. ७९; २. ८४; ५.
८७; ६. ७८.

√गमेस P. (गवेप)

गमेसन्ति (गवेपयन्ति) ७. ३३.

गम्भीर (SK.) ६. ३०.

गय S. गअ.

गयण (गगन) १. ५२, ६२; ३. ५२;
६. १४, २८; ८. २४.

गय-वर (गजवर) २. २६.

गयसुकुमाल (गजसुकुमाल) ७. ३६.

गरुअ (गुरुक) १. ६९; ६. १०६.

गरुवी (गुर्वी) ३. ५८.

√गर्ज

गजन्त (गर्जत) ६. ६२.

√गर्दम्

गदहिअ (गर्दभवदाचरत) ३. १०.

√गल्

गलिअ (गलित) ४. ४९.

+वि. विअलइ (विगलति) ७.
१८.

√गल P. (सम्-वट्)

संगलिअ (संवत्य) ६. ७५.

√गलत्य P. (क्षिप्)

गलत्थिअ (क्षिप्त) ६. ९६.

गलोइ^० (गुडूची) १. ७७.

√गवेप

गवेसिअ (गवेपित) ७. ३४.

गव्व (गर्व) ३. ८४; ६. ७७.

गव्विर (गर्विन्) ३. ८४.

गह (ग्रह) १. ८१; ७. ३.

गहण (गहन) ६. ८७; ८. ३१, ३८,
६१, ६९.

गह-वइ (गृहपति) ३. ७४.

गाअङ्क (गवाङ्क=हर) २. ९.

गाई (गौः) ७. ८०.

गाण (गान) २. ७२.

गाम (ग्राम) ४. २४.

गामणि (ग्रामणी) ४. ५४.

गामिछी (ग्राम्या) ३. ८६.

गाय (गायक) ५. ९१.

गायणी (गायनी) २. ७१.

गारव (गौरव) २. ११.

गावी (गौः) ५. ९२.

√गाह्

+अव. ओगाहिअ (अवगाहित)
७. ४७.

गिज्झ S. गेज्झ.

गिम्ह (ग्रीष्म) १. ९०; ३. ९०; ४.

१, २, ३, ५, ७, २१, ७८;
८. १.

गेण्ह S. ग्रह्

गेन्दुअ (कन्दुक) २. २९.

गेय्ह (ग्राह) ३. ६२.

गेह (SK.) ८. ६४.

गेहिणी (गेहिनी) ७. ८.

√ते

गाअर (गायति) ४. ७.

गाइ ,, ५. २.

गायन्ति ४. ७२; ५. २, ६९.

गायामो (गायामः) ५. ७२.

गीअ (गीत) १. ३७, ८६; २.

६७, ७३, ७४, ७६; ३. २०;

५. ७५, ९४.

गायन्त (गायत्) ६. ६.

गन्ती (गायन्ती) ५. ५१.

गाउं (गातुम्) २. ७०.

+सम्. संगीय (संगीत) २. ६६.

गोअम (गीतम) ७. ३७.

गोअर (गोवर) ५. ८७.

गोटी (गोटी) ५. १०३.

गोण (गोः) ३. ९०.

गोर (गीर) १. १३; २. २६, ६३.

१ गोरी (गीरी = गौरवर्गा) १. ७५; २.

७१; ३. ६१; ४. ५०.

२ गोरी (गीरी = गौरवर्गा) ४. ५६.

गोस (गोस) १. ३५.

गोव (गोव) ५. ७५, ७८.

गोवण्ड-गुहरी (गोवण्ड-गुहरी) ५.

५५.

गोवण्ड-गोवण्ड ५. ५५, ७९.

गोवण्ड-गोवण्ड ५. ६५, ७५, ७८.

गोवण्ड-गोवण्ड १. २२.

√प्रस्

गसिअ (ग्रस्त) ७. ४६.

√ग्रह्

गृन्हर (गृह्णाति) ८. ४४.

गिण्हसु (गृह्णाण) ३. ६७; ४.

१०.

गिण्हेह (गृह्णीत) ५. ४०.

गेण्हीअ (अग्रहीत्) २. ४.

घेप्पति (गृह्णाते) ८. ११.

गहिअ (गृह्णीत) १. ७६; ३. ११,

७७, ८८; ५. ८१;

७. ४१.

गहिय ,, १. ६५.

गिण्हन्त (गृह्णात) ६. ८२; ७.

४८.

गिण्हणिअ (ग्रहणीय) ७. ९०.

गिण्हन्ती (गृह्णमाणा) ७. ९०.

घेत्तुं (ग्रहीतुम्) ७. ५०.

गिण्हित्तं (गृह्णीता) २. ७१.

गित्तण ,, ७. ४९.

गेण्हिअ ,, ७. ५०.

गिण्हिअ ,, ८. ४९.

घ

घई (घाटपूरणे) ८. ६९.

घट्ठक (घोड) ८. १८.

√घट्

घटिअ (घटित) २. १२; ६. ३१.

७५.

घटिअ (घटित) ५. ५८.

+३४. घटिअ (घटित) १.

२३.

घटिअ (घटित) ५. ५८.

१ घण (घन=मेघ) १. ८६; २. ३०, ३२.

२ घण (घन=सान्द्र) २. ६१; ४. ५०; ६. ९४.

घण्ट (घण्टा) २. ३५, ६४.

√घत्त P. (गवेप)

घत्तिञ (गवेपयित्वा) ७. ३४.

घत्तण (क्षेपण) ६. ९६.

घम्म (घर्म) २. ३; ३. ४६; ६. ६७, ८१.

घर (गृह) १. ८, ४०, ६८; ३. ७३; ४. १६; ६. १०३; ८. १६.

°हर १. ३, ४६, ९०; २. ४०.

°हरञ १. ५०. °हरय १.

२, ८४.

घरट्ट (SK.) २. २१.

घरणी (गृहिणी) ६. ५.

घरिणी ,, ३. ७४.

घरिला ,, ३. ६८.

घिप्प(घेप्प) S. ग्रह.

घुग्घिञ (घुग्घिका=मर्कटनेष्टा) ८. ६९.

√घुण्ट P. (पा)

घुण्टहि (पिबन्ति) ८. ७३.

√घुम्म P. (पूर्ण)

घुम्माविञ (पूर्णित) ६. ८०.

घुम्मण (पूर्णन) ३. २४.

√घुल P. (पूर्ण)

घुलिञ (पूर्णित) ६. ७९.

√घुप्

+उव. उग्योसमान (उजोपव)

८. ११.

-उट्टिस्तिञ (उट्टुपित) ४. ४६.

घुसण (घुसण) २. ४१.

√घुसल P. (गन्ध)

घुसलिञ (मथित) ६. ८२.

घुसिणल (घुसणवत) ४. ३८.

घेत्तव्व (ग्रहीतव्य) ७. ५०.

√घोट्ट P. (पा)

घोट्टिञ (पातुम्) ६. ७.

√घोल P. (पूर्ण)

घोलन्ती (पूर्णमाना) ६. ७९.

घोस (घोष) ८. १३.

√घ्रा

+आ. अन्धायान्त (आजिघत) ६. १०.

च

च (SK.) १. १७, ६८; २. २०,

५४, ५६, ६०, ७६, ९०; ३. १४,

२२, ८१, ८९; ४. ५, १८, २७,

३०, ६३; ५. ८, ९, १०, १३,

१६, १८, ३१, ३३, ४१, ४५,

४९, ६३, ६४, ८१, ८३, ८७,

९३, ९४, ९५, ९७, १०४; ६.

२५, ४४, ४६; ७. ८, १४,

२९, ३०, ३५, ५५, ६१, ६२,

८०. अ १. ५, ३४, ३५, ३९;

२. २०, २३, ३५, ६९, ७५;

३. २९, ६४, ६७, ८९; ४.

२७, ३७, ४७, ६२, ६५, ७३;

५. ९, ११, १५, १८, १९, २०,

२३, २५, २६, ३२, ३५, ३६,

३९, ४३, ४७, ५३, ६४, ६६,

७१. ७२, ७५, ७८, ८५, ९६,

१०३: ६, १, ४६, ५३, ७४,
 ९५: ७, १२, ३१, ४४, ५०,
 ६२, ८, ७६, ८३, १११, २०,
 २३, २४, ३९, ४१, ७५, ९०;
 ३, २४, ३५, ५०, ३, ५५,
 ४५, ४५, ४५, ५३, २४, ३०,
 ११, ७४, ७४, ७४, ११, ५, ५,
 १५, १३, १५, २०, ३१, ३६,
 १५, १३, ११, ३५, ४०, ४६,
 १५, ४५, १५, ६०, १५, ४५,
 १५, १५, १५, १५, १५, १५,
 १५, १५, १५, १५, १५, १५;
 १५, १५

१०४: ११, ११, ११,

१०५: ११, ११, ११,

१०६: ११, ११, ११, ११,

१०७: ११, ११, ११, ११,

१०८: ११, ११, ११,

१०९: ११, ११, ११,

११०: ११, ११, ११,

१११: ११, ११, ११, ११,

११२: ११, ११, ११, ११,

११३: ११, ११, ११, ११,

११४: ११, ११, ११,

११५: ११, ११, ११,

११६: ११, ११, ११,

११७: ११, ११, ११,

११८: ११, ११, ११,

११९: ११, ११, ११,

१२०: ११, ११, ११, ११,

१२१: ११, ११, ११,

१२२: ११, ११, ११, ११,

१२३: ११, ११, ११,

१२४: ११, ११, ११,

१२५: ११, ११, ११,

१२६: ११, ११,

१२७: ११, ११, ११,

१२८: ११, ११, ११,

१२९:

१३०: ११, ११, ११,

१३१: ११,

१३२: ११, ११, ११,

१३३: ११, ११, ११,

१३४: ११, ११,

१३५: ११,

१३६: ११, ११,

१३७: ११,

१३८: ११, ११,

१३९: ११, ११,

१४०: ११,

१४१: ११, ११,

१४२: ११, ११, ११,

१४३: ११, ११,

१४४: ११, ११,

१४५: ११, ११,

१४६: ११,

१४७: ११, ११,

१४८: ११,

१४९: ११, ११,

१५०: ११, ११,

१५१: ११,

१५२: ११, ११,

१५३: ११, ११, ११,

१५४:

१५५: ११, ११, ११,

१५६: ११, ११,

१५७: ११, ११,

१५८: ११, ११,

१५९: ११, ११,

१६०: ११, ११,

१६१: ११, ११,

१६२: ११, ११,

१६३: ११, ११,

- उच्चिणह (उच्चिनुत) ५. ८१.
 -उच्चिणिअ (उच्चित) ३. ५५.
 -उच्चिणिअ (उच्चित्य) ४. ३७.
 +नि. निचिअ (निचित) १. २.
 +समुत्. समुच्चिणसु (समुच्चिनु)
 ३. ६४.
 चिअ (एव) १. ७७; ३. ८६, ८७;
 ५. ५७, ६९. चिय ७. ६७.
 चिअ ३. ३; ४. ६, १७, ७८;
 ६. ९८; ७. ६, ३४.
 चिउअ (चिबुक) २. २७.
 चिक्किण (चिक्रण) १. ६५.
 √चिञ्च P. (मण्ड्)
 चिचिअ (मण्डित) ६. ७६.
 √चिञ्चअ P. (मण्ड्)
 चिचइअ (मण्डित) ६. ७६.
 चिञ्चणिअ (चिचा) ५. १४.
 √चिच्चिल P. (मण्ड्)
 चिचिलिअ (मण्डित) ६. ७७.
 √चिट्ट P. (स्था)
 चिट्टसु (तिष्ठ) ४. १०.
 चिट्टन्त (तिष्ठत्) ६. ११.
 चिणह (चिह्न) ३. १६.
 चित्त (SK.) ४. ६९; ५. १०३;
 ७. ५; ८. २१, ५८, ७९.
 √चिन्त्
 चिन्तवर (चिन्तयति) ८. २०.
 चिन्तेमि (चिन्तयामि) ८. ३४.
 चिन्त (चिन्तय) ७. १००.
 चिन्तसु " ८. ३१.
 चिन्तन् (चिन्तयन्) ५. ८१.
 चिन्तन्ति (चिन्तयन्ति) ५. ९७.

- चिन्ता (SK.) १. ५६; २. ८१;
 ७. १.
 चिन्तेतव्व (चिन्तयितव्व) ८. ६.
 चिन्ध (चिह्न) ५. ६६.
 चिबुअ (चिबुक) २. ९.
 चिय S. चिअ.
 चिरं (SK.) ४. ३४.
 चिरस्स (चिरस्य) ५. ६०.
 चिराउ (चिरात्) ६. ३.
 चिलाअ (किरात्) २. २९.
 √चिष्ठ P. (स्था)
 चिष्ठदि (तिष्ठति) ८. ४.
 चिहुर (चिकुर) २. ३०.
 चीरी (SK.) ४. ७, ८.
 √चुक P. (भञ्ज्)
 चुकसि (भञ्जयसि) ७. २०.
 चुड (चण्ड) १. ३८.
 चुल (चूर्ण) ३. १६.
 √चुम्ब
 चुम्बिअ (चुम्बित्वा) ३. ७४.
 चुम्बणअ (चुम्बण) ३. ८.
 चुलक (चीतुक्य) १. २२.
 चुलग " २. ९१.
 √चुलुचुल P. (स्पन्त्)
 चुलुचुलमाण (स्पन्दमाण) ६. ८७.
 चूअ (चूत) ३. २, ५, १०. ५१.
 ३. ८.
 चेअ (अवधारणे) ४. ५, १७.
 चेदअ (चैव) ३. ५३.
 चेदि (SK.) ४. ६२.
 चेताअ (चेष्टा) ८. ७.
 चोग्गणअ (चतुर्गण) २. १५.
 चोग्ग (चतुर्ग) २. ५५.

जान्या—छुट.

जोषी (जगदीश) २. ३१.

जोरा (जगदीश) २. १५.

✓जोषट P. (गण)

जोषटमाण (गण) ७. ३६.

जोर (SK.) ८. १६.

जोरिष (जोरी) ३. ५३.

जोव्वार (जगदीश) २. १६.

ज (जगदीश) ४. ६.

जिभ ४. जिभ.

✓जु

जुविष (जुवुत) २. २६.

छ

छरु (विदग्ध) ६. १२; ६. ३४.

छम (छन) ३. ५७.

छहरण (पट्टनरण) ३. ३२.

✓छज P. (राज)

छजिष (राजित) ६. ६३.

छही (पही) २. ७१.

छट्टवण (मोनन) ६. ७७.

१ छण (क्षम=कालविशेष) ४. ६३.

२ छण (क्षम=उत्सव) ४. ३०, ४१, ६०, ७०, ७७, ७८; ५. ७६.

छण्टण (उक्षण) ४. ५८.

छत्त (छन) १. ११; २. ६१; ५. ७; ६. ८४; ७. ९७.

छत्तवण (सप्तपण) १. ३६; ५. ५०.

छत्तिवण " १. ३६; २. ७१.

छमरह (क्षमरह) ३. ४७.

छमा (क्षमा) २. ८९.

छमि (रानी) २. ७१.

✓छट्ट

छट्टिष (छट्टित) ३. ९.

छवि (SK.) २. ८५, ८७.

✓छादय

छादय (छादित) ६. १५.

छाया (SK.) २. ६१; ४. ५०.

छालदू (छालादू=भक्ति) २. ३३.

छाय (छाय) २. ७१.

छाहि (छाया) ४. ५०.

छाही " २. ६१; ६. ५.

छिफ (छुत) २. २८.

✓छिद्

छिद्दं (छित्त्वाभि) ५. ९५.

छिद्दिष (छित) ६. ८४.

छिद्दिडं (छितुम्) ७. ५५.

✓छिप्प P. (स्पष्ट)

छिप्पन्त (स्पष्टयमान) ७. ९१.

छिरा शिरा २. ७२.

✓छिव P. (स्पष्ट)

छिवद (स्पष्टाति) ७. २६.

छिवह (स्पष्टात) ८. ४७.

छिविज्जमाणा (स्पष्टयमाना) ७. ९१.

✓छिह P. (स्पष्ट)

छिहिआ (स्पष्टा) ७. २७.

छिह (स्पष्टा) ३. २.

छिहा " ३. ११.

छीअ (छुत) १. ६९.

✓छुप

छिफ (छुत) ३. ७०.

छुत " ३. ७०.

छुर (छुर) ८. ४५.

छुरिया (छुरिका) १. ३९.

✓छुह (क्षिप)

छुह (क्षिप) ६. ९६.

छुह° (सुधा=अमृत) द. १९.

छुह° (सुधा=मकोल) २. ७०.

छुहा (क्षुधा) १. ९.

छूढ S. क्षिप्.

१ छेत्त (क्षेत्र=भूमि) द. ६०.

२ छेत्त (क्षेत्र=शरीर) २. ८९.

√छोह P. (तक्ष)

छोहडु (तक्षणुत) ८. ४५.

ज

ज (यत्)

जो (यः) १. २९, ३१, ३३, ३९.

४२, ४४; २. ७५; ३.

५०; ४. ७; ७. ६,

११, १९, २६, ३७,

४३, ५५, ६२, ६६,

६७, ७०; ८. २३, २६,

४४, ५७, ५८, ६५, ६६.

जु ,, ८. ६४, ६५.

जे (ये) २. ५६, ६०; ७. १०,

२४, ५०, ५४; ८. ७३.

जि ,, ८. ६८.

जा (या) ४. ६, ४९, ७३; ७.

८३.

जाओ (याः) ४. ४८.

जीओ ,, ४. ४८.

जं (यत्) १. २३; ४. १६, २१;

१९, ५९, ७३; ७. २५;

८. ३०, ८०.

जु ,, ८. २८.

जुं ,, ८. २८.

जु (जुनि) १०. ६६.

जु (जुनि) ७. ४, ९, ६.

जु (जुनि) ७. ५३, ६०.

जं (याम्) ४. ४९.

जिणा (येन) ५. ४.

जेण ,, १. ४७; २. ५०;

५. ३; ७. ३९, ७२, ७३.

८०, ८१, १०२.

जेहि (येः) ४. ३४; ७. ८३, ८६.

जेहि ,, ७. ५९, ६४, ८१.

जीण (यया) ५. ७६.

जम्हा (यस्मात्) ५. १.

जहां ,, ८. २३.

जाओ ,, ५. १.

जस्ता (यस्य) १. ५, ३०, ३३,

३३, ३४, ३५, ३६,

३७, ३८, ४०, ४१.

४३, ४५, ४६, ४७,

२४, २८; ४. ७५;

७. ३३; ८. ११.

जसु ,, ८. ५०, ५६, ६१,

६९, ७१.

जाम ,, ४. ७६.

जामु ,, ८. २७, ४३, ७६.

जाण (यिषाम्) १. २४; ७. ५१,

५६, ५८.

जां ,, ८. ५.

जिस्सा (यस्याः) ४. ७६.

जीण ,, ४. ७६.

जीओ ,, ४. ७६.

जुं ,, ८. २८.

जुन (यामान) ४. ४८, ५३.

जुमि (यिमि) १०. ६०.

जुमि ,, १. ३, ४, ६,

३६, ५३, ५६,

२०, २९.

जहि (यरिमन्) ८. २५, २६.
जदथा (यरिमन् काले) ४. ७८.
जाला " ४. ७७.
जाहे " ४. ७७.
जेसु (यिषु) ७. ६१.
जीप (यरयाम्) ४. ६९.
जहि " ४. ६९.

जञ (जय) ८. ७६.

√जञद P. (स्वर)

जञदयान्ति (स्वरयन्ति) ७. १६.

जञा (जया=स्त्रीविशेष) ५. ८१.

१ जङ्ग (जयिन्) ६. ३८.

२ जङ्ग (यदि) १. ३०, ४५; २. २४,
७९; ४. ३३; ५. ३८, ६५,
८५, १०१, १०५; ६. १०४.
१०६; ८. १५, २०, ३६, ६१,
६३, ६७, ७५, ७६, ७८, ८२.

जङ्गमा (जङ्गमा=यदि इयम्) १.
३०.

जङ्गलञ (यादृक्) ८. ५१.

जङ्गण^० (यमुना) २. २५.

जङ्गणा " ६. ८९.

जञो (यतः) ४. ३६.

जञपण (जल्पन) १. १२.

जञय (यक्ष) ४. ४५.

जञ (जगत्) २. २३, ५४; ३. ११;
४. ५६; ६. २०; ७. ४. ५४,
६९. जय ७. ८७, ९६.

√जञग P. (जगृ)

जञिञ (जगति) ६. ५०.

जङ्गल-यद् (जङ्गलपति) ६. ९४.

जङ्ग (जङ्ग) २. ३७.

जण (जन) १. २, ९, १०, १३,
१४, १८, २०, २७; २. ४१,
४३, ४७, ७७, ८६; ३. ४८,
५९; ४. ७, ३०, ४९, ६८;
५. ७१, १०१; ६. ९, १५,
२३, ३३, ३७, १०६, १०७; ७.
२५, ६६; ८. २०, ३७, ५९.

जणद् (जनिका) ३. ६५.

जणण (जनन) ६. ३०.

जणणी (जननी) २. ६९; ४. ४.

जणय (जनक) ३. ३.

जणि (श्वाथे) ८. ८१.

जणु " ८. ८१.

जण्णवि (गाढवी) ३. ३१.

जण्णु (यत्र) ८. ५२.

जण्ण (यय) १. ७, ८, १०, ११,
१२, १३, १४, १५, १८, २१,
२२, २४, २६, २७, ४४.

जदु (यद्) ४. ६२.

√जन्

जञिञ (जगति) ४. ५७.

जञिय " ३. ४८.

जञ (जङ्ग) ८. ९.

जञ्ज-दर (जञ्जदरम्) ४. ७७.

जञ्जवि (गाढवी) ८. ८०.

जञ (यय) ४. २.

जञणु (यमुना) ८. ८०.

√जञप P. (जगृ)

जञपि-न (जञपयन्ति) ५. ४५, ९६.

जञपणु (जञपण) ६. ५.

जञपद् (जञपयन्ति) ८. ३६.

जञपि-न (जञपयन्ति) ३. ७७.

- +उत्. उज्जीविम (उज्जीवित) ३.
१२.
जीव (SK.) २. ८३; ७. ३८; ८.
९, ३३, ६४, ७०, ७५.
जीवाउ (जीवातु) २. ८३; ३. १६.
जीवियडउ (जीवितक) ८. ७२.
√जीह P. (लस्ज्)
जीहाविअ (लज्जित) ६. ६५.
जीहा (जिहा) ३. २१.
जुअ (युवन्) ४. ६६, ७०, ७१.
जुव ३. २, ३८, ४८, ६६; ५.
७८.
जुअइ (युवति) ४. ७०, ७१, ७३,
७५. जुवइ १. २, ७८; ३.
५३, ६०; ४. ७४; ७. ६,
१२, २२.
जुआण (युवन्) ३. १८; ४. ७३;
६. ३८. जुवाणय ३. ५३.
जुग (युग) २. १५.
√जुगुप्स
जुगुच्छिअ (जुगुप्सित) ६. ४.
जुग (योग्य) २. ८५; ३. ४४,
४६, ६८; ४. ११.
जुगय (युग्म) ३. २२.
√जुम P. (युज्)
जुमसि (युनक्षि) ६. ७२.
जुम (युद्ध) ६. ५३.
√जुम P. (युज्)
जुमसि (युनक्षि) ६. ७२.
१२. जुम/मु (युज्) ८. ७९.
जुमका (युज्) ३. ३१, ५३; ६.
७, ११, २१.

- जुत्तणिमं (युक्तमिदम्) ७. १००.
जुद्ध (युद्ध) ६. ४५.
√जुप्प P. (युज्)
जुप्पसि (युनक्षि) ६. ७२.
जुम्म (युग्म) ३. २२.
जुव S. जुअ.
जुवइ S. जुअइ.
जुवाणय S. जुआण.
१√जूर P. (सिद्)
जूर (सिधस्व) २. ८०.
२√जूर P. (कुप्)
जूराविअ (क्रोधित) ६. ९१.
जूरवण (वधक) ६. ५८.
जूहि (यूधी) ५. ३४.
जूहिआ (यूधिका) ५. १७.
जूही (यूधी) ५. १०, १६.
√जृम्भ
+वि. विअम्भन्ति (विजृम्भन्ति) १.
५८.
—विअम्भिअ (विजृम्भित) ६. १०३.
√जृ
जिण्ण (जीर्ण) १. ६६.
जुण्ण " ५. ४७; ६. १००.
जीएन्न (जीर्णमात्र) ७. ८७.
जे (पादपूर्णे) ४. २१.
जेण (ज्याणे) ४. ५.
जेसिअ (पावण) ३. ८१.
जेसिल " ३. ८१.
जेसुलु " ८. ५५.
जेसु (जव) ८. ५३.
जेसइ (ज्याण) ३. ८१.
√जेम P. (युज्)
जेम (युद्ध) ६. ७३.

जेवँइ (यथा) ८. ४९.

जेवहु (यावत्) ८. ५४.

जेहव (यादृक्) ८. ५१.

जोअ (योन) ७. ४९; ८. २१.

जोग " ८. १६.

जोगिअ (योगिक) ८. २४.

जोगिअ-चरिअ (योगिकचर्या) ८. २३.

जोग्य (योग्य) २. ३१; ६. १०६; ७. ४४.

जोणहा (ज्योत्स्ना) १. ४१.

जोणहाल (ज्योत्स्नायत्) ३. ८३.

जोच्चण (यीयन) ३. १८.

जोह (योप) २. ६, १३, १८; ६. ४७.

√ज्ञपय्

+वि. विप्रवेदि (विप्रपयति) ७. ९४.

-विप्रवेमि (विप्रपयागि) ४. ५९.

-विण्णविही (व्यजिप्तपत्) ६. ४०.

-विप्रत्त (विप्ता) ४. ७७; ५. ६.

√ज्यल्

जलिअ (ज्यलित) ४. ३५.

+प्र. पजलिअ (प्रज्वलित) २. ५१.

ज्ञ

ज्ञ P. (वि-लप्)

ज्ञान्त (विलपत्) ६. १०१.

ज्ञाण (लपाळग) ६. १०६.

ज्ञावण (संतापक) ६. ९४.

ज्ञावर (अलाउज. ज्ञावाविशेष) ८. १३.

ज्ञ P. (ज्ञा)

ज्ञात (सीगमान) ६. ८९.

ज्ञात (सीगमान) ६. ८९.

झण्टण (अमण) ७. ३.

झत्ति (झटिति) ३. ५०.

√झम्प P. (अम्)

झम्पिऊण (पिधाय) ३. ७४.

झम्पण (अमण) ७. ४.

√झर P. (झर्)

झरन्त (झरय) ७. १७.

झसचिन्धय (झपचिन्धय=काम) ३. १६.

झसिन्ध (झपचिन्ध) ३. १६.

√झा P. (झ्य)

झामि (ध्यायागि) ७. ६२.

झाअह (ध्यायत्) ७. ६८.

झाह " ७. ६८.

झायहु " ८. २५.

झाअन्त (ध्यायत्) ७. ७९.

झायन्त " ६. ६.

झाव (ध्यात्वा) ७. ६०.

+अनु. अनुयायन्त (अनुयायत्) ८. १२.

झाण (ध्यान) २. ५७; ६. ६; ७. ७८; ८. ७९.

झायव्य (ध्यातव्य) ७. ५७, ८८.

√झित P. (झा)

झितर (झाति) ८. १५.

√झण P. (जुडुपत्)

झणिअ (जुडुपित) ६. १.

झणि (झणि) ६. ३७; ५. ७५; ६. ५६.

√झर P. (झर्)

झरन्त (झरय) ६. ४४.

ट

टङ्क (SK.) ८. ८१.

टयर (तगर) २. ३९.

टसर (वसर) २. ३९.

√टिरिटिल P. (भ्रम्)

टिरिटिलन्त (भ्राम्यत्) ७. २.

√टिविटिक P. (मण्ड्)

टिविटिकइ (मण्डयति) ६. ७६.

टूवर (तूवर) २. ३९.

ट्टाण S. ठाण.

ठ

ठग (ठक) ३. ५९.

ठा S. स्था.

ठाण (स्थान) १. ५, ५६; ४. ४३,

७०; ५. १५; ६. ११, ४९;

७. ४७; ८. ३२. ट्टाण ८. २५.

टीण S. स्तै.

ड

डण्ड (दण्ड) २. ४४.

डम्भ (दम्भ) २. ४६.

डमरुक (SK.) ८. १३.

डम्भिअ (दाम्भिक) २. ४४.

√डर P. (प्रम्)

डरिअ (प्रम्) ७. १२; ८. ४८.

डडिर (पानशील) ६. ८.

डमग (दमन) २. ११.

डमग (दमन) ७. ४८.

डाड (दाड) २. १२.

√ट्टी

+डड. डडुडिडिडिडिडिडि २. ६८.

+डडुडि (डडुडिडिडि) ५. ४८.

डडुडिडि (डडुडिडिडि) २. १२.

डडुडिडिडि (डडुडिडिडि) २. ४८.

ढ

√ढंस P. (वि-वृत्)

ढंसमाण (विवर्तमान) ६. ८०.

√ढक P. (छद्)

ढक्किअ (छादित) ६. १४.

ढका (SK.) ८. १३.

√ढण्डल P. (भ्रम्)

ढण्डलिअ (भ्रान्त) ७. ४.

√ढण्डोल P. (गवेण)

ढण्डोलिअ (गवेणयित्वा) ७. १५.

√ढल P. (क्षर्)

ढलन्त (क्षरत्) ८. २४.

√ढव P. (आ-रम्)

+आ. आडविअ (आरण्य) ६.

१०५; ७. ९०.

ढावु (आमह) ८. ३५, ५३.

√ढिक P. (गर्म्)

ढिकमाण (गर्भत्) ६. ६२.

ढिली-नाह (ढिलीनाथ) ६. ९६.

√ढण्डुल P. (भ्रम्)

ढण्डुलन्ति (भ्रमन्ति) ७. २.

ढण्डुलिण (गवेणण) ७. ३३.

√डुम P. (भ्रम्)

डुमइ (भ्राम्यति) ७. ५.

√डुग P. (भ्रम्)

डुमइ (भ्राम्यति) ७. ५.

डोवण (डोकन) ५. २०.

ण

ण (न) ५. १०१; ७. १६.

णइ (नवतारि) ४. ५.

णं (न-रि) ७. १०२.

णडुडिडि (न-रिडिडि) ६. ६६.

णडुडिडि (न-रिडिडि) २. ६६.

णञ (णञ) २. ८८.
 १/णट P. (णट्) १०२.
 णटति (णटति) ६. १०२.
 णटाल (णटाल) २. ५३, ६६; ३. ६२.
 णटालिका (णटालिका) ५. ९३.
 णलाट (णलाट) ३. ६२.
 णलाटन्तव (णलाटन्तव) १. ३५.
 णयर (णयर) ४. ७.
 णयरी (आनन्तर्ये) ४. ७.
 णयि (ययरीते) ४. १.
 १/णय P. (ण) १०३.
 मय्यर (मय्यर) ७. ८९.
 णाट्ट (ननये) ४. ८; ७. ७६; ८. ४३, ५५.
 णाण (णान) १. २४.
 णाह (णाय) ७. ९५.
 णाहलक्षण (लाहलख) २. ६५.
 णिअ (निज) २. ५१.
 णिअय (निजक) ३. ७५.
 १/णिभार P. (कापेक्षिते क) १०४.
 णिभारिअ (कापेक्षितकृत) ६. ४२.
 १/णिउट्ट P. (मय्य) १०५.
 णिउट्टमाण (मय्यय) ६. ६४.
 ११/णिघाल P. (मुन्) १०६.
 णिघालाज (अमुन्तव) ६. ५७.
 २१/णिघाल P. (हर) १०७.
 णिघालवेर (हारयति) ७. १७.
 १/णिच्छह P. (छिह) १०८.
 णिच्छलिअ (छिअ) ६. ८४.
 णिज्जोदण (छिदन) ६. ८३.
 १/णिट्टह P. (निगल) १०९.
 णिट्टह (विगलति) ७. १८.

१/णिम P. (नि-अय) ११०.
 णिमिअ (न्यस्त) ७. ४३.
 १/णिम्मह P. (गम्) १११.
 णिम्महिअ (गत) ७. ७.
 १/णिरिग्घ P. (नि-ली) ११२.
 णिरिग्घिअ (निलीन) ६. ३६.
 १/णिरिणज P. (पिप्) ११३.
 णिरिणजिअ (पिष्ट) ७. ३०.
 ११/णिरिणास P. (गम्) ११४.
 णिरिणासिअ (गत) ७. १०.
 २१/णिरिणास P. (नय) ११५.
 णिरिणासह (नयति) ७. २२.
 ३१/णिरिणास P. (पिप्) ११६.
 णिरिणासिअ (पिष्ट) ७. ३०.
 १/णिलीअ P. (नि-ली) ११७.
 णिलीअन्त (निलीयमान) ६. ३६.
 १/णिलुक्क P. (नि-ली) ११८.
 णिलुक्कन्त (निलीयमान) ६. ३६.
 १/णिहस P. (उद्-लख) ११९.
 णिहसिअ (उहसित) ७. ४४.
 १/णिहुन्ध P. (मुच्) १२०.
 णिहुन्धिअ (मुक्त) ६. ५७.
 णिहूरण (छिदन) ६. ८३.
 ११/णिवह P. (गम्) १२१.
 णिवहन्ति (गच्छन्ति) ७. १०.
 २१/णिवह P. (नय) १२२.
 णिवहिअ (नय) ७. २१.
 ३१/णिवह P. (पिप्) १२३.
 णिवहिअ (पिष्ट) ७. ३०.
 १/णिव्वड P. (पृथग्भूतं स्पष्टभूतं वा) १२४.
 णिव्वडिअ (पृथग्भूतं स्पष्टभूतं वा) ६. ४१.

५७, ५८, ५९.
८२; ८. ५.

नास (तिषान्) ४. ७१.

तेमि ,, ४. ७१; ७. ५५.

तदे (तस्याः) ८. २७.

तास ,, ४. ७२.

ताण ,, ४. ७३.

तिस्सा ,, ४. ७४.

तीइ ,, २. ७३; ७. २५.

तीण ,, ४. ७५.

तीसे ,, ४. ७५.

तेसि (तासान्) ४. ७१.

तस्सि (तस्मिन्) १. ७९; २. ३४,
५२; ३. १८.

ताहि ,, ४. ७८; ८. २६,
५८.

तद्वजा (तस्मिन्काले) २. ३४, ६८;
४. ४०, ७८,

ताला ,, ४. ७८.

ताहे ,, ४. ७७.

ताहिं (तस्यान्) ४. ६९.

तीण ,, ४. ६९.

तासुं (तासु) ५. ४९.

तद्वसुत (तादृक्) ८. ५१.

तव (ततः) ८. ३३, ३५.

तओ ,, २. ५१; ३. २; ४.
२५, २६; ६. ५५.

तं (वाक्योपन्यासे) ४. १.

तंस (अथ) ३. ४३.

तत्काल (तत्काल) २. ६७; ६. ५९.

तत्क्षण (तत्क्षण) २. ९१.

√तक्ष

तक्षिण (तक्षित्वा) ७. ४०.

तज (तज्ज) २. ९१.

√तच्छ P. (तच्छ)

तच्छिअ (तच्छ) ७. ३९.

तज्जणी (तज्जणी) ६. ९८.

तद्ध (तद्ध) ३. ६८.

√तद्ध

नाटिअ (नाटिन) ६. १८.

नाटिय ,, १. ८६.

१√तड P. (तन्)

तडिअ (तत) ६. ९२.

२तड (तड) १. ६५; ६. ८७.

तडथ (तडथ) ४. ४५.

√तडप्फड P. (चपलाय्)

तडप्फडइ (चपलायते) ८. ३०.

√तड्ड P. (तन्)

तड्डिअ (तत) ६. ९३.

√तड्डव P. (तन्)

तड्डवीअ (अतनिष्ठ) ६. ९२.

तणया (तनया) ३. ७३.

तणु (तनु) २. ८४, ८६; ३. ६९,
७७; ४. ७३; ६. ८९; ७. ५५.

तणुवी (तन्वी) ३. ५७.

तणुवीआ ,, ४. ४३.

तणेण (तादर्थ्ये) ८. ७१.

ततो (ततः) ८. ९.

तत्त (तत्त्व) ७. २३, ३४; ८. ८३.

तत्ति (तत्ति) ७. ५३.

तत्तु (तत्र) ८. ५२.

तत्तो (ततः) १. ८४; ६. ५०, ९२.

तत्थ (तत्र) १. २८, ४४; २. ४,
७५, ७७; ३. १९, २१; ४.

३०; ५. १, २; ६. २७, ३३;
७. २१.

१६. २६. २८. ३६. ३८. ४०.
 ४१. ४४. ४७. ६. ४१. ७. ४०.
 १ ता (ताप) २. १०. १९. ४५. १०५.
 १०५. ६. १०५. १०५.
 २ ता (ताप) २. १०. ७. १०५.
 तावै ,, ८. ५३.
 तावैह (SK.) ६. ७२.
 तावैण (तावैण) २. ४९.
 तावैय (तावैय) ८. ५.
 तावै (SK.) २. ६९.
 तावैय (तावैय) १९. ६९.
 तावैय (तावैय) ७. ७.
 तावैय ,, १९. ९४.
 तावै (SK.) २. ७१.
 तावैयण्डिर (प्रमथित) ६. २०.
 १ ताव (ताप) ६. ७.
 २ ताव (ताप) २. ३५. २. ७९. ७.
 ९३. ८. १०.
 तावै ,, ८. ५३.
 तावैहं ,, ८. ५४.
 तावैच्छ (तापिच्छ) ५. १९.
 तावैच्छम ,, ५. ९.
 तास (वास) ७. ४२.
 'ति S. 'त्ति.
 ति (वि) २. १५. ५. ४५.
 तिअस (विदश) १. ३. २. २६. ३.
 १९. तियस १. ६.
 तिउरी (त्रिपुरी) ४. ६०. ६. ८५.
 तिख (तीक्ष्ण) १. ८८. ७. ३३.
 तिखण (तीक्ष्णन) ३. ३७.
 तिणि (त्रीणि) ५. ४७.
 तिचि (वृत्ति) ५. ५७.

- तिचि (वृत्ति) ३. ३६.
 तिचि (वृत्ति) २. ३०.
 तिचि (वृत्ति) ८. ३६.
 तिचि (वृत्ति) २. ३३. २. ४१. ८.
 ३६.
 तिचि (वृत्ति) ३. ३६.
 तिचि (वृत्ति) ८. ३३.
 तिचि (SK.) २. ५१. ६५. ५.
 १०५. ६. १९.
 तिचि S. तिचि.
 तिचि (वृत्ति) ३. ७३.
 तिचि (वृत्ति) ७. ९.
 तिचि (वृत्ति=लयावयवविह) १. १३.
 तिचि (SK.) ६. ७२.
 १ तिचि (वृत्ति=लयावयवविह) १. ८१.
 ८३. ३. ६२. ५. ९३.
 २ तिचि (वृत्ति=लयावयवविह) ३. २७.
 ३ तिचि (वृत्ति=लयावयवविह) ३. ६३.
 तिलेह (तिलेह) ३. ७९.
 तिलेह (तिलेह) ६. ३९. ७. ८५.
 तिवण (त्रिपण=लयावयवविह) ५. ४७.
 तिचि (तीचि) २. ९०.
 तिह (तथा) ८. ४९.
 तिहि (तिथि) १. ८३.
 तिहुअण (त्रिभुवन) ६. १८. ८५.
 ९५. तिहुअण ७. १०१.
 √तीर P. (शक्)
 तीरन्त (शक्नुव) ६. ५३.
 तीस (त्रिष) १. १५. ६१.
 तु (SK.) ५. ६९.
 तुच्छया (तुच्छता) ७. १५.
 तुष्ट (वृत्ति) १. ४३.

दप्प (दर्प) १. ३८.

दप्पण (दर्पण) १. ७८.

दम्भ (दर्म) २. ४७.

दम (SK.) ८. ७०, ७५.

दम्भ (SK.) २. ४४.

दय (दया) ८. ३३, ६४, ७०.

दया (SK.) ७. ३८,

१ दर (SK.=भय) २. ४५.

२ दर (SK.=ईषत्) २. ४७; ४. २०;
७. ४१.

√दरवल P. (उप-भुज्)

दरवलिआ (उपभुक्ता) ४. १६.

√दल

दलइ (दलति) ५. १७; ८. ५७.

दलउ (दलतु) ७. १९.

दलिअ (दलित) २. १६.

दलिऊण (दलयित्वा) १. ५७.

१ दल (SK.=पत्र) १. ५७; २. ४०;
३. २०, ३१; ५. ६,
१९, ३५.

२ दल (सैन्य) ६. ४३, ५६, ५९, ८५.

दलण (दलन) २. ८; ३. १४.

दस (दश) ३. २७.

दसण (दशन) २. ४५.

दसण्ण (दशार्ण) ६. ८४.

दसण्ण-वह (दशार्णपति) ६. ८०.

दस-विह (दशविध) २. ६९.

दसार-वह (दशार्णपति) ३. ३८.

√दह

दहइ (दहते) ७. ८२; ८. २१.

दहिऊइ ,, ७. ८२.

दह (दग्ध) २. ४५.

दह ,, २. ४५; ३. १३.

दहमाण (दहत) २. ४७.

√दह P. (श्रव-धा)

+श्रव. सद्विहं (श्रदाय) ६. ५.

दह-विह (दशविध) २. ६९.

दहि (दधि) ४. ३३, ३८, ४०; ६.
८२.

√दा

देइ (ददाति) १. १४, २७; ४.

७१; ६. ७७; ७. ६७; ८. ६९.

देन्त (ददति) १. ६५.

दाही (दास्यति) ३. ६३.

दाहन् (दास्यामि) ५. ९३.

दाहिमि ,, ५. ९३.

देउ (ददातु) ७. ८४.

दिन्तु (ददतु) ७. ६३.

देसु (देहि) ४. ५९; ५. ९७.

देहि ,, ५. ९७.

देह (दत्त) ५. २१.

देमि (ददामि) ७. १००.

अदासि (अदात्) १. ८७.

दिज्जउ (दीयताम्) ८. २२.

दत्त १. ३४.

दिण्ण (दत्त) १. ३४; ३. १३;

६. ९४.

दिन्न ,, १. ४४, ४९, ७३;

२. ३९; ६. २६, ५५, ७३.

दिन्त (ददत्) १. ९; २. ५०.

दाउं (दत्त्वा) ३. ५१; ६. ४४.

दाघ (दाह) २. ७०.

दाहिमिं (दाहिमी) ५. ८, २७.

दाढ (देष्टा) ३. ७१.

१/गुप्त

ओर (गोतम) ट. ६१.

नेपथु (गोतम) ट. २६.

नेपथ (गोतम) ट. १६.

१/नडय

उडिय (सोम) २. ६७.

नड (गो) २. ६१; ६. ८६; ट. ६८.

१/न

नडि. निदायल (निदाय) ६. १०.

१/न

नडि. निदाय (निदाय) २. ६८.

१/न

नडि (गो) २. ६६.

नडि " ट. ६८.

नडि " २. ६६.

नडि " २. ६६.

नडि " २. ६६.

नडि " २. ६६.

नडि (गो) २. ६६.

नडि " २. ६६.

नडि (गो) २. ६६.

नडि " २. ६६.

नडि " ट. ६८.

नडि " ट. ६८.

६६

१/न

नडि (गो) २. ६६.

नडि " ट. ६८.

नडि " ट. ६८.

नडि (गो) २. ६६.

नडि " ट. ६८.

६६

भणु (भणु) २. ४; ७. ४.

भणु " २. ४; ६. ११

भणु-भणु (भणु) २. ११

भणु-भणु (भणु) २. ६३

भणु (भणु) २. ३६

भणु (भणु) २. ३६.

भणु (भणु) २. ३६; ७. ४. ११

३३, ४६; ट. ७१

भणु (भणु) २. ३६, ६६; २. ३६

६६, ६६; ७. ३६, ६६; ११

६६; ८. ३६, ६६; ११, ११

११, ६६

भणु (भणु) २. ३६

भणु (भणु) २. ३६; २. ३६

भणु (भणु) २. ३६.

भणु (भणु) २. ३६

भणु (भणु) २. ३६

भणु (भणु) २. ३६, ११

भणु (भणु) २. ३६

भणु (भणु) २. ३६

१/न

नडि (गो) २. ६६

नडि (गो) २. ६६

नडि (गो) २. ६६

नडि (गो) २. ६६

नडि (गो) २. ६६

नडि (गो) २. ६६

नडि (गो) २. ६६

नडि (गो) २. ६६

नडि (गो) २. ६६

नडि (गो) २. ६६

नडि (गो) २. ६६

निडणा (निपुणा) ४. १७.
 निडत्तव्व (नियोक्तव्य) ५. ४३.
 निडर (नूपुर) १. ७५; ३. ४१.
 निक्क (नीका) ८. २४.
 निक्कइअव (निष्कैतव) ८. २०.
 निक्किह (निकृष्ट) ४. १३.
 निग्घिणय (निर्घण) ४. ५२.
 निच्चुल (SK.) ५. २०.
 निच्च (नित्य) ३. ८७; ६. ३५.
 निच्चल (निश्चल) ३. ३२; ७. ७९;
 ८. ७६.
 निच्चलअ ,, ८. ७९.
 निच्चिन्द (निश्चिन्त) ७. ९३.
 निच्छइं (निश्चयेन) ८. ४३.
 निज्झर (निर्झर) ३. ४०; ४. ३८,
 ३९.
 निज्झरिणी (निर्झरिणी) १. ६४.
 निदा (निद्रा) १. ६८, ७१; ७. १.
 निधि (SK.) ८. ६.
 √निन्द
 निन्दउ (निन्दतु) ८. ३७.
 निन्दहुं (निन्दामः) ८. ३७.
 निप्पिह (निस्पृह) ३. २.
 निविड (SK.) २. ३८.
 निव्वर (निर्वर) ३. ४१.
 निमित्त (SK.) ३. ५३.
 निम्ब (SK.) २. ५२.
 निम्ममत्त (निर्ममत्व) ८. ७६, ७८.
 निम्मल (निर्मल) १. ८६; ८. ७६.
 निम्मलअ ,, ८. ७९.
 √निम्मव P. (निर्-मा)
 निम्मविअ (निर्मित) ६. १३.

निम्मविअ (निर्मापित) २. ७९.
 √निम्माण P. (निर्-मा)
 निम्माणिअ (निर्मित) ६. १३.
 निम्मोह (निर्मूल्य) १. ७६.
 निम्मोह (निर्माह) ८. ३१.
 निय S. निअ.
 निरङ्कुस (निरङ्कुश) ८. २२.
 √निरप्प P. (स्था)
 निरप्पीअ (तस्थौ) ६. ११.
 निरवसेस (निरवशेष) १. ८.
 निरानिड (निश्चित) ८. ७७.
 निरीह (SK.) १. ४१.
 निरु (निश्चित) ८. १७, ७२.
 १ निरुत्तउ (निश्चित) ८. १५.
 २ निरुत्तउ (निश्चित) ८. ७५.
 √निरुवार P. (ग्रह)
 निरुवारिअ (गृहीत) ७. ४९.
 निलाड (ललाट) १. ३५.
 निलीइर (निलेतु) ६. ३८.
 निव (नृप) १. २, ४, १८, २२,
 २९, ३४, ४३, ४७, ७०, ७४,
 ८४; २. १, २९, ३१, ३२,
 ३३, ५०, ५७, ६५, ६८, ७८;
 ३. १, १८; ४. १, २५, ६७;
 ६. २४, २६, २७, २९, ३३,
 ३५, ३६, ५४, ७७; ७. ९१,
 १०१; ८. ४७.
 निवह (नृपति) १. ८९; ६. ३८,
 ४०.
 निवत्तण (निवर्तन) ३. ६.
 निवह (SK.) १. ४.
 निवाय (SK.) १. ६२.

निउणा (निपुणा) ४. १७.
 निउत्तव (नियोक्तव्य) ५. ४३.
 निउर (नूपुर) १. ७५; ३. ४१.
 निक्क (नीका) ८. २४.
 निक्कइअव (निष्कैतव) ८. २०.
 निक्किट्ठ (निक्कट्ठ) ४. १३.
 निगिघणय (निर्घणय) ४. ५२.
 निचुल (SK.) ५. २०.
 निच्च (निल) ३. ८७; ६. ३५.
 निच्चल (निश्चल) ३. ३२; ७. ७९;
 ८. ७६.
 निच्चलअ ,, ८. ७९.
 निच्चिन्द (निश्चिन्त) ७. ९३.
 निच्छइं (निश्चयेन) ८. ४३.
 निज्जर (निर्जर) ३. ४०; ४. ३८,
 ३९.
 निज्जारिणी (निर्झरिणी) १. ६४.
 निद्दा (निद्रा) १. ६८, ७१; ७. १.
 निधि (SK.) ८. ६.
 ✓निन्द
 निन्दउ (निन्दतु) ८. ३७.
 निन्दहुं (निन्दामः) ८. ३७.
 निप्पिह (निस्पृह) ३. २.
 निधिड (SK.) २. ३८.
 निउमर (निर्भर) ३. ४१.
 निमित्त (SK.) ३. ५३.
 निम्य (SK.) २. ५२.
 निम्ममत्त (निर्ममत्त्व) ८. ७६, ७८.
 निम्मल (निर्मल) १. ८६; ८. ७६.
 निम्मलअ ,, ८. ७९.
 ✓निम्मव P. (निर्-मा)
 निम्माविअ (निर्मावि) ६. १३.

निम्मविअ (निर्मावि) २. ७९.
 ✓निम्माण P. (निर्-मा)
 निम्माणिअ (निर्मित) ६. १३.
 निम्मोछ (निर्मूल्य) १. ७६.
 निम्मोह (निर्मोह) ८. ३१.
 निय S. निअ.
 निरङ्कुस (निरङ्कुश) ८. २२.
 ✓निरप्प P. (स्था)
 निरप्पीअ (तत्थी) ६. ११.
 निरवसेस (निरवशेष) १. ८.
 निरानिउ (निश्चित) ८. ७७.
 निरीह (SK.) १. ४१.
 निरु (निश्चित) ८. १७, ७२.
 १ निरुत्तउ (निश्चित) ८. १५.
 २ निरुत्तउ (निश्चित) ८. ७५.
 ✓निरुवार P. (ग्रह)
 निरुवारिअ (गृहीत) ७. ४९.
 निलाड (ललाट) १. ३५.
 निलीइर (निलेष्ट) ६. ३८.
 निव (नृप) १. २, ४, १८, २९,
 ३९, ४३, ४७, ७०, ७४;
 २. १, २९, ३१, ३३,
 ५०, ५७, ६५, ६८, ७३,
 १, १८; ४. १, २५, ६५;
 ६. २४, २६, २७, २९, ३३,
 ३५, ३६, ५४, ७७; ७. ९१,
 १०१; ८. ४७.
 निवह (नृपति) १. ८९; ६. ३८,
 ४०.
 निघत्तण (निघातन) ३. ६.
 निवह (SK.) १. ४.
 निवास (SK.) १. ६२.

निर्देश (निर्देश) १, ८०	—आर्षित (आर्षित) १, २१.
निर्देश (निर्देश) १, ११; ८, १०.	—आर्षित (आर्षित) १, २४.
११, ५०, ५८.	—आर्षित (आर्षित) ८, १९.
निर्देश (निर्देश) १, १०.	—आर्षित (आर्षित) २, २१.
निर्देश (निर्देश) १, ११.	—आर्षित (आर्षित) ३, ६६.
निर्देश (निर्देश) १, ८, १.	नीम (नीम) ३, २८.
निर्देश (निर्देश) १, ८, ८२.	नीम (नीम) ४, १६.
निर्देश (निर्देश) १, ८२.	नीम (नीम) ५, ५.
निर्देश (निर्देश) २, ५०.	नीम (नीम) ६, ६८.
निर्देश (निर्देश) १, ५०; १, ५६.	नीम (नीम) २, ५२.
निर्देश (निर्देश) २, ४४.	नीम (नीम) २, ६७.
१ निर्देश (निर्देश) १, १००.	नीम (नीम) ४, ६५, ७५; ५, ५८;
१ निर्देश (निर्देश) १, ८१	८, ८०.
निर्देश (निर्देश) २, ५०.	१/नीम १. (नीम)
निर्देश (निर्देश) २, ५०.	नीम (नीम) ६, ७०.
निर्देश (निर्देश) २, ५०.	नीम (नीम) ८, ५६.
निर्देश (निर्देश) १, ५	१२/नीम १. (नीम)
निर्देश (निर्देश) १, १६, ७७, ८१; २,	नीम (नीम) ६, ४६.
८५.	२ नीम (नीम) २, ४०, ४६, ८७; ५,
निर्देश (निर्देश) २, १०.	४७, ८०.
निर्देश (निर्देश) १, २७, १६; २, ८५;	नीम (नीम) २, ४६; ३, ४१.
२, ७५.	नीम (नीम) १, ५६.
निर्देश (निर्देश) ८, ५६.	नीम (नीम) २, ५४; ५, १, ९,
१/नीम	२१, ३०.
निर्देश (नीम) ८, ५६.	नीम (नीम) ६, ३८.
नीम (नीम) ७, ६६.	नीम (नीम) १, ६१; ५, ९९.
नीम (नीम) ८, ३२.	नीम (नीम) १, ३२.
नीम (नीम) ४, ६६.	नीम (नीम) ७, ४८.
+अनु. अनुनीम (अनुनीम) २,	नीम (नीम) १, ७.
७५.	नीम (नीम) १, ३२.
+आ. आर्षित (आर्षित) ४, २४.	नीम (नीम) ३, १२, ४०;
—आर्षित (आर्षित) ५, २६.	५, ४.

√पू

- पुणिज्जय (पूयते) ७. ७३, ७६.
 पुव्वइ ,, ७. ७३, ७६.
 पूअण (पूजन) ५. ४५.
 पूआ (पूजा) १. ८८; २. ७८, ७९;
 ७. ८३. पूया ५. २४.
 पूर (SK.) ४. ३२.

√पृ

- +व्या. वावड (व्यापृत) ६. १७.
 -वावरन्त (व्याप्रियमाण) ६. ५१.

√पृ

- पुण्ण (पूर्ण) २. ८४.
 पुन्न ,, २. ४६; ४. ७७.
 पूरिअ ,, ३. ४५; ७. १५.
 पूरन्त (पूरयत्) ४. २९.
 पेअ (पेय) २. ६०.
 पेऊसासण (पीयूषाशन) १. ६७.

√पेच्छ P. (दृश)

- पेच्छामो (पश्यामः) ७. ६४.
 पिच्छ (पश्य) ३. ६५, ६७; ४.
 ६३, ६८; ५. ९,
 ४६, ४९.
 पेच्छ ,, ४. १, ४१, ४३.
 पेच्छसु ,, ५. ६.
 पिच्छह (पश्यत) ४. ४४; ८. २९.
 पेच्छिअ (प्रेक्षित) २. ९०.
 पिच्छन्त (प्रेक्षमाण) १. ३४.

पेठ (पाठ) १. ६७.

पेण्ड (पिण्ड) १. ५६.

पेण्डविर (प्रत्यापयित्) ६. २५.

पेम्म (प्रेमन्) ३. ७२, ८२; ७. ११.

पेम्म ६. ५१.

पेरन्त (पर्यन्त) १. ४०; ३. २४.

√पेह P. (क्षिप्)

पिहिअ (क्षिप्त) ६. ९६.

पेहन्त (क्षिपत्) २. ३८.

पेसण (प्रेषण) १. ७४.

पोक्कण (व्याहरण) ६. ४८.

पोक्खर (पुष्कर) २. ८४.

पोक्खरिणी (पुष्करिणी) ५. १८.

पोप्फल (पूगफल) २. १३.

पोप्फलि (पूगफली) ३. ६९.

पोम्म (पद्म) ५. ५७.

पोम्मच्छी (पद्माक्षी) १. ४२; ३.
५६.

पोरंमन्न (पूतरंमन्त्र) २. १३.

पोरिस (पौरुष) १. ६९.

प्पडिहा S. पडिहा.

प्पणइ S. पणइ.

प्पण्णा (प्रज्ञा) १. ८८.

प्पयर S. पयर.

प्पयाव S. पयाव.

प्पवह S. पवह.

प्पहा S. पहा.

प्पिआ S. पिआ.

प्पेम्म S. पेम्म.

प्फद्धा (स्पर्धा) ३. १८.

प्फुट S. फुट.

√प्रकटय्

पयटन्न (प्रकटयत्) ३. १४.

√प्रस्स P. (दृश)

प्रम्मदि (पश्यति) ८. ४६.

प्राद्धव (प्रायः) ८. ५८.

प्राद्धव्य ,, ८. ५९.

प्राउ ,, ८. ५९.

मङ्गल (मलिन) १. ६०.

मईआ (मदीया) ३. ७५.

मउअ (मृदुक्) १. ७९.

मउअत्तया (मृदुत्व) ३. ९०.

मउड (मुकुट) १. ६८; ४. ३.

मउर (मुकुर=वालपुष्प) ३. ६९.

मउलि (मौलि) २. ८५; ६. ३६.

मउलिअ (मुकुलित) १. ६८.

मउवी (मृद्वी) १. ७६; ४. ४३.

मऊह (मयूख) २. १४.

मं (मा) ८. ६३.

मंस (मांस) १. १५; ६. ५५.

मंसल (मांसल) १. ४९.

मंसासण (मांसाशन) ६. ५५.

मंसु (श्मश्रु) ३. ३८.

मकड (मर्कट) ८. ६९.

मगह (मगध) ४. ६५; ६. ७७.

मगा (मार्ग) ६. ९१; ७. १२, २०,
३७; ८. ४, २६.

मङ्गल (SK.) २. ४२, ७८; ७.

९०; ८. ११, ८३.

मच्च (मर्त्य) ५. ५८.

मच्चिर (मदित्) ७. ६०.

√मज्ज P. (नि-सद्)

+नि. पुमज्जिअ (निषण्ण) ६. ८३.

मज्जण (मज्जन) ४. ६३; ६. ६४.

मज्जणअ (मार्जक) ६. ६८.

मज्जार (मार्जार) ३. ६६.

मज्झ (मध्य) ३. ४१; ४. २५, ४४,
५१; ७. ५, ७०; ८. १५.

मज्झण (मध्याह्न) ३. ३८.

मज्झणहतस्स (मध्याह्नतरु) ३. ३८.

मज्झिम (मध्यम) १. २३, ३६.

मज्जर (मार्जार) ३. ६६.

मज्जरिआ (मज्जरिका) ३. ६५.

मट्ठिआ (मृत्तिका) ३. ५.

√मट्ठ P. (मृद्)

मट्ठिअ (मृदित) ६. ८६.

√मड P. (मृद्)

मडिअ (मृदित) ६. ८७.

मण (मनस्) १. २०; २. ३, ७९,

८०; ३. ३७, ३८, ५३, ८७,

९०; ४. ४०, ७४; ५. ६; ६.

२०, २३, ९५; ७. १२, ३२,

४३, ७७, ६०, ६६, ७९; ८.

२, १७, १८, २०, २२, ४१,

४६, ५६, ६३, ६७, ६९, ७६,

७८, ८१.

मणंसिल^० (मनःशिला) १. १२.

मणयं (मनाक्) ३. ८९.

मणसिल^० (मनःशिला) १. १३.

मणस्सि (मनस्विन्) ७. ९४.

मणहर (मनोहर) १. १०; २. ६;

४. ६४.

मणा (मनाक्) ३. ८९.

मणाउ ,, ८. ६३.

मणि (SK.) १. ७५; २. ३४; ५.

६०; ६. ३७, ५४, ७५.

मणिअ (मणित) १. ५४.

मणिअं (मनाक्) ३. ८९.

मणु (मनु) २. १५.

मणुअत्तण (मनुजत्व) ८. ३९.

मणे (विमर्शं) ४. १७.

मणोरह (मनोरथ) ६. ३९.

मणोसिल (मनःसिला) १. १३.

मणोहर (मनोहर) २. ७.

√मण्ड

मण्डिक (मण्डित) १. ७६.

मण्डण (मण्डन) १. ११; ६. ७६.

मण्डल (SK.) ३. ५, ६१.

मण्डलगा (मण्डलाग) ६. ६३.

मण्डलिक (मण्डलिक) ६. २६.

मण्डव (मण्डप) ५. ६३.

मण्डविआ (मण्डपिका) ६. २६.

मतन (मदन) ८. ६.

मत्था (मत्तक) ८. ३८.

√मद्

मत्त १. ७९; ३. ३७; ५. २,

१९, ३२, ३३.

मद (SK.) ६. ४९, ७८.

मदि (मति) ८. ५.

√मन्

मणति (मन्यते) ८. ६१, ७८.

मय (मत) ७. ४६.

मन्त्रिअ (मन्त्रित) ६. ४४.

मन (नियये) ८. ४६, ५१.

१ मन्त (मन्त्र=जप्य) ६. २८; ७. ७१;

८. ९, ११.

२ मन्त (मन्त्र=गुप्तविचार) ६. ४७.

मन्तुमद् (मन्युमती) ३. १४.

√मन्य

मन्थिअ (मन्थित) ६. ८२.

मन्थु (मन्यु) ३. १४.

ममत्त (ममत्व) ८. ७४.

१ मय S. मज.

२ मय (मृग) २. ७१.

मय-गल (मदकाल) २. २८.

मयङ्क (मृगाङ्क) १. ८१; २. २७.

मयच्छी (मृगाक्षी) १. १३; ३. ४६;

४. ४२, ६८.

मयण (मदन) १. ७; ३. २, ३,

१०, १२, १४, ४८, ५१; ४.

६, ३४; ५. ५९, ७४; ७. ४,

१६.

मयनाभि (मृगनाभि) ५. १३.

मयरद्धय (मकरध्वज) ३. ४; ५,

५६.

मयरन्द (मकरन्द) ३. ५४; ६. १०.

मयर-मुह (मकरमुख) ४. २७.

मय-लच्छण (मृगलच्छन) १. ७८.

मरगाय (मरकत) २. २९.

मरण (SK.) ४. २; ५. ५०; ७.

४२; ८. २४, ५०, ६२.

मरहट्ट (महाराष्ट्र) १. ४८; ३. ६०.

मरुवय (मरुवक) २. ७८; ५. ७६.

१√मल P. (मृद्)

मलिकण (मृदित्वा) ६. ८५.

२ मल (SK.) १. ६४, ६६; २. ५५,

८२; ७. ५८; ८. ३५.

मलअ (मलय) ३. ९.

मलय (SK.) ३. ११.

मलयाणिल (मलयाणिल) ३. १५.

मलिण (मलिन) ३. ६९.

मल्ल (SK.) २. २, ३.

मल्लिअज्जुण (मल्लिकार्जुन) ६. ६५.

मल्लिआ (मल्लिका) ३. ५२; ४. ९.

मल्ली (SK.) ४. ६.

मसण (मसण) १. ८१.

मसाण (इमशान) ३. ३९.
 मसिण (मसृण) १. ८१; ६. ८७.
 √मस्ज्
 +नि. णुमन्न (निमन्न) १. ६२.
 √मह्
 महइ (पूजयति) ७. ७०.
 महिअ (महित) २. ३, १३; ४. ५७.
 महिअ (महित्वा) ७. ७३.
 √मह P. (काह्)
 महइ (काहति) ७. ३७.
 महसि (काहसि) ८. ७६.
 महद्धि (महद्धि) ३. ४१.
 महन्त (महत्) ७. ५१.
 महन्द ,, ७. ९२.
 √महमह P. (प्रसृ)
 महमहेइ (प्रसरति) ५. १७.
 महमहिअ (प्रसृत) २. ३९; ५. १, ३.
 महमहन्त (प्रसरत्) ६. ४९.
 महमहिअ (प्रसृत्य) ४. २४.
 महव (गणयत्) ७. ९४.
 महाजणिअ (महाजनिक) ६. ३४.
 महावड (महावट) ६. ८६.
 महापरसु (महापरशु) २. १९.
 महासच (महामात्य) ६. २६.
 महासुणि (महासुनि) ८. ६२.
 महाविट्ठ (महाविट्ठ) १. ५८.
 महि (मही) ३. ५; ६. ७६.
 महि-अळ (मही-अळ) १. ३२; २. ५, २६; ६. १४.
 महिम (महिम) १. २६; ७. ६३.

महिला (SK.) ४. ४१; ७. ९, ११, १७.
 महि-वट्ट (महीपट्ट) १. ८०.
 महि-सामिआ (महीस्वामिन्) ७. ११.
 मही (SK.) १. ६८; २. ५४; ६. ३७, १००.
 १ महु (मधु=वसन्त) ३. ७, ८, ११, १६, ३०, ३४, ३८, ४७, ५१, ७१.
 २ महु (मधु=क्षौद्र) २. २७; ३. ६, ४. ३, ३३, ३८, ४०.
 ३ महु (मधु=मधूक) ४. २२.
 महुअ (मधूक) १. ७५; ३. २८.
 महुर (मधुर) १. ९, ७५, ९०; ३. ७२.
 महुरा (मधुरा) ४. ६०; ६. ९०, ९३.
 महुराहिव (मधुराधिप) ६. ८८.
 महुरेस (मधुरेश) ६. ९२, ९३.
 महूअ (मधूक) १. ७५.
 महेअ (SK.) ६. ७८.
 महेला (SK.) ७. २१.
 १√मा
 माइ (मानि) ५. १४.
 मिइ (मिन्) ८. ४.
 +विनिइ. विनिमिअ (विनिमिअ) २. ४२.
 २ मा (SK.) २. ८०, ८१; ३. ४५, ७९; ४. २०, ५१, ५५; ७. २६, २९, १००; ८. ६३.
 माअरा (माइ) ४. ५२.
 माआ ,, ४. ५२; ७. ८५.
 माइ ,, १. ८६, ८९.

- माइं (माथें) ४. ८.
 माउ° (माउ) ३. ३.
 १ माउक (मृदुक) १. ७९.
 २ माउक (मृदुत्व) १. ७९; २. ८२.
 माउच्छ° (माउप्पस) ३. ७२.
 माउत्त (मृदुत्व) २. ८२.
 माउसिआ (मातुःस्वस) ३. ७३.
 माउ-हर (माउगृह) १. ८४.
 माढिअ (माठी=संनाह) ६. ५४.
 माण (मान) ३. १३, ५१; ४. १४;
 ६. १४, ५२, ८५; ८. ७७.
 माणइत्ता (मानवती) ३. ८४; ४.
 ११.
 १ माणस (मानस=देवसरस) ५. ६५.
 २ माणस (मनस्) ७. १२.
 माणिणी (मानिनी) ३. १३, ८०;
 ६. १४.
 माणुस (मानुष) ८. २१, ६६.
 √मान्
 माणन्ति (मानयन्ति) २. ६१.
 माणिं (मानयितुं) ४. २१.
 मामि (सत्या आमन्त्रणे) ४. १०.
 मायन्द (माकन्द) ३. ३७.
 माया (SK.) ७. १५; ८. ७७.
 मारिस (माइश) ६. १०६.
 √मार्ग
 मग्गन्ति (मार्गयन्ति) १. ५४.
 मग्गसु (मार्गय) ७. १००.
 +प्र. प्रमग्गहि (मार्गयन्ति) ८. ५९.
 माल (माला) ८. ८३.
 मालइ° (मालती) ५. ५.
 मालइ " ५. ३, १३.

- माला (SK.) ३. ५२, ५४, ५.
 ४९, ५२, ५३, ५६, ५७, ७६;
 ६. ६५.
 मालारी (मालाकारी) ४. ४.
 °मालि (°मालिन्) २. १४.
 मालिणी (मालिनी) ५. ४५, ७४.
 माल्हर (SK.) ५. ३७.
 मास (मांस) १. १५.
 मासल (मांसल) ५. ५५.
 माहप्प (माहात्म्य) १. २५.
 माहुलिङ्ग (मातुलिङ्ग) २. ४२.
 मिअङ्क (मृगाङ्क) १. ८१.
 मिइङ्ग (मृदङ्ग) १. ८६.
 मिउ (मृदु) १. ५६; २. ४८; ५.
 ५४.
 मिशु (मृत्तु) १. ८२.
 मिच्छत्त (मिथ्यात्व) ७. ४६; ८.
 ३९.
 मिच्छ-दिट्ठि (मिथ्यादृष्टि) २. ४७.
 मिच्छा (मिथ्या) ८. ५१.
 मिच्छा-दंसण (मिथ्यादर्शन) ८. ५७.
 मिच्छा-दिट्ठि (मिथ्यादृष्टि) ७. ४०.
 मित्त (मित्र) ४. १८; ५. ९१; ७.
 ८, ९३; ८. २६, ४४.
 √मिल
 मिलिअ (मिलित) ५. ५१, ६९,
 ९१.
 मिलिअ (मिलित) ४. ४०.
 मिलिवि (मिलित्वा) ८. ६२.
 +परि. परिमिलिअ (परिमिलित)
 ५. १२.
 मिलाणा (म्लाना) ४. १६.

मिहिर (मोचनशील) ६. ५५.

मिलेवा (मोक्तव्य) ८. ३८.

मिव (इवाथे) ४. ४.

√मिश्र

मीसिअ (मिश्रित) ६. १९.

मिस (मिष) ३. ४; ४. ७, २९.

मिहुण (मिथुन) ३. ७३; ४. ३,
४०; ५. ४६; ६. १७.

√मील

+अप. अपमिलिअ (अपमीलित) ७.
६४.

-अपमीलिअ ,, ७. ६४.

मीलण (मीलन) १. ५६.

मीसा (मिश्रा) ३. ८९.

मीसालिअ (मिश्र) ३. ८९.

मुइङ्गि (मृदङ्गिन्) १. ८६.

मुक्क (मोक्ष) ८. १०.

१ मुक्ख (मूर्ख) ३. ५६.

२ मुक्ख (मोक्ष) ७. ३६, ३७, ४७;
८. १५, १७, ३५, ३६, ६१.

मुक्ख-पत्त (मोक्षपद) ८. ७.

√मुच्

मुचत्ति ३. ८७.

मोच्छं (मोक्ष्यामि) ५. ९४.

मुच ४. ५२.

मुच्चइ (मुच्यते) ४. १७.

मुचन्त (मुच्य) ६. ५७.

मुक्क (मुक्त) २. ८२; ३. १७,
४०; ४. २, २८; ५. १८,
९१; ६. २; ८. ७.

मोत्तुं (मोक्तुम्) ७. ६६.

मुधणाई ,, ८. ७८.

मोत्तुं (मुक्त्वा) २. ७६; ३. ७४;
७. ७०.

मोत्तूण ,, ७. ५१.

+परि. परिमुक्क (परिमुक्त) ५. ४.

+प्र. प्रमुक्क (प्रमुक्त) ३. ४५.

मुत्तुकुन्द (SK.) ५. ७३.

१ मुच्छिर (मूर्छित=वर्धनशील) ३. ४०.

२ मुच्छिर (मूर्छावत्) ३. ८९.

मुट्टु (मूर्धन्) ३. १३.

√मुण P. (शा)

मुणइ (जानाति) ८. ५४.

मुणन्ति (जानन्ति) २. ६०. /

मुणिमो (जानीमः) ४. १६.

मुणिअ (ज्ञात) ४. १९.

१ मुणि (मुनि=साधु) १. १४, २४;
५. ९२; ६. ६; ७. ३१, ३३;
५७, ५८; ८. २९.

२ मुणि (मुनि=वृक्षविशेष) ५. ५५;
५६.

मुणिअव्व (शातव्य) ६. ६.

मुत्ता (मुक्ता) ४. ४२.

मुत्ताहल (मुक्ताफल) २. ५५.

१ मुत्ति (मूर्ति) २. ३५; ७. ५२.

२ मुत्ति (मुक्ति) १. २३; ७. ४९, ६१;
८. ११, २५, ६०.

मुत्तिअ (मौक्तिक) १. २, ४३.

मुत्था (मुक्ता) ५. २८.

√मुद्

मुइअ (मुदित) ३. ७४.

मुद्ध (मुग्ध) ८. ४८, ५९.

मुद्धअ (मूर्धन्य) २. ५५; ३. १३.

मुद्धय (मुग्धक) ३. ३३.

उम्ह (तव)	५. ३०.
उय्ह	५. ३०.
ए	५. २९.
तइ	५. २९.
तउ	८. ३४.
तु	५. २९.
तुं	५. २९.
तुज्झ	१. ६१, ७०; २.
५७; ३. ६९; ४.
१२, १४, १७; ५.
३०; ६. २, ७८,
८०, ८५, ८६, ८८,
९५, ९७, १०३;
७. १०१.
तुज्झु	८. ३४.
तुघ्न	८. ३४.
तुष्म	५. ३०.
तुम	५. २९.
तुमाइ	५. २९.
तुमे	५. २९.
तुमो	५. २९.
तुम्ह	५. २९.
तुम्हं	५. ३०.
तुव	५. २९.
तुह	१. २९, ३०, ८०;
२. ५४, ५५, ५८,
६१, ८१; ३. ६३,
६८, ७६, ७८, ८२;
४. ११, १४, १९;
५. २९, ९६; ६.
४३, ६१, ६२, ७०,
७३, ७४, ७५, ७६,

७९, ८१, ८२, ८३,	
८७, ८९, ९०, ९१,	
९२, ९३, ९४,	
१०१, १०२, १०३,	
७. ९६, ९९, १००;	
८. ४२.	
तुहं (तव)	५. २९; ६. ९९.
ते	५. २९.
दि	५. २९.
दे	५. २९.
उष्माणं (युष्माकम्)	५. ३३.
उम्हाण	५. ३२.
उम्हाणं	५. ३२.
तु	५. ३१.
तुज्झ	५. ३२.
तुज्झं	५. ३२.
तुज्झाण	५. ३३.
तुज्झाणं	५. ३३.
तुम्भ	५. ३१.
तुम्भं	५. ३१.
तुम्भाण	५. ३१.
तुम्भाणं	५. ३३.
तुमाण	५. ३२.
तुमाणं	५. ३२.
तुम्ह	५. ३१; ८.
३६.
तुम्हं	५. ३१.
तुम्हं	८. ३६.
तुम्हाण	५. ३१.
तुम्हाणं	५. ३३.
तुम्हाण	५. ३१.
तुम्हाणं	५. ३३.

तुष्टाण (युष्माकम्)	५. ३३.
तुष्टाणं	५. ३३.
भे	५. ३१.
वो	५. ३१.
तद् (त्वयि)	५. ३४; ६. १००.
तदं	२. ६०; ८. ३३.
तप	५. ३४.
तुष्टमि,	५. ३४.
तुष्टमि,	५. ३४.
तुमप	५. ३४.
तुममि	५. ३४; ६. ७७,
१०५; ७. १००.
तुमाद्	५. ३४.
तुमे	५. ३४.
तुमि	५. ३४.
तुष्टमि,	५. ३४.
तुवमि	५. ३४.
तुष्टमि	५. ३४.
पदं	८. ३३.
तुष्टासु (युष्मासु)	५. ३६.
तुष्टासु	५. ३६.
तुष्टासु	५. ३५.
तुष्टमसु	५. ३६.
तुष्टमासु	५. ३६.
तुष्टमेसु	५. ३५.
तुमसु	५. ३५.
तुमेसु	५. ३५.
तुष्टसु	५. ३६.
तुष्टासु	५. ३६; ८. ३६.
तुष्टेसु	५. ३५.
तुवसु	५. ३५.
तुवेसु	५. ३५.
तुसु	५. ३५.

तुष्टसु (युष्मासु)	५. ३५.
तुष्टेसु	५. ३५.
योग (SK.)	८. २, ११.
योगि (योगिन्)	८. ७, १२.
य्येव (एव)	७. १०१.

र

र (पादपूरणे)	४. २१.
१ रद्द (रति=कामप्रिया)	३. ७, ७२;
४. ४०.
२ रद्द (रति=सुरत)	३. १२, ८९; ४.
१६; ५. ४, ७४; ६. १७.
३ रद्द (रति=प्रीति)	४. ३३; ८. ५२.
रद्द-णाद् (रतिनाथ)	३. ७.
रद्द-नाद्	६. १८.
रद्द-पहु (रतिप्रभु)	४. ३९.
रद्द-वद् (रतिपति)	१. ७७.
रद्द-सूहव (रतिसुभग)	१. ७०; २.
३३.
रद्द-सर (रतीश्वर)	३. ४२.
रंभा (रम्भा)	१. २१.
रक्खण (रक्षण)	६. ५०.

√रक्ष

रक्खिमो (रक्षामः)	५. ५३.
रक्खीअ (अरक्षत्)	६. ९३.
रक्खिअसु (रक्ष्यस्व)	७. ९४.
रक्खिअ (रक्षित)	२. ४.
रक्खीलिर (चलनशील)	६. ३२.
रक्ख (SK.)	२. ७४.

√रच्

रच्अ (रचित)	२. १७; ३. ३१,
५४; ४. ३७; ६. ५९.
+वि. विरद्अ (विरचित)	१. ५९.

राइहित्तो (राजभ्यः) ४. ६४.
 राइणो (राज्ञः) ४. ६२, ६५.
 रण्णो ,, ४. ६०, ६२, ६५.
 रायस्स ,, ४. ६०.
 राइण (राज्ञाम्) ४. ६४.
 राइणं ,, ४. ६३.
 राइम्मि (राज्ञि) ४. ६२.
 राइस्सु (राजस्सु) ४. ६४.
 लाच^० ८. १२.

राइक्क (राजकीय) ३. ७६.

राइन्द्र (राजेन्द्र) १. २८.

रा-उल (राजकुल) २. ७३.

राग (SK.) ८. ७६.

√राज्

रादअ (राजित) ६. ६३.

राम (SK.) १. ३१; ४. २५; ६. ४५.

राम-इस्सि (रामपि) १. ८९.

रामा (SK.) ७. १४, २०.

राय S. राअ.

राय-उल (राजकुल) २. ७३.

रायकेर (राजकीय) ३. ७६.

राय-रिस्सि (राजपि) १. ८९.

राय-वाटिआ (राजपाटिका=चतुरङ्ग-
 मन्थयमकरण) २. २१.

१√राव P. (रव)

राविउ (रवियुग्म) ६. ३३.

२ राव (SK.) १. ५३.

रावि (रावि) ४. ३२.

रवि P. (रवि)

रविउ (रविउ) ७. २८.

१ रिउ (रुतु) १. ९०; २. ७९, ८१.
 ३. ५९.

२ रिउ (रिपु) १. ३१, ३४, ३५, ३६;
 ४२, ७१, ८२; २. २१, ५३.
 ५७; ६. ४३, ४४, ४५, ४६,
 ८५, ९०, ९१, ९४, ९६, ९७,
 ९९, १०१; ७. १.

रिक्ख (रुक्ख) २. ८९.

√रिच

+वि. विरेअन्ता (विरेचपरा) ६.
 १७.

रिच्छ (रुक्ख) २. ९०.

रिज्जु (रुज्जु) १. ८९.

रिण (रुण) १. ८९.

रिद्धि (रुद्धि) १. ८९; ३. १३; ५.
 ५०.

रिस्सह (रुक्खम=श्रेष्ठ) १. ८९.

रिस्सि (रुप्पि) ७. ३३; ३४.

रीडण (मण्डन) ६. ७६.

√रीर P. (राज्)

रीरिअ (राजित) ६. ६३.

रुइ (रुचि) १. ६३; ६. १३, १६,
 २८.

रुक्ख (रुक्ख) १. ६८; ३. ६४.

रुक्खि (रुक्खि) ३. १८.

√रुज्

रुज्जु (रुज्जु) २. ८३.

रुग्ग ,, २. ८३.

√रुक्ख P. (रुक्ख)

रुक्खि (रुक्खि) ६. ३८.

√रुण्ट P. (रुक्ख)

रुण्टि (रुण्टि) ६. ३८.

√रुद्

रुजन्ति (रुदन्ति) १. ५६.
रोच्छं (रोदिष्यामि) ५. ९४.
रुण्ण (रुदित) २. ४०; ४. ५८.
रुत्त " १. ४६; ३. ८७;
४. ५३.
रोत्तूण (रुदित्वा) ७. ५२.

√रुध्

रुन्धिज्जइ (रुध्यते) ७. ८१.
रुन्मए " ७. ८१.
रुज्जिअ (रुद्ध) ७. ५७.
रुद्ध " १. ६९; ८. १६,
२२, २३.
रुन्धिअ " २. २८; ६. ९१;
७. ५७; ८. ४१.
रुन्धिअ " ७. ५७.
रुन्धन्त (रुन्धत्) ५. ११.
+अनु. अणुरुज्जइ (अनुरुध्यते) ७.
८३.
—अणुरुन्धिज्जइ " ७. ८३.
+उप. उवरुज्जइ (उपरुध्यते) ७.
८३.
—उवरुन्धिज्जइ " ७. ८३.
+नि. निरुद्ध १. २१, ६९.
+सम्. संरुज्जन्त (संरुध्यमान) ७.
८४.
—संरुन्धिज्जन्तअ " ७. ८४.

रुप्पमय (रूप्यमय) ६. १६.
रुप्पि (रुक्मिन्) ३. ३९.
रुप्पिणिं (रुक्मिणी) ३. १७.

√रुप्

रुत्तइ (रूप्यति) ७. ६६.
रुट्ठ (रुष्ट) ४. १०; ५. ५९.

रुत्तविअ (रोपयित्वा) ४. ६६.

रुत्ता (रोपेण) १. ३०.

रुत्ता (रोप) २. २४.

√रुह्

रोहइ (रोहति) ७. २९.
+आ. आरूढ २. २९, ९०.
—आरोविउं (आरोप्य) ६. ३२.
+समा. समारूढ २. ३२; ६.
५७.

रुहिर (रुधिर) ६. ६४.

रुव (रूप) ३. ६८; ४. ४५.

रुत्तण (रोपण) ४. १५.

रे (संभाषणे) ३. ५६; ४. १३, ४७,
५६; ७. २०; ८. ४१.

√रेअव P. (मुक्त्वा)

रेअविअ (मुक्त्वा) ६. ५६.

रेणु (SK.) २. ८३; ७. ८७.

रेम (रेफ) २. ५५.

√रेल्ल P. (प्रावय्)

रेल्लन्त (प्रावयत्) ४. २६.

रेवइं (रेवती) २. २.

रेवा (SK.) ६. ८६, ८७.

रेसि (तादर्थ्यं) ८. ७०.

रेसि " ८. ७०.

√रेह P. (राज्)

रेहिअ (राजित) ६. ६३.

√रोञ्च P. (पिप्)

रोचन्ति (पिपन्ति) ७. २९.

रोत्तच्च (रोदितव्य) ७. ५२.

रोत्तु-मण (रोदितुमन्त्सु) ७. ५२.

रोम (SK.) २. ८५.

रोमंच (रोमाथ) १. १२.

रोमञ्च " ५. १०२; ६. ५९.

√ली

लीण (लीन) छ. २२; ल. २६,
४३.

लीला (SK.) १. ९०; ३. १९; छ.

३९, ४३; प. १८, १९, ७४.

लीह (रेखा) ल. ६५.

लुंदाय (लुण्टाक) १. १८.

१√लुक् P. (नि-ली)

लुक्कन्त (निलीयमान) द. ३७.

२√लुक् P. (तुङ्)

लुक्किअ (तुङ्कित) द. ७९.

√लुञ्छ P. (मृज्)

लुञ्छन्त (मृजत्) द. ६७.

लुणणी (लवनी) उ. ६९.

लुण्टण (लुण्टन) १. १८.

√लुभ्

लुभसि (लुभ्यसि) द. १०४.

लुद्ध (लुब्ध) द. ९७; ल. ४८,
५९.

लुम्बि° (लुम्बी) १. २१.

√लुल

लुलिआ (लुलिता) छ. ४४.

+वि. विलुलिआ (विलुलिता) छ.
४२.

लुहण (मार्जन) द. ६६.

√लृ

लृणिज्जद (लृयते) उ. ७६.

लृणिज्जण ,, उ. ७३.

लृव्वद ,, उ. ७३, ७६.

लृण (लृन) द. ७०.

लृ (लोक) १. ५, १२, १५, १८,

३६, ४२, ५१, ६२; २. ९०;

३. २, १०; छ. १२, २२, ३३,

४५, ६७, ७६; प. १४, ८४;

द. ६८; उ. ५९, ६४, ६५;

ल. २२, ३०, ७५, ८०. लो

छ. ७६; द. १०४.

लोअण (लोचन) प. ८४; द. ३६,

१०७; उ. ५३.

लोअ-माआ (लोकमातृ) उ. ८५.

√लोक

+प्र. पुलोअअ (प्रलोकित) २. ३३.

लोग S. लोअ.

√लोट्ट P. (स्वप्)

लुट्टइ (स्वपिति) द. १००.

लोइय (लोभ्र) प. ८२.

लोइ ,, प. ३७.

°लोयणीकय (°लोचनीकृत) ३. २७.

लोलिम (लोलत्व) ल. ४०.

१ लोह (SK.) २. १६.

२ लोह (लोअ) ल. ७७.

√लोहिताय

लोहिआइ (लोहितायति) प. ६३.

लोहिआअइ (लोहितायते) प. ६३.

√लहस P. (लंस)

लहसाविअ (लंसित) उ. ४२.

√लिहक् P. (नि-ली)

लिहक्कन्त (निलीयमान) द. ३७.

व

१ व (इव) १. १५, २०, २१, २३,
३८, ४१, ४९, ६०, ६२, ६६;

२. ३, १२, २७, ३२, ३६,

४३, ६८, ७७, ८७; ३. ९,

१७, ३४, ३९; छ. ४, ४०,

५०; प. ७, ६१, १०६; द.

१९, ८२; ७. १९, ३०, ३६;
८. १.
२ व (चार्ये) ७. ८५; ८. १८.
३ व (वार्ये) ४. ५१; ७. २७, ७१; ८.
१९, ६४.
४ व (वा) (इवार्ये) ५. ५९.
वभ (मत) ७. ४१. वय ७. ५०.
°वभ ७. ६४.
वह S. पइ.
१ वहर (वैर) २. ४; ६. ४६, ९५.
२ वहर (वज्र=हीरक) १. ७५.
३ वहर (वज्र=विद्युत्) ३. ५१.
४ वहर (वज्र=वज्रपिं) ७. ३३, ३४,
३५.
वडल (वकुल) ३. ४१, ६४.
वंक (वक्र) १. १२.
वंझ (वन्ध्य) १. १८.
वंस (वंश) २. ७०, ९१.
वंसिभ (वांशिक) २. ७०.
वङ्गलि (वल्कलिन्) ३. ३५.
वर्ग (वर्ग) ७. १.
वर्गोलि (रोमन्थशील) ६. ३०.
वर्गी (व्याप्ती) ७. २७.
✓वच
वोच्छं (वक्ष्यामि) ५. ९५.
वुचद (उच्यते) ५. ८६.
उत्त (उक्त) ३. ८०; ७. ९२.
उत्त " ८. ६७.
वोत्तुं (वक्तुम्) ७. ५०.
वोत्तूण (उक्त्वा) ७. ५०.
✓वच P. (काह्) ७. ३७.

१ वच्छ (वृक्ष) ३. ६४.
२ वच्छ (वक्षस्) ४. २८.
वच्छ-त्थल (वक्षःस्थल) १. ४७.
वच्छल (वत्सल) २. ९१.
वच्छल्ल (वात्सल्य) ७. ९२.
१✓वज्ज P. (ग्रस्)
वज्जह (ग्रसति) ७. ४३.
२ वज्ज (वज्र) ३. ५१.
✓वज्जर P. (कथ्)
वज्जर (कथय) ६. १.
✓वज्ज
वज्जिज्ज (वज्ज्यते) १. १७.
वज्जर (माज्जर) ३. ६६.
वज्ज (वन्ध्य) १. १८.
°वट्ट (पट्ट=प्रवाह) २. २५.
वट्टा (वार्ता) ३. ६.
✓वट्टवट्ट P. (विलपन्ति)
वट्टवट्टन्ति (विलपन्ति) ६. १०१.
वट्ट (पट्ट) ४. ६९.
वट्टभ (वट्टक) ५. ९२.
वट्टवास (मेघ) ५. १८.
वट्ट (मूढ) ८. १८, ६१, ६७.
वण (वन) १. ३३, ३६; २. ५४;
३. २६, ३४, ३९, ४१, ६२;
४. १, २२, २६; ५. १, ६, ७,
१०, ११, १६, २०, ५३, ५९,
६०, ६१, ७९, ८१, ८३, ९२;
७. ५; ८. ६४.
वणप्फह (वनरपति) ३. २६.
वणरसह " ३. २६.
वणिभ (वाणिज) २. ६८.
वणिआ (वनिता) ३. ६५.

वाअ (वात) ५. ४.

वाअ (वायु) ३. १५; ४. ३५; ५.

५५, ५६. वायु ४. ३४.

√वाञ्छ्

वञ्छिञ्जद (वाञ्छयते) १. १७.

वाणारसी (वाराणसी) ३. ५९; ४.

६०.

वाणी (SK.) ७. ८३.

वानरिन्द (वानरेन्द्र) ६. ४७.

१ वाम (SK.=प्रतिकूल) १. ४९; ४.

३५.

२ वाम (SK.=सव्य) ४. २६.

°वाय (पात) २. ८६.

वायरण (व्याकरण) २. ७४.

वायव्व (वायव्य) ५. ९०.

वाया (वाक्) ८. ४८, ६३.

वायु S. वाअ.

१ वार (SK.=समूह) ६. ३०.

२ वार (द्वार) ३. ३४, ५७; ४. २७;

६. ७६, ९१; ८. १६.

वार-जुवइ (वारयुवति) १. ७८.

१ वारण (SK.=गज) १. ३४; २.

२२.

२ वारण (SK.=निवारण) ४. ९.

३ वारण (व्याकरण) २. ७४.

वार-वाल (दारपाल) १. ६९.

वार-विलया (वारवनिता) ३. ७६;

४. २१.

वारि (SK.) ४. २७, ३१, ५४,

५५, ६३, ७२; ५. ५७.

वारुणी (SK.) ५. ८३.

°वालिमा (पालिका) ५. ८४.

वावम्फिर (करिष्णु) ६. ४३.

१√वास P. (अवन्काय)

+अव. ओवासद (अवकाशते)

२३.

२ वास (वर्ष) ३. ५०.

३ वास (SK.=सुगन्ध) ५. ९३.

वासन्तिमा (वासन्तिका) ३. ६, ७.

वासय-सजा (वासकसजा) ५. ९.

वासा (वर्षा) १. ३२.

वासुगि (वासुकि) ६. १०४.

√वाह P. (अव-गाह)

+अव. ओवाहए (अवगाहते)

४६.

वाहरण (व्याहरण) ६. ४८.

√वाहिष्प P. (व्या-ह्रिय)

वाहिष्पन्त (व्याह्रियमाण) ७.

वाहिर (वहिष्) ४. ७५.

१ वि (अपि) १. ५, ६, १०, १६,

२१, २४, २६, २७, २८,

३३, ३७, ४०, ४१, ४४,

४७, ४८, ६२, ६४, ६९,

७९, ८०; २. ५, १५,

२९, ३४, ४०, ५२, ५९,

६५, ६६, ६९, ८८; ३.

२४, ३५, ३९, ४३, ५०,

५२, ५३, ५४, ५५, ५६,

५८, ७५, ७७, ७८, ७९,

८१, ८२, ८३, ८४, ८५,

८७, ८९; ४. २१, २२,

२४, २५, ३४, ३५, ३६, ४०,

४७, ४८, ५१, ५२, ५३,

वाअ (वात) ५. ४.

वाउ (वायु) ३. १५; ४. ३५; ५.

५५, ५६. वायु ४. ३४.

√वान्छ

वन्छिञ्जद (वान्छयते) १. १७.

वाणारसी (वाराणसी) ३. ५९; ४.

६०.

वाणी (SK.) ७. ८३.

वानरिन्द (वानरेन्द्र) ६. ४७.

१ वाम (SK.=प्रतिकूल) १. ४९; ४.

३५.

२ वाम (SK.=सव्य) ४. २६.

°वाय (पात) २. ८६.

वायरण (व्याकरण) २. ७४.

वायव्व (वायव्य) ५. ९०.

वाया (वाक्) ८. ४८, ६३.

वायु ४. वाउ.

१ वार (SK.=समूह) ६. ३०.

२ वार (द्वार) ३. ३४, ५७; ४. २७;

६. ७६, ९१; ८. १६.

वार-जुवह (वारयुवति) १. ७८.

१ वारण (SK.=गज) १. ३४; २.

२२.

२ वारण (SK.=निवारण) ४. ९.

३ वारण (व्याकरण) २. ७४.

वार-वाल (द्वारपाल) १. ६९.

वार-विलया (वारवनिता) ३. ७६;

४. २१.

वारि (SK.) ४. २७, ३१, ५४,

५५, ६३, ७२; ५. ५७.

वारुणी (SK.) ५. ८३.

°वाल्लिआ (वाल्लिआ) ५. ८४.

वावम्फिर (करिण्णु) ६. ४३.

१√वास P. (अव-काश)

+अव. ओवासद (अवकाशते) ७.

२३.

२ वास (वर्ष) ३. ५०.

३ वास (SK.=सुगन्ध) ५. ९३.

वासन्तिआ (वासन्तिका) ३. ६, ५५.

वासय-सजा (वासकसजा) ५. ९२.

वासा (वर्षा) १. ३२.

वासुणि (वासुकि) ६. १०४.

√वाह P. (अव-गाह)

+अव. ओवाहए (अवगाहते) ७.

४६.

वाहरण (व्याहरण) ६. ४८.

√वाहिप्प P. (व्या-हिय)

वाहिप्पन्त (व्याहियमाण) ७. ९०.

वाहिर (बहिस्) ४. ७५.

१ वि (अपि) १. ५, ६, १०, १६, १७, २१, २४, २६, २७, ३८, ३९, ४०, ४१, ४२, ४३, ४४, ४५, ४६, ४७, ४८, ४९, ५०, ५१, ५२, ५३, ५४, ५५, ५६, ५७, ५८, ५९, ६०, ६१, ६२, ६३, ६४, ६५, ६६, ६७, ६८, ६९, ७०, ७१, ७२, ७३, ७४, ७५, ७६, ७७, ७८, ७९, ८०, ८१, ८२, ८३, ८४, ८५, ८६, ८७, ८८, ८९, ९०, ९१, ९२, ९३, ९४, ९५, ९६, ९७, ९८, ९९, १००.

विणय (विनय) १. ५२.

विणु (विना) ८. १८, २०, ५९, ७१.

विण्ट (वृन्त) १. ८८.

विण्णत्ति (विशसि) ६. २६.

विण्णाणिणी (विशानिनी) ३. ३७.

वित्थरण (विस्तरण) ३. १४.

√विद्

वेच्छं (वेदिष्यामि) ५. ९४.

विट्ठुर (SK.) २. २२.

विदेस (विदेश) ४. २.

विनिमय (SK.) ८. ८३.

विन्नत्ति (विशसि) १. ८२; ६. ९५, १०७.

विज्ञाण (विज्ञान) ५. ७३.

विपिण (विपिन) ३. १८.

विप्प (विप्र) १. ६५.

√विप्पगाल P. (नाशय)

विप्पगालिअ (नाशित) ६. २१.

विप्पव (विप्लव) ३. ५२.

विब्भम (विभ्रम) १. ७७; ५. १०४.

विमल (SK.) २. ३६, ५५; ४. ४१.

विम्हय (विस्मय) १. १३.

√विम्हर P. (वि-स्मृ)

विम्हरन्ति (विस्मरन्ति) ७. ५२.

विम्हरिअ (विस्मृत) ५. २९, ३१, ६५; ६. १.

विम्हारिअ (विस्मारित) ६. ४७.

विम्हरावण (विस्मारण) ६. ४६.

१√विर P. (युप्)

विरन्ति (युप्यन्ति) ६. १०२.

२√विर P. (भज)

विरिअ (भज) ६. ६९.

√विरमाल P. (प्रतिर्द्भ)

विरमालिअ (प्रतीक्ष्य) ७. ३९.

√विरह P. (तन्)

विरहिअ (तत्) ६. ९३.

विरह (SK.) ३. ४८; ४. ३४, ५८९.

विरहि (विरहिन्) ३. १५; ४. ११.

विरहिणि (विरहिणी) ३. ७, ११, ३२; ६. २१.

विरहिणी (SK.) ५. ५९.

विराअ (विराग) ८. १९.

√विरोल P. (मन्य)

विरोलिअ (मथित) ६. ८१.

विलया (वनिता) १. ५५; ३. २१, ६०, ६४; ४. ५०, ६४; ५. ७१, ८१; ६. ३१; ७. ३१.

विलविर (विलपनशील) ६. १०१.

विलास (SK.) १. ९०.

विलिअ (व्यलीक) ६. २.

विलीइर (द्वयगशील) ६. ३८.

विलेचण (विलेपन) ६. ९.

विव (द्वयै) ४. ४.

विवइ-गर (विपत्तार) ८. ४८.

विवइका (विपत्ता) ८. ४.

विवक्खीहुत्त (विपत्तीभवत्) ६. ११.

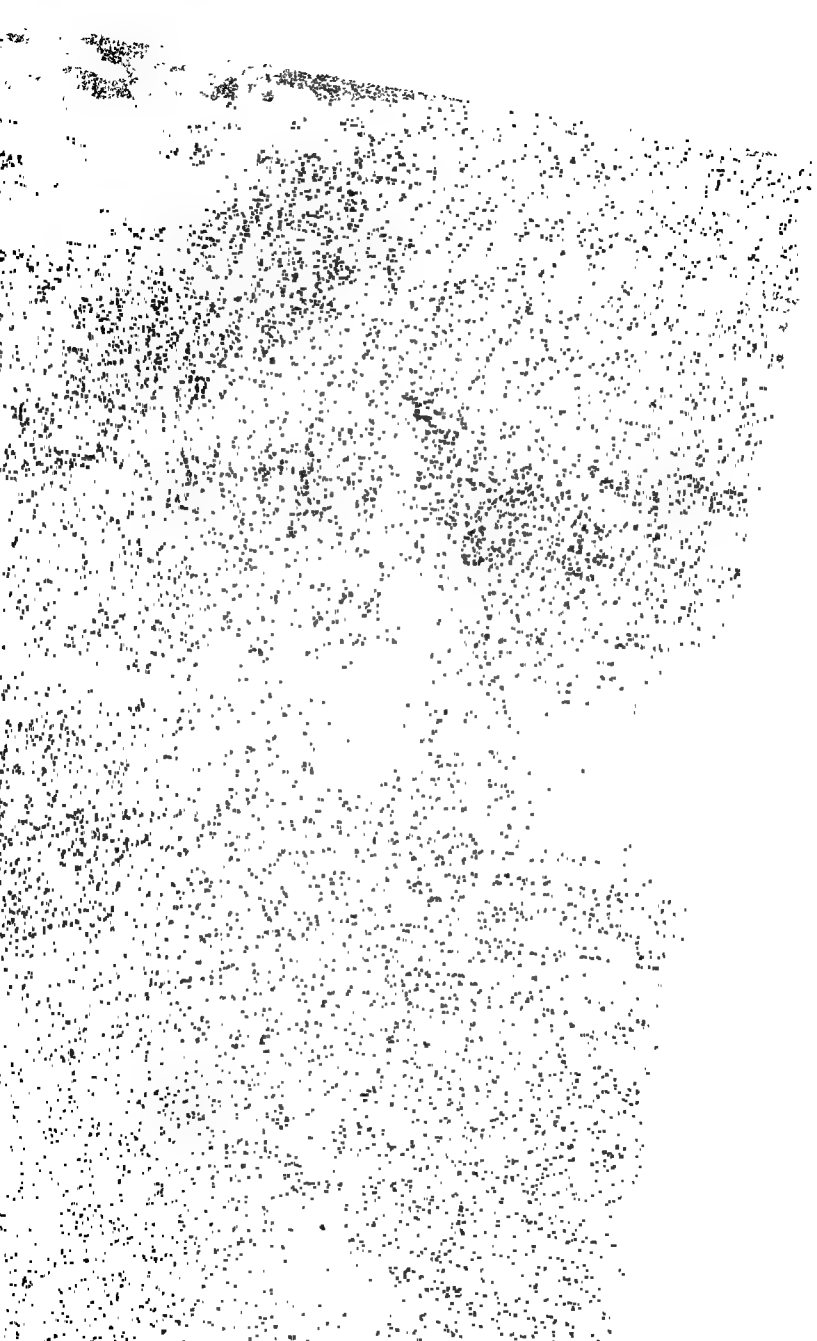
विवत्ता (विपत्ता) ८. ६३.

विवेअ (विवेक) ७. ३, ११, २३, ३३, ४६.

विवेइ (विपेक्षि) १. १०.

विप्पेअ (विपेक्ष) ८. ५६.

विप्पेअ (विपेक्ष) ५. १४१.

+निर्. निव्युअ (निर्वृत) ५. ९२.

+परि. परिअरिअ (परिवृत) ६. ३१.

√वृज्

+वि. विवय्यिद (विवर्जित) ८. २.

√वृत्

वट्ट (वृत्त) ३. ५.

वट्टमाण (वर्तमान) ७. २४.

+आ. अत्तमाण (आवर्तमान) २. ८०.

—आवत्तमाण „ २. ८०.

+नि. नियत्तसु (निवर्तस्व) ८. ७७.

—निअत्त (निवृत्त) १. ८३.

—निवुत्त „ १. ८३.

+प्र. पयट्टेइ (प्रवर्तते) ५. ८२.

—पयट्ट (प्रवृत्त) १. ४९, ८३; २. १, ६२, ६७, ७२;

३. २, ५; ४.

२१, ४१, ४८,

६०, ६४; ५.

१२; ६. ५२.

—पयट्टअ „ ४. ७८.

—पवट्टन्त (प्रवर्तमान) ५. ५८.

+वि. विवट्टमाण (विवर्तमान) ६. ८०.

+सम्. संवुत्त (संवृत्त) १. ५१.

√वृध्

+परि. परिविद्ध (परिवृद्ध) ३. १२.

√वृप्

विट्ट (वृष्ट) १. ८६.

वुट्ट „ १. ८५; २. ६.

+प्र. पवरिसन्तु (प्रवर्पन्तु) ७. ६५.

वेअ (वेग) ४. २९.

√वेअड P. (खच्)

वेअडिअ (खचित) ६. ५.

वेइ (वेदि) ४. ३२.

वेइआ (वेदिका) ४. २७; ५.

वेइल्ल (विचकिल) २. १२.

४५, ७१.

वेकक्ख (वैकश्य) २. ६१.

वेग (SK.) २. ८९.

वेजयन्ती (वैजयन्ती) ४.

७०.

वेडिस (वेतस) २. ४०.

वेडीकरिज्जमाणा (प्रवृत्तमाणा) ७. ८६.

वेडुज्ज (वैदूर्य) ३. ६६.

१ वेणु (SK.=कीचक) ५. १.

२ वेणु (SK.=राजविशेष) २.

वेण्ट (वृन्त) १. ८८; ३. ६.

√वेप्

वेवइ (वेपते) ५. ६४.

वेवमाण (वेपमान) ५. १.

+प्र. पवेवप् (प्रवेपते) ५.

वेरि (वैरिन्) ६. ४२, ६.

८. ६.

वेरुलिअ-केसी (वैदूर्यकेसी)

√वेलव P. (वध्)

वेलविअ (वधित) ६. ५८.

वेलवणिज्ज (उपालम्भनीय)

वेलिल्ल (वैलावट) ६. ७३.

वेहि (वही) १. ४०.

वेवण्ण (वैवर्ण्य) ५. १०३.

वेविर (वैपनशील) ३. ८९.

घेच्च (आमन्त्रणे) छ. १०.

घेच्चे ,, छ. ९. (भयवारण-
विपादे) छ. ९.

√घेष्ट

वेष्टिअ (वेष्टित) छ. ३४; छ. ५८.

+जत्. उष्टेष्टिज्ज (उष्टेष्टयते) छ.
५९.

+सन्. संवेष्टिअअ (संवेष्टित) छ.
५९.

वेस (वेप) २. ३५.

वेसा (वेद्या) छ. ५४.

√घोष P. (विघपय्)

घोषन्त (विघपयत्) छ. २६.

√घोज P. (बीज)

घोजन्त (बीजयत्) छ. ५.

घोजिअ (प्रस्त) छ. ४२.

घोत्तच्च (वक्तव्य) छ. ५०.

√घोल P. (गम्)

घोलन्त (गच्छत्) छ. ९.

घोलीणा (अतिक्रान्ता) छ. ५.

√घोसट्ट P. (विवास)

घोसट्ठिअ (विवासित) छ. ४१.

√घञ्

घञन्ति (गजन्ति) छ. ५०.

घञामो (गजामः) छ. ६०.

घञोही (गजिप्यति) छ. ३५.

घञउ (गजतु) छ. ३९.

घञ (गज) ३. ८६.

घञु ,, छ. ४२.

घञ्ज (गजत) छ. ४६.

घञ्जन्त (गजत्) छ. ३.

+अनु. अणुवच्चिअ (अनुवञ्जित)
छ. ७१.

78

घास (व्यास) छ. ४८.

१ ष्व (वत्) २. ५५; ३. ७७.

२ ष्व (वत्) १. ८, ३७, ३९, ५६,

५८, ५९, ६३, ८८; २. ३, ४,

७, ११, २९, ३२, ३३, ५१,

५७, ६२, ७१; ३. ११, २८,

३३, ३७, ४०, ४७, ५२, ५९,

६०, ६३, ६८, ७२, ७३, ८८;

४. ३, ८, २९, ३४, ३५, ३७;

५. ६०; ६. १०, २९, ३३,

६२, ६७; ७. १७, ९७.

व्वअ ष. घअ.

श

श (स्व) छ. ४.

√शंस

+आ. आसंसन्ति (आशंसन्ति) १.

६१.

-आसंसिअ (आशंसित) १. ८०.

+प्र. पसत्थ (प्रशस्त) ३. ४२.

√शक्

सक् (शक्तोगि) छ. ६६.

सक् (शक्त) २. ८२.

भत्त ,, २. ८२.

सक्न्त (शक्तवत्) छ. ५४; ७.

६२.

√शप्

सविमो (शपामहे) छ. ५६.

मवसु (शपरव) छ. ५६.

√शब्द

सदिअ (शब्दित) ३. ३४.

√शम्

समन्ति (शाम्यन्ति) छ. १०२.

+नि. निशामिअ (निशामित) १.

८२.

शमि (शमी) २. ७१.

शयल (सकल) ८. ३.

√शल

+उत्. उच्छालिञ्जन्ति (उच्छाल्यन्ते) ४. ६५.

शलशशदी (सरस्वती) ८. १.

शावय्य (सावय) ८. २.

√शास्

+अनु. अणुसासउं (अनुशास्मि)

८. ३२.

शाहु (साधु) ८. २.

√शिक्ष

सिक्खविमु (शिक्षय) ८. ४२.

सिक्खविही (अशिक्षयत्) ६. ६६.

सिक्खविअ (शिक्षित) ४. ५४.

√शुच्

+अनु. अणुसोचसि (अनुशोचसि)

४. २०.

-अणुसोइउं (अनुशोचितुम्) २.

७८.

√शुभ

सोहन्ति (शोभन्ते) ५. ७९.

शुभ (SK.) ८. १.

√शुप्

ससइरे (शुष्यति) ५. ६७.

शुस्टु (सुष्टु) ८. १.

√शो

+नि. निशाद (निशात) ८. ३.

√श्रम्

+वि. वीसामिअ (विश्रमित) १.

३१.

√श्रु

सोच्छं (श्रोयामि) ५. ९४.

सोच्छिस्सं ,, ५. ९५.

मुणाउ (शृणोतु) ५. ८५.

मुणसु (शृणु) ४. ५३.

मुणिज्जइ (श्रूयते) ७. ७३, ७४.

सुवइ ,, ७. ७५.

सुवप ,, १. ३७; ४.

७. ७२.

सुअ (श्रुत) ७. २२, ६५.

४६, ७३.

सुणिअ ,, ७. ६९.

सोउं (श्रोतुम्) १. ८३; २.

७६.

सोउआण (श्रुत्वा) ३. ७५.

सोउं ,, ६. १०७.

√क्षाघ

सलाहिअ (क्षाघित) २. ६.

√क्षिप्

सिलिसिअ (क्षिष्ट) ७. ३५.

+आ. आलिद्ध (आक्षिष्ट) ३.

४२.

+समा. समालिद्ध (समाक्षिष्ट)

६०.

√श्वस्

+उत्. ऊससन्ति (उच्छ्वसन्ति)

७०.

-ऊससिअ (उच्छ्वसित) ३. ४.

स

१ स (सत्) १. ६.

२ स (स्व) १. १५, ३१; २. ३.

५९; ७. ४१, ७३; ८. १६.

सइ (सदा) १. १०, ४०, ४९; २.
८१; ७. ८६.

सहज (सैन्य) २. ४.

सईस (शचीश) २. २१.

सउह (सौध) ५. ८७.

संकर (शंकर) ४. ५६.

संख (शक्त) १. १६.

संगीय (संगीत) २. ६६.

संजम (संयम) २. ५९; ७. २२, ४५,

४९; ८. ३४, ३६, ४०, ४२,

४३, ६२, ६५.

संक्ष^० (संख्या) ३. ७०.

संक्षा ,, १. १२; ३. ४३; ५.

८७, ८८, १०५.

संठ (शठ) १. १८.

संताव (संताप) ५. ९४.

संतोस (संतोष) ८. ५९.

√संदाण P. (अवष्टम्भे कृ)

संदाणन्त (अवष्टम्भे कुर्वन्) ६. ४२.

संधाण (संधान) २. ७.

संधिविगाहिम (सांधिविग्रहिक) ६.

४०.

संपआ (संपद) ६. ७१.

१ संपइ ,, ८. ४८.

२ संपइ (संप्रति) ५. १००, १०५.

संपय (संपद) ८. ४८, ६२.

संपर्य (साम्रतन्) ५. २२.

संपया (संपद) १. ८.

संपुडय (संपुट) ६. ३६.

√संभाव P. (उभ्)

संभावसि (उभ्यसि) ६. १०४.

संमट्ट (संमर्द) ३. १०.

संमुह (संमुख) ५. ९४.

संरम्भ (SK.) १. २१; ५. ७०;

६. ९२.

संविह्लिभ S. वेष्ट.

संसभ (संशय) ६. ४०. संसय १. १.

संसार (SK.) ७. ३९, ६७, ७९;

८. ६७, ७८.

सकलंक (सकलङ्क) १. १६.

सकिसर (सकेसर) २. १.

सकृप्पास (सकृपास) १. ५०.

सक (शक) १. ४५.

सक्य (संस्कृत) २. ७४.

सग (शक) ४. ६१.

सग (स्वग) १. ६३; ६. ३९, ९४,

१०४; ७. ६, ९६, ९९; ८. ७०.

सङ्का (शङ्का) ३. ७४; ६. ५, ५६.

सङ्गधर (शङ्गधर) १. १६.

सङ्गा (संख्या) ६. ७५.

सङ्गुष्टण (संमोष्टन) ७. १३.

१ सङ्ग (श्रङ्ग=उत्कर्ष) १. ८२.

२ सङ्ग (SK.) ७. ६, १२, २३; ८.

७८.

√सङ्ग P. (कभ्)

सङ्ग (कभय) ६. २.

सचमर (SK.) २. २२.

सद्य (सत्य) १. ६३; ६. ४८; ७.

२२; ८. २८, ३३, ४४.

सद्यवण (दर्शन) ७. २४.

सद्यण (सद्यण) २. ९०.

सद्यन्दग (स्वद्यन्दग) ५. १०१.

सद्यध (शोभनकान्ति) २. ६२.

सञ्जुवाण (सञ्जुवन्) ४. ६६.

+नि. निमामिअ (निशामित) १.

८२.

शमि (शमी) २. ७१.

शयल (सकल) ८. ३.

√शल

+उत्. उच्छालिज्जन्ति (उच्छा-

ल्यन्ते) ४. ६५.

शलइशदी (सरस्वती) ८. १.

शावट्ठ (सावध) ८. २.

√शास्

+अनु. अणुसासउं (अनुशास्मि)

८. ३२.

शाहु (साधु) ८. २.

√शिक्ष

सिक्खविस्सु (शिक्षय) ८. ४२.

सिक्खविही (अशिक्षयत्) ६. ६६.

सिक्खविअ (शिक्षित) ४. ५४.

√शुच्

+अनु. अणुसोचसि (अनुशोचसि)

४. २०.

-अणुसोइवं (अनुशोचितुम्) २.

७८.

√शुभ

सोहन्ति (शोमन्ते) ५. ७९.

शुभ (SK.) ८. १.

√शुष

सुसइरे (शुष्यति) ५. ६७.

शुस्सु (सुष्टु) ८. १.

√शो

+नि. निशाद (निशात) ८. ३.

√श्रम्

+वि. वीसामिअ (विश्रमित) १.

३१.

√श्रु

सोच्छं (श्रोण्यानि) ५. ९४.

सोच्छिस्सं ,, ५. ९५.

सुणाउ (शृणोतु) ५. ८५.

सुणसु (शृणु) ४. ५३.

सुणिज्जद (श्रूयते) ७. ७३, ७४.

सुवद ,, ७. ७५.

सुवप ,, १. ३५; ४.

७. ७२.

सुअ (श्रुत) ७. २२, ६५.

४६, ७३.

सुणिअ ,, ७. ६९.

सोउं (श्रोतुम्) १. ८३; २.

७६.

सोउआण (श्रुत्वा) ३. ७५.

सोउं ,, ६. १०७.

√क्षाघ

सलाहिअ (क्षाघित) २. ६.

√क्षिप्

सिलिसिम (क्षिष्ट) ७. ३५.

+आ. आलिद्ध (आक्षिष्ट) ३.

४२.

+समा. समालिद्ध (समाक्षिष्ट)

६०.

√श्वस्

+उत्. ऊससन्ति (उच्छ्वसन्ति)

७०.

-ऊससिअ (उच्छ्वसित) ३. ४४.

स

१ स (सत्) १. ६.

२ स (स्व) १. १५, ३१; २. ३;

५९; ७. ४१, ७३; ८. १६.

२ समय (समय=सिद्धान्त) ७. ४३.

समय ७. ३९; ८. २०.

समं (समन्) ७. ६२.

समग्ग (समग्र) ७. ९६.

१ समत्त (समस्त) ३. १४; ८. २७.

२ समत्त (सम्यक्त्व) ८. ५२.

समत्तण ,, ८. ३४.

समभाव (SK.) ४. ६३.

समय S. समय.

समर (SK.) २. ५७. ६. ५१, ५८,

८३.

समरी (शबरी) २. ६६.

सम-हर (शमहर) ३. १०.

समहिअ (समधिक्) १. ३७.

√समाण P. (शुञ्)

समाणइ (शुद्धे) ६. ७४.

समाणु (समन्) ८. ६२.

√समार P. (समा-न्च्)

समारीअ (समारचयत्) ६. ६०.

समारचण (समारचन) ६. ६१.

समिद्धि (समृद्धि) १. ३३.

समुह (संमुख) ४. ९, २६; ५. ९२;

६. १२; ७. ६१.

सम्भली (शंभली) ४. ५५.

सम्म (शर्मन्) १. २३; ८. ६३.

सम्मत्त (सम्यक्त्व) ७. ४३.

सय (शत) ६. ३७.

सयं (स्वयन्) १. १९, ७७; २. २;

४. १७; ५. ६९; ७. ७३.

सयठ (शकट) २. ३६.

सयण (शयन) १. ७१; ६. १०७;

८. १७.

सयराहं (शीघ्र) ५. ६२.

सयल (सकल) १. ३९; २. ३७;

३. २६; ७. १, ६९, ९५.

सयहुत्तं (शतकृत्वः) ३. ८३; ७.

१९.

सया (सदा) १. ४९; ७. ९०.

सयालुअ (शयालु) १. ४४.

१ सर (शर) २. ६; ३. ३, ३७, ४३;

६. १८, ५४, ५५, ६५; ७.

३२.

२ सर (स्वर) २. ७२, ८७; ३. ३४,

४०.

३ सर (स्मर) ३. २३, ३०, ३७, ५९.

४ सर (सरस्व) ५. ६५.

सरअ (शरत्) १. ९, २१, ७८;

५. ५८. सरय ५. ४६, ६६.

सरण (शरण) २. ४५; ४. ५८; ७.

६०.

सररुह (सरोरुह) २. ७.

सरल (SK.) ४. २०.

सरलिअ (सरलित) २. ६.

सरसइ^० (सरस्वती) ८. १५.

सरस्सइ ,, ८. ८०.

सरि (सट्ठ) १. ९०.

सरिआ (सरित्) १. ८; ३. १०.

सरिच्छ (सट्ठ) १. ७८, ८७; २.

९०; ३. ३८; ४. ४३, ७२.

सरिस (सट्ठ) १. ९०; २. २९,

४२, ४४, ६४, ८५; ३. १८,

३९.

सरिसव (सर्पण) २. ३१; ५. ७०.

सरीर (शरीर) ७. १७, २७.

सरूब (स्वरूप) प. ४६; उ. ८९.
 सरोज (SK.) उ. ४१.
 सरोमञ्च (सरोमाञ्च) उ. ७३.
 सरोरुह (SK.) २. ७; प. १०६.
 सर्मद (शर्मद) ८. ८०.
 √सलह P. (शाय)
 सलहिअ (शायित) ६. ५४.
 सलहिज (शाय) १. ४.
 सलाह (शाय) ३. ४७.
 सलिल (SK.) २. ३१, ६५; ३.
 १०, ४६; ८. ८.
 सलोण (सलावण्य) २. १४; उ.
 ३६.
 सलई (सलकी) प. २०, ४४.
 सवल (शवल) २. ५६.
 सविसेस (सविशेष) २. ६७.
 सविह (सविध) उ. ६५; उ. ५६.
 सवेण्ट (सवृन्त) प. २७.
 सवोण्ट ,, १. ८८.
 सव्व (सर्व) १. २२, २३; २. ११,
 ७९, ८१; ३. ३५; उ. ६७,
 ६८, ७०, ७१; प. ३, ५४,
 ८७; ६. १३, १०३; उ. ६१,
 ७७, ८८, ८९; ८. ४, ८,
 १४, १६, १७, २३, ३०, ३१,
 ३६, ६२, ६४, ७७, ८३.
 सव्वओ (सर्वतः) १. २८; उ. ५९;
 ६. १५.
 सव्वङ्गिअ (सर्वङ्गी) ३. ७७.
 सव्वज्ज (सर्वज) ८. १२.
 सव्वण्णु ,, १. ३९, ७२.
 सराहर (शराधर) ८. २४.

ससा (स्वस) उ. ५०.
 ससि (शशिन्) १. ६०;
 ३. ३१; प. ८८; ६.
 १२, २१; ८. १८.
 ससि-कन्त (शशिकान्त) ६.
 ससिह (सत्पृह) ६. २३.
 ससुर (शशुर) ६. ९.
 √सत्तज्ज
 सज्जेइ (सज्जति) प. ९७.
 सज्जिअ (सज्जित) उ. २५.
 √सह
 सहइ (सहते) प. ८९.
 सहन्ति (सहन्ते) ३. ८४.
 १√सह P. (राज्)
 सहइ (राजते) १. ३, ६३;
 उ. ३.
 सहिअ (राजित) उ. ३९;
 २ सह (SK.) १. ५०, ८८, ८९;
 ६६.
 सह^० (समा) १. ४.
 सहचर (SK.) ६. ३५.
 सहज (SK.) ८. ८१.
 सहल (सफल) २. ५६, ७७;
 ७७.
 सहस्स (सहस्र) उ. ५३.
 सहा (समा) १. ४३; ६. ३६.
 सहाव (स्वभाव) उ. २०.
 सहिअ (सहित) १. ८७.
 सहि-अण (समीक्षण) प. १६.
 सही (गर्गी) उ. ४, १०, १३,
 १५, ५४; प. ४५, ४६,
 ९७; ८. १८.

सहं (सह) ८. ६५.

साज (खाद्य) ४. ३३.

साग (शाक) २. १६.

सागय (खागत) ३. ३०.

√साध्

साधदि (साधयति) ८. २.

साधिज्जर (साध्यते) ८. ५४.

१ साम (श्याम) २. ५८.

२ साम (SK.) ३. ५७.

√सामग्ग P. (रूप)

सामग्गिअ (रूप) ७. ३५.

सामच्छ (सामर्थ्य) ३. १.

सामत्थ्य „ ३. १.

१√सामय P. (प्रति-ईक्ष्)

सानइअ (प्रतीक्षित) ७. ३८.

२ सामय (श्यामाक) १. ४९.

सामल (श्यामल) १. ५७.

सामा (श्यामा) ३. २९.

सामाहअ (सामायिक) ८. ७६.

सामि (त्वामिन्) १. १; ६. ४४,

४६; ७. ३७.

सामिद्धि (समृद्धि) १. ३३.

सामिय (त्वामिन्) १. ६७.

√सार P. (प्र-ह)

सारन्त (प्रहरत्) ६. ५२.

सारङ्गि (शार्ङ्गिन्) ३. ४७.

√सारव P. (समा-रन्च्)

सारविअ (समारचित) ६. ६०.

सारस (SK.) ५. ४८, ५३.

सारसय (सारस) ५. ४६.

सारिच्छ (सद्यस्) १. ४५.

साल (SK.) ५. १६, २०.

सालमञ्जी (शालमञ्जिका) ४. ३१.

साला (शाला) ३. ११.

सालाहण (सातवाहन) १. ५; २. ४१.

सालि (शालि) ५. ५१, ५३.

°सालि (°शालिन्) ३. ७८.

साव (शाप) २. २६.

सासण-देवी (शासनदेवी) २. ८०.

१√साह P. (कथ्)

साहसु (कथय) ६. २.

२ साह (सर्व) ८. ३०.

√साहट्ट P. (सन्-वृ)

साहट्टिअ (संवृत) ६. ५१.

साहण (साधन) १. ३४.

साहु (साधु) २. ३१, ५९; ४.

३५, ३६; ७. ४३, ६६, ६७;

८. ३४, ४५.

सिआवाइ (स्यादादिन्) ३. ५३.

सिह-पावरण (शितिप्रावरण=वलराम)

२. २०.

सिंहदत्त (SK.) १. ६१.

सिक्ख° (शिक्षा) २. ८८.

सिक्खा „ १. ५०; २. ५०.

सिद्ध (श्रद्ध) १. ८१.

√सिच्

सित्त (सिक्त) २. ६५.

+अभि. अहिसित्त (अभिषिक्त) ३.

८३.

+निर्. नीसित्त (निःषिक्त) १. ३२.

सिजिर (रवेत्) ७. ६०.

√सिञ्च P. (सिच्)

सिथिअ (असिपत्) ४. ३२.

सिथिअ (सिक्त) ६. ६१.

सुन्दर (सौन्दर्य) १. ४०; २. ९;

३. २३, ४३, ४४; ५. १२.

सुपहृद (सुप्रतिष्ठ) १. २८; २. ४०.

सुपञ्जल (सुप्राजल) ८. ३.

सुपडाय (सुपताक) २. ४०.

सुपरिह (सुप्रतिष्ठ) १. २८.

सुमण (सुमनस्) १. २३.

√सुमर P. (स्मृ)

सुमरन्त (स्मरन्त) ६. ४५.

सुमरण (स्मरण) ७. ९५.

सुमिण (स्वमि) १. ३४.

सुर (SK.) २. २४; ३. ६५; ४.

४५; ५. ५१, ५८.

सुर-धणु (सुरधनुग) ६. २२.

सुर-पुरी (SK.) १. २६.

√सुरभग

सुरवेद (सुरभगति) १. २२; ५.

५४.

सुर-बहु (सुरभा) ७. ९१.

सुर-बाहु " ६. ४२.

सुरति (सुरति) २. २१, २५; ३.

५; ५. ५६.

सुरी (SK.) ७. १०१.

सुरभज (सुरभ) ३. ५८.

सुरभ (SK.) ३. ५२.

सुरभजन्तु (सुरभजन्तु) २. ६१.

सुरभज (SK.) ३. ६२.

सुरभज (SK.) ३. ६३.

सुरभज (SK.) ३. ६४.

सुरभज (SK.) ३. ६५.

सुरभज (SK.) ३. ६६.

सुरभज (SK.) ३. ६७.

१ सुह (सुह) ४. २१; ५. ५१; ६.

४७, ५१; ८. १४, २८, ३१.

३३, ४३, ५१, ५९.

२ सुह (सुभ) २. ४५; ८. ७६.

१ सुहभ (सुभर) २. २४.

२ सुहभ (सुभग) २. ३३, सुहभ १. १५.

३ सुहभ (सुभर) ३. ७.

सुह-कर (सुभकर सुभकर वा) २. ३१.

सुह-गर (सुभकर) ८. १२.

सुहड (सुभड) ६. ४३, ५१, ५९.

८४.

१ सुहद (सुभर) २. २४.

२ सुहद (सुभर) ५. ४५.

सुहय ५. सुहभ.

सुहगर (सुभगर) २. २१.

सुह-गरी (सुभगरी) २. ६१.

सुहा (सुभा) ७. २६.

सुहिभ (सुहिभ) ६. ११; ८. १५.

सुदुम (सुदुम) ३. ५८.

सुभ (सुभ) १. ४८; ५. ८६.

√सुड P. (सुड)

सुडभ (सुड) ६. ६३.

१√सुड P. (सुड)

सुडभ (सुड) ६. ६३.

२ सुड (SK.) २. ५८, ५९, ६१, ६३.

८. १८.

सुड (SK.) २. ५९.

सुडभ (SK.) २. ५९.

√सु

सु (SK.) २. ५९.

सु (SK.) २. ५९.

४४.

√स्तम्भ

- ठढु (स्तब्ध) ३. ११.
 ठम्मिअ (स्तम्मित) २. ८६.
 थम्मिअ " २. ८६.
 थम्मेविणु (स्तम्मित्वा) ८. २२.
 +प्रति. पडिखम्मिअ (प्रतिस्तम्मित)
 २. ८६.

√स्तु

- थुणइ (स्तौति) १. ६.
 थुणन्ति (स्तुवन्ति) १. ६६.
 थुणिज्जइ (स्तूयते) ७. ७१, ७६.
 थुव्वइ " ७. ७६.
 थविअ (स्तुत) ३. ८१.
 थुणिअ " २. २३; ७. ६९.
 थुव्वन्त (स्तूयमान) ७. ७२.
 थुणिय (स्तुत्वा) १. ७२.

√स्तृ

- +अव. ओच्छरिअ (अवस्तृत) ३.
 १९; ६. १०.
 -ओच्छरिय (अवस्तृत) २. ७६.
 +वि. विस्तरिअ (विस्तृत) ७. ६५.

√स्त्यै

- ठीण (स्त्यान) ३. ८.
 थीण " १. ५५; ३. ८.

√स्त्या

- ठाइ (तिष्ठति) ८. १५.
 ठवइ (स्थापयति) ८. ५३.
 ठिअ (स्थित) १. ७५; २. ८७;
 ३. २२, ७४; ८.
 ३५, ३६, ६७.
 °ठिअ " ३. ९; ६. ४२.
 °ठिवअ " ६. ११.

- ठवि (स्थापयित्वा) ८. ८३.
 +अधि. अहिठ्ठिअ (अधिष्ठित) ६.
 २६.
 +उत्त. उठ्ठइ (उत्तिष्ठते) ८. २५.
 -उठ्ठन्ति (उत्तिष्ठन्ति) १. ५२.
 -उठ्ठिअ (उत्थित) १. ५३; ४.
 ९; ६. १२.
 -ओठ्ठिअ " १. ७१.
 +सम्. संठविअ (संस्थापित) १.
 ४७.
 -संठाविय " १. ४७.

√ज्ञा

- ण्हाएइ (ज्ञात) ५. २३.
 ण्हायइ " ५. २२.
 ण्हाय (कृतज्ञान) ५. ९०.
 सिनात " ८. ८.
 न्हाउं (ज्ञात्वा) ६. ११.
 न्हाऊण " १. ६४.

√स्निह्

- णिद्ध (स्निग्ध) २. ३७; ३. ५४.
 सणिद्ध " ३. ५४.
 सिणिद्ध " ३. ५४.

√स्फाटय्

- +परि. परिफाडिअ (परिस्फाटित)
 ७. १८.

√स्फुट्

- फुट्ठिअ (स्फुटित) ७. ६४.
 फुडिअ " ३. ३२.

√स्फुर

- फुरन्ति (स्फुरन्ति) ५. ५६.
 +वि. विष्फुरन्ति (विस्फुरन्ति) ५.
 ६७.
 -विष्फुरन्ते " ५. ६६.

√स्मृ

- सुमरि (स्मर) ८. ४२.
सरन्त (स्मरत्) ६. ४६.
सुमरिअ (स्मृत्वा) ३. ५५.
+अनु. अणुसरन्त (अनुस्मरत्)
७. ४९.

√स्वप्

- सुवद् (स्वपिति) १. ४४.
सोवद् ,, १. ४४.
सुअन्ति (स्वपन्ति) ६. १००.
सुत्त (सुत) ३. ३२; ४. ७.

ह

- १ हंस (SK.) ५. ४६, ४९, ६५.
२ हंस (SK.=आत्मा) ८. १५.
हंहो (SK.=संबोधने) ७. ९४.

√हक् P. (नि-सिप्)

- हक्किअ (निपिक्) ६. ६७.
हक्माण (निपेयत्) ६. ९१.

√हक्खुव P. (उव-क्षिप्)

- हक्खुविअ (उत्क्षिप्त) ६. ९८.

हज्जे (चेय्याहाने) ७. १०१.

√हण P. (शु)

- हणिअ (शुत) ६. ३९.
हणुमन्त (हनुमत्) १. ७४.
हणुमा ,, ३. ८४.
हत्थ (हरत्त) १. ७८; २. १०; ३.
६९; ४. २८; ५. ४२; ६. ९८.
हत्थि (हरित्त्) ६. ७६.
हद्धी (निबद्धे) ४. ८.

√हन्

- हणद् (हन्ति) ७. २७.
हम्मद् ,, ७. ७९.

- हणीअ (जघान) ४. ४७.
हणिही (हनिष्यति) ४. २२.
हणिज्जद् (हन्यते) ७. ७८.
हणिज्जप् ,, ७. ७७.
हम्मद् ,, ७. ७७; ७८.
हणिअ (हत्त) ३. २४, ५६, ८४.
हय ,, १. ७, ४९, ६५,
८९; २. ३; ४. ४२.
हणन्तअ (घत्त) ८. २५.
हन्तूण (हत्त्वा) ७. ७९.
+आ. आहअ (आहत्त) ३. २९.
-आहय ,, ४. ४२.

हन्तव्व (हन्तव्य) ७. ७९.

हन्द (गृहाणार्थे) ४. ३.

हन्दि (विकल्पे) ४. २. (सत्ते) ४. २.
(पश्चात्तापे) ४. २. (निक्षये) ४. २.
(विपादे) ४. २. (गृहाणार्थे)
४. ३.

हय (SK.) २. ६३, ८७; ६. ६४,
७६, ९०.

१ हर (SK.) १. २६, ३७; ३. ४४.

२ हर S. घर.

हरअ S. घर.

हरद्ध (हरीतकी) १. ६५.

१ हरण (SK.) १. ८२; २. ४५, ४६,
६६, ७०, ८९; ३. २८, ३७,
३८, ५२, ५. ७३.

२ हरण (ग्रहण) ७. ४८.

हरय S. घर.

१ हरि (SK.=विष्णु) १. २६, ३०,
४०, ४४, ४७.

२ हरि (SK.=हृद्) ७. ९७.

३ हरि (SK.=सिंह) २. १.

हरिभन्द (हरिश्चन्द्र) ३. ३९.

हरिआ (न्हीका) ७. ९.

हरिआल (हरिताल) ३. ६१.

हरिण (SK.) ५. ७५.

हरिणच्छी (हरिणाक्षी) ३. ६७.

हरिसं (हर्ष) १. १४; ३. ५०, ६५;

४. २३; ५. १४, ७८, ८६;

६. १३, २७, ७६; ७. ६५.

हरिसओ (हर्षतः) ५. ९४.

हरे (संभाषणे रतिकलहे क्षेपे च) ४.

१३.

हलद् (हरिद्रा) १. ५८; ४. ५०.

हलद्दिं ,, १. ५९; ४. ५०.

हलवोल (कोलाहल) ४. ७१.

हला (SK.) ४. १०.

हलिभार (हरिताल) ३. ६१.

हलिद् (हरिद्रा) २. ६३.

हलिद्दिं ,, १. ५९.

हलिद्दी ,, ७. १६.

हलुअ (लघुक) ३. ६१.

हले (सख्या आमन्त्रणे) ४. १०.

हल्लफल (औत्सुक्य) ५. ७४.

हव S. भू.

√हस्

हसइ (दसति) ५. ६४.

हसए ,, ५. ७१.

हसेइ ,, ४. १२.

हससि ५. ६५, ७१.

हसामु (दगामि) ५. ९६.

हसामो (दसामः) ५. ९९.

हसउ (हसतु) ५. ८४, ९६.

हसेउ ,, ५. ८४.

हसन्तु ५. ९९.

हससु (हस) ५. ९६.

हसह (हसत) ५. ९९.

हासाविअ (हासित) ५. ७८.

हसन्तअ (हसत्) ५. १०६.

हसई (हसन्ती) ५. १०६.

हसन्तीआ ,, ४. ४२.

हसिऊणं (हसित्वा) ५. ८२.

+उप. उवहससे (उपहससि) ५.

६५.

-उवहसिअ (उपहसित) २. १९.

-ऊहसिअ ,, २. १९.

-ओहसिअ ,, २. १९.

-उवहसमाणी (उपहसन्ती) ५.

१०६.

+वि. विहसइ (विहसति) ५. ८३.

-विहसए ,, ५. ६४.

-विहसेइ ,, ५. ८३.

-विहसिहिइ (विहसिष्यति) ५. ८३.

-विहसेहिइ ,, ५. ८३.

-विहसेज्ज (विहसेत्) ५. ८५.

-विहसेज्जा ,, ५. ८५.

-विहसिय (विहसित) ५. ९.

-विहसन्त (विहसत्) ३. ८८; ५.

८४, १०६.

-विहसेन्त ,, ५. ८४.

-विहसन्ती ५. १०६.

-विहसिउं (विहसितुम्) ५. ८२.

-विहसेउं ,, ५. ८२.

-विहसिऊण (विहस्य) ५. ८२.

हसिर (हसनशील) ३. ७४, ८९;
७. ४१.

√हस्तय

हस्तय (हस्तयतु) ८. ३८.

√हा

हीण (हीन) १. ६६.

हाणि (हानि) ७. ७.

हार (SK.) १. ४३; २. ३८; ४.
६८; ६. २९.

√हारव P. (नाशय)

हारविभ (नाशित) ६. २०.

हारावलि (SK.) ४. ४२.

°हारि (हारिन्) ३. ४३.

हाहा (SK.) ५. ५१.

हि (SK.) ५. ७९; ८. १७.

हिभ (हृदय) २. ७५; ५. ८४; ६.
२९.

हिभभ ,, १. ८०; २. ४७,
७५; ६. १७, २७, ३६; ७.
२८, ३१, ८१. हिभय ३. ५१;
६. १०१; ७. १९, २०, २९,
४५. हिभय ३. ३५.

हिभउलु (हृदयक) ८. ७३.

हित (SK.) ८. २७.

हितपक (हृदय) ८. ७.

हित्य (वस्तु) ३. ६७, ७३.

हिदा (हिता) ८. ५.

हिन्ताल (SK.) ३. ६५.

हिम-गिरि (SK.) ८. २०.

हियय S. हिभभ.

हिर (किलार्थे) ४. ७.

हिरिआ (हीका) ३. ४९; ७. ३०.

ही (खेदे) ७. २, ७, १७.

हीमाणहे (निर्वेदे) ७. १०२. (आश्चर्ये)
७. १०२.

हीर (हर) १. ३७.

हीही (विदूषकाणां हर्षपोतने) ७.
१०२.

१√हु

हुणइ (जुहोति) ७. ७०.

हुणिज्जइ (हृयते) ७. ७१.

हुणिज्जप ,, ७. ७५.

हुवइ ,, ७. ७१, ७५.

२हु (निश्चये) १. ५, ६, १६, १७;
२. ५९, ६०, ६५; ३. ५८, ७६,
८१, ८२; ४. ११, ६५, ७१,
७३; ५. १२, ९६, १०१; ७.
६, १६, २६, २८, ४३, ६२,
८७; ८. १६, २४, ६९, ७४.
(ऊहे) ४. ११. (संभावने) ४.
११, २२; ६. ९९. (संशये) ४.
१२. (विस्मये) ४. १२, ४९.

३हु (पादपूरणे) ८. २६, २७, ४९.

हुं (दाने) ४. १०. (पृच्छायाम्) ४.
११. (निवारणे) ४. ११.

हुघ S. भू.

हुप्प S. भू.

हुलण (क्षिपण) ६. ९७.

हुव S. भू.

हुहुरु (एतद्वपशब्द) ८. ६८.

हूण (SK.) ४. ६१.

*Edited under the superintendence of Prof. A. V. Kāthavāṭe
and Prof. S. R. Bhāndārkar.*

	Rs.	a.	p.
No. I.—Pañchatantra, Books IV. and V. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler	0	4	0
No. II.—Nāgojibhaṭṭa's Paribhāshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. The Sanskrit Text and various Readings, Part I.... ..	0	8	0
No. III.—Pañchatantra, Books II. and III. Edited, with Notes, by Dr. G. Bühler... ..	0	4	0
No. IV.—Pañchatantra, Book I. Edited, with Notes, by Dr. F. Kielhorn	0	6	0
No. V.—The Raghuvamśa of Kālidāsa, with the Commentary of Mallinātha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part I., Cantos I.—VI.	1	8	0
No. VI.—Mālavikāgnimitra: Sanskrit Play by Kālidāsa. Edited, with Notes by Shankar P. Pandit, M. A.	2	2	0
No. VII.—Nāgojibhaṭṭa's Paribhāshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhāshās I.—XXXVII.	0	8	0
No. VIII.—The Raghuvamśa of Kālidāsa, with the Commentary of Mallinātha. Edited, with Notes, by S. P. Pandit, M. A. Part II., Cantos VII.	0	12	0
No. IX.—Nāgojibhaṭṭa's Paribhāshendus'ekhara. Edited and explained by Dr. F. Kielhorn. Part II. (Translation and Notes), Paribhāshās XXXVIII.—LXIX.	0	8	0
No. X.—The Daśakumāracharita of Daṇḍin. Part I. Edited, with Critical and Explanatory Notes, by Dr. G. Bühler... ..	0	8	0
No. XI.—The Nṛis'ataka and Vairāgya's'ataka of			
Edited, with Notes, by Kāshināth			
Telang, M. A. (copies not available.)			

APPENDIX,
BEING
THE EIGHTH ADHYÂYA (CHAPTER
OF
SIDDHA-HEMACHANDRA
(HEMACHANDRA'S GRAMMAR)
WITH
HIS OWN COMMENTARY, PRAKÂŚIKÂ.

परिशिष्टम् ।

आचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितस्य

सिद्धहेमचन्द्राभिधस्य शब्दानुशासनस्य

प्रकाशिकानामस्योपज्ञवृत्तिसहितस्याष्टमोऽध्यायः ॥

माहृप्पो माहृप्पं । दुक्खा दुक्खाइं ॥ भायणा भायणाइं । इत्यादि
इति वचनादयः ॥ नेत्ता नेत्ताइं । कमला कमलाइं इत्यादि तु
तवदेव सिद्धम् ॥

गुणाद्याः क्लीवे वा ॥ ३४ ॥

गुणादयः क्लीवे वा प्रयोक्तव्याः ॥ गुणाइं गुणा । विहवेहिं
मग्गन्ति । देवाणि देवा । विन्दूइं विन्दुणो । खग्गं खग्गो ।
मण्डलग्गो । कररुहं कररुहो । रुक्खाइं रुक्खा । इत्यादि ।
गुणादयः ॥

वेमाञ्जल्याद्याः स्त्रियाम् ॥ ३५ ॥

इमान्ता अञ्जल्यादयश्च शब्दाः स्त्रियां वा प्रयोक्तव्याः ॥ एसा
मा एस गरिमा । एसा महिमा एस महिमा । एसा निज्जिमा
एस निज्जिमा । एसा धुत्तिमा एस धुत्तिमा ॥ अञ्जल्यादि ।
अञ्जली एस अञ्जली । पिट्ठी पिट्ठं । पृष्ठमित्वे कृते
अच्छी अच्छि । पण्हा पण्हो । चोरिआ चोरिअं । एवं कु
वेली । निही । विही । रस्सी । गण्ठी । इत्यञ्जल्यादयः ॥ गङ्गा
इति तु संस्कृतवदेव सिद्धम् ॥ इमेति तन्त्रेण लादेशस्य डिमा
पृथ्वादीन्सं ग्रहः । लादेशस्य स्त्रीलभेवेच्छन्त्येके ॥

वाहोरात् ॥ ३६ ॥

वाहुशब्दस्य स्त्रियामाकारोन्तादेशो भवति ॥ वाहाए जण
एक्काए ॥ स्त्रियामित्येव । वामेअरो वाहु ॥

अतो ङो विसर्गस्य ॥ ३७ ॥

संस्कृतलक्षणोत्पन्नस्यातः परस्य विसर्गस्य स्थाने ङो इत्यादेशो
भवति ॥ सर्वतः । मव्वओ ॥ पुरतः । पुरओ ॥ अमतः । अम
मार्गतः । मग्गओ ॥ एवं मिद्धावस्थापेक्षया । भवतः । भव
भवन्नः । भवन्नो ॥ गन्नः । गन्नो ॥ कुतः । कुदो ॥

निष्प्रती ओत्परी माल्य-स्थोर्वा ॥ ३८ ॥

निर् प्रति इत्येतौ माल्यशब्दे स्थाधातौ च परे यथासंख्यम् ओ
परि इत्येवंरूपौ वा भवतः । अभेदनिर्देशः सर्वादेशार्थः ॥ ओमालं
निम्महं । ओमालयं वहइ । परिट्टा पइट्टा । परिट्टिअं पइट्टिअं ॥

आदेः ॥ ३९ ॥

आदेरित्याधिकारः कगचज० [१.१७७] इत्यादिसूत्रात् प्राग्विशेषे
वेदितव्यः ॥

त्यदाद्यव्ययात् तत्स्वरस्य लुक् ॥ ४० ॥

त्यदादेरव्ययाच्च परस्य तयोरेव त्यदाद्यव्यययोरादेः स्वरस्य बहु
लुग् भवति ॥ अम्हेत्य अम्हे एत्थ । जइमा जइ इमा । जइ
जइ अहं ॥

पदादपेर्वा ॥ ४१ ॥

पदात् परस्य अपेरव्ययस्यादेर्लुग् वा भवति ॥ तंपि तमवि । किं
किमवि । केणवि केणावि । कहंपि कहमवि ॥

इतेः स्वरात् तश्च द्विः ॥ ४२ ॥

पदात् परस्य इतेरादेर्लुग् भवति स्वरात् परश्च तकारो द्विर्भवति
किंति । जंति । दिट्ठंति । न जुत्तंति ॥ स्वरात् । तहसि । झसि
पिओत्ति । पुरिसोत्ति ॥ पदादित्येव । इअ विञ्ज-गुहा-निलयाप ॥

लुप्त-य-र-व-श-प-सां श-प-सां दीर्घः ॥ ४३ ॥

प्राकृतलक्षणवशाद्भुता याद्या उपर्यधो वायेपां शकारपकारसकाराण
तेषामादेः स्वरस्य दीर्घो भवति ॥ शस्य यलोपे । पश्यति । पासइ ।
कश्यपः । कासवो ॥ आवश्यकं । आवासयं ॥ रलोपे । विश्राम्यति
वीसमइ ॥ विश्रामः । वीसामो ॥ मिश्रम् । मीसं ॥ संस्पर्शः । संफासो ।
वलोपे । अश्वः । आंसो ॥ विश्वसिति । वीससइ ॥ विश्वासः । वी

१ A निष्प्र०. २ B इत्य०. ३ B प्राग्वि०. ४ A तदा०. ५ A ०इ अहं.

६ A तमवि । केणवि कहंपि. ७ B परस्य. ८ B पिउत्ति. ९ A संफामं. १० A विश्वसिति.

सुहो । विविणो । उत्तिमो । मिश्रं । दिष्णं ॥ बहुलाधिकाराण-
न्वाभावे न भवति । दत्तं । देवदत्तो ॥ स्वप्न । ईषत् । वेतस । व्य-
लीक । न्यजन । मृदङ्ग । कृपण । उत्तम । मरिच । दत्त । इत्यादि ॥

पक्षाक्षर-ललाटे वा ॥ ४७ ॥

पञ्चादेरत इत्वं वा भवति ॥ पिङ्गं पङ्गं । इङ्गालो अङ्गारो । णिङ्गालं
णङ्गालं ॥

मध्यम-वातमे द्वितीयस्य ॥ ४८ ॥

मध्यमशब्दे वातमशब्दे च द्वितीयस्यात इत्वं भवति ॥ मज्झिमो ।
कश्मो ॥

सप्तपर्णे वा ॥ ४९ ॥

सप्तपर्णे द्वितीयस्यात इत्वं वा भवति ॥ छत्तिवण्णो । छत्तवण्णो ॥

मयद्दुर्वा ॥ ५० ॥

मयद्प्रत्यये आदेरतः स्थाने अइ इत्यादेशो भवति वा ॥ विषमयः ।
विसमइओ विसमओ ॥

ईहरे वा ॥ ५१ ॥

हरशब्दे आदेरत ईर्वा भवति ॥ हीरो हरो ॥

ध्वनि-विष्वचोरुः ॥ ५२ ॥

अनयोरादेरस्य उत्वं भवति ॥ झुणी । वीसुं ॥ कथं सुणओ । शुनक
इति प्रकृत्यन्तरस्य ॥ श्वन्शब्दस्य तु सा साणो इति प्रयोगौ भवतः ॥

वैन्द्र-खण्डिते णा वा ॥ ५३ ॥

अनयोरादेरस्य णकारेण सहितस्य उत्वं वा भवति ॥ वैन्द्रं वन्द्रं ।
खुडिओ खण्डिओ ॥

गवये वः ॥ ५४ ॥

गवयशब्दे वैकाराकारस्य उत्वं भवति ॥ गउओ । गउआ ॥

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

1917年1月1日

पुव्वण्हो पुव्वाण्हो ॥ दवग्गी । दावग्गी । चडू । चाडू । इति शब्द-
भेदात् सिद्धम् ॥

घञ्वृद्धेर्वा ॥ ६८ ॥

घञ्निमित्तो यो वृद्धिरूप आकारस्तस्यादिभूतस्य अद् वा भवति ॥
पवहो पवाहो । पहरो पहारो । पयरो पयारो । प्रकारः प्रचारो वा ।
पत्थवो पत्थावो ॥ कचिन्न भवति । रागः । राओ ॥

महाराष्ट्रे ॥ ६९ ॥

महाराष्ट्रशब्दे आदेराकारस्य अद् भवति ॥ मरहट्टं । मरहट्टो ॥

मांसादिष्वनुस्वारे ॥ ७० ॥

मांसप्रकारेषु अनुस्वारे सति आदेरातः अद् भवति ॥ मंसं । पंसू ।
पंसणो । कंसं । कंसिओ । वंसिओ । पंडवो । संसिद्धिओ । संज-
त्तिओ ॥ अनुस्वार इति किम् । मांसं । पासू ॥ मांसं । पांसुं । पां-
सन । कांस्य । कांसिक । वांशिक । पाण्डव । सांसिद्धिक । सांया-
त्रिक । इत्यादि ॥

श्यामाके मः ॥ ७१ ॥

श्यामाके मैस्य आतः अद् भवति ॥ सामओ ॥

इः सदादौ वा ॥ ७२ ॥

सदादिषु शब्देषु आत इत्वं वा भवति ॥ सइ सया । निसि-अरो
निसा-अरो । कुप्पिसो कुप्पासो ॥

आचार्ये चोच्च ॥ ७३ ॥

आचार्यशब्दे चस्य आत इत्वम् अत्वं च भवति ॥ आइरिओ ।
आयरिओ ॥

ईः स्त्यान-खल्वाटे ॥ ७४ ॥

स्त्यानखल्वाटयोरादेरात ईर्भवति ॥ ठीणं । थीणं । थिण्णं । खल्लीडो ॥
संखायम् इति तु समः स्यः खा [४.१५] इति खादेशे सिद्धम् ॥

१ B °राष्ट्रे श°. २ B °अद् वा भ° ३ B मारहट्टो. ४ A संतिनिओ. ५ B °मस्याइव°.

उः सास्ना-स्तावके ॥ ७५ ॥

अनयोरादेरात् उत्वं भवति ॥ सुण्हा । ध्रुवओ ॥

ऊद्वासारे ॥ ७६ ॥

आसारशब्दे आदेरात् ऊद् वा भवति ॥ ऊसारो । आसारो ॥

आर्यायां र्यः श्वश्वाम् ॥ ७७ ॥

आर्याशब्दे श्वश्वानां वाच्यायां र्यर्स्यात् ऊर्भवति ॥ अज्जू ॥ श्वश्वामिति किम् । अज्जा ॥

एद्वाले ॥ ७८ ॥

ब्राह्मशब्दे आदेरात् एद् भवति ॥ नेज्झं ॥

द्वारे वा ॥ ७९ ॥

द्वारशब्दे आत् एद् वा भवति ॥ देरं । पक्षे । दुआरं दारं वारं ॥ कथं नेरइओ नारइओ । नैरयिकनारर्किकशब्दयोर्भविष्यति ॥ आर्षे अन्यत्रापि । पच्छेकम्मं । असहेज्ज देवासुरी ॥

पारापते रो वा ॥ ८० ॥

पारापतशब्दे रस्थस्यात् एद् वा भवति ॥ पारेवओ पारावओ ॥

मात्रटि वा ॥ ८१ ॥

मात्रदप्रत्यये आत् एद् वा भवति ॥ एत्तिअमेत्तं । एत्तिअमत्तं ॥ बहु-लाधिकारात् क्वचिन्मात्रशब्देऽपि । भोअण-मेत्तं ॥

उदोद्वाट्ठे ॥ ८२ ॥

आर्द्रशब्दे आदेरात् उद् ओञ वा भवतः ॥ उल्लं । ओल्लं । पक्षे । अल्लं । अर्दं । बाह-सलिल-पर्वहेण उल्लेइ ॥

१ A B आसारे आ°. २ P °तच्छु°. ३ A °यां यः इव°. ४ A यस्या°. ५ A द्वारे श°. ६ A एव°. ७ B वारं. ८ B नारयिक°. ९ B °सुर. १० A पवाहेण.

ओदाल्या पङ्क्तौ ॥ ८३ ॥

आलीशब्दे पङ्क्तिवाचिनि आत ओत्वं भवति ॥ ओली ॥ पङ्क्तिविति
किम् । आली सखी ॥

ह्रस्वः संयोगे ॥ ८४ ॥

दीर्घस्य यथादर्शनं संयोगे परे ह्रस्वो भवति ॥ आत् । आम् ।
अम्बं ॥ ताम्रम् । तम्बं ॥ विग्रहाग्निः । विग्रहग्नी ॥ आत्यम् । अस्तं ॥
ईत् । मुनीन्द्रः । मुणिन्दो ॥ तीर्थम् । तित्थं ॥ ऊत् । गुरुल्लापाः ।
गुरुल्लावा ॥ चूर्णः । चुण्णो ॥ एत् । नरेन्द्रः । नरिन्दो ॥ म्लेच्छः ।
मिलिच्छो ॥ दिद्विक्क-यण-वट्टं ॥ ओत् । अधरोष्ठः । अहरोष्ठं ॥ नीलो
त्पलम् । नीलुप्पलं ॥ संयोग इति किम् । आयासं । ईसरो । ऊसवो ॥

इत एद्वा ॥ ८५ ॥

संयोग इति वर्तते । आदेरिकारस्य संयोगे परे एकारो वा भवति ॥
पेण्डं पिण्डं । धम्मेल्लं धम्मिल्लं । सेन्दूरं सिन्दूरं । वेण्हू विण्हू । पेण्डं
पिट्ठं । वेल्लं विल्लं ॥ कचिन्न भवति । चिन्ता ॥

किंशुके वा ॥ ८६ ॥

किंशुकशब्दे आदेरित एकारो वा भवति ॥ केसुअं किंसुअं ॥

मिरायाम् ॥ ८७ ॥

मिराशब्दे इत एकारो भवति ॥ मेरा ॥

पथि-पृथिवी-प्रतिश्रुण्गूषिक-हरिद्रा-विभीतकेष्वत् ॥ ८८ ॥

एषु आदेरितोकारो भवति ॥ पहो । पुहई । पुढवी । पडंसुआ । मूस-
ओ । हलद्दी । हलद्दा । वहेडओ ॥ पन्थं किर देसित्तेति तु पथिश-
ब्दसमानार्थस्य पन्थशब्दस्य भविष्यति ॥ हरिद्रायां विकल्प इत्यन्ये ।
हलिद्दी हलिद्दा ॥

१ B °गे दीर्घस्य ॥ ८४ ॥ य° . २ A °रो वा भ° . ३ B पथिशब्दार्थसमा° . ४ A पथिश° .

शिथिलेद्भुदे वा ॥ ८९ ॥

अनयोरादेरितोद् वा भवति ॥ सटिलं । पसटिलं । सिटिलं । पसि-
टिलं । अङ्गुअं । इङ्गुअं ॥ निर्मितशब्दे तु वा आत्वं न विधेयम् ।
निर्मातनिर्मितशब्दाभ्यामेव सिद्धेः ॥

तित्तिरो रः ॥ ९० ॥

तित्तिरिशब्दे रस्येतोद् भवति ॥ तित्तिरो ॥

इतौ तो वाक्यार्दा ॥ ९१ ॥

वाक्यादिभूते इतिशब्दे यस्तस्तत्संबन्धिन इकारस्य अकारो भवति^१ ॥
इअ जम्पिआवसाणे । इअ विअसिअ-कुसुम-सरो ॥ वाक्यादाविति
किम् । पिओत्ति । पुरिसोत्ति ॥

ईजिह्वा-सिंह-त्रिंशद्विंशतौ त्या ॥ ९२ ॥

जिह्वादिषु इकारस्य तिशब्देन सह ईर्भवति ॥ जीहा । सीहो ।
तीसा । वीसा ॥ बहुलाधिकारात् कचिन्न भवति । सिंह-दत्तो ।
सिंह-राओ ॥

लुकि निरः ॥ ९३ ॥

निर्उपसर्गस्य रेफलोपे सति इत ईकारो भवति ॥ नीसरइ । नी-
सासो ॥ लुकीति किम् । निर्णओ । निस्सहाई अङ्गाई ॥

द्विन्योरुत् ॥ ९४ ॥

द्विशब्दे नावुपसर्गे च इत उद् भवति ॥ द्वि । दु-मत्तो । दु-आई^२ ।
दु-विहो । दु-रेहो । दु-त्रयणं ॥ बहुलाधिकारात् कचिद् विकल्पः ।
दु-उणो वि-उणो । दुइओ विइओ ॥ कचिन्न भवति । द्विजः ।
दिओ ॥ द्विरदः । दिरओ ॥ कचिद् ओत्वमपि । दो-वयणं ॥ नि ।
णुमज्जइ । णुमन्त्रो ॥ कचिन्न भवति । निवडइ ॥

१ A अत्वं. २ A °यं । निर्मि°. ३ P° ति । इअविअ°. ४ A सरो. ५ B पिटत्ति.
६ A ईद्द°. ७ B लुकीति. ८ B निन्नओ. ९ A दुआई. १० P णुमण्णो.

ओदाल्या पङ्क्तौ ॥ ८३ ॥

आलीशब्दे पङ्क्तिवाचिनि आत ओत्वं भवति ॥ ओली ॥ पङ्क्तीति
किम् । आली सखी ॥

ह्रस्वः संयोगे ॥ ८४ ॥

दीर्घस्य यथादर्शनं संयोगे परे ह्रस्वो भवति ॥ आत् । आसम् ।
अस्यं ॥ ताम्रम् । तम्यं ॥ विरहामिः । विरहग्मी ॥ आस्यम् । अरसं ॥
ईत् । मुनीन्द्रः । मुणिन्दो ॥ तीर्थम् । तित्थं ॥ ऊत् । गुरुलाभाः ।
गुरुलावा ॥ चूर्णः । चुण्णो ॥ एत् । नरेन्द्रः । नरिन्दो ॥ म्लेच्छः ।
मिलिच्छो ॥ दिट्टिक-भण-वट्टं ॥ ओत् । अभरोष्ठः । अह्रुष्टं ॥ तीर्थी
त्यलम् । नीलुण्णलं ॥ संयोग इति किम् । आयासं । ईसरो । क्रमो ॥

इत एदा ॥ ८५ ॥

संयोग इति वर्तते । आदेशिकारस्य संयोगे परे एकस्य वा भवति ॥
पेण्डं पिण्डं । भम्मेलं भम्मिलं । मेन्दूरं मिन्दूरं । वेण्डुं पिण्डुं । वेदं
पिट्टं । वेलं विलं ॥ कचिन्न भवति । निन्ता ॥

किंशुके वा ॥ ८६ ॥

किंशुकशब्दे आदेशिन एकस्य वा भवति ॥ केतुर्भं किशुर्भं ॥

विगयाम् ॥ ८७ ॥

विगयशब्दे इत एकस्य भवति ॥ मेरा ॥

पयि पृथिवी-प्रतिश्रुत्पत्तिक-शमिद्रा विधीतकेष्वन् ॥ ८८ ॥

पयि आदेशिकारस्य भवति ॥ पयो । पृथ्वी । पृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयि
पृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी ॥ पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी ।
पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी ।
पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी । पयिपृथ्वी ।

मिश्रितं ह्रस्वं वा ॥ ८९ ॥

अन्तर्गोदरितोऽष्ट वा भवति ॥ मर्दितं । पन्नर्दितं । सिद्धितं । पस्ति-
दितं । अष्टुथं । इष्टुथं ॥ निर्मितशब्दे तु वा आतं न विधेयेम् ।
निर्मातनिर्मितशब्दाभ्यामत्र निधेः ॥

तिसिरो रः ॥ ९० ॥

तिसिरिशब्दे स्रपेतोऽष्ट भवति ॥ तिसिरो ॥

इती तो चापयादी ॥ ९१ ॥

चापयादिभूते इतिशब्दे यस्तस्तत्संवन्धिन इकारस्य अकारो भवति ॥
इअ जम्पिआयसाणे । इअ विअसिअ-कुसुन-सरो ॥ चापयादाविति
किम् । पिओति । पुरिसोति ॥

दीर्घा-सिंह-त्रिंशद्विंशतो त्या ॥ ९२ ॥

जिहादिषु इकारस्य तिशब्देन सह ईर्भवति ॥ जीहा । सीहो ।
तीसा । घीसा ॥ बहुलाधिकारात् कचिन्न भवति । सिंह-दत्तो ।
सिंह-राओ ॥

लुकि निरः ॥ ९३ ॥

निर्द्वपसर्गस्य रेफलोपे सति इत ईकारो भवति ॥ नीसरइ । नी-
सासो ॥ लुकीति किम् । निर्णओ । निस्तहाइं अझाईं ॥

द्विप्योरः ॥ ९४ ॥

द्विशब्दे नावुपसर्गे च इत उट् भवति ॥ द्वि । दु-मत्तो । दु-आई ।
दु-विहो । दु-रेहो । दु-वयणं ॥ बहुलाधिकारात् कचिद् विकल्पः ।
दु-उणो वि-उणो । दु-ओ वि-ओ ॥ कचिन्न भवति । द्विजः ।
दिओ ॥ द्विरदः । दिरओ ॥ कचिद् ओत्वमपि । दो-वयणं ॥ नि ।
णुमज्जइ । णुमंजो ॥ कचिन्न भवति । निवडइ ॥

१ A अत्यं. २ A थं । निर्मि°. ३ P° ति । इअविअ°. ४ A सरे. ५ B पिठति.
६ A ईद्व°. ७ B लुकीति. ८ B निजओ. ९ A दुआई. १० P णुमणो.

प्रवासीक्षौ ॥ ९५ ॥

अनयोरादेरित उत्वं भवति ॥ पावासुओ । उच्छू ॥

युधिष्ठिरे वा ॥ ९६ ॥

युधिष्ठिरशब्दे आदेरित उत्वं वा भवति ॥ जहुष्ठिलो । जहिष्ठिलो ॥

ओच द्विधाकृगः ॥ ९७ ॥ -

द्विधाशब्दे कृगधातोः प्रयोगे इत ओत्वं चकारादुत्वं च भवति ॥
दोहा-किज्जइ । दुहा-किज्जइ ॥ दोहा-इअं । दुहा-इअं ॥ कृगं शी
किम् । दिहा-गयं ॥ कचित् केवलस्यापि । दुहावि सो सुर-वद्-साली ॥

वा निर्क्षरे ना ॥ ९८ ॥

निर्क्षरशब्दे नकारेण सह इत ओकारो वा भवति ॥ ओङ्गो
निज्जरो ॥

हरीतक्यामीतोत् ॥ ९९ ॥

हरीतकीशब्दे आदेरीकारस्य अद् भवति ॥ हरदई ॥

आत्कदमीरे ॥ १०० ॥

कदमीशब्दे ईत आद् भवति ॥ कम्हारां ॥

पानीयादिभ्यन् ॥ १०१ ॥

पानीयादिषु शब्देषु ईत इद् भवति ॥ पाणिअं । अयिअं । मिअं ।
जिअं । विविअं । करिओ । मिगिओ । दुइअं । तइअं । पाणिं ।
अयिअं । आगिअं । पयिविअं । ओमिअन्नं । पयिअं । मयिअं ।
वन्निओ । मयिअं ॥ पानीय । अय्यक ॥ जीविनि । जीवन् । जी-
दिव । करीय । शरीय । द्विनीय । मृनीय । पाणीय । पानीय ।
अय्यक । प्रदीयित । अय्यकत्तम् । प्रदीय । मृनीय । वय्यक । वय्यक-
इति पानीयादयः । यदुपनिषदादिषु कर्त्तव्येभ्यः कयिद् विकयि-
त्ये । पाणिअं । अयिअं । जीअं । करिअं । मयिअं । वयिअं ।

उज्जीर्णे ॥ १०२ ॥

जीर्णशब्दे ईत उद्भवति ॥ जुण्ण-सुरा ॥ कचिन्न भवति । जिण्णे भोअणमत्ते ॥

ऊर्द्धान-विहीने वा ॥ १०३ ॥

अनयोरीत ऊर्द्धं वा भवति ॥ ऊर्णो हीणो । विह्वणो विहीणो ॥ विहीन इति किम् । पहीण-जर-मरणा ॥

तीर्थे हे ॥ १०४ ॥

तीर्थशब्दे हे सति ईत ऊर्द्धं भवति ॥ तूहं ॥ ह इति किम् । तित्थं ॥

एत्पीयूपापीड-विभीतक-कीदृशेदृशे ॥ १०५ ॥

एषु ईत एत्वं भवति ॥ पेऊसं । आमेलो । वहेडओ । केरिसो । एरिसो ॥

नीड-पीडे वा ॥ १०६ ॥

अनयोरीत एत्वं वा भवति ॥ नेडं नीडं । पेडं पीडं ॥

उतो मुकुलादिष्वत् ॥ १०७ ॥

मुकुल इत्येवमादिषु शब्देषु आदेरुतोत्वं भवति ॥ मडलं । मडलो । मडरं । मडहं । अगरं । गरई । जहुट्टिलो । जहिट्टिलो । सोअमहं । गलोई ॥ मुकुल । मुकुर । मुकुट । अगुरु । गुर्वी । युधिष्ठिर । सौ-कुमार्य । गुडूची । ईति मुकुलादयः ॥ कचिदाकारोपि । विद्रुतः । विदाओ ॥

वोपरौ ॥ १०८ ॥

उपरावुतोद् वा भवति ॥ अवरिं । उवरिं ॥

गुरौ के वा ॥ १०९ ॥

गुरौ स्वार्थे के सति आदेरुतोद् वा भवति ॥ गरुओ गुरुओ ॥ क इति किम् । गुरु ॥

इर्भुकुटौ ॥ ११० ॥

भ्रुकुटावादेरुत इर्भवति ॥ भिउडी ॥

पुरुषे रोः ॥ १११ ॥

पुरुषशब्दे रोरुत इर्भवति ॥ पुरिसो । पउरिसं ॥

ईः क्षुते ॥ ११२ ॥

क्षुतशब्दे आदेरुत ईत्वं भवति ॥ छीअं ॥

ऊत्सुभग-मुसले वा ॥ ११३ ॥

अनयोरादेरुत ऊद् वा भवति ॥ सूहवो सुहओ । मूसलं मुसलं ॥

अनुत्साहोत्सन्ने त्सच्छे ॥ ११४ ॥

उत्साहोत्सन्नवर्जिते शब्दे यौ त्सच्छौ तयोः परयोरादेरुत ऊद् भवति ॥ त्स । ऊसुओ । ऊसवो । ऊसित्तो । ऊसरइ ॥ छ । उद्गताः शुका यस्मात् सः ऊसुओ । ऊससइ ॥ अनुत्साहोत्सन्न इति किम् । उच्छा-
हो । उच्छन्नो ॥

लुकि दुरो वा ॥ ११५ ॥

दुर्उपसर्गस्य रेफस्य लोपे सति उत ऊत्वं वा भवति ॥ दूस्सहो दुस्सहो ।
दूहवो दुहओ ॥ लुकीति किम् । दुस्सहो विरहो ॥

ओत्संयोगे ॥ ११६ ॥

संयोगे परे आदेरुत ओत्वं भवति ॥ तोण्डं । मोण्डं । पोक्कणं ।
कोट्टिमं । पोत्थओ । लोद्धओ । मोत्था । मोग्गरो । पोग्गलं ।
कोण्डो । कोन्तो । वोक्कन्तं ॥

कुतूहले वा ह्रस्वश्च ॥ ११७ ॥

कुतूहलशब्दे उत ओद् वा भवति तत्संनियोगे ह्रस्वश्च वा ॥ कौडं-
दलं कुऊदलं कौडहलं ॥

१ B इत्वं म°. २ B ई क्षुते. ३ A °दोछभे. ४ P तयोरा°. ५ B उगओ. ६ A उगओ.
P ° B रेफस्य°. ८ P B दूहवो. ९ A B कौडहलं.

अदूतः सुस्मे वा ॥ ११८ ॥

सुस्मशब्दे ऊतोद् वा भवति ॥ सण्हं सुण्हं ॥ आर्षे । सुट्टमं ॥

दुहूले वा लक्ष द्विः ॥ ११९ ॥

दुहूलशब्दे ऊकारस्य अत्वं वा भवति तत्संनियोगे च लकारो द्वि-
भवति ॥ दुअलं दुजलं ॥ आर्षे दुगुलं ॥

ईषोद्व्यूढे ॥ १२० ॥

उद्व्यूढशब्दे ऊत ईत्वं वा भवति ॥ उव्वीढं । उव्वूढं ॥

उर्ध्व-हनुमत्कण्डूय-वातूले ॥ १२१ ॥

एषु ऊत उत्वं भवति ॥ भुमया । हणुमन्तो । कण्डुअइ । वाउलो ॥

मधूके वा ॥ १२२ ॥

मधूकशब्दे ऊत उद् वा भवति ॥ महुअं महुअं ॥

इदेतौ नूपुरे वा ॥ १२३ ॥

नूपुरशब्दे ऊत इत् एत् इत्येतौ वा भवतः ॥ निउरं नेउरं । पक्षे नूउरं ॥

ओत्कृष्माण्डी-तूणीर-कूर्पर-स्थूल-ताम्बूल-गुह्वरी-मूल्ये १२४

एषु ऊत ओद् भवति ॥ कोहण्डी कोहली । तोणीरं । कोप्परं । धोरं ।
तम्बोलं । गलोई । मोहं ॥

स्थूणा-तूणे वा ॥ १२५ ॥

अनयोरुत ओत्वं वा भवति ॥ थोणा थूणा । तोणं तूणं ॥

कृतोत् ॥ १२६ ॥

आदेशकारस्य अत्वं भवति ॥ वृतम् । घयं ॥ तृणम् । तणं ॥ कृतम् ।
कर्यं ॥ घृपभः । वसहो ॥ मृगः । मओ ॥ घृष्टः । घट्टो ॥ दुहाइअमिति
कृपादिपाठात् ॥

आत्कृशा-मृदुक-मृदुत्वे वा ॥ १२७ ॥

एषु आदेर्ऋत आद् वा भवति ॥ कासा कसा । माउक्कं मउक्कं ।
माउक्कं मउत्तणं ॥

ईत्कृपादौ ॥ १२८ ॥

कृपा इत्यादिषु शब्देषु आदेर्ऋत इत्वं भवति ॥ किवा । हिपा ।
मिट्ठं रसे एव । अन्यत्र मट्ठं । दिट्ठं । दिट्ठी । सिट्ठं । सिट्ठी । मिण्ठी ।
पिच्छी । भिऊ । भिङ्गो । भिङ्गारो । सिङ्गारो । सिआलो । विणा ।
घुसिणं । विद्ध-कई । समिद्धी । ईद्धी । गिद्धी । कसो । कसानू ।
किसरा । किच्छं । तिप्पं । किसिओ । निवो । किशा । तिई ।
धिई । किवो । किविणो । किवानं । विहुँओ । विसं । वित्ती ।
हिअं । वाहित्तं । विहिओ । विसी । इसी । विइणहो । छिहा ।
सइ । उँकिट्ठं । निसंसो ॥ कचिन्न भवति । रिद्धी ॥ कृपा । हरण ।
मृष्ट । दृष्ट । दृष्टि । सृष्ट । सृष्टि । गृष्टि । पृथ्वी । भृगु । भृङ्ग ।
भृङ्गार । गृङ्गार । गृगाल । घृणा । घुसृण । घृद्धकवि । समृद्धि ।
अद्धि । गृद्धि । कृश । कृशानु । कूसरा । कृच्छ । वृत्त । कृषित ।
नृप । कृत्या । कृति । धृति । कृप । कृपण । कृपाण । वृशिरु ।
वृत्त । वृत्ति । हृत । व्याहृत । वृंहित । वृसी । अषि । वितृण ।
सृष्टहा । सकृत् । उत्कृष्ट । वृशंस ॥

पृष्ठे वानुत्तरपदे ॥ १२९ ॥

पृष्ठशब्देनुत्तरपदे ऋत इद् भवति वा ॥ पिट्ठी पट्ठी । पिट्ठि-पिट्ठि-
विअं ॥ अनुत्तरपद इति किम् । महि-वट्ठं ॥

ममृण-मृगाङ्ग-मृत्यु-मृद्ग-भृष्टे वा ॥ १३० ॥

एषु ऋत इद् वा भवति ॥ मसिणं मसणं । मिअङ्गो मगङ्गो । मिद्ग-
मग्ग । सिद्गं मद्गं । भिट्ठो भट्ठो ॥

१. A इ. कृपा. २. A सिद्धी. ३. A इद्धी. ४. B सिद्धिओ. ५. B पिट्ठि. ६. B पिट्ठि. ७. B पिट्ठि. ८. B पिट्ठि. ९. B पिट्ठि. १०. B पिट्ठि. ११. B पिट्ठि. १२. B पिट्ठि. १३. B पिट्ठि. १४. B पिट्ठि. १५. B पिट्ठि. १६. B पिट्ठि. १७. B पिट्ठि. १८. B पिट्ठि. १९. B पिट्ठि. २०. B पिट्ठि. २१. B पिट्ठि. २२. B पिट्ठि. २३. B पिट्ठि. २४. B पिट्ठि. २५. B पिट्ठि. २६. B पिट्ठि. २७. B पिट्ठि. २८. B पिट्ठि. २९. B पिट्ठि. ३०. B पिट्ठि. ३१. B पिट्ठि. ३२. B पिट्ठि. ३३. B पिट्ठि. ३४. B पिट्ठि. ३५. B पिट्ठि. ३६. B पिट्ठि. ३७. B पिट्ठि. ३८. B पिट्ठि. ३९. B पिट्ठि. ४०. B पिट्ठि. ४१. B पिट्ठि. ४२. B पिट्ठि. ४३. B पिट्ठि. ४४. B पिट्ठि. ४५. B पिट्ठि. ४६. B पिट्ठि. ४७. B पिट्ठि. ४८. B पिट्ठि. ४९. B पिट्ठि. ५०. B पिट्ठि. ५१. B पिट्ठि. ५२. B पिट्ठि. ५३. B पिट्ठि. ५४. B पिट्ठि. ५५. B पिट्ठि. ५६. B पिट्ठि. ५७. B पिट्ठि. ५८. B पिट्ठि. ५९. B पिट्ठि. ६०. B पिट्ठि. ६१. B पिट्ठि. ६२. B पिट्ठि. ६३. B पिट्ठि. ६४. B पिट्ठि. ६५. B पिट्ठि. ६६. B पिट्ठि. ६७. B पिट्ठि. ६८. B पिट्ठि. ६९. B पिट्ठि. ७०. B पिट्ठि. ७१. B पिट्ठि. ७२. B पिट्ठि. ७३. B पिट्ठि. ७४. B पिट्ठि. ७५. B पिट्ठि. ७६. B पिट्ठि. ७७. B पिट्ठि. ७८. B पिट्ठि. ७९. B पिट्ठि. ८०. B पिट्ठि. ८१. B पिट्ठि. ८२. B पिट्ठि. ८३. B पिट्ठि. ८४. B पिट्ठि. ८५. B पिट्ठि. ८६. B पिट्ठि. ८७. B पिट्ठि. ८८. B पिट्ठि. ८९. B पिट्ठि. ९०. B पिट्ठि. ९१. B पिट्ठि. ९२. B पिट्ठि. ९३. B पिट्ठि. ९४. B पिट्ठि. ९५. B पिट्ठि. ९६. B पिट्ठि. ९७. B पिट्ठि. ९८. B पिट्ठि. ९९. B पिट्ठि. १००. B पिट्ठि.

उदत्त्वादौ ॥ १३१ ॥

ऋतु इत्यादिषु शब्देषु आदेर्ऋत उद् भवति ॥ उऊ । परामुढो । पुढो ।
पउढो । पुहई । पउत्ती । पाउसो । पाउओ । भुई । पहुडि । पाहुडं ।
परहुओ । निहुअं । निउअं । विउअं । संवुअं । वुत्तन्तो । निव्वुअं ।
निव्वुई । वुन्दं । वुन्दावणो । वुद्धो । वुद्धी । उसहो । मुणालं ।
उज्जू । जामाउओ । माउओ । माउआ । भाउओ । पिउओ । पु-
हुवी ॥ ऋतु । परामृष्ट । स्पृष्ट । प्रवृष्ट । पृथिवी । प्रवृत्ति । प्रावृष् ।
प्रावृत । भृति । प्रभृति । प्राभृत । परभृत । निभृत । निवृत । वि-
वृत । संवृत । वृत्तान्त । निर्वृत । निर्वृति । वृन्द । वृन्दावन ।
वृद्ध । वृद्धि । ऋपभ । मृणाल । ऋजु । जामातृक । मातृक ।
मातृका । भ्रातृक । पितृक । पृथ्वी । इत्यादि ॥

निवृत्त-वृन्दारके वा ॥ १३२ ॥

अनयोर्ऋत उद् वा भवति ॥ निवृत्तं निअत्तं । वृन्दारया वन्दारया ॥

वृपभे वा वा ॥ १३३ ॥

वृपभे ऋतो वेन सह उद् वा भवति ॥ उसहो वसहो ॥

गौणान्त्यस्य ॥ १३४ ॥

गौणशब्दस्य योन्त्य ऋत् तस्य उद् भवति ॥ माउ-मण्डलं । माउ-
हरं । पिउ-हरं । माउ-सिआ । पिउ-सिआ । पिउ-वणं । पिउ-वई ॥

मातुरिद्धा ॥ १३५ ॥

मातृशब्दस्य गौणस्य ऋत इद् वा भवति ॥ माइ-हरं । माउ-हरं ॥
क्वचिदगौणस्यापि । माईणं ॥

उदूदोन्मृपि ॥ १३६ ॥

मृपाशब्दे ऋत उत् ऊत् ओश्च भवन्ति ॥ मुसा । मूसा । मोसा ।
मुसा-वाओ । मूसा-वाओ । मोसा-वाओ ॥

१ B उजू. २ A जामाउओ । माउओ । माउआ । भा०. P जामाउओ । माउआ । भा०.

३ A B पुहवी. ४ A मातृक । भा०. ५ P B ऋपदस्य. ६ B माईण. ७ P भवति.

इदुतौ वृष्ट-वृष्टि-पृथङ्-मृदङ्ग-नप्तृके ॥ १३७ ॥

एषु ऋत इकारोकारौ भवतः ॥ विट्टो वुट्टो । विट्टी वुट्टी । पिहं पुहं ।
मिइङ्गो मुइङ्गो । नत्तिओ नत्तुओ ॥

वा बृहस्पतौ ॥ १३८ ॥

बृहस्पतिशब्दे ऋत इदुतौ वा भवतः ॥ बिहप्फई वुहप्फई । पसे ।
बहप्फई ॥

इदेदोदृन्ते ॥ १३९ ॥

वृन्तशब्दे ऋत इत् एत् ओञ्च भवन्ति ॥ विण्टं वेण्टं वोण्टं ॥

रिः केवलस्य ॥ १४० ॥

केवलस्य व्यञ्जनेनासंपृक्तस्य ऋतो रिरादेशो भवति ॥ रिद्धी । रिच्छो ।

ऋणर्ज्वषभर्तृषौ वा ॥ १४१ ॥

ऋणऋजुऋषभऋतुऋषिषु ऋतो रिर्वा भवति ॥ रिणं अणं । रिज्जू
उज्जू । रिसहो उसहो । रिऊ उऊ । रिसी इसी ॥

ईशः किप्-टक्सकः ॥ १४२ ॥

किप् टक् सक् इत्येतदन्तस्य दृशेर्धातोर्ऋतो रिरादेशो भवति ॥ स-
टक् । सरि-वण्णो । सरि-रूवो । सरि-वन्दीणं ॥ सट्टशः । सरिसो ॥
सट्टक्षः । सरिच्छो ॥ एवम् एआरिसो । भवारिसो । जारिसो । ता-
रिसो । केरिसो । एरिसो । अन्नारिसो । अम्हारिसो । तुम्हारिसो ॥
टक्सकसाहचर्यात् त्यदाद्यन्यादि[हे० ५. १]सूत्रविहितः क्विपिह
गृह्यते ॥

आदृते ढिः ॥ १४३ ॥

आदृतशब्दे ऋतो ढिरादेशो भवति ॥ आढिओ ॥

अरिईप्ते ॥ १४४ ॥

दृप्तशब्दे ऋतोरिरादेशो भवति ॥ दरिओ । दरिअ-सीहेण ॥

१ A मुयङ्गो. २ B °तो श°. ३ P भवति. ४ B रिज्जू. ५ B उज्जू. ६ B दृष्टो.

७ A सरिवन्दीणं.

इन्द्रिः कृत्त-कृत्ते ॥ १४५ ॥

१ इन्द्रिगदेशो भवति ॥ किन्निन्न-कुसुमोवयोगेसु ॥ धाग-
यत्तं ॥

इद्वा वेदना-चपेटा-देवर-केसरे ॥ १४६ ॥

तु एत इत्थं या भवति ॥ विअणा वेअणा । चविट्टा । वि-
हा-विणोआ । दिअगे देवरो ॥ महम्महिअ-देसण-फिमरं ।
सहिला महेला इति तु महिलामहेलाभ्यां शब्दाभ्यां मिदम् ॥
स्तेने या ॥ १४७ ॥

ऊय या भवति ॥ शृणो भेणो ॥

एत् ॥ १४८ ॥

दाँ धर्तमानस्य एत्थं भवति ॥ संला । तेह्वं । प्पुत्तने ।
। पेज्जो । पेदयो । पेहव्वं ॥

धव-शनेधरे ॥ १४९ ॥

इत्थं भवति ॥ भिन्धवं । मणिच्छरो ।

या ॥ १५० ॥

भेत इत्थं या भवति ॥ सिहं मेहं ॥

त्यादाँ च ॥ १५१ ॥

१ दैत्य इत्येवमादिषु च तेने अ इत्येतेषां भवति । एत्ता-
भारणं । दारयो । दारं । अत्तमेहं । मग्गो । वरुद्धो
याशादीअं । वारणे । वारो । वरुद्धो । वरुत्त-
इअवं । वारुद्धो । वारुद्धो । मग्गो । वारुत्तं । दैत्य-
अर्थः । मग्गो । वरुद्धो । वरुत्तं । दैत्यार्थात् । दैत्ये । दैत्ये

स्मरंस्मर-भूर-भर-भल-लह-विम्हर-सुमर-यमर-यम्हुराः ॥ ७२ ॥

स्मरंस्मरं न्यादेष्टा या भवन्ति ॥ स्मर ॥ स्मर ॥ भर ॥ भर ॥ लह ॥
विम्हर ॥ सुमर ॥ यमर ॥ यम्हुर ॥ यम्ह ॥

विमृष्टः पम्हृस-विम्हर-वीसराः ॥ ७३ ॥

विमृष्टस्मरं न्यादेष्टा भवन्ति ॥ पम्हृस ॥ विम्हर ॥ वीसरा ॥

व्याहृतेः वीष-वीषा ॥ ७४ ॥

व्याहृतेन न्यादेष्टा या भवन्ति ॥ वीष ॥ व्याहृते ॥ वीष ॥ वीष ॥
वीष ॥ वीष ॥ व्याहृते ॥

प्रसृतेः पयस्त्रिवेष्टी ॥ ७५ ॥

प्रसृतेः पयस्त्रिवेष्टी न्यादेष्टा या भवन्ति ॥ पयस्त्रिवेष्टी ॥
पयस्त्रिवेष्टी ॥

महमहो गन्ध ॥ ७६ ॥

प्रसृतेन न्यादेष्टा या भवन्ति ॥ महमहो ॥ गन्ध ॥
महमहो ॥ गन्ध ॥

निरसंस्मरणीहर-नील-धर-धरानाः ॥ ७७ ॥

निरसंस्मरं न्यादेष्टा या भवन्ति ॥ निरसंस्मर ॥ नील ॥
धर ॥ धर ॥

जाग्रोर्जाग्रः ॥ ७८ ॥

जाग्रोर्जाग्र न्यादेष्टा या भवन्ति ॥ जाग्रोर्जाग्र ॥

व्याहृतेः अह ॥ ७९ ॥

व्याहृतेन न्यादेष्टा या भवन्ति ॥ व्याहृते ॥ अह ॥

पेक्खेविणु मुहु जिण-वरहो दीहर-नय
नावइ गुरु-मच्छर-भरिउं जलाणि पवी
जणि ।

चम्पय-कुसुमहो मज्झि सहि भसलु प
सोहइ इन्दनीलु जणि कणइ वइट्टउ ॥
जणु । निरुवम-रसु पिणं पिणवि जणु ॥

लिङ्गमतत्रम् ॥ ४४५ ॥

अपभ्रंशे लिङ्गमतत्रं व्यभिचारि प्रायो भवति ।
अत्र पुल्लिङ्गस्य नपुंसकत्वम् ।

अव्भा लग्गा डुङ्गरिहिं पहिउ रडन्तउ
जो एहा गिरि-गिलण-मणु सो किं धण
अत्र अव्भा इति नपुंसकस्य पुंस्त्वम् ॥

पाइ विलग्गी अन्नंही सिरु ल्हंसिउं खन
तोवि कटारइ हत्यडउ बलि किज्जउं क
अत्र अन्नंही इति नपुंसकस्य स्त्रीत्वम् ॥

सिरि चडिआ खन्ति र्फलइं पुणु डाल
तोवि महंहुम सउणाहं अवराहिउ न व
अत्र डालइं इत्यत्र स्त्रीलिङ्गस्य नपुंसकत्वम् ॥

शौरसेनीवत् ॥ ४४६ ॥

शौरसेनीवत् कार्यं भवति ॥ स

	Rs.	a.	p.
No. XXVI.— <i>Vāṇavatya Mahābhāṣya</i> of Patañjali, Edited by Dr. F. Kielhorn Vol. II. Part III. ...	1	0	0
No. XXVII.— <i>Mudrālakṣhaṇa</i> , by Vṛkṣhadatta, with the Commentary of Dhundirājīn Edited, with Notes, by K. T. Telang (Copies not available.)			
No. XXVIII.— <i>Vāṇavatya Mahābhāṣya</i> of Patañjali, Edited by Dr. F. Kielhorn Vol. III. Part I. ...	1	0	0
No. XXIX.— <i>Do. do. of do.</i> by <i>do.</i> Vol. III. Part II. ...	1	0	0
No. XXX.— <i>Iditto do. of do.</i> by <i>do.</i> Vol. III. Part III. ...	1	0	0
No. XXXI.— <i>Paubhāṣitāvatī</i> of Vallabhaddeva. Edited by Dr. P. Peterson and Pandit Durgāprasad ...	2	8	0
No. XXXII.— <i>Tārka-Kaumudī</i> of Loṇakāśhi Bhāṣaka, Edited by Professor M. N. Divedi (Copies not available.) ...			
No. XXXIII.— <i>Hiteopadeśa</i> of Nārāyaṇa. Edited by Dr. P. Peterson, ...	0	14	0
No. XXXIV.— <i>The Gaudavaho</i> , by Vāṅpati. Edited by Shantat P. Pandit ...	3	0	0
No. XXXV.— <i>Mahānārāyaṇa Upaniṣad</i> . Edited by Colonel G. A. Jacob ...	0	7	0
No. XXXVI.— <i>University Selections of Hymns from the R̥gveda</i> . Edited by Dr. P. Peterson (2nd Edition.) ...	4	0	0
No. XXXVII.— <i>Śrīṅgadhara-paddhati</i> . Edited by Dr. P. Peterson, Vol. I. ...	3	0	0
No. XXXVIII.— <i>Naishakarmyasiddhi</i> . Edited by Col. G. A. Jacob ...	2	0	0
No. XXXIX.— <i>A Concordance to the principal Upanishads and Bhagavadgītā</i> , by the same author. ...	8	0	0
No. XL.— <i>Eleven Atharvāṇa Upanishads</i> , with <i>Dīpikās</i> , by the same author ...	2	8	0
No. XLI.— <i>Handbook to the study of the R̥gveda</i> , by Dr. P. Peterson, Part I. ...	3	0	0
No. XLII.— <i>The Dāsakumāracharita</i> of Daṇḍin, Part II. (completing Dr. G. Bühler's Edition). Edited with Critical and Explanatory Notes by Dr. P. Peterson. ...	0	8	0
No. XLIII.— <i>Handbook to the study of the R̥gveda</i> , by Dr. P. Peterson, Part II., comprising the Seventh Maṇḍala, with the commentary of Sāyana. ...	5	0	0

